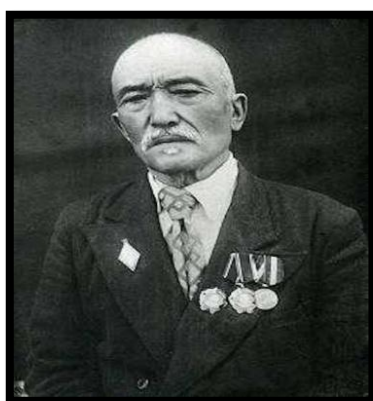

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫНЫҢ
«ҚОСТАНАЙ ЖОҒАРЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КОЛЛЕДЖІ» КМҚК

**ПЕДАГОГ-ЖАЗУШЫ СПАНДИЯР КӨБЕЕВТИҢ
145 ЖЫЛДЫҒЫНА АРНАЛҒАН
«ПЕДАГОГТИҢ КӘСІБИЛІГІ - САПАЛЫ БІЛІМ МЕН
ТӘРБИЕНІҢ КЕПІЛІ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ- ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ
ЖИНАҒЫ**

МАТЕРИАЛЫ
РЕСПУБЛИКАНСКОЙ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ
**«ПРОФЕССИОНАЛИЗМ ПЕДАГОГА - ЗАЛОГ
КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ»,
ПОСВЯЩЁННЫЙ 145 - ЛЕТИЮ ПЕДАГОГА И ПИСАТЕЛЯ
СПАНДИЯРА КУБЕЕВА**

2023 жыл

УДК 37.0
ББК 74.00
П 23

Бас редактор: Уразамбетова Галия Ульмекхановна, педагогика ғылымдарының кандидаты, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК директоры

Редакторлар:

Жармухамбетова Алтынгүль Алдабергеновна, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК филология кафедрасының оқытушысы

Кудиярбекова Айгүль Максұтовна, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК филология кафедрасының оқытушысы

Құрастырушылар: Чуркина Т.А., Кудиярбекова А.М., Кенжегарина А.А., Жармухамбетова А.А., Ткаченко Т.Е., Юсова Л.В., Каржаубаева Б.Д.

Рецензенттер:

Сүйінкина Биалаш Балтиевна, Қазақстан Республикасының Білім беру ісінің құрметті қызметкері, Ы. Алтынсарин төсбелгісінің иегері, Ыбырайтанушы, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы

Уразамбетова Галия Ульмекхановна, педагогика ғылымдарының кандидаты, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК директоры

П 23 «ПЕДАГОГТИҢ КӘСІБИЛІГІ - САПАЛЫ БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ КЕПШІ»:

республикалық ғылыми- педагогикалық конференциялар жинағы. = «**ПРОФЕССИОНАЛИЗМ ПЕДАГОГА - ЗАЛОГ КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ**»: материалы республиканских научно-педагогических конференции сост.: Чуркина Т.А. Кудиярбекова А.М., Кенжегарина А.А., Жармухамбетова А.А., Ткаченко Т.Е., Юсова Л.В., Каржаубаева Б.Д. - Костанай, 2023 – 400 б. қазақша, орысша.

ISBN 978-601-359-313-5

ПЕДАГОГТИҢ КӘСІБИЛІГІ - САПАЛЫ БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ КЕПШІ»: республикалық ғылыми педагогикалық конференциясы. Жинаққа ғалымдардың, магистранттардың, орта білім беру ұйымдарының қызметкерлерінің Қазақстан Республикасының техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтерінің Спандияр Көбеевтің педагогикалық көзқарастары мен заманауи білім беру жүйесіндегі өзгерістерді сабақтастыра білу туралы баяндамалары кіреді.

Республиканская научно-педагогическая конференция «**ПРОФЕССИОНАЛИЗМ ПЕДАГОГА-ЗАЛОГ КАЧЕСТВЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ**». В сборник включены доклады ученых, магистрантов, педагогов организаций среднего образования, организаций технического и профессионального, послесреднего образования Республики Казахстан о современности педагогических идей Спандияра Кубеева.

ISBN 978-601-359-313-5

УДК 37.0
ББК 74.00

Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК, 2023 ж.

К. Б. Абдрахманова
преподаватель, КГКП «Карагандинский высший гуманитарный колледж»,
Управление образования Карагандинской области
Карагандинская область,
г. Караганда

ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ В ОВЛАДЕНИИ МАСТЕРСТВОМ ХОРОВОЙ АРАНЖИРОВКИ НА ПРИМЕРЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ КАЗАХСТАНА

Аннотация: В статье рассматривается способ набора нотного текста в нотном редакторе Sibelius. Анализируются достоинства этого способа. Даются подробные методические рекомендации для студентов музыкальных специальностей представленного способа создания хоровой партитуры. В переложении с одноголосного песенного произведения на многоголосный хор, где основной принцип аранжировки заключается в добавлении хоровых голосов в своеобразных аналитических этюдах с привлечением наглядного нотного материала, используя информационно-коммуникационные технологии для совершенствования профессиональной деятельности. Например, грамотно оформлять нотный учебный материал, при необходимости мгновенно подвергать его обработке (адаптация тональности, создание упрощенного варианта для студента, аранжировка, подготовка вокально-интонационных и ритмических упражнений, и др.).

Следовательно, данная работа может являться руководством для изучения предмета «Хоровая аранжировка» в средне-специальных заведениях и может также послужить материалом для самостоятельного познания.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, нотный редактор Sibelius, а' капелла, нотный текст, алфавитный набор, MIDI-клавиатура, виртуальная клавиатура, цифровая клавиатура, дивизия, такт.

Түйін: Мақалада Sibelius редакторында нота мәтінін теру әдісі қарастырылады. Бұл әдістің артықшылықтары талданады. Берілген тәсіл арқылы музыкалық мамандық студенттері үшін хор партитурасын құрудың толық әдістемелік нұсқаулығы ұсынылады.

Бір дауысты ән шығармасынан көп дауысты хорға ауысуда, мұнда аранжировканың негізгі принципі кәсіби қызметті жетілдіру үшін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып, көрнекі ноталық материалды тарта отырып, ерекше аналитикалық зерттеулерге хор дауыстарын қосу болып табылады.

Мысалы, ноталық оқу материалын сауатты рәсімдеу, қажет болған жағдайда оны лезде өңдеу (тоналдылықты бейімдеу, студент үшін жеңілдетілген нұсқаны әзірлеу, аранжировка, вокалдық-интонациялық және ритмдік жаттығуларды дайындау және т.б.).

Демек, бұл жұмысты орта арнаулы мекемелерде «Хор аранжировкасы» пәнін оқуда басшылыққа алуға болады, сонымен қатар өзіндік танымдық жұмыс үшін материал бола алады.

Кілт сөздер: ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, Sibelius редакторында нота, а' капелла, нота мәтіні, алфавиттік теру, MIDI- пернетақтасы, виртуалды пернетақта, сандық пернетақта, дивизия, такт.

Abstract: The article considers various methods for notation writing in the software Sibelius. Each method is analyzed taking into account its strengths and weaknesses. The current paper also provides detailed recommendations on each presented method of creation of a musical score for the students of music departments.

In an arrangement from a single-voice song to a polyphonic choir, where the main principle of the arrangement is to add choral voices in unique analytical studies using visual musical sheet material, using information and communication technologies to improve professional activities. For example, competently designing musical educational material, if necessary, instantly processing it (adapting tonality, creating a simplified version for the student, arranging, preparing vocal intonation and rhythmic exercises, etc.).

Consequently, this work can be a guide for studying the subject “Choral Arrangement” in secondary specialized institutions and can also serve as material for independent learning.

Keywords: information and communication technologies, notation software Sibelius, a'capella, notation score, alphabetic typing, MIDI-keyboard, virtual keyboard, digital keyboard, division, takt

Процесс информатизации современного общества обусловил необходимость владения каждым педагогом информационно-коммуникативными технологиями. Современный учитель музыки должен уметь самостоятельно решать множество профессиональных задач. Профессионализм педагога

включает в себя, помимо предметно-методической и психолого-педагогической, ИКТ-компетенцию. Помимо традиционных учебных пособий и конспектов обучающимся могут предлагаться:

- компьютерные обучающие программы;
- электронные учебные пособия;
- компьютерные системы тестирования и контроля знаний;
- электронные справочники;
- учебные аудио и видеоматериалы;
- информационные материалы.

Перечисленные информационно-коммуникативные средства безусловно способны повысить качество обучения, ускорить изучение, усвоение учебного материала и контроля знаний.

Существует большое количество разнообразных программных продуктов, созданных для учителей и студентов педагогических вузов и направленных на «решение педагогических образовательных задач» [1, с. 26] современной образовательной системы. Нотный редактор «Sibelius» в последнее десятилетие получил широкое распространение среди музыкальных деятелей, он стал необходимым инструментом в работе не только композиторов, звукорежиссёров, музыкальных преподавателей, но и студентам получающих музыкальное образование. Основное предназначение программы «Sibelius» – создание нотных партитур и партий, их воспроизведение.

Так, В.О. Белунцов, в ходе анализа профессиональных нотных редакторов: Sibelius, Final, Igor Engraver и других, отдает предпочтение редактору Sibelius, отмечая следующие его преимущества: высокое качество набора нотного текста и вывода его на бумагу; возможность быстрого внесения в музыку обозначения темпа, динамических нюансов, артикуляционных символов с помощью специальных «горячих клавиш»; возможность набора нотного текста произведений в пошаговом режиме, когда все ноты, знаки, символы партитуры вводятся постепенно, и, выбрав ту или иную длительность, можно «...набирать ноты этой длительности, просто нажимая на соответствующие клавиши, в результате чего одна рука остается свободной...» [3, с. 18–19].

Даже со стороны, когда программа Sibelius не запущена, вы можете открыть партитуру: просто найдите нужный файл у себя на компьютере и дважды щелкните, чтобы открыть его в программе Sibelius (это действие автоматически запустит программу) (рис. 1)

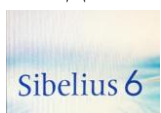

рис. 1

Создаем нашу первую партитуру на примере музыкального произведения а'capella Абая Кунанбаева «Көзімнің қарасы» переложение с одноголосного на трехголосный однородный женский хор.

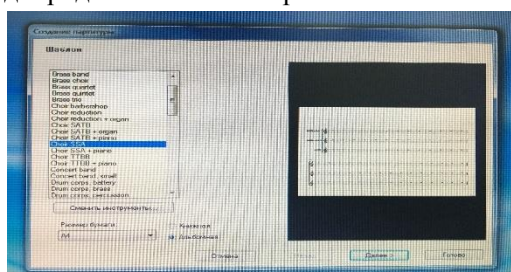
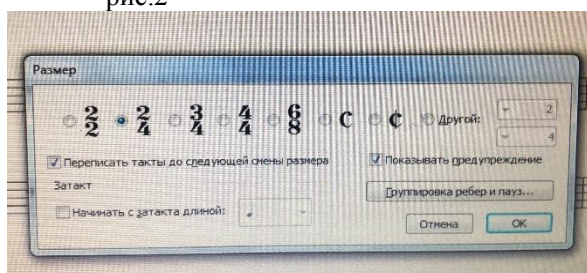

рис.2

Для этого выберите «Создать новый документ» или в любой момент в программе нажмите Ctrl+N.

Выберите инструменты, с которыми будете работать в программе Sibelius у меня шаблон хоровой партитуры (рис2.), затем стиль шрифта нот, размер и тональность произведения.(рис 3,4)

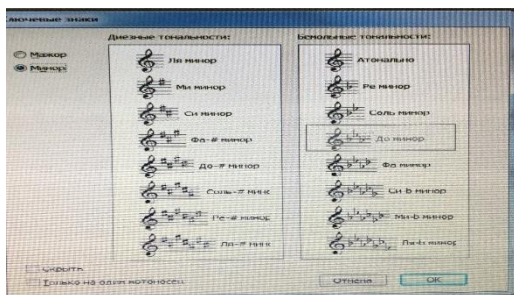

рис.3

рис.4

Затем напишите название и имя автора. Перед вами появятся первые такты будущей партитуры (рис.5).

рис.5

Вводим музыкальный материал

Нотный текст можно вводить несколькими способами – с помощью MIDI-клавиатуры, обычной клавиатуры и мыши.

С помощью компьютерной виртуальной клавиатуры (рис. 6).

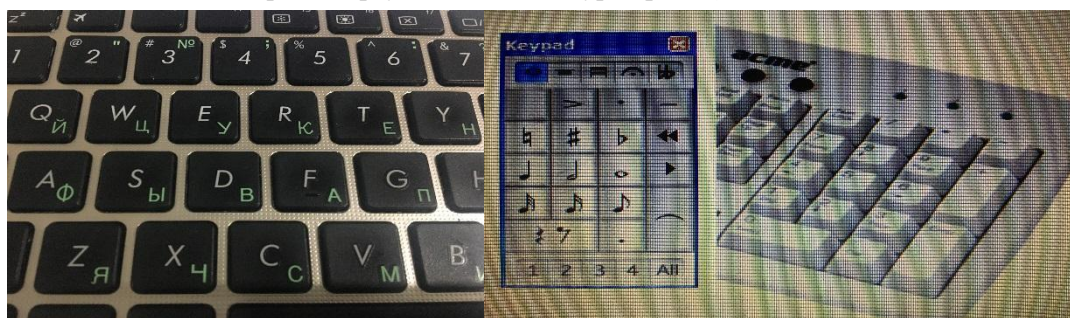
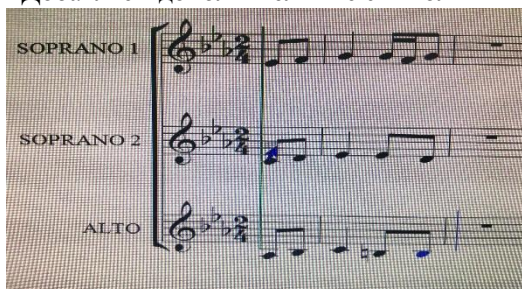

рис.6

Этот способ, наиболее удобный из всех. Ноты вводятся при помощи соответствующих латинских букв, которым соответствует каждая из семи нот – C, D, E, F, G, A, B. Это традиционное буквенное обозначение звуков. Но, это лишь один из способов! Ввод нот с клавиатуры удобен тем, что можно использовать множество «горячих клавиш», которые повышают производительность и скорость набора. Например, для повторения одной и той же ноты просто нажмите клавишу R. набирать всю партитуру можно при помощи одной только этой клавиши. Просто кроме R используйте стрелки «вверх» и «вниз», которые помогают передвинуть скопированную ноту на нужный высотный уровень. И всё это занимает доли секунд, и не нужно даже пялиться в экран, и не нужно никуда целиться – результат достаточно проконтролировать слухом. И таким образом я могу скопировать и быстро транспонировать любой аккорд или даже целый такт музыки. Кстати, с клавиатуры удобно набирать любые аккорды и интервалы. Для того чтобы достроить над нотой интервал – нужно в том ряду цифр, что располагается выше букв, выбрать число интервала – от 1 до 7. Скажем, нужна вам терция – жмите тройку, нужно трезвучие – тройку и ещё раз тройку, нужен сектаккорд – тройку, а потом четвёрку. С помощью мыши такой аккорд вы будете набирать 5 минут, а с помощью клавиатуры – 5 секунд. С помощью клавиш вы также легко можете выбирать нужные длительности, знаки альтерации, проставлять динамические оттенки и штрихи, вводить текст. Некоторые операции, конечно, придётся делать мышью: например, переключаться с одного нотноносца на другой или выделять такты. Так что в целом метод является комбинированным. На каждом нотноносце допустимо размещать до 4 самостоятельных голосов - дивизия. Чтобы начать набирать следующий голос, выделите такт, в котором появляется второй голос, нажмите 2 на виртуальной клавиатуре, затем N и начинайте набор. В моем случае удобство чтения патитуры по строчно.(рис.7)

Добавляем дополнительные символы

Все функции для работы с нотноносцами и собственно нотным текстом доступны в меню «Создать». Для быстрого доступа к ним можно использовать горячие клавиши. Лиги, вольты, обозначения транспонирования на октаву, трели и другие элементы в виде линий, можно добавить в окне «Линии» (клавиша L), и затем при необходимости «вытянуть» их мышью. Лиги можно быстро добавить,

нажав S или Ctrl+S. Мелизматика, знаки для обозначения специфики исполнения на разных инструментах, и другие

рис.7 специальные символы добавляются после нажатия на клавишу Z. Если требуется поставить другой ключ на нотномоще, нажимайте Q. Окно выбора размера вызывается нажатием английского T. Ключевые знаки – K.

Оформляем партитуру

Обычно Sibelius сам выстраивает такты партитуры наиболее удачным способом. Можно также это делать, вручную перемещая строки и такты в нужное место, также «расширять» и «сужать» их в помощью цифровой клавиатуры.

В процессе работы можно в любой момент прослушать : интонационное соотношение голосов, тесное расположение голосов характерное в 3-голосной партитуре, что является наиболее удобным (физико-акустическим особенностям звука) (рис.8). Выявить возможные ошибки и оценить, как это может звучать при живом исполнении. Это повышает эффективность усвоения учебного материала за счёт концентрированного представления учебной информации и мультидоступа к ней.

Конечный результат партитуры

Көзімнің қарасы

Абай Кунанбаев

SOPRANO 1
Кө-зім-нің қа-ра-сы кө-ніл(і)м-нің са-на-сы біт-пей-ді іш те-гі за-шық-тын жа-ра-сы

SOPRANO 2

ALTO

рис.8

Профессиональная готовность будущих музыкантов к активному и эффективному использованию средств ИКТ приобретает особую актуальность, так как стратегия развития общества напрямую связана с интенсификацией процесса внедрения прогрессивных технологий во все сферы деятельности человека.

Список литературы

Описание книги (сборник):

1.Ивакин М.Н. Хоровая аранжировка. Учебное пособие. – М., 1980.

Описание Интернет-ресурса:

1.Создание партитуры в Sibelius6 Учебное пособие Доступно на: <https://noty-bratstvo.org/sites/default/files/Sibelius>

Описание статьи из журнала:

1.Новоселов, В.А. Нотный редактор Sibelius7 в учебной деятельности студентов педагогических вузов // Педагогика высшей школы. — 2017. — № 1. — С. 25–30.

2.Белунцов, В.О. Сравнительная характеристика профессиональных программ нотного набора и верстки [Текст] / В.О. Белунцов // Музыка и электроника. — 2009. — № 3. — С. 18–19.

ӘОЖ :371.486

А. К. Абжанова

оқытушы, «Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК,
Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы
Қостанай облысы,
Қостанай қ.

ДИАЛОГТІК ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ
ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа: Диалогтік оқытуды қабылдау білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін ашуға, сондай-ақ өз ойын білдіруге, студенттердің сөздік қорын байытуға ықпал етеді.

Аннотация: Прием диалогического обучения способствует раскрытию творческих способностей обучающихся, а также умению выражать свою мысль, обогащению словарного запаса студентов.

Annotation: The method of dialogical training helps to disclosure the creative abilities of students, and the skill to express the thoughts, enrich the lexicon of students.

Кілт сөздер: Функциональдық, жаһандану, қолданбалы, құзыреттілік, диалог.

Бүгінгі жаһандану заманда жас ұрпаққа әлемдік стандартқа сәйкес білім беру мәселесі республикамызда ғылыми педагогикалық тұрғыда ізденіспен әлемдік жинақталған тәжірибеге отандық қол жеткен табыстарды саралай, ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып білім беру жүйесін жаңаша ұйымдастыру көкейтесті мәселе болып отыр. Ол үшін функционалдық сауаттылықтың негізі ретінде қазіргі жастардың негізгі дұрыс сөйлей білу құзыреттіліктерін қалыптастыру қажет. Болашақ маманның функционалдық сауаттылығы оның білім деңгейінде, тәжірибеге бағытталған білім негізінде қызметтің әртүрлі салаларында стандартты өмірлік міндеттерді шешуге мүмкіндік береді. Білімалушылардың функционалдық сауаттылығының құрылымы мыналарды қамтиды:

- ✓ қолданбалы білім (когнитивтік),
- ✓ пәндік-репродуктивтік және өнімді дағдылар (белсенділік),
- ✓ жеке қасиеттер, кәсіби-педагогикалық дағдылар.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі белгілеріне базалық және қосымша құзыреттілікті меңгеру жатады. Қосымша-адамның өміріне қажетті және оның тез өзгеретін қоғамдағы кәсіби қызметіндегі жетістігіне байланысты құзыреттер деп түсініледі. Базалық-белгілі бір кәсіби қызметтің ерекшелігін көрсететін құзыреттер деп түсініледі. Құзыреттілік – белгілі бір іс-әрекетті сапалы және өнімді түрде орындауда қажет болатын белгілі бір заттар мен процестерге қатысты белгіленетін тұлғаның өзара байланысқан сапаларының (білімі, іскерлігі, дағдылары, іс-әрекет тәсілдері) жиынтығы. Басқаша айтқанда, құзыреттілік дегеніміз-бұл білімді практикалық іс-әрекетте қолдану, осындай білім негізінде практикалық дағдыларды дербес дамыту мүмкіндігі.

Мектепке дейінгі тәрбие бөлімінің білімалушыларының құзыреттілігін қарастыруға болады:

- ✓ жалпы мәдени құзыреттілік-өз елінің, өңірінің, «Кіші Отанының» мәдени құндылықтарына бағдарлануды қамтамасыз ететін, жеке тұлғаның шығармашылық, іс-әрекеттік өзін-өзі жүзеге асыруы үшін жеткілікті білім деңгейі;
- ✓ кәсіби құзыреттілік-педагогикалық, ғылыми-әдістемелік және ұйымдастырушылық-басқарушылық міндеттерді шешу үшін қажетті көлемде жалпы теориялық пәндер негіздерін білу деңгейі; мектепке дейінгі педагогика мен психологияны білу, жеке әдістемелерді білу, өнімді оқытудың заманауи педагогикалық технологияларын білу, экология, экономика, әлеуметтану негіздерін білу;
- ✓ әдіснамалық құзыреттілік-білім деңгейі үшін жеткілікті ғылыми-зерттеу жұмыстарын қажет ететін міндеттерді өз бетінше шешу тәсілі;
- ✓ ақпараттық құзыреттілік-компьютерлік сауаттылықпен толықтырылған ақпаратты іріктеу және жіктеу тәсілдерін меңгеру;
- ✓ коммуникативтік құзыреттілік-ақпаратпен ауызша және вербалды емес алмасуды жүргізу деңгейі, өз ұстанымын сендіру, дәлелдей білу, шешендік өнерді, ауызша және жазбаша сөйлеу сауаттылығын меңгеру, әңгімелесушімен өзін-өзі тани білу, оны қарым-қатынас серіктесі қалай қабылдайтынын және оған жанашырлықпен қарайтынын түсіну;
- ✓ құқықтық құзыреттілік-Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесін дамытудың басым бағыттарын, білім беру қызметін регламенттейтін заңдар мен өзге де нормативтік құқықтық актілерді, Бала құқықтары туралы конвенцияларды, еңбек заңнамасын, білім беру мекемесінің ішкі тәртіп ережелерін, еңбекті қорғау және өрт қауіпсіздігі ережелерін, мектеп жасына дейінгі балаларды оқыту және тәрбиелеу мәселелері бойынша нормативтік құжаттарды білу;
- ✓ психологиялық құзыреттілік-мектеп жасына дейінгі балалар әлемімен қарым-қатынаста эмпатия және төзімділік;

Жоғарыда аталған құзыреттіліктерді (білім деңгейінің жоғарылауы) педагогикалық колледждердің білімалушылары заманауи инновациялық технологияларға негізделген оқу процесінде игереді. Осындай технологиялардың бірі диалогтық оқыту технологиясы болып табылады.

Қазіргі таңда білім берудің негізгі талаптарының бірі білімді үздіксіз жетілдіру және оқыту үрдісін дамыту болып табылады. Мұның нәтижесі білімдерді терең және жоғары мәдениетті, ғылым мен техниканың жаңа жетістіктерін игерген азаматтарды тәрбиелеумен тығыз байланысты. Қоғамға адам қалай керек болса, адамға да қарым-қатынас сонша деңгейде қажет екені белгілі. Өйткені кез келген әрекет пікір алмасудан, ой бөлісуден, ортақ бір шешімге келуден құралады. Ал диалогтік оқытуда қарым-қатынас жан-жақты дамиды. Ол білімалушылардың тілдік қарым-қатынастарын нығайта түседі.

Сөз саптау, ойды әсерлі, көркем жеткізумен қатар дайындықсыз сөйлеу дағдыларын дамытады. Диалогтік тәсілдің білімалушылардың ашылуына, ойын жеткізуіне, сөздік қорының молаюына көмектеседі.

Диалогтік оқыту білімалушылардың бірлесіп әрекет жасауға тарту ғана емес, студенттердің ойлау қабілеттерінің жоғары деңгейде өсуіне, тілдерінің байлығы мен зияткерлік қабілеттерінің дамуына әсерін тигізеді. Білімалушылардың топтық жұмыстардағы талқылауға қатысулары, өздерінің айтқан дәлелдерін қорғап, мәселелерге сыни көзқараспен қарауға дағдылары қалыптасады. Өз зерттеулерінде Мерсер әңгімелесу оқушылардың білім алуында ажырамас бөлігі деп атап көрсеткен. Әңгімелесудің үш түрі бар:

1.Зерттеушілік әңгіме

2.Әңгіме-дебет

3.Кумулятивтік әңгіме

Әңгімелесу арқылы оқытушы білімалушылардың оқуға деген ынтасын оята алатын жақсы тәсіл. Ф.Ш.Оразбаева ғалым сабақтарда тілдік қатынастың үш түрлі жолмен немесе қалыппен іске асырылады деп көрсеткен. Олар жұптық, топтық және ұжымдық. Бұл жұмыстардың өзі диалогтік қатынасқа түсуден тұрады. Ал менің ойымша диалогтің өзі сабақтарды жүргізу кезінде әр түрлі әдістер арқылы жүзеге асады. Мысал ретінде: сұрақ-жауап, рөлдік тапсырмаларды орындау, жұптық жұмыс, топтық жұмыстар, мәтінді оқу т.б. Мәтінмен жұмыс жасау барысында рөлдерге бөлу тиімді, бірнеше студенттер қамтылады. Топтық жұмыстың пайдасы топтық әңгіме барысында топ мүшелері бірін-бірі тыңдап, ортақ шешімге келіп отырады. Диалогтік сөйлесу студенттердің білім алуға қомақты үлес қосатын, өзара іс-қимылдың шын мәніндегі тиімді түрі болып табылады. Сабақтарда диалогті пайдаланудың маңызды рөл атқаратынын ғылыми зерттеулердің өзі көрсетті.

Диалогтік оқыту кезінде Мерсер мен Литлтонның [2. 35-бет] пайымдауынша оқушының пәнге деген қызығушылығы артады, оның білім деңгейінің өсуіне әсер етеді, берілген тақырыпты тереңірек түсінуге, тақырыпты ашуға мүмкіндік береді. Л.С.Выготскийдің ұсынған оқу моделінің құндылығы диалог жүргізу мүмкіндігі болған жағдайда, оқудың жеңіл болатындығы, оқушы диалог құру нәтижесінде білім алатындығын өз тәжірибемде сезіндім. Бұны «Кірпіш қалау» стратегиясында білімалушылар бір-бірінен қарым-қатынас орнатқан кезде байқап, жауаптарынан көрдім. Жаттығудың шарты: стикердің бір жағына тақырып бойынша сұрақ жазады, ал екінші жағына сол сұрақтың жауабын жазып, кірпіш қабырғаларын құрастырады. Білімалушылар өздеріне мәліметтерді түртіп алғанымен ойларын жеткізуге асықты, сабақта өздерінің теориялық білімін іс жүзінде жүзеге асыра білді және топта бөлісті. Білімалушылар диалог әдісін қолдана отырып, талқылау, білімді бірлесіп құру, түсіну мен дағдыларды қалыптастыру арқылы тақырып мақсатын орындай алды. «Ойлан. Бірік. Жұптас» стратегиясы білімалушылардың белсенділігін арттырып, бір-бірімен диалогқа түсіп, еркін қарым-қатынас жасауға себепші болды. Білімалушылар тақырып бойынша ойына келген идеяларды барынша көп жазады (Ойлан). Одан кейін олар өз идеяларын әріптестерімен біріктіреді (Бірік) және соңында барлық топ өз идеяларын талқылады (Жұптас). Бұдан диалогтік оқытудың білімалушылар ой салғанын, әр нәрсені ой елегінен өткізу керектігін ұғынғанын көрдім. Диалогтік оқыту жаңа тақырыпқа қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, олардың білім деңгейінің өсуіне үлес қосты. Өйткені білімалушылар өткен тақырып бойынша өзара пікірлесіп, тілдесім әрекетін іске асырды. Байқағаным, олар сұрақтарға жауап бере отырып, бірі-бірін тыңдайтын болды. Яғни тыңдау және оларға жауап беру теориясын игергендері көрінді. Бұрын білімалушылар негізінен иә, жоқ, дұрыс, қате деген сияқты қысқа жауаптармен шектелсе, қазір сұраққа ойланып, толық, нақты жауап беруге, өздерінің ойларын еркін жеткізуге тырысады.

Сабақта диалогтың маңызды рөл атқаратынын ғылыми зерттеулер нәтижелері көрсетті. Білімалушыларға диалогтік тәсілмен оқытудағы сұрақтардың маңыздылығын қарайтын болсақ, педагог сұрақтар қою арқылы: білімалушыларды тақырып бойынша және сындарлы сөйлей білуге ынталандырады, білімалушылардың шынайы қызығушылығы мен сенімін анықтайды, білуге деген құштарлықтарын дамытады және зерттеуге ынталандырады, білімалушылардың білімін қалыптастыруға көмектеседі, сыни тұрғыдан ойлауына және бір-бірінен үйренуіне көмектеседі, басқа да білімалушылардың идеяларын құрметтеуіне және бағалауына ықпал етеді, әңгімелесу және ой елегінен өткізу көмегімен ойын жинақтауға көмегін береді және шоғырландырады, оқытудағы қиындықтар мен түсініспеушілікті анықтайды. Осыдан бақылағаным, білімалушылар бір-бірімен әрекеттесе отырып, берілген материалды жақсырақ түсінеді.

Мен өз сабақтарымда диалогтік оқыту әдісін пайдаланғаннан кейін тақырып мазмұнына сәйкес тұжырымдамалық карта құрастыру әдісін қолданып жүремін. Тұжырымдамалық карта жасау жаңа тақырыпты игеру, түсіну үшін тиімді болады. Ол үшін алдын-ала білімалушыларға бағалау критерийлері берілді:

- Тақырып мазмұнының ашылуы;
- Эстетикалық талапқа сай болуы;

- Тұжырымдамалық картаның ерекшелігі.

Тұжырымдамалық карта құрастыру барысында білімалушылар шапшаң жұмыс жасап, тез шешім қабылдауға дағдыланды, сөйлеу мәдениетін қалыптастырды, сыни ойлауға дағдыланды. Бір-бірімен жұмыс барысында пікір алмасып, ой бөлісіп, ортақ шешім қабылдап үйренеді, топтың атынан сөйлеу оларды жауапкершілікке жетелейді.

Қорыта келе, білім берудің және білім алудың жаңа тәсілдері модулін сабақтарды кеңінен пайдаландым. Маңызды мәселелерді шешуде білімалушылар бір-бірімен пікірлесе отырып, ортақ тұжырым жасайды, өз ойын түсіндіре, олардың пікірін ұға, түсіне білетіндігіне көз жеткіздім. Оқытушы жай, бірсарынды үнмен немесе тек өзі сөйлейтін болса білімалушыларға селқостық пайда болады. Сондықтан да сабақ жүргізу барысында білімалушылардың өздері ізденіп жұмыс жасайтындай, өз ойын айтуға бағытталған тапсырмалар ұсынып, оларға топтарда бірлесе жұмыс жасауға, ортақ пікір шығаруға мүмкіндік беріп отырамын. Бұл жұмыстар барысында білімалушылардың мәтінді оқып, таныс емес сөздерге мән беріп, бір-біріне кеңес беріп, одан нәтиже шығаруы мені қуантты. Ең бастысы сабақта білімалушыларға ой тастап, оларды тақырыпты талдауға, дәлелдеуге, жауаптарын салыстыруға, негіздеуге жетелеу керек екеніне көз жеткіздім.

Диалогтік оқытуды жақсарту жолдары:

- диалогтік әңгімені түрлендіріп отыру;
- әңгімені сабақта тиімді қолдану;
- жоғарғы деңгейлі сұрақтар дайындау;
- критерийлік бағалауды қолдану.

Диалогтік оқытудың тиімділігі:

- білімалушылардың бір- бірін тыңдай білуі;
- сыни ойлауға көмектеседі, пікір алмасады;
- бір- бірін оқытады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере келе, оқу үдерісінде жаңаша ізденіс, жаңаша көзқарас жалғасын тапса, студенттердің болашақ маман ретінде еңбек жолында жетістікке жететініне сенімдімін. Диалогтік оқытуды пайдалана отырып білімалушы мен білімалушы, оқытушы мен білімалушы арасындағы ынтымақтастықты жетілдіруге талпынудамын. Менің ойымша, білімалушылар өздерінің ой- пікірлерін еркін айтып, ой түюге дағдыланып келеді. Олар педагогтың көмегінсіз өз беттерімен білім алуды, маңызды мәселелерді шешуде білімалушылар бір- бірмен пікірлесе отырып, ортақ тұжырым жасау керектігін түсінді. Коммуникативті құзыреттілігі қалыптасқан білімалушылар болашақ сапалы маман болатыны анық. Ұстаз әр уақытта өз білімін жетілдіру керек, үнемі ізденіс үстінде болуы керек деген пікірді ұстанамын.

Қорытындылай келе диалогті оқыту білімалушылардың білетіндігін мен білмейтіндігін анықтау үшін жақсы қарым-қатынастық , тілдік дағдылар және түсініктістікпен қарауды талап етеді. Біз бұрынғы үйренгеніміздей білімалушылардың қысқа жауап беретін сұрақтарына қарағанда , диалогті сөйлесу білімалушылардың білім алуларына, өз ойларын жеткізуге көп көмегін тигізеді деп қорытындыға келуге болады.

Әдебиеттер тізімі

- 1.Тренерге арналған нұсқаулық.
- 2.Үлестірме материалдар «Бетпе-бет» кезеңі
- 3.Студенттерге арналған дидактикалық материалдар.

УДК 78:004.1

А. Б. Абилова

преподаватель, Многопрофильного колледжа при КУ им Ш.Уалиханова
Управления образования акимата Акмолинской области
Акмолинская область,
г.Кокшетау

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПЛАТФОРМЫ QUIZZZ ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ ИГРЫ-ВИКТОРИНЫ

Аннотация: Статья рассматривает использование игры Quizizz в образовательной среде для проведения игры-викторины среди студентов. Авторы описывают основные преимущества использования Quizizz, такие как возможность включения геймификации и интерактивности в учебный процесс. В статье предлагаются различные способы использования Quizizz для проведения игры-викторины. В частности, автор описывает процесс создания викторины, добавления вопросов и вариантов ответов, а также настройку времени и показатель точности ответов. Особое внимание уделяется тому, как Quizizz может быть использован для тестирования знаний студентов, повышения их мотивации и вовлеченности в учебный процесс. Автор предлагает различные идеи по организации викторин, такие как соревнования между группами студентов или индивидуальное прохождение для самопроверки.

Түйін: Мақала студенттер арасында викторина ойынын өткізу үшін білім беру ортасында Quiz ойынын пайдалануды қарастырады. Авторлар оқу процесіне геймификация мен интерактивтілікті қосу мүмкіндігі сияқты Quiz пайдаланудың негізгі артықшылықтарын сипаттайды. Мақалада викторина ойынын өткізу үшін Quiz қолданудың әртүрлі тәсілдері ұсынылған. Атап айтқанда, автор викторинаны құру, сұрақтар мен жауап нұсқаларын қосу процесін, сондай-ақ уақыт параметрі мен жауап дәлдігінің көрсеткішін сипаттайды. Quiz студенттердің білімін сынау, олардың мотивациясын арттыру және оқу процесіне қатысу үшін қалай қолданылатынына ерекше назар аударылады. Автор викториналарды ұйымдастырудың әртүрлі идеяларын ұсынады, мысалы, студенттер топтары арасындағы жарыстар немесе өзін-өзі тексеру үшін жеке өту.

Abstract: The article examines the use of the Quiz game in an educational environment for conducting a quiz game among students. The authors describe the main advantages of using the Quiz, such as the possibility of including gamification and interactivity in the learning process. The article suggests various ways to use the Quiz to conduct a quiz game. In particular, the author describes the process of creating a quiz, adding questions and answer options, as well as setting the time and the accuracy of the answers. Special attention is paid to how the Quiz can be used to test students' knowledge, increase their motivation and involvement in the learning process. The author offers various ideas for organizing quizzes, such as competitions between groups of students or an individual passage for self-examination.

Ключевые слова: викторина, тест, платформа, телефон, приложение, студенты.

Quizizz – платформа для создания тестов и викторин, которая не требует дополнительных ресурсов в виде приложения для телефона или регистрации студентов на платформе. Это отличный инструмент для проведения игр-викторин для студентов, так как привносит элемент «нового».[1] С помощью платформы можно легко и без проблем проверить и закрепить пройденный материал.

Для того чтобы начать работать в Quizizz преподаватель должен зарегистрироваться на платформе с помощью почты. Далее можно создать свою собственную викторину, включающую вопросы и ответы на определенную тему, которую студенты изучают в классе. После того, как викторина будет сохранена, откроется окно для её запуска. Здесь же находятся кнопки для распространения созданного теста. Поделиться работой можно по электронной почте, получив ссылку, а также в социальных сетях (Twitter, Google+, Facebook, Pinterest).[2] Самым легким способом является просто ввести код со своего устройства. Преподаватель также может использовать Quizizz для повторения материала или проверки знаний после завершения урока. Можно создать викторину, чтобы проверить, насколько хорошо студенты усвоили материал, или например, провести квиз для составления общей картины о знаниях всего класса.

Вопросы в игре могут быть множественного выбора, открытого типа или правда/ложь. Студентам будет необходимо выбрать правильный ответ из предложенных вариантов. Плюс платформы в том, что для того, чтобы начать тест не нужно скачивать сторонние приложения или регистрироваться на сайте. Достаточно просто зайти на сайт и ввести код, который предоставит преподаватель. Также большим плюсом является, что студентом не нужно приносить на уроки свои ноутбуки, так как тесты можно проходить с помощью телефона.

Возможности такого проведения урока безграничны. Одним из преимуществ платформы Quizizz является возможность проводить квиз не только среди лично студентов, но и конкурсы между группами. Есть возможность разделить свой класс на группы и провести конкурс с использованием Quizizz. Студенты борются друг с другом, отвечая на вопросы в режиме реального времени, и группа с наибольшим количеством правильных ответов побеждает. Что бы еще больше разнообразить игру можно применить элемент интерактивного обучения: Quizizz позволяет добавлять изображения и видео в викторину. Можно использовать это, чтобы создать интерактивную среду обучения, где студенты могут видеть и анализировать визуальные материалы и использовать их для ответов на вопросы.

Отслеживание прогресса в игре происходит легко. Quizizz предоставляет отчеты и аналитику о прогрессе каждого студента. Можно использовать эту информацию для личной обратной связи и оценки проникновения материала. Результаты проведенного квиза можно будет увидеть сразу после завершения его всеми участниками. Также платформа предоставляет результаты в удобной системе гугл формы.

Еще одна возможность Quizizz – это давать домашнее задание в самой платформе. Каждый из студентов в удобное для себя время, но в рамках установленного регламента, в присутствии для себя темпе выполняет домашнее задание. В свою очередь преподаватель в удобное для себя время включает компьютер и проверяет выполнение домашнего задания, точнее уже видит результаты. [3]

Читерство и списывание в этой игре крайне малы, так как все ученики получают одинаковые задания, но каждый из учащихся на своём устройстве получит случайную последовательность вопросов и будет работать с тестом в свойственном для себя темпе.[1]

В заключение, использование игры Quizizz для проведения игры-викторины для студентов является отличной и инновационной идеей, которая может значительно улучшить процесс обучения и мотивацию учащихся. Эта онлайн-платформа предлагает широкие возможности для создания увлекательных вопросов и ответов, а также предоставляет возможность моментальной обратной связи и статистики результатов. Важно отметить, что использование Quizizz не только способствует активному и включенному участию студентов, но и позволяет преподавателям оценивать их знания и успеваемость.

Список литературы

- 1) Аствацатуров Г.О. Quizizz — еще одна любопытная программа онлайн тестирования [Электронный ресурс] // Дидактор. URL ссылка: <http://didaktor.ru/quizizz-eshhe-odna-lyubopytnaya-programma-onlajn-testirovaniya/>
- 2) Блинова Н.Н. Quizizz [Электронный ресурс] // URL ссылка: <https://nic-snail.ru/pedagogu/mediateka/quizizz>
- 3) Аствацатуров Г.О.Интересное дополнение конструктора Quizizz [Электронный ресурс] // Дидактор. URL ссылка: <http://didaktor.ru/interesnoe-dopolnenie-konstruktora-quizizz/>

УДК 373.3

А. К. Аврамиди

студентка Жамбылского гуманитарного высшего колледжа имени Абая
Управления образования акимата Жамбылской области
Жамбылская область,
г.Тараз

КРЕАТИВНОЕ МЫШЛЕНИЕ В ФОРМИРОВАНИИ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ

Аннотация: В докладе приводятся аргументы в пользу актуальности развития креативного мышления на уроках русского языка в процессе формирования функциональной грамотности. Представлено разработанное задание по развитию креативного мышления на уроках начальных классов. Аргументированно доказывается, что гармонично встроенная в учебный процесс серия заданий по развитию креативного мышления способствует приобретению школьниками опыта успешных действий, овладению эффективными стратегиями поведения.

Ключевые слова: креативное мышление, креативность, функциональная грамотность, педагогическая практика,навык чтения и письма, искусственный интеллект.

Түйін: Баяндамада функционалдык сауаттылықты дамыту үдерісінде орыс тілі сабақтарында шығармашылық ойлауды дамытудың өзектілігі пайдасына дәлелдер келтірілген. Бастауыш сынып сабақтарында шығармашылық ойлауды дамытуға арналған әзірленген тапсырма берілген. Оқу-тәрбие процесіне үйлесімді кіріктірілген шығармашылық ойлауды дамытуға арналған тапсырмалар топтамасы мектеп оқушыларының табысты іс-әрекеттер тәжірибесін жинақтап, тиімді мінез-құлық стратегияларын меңгеруге көмектесетінін дәлелі келтірілген.

Abstract: The report provides arguments in favor of the relevance of developing creative thinking in Russian language lessons in the process of developing functional literacy. A developed task for the development of creative thinking in primary school lessons is presented. It is well-reasoned to prove that a series of tasks for the development of creative thinking, harmoniously integrated into the educational process, helps schoolchildren gain experience in successful actions and master effective behavioral strategies.

Каждый преподаватель получает свой опыт на протяжении всей своей жизни, поэтому у каждого учителя свой опыт и свой эффективный подход, в функциональной грамотности

обучающихся, но все чаще встречается то, что у учителей в самой подаче материала много общего, поэтому я как начинающий преподаватель, могу с уверенностью сказать то, что современный мир требует в педагогическом переосмыслении, все чаще подкрадываются мысли о необходимости развивать функциональную грамотность. Для этого я бы хотела разобраться, какие ее ценности и какой подход можно применять педагогам.

Что же такое функциональная грамотность?

Появление функциональной грамотности приходится на 1970 год, что подразумевало в себе улучшения навыков чтения и письма, для того чтобы ребенок смог решить реальные жизненные задачи. Но на протяжении следующих 40 лет истоки этого понятия приобрели большую значимость. Уже сегодня, ученики являются индикаторами которые показывают качество образования, а вот акцент уже сместился на умение учащегося использовать ту информацию которую он получил от своего преподавателя в конкретных ситуациях.

Черты школьника, которые показывают его функциональную грамотность:

- Умение решать различные бытовые проблемы
- Способность находить выход в различных. социальных и сложных ситуациях.
- Оценивание ситуации с различных сторон.
- Применения базовых чтения и письма в построении коммуникаций.
- В дальнейшем определиться при выборе своей профессии.

Появление способности использования полученных знаний, а самое главное давать оценку ситуации не сможет сформироваться у ребенка за один урок и даже не за один год, а на протяжении нескольких логично выстроенных лет.

В своем педагогическом опыте я делаю акцент на креативное мышление, что включает в себя творческие и игровые методы. К креативному мышлению я бы хотела отнести:

1. Умение генерировать свои и помочь другому улучшить свои идеи.
2. Способность ребенка смотреть на вещи с уникальной точки зрения.
3. Замечать неочевидные закономерности.
4. Приходить нестандартно к решению каких-либо задач, используя при этом воображение.

Зачем нужно креативное мышление?

Если разобраться, то креативное мышление – это одно из тех эволюционных приспособлений, которое помогло человеку подняться над всеми другими живыми существами. Пока что, способность креативно мыслить делает человека более конкурентным по сравнению с искусственным интеллектом. Ведь креативное мышление дает возможность принимать решение в обход любым алгоритмам или здравому смыслу. Именно так, чаще всего, совершались судьбоносные открытия.

При этом я могу сказать, что каждый ребенок индивидуален, и этот метод функциональной грамотности может подойти не каждому ребёнку, но развить эту способность не так сложно, если допустим один ребенок будет направлять и помогать другому.

В своей педагогической практике часто применяла метод, которому я дала определение «метод случайного слова». Например, в начале всех уроков я поднимала ученика и просила произнести слово, которое пришло ему на ум, и с чем это связано. Конечно, у каждого были разные ответы. Кто-то из детей мог ответить, что ему на ум пришло слово «мультфильм», а связано это с тем, что ребенок хочет быстрее пойти домой посмотреть свой любимый мультфильм, или же ребенок, который ответил: «Мне пришло на ум слово *хомяк*». На самом деле давно мечтает получить в подарок от родителей хомяка. Рассмотрим ещё один метод, который получил название «причина-следственная связь». Для этого двое детей выходили к доске, одному из детей была поставлена задача описывать картинку с причиной, а следственную связь рисовал уже другой ребенок.

Большой ресурс для развития креативного мышления дают уроки литературного чтения. Во время знакомства с произведениями важно акцентировать внимание детей на моментах, значимых для понимания авторского замысла: спрашивать, почему герои поступают так или иначе, а в моменты поворотных событий останавливаться и предполагать, как сюжет повернется дальше и какого развития повествования им бы хотелось. Так дети становятся вдумчивыми и творческими читателями, способными сопереживать героям, понимать замысел автора и видеть в текстах явления из реальной жизни. Кроме того, такие обсуждения стимулируют развитие воображения и фантазии, творческую активность детей, развивают читательскую грамотность.

Развитию креативного мышления способствует и решение головоломок, ребусов, занимательных задач. Однако тут важно быть готовым прийти на помощь ребёнку, подвести его к решению, чтобы не создавать для него ситуацию неуспеха.

«Перевоплощения в вещь». Один из участников получает указание от ведущего перевоплотиться в определенную вещь. Он должен вообразить себя этой вещью, погрузиться в ее мир, ощутить ее характер. От лица этой вещи он начинает рассказ о том, как она живет, что чувствует.

«Перевоплощения в животное». Ведущий задает вопрос, с каким животным участники могут сравнить себя и свою жизнь. Например, один из ответов — «Я как лошадь, все время пашу, чтобы другим было хорошо».

Игры, направленные на развитие мышления

«Составление предложений».

Берутся наугад три слова, мало связанные по смыслу, например: озеро, карандаш и медведь. Надо составить как можно больше предложений, которые обязательно включали бы в себя эти три слова. Ответы могут быть банальными (Медведь упустил в озеро карандаш), сложными, с выходом за пределы ситуации, обозначенной тремя словами и введением новых объектов (Мальчик взял карандаш и нарисовал медведя, который ловил в озере рыбу) и творческими, включающими эти предметы в нестандартные связи (Мальчик, тонкий, как карандаш, стоял возле озера, которое ревел, как медведь).

Игра учит в разрозненных друг с другом предметах и событиях находить множество общих моментов, «состыковок», выделять такие связи, которые обычно не лежат на поверхности.

«Исключение лишнего слова».

Берутся любые три слова, например: собака, помидор, солнце. Надо оставить только те слова, которые обозначают в чем-то сходные предметы, а одно слово, «лишнее», не обладающее этим общим для них признаком, следует исключить. Следует найти как можно больше вариантов исключения лишнего слова, а главное - больше признаков, объединяющих каждую остающуюся пару слов и не присущих исключенному лишнему.

Игра развивает способность не только устанавливать неожиданные соотношения между разрозненными объектами, но и легко переходить от одних связей к другим, не «зацикливаться» на них. Игра учит и одновременно удерживать в «поле мышления» сразу несколько предметов, сравнивая их между собой.

Используя данные методы у себя на уроках, я как начинающий преподаватель поняла, как важно замечать, что ученик чувствует и переживает в момент учебной деятельности, и как его внутренние переживания могут отразиться в корне на его обучение, а в дальнейшем уже и отразиться в функциональной грамотности.

Развитие и оценка креативного мышления, по мнению специалистов, позволит внести позитивные изменения в практику обучения и образовательную политику, что в перспективе будет способствовать решению стратегических задач социально-экономического развития страны.

Список литературы

1. Богоявленская Д.Б., Сусоколова И.А. Зарубежные исследования психологии творчества: Постгилфордский период (часть 2. Психологическая наука и образование. –2007. –№3. –С. 97 – 107.
3. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – СПб., 1997.
4. интернет-ресурсы

ӘОЖ 541.18

А. А. Адильжанов

колледж директоры, тарих ғылымының магистрі, Астана халықаралық университетінің педагогикалық колледжі,
Астана қ.

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТЕР ДАЙЫНДЫҒЫН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Аңдатпа: Бұл мақалада цифрлық дәуірде белсенді жұмыс істейтін, жаңа буын адамдарын оқыту мен тәрбиелеу мәселесімен айналысатын заманауи болашақ педагогтерді даярлау мәселесі жан-жақты қарастырылған. Мұндай дайындықтың шарттары, нәтижелері сипатталған, оны ұйымдастыру мен жетілдірудің негізгі бағыттарына сипаттама берілген, педагогикалық қызметке дайындықтың әртүрлі аспектілері талданып, педагогтерді даярлау жолындағы тенденциялар мен бағыттар, қалыптастыруға қажетті құзыреттіліктер мен кәсіби сапалар сараланған. Сонымен қатар, мемлекеттік білім беру

стандартына сәйкес кәсіби құзыреттілік спектрі бойынша болашақ педагогке кәсіби қызметтің жалпы педагогикалық параметрлерін игеру тұрғысынан қойылатын талаптар көрсетіліп, мамандықтың қоғамдық-әлеуметтік маңыздылығы айқындалған.

Аннотация. В данной статье подробно рассматривается проблема подготовки современных будущих педагогов, активно работающих в цифровую эпоху, занимающихся вопросами обучения и воспитания людей нового поколения. Описаны условия, результаты подготовки, дана характеристика основных направлений ее организации и совершенствования, проанализированы различные аспекты подготовки к педагогической деятельности, дифференцированы тенденции и пути подготовки педагогов, компетенции и профессиональные качества, необходимые для формирования. Вместе с тем, по спектру профессиональных компетенций в соответствии с государственным образовательным стандартом отражены требования к будущему педагогу с точки зрения освоения общепедагогических параметров профессиональной деятельности, определена общественно-социальная значимость профессии.

Annotation. This article comprehensively discusses the issue of training modern future teachers who are actively working in the digital age, dealing with the problem of training and education of a new generation of people. The conditions, results of such training are described, a description of the main directions of its organization and improvement is given, various aspects of preparation for pedagogical activity are analyzed, trends and directions on the path of training teachers, competencies and professional qualities necessary for the formation are differentiated. In addition, according to the state educational standard, the requirements for the future teacher on the spectrum of professional competencies in terms of mastering the general pedagogical parameters of professional activity are indicated, and the socio-social significance of the profession is determined.

Кілт сөздер: педагогтің қоғамдық рөлі, әлеуметтік рөл, әмбебап сұранысқа ие дағдылар, функционалдық сауаттылық, трансверсальды және кәсіби құзыреттілік.

Ключевые слова: общественная роль педагога, социальная роль, универсальные востребованные навыки, функциональная грамотность, трансверсальная и профессиональная компетенция.

Keywords: social role of a teacher, social role, universal skills in demand, functional literacy, transversal and professional competence.

Педагог әрқашан білім беру жүйесіндегі ең маңызды тұлға. Егер, мектептегі білім беру жүйесін сапалы түрде жақсартқымыз келсе, онда ең алдымен педагогтерді даярлаудың сапасын арттыруымыз қажет. Заманауи педагогтерді сапалы даярлау - бұл қоғамдағы педагогикалық мамандықтың беделі, педагогтерді даярлаудың жоғары деңгейі мен осы бағыттағы бәсекеге қабілеттілік дәрежесімен айқындалады.

Бәсекеге қабілетті маман деп – кәсіби еңбек қызметі саласындағы бәсекелестікке төтеп бере алатын дайын кәсіби маман және кез-келген салада артықшылықтарға қол жеткізу үшін сәтті бәсекелестіктің көрінісі байқалатын білікті де, білімді маман [1].

Жаңа әлеуметтік-мәдени жағдайда болашақ педагогтерді даярлауды жетілдіру қазіргі уақытта адами капиталды молайтуды қамтамасыз ететін жалпы әлемдік тренд. Бұл цифрлық дәуірде белсенді жұмыс істейтін жаңа буын адамдарын оқыту мен тәрбиелеу арқылы болашаққа тікелей әсер ететін педагогтер. Педагогикалық дайындықты жетілдіру бағыттары ХХІ ғасырдың ауқымды және күрт өзгерістеріне жауап беру маңыздылығымен анықталады.

Кәсіби педагог қоғамның тарихи өткені мен оның болашағын өскелең жас ұрпақ жеткізуші ажырамас тізбектің сабақтастығын құрайтын маңызды тұлға. Педагог бағыттаушы ретінде қоғамның тарихи өткен тәжірибесін болашаққа жеткізетін тасымалдаушысы. Олай болса, қоғамның тарихи өткені мен оның болашағын байланыстырушы педагог қандай?

1. Педагог қоғамдағы басты қозғалтқыш. Оның қоғамдық рөлі - қоғамдық прогрестің катализаторы немесе үдеткіші [2]. Ол жас ұрпақты тәрбиелей отырып, жаңа өндірістік технологияны меңгерген адамдардың, қоғамның жан-жақты өміріндегі барлық озықтарды тез түсінетін мамандардың қалыптасуына зор ықпал етеді.

2. Педагогтың нақты қоғамдық функциясы: әлеуметтік тәжірибені жинақтау [2]. Бұл рөлде ол әртүрлі әлеуметтік құндылықтардың қамқоршысы және тасымалдаушысы ретінде қызмет етеді. Яғни, жалпыадамзаттық, мәдени, интеллектуалдық, рухани және т.б. өмір бойы осы құндылықтарды жинақтай отырып, оларды жас ұрпақ бойына сіңіруге қызмет жасайды.

3. Педагогтың тағы бір әлеуметтік функциясы - бұл қоғамның аға буын алдында жастар әлемін бейнелеуге өкілеттілік берілген тұлға [3]. Кәсіби педагог балалар мен жасөспірімдердің өзіне тән физиологиялық және психологиялық және т.б. да ерекшеліктерін, олардың әр түрлі жас кезеңдерінде жан-жақты даму жолдары мен мүмкіндіктерін жетік білетін маман. Сондықтан, ол осы бағыттағы істі білумен қатар моральдық құқыққа да ие. Яғни, жас ұрпақты тәрбиелеуде өз пікірін сауатты түрде айта алады, білім беру практикасы мен теориясының өзекті мәселелері бойынша қоғамдық пікірді қалыптастыра да алады.

4. Педагогтың әлеуметтік рөлдерінің бірі - ол қоғам мәдениетін, қоғамдық қатынастар тәжірибесін, адамдардың қарым-қатынасы мен мінез-құлқын бағалайтын маман ретінде әрекет етуі [2]. Жалпы мәдениет қорынан ол балалармен тәрбие және білім беру жұмысында пайдалануда құндыда, пайдалы материалдарды ғана таңдайды.

5. Қазіргі қоғамдағы педагогтың тағы бір басты, әлеуметтік қызметі - қоғамның принциптері мен құндылықтарына сәйкес жас ұрпақтың рухани әлемін қалыптастыру. Педагог өскелең ұрпақтың бойында адамгершілік, құқық, эстетика принциптері мен нормаларына сәйкес моральдық ережелер туралы білімдер, ұғымдар мен нанымдарды қалыптастырады. Жас ұрпаққа жалпыадамзаттық құндылықтар туралы түсінік бере отырып, оларға өз мінез-құлқын осы құндылықтарға сәйкес реттеуге, мейірімділік пен кішіпейілділік, басқаларға деген құрмет пен адамгершілік принциптері бойынша өмір сүруге үйретеді.

Педагогикалық қызметке келген жас маман бірден әдістемелік қолдау, кәсіби қызметте де, әлеуметтік бағытта да өзінің жеке қасиеттерін дамыту мүмкіндігіне ие болуы керек [1]. Қазіргі уақытта қоғамның әлеуметтік тапсырысы да осы әлеуметтік-мәдени, экономикалық инновацияларды икемді қабылдауға, өзін-өзі жүзеге асырудың сәтті кәсіби және жеке бағытын құруға қабілетті шығармашылықпен жұмыс жасайтын, әлеуметтік жауапты тұлғаны дамыту болып табылады.

Әр түрлі елдердің білім беру жүйелерін алып қарасақ, бәріне ортақ инновациялардың барлық спектрі, жаңа білім беру салалары мен тенденцияларының пайда болуымен ерекшеленеді. Олардың ішіндегі ең маңыздысының бір - педагогикалық дайындықты жетілдіру бағыттары. Болашақ педагогтың сапалы даярлығын ұйымдастыру теориялық және практикалық міндеттерді іске асыру барысында білімді терең меңгеру, құзыреттіліктерді игеру, оның мазмұнын жаңғырту, жаңа педагогикалық құзыреттіліктерді қалыптастыру дағдыларын біртіндеп қайта бағдарлау жолымен де жүзеге асырылады.

Педагог білім беруге ғана емес, сонымен қатар өзінің сабағына дайындалу кезінде қоғамның қазіргі тенденцияларына жауап беруге дайындалуы керек. Педагог пәнді ғана оқытып қана қоймайды, ол – баланы тәрбиелейді. Бұл ретте педагогтың уақытылы орындайтын міндеті - білім беру саласындағы прогрессивті әдіснамалық тәсілдерді игеру. Педагогтің үздіксіз кәсіби дамуының тиімді жүйесін қалыптастыру біліктілікті арттырудың дербестендірілген моделіне көшуді, әдістемелік қызметтерді жаңғыртуды, біліктілігін арттыру және аттестаттау жүйелерін интеграциялауды да көздейді. Талданған тәсілдер мен басқару шешімдерін оңтайлы қолдану педагогтың кәсіби дамуының сәттілігіне әкеледі. Жетекші әдіснамалық тәсілдердің әр түрлі бейіндегі болашақ педагогтарды даярлаудың білім беру практикасына құзыреттілік, жеке іс-әрекет, пәнаралық, жүйелік, полисубъектілік белсенді тәсілдер енгізілді. Осы аталған тәсілдер педагогика ғылымындағы соңғы тренд емес, бірақ олар әлі де білім беру процесінде белсенді түрде сыналуда, әртүрлі пәндерді оқыту процесінде оларды жүзеге асырудың тиімді практикалық тетіктерін іздеу жүріп жатыр. Бұл тәсілдер, ең алдымен, оқу процесінің сипатымен, сондай-ақ олар үшін қолданылатын мақсаттар және әдістермен ерекшеленеді. Бұлардың ішінде педагогтерді заманауи даярлауда құзыреттілік тәсіл ең тиімді болып саналады. Бұл тәсіл тиімді оқыту үшін қажетті құзыреттілікті қалыптастырып қана қоймай, педагогті даярлаудың психологиялық жағымен, оқушыларды тәрбиелеу әдістерімен, оларға деген көзқарастың өзекті тенденцияларымен ерекшеленеді. Соған орай, қазіргі заманауи қоғамда болашақ педагогтерді даярлауда бірнеше тенденцияларын атап өтейік.

Біріншіден, мектеп қабырғасынан бастап жас ұрпақтың функционалдық сауаттылығы мен трансверсальды құзыреттілігін дамыту. Функционалдық сауаттылық дегеніміз – бұл мектепте алған білімдерін әр түрлі контексте қолдану мүмкіндігі: жеке, әлеуметтік, кәсіби. Ал, трансверсальды құзыреттілік немесе өмірге арналған құзыреттілік [3]. Бұл құзыреттілік шығармашылық пен сыни ойлауды көрсету қабілетінде, проблемаларды бірлесіп шешу және коммуникацияны жүзеге асыру барысында көрінеді. Олай болса, педагогикалық мамандықта білім алып жатқан студент үшін мектеп қабырғасында қалыптастырған осы құзыреттіліктер оған мамандығы бойынша кәсіби тұрғыдан қалыптасуында зор ықпал етеді.

Екіншіден, педагогикалық дайындықтың маңызды ерекшеліктері пәнаралық болып табылады. Болашақ педагогтар білім алу ордасында бірнеше ғылымдар бойынша арнайы дайындықтан өтеді, зерттеу және жобалау жұмыстарымен айналысады. Бұл болашақ педагогтерді зерттеулер, эксперименттер, жобалар т.б. оқыту әдістері мен формаларын меңгеруіне мүмкіндік береді. Қызметті бағалау кезінде бақылаудың тестілік формаларынан басқа, рефлексивті және жоба түрлері де қолданылады.

Үшіншіден, ауқымды және ғылыми-экспериментальды бағыттағы зерттеу және жобалау жұмыстарына тарту. Қызметтің осы түрлерінде игерілген құзыреттер жоғары технологиялық әлемде, әлеуметтік және жеке мәселелерді шешуде өте кең спектрде қолданылады. Бұл оларға өзгермелі қоғам жағдайына тез бейімделуге көмектеседі.

Төртіншіден, білім беру процесін заманау бағытта жетілдіру және оны басқару үшін цифрлық технологияларды пайдалану келесі қуатты білім беру тренді болып табылады.

Бесіншіден, жас ұрпақты болашақ мамандықтарын игеруге саналы түрде дайындау. Әр мемлекетте педагогтерді даярлау модельдері мен бағдарламалары және педагогикалық білім алу траекториялары әртүрлі. Соған орай, еліміздегі педагогтерді баярлау жүйесінде ұлттық құндылықтарды бойларына сіңіре отырып, осы мамандықта тұрақтатып ұстау маңызды мәселелердің бірі.

Болашақ педагогтер даярлау мәселесі жоғарыда аталған тенденциялармен қатар, біліктілік сипаттамаларында көрсетілген кәсіби педагогикалық құзыреттіліктерге ие болу қажет. Болашақ педагогтердің мамандыққа деген тұрақты көзқарасының дамуына қатысты күрделі жүйелі мәселелерді шешу үшін құзыреттердің, терең кәсіби және пәнаралық білімдердің барлық жиынтығына ие болуы тиіс және ие болуы қажет. Ол үшін олардың қоғам мен мемлекеттің тұрақты дамуының негізінде жатқан қағидаттарды түсінуі, қабылданған шешімдерден қысқа мерзімді экономикалық пайданы және жақын арада ғана емес, сонымен қатар алыс перспективада да көрінуі мүмкін болатын түрлі жолдары мен әдістерін салыстыра білуі қажет [4]. Осылайша, болашаққа бағытталған күрделі жүйелі ойлауды қалыптастырудың барлық деңгейлерінде тұрақты даму мүддесі үшін жан-жақты қажетті буын болып табылады.

Яғни олар үшін орталық буын - жоғары дайындық деңгейі: жеке және кәсіби.

Сурет 1 - Болашақ педагогтердің жоғары дайындық деңгейінің көрсеткіштері

Педагогикалық мамандық әмбебап сұранысқа ие дағдылармен де ерекшеленеді: аналитикалық қабілеттер мен сыни ойлау, цифрлық дағдылар; шығармашылық, тұрақты даму принциптері, қоғам қажеттілігін ескере отырып, мәселелерді өз бетінше шешу қабілеті, өзін-өзі жоспарлау және ұйымдастыру, саналы таңдау жасау, өзін-өзі оқыту, полимәдени ортада және пәнаралық топтарда басқалармен өзара әрекеттесу. Олай болса, құзыреттілікке негізделген білім мен практикаға да құзыретті маман болуды, құзыреттілікке негізделген шеберлікті, педагогикалық қасиеттерді болашақ педагогтердің бойына сіңіре отырып жетілдіру педагогикалық практика кезінде ойдағыдай жүзеге асырылады. Оған тікелей әдіскерлер, жетекші педагогтар, мектеп мұғалімдері бағыт-бағдар беріп отырады және практикада олардың кәсіби педагогикалық құзыреттілігін жетілдіруде әр түрлі факторлар арқылы ықпал етеді.

Қорыта келгенде, болашақ педагогті кәсіби қызметтегі дайындау оның терең білім мен дағдылардың болуына ғана емес, ең алдымен мотивтер жүйесіне және таңдалған кәсіби мамандыққа құндылық қатынасымен тығыз байланысты. Болашақ педагогтың мамандығына даярлығы оған кез-келген уақытта еңбек нарығында сұранысқа ие болуға мүмкіндік беретін жалпы және кәсіби дайындығы болуы қажет. Сондықтан, заманауи маман даярлау мәселесі кәсіби, әлеуметтік және жеке салада құзыреттілікті қалыптастыруға бағытталуы керек. Тек осылай ғана кәсіби оқу орнының қазіргі түлегіне еңбек нарығында бәсекеге қабілеттілікті қамтамасыз етуге болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Хромова И.А. Подготовка конкурентоспособного специалиста как цель современного образования. — СПб.: Свое издательство, 2017. – 200с.
2. Качество профессиональной подготовки специалистов в колледже: теория и опыт реализации : коллективная монография / под общ. ред. М.А. Емельяновой. – М., 2012. – С.24.

3. Ипполитова, Н.В. Развитие личности будущего педагога в контексте профессиональной подготовки : монография / Н.В. Ипполитова [и др.]. – Шадринск : ШГПИ, 2010. – 244 с.
4. Федотова, Е. Л. Информационные технологии в профессиональной деятельности : учеб. пособие / Е. Л. Федотова. - Москва : ИД ФОРУМ ; НИЦ ИНФРА-М, 2015. - 368 с

УКД 37.018

А. Т. Азгаева

преподаватель, КГП «Костанайский высший медицинский колледж»
Управления здравоохранения акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

МУЗЕЙ - СВЯЗУЮЩАЯ НИТЬ ПОКОЛЕНИЙ

Аннотация: В статье рассказывается о мероприятиях, разработанных по воспитанию будущих медицинских работников посредством музея Костанайского высшего медицинского колледжа. В систему мероприятий входят музейные уроки, о которых рассказывается в статье. Это, музейный урок, посвященный подвигу военных фельдшеров в годы Великой Отечественной войны. Студенты гордятся трудовым и героическим подвигом старшего поколения медицинских работников, выпускников Костанайского высшего медицинского колледжа и стараются поддержать преемственность поколений.

Аңдатпа: Мақалада Қостанай жоғарғы медициналық колледждің мұражайы арқылы тәрбиеленіп жатқан болашақ медицина қызметкерлерінің іс – шаралары туралы жазылған. Соның ішінде Ұлы Отан соғысы жылдарындағы әскери фельдшерлердің ерлігі. Ауғанстанда интернационалдық борышын орындаған медицина қызметкерлері туралы сабақ. Студенттер Қостанай жоғарғы медициналық колледжінің түлектерінің еңбек және батырлық ерлігін мақтан тұтып жалғастыруға ынталы.

Abstract: The article describes the activities developed for the education of future medical workers through the museum of Kostanay Higher Medical College. The system of events includes museum lessons, which are described in the article. This is a museum lesson dedicated to the feat of military paramedics during the Great Patriotic War. Students are proud of the labor and heroic feat of the older generation of medical workers, graduates of Kostanay Higher Medical College and try to maintain the continuity of generations.

Ключевые слова: музей, история, поколения, студенты, медицинское училище, колледж, медицинский работник, преподаватель, воспитание, директор, город, военный врач, военный фельдшер, война, солдат, город, конференция, поиск, работа, круглый стол, юбилей, подвиг, жизнь, исторический документ, архив, гордость, юность, работа, профессия

Если человек не любит, хотя бы изредка смотреть на старые фотографии своих родителей, не ценит память о них, оставленную в саде, который они возделывали, в вещах, которые им принадлежали, значит, он не любит их. Если человек не любит старые дома, старые улицы, пусть даже плохонькие, значит, у него нет любви к своему городу. Если человек равнодушен к памятникам истории своей страны, значит, он равнодушен к своей стране.

Д.С.Лихачёв «Письма о добром и прекрасном».

Письмо 41 «Память культуры»

В начале нашей статьи приведём ещё одну цитату доктора исторических наук, директора НОЦ евразийских исследований института социально – гуманитарных наук ЮУрГУ археолога Александра Дмитриевича Таирова, о том, что означает в его понимании музей: «Во-первых, нужно разобраться, что вообще значит музей для людей? Музей – это место, где храниться наша история, значит музей – это хранилище нашей памяти. А память сосредоточена в вещах, которыми люди пользовались в разные эпохи. Музей являются одним из наиболее ценных культурных достояний человечества. Когда люди хотят уничтожить память ... прежде всего уничтожают его историю, музеи, памятники архитектуры». Формирование будущего медицинского работника в Костанайском высшем медицинском колледже начинается со студенческой скамьи, где студент всерьез задумывается о своей будущей деятельности, определяя тем самым круг интересов и объем знаний, необходимый для достижения целей. Поэтому музей становится одним из средств воспитания и формирования нравственного облика медицинского работника и его истории.

В 1989 году директором медицинского училища Плечко Ириной Львовной было принято решение об открытии музея учебного заведения. Руководителем музея была назначена Сафронова Лариса

Александровна, ей помогала преподаватель, ветеран Великой Отечественной войны Кулешова Анастасия Яковлевна. Анастасия Яковлевна, участник многих исторических событий нашей страны и человек, знакомый с первыми преподавателями Кустанайской фельдшерско – акушерской школы внесла большой вклад в сохранении памяти об истории и личностях легендарного медицинского училища. Поэтому профиль музея Костанайского высшего медицинского колледжа – исторический, конкретной тематики (история колледжа), он и определяет характер имеющихся экспонатов музея и материалы и экспозиции составлены по комплексному методу.

Музей колледжа комплекзует, хранит, исследует коллекции музейных предметов, использует их в образовательно-воспитательных целях, способствует формированию у обучающихся таких черт, как гражданственность, патриотизм, верность долгу, трудовая, профессиональная гордость, интерес к изучению основ медицинской профессии, самоутверждение, ответственность, как представителя своей профессии, так и перед обществом в целом.

Для решения поставленных задач для студентов первых курсов проводятся ознакомительные экскурсии. Студенты колледжа начинают знакомство с историей учебного заведения с галереи директоров. В 1929 году возглавил Кустанайскую фельдшерско – акушерскую школу Усенбаев. Человек стоял у истоков формирования школы. Заведующий Кустанайской фельдшерско - акушерской школы был репрессирован в 1931 году.

Встречи с выпускниками медицинского училища, знакомство с историческими фактами помогают студентам узнать историю родного учебного заведения изнутри, понять, как много сил и души вложили преподаватели и выпускники колледжа в развитие системы здравоохранения Костанайской области и области. Это воспитывает уважение к памяти прошлых поколений, бережное отношение к историческому наследию, без чего нельзя воспитать патриотизм и любовь к своему Отечеству, к малой Родине.

Зная, что музей колледжа обладает практически неограниченным потенциалом воспитательного воздействия на умы и души студентов была организована поисковая работа, в которую вовлечены студенты. Много практических навыков приобретают они и в процессе обеспечения научно — исследовательской деятельности музея. Это навыки поисковой работы: умение описывать и классифицировать исторические источники, реставрировать исторические документы, сопоставлять факты и др. Таким образом, конкретизируются и расширяются знания и представления студентов о буднях медицинских работников. С результатами поисковой работы студенты знакомят нашу республику и ближнее зарубежье, выступая на республиканских и международных студенческих научно – практических конференциях рассказывая о биографиях известных и неизвестных выпускников Кустанайского медицинского училища, внесших свой вклад в Победу в Великой Отечественной войне, выполнивших интернациональный долг в Афганистане и на трудовом фронте. Студентка 201 группы «Лечебное дело», Джапарова Мадина, 12 октября 2022 года выступила на республиканской научно – практической конференции (с международным участием) «Милосердие на все времена», посвященной 40-летию музея «Милосердие и отвага», среди студентов медицинских колледжей Республики Казахстан, Российской Федерации и Республики Кыргызстан. В своей работе «Подвиг военного фельдшера» рассказала про выпускника 1942 года Макиша Зенгетаева, погибшего 1943 году на Ленинградском фронте. Для раскрытия темы Мадина провела поисковую работу в архиве колледжа и города, а так же в интернет ресурсах. Работа Мдины Джапаровой была высоко оценена жюри.

24 ноября 2022 года прошёл круглый стол, организованный Санкт-Петербургским государственным бюджетно профессиональным образовательным учреждением «Санкт-Петербургский техникум отраслевых технологий, финансов и права» посвященный 100-летию образования СССР и приуроченный к 75-летию техникума по теме: «Союз Советских Социалистических республик как историко - культурный феномен», где так же выступила Джапарова Мадина с работой по теме: «У истоков формирования Кустанайской фельдшерско – акушерской школы», где рассказала про первых преподавателей Кустанайской фельдшерско – акушерской школы. Это русские врачи, которые приехали в Кустанай в дореволюционное время из Москвы, Дерпта, Женева. В ходе исследовательской работы студенты «прикоснулись» к прошлому, узнали как о выдающихся, так и простых личностях.

В колледже выстроена система работы музея. Так, в феврале в связи с выводом советских войск для студентов I курса проводятся уроки мужества «Ограниченный контингент. Людей долга и чести». Мероприятие посвящено подвигу выпускников Кустанайского медицинского училища, выполнявших интернациональный долг в Республике Афганистан. На встречу со студентами была приглашена Людмила Каратаевна Гервик, выпускница 1973 года, служила в Афганистане с 1983 по 1986 год. Рассказ иллюстрировала электронная презентация «Ограниченный контингент. Людей долга и чести» с кадрами военной хроники и песнями «афганской тематики», студенты услышали рассказ о мужестве и героизме медиков-интернационалистов.

Студенты много узнали о службе и подвиге в далеком Афганистане наших выпускников и о том, как сложилась их жизнь. А так же о важности сохранения мира на нашей планете.

Накануне Дня Победы проводятся музейные уроки, посвященные подвигу выпускников Кустанайской фельдшерско – акушерской школы в годы Великой Отечественной войны для студентов первого курса. В ходе музейного урока студенты узнают, что с августа 1941 года сроки обучения в фельдшерско – акушерской школе были сокращены до полутора лет, были введены новые предметы: строевая и огневая подготовка, военно-полевая хирургия, санитарная техника. В 1942 году школа сделала первый военный выпуск – 72 фельдшера. Студенты в конце музейного урока минутой молчания почитают память павших солдат и медиков в годы Великой Отечественной войны.

Знаменательно, что именно то, что узнают наши студенты, в юношеское время не забывается, потому что для каждого из них время вхождения во взрослую жизнь — свое, неповторимое. Как бы в дальнейшем ни сложилась жизнь и судьба студентов, знакомых с историей родного колледжа, они всегда будут ощущать свою причастность к истории своего колледжа, родного города и республики. История — это наше прошлое. Но прошлое это не только то, что уже ушло и никогда не вернется. Это фундамент, на котором, мы с вами строим и настоящее, и будущее. Музей же является эффективным средством обучения и воспитания подрастающего поколения в учреждениях среднего профессионального образования и, как правило, воспринимается как визитная карточка учебного заведения.

Список литературы

1. Д.С.Лихачёв «Письма о добром и прекрасном», - М., Альпина. -2017
2. Борисычева М.В. Формирование гражданственности студентов средствами музея колледжа. Диссертация, кандидат педагогических наук. М., Ин –т, 2011, 201с.

ӘОЖ 37.01.
А32

Р. Айтамбетова

Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжінің студенті,

Д. Б. Жұмкина

оқытушы, «Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі» КМҚК

Қарағанды облысы,

Қарағанды қаласы

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ БҮГІНГІ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫ

Андатпа: Бүгінгі күннің оқу мен тәрбие беру процессінде Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық көзқарастары қолданылады. Бұл жұмыс Ыбырай Алтынсариннің педагогика саласына қосқан үлесі туралы айтылған мақала болып саналады. Мақалада Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық көзқарастары қарастырылып, мұраға қалдырып кеткен бағыттары көрсетіледі. Сондай-ақ бүгінгі күні білім мен тәрбие беру процесіндегі алатын орны туралы ой қозғалады. Яғни ұстаздың жасаған

еңбектері, жеке тәрбиесі, мұғалімдік жолындағы жаңашыл көзқарастарының бүгінгі күнге дейін жалғасын тауып, оқушылар мен ұстаздар үшін таптырмас оқу құралы атанғаны туралы айтылады. Сонымен қатар, бүгінгі жаңартылған білім беру мазмұны арасындағы шиеленіс көрсетіледі.

Аннотация: Данная работа является статьей о вкладе Ыбырая Алтынсарина в педагогику. В статье рассматриваются педагогические взгляды Ыбырая Алтынсарина и отражаются унаследованные им направления. Также будет затронута мысль о том, какое место занимает сегодня в процессе образования и воспитания. Это говорит о том, что творчество учителя, его личностное воспитание, новаторские подходы к учительскому пути продолжились и по сей день, стали незаменимым учебным пособием для учащихся и педагогов. Кроме того, будет продемонстрирована связь между сегодняшним обновленным содержанием образования.

Abstract: This work is an article about the contribution of Ibray Altynsarin to pedagogy. The article examines the pedagogical views of Ibray Altynsarin and reflects the directions inherited by him. The idea of what place it occupies today in the process of education and upbringing will also be touched upon. This suggests that the creativity of the teacher, his personal education, innovative approaches to the teaching path have continued to this day, have become an indispensable teaching aid for students and teachers. In addition, the tension between today's updated content of education will be demonstrated.

Кілт сөздер: Ыбырай Алтынсарин, педагогика, ЖББМ.

Бүгінгі күнгі тәрбие мен білім беру процесі кешегі өткен тұлғаларымыздың мұрасына негізделген. Өлкеміздің педагог-ағартушыларының еңбектері мен тәжірибесінен туған әдсітер мен принциптер әлі күнге дейін жойылмай, өз жалғасын табуда. Сондай бір ерең еңбек қалдырған педагогтердің бірі-Ыбырай Алтынсарин.

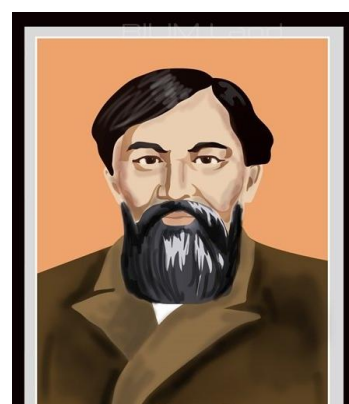
Ыбырай Алтынсарин-қазақ балаларының дұрыс һәм жүйелі түрде білім алуларына ат салысқан тұлға. Кезінде надандықтан көз аша алмай жүрген қараңғы халықтың болашағы үшін «Халық үшін қызмет ететін білімді адамдардың қатарын көбейту арқылы қазақ қоғамының мешеулігін жоюға болады, сондықтан жастарды оқытып-тәрбиелеу ісінен артық еш нәрсе жоқ» деп ой түйген. Яғни жастарды дұрыс оқытқан жағдайда, олардың сауатын ашқан кезде ғана ел болашағы құрылмақ деген педагогикалық пікірін білдірген екен.

Әуелі, «Оқыту процесінде қалай болса солай оқытпай - ғылым, білім беру жүйесі сақталу керек» деген ойымен Ыбырай Алтынсарин оқушылардың білім алуы тиянақты түрде болуын қолға алған. Себебі, сол кездегі білім беру оқушылардың түсінігіне сәйкес келмейтіндей жүрген. Я молдадарға, я балаларға түсініксіз араб, татар тілдерімен жазылған мәліметтерден ешқандай жүйелі білім алынбаған. Сондықтан, Ыбырай Алтынсарин ұстазымыз орыс тілінің графикасына сүйемелдеп жазылған оқулықтарды жарыққа шығара бастаған. Осы арқылы балалар оқып жатқан сабақтарын түсіне отырып, білімдерін жүйелі түрде толықтырып отырған.

Сондай ақ Ыбырай Алтынсариннің жүрегіне қатты батқан жайт-оқушылардың жас ерекшеліктерінің ескерілмеуі. Иә, бұл да жүйесіздіктен туындаған мәселелердің бірі болғай. Молдалар баланың жасына, қабілет деңгейлеріне қарамай тек бұрмаланған ақпарат беріп отырған. Мұндай жағдайда молдалар шәкірттерді оқытқан дей алмаймыз да, бұл тек баланың күшіне келмейтін жаттанды мағлұматтардың берілуі болатын. Нәтижесінде я бала не оқып жатқанын, я өзіне не түйгенін түсінбейтін жағдайда болатын. Бұл оқушыға ешқандай білім де, оқу да болмайтынын түсіне аламыз.

Сонымен қатар, балалар үшін қатал тәртіп қолданылған. Ауыр жаза, қатал түрде сабақ берілу сияқты жағдайлар орын алған. Сондықтан, Ыбырай Алтынсарин педагогикаға жаңа бағыт әкелді. Бұл-оқушының ыңғайына қарай білім беру. Яғни ұстаздың өз тәжірибесінен білетініміздей, Ыбырай Алтынсарин сабақты оқушыларға мәжбүрлі түрде емес, олардың қызығушылықтарын тудыра оқытты. Ең бастысы-оқушыға жеңіл, түсінікті түрде, деңгейіне келетіндей білім беру.

Педагогтың жеке тәжірибесінен аларлық мысалдар көп. Бұл-Ыбырай ұстаздың тілге жеңіл оқулықтарды жарыққа шығаруы, оқушыларға қатал тәртіп қолданбай, жұмсақ түрде білім беруі, қаламынан туған барлық шығармалардың қысқа да нұсқа, үлкен мән-мағынаға толы болуы, сондай-ақ оқу кезінде шәкірттердің жас ерекшеліктерін ескере отыра, жүйелі түрде білім берілуін қамтамасыз еткен еңбектері. Соның бірі-Ыбырай Алтынсарин оқушылар үшін 1879 жылы жазылған “Қазақ Хрестоматиясы” атты кітабы. Оқулықтың мазмұны ағартушының жазған өз шығармаларынан, халқымыздың ауыз әдебиетіне тараған шығармалары мен әңгімелері мен әлемдік әдебиеттің таңдаулы үлгілерінен тұрды. Бұл әрі қызықты, әрі түсінікті шығармалар жинағы болған. Оларды оқыту барысында оқушылар үшін, олардың түсініп яки түсінбеуіне ешқандай қысым көрсетілмеген. Керісінше, педагог бұл жағдайға қатысты мынадай көзқарасын айтып кеткен: «Егер балалар бірдемені

Ыбырай Алтынсарин

түсінбейтін болса, онда оқытушы оларды кінәлауға тиісті емес, оларға түсіндіре алмай отырған өзін кінәлауға тиіс». Бұл-Ыбырай Алтынсариннің жүрегінде орын алған оқушыларға деген мейірім мен сүйіспеншіліктің айқын дәлелі болмақ. Және осы педагогикалық көзқарастарын үлкен мұра ретінде қалдырған.

Міне, бүгін де осы принцип сақталған. Қазір де, педагогтер үшін балаға тек жаттанды мәліметерді айтып қана қою емес, оны балаға жеткізе білу, түсіндіру, алған білімін қолдана білуге мүмкіндік жасау маңызды болуда. Бүгінгі күннің ұстазы оқушылар үшін зерттеуші де, тәлімгер де, мейірімді жан да болуы тиіс. Себебі, бұл бағытты көрсетіп кеткен ұлы ұстазымыз-Ыбырай Алтынсарин.

Қазіргі жаңартылған білім беру мазмұнында да бастауыш сынып оқушысының жеке тұлғалық қасиеттерін, қызығушылықтарын арттырып, алған білімін өмірде қолдану икемділігін, құзыреттіліктерін қалыптастыруды көздейді. Оған мысал оқушылар үшін бүгінгі таңда түрлі әдіс тәсілдерді қолдану сияқты жұмыстар бола алады. Бүгінгі таңда ұстаздар сабақты тек айтып қана қоймайды, оны қызықты, жан-жақты түрде ұсынады, алған білімдерін қолдана отырып жұмыс істеуге мүмкіндік береді, сондай ақ оқушылардың ой пікірлерін ескереді. Мысалға, бастауыш сынып оқушыларына тақырыпты түсіндіру кезінде оқытушы өз сабағына алдан ала дайындалады, зерттейді, оны түрлі АКТ құралдары мен көрнекіліктермен ұсынады. Себебі, кезінде Ыбырай Алтынсарин айтып кеткендей, «Педагогикалық жұмыстағы шешуші нәрсе - ең жақсы оқыту әдістерін таба білуде». Нәтижесінде оқушы сабақ үстінде өзін еркін сезінеді, шығармашылық дағдыларын қолданады, өз ой-пікірін жеткізуге үйренеді. Демек, ұстаз өз сабағын дұрыс таңдалған әдіс тәсілдер арқылы өткізеін болса, және сол арқылы оқушылармен жұмыс жасай алса бұл сәтті өткен сабақтың белгісі болмақ.

Сондай-ақ қазіргі кезде оқушыларға білім беру жұмыстары жүйелі түрде жүреді. Мысалға, «Спираль» білім беру бағдарламасы. Бағдарламада шашыраңқы түрде емес, тақырыптар белгілі бір кезекпен жүреді. Бастапқы тақырыптар күрделенене отыра, деңгей бойынша өсіп отырады. Бұл баланың уақытылы білімін толықтырып отыруға, бірте-бірте жеңілден қиынға қарай ақпарат алуына мол үлес қосады. Мұнда баланың деңгейі ескеріліп отырады және білім беру процесі жүйелі, әрі жеңіл түрде өтпек. Яғни, бұл бастауыш сыныптарына қатысты айтатын болсақ, мектеп табалдырығын алғаш басқан балалар үшін белгілі бір норма беріледі. Кейіннен жылдан-жылға бұл көрсеткіштер ұлғайып отырады. Бұл балалардың тез сабақтың тез ұғынуына мол мүмкіндік береді.

Сонымен, жоғары айтылған мәліметтер бойынша Ыбырай Алтынсарин-қазақ педагогикасының негізін қалаған тұлға деген қорытындыға келе аламыз. Ұстаздың педагогикалық ойлары мен принциптері бүгінгі күні үлкен рөл ойнауда. Жаңартылған білім беру мазмұнында орын алып, бүгінгі таңда оқушыларды дұрыс, жүйелі түрде білім алуына септігін тигізуде. Ыбырай Алтынсариннің ұстаздық жолы-мәңгі өшпес бағыт.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақ хрестоматиясы, 2007 ж, «Білім» баспасы
2. Әлемдік педагогикалық ой-сана, 10 том, «Таймас» баспасы, 2010 ж
3. Қазақ әдебиеті 9-сынып, «Мектеп» баспасы, 2013 ж
4. <https://infourok.ru/bayandama-ibiray-altinsarinni-pedagogikali-kzarasi-men-izmeti-1513395.html>
5. <https://stud.kz/referat/show/72108>
6. <https://kopilkaurokov.ru/prochee/uroki/ybyrai-altynsarinnin-piedaghoghikalyk-mu-rasy-mak-ala#:~:text=%>

УДК 378.147

А. К. Акишева

доцент НАО «Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева»,
филологический факультет, кафедра «Русская филология»,
г. Астана

А.К.Карымсакова

педагог-дефектолог школы-гимназии №10 им. Ж.Ташенева,
г. Астана

МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Аннотация: В данной статье дается методическое обоснование и практическое подтверждение эффективности применения активных методов обучения русскому языку как иностранному, а также использование цифровых образовательных интернет-ресурсов в изучении языка. В статье подробно раскрыты особенности нетрадиционных методов и приемов преподавания РКИ, таких как «Перевернутый класс», «Кейс-технология», «Геймификация», «Развитие критического мышления», «CLIL», «Цифровые образовательные ресурсы» и др.

Аңдатпа: Бұл мақалада орыс тілін шет тілі ретінде оқытудың белсенді әдістерін қолданудың тиімділігі, сондай-ақ тілді оқытуда цифрлық білім беру интернет-ресурстарын пайдалану туралы әдістемелік негіздеме және практикалық растау берілген. Мақалада "Төңкерілген сынып", "Кейс-технология", "Геймификация", "Сыни ойлауды дамыту", "CLIL", "Цифрлық білім беру ресурстары" және т. б. сияқты орыс тілін шет тілі ретінде оқытудың дәстүрлі емес әдістерінің ерекшеліктері көрсетілген.

Abstract: This article provides methodological justification and practical confirmation of the effectiveness of the use of active methods of teaching Russian as a foreign language, as well as the use of digital educational Internet resources in language learning. The article reveals in detail the features of non-traditional methods and techniques of teaching RCT, such as "Inverted classroom", "Case Technology", "Gamification", "Development of critical thinking", "CLIL", "Digital educational Resources".

Ключевые слова: методы и приемы, образовательные технологии, цифровые образовательные ресурсы, учебные лонгриды, коммуникативные методы.

Подбор и применение правильной методики является залогом успешного и эффективного преподавания русского языка как иностранного (РКИ). Фронтальной формы обучения недостаточно, если: студент чего-то не понял из теории за ограниченное время урока; не хватает времени на практику; разноуровневая группа; мало часов в курсе; нужно увеличить мотивацию; однообразные занятия и др. Научно доказано, что человек запоминает примерно 10% от прочитанного, 20% от услышанного, 30% от увиденного, 50% от того, что услышал и увидел, 70% от того, что самостоятельно сказал или записал, 90% от сделанного лично.

Преподаватели ЕНУ им. Л.Н.Гумилева осознают, что использование традиционных методов на занятиях РКИ недостаточно, поэтому непрерывно работают над усовершенствованием методов и приемов преподавания РКИ, таких как «Перевернутый класс», «Кейс-технология», «Геймификация», «Развитие критического мышления», «CLIL», «Цифровые образовательные ресурсы» и др.

Профессорско-преподавательским составом университета активно используется модель образовательного процесса «перевернутый класс» (flipped class), автором которой явились

Джонатан Бергмани и Аарон Самс, учителя химии Вудландской школы, штата Колорадо, США. Данная модель предполагает, что студенты на занятия приходят подготовленными, действия, которые они традиционно выполняют в аудитории, теперь делают дома, самостоятельно: смотрят и слушают видеолекции; читают учебные тексты, изучают поясняющие рисунки; проходят тесты на контроль первичного усвоения темы. Преподаватель для самостоятельной работы студентов готовит следующие учебные материалы:

- звуковые файлы = аудиолекции (подкаст, podcast) т.е. тематический аудиоблог. Его можно слушать онлайн или скачивать (5-7 мин.);
- видеофайлы = видеолекции (водкаст, vodcast) т.е. тематический видеоряд (5-7 мин);
- таблицы, схемы, рисунки, тексты и проч.

Вся подготовительная теоретическая работа проводится до занятия, это дает возможность освободить время для практической работы: разбирать сложные вопросы теории, отвечать на вопросы студентов (примерно 25-30% времени занятия), решать практические задачи, исследовательские задания, совместные проекты; дает возможность для сотрудничества студентов, работы в группах.

Модель «перевернутый класс» открывает следующие возможности:

- теория подаётся до занятия, и студент может потратить на её изучение столько времени, сколько потребуется;
- каждое занятие посвящается практике. Каждое домашнее задание разбирается вместе с преподавателем в аудитории. Студенты могут применять знания на практике.
- разные формы предъявления теоретического материала: параграфы, статьи, видеоматериалы, презентаций, ссылки [1].

Учебный потенциал:

- непосредственное общение на иностранном языке;
- изучают язык для решения практических задач;
- совершенствование гибких навыков (soft skills);
- самостоятельность и умение доискиваться до сути;
- навыки решения практических задач;
- способность принимать решения.

Особенности и сложности подготовки:

- Элементы аудиторного и внеаудиторного обучения должны составлять единое целое;
- Преподаватель – организатор взаимодействия, помощник/партнер/консультант т.е. развитие новых навыков у преподавателя;
- Смену роли с «sageonthestage» на «guideontheside» = с «мудрец на сцене» к «гид со стороны»;
- Тщательная подготовка, сценарий занятия;

- Большие усилия, затраты времени.

Использование на занятиях модели дает возможность студентам непосредственно общаться на русском языке, изучать язык для решения практических задач, решать практические задачи, самостоятельно принимать решения.

Модель образовательного процесса «кейс-технология» (Case-study) представляет собой обучающий случай, метод ситуативного анализа. Студенты получают от преподавателя пакет материалов (кейс), заданные обстоятельства, при помощи которых либо выявляют проблему и пути её решения, либо вырабатывают варианты выхода из ситуации.

Кейс-технология направлена на развитие междисциплинарных знаний и умений, так как решение проблемной ситуации может быть на «стыке» разных наук, требовать применения знаний из других дисциплин и научных областей. Установление междисциплинарных связей происходит в процессе работы обучающихся над кейсом (при его анализе и выработке решения).

Использование технологии развивает практические навыки: обучающиеся получают информацию о проблеме, требующей решения, они должны либо выбрать вариант решения, либо предложить своё решение и обосновать его. В качестве вспомогательных материалов могут быть использованы любые материалы: графики, таблицы, диаграммы, иллюстрации, тексты, аудио, видео.

Требования к кейсу:

- актуальность: проблема должна быть понятна и интересна обучающимся, реальная проблема + интрига.
- все элементы заданной ситуации должны отвечать цели и согласовываться между собой;
- каждый участник группы будет ответственен за свою часть, чтобы никто не остался в стороне;
- подходящий уровень сложности;
- подготовленный в письменном виде кейс;
- самостоятельное изучение кейса;
- совместное обсуждение кейса под руководством преподавателя;
- следование принципу «процесс обсуждения важнее самого решения» (диалоги); нагрузка на преподавателя – интеллектуальная и эмоциональная [2].

Учебный потенциал:

- непосредственное общение на русском языке;
- русский язык – инструмент для решения практических задач;
- процесс поиска решения позволяет студентам применить знания и приобрести новые;
- усиливается мотивация и заинтересованность в изучении предмета в целом;
- работа в команде: отстаивать своё мнение и слушать рассуждения других;
- обмен знаниями между обучающимися;
- соединение практики и теории предмета;
- понимание, для чего нужны полученные ранее знания.

Данная технология дает студентам возможность использовать русский язык для решения практических задач, усиливается мотивация и заинтересованность в изучении дисциплины в целом.

Модель образовательного процесса «развитие критического мышления» представляет собой целостную систему, формирующую навыки работы с информацией через чтение и письмо. Модель объединяет приёмы, необходимые для того, чтобы заинтересовать студента (пробудить в нём исследовательскую, творческую активность), предоставить ему условия для осмысления, помочь ему обобщить приобретённые знания. Деятельность преподавателя заключается в активизации деятельности обучающихся, мотивации к дальнейшей работе. Преподаватель дает студентам творческие, исследовательские или практические задания на основе изученной информации.

Приемы технологии критического мышления:

- Инвентаризация;
- Корзина идей;
- Лови ошибку;
- Синквейн и др.

Модель образовательного процесса CLIL.

Content and Language Integrated Learning, предметно-языковое интегрированное обучение. Данный термин ввел Дэвид Марч в 1994 г.

Принципы CLIL:

- обучение общим знаниям, а не многоязычию, последнее является дополнительной функцией;
- 4 «С»: content, communication, cognition and culture. Все составляющие связаны между собой (содержание, общение, познание и культура);
- безопасный психологический климат на занятии;

- один язык, один и тот же преподаватель
- можно использовать мимику, жесты, картинки, звук презентации и т.д.

Учебный потенциал:

- позволяет студентам общаться друг с другом, используя русский язык;
- развивает навыки общения на русском языке в естественных условиях;
- расширяет межкультурные знания обучающихся;
- развивает мышление и открывает творческий потенциал студентов;
- повышает мотивацию студентов и их уверенность в себе;
- тренирует все языковые навыки;
- улучшает языковую компетенцию и навыки естественной устной речи;
- развивает интерес к разным языкам, к использованию их в разных сферах жизни.

Реализация технологий:

- построены на аутентичных специальных, а не на научно-популярных текстах;
- формируют предметную компетенцию: учит воспринимать материал по предмету, овладевать терминологией, знакомит с важными темами по предмету;
- учит метаязыку науки, помогает сформировать коммуникативную компетенцию.

Несмотря на то, что центральное положение в преподавании РКИ занимает коммуникативный метод, в последние несколько лет на передний план выдвинулось электронное образование с использованием IT-технологий. Это связано с тем, что в образовательном процессе используются различные формы обучения: дистанционные, онлайн (в реальном времени), смешанные (гибридные) [3].

Важно понимать, что применение новейших компьютерных и IT-технологий в обучении позволяет иностранным студентам научиться эффективно и оперативно находить верную актуальную информацию на русском языке, представленную на различных информационных площадках, а затем эффективно использовать её в официальной коммуникации.

Модель образовательного процесса «геймификация».

Геймификация – это внедрение игровых технологий в неигровые процессы, в том числе в образование, а также использование игровой механики, эстетики и игрового мышления для вовлечения людей в обучение и решение различных задач и для повышения их мотивации» (К. Капп)

- Применение игровых методик в неигровых ситуациях.

Цель игрового обучения – получить знания и научиться их применять [4].

Учебный потенциал:

- Развиваются иноязычные коммуникативные умения;
- профессиональные навыки;
- критическое мышление;
- навыки совместной работы;
- самооценивание и групповое оценивание;
- активизируется творческий потенциал;
- повышается внутренняя мотивация.

Для преподавания РКИ преподавателями выбрано средство обучения в цифровой среде – учебный лонгрид. Данный выбор был связан с тем, что учебный лонгрид позволяет объединить всевозможные цифровые ресурсы, а также представить их в приглядном (эстетичном) виде, что также немаловажно [5].

Учебный лонгрид создается на платформе Core и состоит из следующих информационных блоков: текст, инструкция, медиафайл, изображение, документ, тест, открытый вопрос, классификация, вопрос с автопроверкой, заполните пропуски, диалоговый тренажер, опрос, обратная связь, сторонние сервисы. Преимуществом данной платформы является то, что наполняя его, нет необходимости сохранять свои действия, они сохраняются автоматически. Действия обучающегося преподаватель имеет возможность наблюдать в реальном времени, может получить обратную связь в виде выполняемых заданий и оценивать деятельность студента. Но наиболее ценным является возможность интеграции необходимых цифровых образовательных ресурсов на одной платформе. На данной платформе разработаны учебные лонгриды, в которые размещены отдельные занятия, направленные на изучение русского языка как иностранного. Форма подачи материала в виде учебного лонгрида обеспечивает возможность интеграции сторонних ресурсов [6].

Преимуществами использования активных методов обучения русскому языку как иностранному в образовательном процессе ВУЗа является:

деятельное участие студентов;

развитие не только лингвистических компетенций, но и коммуникативных, предметных и др.;

сочетание с фронтальной работой;
систематическая работа;
нагрузка преподавателя возрастает;
необходимость развития новых навыков у преподавателя.

Список литературы

1. Маркосян А.С. Владение вторым языком как теоретическая и лингводидактическая проблема (на примере французского и армянского языков): автореф. ... д-ра пед. наук. – М., 2004.
2. Блинов В.И., Дулинов М.В., Есенина Е.Ю., Сергеев И.С. Проект дидактической концепции цифрового профессионального образования и обучения. М.: Изд-во «Перо», 2019. 72 с.
3. Чигаев Д.П. Лонгрид как разновидность креолизованного текста // Медиаскоп. 2017. Вып. 1. URL: <http://www.mediascope.ru/2270> (дата обращения: 15.07.2021)
4. Гарцов А.Д. Педагогический веб-дизайн электронных средств обучения // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Вопросы образования: языки специальности. 2012. № 4. С. 41-43.
5. Азимов Э.Г. Электронные учебники по русскому языку как иностранному: современное состояние и перспективы развития // Русистика. 2020. № 1 (18). С. 39-53. <https://doi.org/10.22363/2618-8163-2020-18-1-39-53>
6. Купрещенко О.Ф. Учебный лонгрид как мультимодальный текст: к вопросу о специфике жанра // Общество. Коммуникация. Образование. 2020. Т. 11. № 2. С. 69-77. <https://doi.org/10.18721/JHSS.11206>

ӨОЖ 377

А. Т. Аманкельдинова

КММ «Қостанай жоғары медициналық колледжі»,
Қостанай облысының әкімдігінің денсаулық сақтау басқармасы
Қостанай облысы,
Қостанай қаласы

М.ӘУЕЗОВТІҢ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ЭТНОМЕДИЦИНА ИДЕЯЛАРЫ

Аннотация: Бұл ғылыми - зерттеу жұмыста Мұхтар Әуезовтың шығармаларындағы этномедицинадағы идеялары мен зерттеу нәтижелері жазылған. Жұмыста міндеттері мен мақсатары белгіленіп, заңғар жазушының шығармаларындағы этномедицина, ауру түрлері туралы мәлімет берілген.

Аңдатпа: Бұл ғылыми жұмыстың басты түйініне келетін болсақ, этномедициналық аурулардың түрлері мен белгілері туралы, шығармаларды, әңгімелерді жіті оқып, зерттеп алынған.

Abstract: This research paper describes the ideas and results of research in ethnomedicine in the works of Mukhtar Auevov. The work sets out the tasks and goals, provides information about ethnomedicine, types of diseases in the works of the Zangar writer.

Тірек сөздер: Заңғар жазушы, этномедицина, шығармалар, ару түрлері, зерттеу, нәтижелері, әңгімелері

Ұлтымыздың ұлы жазушысы, қазақ әдебиеті мен мәдениетінің 20 ғасырдағы биік шыңы Мұхтар Омарханұлы Әуезовтың артында қалған мұрасын зерттеп, ой елегінен өткізу үшін де әр заманың яғни әр ұрпақтың өз айтар сөзі, түсінігі мен мәні болатыны сөзсіз. Тәуелсіз ел жағдайында ұлы жазушы мұрасына деген ыстық ықыласымыз да осындай бір ұмтылыстың көрінісі болмақ. Сан мыңдаған ғасырлар бойы көшпелі тіршілікті бастан өткізіп, 19 ғасырдың ортасында қазақ халқының барлық әрі мен нәрін, соры мен бағын теңдессіз тарихы тұлға Абай тағдыры арқылы ой-өрісі, сана-сезімі, мінез-құлқы, әрі мінсіз ой көзімен ашып берген тұлға ретінде көптеген зерттеулер жалғаса бермек. Ұлы жазушы, ғалым, қоғам қайраткері М. Әуезовтің көркем әдеби мұрасы-біздің әдебиетіміздің ғана емес, сонымен қатар бүкіл қазақ халқымыздың жетістігі. Бұл кісінің қалдырған аудармалары мен шығармалары әлі күнге дейін ауқымдылығын сақтауда. Романшы, драматург, ғалым, сценарийші, аудармашы-бұл ұлы дарынды тұлғаның толық емес тізімі болса керек. 20 ғасырдың басында қазақ халқы қойған талаптар оны сол кездегі басқа да аса көрнекті қазақтың ұлт зиялылары сияқты жазушы, ғалым, әрі қоғам қайраткері болуға ұмтылдырды. Сол себепті де Мұхтар Әуезовтің жанжақты таланты оның өнерінің арқасында қазақтар үшін бұрын белгісіз болып келген кино түрлері мен жанрларын тұңғыш қалыптастырушылардың қатарынан көрінуіне айқын себепкер болды. Мұхтар Әуезов сонымен қатар тұңғыш әдеби киносценарийлер мен опера либреттолларының алғашқы авторлардың бірі болды. Егер, ұлы адам өзін сол өмір сүрген қоршаған ортасының арасындағы қақтығыстарға деген көзқарас арқылы бағаласақ, онда жиырмамыншы ғасырда бүкіләлем таныған

суреткер қолданылатын өлшемдердің бірде-біреуі Мұхтардың тағдырын мән-жайын ішкі жан-дүниесін айтып бере алмас еді.

Әуезов нәр алған тамырлар және олардың жазушы шығармашылығындағы орны Мұхтар Омарханұлы Әуезов бүкіләлемдік тұлға. Мұхтар Әуезовті әлемдік әдебиетпен байланыста қарастыратын болсақ, қазақ әдебиетінің ақиық жазушысы жетік білгенін көреміз. Басқа тілден қазақ тіліне аударып, өзінің оқырманына мән-мағынасын дәлме-дәл жеткізген ақындардың бірі болған. Мұхтар Әуезов жастайынан қазақ халық ауыз әдебиеті, туған әдебиетінің таңдаулы шығармаларын үзбей сүйсініп оқып жүріп, орыс және Батыс Еуропа әдебиетіне ерекше ықыласпен көңіл бөлді. Дүние мәдениетінің тарихына туған халқының ой-сана, рухани жан дүниесін бар болмысымен танытқан ұлы тұлғалардың танымы мен тағдыры-өз тіршілік кешкен заманың топырағынан тамыр тартады. Ұлылар барлық ауыр кезеңдерден шығармашылық қиындықтарды басынан кеше отырып, жаратылыстың адамға сыйлаған қасиеттерін бойына сіңірген сәтте ғана қазіргі замандық тұлға дәрежесіне көтерілді. Тұлғалар халқының өмірін өз өміріндей бірдей көріп, қайғырды. Олардың тағдырын елінен, елінің тағдырын олардан ажырату мүмкін емес. Солай Мұхтар Әуезовтің құштарлығы да сол ұлттың тамырынан нәр алды. Мұхтардың өмірі Абайдың қара шаңырағының табалдырығынан басталса керек. Ол 19 ғасырдың соңында, 20 ғасырдың басында қазақ сахарасының парасат университеті-Абайдан тәлім-тәрбие алып өскен болатын. Абайдың қыстауы Жидебай ол үшін білім мекені болды. Осы мекен арқылы Мұхтар ақындылыққа деген құштарлығын оятып, алғашқы ұлы жолының қадамдарын басқан керек.

Негізінен, қазақтар туралы поэтикалық әңгімелерде, жорықтарды суреттеуде, сол кездегі халық өмірінің ерліктерінде, анатомиялық сипаттағы сөздер басымырақ кездеседі. Оларда адам денесінің барлық дерлік мүшелері кездеседі: жүрек, көл, өкпе, дене, буын және т.б. (Қазақ эпостары: «Қобланды батыр», «Қозы Көрпеш және Баян-сұлу», «Қыз Жібек»).

Сөйте келе, қазақтың төл сөздері қазіргі анатомиялық, клиникалық және фармацевтикалық терминдерге негіз болды. Адамзат дамуының алғашқы кезеңдерінде тәуіптілік халық арасындағы медицинадан бөлінбеген. Қазақ емшілері өздерінің емдеу тәсіліне байланысты әр түрлі аталды. Демек, «тәуіп» деп аталып кеткен емшілер, шөппен, дәрі-дәрмекпен емдейді, «дәрігер» (араб тілінен аударғанда «дәрей» -дәрі), хирургтар «оташы», «костоправов-«сынықшы» «бақсы» (сықыршы, тәуіп) дегенді білдіреді. «Бақсы» негізінен әруақтармен қарым-қатынаста, тіпті оларға билік жүргізетін қазақ емшілері. Қазіргі уақытта «бақсы» бұрынғыдай киелі қасиетке ие емес. Алайда, бұл іс сирек «бақсысыз» өтті, оны науқастың төсегінде де, үйлену тойларында да кездестіруге болады: біріншісі емші ретінде пайда болады, ал екіншісі діни қызметкер немесе сиқыршы ретінде қатысады, олардың болашағын болжайды. жас. Екі жағдайда да «бақсы» жандар мен әруақтардың көмегіне жүгінеді.

М. Әуезовтың «Абай жолы» роман - эпопеясында Абайдың сүйікті әжесі Зеренің ауруы туралы былай сипатталған: Құлағы мүкіс тартқан кәрі әжей. Автор қарттық дендеген әженің бейнесін күрделі эпитетпен көрсетеді: «Құлағы көптен мүкіс тартқан кәрі әжей». Құнанбайдың бұйрығын әкелген Жақыптың сөзін әжесіне Абайдың жеткізген тұсы. Әже бейнесі: «Әжесінің бұл күнде өңі қуарып, қатты жүдеген. Әжім атаулысы бір түрлі молайып кеткен. Абай жақындағанда ол құлағын түрді». Бұл үзіндіде автор бір оқиғаны сипаттап отырып әженің бейнесін қоса суреттеген. Кәрі әже қатты сырқаттанды. «Басында ыңқылы күшті боп, тынысы ауырлап келіп еді. Келесі күні дәрмен азайып, өздігімен қозғала алмайтын болды. Алақандары кішкентай әрі тым әлсіз. Оның дене күші бітсе де, ойы сап-сау. Тек үні әлсіз». Өмір мен өлім арасында арпалысып жатса да, ойы сап-сау әженің бойынан қуат кеткен. Автор кейіпкердің динамикасы мен бейнесін астастырып, байланыстырып, қарт ананың әлсіздігін дәл суреттейді. М. Әуезовтың шығармалар желісі бойынша, аурулар құдайлар мен рухтардан табынудан шыққан, сондықтан ауруларды емдеуді бақсылар жүзеге асырды, рухтарға жақын адамдарды қырғыздар эм деп атаған. Кейбір аурулардың белгілі бір иесі бар – киелі ауру, яғни өзінің рухы.

Өкпе қабынуы ауруы белгілі және талантты адамдардың өмірін қиды Шоқан Уәлиханов және Абай Құнанбаевтың ұлдары-Әбдірахман и Мағауия. Біреуі әскери инженер, екіншісі дарынды ақын. Дегенмен, Абай Әбдірахманға үлкен үміт артты. Әбдірахман Шоқан Уәлихановқа өте ұқсас болды туған өлкені ағартуда үлкен пайда әкелер еді қазақтағы демократиялық тәртіп үшін күресте Абайдың мұрагері. Алайда Абайдың үміті орындалмады, Әбдірахман Верный қаласында ұзақ уақыт лейтенант болып қызмет еткен жоқ, өйткені ол қатты ауырып қалды. Туыстары лазареттің бас дәрігерінен үлкен үміт күтті Лев Николаевич Фидлер, сондай-ақ қымыз емдеуде: «біздікінен кейін Әбіш аға келіп өзін сергек сезінді. Оның тәбеті жаман емес. Ұйқы тыныш болды. Бізге бұл туралы айтқан кезде біз қатты қуандық. Әбішті ауруханадан алып, үйде емдеуді жалғастыруға болады, деген дәрігердің сөзі, бізді жігерлендірді. Біз Әбішті таныс қазақ адамның үйіне әкелдік. Қазір ол менімен бірге біздің досымыз Абсаматтың үйінде тұрады. Біз оның ауласында биелерді ұстап, содан соң, соның қымызымен Әбішті емдейміз, дәрігерде күнделікті келіп тұрады. Барлық үмітімізді Аллаға арттамыз!».

Мысалы, Қараш- Қараш повесінде, оба болған кезде науқасты мүмкіндігінше бөлек киіз үйге жатқызып, ұзын таяқтардың көмегімен ас беріліп, одан кез келген затты шығаруға тыйым салынған.

Тіпті туыстарына да жұқпалы науқастарды қабылдауға рұқсат етілмеді, ал мұндай науқастар бар бүкіл ауыл қонақтарды қабылдамайды. Қара немесе қызыл туы бар шортан, заң факультетінің жанына науқаспен бірге қойылған ол қауіп туралы ескертті. Науқастың жағдайы туралы тек қашықтықты, киіз үйге желден жақындағанда білуге болатын.

Жоғарыда аталған жұқпалы аурулардың, ошақтары табиғи аусыл ең жиі және жойқын болды. Осы аурудың әсері мен қатыгездігі туралы Мұхтар Әуезовтың «Қорғансыздың күні» әңгімесінде айтылады, «Күшікбай Арқалық тауы арқылы өтті. Көз алдында ол өзінің соңғы сөзін айтты: ол батырды ес-түссіз, ыстықта ертоқымын ұрлап алды. Ондағы жыртылған жаралардан шыққан іріңге малынған». 19 ғасырда Қазақстанда шешек екпесі өте жеткіліксіз болды сонымен қатар дала тұрғындары шешек ауруларына екпе егетін адамдардан қорықты, тіпті балаларын мазаламауын өтінді. XX ғасырдың басында, А. Васильев шешек ауруына қарсы екпе егетіндерді қуана-қуана шақырды, барлық көшпенді қазақтардың қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін олар: өкінішке орай, өте аз болды. Сондықтан шешек ауруына қарсы екпені өздері екті, яғни олар ауру процесін жеңілдету үшін сау балаларды жасанды түрде жұқтырды. А. Васильевтің айтуы бойынша: детрит - кішкентай балалардың шешек ауруымен табиғи жолмен пайда болған кезде алынады. Кәдімгі тігін инелердің көмегімен, саусақтардың арасына немесе түйіршектеріне инъекциялар жасады, ал кейбір емшілер оның құрғақ қабығына жаққан және де екпенің әсерін жеңілдету үшін терінің кесілген жеріне аздап сублимат қосу қажет. Көп жағдайда сау балалар шешек ауруынан айығып кеткен балалармен әдейі араластырған.

Біртуар азаматтарымыздың өмірі мен халық үшін атқарған қызметін жан-жақты, терең зерттеу, олардың әрқайсысын халық арасында жеткізу – бүгінгі күн тәртібінде тұрған көкейтесті мәселе деп білеміз. Мұхтар Әуезовтің шығармаларын, мұраларын зерттей келе біраз мағлұматтарды білдік, атап айтсақ, қазақ деп соққан жүрегі, қазақ білімді болсын деп қаншама қиыншылықтыр болса да, өскелең ұрпаққа қалдырған мұрасы ұшаң теңіз. Әрине, осы жұмысымызда ұлы тұлға туралы мәліметтерімен танысып, Әуезов туралы жазбалар, монографиялар, ғалымдардың зерттеулері мен очерктерін зерделелеп, ары қарай жалғастырамыз.

Әдебиеттер тізімі

1. Салқынбаев М. М. Әуезов және араб әдебиеті / Тұлға ұлағаты (Әуезов оқулары): Жас ғалымдардың I халықаралық ғылыми-теориялық конференциясы.
2. Дәдебаев Ж. Қазіргі қазақ әдебиеті.- Алматы: Қазақ университеті, 2003.- Жұртбай Т. «Бесігінді аяла»: Монография-эссе / Т. Жұртбай.- Астана: Фолиант, 2003.- 504 б.
4. Жұртбай Т. Әлемдік тұлға // Абай.-1997.-№ 2-3.-Б. 91-97.
5. Мүсірепов Ғ. Күнделік / Ғ. Мүсірепов, Құраст.: Қ. Нарымбетов.- Мұхтар Әуезов туралы естеліктер.- Алматы: Жазушы, 1997.

УДК 377.1

О. В. Амелина

Рудненский политехнический колледж
Костанайская область,
г. Рудный

ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ НА УРОКАХ ПО ДИСЦИПЛИНЕ «ИСТОРИЯ КАЗАХСТАНА» (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

В 2020 году в системе технического и профессионального образования в Республике Казахстан было внедрено обновленное содержание образования для студентов, поступивших на первый курс. Главной целью обновления содержания образования в системе ТиПО стало совершенствование педагогического мастерства педагогов в контексте обновления образовательной программы и внедрение системы критериального оценивания. Большую роль новая программа отводит самостоятельному развитию функциональной грамотности учащихся. Педагог должен направлять и стать напарником для своих обучающихся. В связи с чем, перед педагогами и администрацией ТиПО возникло много вопросов:

- Чем отличается обновленное содержание образования от ныне действующего?
- Изменятся ли подходы к организации образовательного процесса в колледже?
- Что означает понятие «образование, ориентированное на результат»?
- Как должен готовиться педагог к обновленному содержанию образования?

Для педагогов колледжей Костанайской области Центр педагогического мастерства АОО «Назарбаев Интеллектуальные школы» организовал курсы повышения квалификации для педагогов общеобразовательных дисциплин колледжей. Таким образом 100% педагогов общеобразовательных дисциплин нашего колледжа прошли обучение.

Работая третий год по обновленному содержанию образования и внедряя семь модулей, заметила положительные изменения в организации процесса обучения как у студентов, так и у меня как педагога. В данной статье хотела бы поделиться некоторыми результатами.

Важным моментом моей работы в колледже было создание коллаборативной среды на моих занятиях, что реализовывалось через организацию групповой работы. В ходе проведения уроков согласно планированию мною проводилась работа, в процессе которой обучающиеся самостоятельно выбирали для совместной работы одноклассников, либо я объединяла их для работы при выполнении задания. Ожидаемые результаты - применённые виды деятельности, а именно групповая работа, проведение тренингов, парная работа и использование ресурсов интернета будут преследовать цель создания коллаборативной среды и налаживание благоприятной психологической обстановки на уроке. Парная работа поможет сгладить те конфликтные ситуации, которые возникают или могли бы возникнуть в группе и повлияет на процесс сближения обучающихся.

Подтверждение своей гипотезы, частично увидела на уроке по теме: «Ак Орда – основа Казахского ханства», где я предложила студентам объединиться в три группы по желанию. Каждой группе было предложено исследовательское задание. Обучающимся предлагалось самостоятельно проработать содержание текста учебника. Затем получают рабочий лист с конкретными вопросами и заданиями с целью обработки содержащейся в тексте информации. *1 группа - Прием «Мудрые совы», 2 группа - Прием «Пойми меня», 3 группа - составить интеллект карту.* После обсуждения и использования данных приемов каждая группа должна представить особенности государств – Ак Орда, ханство Абулхаира, Могулистан. Студентам была дана памятка – правила работы в группе.

Также каждая группа получила дескрипторы – поэтапные шаги выполнения задания.

Во время выполнения задания я наблюдала за работой в группах и выявила, что в двух группах оказались сильные и активные студенты, а в третьей группе – более слабые и неактивные. Поэтому третьей группе пришлось помогать, направлять. Поэтому сделала вывод, что правильно составленные группы дают шанс студенту высказать свою точку зрения, своё мнение на заданную проблему, то есть достичь вершины пирамиды потребностей по теории Маслоу и активизировать работу слабых студентов.

Учитывая данный факт на следующем уроке по теме «Политическая организация ранних государств на территории Казахстана», группы сформировала сама, учитывая возможности и способности каждого студента. И сразу увидела совершенно другой стиль и уровень работы во всех группах. Сильные студенты, выступая в роли модераторов, правильно распределили роли и каждый член группы вынужден был выполнить указанное задание. Слабые студенты тянулись к сильным. Происходила самостоятельная передача знаний, обучающиеся самостоятельно воспроизводили одноклассникам информацию, которую они сами усвоили в процессе обсуждения в группах.

Хочу отметить, что на первых уроках были моменты, когда более сильный физически, но слабый в учебе студент пытался подавить стремление другого, но в результате проведенной работы в течении серии последовательных уроков, а именно применение разнообразных форм групповой работы, где обучающимся приходилось выполнять совместную работу, эти проблемы были решены сами собой.

Можно сделать вывод, что согласно пирамиде обучения именно такой вид работы студента способствует более полному и четкому усвоению материала. Студентам также было предложено задавать уточняющие вопросы спикерам. Вовлечение студентов в беседу посредством диалога, я считаю наиболее удобной или, лучше сказать, наиболее удачной формой создания коллаборативной среды на уроке.

Таким образом, я могу сделать вывод, что организация работы в группах, мне дала большой опыт построения планирования занятий по новому, подтолкнула к иному анализу уроков, поставила передо мной иные критерии оценивания. Также отметила, что применяя групповую работу у студентов повышается учебная и познавательная мотивация, снижается уровень тревожности, страха оказаться неуспешным. При совместном выполнении задания происходит взаимообучение. Групповая работа способствует улучшению психологического климата в группе, умению вести диалог. Также я поняла, что при групповой работе очень важна направляющая и консультативная помощь педагога.

Диалогическое обучение занимает лидирующую позицию на уроках по истории и других дисциплинах гуманитарного цикла. Поэтому перед началом применения диалогического обучения поставила цель- способствовать интеллектуальному развитию, развитию коммуникативных навыков у студентов и повысить их результативность в обучении. Для реализации данной цели использовала диалогические методы, такие, как кумулятивная беседа, исследовательская беседа. Мои ожидания - эти типы бесед будут развивать умение критически мыслить, высказывать свои идеи, а также творчество.

Применяя на уроке диалог, я организовывала индивидуальную, парную, групповую работу, в процессе которой создаются условия для реализации диалогического обучения, а также творческой деятельности.

На уроке по теме: «Тюркская империя – классический образец государственности кочевников. Преемники Тюркской империи» после этапа изучения нового материала, я предложила студентам поменяться ролями. Я выступала в роли студента, а они в роли педагога. Студентам было предложено сформулировать тонкие вопросы по пройденному материалу и задать их мне. Перед выполнением данного задания студентам напомнила о правилах составления тонких вопросов и привела примеры. Также я пояснила, что я намеренно на некоторые вопросы буду отвечать неправильно и их задача определить это. Если я отвечаю верно, то они поднимали руку, а если неверно, то хлопали в ладоши. Если я давала неверный ответ, то студенты исправляли мою ошибку и давали правильный ответ.

При проведении данного вида работы, определила, что студенты более качественно осмысливали материал изученной темы, составляя довольно непростые вопросы. Тем самым стимулировала рост познавательной активности, прививала элементарные навыки исследовательской деятельности. Недостатком данного вида работы было то, что не все студенты приняли участие. В дальнейшем учту данную недоработку и предложу задавать вопросы по цепочке, тем самым, даже неактивные студенты вынуждены будут сформулировать вопрос и задать его.

На уроке по теме: «Политическая организация ранних государств на территории Казахстана» студенты были объединены в 4 группы. Каждой группе на этапе изучения нового материала был предложен текст, по которому они должны были составить кластер, в котором необходимо раскрыть политическое устройство ранних государств. 1 группа - саки, 2 группа – уйсуне, 3 группа – кангюи, 4 группа -гунны. Диалог велся в группах и при составлении кластеров, когда все участники группы активно включаются в работу. В процессе исследовательской беседы они предлагали свои идеи и обсуждали план защиты кластера. Происходит диалог «ученик-ученик», который позволяет находить совместные решения. Затем, обговорив критерии оценивания, студенты смогли оценить работу каждой группы.

Так я увидела, что работая в группе, обучающиеся могли свободно общаться, находить правильные решения на поставленные задачи. В итоге студенты уходили с уроков, отмечали, что при такой подаче, материал лучше усваивается и им нравится работать в группах.

На этапе проверки домашнего задания по теме: «Империя Чингисхана и ее наследники» организовала парную работу. При входе к класс раздала разрезанные на 2 части картинки и потом предложила найти пару, чтоб получилась целая картинка.. Каждая пара получила задание – обсудить и записать как можно больше положительных и отрицательных последствий монгольского завоевания, а затем озвучить их группе.

На протяжении урока я наблюдала за обучающимися и видела изменения в их поведении и их отношении к обучению. Они вели себя по-другому: они могли, не стесняясь задавать вопросы друг другу, просить помощи друг у друга, спорить. Особенно пронаблюдала за работой в паре Саши и Армана. Эти студенты практически не общаются друг с другом, даже можно сказать враждуют между собой, но на уроке истории Казахстана они вместе работали в одной паре, помогали друг другу, потому что понимали, что результат отразится на их оценке, которую они получают в итоге. В процессе парной работы они были так заняты выполнением задания, что совсем забыли о своих разногласиях. И я поняла после этого урока, что у диалогического обучения есть ещё одно преимущество, налаживать дружеские отношения между людьми, объединять.

Пронаблюдав в течение своих уроков за студентами, я поняла, что при диалогическом обучении можно добиться следующего ожидаемого результата:

- Студент сможет свободно выражать свою точку зрения и прислушиваться к мнению других членов группы;
- Развитие интереса к предмету и более прочного усвоения материала;
- Студент сможет принять решение на основе критически осмысленной и проанализированной информации.
- Высокой степени развития самостоятельности в процессе приобретения знаний.

В дальнейшем я буду реализовывать в своей практике модуль диалогическое обучение, я понимаю, что в течение трех недель невозможно получить всю информацию по модулю и реализовать его. Поэтому я буду изучать дополнительный материал, который будет мне помогать в моей педагогической деятельности.

В заключение своего рефлексивного отчета о важности диалога в группе я хотела бы порекомендовать себе, более развернуто составлять планы уроков, включая в них разные ситуации, в том числе игровые моменты. Внедрение модуля диалогического обучения дает студентам самим понимать цели урока и достичь ее в конце урока.

В целом ожидаемые результаты оправдались. Мне удалось создать благоприятный психологический климат, студенты активно участвовали в обсуждении тем и вопросов, с удовольствием высказывали и отстаивали свою точку зрения. Усвоение материала стало более эффективным, осознанным. Уроками оставались довольны и я, и студенты. Убедилась в важности диалогического обучения и

необходимости его регулярного применения на уроках.

Технологию критического мышления я применяю на своих уроках постоянно и на разных этапах урока. Почему для меня важно применение критического мышления? Потому что приемы критического мышления позволяют развивать нестандартность мышления, творческий потенциал, речь, саморегуляцию, позволяют не просто ввести обучающихся в новую тему, но и организовать их самостоятельную деятельность на уроке по изучению нового материала и закрепить ранее изученный.

Считаю, что роль педагога – быть вдумчивым помощником, стимулировать обучающихся к познанию и помогать им сформировать навыки мышления. Критическое мышление формирую через дискуссии, письменные работы.

В начале урока использую прием – перепутанные цепи. Умышленно переставляю местами слова в новой теме и предлагаю студентам поставить слова в правильном порядке и сформулировать тему урока. Например, на доске пишу слова – **суверенитета, борьба, народа, за, казахского, восстановление, государственного**. Обратила внимание, что студентам интересно собирать данный «пазл». Стимулирую, кто первым сформулирует тему, получит бонусные баллы. Заметила, что без затруднений быстро сформулировали тему: «Борьба казахского народа за восстановление государственного суверенитета».

Также на каждом уроке, после озвучивания темы, вовлекаю студентов в целеполагание. Заметила, что для большинства студентов это не составляет трудности, но часть студентов отмалчивается и не старается думать. Тогда я точно задаю вопрос: «А что лично вы хотели бы узнать на нашем уроке?» Вот после этого вопроса обучающиеся начинают говорить. Тем самым, на мой взгляд, мне удалось побудить студентов к активной работе на уроке и создает необходимый внутренний мотив к процессу учения.

Вместе с тем не всегда исходя из темы урока можно сформулировать цели, в таком случае, я предлагаю ознакомиться с планом урока.

На стадии вызова – актуализации знаний, я на уроке использовала «Корзину» идей, дат и тезисов. Студенты очень активно работали при заполнении «Корзины». Данный прием позволил мне выяснить все, что знают или думают студенты по обсуждаемой теме урока. Обратила внимание, что студенты помогали друг другу, исправляли ошибки или дополняли друг друга. Это дало мне возможность понять с каким багажом знаний пришли студенты в колледж.

На этапе изучения нового материала на одном из уроков, я использовала такой приём критического мышления как «Пометки на полях» или инсерт. При чтении текста по теме: «Казахское ханство: политические институты» предложила сделать следующие пометки:

- Знаком «галочка» (v) отмечали в тексте информацию, которая уже известна студенту. Он ранее с ней познакомился.
- Знаком «плюс» (+) отмечали новое знание, новая информация.
- Знаком «минус» (-) отмечали то, что идет вразрез с имеющимися у студента представлениями, о чем он думал иначе.
- Знаком «вопрос» (?) отмечали то, что осталось непонятным студентом и требует дополнительных сведений, вызывает желание узнать подробнее.

Используя данный приём на своём уроке, я заметила, что студенты стали активнее работать с текстом учебника и дополнительной литературой, что развивает у них внимание, позволяет не просто читать текст, а вчитываться, так же быстро ориентироваться по тексту учебника в ходе работы с вопросами высокого и низкого порядка.

При сравнении двух исторических личностей в период Казахского ханства – ханы Касым и Тауке, я использовала на уроке «Диаграмму Венна». Работа по диаграмме при сопоставлении, побуждает студентов к мыслительной деятельности высшего порядка (синтезу, анализу, оценке), с диаграммой на уроке, как правило, работали студенты с высокой мотивацией.

Для того чтобы обучающиеся помогали друг другу учиться, на уроке я применила стратегию Жигсо. Используя данную стратегию, я смогла проследить работу каждого студента в группах, здесь каждый обрабатывает материал, каждый становится экспертом, когда разъясняют свою часть постановочного вопроса. Каждый студент выступал в активной роли – обучая и обучаясь. Именно используя стратегию Жигсо, я многих студентов для себя раскрыла по новому, некоторые начали говорить.

В заключительной стадии урока – рефлексии, я использовала творческую форму – Синквейн, которая помогла резюмировать информацию, излагать сложные идеи, чувства и представления в нескольких словах – важное умение.

По теме «Тюркская империя – классический образец государственности», студентами было составлено несколько синквейнов с ключевыми словами темы «тюрки», «культура». Ребятам очень понравилось творческая работа на составление стихотворения.

Подводя итог серии последовательных уроков по истории Казахстана, я сделала вывод: не

столько стало для меня важным, что ребята работают с текстом, учатся самостоятельно добывать знания при работе с учебником и дополнительными источниками, а то, что они сотрудничают; проявляют настойчивость, работая в группе, спорят, идут на уступки. Уроки практики помогли, и дали возможность раскрыться мне и моим студентам.

Вместе с тем, обратила внимание, что не всегда мне удавалось «расшевелить» некоторых студентов. Сделала вывод, что к таким обучающимся нужен индивидуальный подход, давать более точный алгоритм выполнения от простого к сложному, либо регулярно оказывать направляющую помощь самой или просить более сильных студентов.

При подготовки к урокам, я стала задумываться как можно провести формативное оценивание и на каких этапах урока это возможно сделать. Не совсем точно понимала вообще, как дети могут себя сами оценивать, этот вопрос я задавала ни раз, перечитывала руководство, советовалась с коллегами. И только при тщательном продумывании урока, убедилась, что формативное оценивание можно использовать на разных этапах урока: и при проверки домашнего задания, и при изучении нового материала, и при закреплении пройденного на уроке. Оказывается, всё можно и всё получается, правда получилось не с первого раза.

Формативное оценивание я осуществляла путем самооценивания и взаимооценивания. Остановлюсь на каждом из них.

На уроке на этапе актуализации знаний, предложила студентам провести взаимооценивание, работая в парах для определения уровня владения материалом. Я попросила заполнить таблицу по изученной теме.

Государство	Особенности политического устройства
Саки	1. 2.
Гунны	1. 2.
Уйсуну	1. 2.

После этого студентам необходимо было обменяться своими тетрадями и оценить своего соседа. На доске повесила дескрипторы:

- определяет не менее 2х особенностей политического устройства саков;
- определяет не менее 2х особенностей политического устройства гуннов;
- определяет не менее 2х особенностей политического устройства уйсуней.

Я внимательно стала наблюдать за происходящим процессом. Я заметила, что студентам было сложно осуществлять оценивание, потому что некоторые студенты сам не владели данным материалом, кто-то говорил, что ты мне в прошлый раз поставил низкий балл, в этот раз и я тебе так поставлю, некоторые студенты считали, что если таблица была заполнена не словами из учебника, значит необходимо снижать балл, хотя суть не менялась.

Из данной ситуации я сделала следующие выводы, что необходимо мне самой привести хотя бы один пример политического устройства, пояснить, что мысль можно формулировать своими словами и это не должно быть взято из учебника. Для более эффективного оценивания чаще применять такой вид работы.

На других уроках также начала практиковать и самооценивание, посредством которого также хотела увидеть уровень владения учебным материалом. На этапе закрепления пройденного материала предложила заполнить таблицу и ответить на вопросы где истина, а где ложь.

Утверждение	истина	ложь
Завоеванная Чингисханом территория Казахстана была разделена 4 улуса		
Монгольская империя — держава великих монгольских ханов, существовавшая в XIII — XIV вв., простиралась от Китайского моря до Средиземноморья и Персидского залива		
Три казахских жуза стали фактически преемниками трёх улусов чингизидов.		
Старший сын Джучи, Орда-Ежен, получил Белую Орду, находившуюся между Иртышом и хребтом Каратау		
Шайбани сыну Чагатая, отошла Синяя Орда, кочевавшая от Тюмени до Арала.		
Чагатай, был «хранителем Ясы», и улусом его был Западный и Центральный Казахстан		

Дескрипторы:

- определяет верно ли 1 утверждение;
- определяет верно ли 2 утверждение;
- определяет верно ли 3 утверждение;
- определяет верно ли 4 утверждение;
- определяет верно ли 5 утверждение;
- определяет верно ли 6 утверждение;

Положительным результатом данного вида работы считаю, что оно позволяет студенту увидеть свои ошибки сразу и исправить их, запомнив правильный вариант ответа. При зачитывании вопросов предлагала еще раз обратиться к учебному материалу и найти правильный ответ, если студент испытывал трудность. Одним из барьеров было и недоверие к студентам, т.к. некоторые скрывали, что допустили ошибку. Считаю, что в данном случае это моя недоработка, т.к. необходимо было напомнить, что на ошибках учатся и не нужно бояться ошибаться, т.к. не ошибается именно тот, кто не работает.

После прохождения практики я изменила свой взгляд на оценивание. Признаюсь, что я почти не использовала самооценку и взаимооценку на уроках, не считала это важным для оценивания, не хотела тратить драгоценное время урока. Для себя я отметила, не все ребята могут объективно оценивать друг друга. Взаимооценивание я буду применять на каждом своем уроке, для того, чтобы обучающиеся научились не только критически оценивать себя и других, но и аргументировать свою точку зрения.

Для реализации дифференцированного обучения на уроке применяю различные способы и формы работы. В данном отчете хочу поделиться одной из форм применения дифференцированного обучения путем реализации разноуровневых заданий по группам. На одном из уроков я объединила студентов на 3 группы по уровню знаний и способностей. В 1 группе были студенты со слабой мотивацией к обучению, во 2 группе – студенты со средней успеваемостью и в 3 группе – активные, высокомотивированные студенты. Задания я также, в соответствии с целью обучения, сформировала разноуровневые, но текст был дан одинаковый.

Дифференцированный подход осуществляла с целью изучения нового материала в середине урока.

Обучающимся 1 группы получили рабочий лист с конкретными вопросами и заданиями с целью обработки содержащейся в тексте информации. По приёму «**Мудрые совы**» был разъяснен четкий алгоритм выполнения задания и предложен аналогичный пример:

1. Азы работы над текстом. Найдите в тексте основные (новые) понятия и запишите их в алфавитном порядке.

2. Что не ждали? Выберите из текста новую информацию, которая является для Вас неожиданной, так как противоречит Вашим ожиданиям и первоначальным представлениям.

3. Ты уже знаешь, последние новости? Запишите ту информацию, которая является для Вас новой.

4. Главная жизненная мудрость. Постарайтесь выразить главную мысль текста одной фразой. Или какая из фраз каждого раздела является центральным высказыванием, какие фразы являются ключевыми?

5. Известное и неизвестное. Найдите в тексте ту информацию, которая является для Вас известной, и ту информацию, которая была ранее известной.

6. Иллюстративное изображение. Постарайтесь проиллюстрировать основную мысль текста и, если возможно, Вашу реакцию на нее в виде рисунка, схемы, карикатуры и т.д.

7. Поучительный вывод. Можно ли сделать из прочитанного такие выводы, которые были бы значимы для будущей деятельности и жизни?

8. Важные темы для обсуждения. Найдите в тексте такие высказывания, которые заслуживают особого внимания, и достойны обсуждения в рамках общей дискуссии на уроке.

Обучающимся 2 группы было предложено самостоятельно проработать содержание текста и используя **Прием «Пойми меня»**, **заполнить таблицу** и сделать вывод. Было дано пояснение по выполнению.

Опорные слова	Роль казахских ханов
Бурундук	
Касым	
Таукель	
Есим	
Турсун	

Вывод:

Обучающимся 3 группы было предложено самостоятельно проработать содержание текста и составить *интеллект карту*. Поэтому студентам нужно было прочитать, проанализировать информацию, изобразить ее графически и логически, а также представить всей группе.

Во время выполнения данных заданий, внимательно наблюдала за ходом работы и заметила ряд положительных и отрицательных моментов.

1 группа		2 группа		3 группа	
+	-	+	-	+	-
- студенты с интересом выполняли несложное для них задание по определенному алгоритму	- выполнили быстро, начали разговаривать, мешать работать другим группам	-выполняли задание среднего уровня сложности, но без определенного алгоритма, что способствовало активизации мыслительных процессов	-задание выполнили, но без особого энтузиазма и мотивации, часто задавали вопросы.	- студенты были заинтересованы в выполнении, быстро распределили роли, активизировали все свои ресурсы и умения	-понадобилось больше времени для выполнения по сравнению с другими группами.

В итоге, я пришла к выводу, что очень сложно предугадать скорость и время выполнения того или иного задания. Не ожидала, что студенты из 1 группы быстро справятся с заданием, а студентам с 3 группы потребовалось дополнительное время. На следующих уроках буду пробовать усложнять задания для 1 и 2 групп, либо применять другие способы дифференциации для выявления более подходящего.

Побывав на трёхуровневых курсах, я немного изменила своё мировоззрение на процесс обучения и на построение урока. Казалось бы, мы все применяем технологии критического мышления, создаем коллаборативную среду, применяем диалогическое обучение и т.д., но курсы заставили меня задумываться и отвечать на следующие вопросы перед планированием урока : Как? Зачем? Для чего это нужно? Как улучшить? Что нужно исправить? Ранее я не любила групповую работу, видела в ней много минусов (шум в классе, оценивание и т.д.), но сейчас при планировании уроков, стала учитывать эти проблемы и старалась контролировать ситуацию.

Вместе с тем, считаю, что мне удалось организовать активную работу обучающихся на уроках. Все идеи Программы, приведенные в семи модулях, взаимосвязаны и были применены на моих уроках. Проанализировав всю свою практику, я поняла эффективность конструктивистской теории, которая заложена в основу Программы. Я считаю, что преподаватель должен изменить свое отношение к преподавательской деятельности, повернуться лицом к студенту, помогать добыть знания самому, направлять в нужное русло.

Для достижения цели студентами на уроке, при планировании дальнейшей своей работы я буду больше давать им самостоятельной работы. Для того чтобы работать с детьми, необходимо много работать над собой, то есть постоянно самосовершенствоваться.

ӘОЖ 311.7

А., Асқар, А. Абдрахманова
 Ғылыми жетекшісі: **Ә. А. Жумабаева**
 РМҚМ «Бөбек» ұлттық ғылыми-практикалық,
 білім беру және сауықтыру орталығы
 «Бөбек» колледжі

ЖАҢА ҚАЗАҚСТАН ЖАҒДАЙЫНДА БІЛІКТІ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа: Ғылыми жобаның мақсаты білім алушылардың білім алуы туралы және нақты дәйектемелермен негізделе жасалғандығын жобаның бірінші бетінде көрсетілген. Сонымен қатар практика жүзінде қолданған макет бетіне түсіре отырып жасаған жұмыстарымыздың маңыздылығын, балалардың тек білім ғана емес ұстазбен тығыз қарым - қатынаста бола отырып психологиялық түрде баланың өз ортасында еркін түрде қарым-қатынас жасай алуы және жаңашыл ой мен білімге дағдылануы жайлы нақтыланған. Жалпы біздің мақсат жаңашыл білім ғана алға жетелейтінін. Жаңашыл ел болуымыздың басты көрінісі - Жаңашыл ұстаз.

Аннотация: Цель научного проекта целенаправленно изложена на первой странице проекта о получении обучающимися знаний в последующие годы и обоснована конкретными аргументами. Кроме того, была разъяснена важность работы, которую мы проделали на практике, касающейся не только знаний, но и способности детей психологически свободно общаться в своей среде, находясь в тесном контакте с учителем, и привыкать к новаторской мысли и знаниям. В целом наша цель состоит в том, чтобы только новаторские знания Главное видение того, что мы-страна-новатор, - это учитель-новатор

Annotation: The aim of the scientific project is purposefully stated on the first page of the project about the acquisition of knowledge by students in subsequent years and is justified by specific arguments. In addition, the importance of the work that we have done in practice was explained, concerning not only knowledge, but also the ability of children to communicate psychologically freely in their environment, have closer contact with the teacher, and get used to innovative thought and knowledge. In general, our goal is to have only effectively and also creative knowledge. In developing country, it's significantly important to be creative teacher.

Ертеңгі күннен бүгінгі күн асып түсуіне ықпал етіп, адамзат қоғамын алға қарай жетелеуші күдіретті күш тек білімге ғана тіреледі. Білім беруге заман талабы тұрғысынан жеке тұлғаны дамытудағы қоғамдағы рухани және адамгершілік құндылықтарын қалыптастыруда білім беру саласы - баса назар аударарлық мәселе. Мемлекеттің өркендеуін, даму деңгейінде жоғары көтерілуін, бәсекеге қабілеттілігін, дүние жүзілік нарықта өз орнын ала білуін білім сапасы анықтайды. Ал білім дегеніміз – ұлттық байлықтың маңызды құрамы, ал адамның білімділігі, шығармашылыққа ұмтылу, жан жақты дамуға қызығушылығын және оған жүктелген міндеттерді шеше білуі елдің қауіпсіздігі мен тұрақтылығын, өркендеуін, алға қадам басуының негізі. Сол себепті бүгінгі күнгі білім беру жүйесін алдында бірінші кезекте- бұл қиыншылыққа төзе алатын, ақпараттық жүйеге дағдыланған адамдарды дайындау. Білім беру жүйесі, білімді және білімге жете алатын адамдарды тәрбиелелік жауап береді.

Мамандардың кәсіби жағынан машықтануы әртүрлі мекемелерде, республикамызда да мемлекеттік басқару органдарында да жүргізіледі. Қазіргі таңда жастар өте білімділікті көздейді оның басты себебі заманға сай жаңа бағдарлама бойынша сапалы білім беру болып табылады.

Яғни біздің жобаның басты мақсаты- заманға сай маман даярлау. Айта кеткен жөн, оқу орындары соңғы жылдары практикалық бағытқа көбірек көңіл бөліп, білікті кадр даярлауды мақсат етіп отыр. Біздіңде болашақтағы мақсатымыз педагогикалық бағытта балаларға шет тілі пәнінен сапалы білім беру. Яғни айта кетсем практикалық бағытқа көп көңіл бөлу өте жас мамандарға қолайлы себебі біздер жан-жақты балалармен жұмыс жасауды, балаларға түрлі әдіс-тәсілдер қолдана отырып білім-беруді, баланың психологиясына басты мән беру арқылы қарым-қатынас жасауды инклюзивті білім беру жағын үйренудеміз. Жас маман әрдайым жаңашыл болу керек деген пікірмен біз әрдайым қосыламыз себебі: жаңашыл білім ғана баланы тек жаңа идеялармен, жаңашыл болуға, болашаққа ұмтылуға үйретеді. Айта кетсем біз қазіргі таңда өте көптеген практика түрлерін жүргізудеміз. Біз практикадан өте көптеген жаңаша идеялармен, тәсілдер үйренудеміз. Себебі біз практикада әр түрлі макеттер қорғап, қарапайым және инклюзивті балаларға арналған ойындар, әдіс тәсілдер түрлерін үйренудеміз. Бойында ерекшелігі бар баламен қарапайым балалардың ерекшеліктеріне мән беріп білім беруді үйренудеміз. Біз бұл үйренген білімдерімізді болашақта өз жұмыс орындарымызда еркін пайдалана алуға, білім алушылармен жақсы қарым-қатынас құра отырып білім бере аламыз деп ойлаймыз. Сонымен қатар біз сабақта авторлық талапқа сай құралған әдіс-тәсілдерімізді де қолданамыз. Мысалы: “Белгісіз затты тап” ойынның мақсаты білім алушылардың ойлау және сөйлеу қабілеттерін арттыру. Ойынның шарты: білім алушылардың алдына ыдысқа салынып бір зат әкелінеді, сол затты мұғалім, жауабын айтпай сөзбен сипаттайды білім алушылар шешімін табуы керек.

«Төрт мезгіл» қатысушылар үнсіз өздері дүниеге келген жыл мезгілдері бойынша топқа бөлінеді, содан соң әр топ өз жыл мезгілдерін пантомимо арқылы бейнелейді, қалған топ табады. **Қазіргі кезде біз қолданып жүрген әдіс тәсілдің бірі;**

Бұл тәсілмен біз баладан сабақ соңында кері байланыс аламыз, бұл тәсілдің басты мақсаты балалардың өз-өздеріне балл көрсеткішімен бағалауы, көрнекілік тәсілімен баланы қызықтыра аламыз. Әдіс - білім берудің жеңіл әрі оңай түсіну үшін қолданылатын тәсіл болып табылады, әдіс арқылы ғана сабақ одан сайын қызығырақ әрі жеңілдей түседі.

Сонымен қатар біз практикалық жұмысымызда инклюзивті білім беретін мектептің қарапайым мектептен көптеген айырмашылықтарын үйренудеміз.

Инклюзивті білім алатын балаларға инклюзивті мектептерде қандай жағдай жасалғандығын сонымен қатар қарапайым мектептен қандай айырмашылығы бар екендігін, шет елдегі инклюзивті мектептерден еліміздегі инклюзивті мектептердің айырмашылығы мен ұқсастықтарын біз макет ретінде жасау арқылы көрсетіп практикада қолдану үстіндеміз.

Қортындылай келе жасап жатқан ісіміздің бәрі Отанымыздың өркендеуі жолында жүргізіліп жатқан жұмыстар деп білеміз, бүгінгі күн, ертеңгі білім бүгінгі таңда өзіміз тәлім тәрбие беретін бүлдіршіндер ертеңгі күні тек білімді маман ғана емес, Отанын жанындай сүйетін, ұлттың тарихы мен мәдениетін кастерлейтін, рухани кемелденген азамат болып қалыптасуына қажет. Балабақшалардан бастап, білім беретін оқу орындарына дейін жас ұрпақтың бойында ұлттық дүниетаным мен тіл мәйегін сіңіріп, оларды нағыз отаншылдық рухта тәрбиелеп өсіруіне қажетпіз.

ӘОЖ 37.01.
А32

Ж. Асқарбек

Зкурс, Жаркент жоғары педагогикалық колледжі
Ғылыми жетекші: **М. М. Жақыбаева**
тарих және қоғамтану пәндері оқытушысы

**ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ШЕТ ТІЛДЕРІН
ОҚЫТУДА ПАЙДАЛАНУ**

Аңдатпа: Шет тілдерін үйренуге мотивацияны арттырудың жаңа әдістері мен әдістерін табу мәселесі қарастырылады. Осы формалардың бірі – жаңа педагогикалық технологиялар, оны енгізу тілді тиімді меңгеруге ықпал ету.

Аннотация: Рассматривается проблема поиска новых методов и приемов повышения мотивации к изучению иностранных языков. Одна из таких форм – новые педагогические технологии, внедрение которых способствует эффективно овладению языком.

Summary. The problem of finding new ways and means of increasing motivation for learning foreign languages is considered. One of these forms is new pedagogical technologies, the introduction of which contributes to effective language learning.

Өзектілігі : «Педагогикалық технология» және «Ақылды білім» ұғымдарына анықтама берілген қазіргі әлемнің қиындықтары мен мүмкіндіктеріне жауап беретін оқудың жоғары деңгейін қамтамасыз ету. Аналитикалық ізденіспен оқу материалдарының бірыңғай жалпы пайдалана отырып, кітап мазмұнынан белсенді мазмұнға көшуді қамтамасыз ету жүйесі «die deutsche Welle» сайтымен жұмыс істеу. Шетел тілдерін оқытуда заманауи педагогикалық технологияларды қолдану мәселесі күннен-күнге көтерілуде. Оқытудың жаңа әдістері мен формалары пайда болуда, олар өз кезегінде білім беру процесінде жүзеге асырылатын ақпарат алмасу және беру құралдарының әртүрлі технологияларын ғана емес, сонымен қатар коммуникативті білімді дамытуға бағытталған оқыту әдістерінің бір үлкен жүйесін білдіреді және білім алушылардың сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

Жұмыс мақсаты: Шет тілінің негізгі мақсаты – шет тілін практикалық меңгеруге үйрету, базалық білімді, яғни ана тілінде сөйлейтіндермен шетел және халықаралық қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру. Қазіргі уақытта «SMART» тұжырымдамасы білім беру жүйесін дамытудың негізгі мақсаты болып табылады. Білімнің негізгі көзі – электронды, білім беретін интернет-контент, технологиялық операциялар мұғалімдер мен білім алушылардың кері байланысын қамтамасыз ету, олардың арасында білім алмасу болып табылады. Smart білім беру – бұл барлық білім беру процестерін, сондай-ақ осы процестерде қолданылатын әдістер мен технологияларды кешенді жаңғыртуды көздейтін ұғым. [2:20-6]

Міндеттері: Шет тілінің негізгі міндеті – шет тілін практикалық меңгеруге үйрету, базалық білімді, яғни ана тілінде сөйлейтіндермен шетел және халықаралық қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру. Шет тілдерін оқыту үдерісінде заманауи педагогикалық технологияларды пайдалану оқу жағдаяттарын жаңғыртуға мүмкіндік береді, дәстүрлі оқыту әдістерін толықтыруға көмектеседі, өз ойын жеткізу мүмкіндігін жүзеге асырудан шет тілдік қарым-қатынастың іргелі дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді де басқа тілде қарым-қатынас мәселелерін өз бетінше шешуге, білім алушылардың оқуға деген құштарлығын, қызығушылығын арттырады, оларды – оқытылатын пәндерге жаңаша көзқараспен қарауға итермелейді, осылайша олардың шығармашылық және интеллектуалдық мүмкіндіктерін, дарындылығын ашады.

Жаңа педагогикалық технологияларды іздеу білім алушылардың шет тілін үйренуге деген ынтасының болмауымен байланысты. Көбінесе оң мотивация болмайды, өйткені білім алушылар шет тілін үйрену кезінде кейбір қиындықтарға тап болып, психологиялық ерекшеліктеріне байланысты материалды меңгермейді. Жұмыс тәжірибесі әр түрлі, заманауи, жаңа көздер мен құралдарды пайдалану білім алушылардың қызығушылығын оятатынын, олардың оқуға деген ынтасын арттыратынын көрсетеді. Педагогикалық технология – педагогикалық іс-әрекеттің терең процестерінің сипаттамаларын, олардың өзара әрекеттесу ерекшеліктерін көрсететін, басқару оқу-тәрбие процесінің қажетті тиімділігін қамтамасыз ететін әдістемелердің жиынтығы, педагогикалық білім саласы. [1:17-6]

Зерттеулері: SMART білім беру қазіргі әлемнің қиындықтары мен мүмкіндіктеріне жауап беретін оқытудың жоғары деңгейін қамтамасыз етуге қабілетті, жастардың тез өзгеретін, тұрақсыз ортада бейімделуіне мүмкіндік береді және бір жалпы ақпаратты пайдалана отырып, кітап мазмұнынан белсенді мазмұнға көшуді қамтамасыз етеді. Оқу материалдардың сапасын әр түрлі материалдарды енгізу арқылы және оқу үдерісін басқару жүйелерімен бірлесе отырып үнемі қадағалап отыру қажет. Инновациялық технологияларды ескере отырып, шет тілін оқытуда интернет ресурстарын пайдалануға тоқталған жөн. Интернет-ресурстарды пайдалану арқылы веб-ресурстардың көмегімен келесі тапсырмаларды орындауға болады:

- сабақ мазмұнына желілік материалдарды енгізу;
- жоба бойынша жұмыс шеңберінде студенттердің
- ақпаратты өз бетінше іздеуін жүзеге асыру;
- кез келген күрделілік дәрежесіндегі желілік
- материалдарды пайдалана отырып, оқу дағдыларын ұйымдастыру және дамыту;
- онлайн ресурстар желісінің аудиомәтіндері негізінде

- тыңдау дағдыларын жетілдіру;
- сөздік қорын лексикамен, қазіргі шет тілінің
- аббревиатурасымен толықтыру және белгілі бір тілдің мәдениетін зерттеу [3:50-6].

Қазіргі уақытта шет тілдерін өз бетінше үйренуге арналған сайттардың көп саны бар. Мұндай 40 сайттардан шет тілі мұғалімдерінің дайын сабақтарын, жаттығуларды, аудио жазбаларды, білім алушыларға түсініксіз грамматикалық түсініктемелерді табуға болады.

Сайт күрделілік деңгейі әртүрлі аудио мәтіндердің, бейнелердің үлкен таңдауын ұсынады. Бұл материалды өз сабақтарында ағылшын тілі мұғалімдеріне пайдалануға болады. Сайттың артықшылығы оның қарапайым және пайдаланудың қарапайымдылығында, сондықтан ол тіл үйренуге арналған ең жақсы платформалардың бірі болып табылады. Тыңдаушыны қызықтыру үшін ол атақты ток-шоуларды, музыкалық бейнелерді, жаңалықтарды, қызықты диалогтарды және т.б. ұсынады. Осы сайтта бар жаттығулардың көмегімен сіз ағылшын тілі грамматикасы бойынша біліміңізді тексере аласыз және сіздің әлсіз жақтарыңызды анықтау үшін сөздік жұмыстары да бар. Біріншіден, жұмыс жеке негізде жүргізіледі. Әркім өзінше тыңдайды. Тәжірибе көрсеткендей, ұжымдық тыңдауда әртүрлі қиындықтар туындайды. Осыдан кейін автор әңгімеге кіріседі. Тыңдау барысында білім алушылар жазбаша түрде жазып алады. Жазып алу үшін 2-3 рет тыңдауға рұқсат етіледі. Алғаш рет тыңдаған кезде сөйлеушінің сөйлеу жылдамдығына, оның интонациясына назар аударып, мәтіннің жалпы мағынасын түсінуге тырысу керек. Екінші тыңдауда олар: «Кім? Қайда? Қашан? Сен не істедің?». Егер мәтін қиын болып шықса немесе сөйлеушінің сөзі өте жылдам болса, онда үш рет тыңдау ұсынылады. Осыдан кейін оқытушы білім алушылардың мәтінді қаншалықты түсінгенін білу үшін «What do you understand?» сияқты сұрақтар қояды. Әрі қарай жұппен жұмыс. Білім алушылар мәтінді әңгімелесушіге қайталап айтып, мазмұны бойынша сұрақтар қойып, жауап беруі керек. Осылайша жұппен жұмыс істеу қабілеттерін қалыптастырады, бұл диалогтік сөйлеудің дамуына ықпал етеді. Бірақ бұл сайтта сонымен қатар 11-ден 19 минутқа дейінгі ұзақ аудио жазбалар бар, оларды сыныптан тыс жерде, мысалы, үйде асықпай жақсылап тыңдау керек. Сабақтан тыс жұмыс өз бетімен жұмыс істеу дағдысын қалыптастырады. Мысалы, «Reading for pleasure» тақырыбы бойынша мәтін 9 минутқа созылады және бұл аудиомәтіндегі спикердің сөзі өте жылдам. Бірақ бұл тақырып білім алушылар үшін өте пайдалы және практикалық құндылыққа ие, өйткені диктор оқу бойынша: «Frankenstein осы мәтінді не үшін айтып отыр?», «Франкенштейннің оның жаратылуына реакциясы қандай болды?», «Франкенштейн жаратылыстың серігімен не істеді?» Білім алушылар бұл жұмысты әдетте үйде орындайтындықтан, олар мәтіндерді түсініп, қажетті ақпаратты алғанша бірнеше рет тыңдай алады. Әдетте әркім тыңдағаннан кейін түсінуді тексеру үшін жеке тапсырма алады. Тапсырмалар жеке сұрақтарды дайындау, дұрыс және бұрыс мәлімдемелер, қателері бар мәтінді немесе бос мәтінді басып шығару сияқты болуы мүмкін, сондықтан білім алушылар аудио мәтінді мұқият тыңдап, маңызды нәрселерді жіберіп алмау үшін әрбір сөзді жазып алуы керек.

Қорытынды: Сонымен, қазіргі уақытта оқу-тәрбие процесін инновациялық педагогикалық технологияларды қолданбай елестету мүмкін емес. Мұндай технологиялар қазіргі білім беру жүйесінде берік орныққан. Бүгінгі таңда шетел тілі оқытушысының мүмкіндіктері өте көп, бұл өз сабақтарын қызықты, мазмұнды өткізуге көмектеседі. Дәстүрлі оқыту әдісімен салыстырғанда оқытудағы жаңа енгізулер оқытушының рөлін сөзсіз өзгертеді. Оның міндеті – білім алушылар өзіндік жұмысын арттыру, жеке тұлғаның дамуына қолдау көрсету. Мұндай оқыту тіл үйренушінің оқуға деген ынтасын арттыруға мүмкіндік береді, оқуға деген қызығушылықты айтарлықтай арттырады, сонымен қатар дәстүрлі әдіспен салыстырғанда коммуникативті дағдыларды қалыптастыруда жақсы нәтиже береді.

Әдебиеттер тізімі

1. Назарова Н. Б., Мохова О. Л. Новые информационные технологии в обучении иностранным языкам // Современные проблемы науки и образования. 2019. № 3. 2. Применение SMART-технологий в образовательном процессе «Образование без границ». МБОУ «СОШ №1». 2019. 20с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://infourok.ru/primenenie-smarttehnologii-v-obrazovatelnom-processe-mobu-soshobrazovanie-bez-granic-540134.html>.
3. Саркисян А. В. Использование Интернет-ресурсов на уроке иностранного языка [Электронный ресурс].
4. Кизлякова Е. С. Внедрение новейших информационных технологий в обучении иностранным языкам.

ӘОЖ 811.161.1

М.А. Асылтаев,

10 сынып оқушысы

Жетекшісі: **Ш. Н.Туреева**

«Сақтапберген Әлжіков атындағы №144 орта мектебі» КММ

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУДІ ДАМУДЫҢ БОЛАШАҒЫ

Аңдатпа: Мақалада көптілді білім берудің жастар үшін маңыздылығы қарастырылған. Көптілді білім беру барысында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейге көтерілуіміз керек. Бұл оқушылардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға мүмкіндік береді.

Аннотация: В статье рассматривается важность полиязычного образования для молодежи. В ходе полиязычного образования мы должны получить опыт изучения трех языков и подняться на мировой уровень. Это позволяет расширить участие молодежи в международных проектах, укрепить научные контакты с зарубежными коллегами.

Abstract: The article discusses the importance of multilingual education for young people. In the course of multilingual education, we should gain experience in learning three languages and rise to the world level. This makes it possible to expand the participation of young people in international projects and strengthen scientific contacts with foreign colleagues.

Кілт сөздер: көптілді, білім беру, құзыреттілік, мектеп

*Қазіргі қазақстандықтар үшін үш тілді меңгеру-бұл өз игілігінің кепілі
Қасым-Жомарт Тоқаев*

Тіл қай ұлтта, қай елде болса да қастерлі, қасиеті шексіз. Ол әрбір адамның бойына ана сүтімен бірге еніп, дариды. Тіл байлығы-әрбір елдің ұлттық мақтанышы. Ал көп тілді меңгерген адам өз өмірін қалайда мағыналы өткізетін айтулы тұлға болып жетілері анық. Егер жастар мемлекеттік тілді қанық білуімен қатар, өзге бір ұлттың тілін жетік игеріп, сол ұлт азаматтарымен өзара түсінісе алатын болса, үлкен біліктіліктің белгісі дер едім. Өмірде өзге бір ұлттың тілін білетін адам сол халықтың ішкі жан-дүниесін түсініп, барлық мәдени құндылықтарымен танысу сәтіне куә бола алады. Қоғам дамыған сайын, адамдар алға қадам басуда. Күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерістерге толы өмірге ойдағыдай сәйкесуі үшін қос тілді болып қана қоймай, сонымен қатар көп тілді болу да басты қажеттілікке айналуда. Сондықтан қазіргі қоғамда көп тілді меңгеру кез келген адамды жарқын болашаққа бастайтын жол іспеттес. Кезінде халқымыздың «Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл» деген аталы сөзі дәл бүгінгі дамыған дәуірімізге дөп айтылғандай. Тарихи деректерге жүгінсек, осыдан XII ғасырдың алдында жасаған энциклопедист ғалым, әлемде Аристотельден кейін екінші аға ұстаз атанған ғұлама Әбу Наср Әл-Фараби бабамыз өз өмірінде 70-ке жуық ұлттың тілін жеттік білгендіктен, артына мәңгі өшпес мол рухани құнды мұра қалдырып кеткендігі анық.

Өркениетті қоғамда тіл адамзаттың баға жетпес құндылығы деп саналады. «Тегінде, адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселерменен озбақ.» -деген ұлы ақын Абайдың асыл сөзі қай заманда да өз мәнін жоймақ емес. Сондықтан болар, білім беру жүйесін дамыту басты бағыт болып саналады.

Еліміздің қазіргі заман талабына сай ҚР «Білім туралы» заңының 5-бабында «Барлық оқу орындары мемлекеттік жалпы міндетті стандартқа сәйкес мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін білу мен дамытуды, орыс тілі және бір шетел тілін оқып үйренуді қамтамасыз етуге тиіс» - деп көрсетілген. Ата Заңымызда әлемдік тілдердің қай-қайсысын да тануға ерік берілген. Мемлекетіміздің саяси, экономикалық, мәдени байланыстары бірнеше тілде білім алуды қажет етеді.

Бүгінгі таңда елімізде «көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Президентіміз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр.

Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкөшпенділікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді.

Бұл ұғымға жалпылама тоқталсақ, көптілділік, полилингвизм-нақтылы коммуникативтік жағдайдың әсер етуімен белгілі бір әлеуметтік ортада, мемлекетте бірден үш, одан да көп тілде сөйлей білу. Мұның өзі жеке адамның көптілділігі және ұлт пен ұлыстың көптілділігі болып бөлінеді. Көптілділіктің үш тілді меңгеру дәрежесі сол адамның немесе бүтіндей халықтың өмір сүрген тілдік ортасы, әлеуметтік, экономикалық, мәдени өмірі, тұрмыс-тіршілігі секілді көптеген факторларға байланысты. Ұлттық құрамы бірыңғай, бірғана этнос мекендейтін мемлекетте көптілділік сирек. Онда жеке адамның ғана көптілділігі ұшырасады. Көптілділік: жаппай көптілділік, ішінара көптілділік болып бөлінеді.

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында: «Қазақстандықтардың жас ұрпағы кем дегенде үш тілді білулері тиіс: қазақ, орыс, ағылшын тілдерін еркін меңгерулері қажет»-деп, Еуропадағы мектеп

түлектері мен студенттерінің өзара бірнеше тілде еркін сөйлесулері қалыпты жағдайға айналғандығын атап өтті. Кем дегенде үш тілді меңгеру-заман талабына айналып отырған қажеттіліктердің бірі.

Қазіргі таңда адам қызметінің барлық салаларында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, білім беру саласында қайта қарастырулар болып жатыр. Сол себептен, ақпараттық- коммуникативтік құзырлықпен қатар, полимәдениеттілік бүгінгі уақытта білім беру құзырлығының басты бағыттарының бірі ретінде анықталды.

Көптілді білім беру дегеніміз- оқу үрдісі барысында екі не одан да көп тілде білім беру. Мемлекетіміздің мектеп реформасында қаралған үш тілде оқыту – қазіргі заман қажеттілігі. Осы мақсатта қазақ, орыс, ағылшын тілдері ұлтына қарамастан тең дәрежеде жүзеге асырылады. Оған дәлел, қазіргі таңда кішкентай балалардың өзі ағылшынша, орысша еркін сөйлей алады. Бұл да бір жаһандану үдерісінің алды деп есептеймін. Статистикаға сүйенсек, Қызылорда облысы бойынша 325 мектеп бар. Барлық мектептерде қазақ, орыс, ағылшын тілдері оқытылады.

Көптілді білім- көп мәдениетті тұлғаны қалыптастырудың өзегі. Бүгінгі таңда көп тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілеттерін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оның негізгі мақсаты: бірнеше тілді меңгерген, әлеуметтік және кәсіптік бағдарға қабілетті, мәдениетті тұлғаны қалыптастыру. Қазақ тілі – мемлекеттік тіл, ал орыс тілі мен шетел тілдерінің бірін білу тұлғаның ой-өрісін кеңейтеді, оның «сегіз қырлы, бір сырлы» тұлға болып дамуына жол ашады, ұлтаралық қатынас мәдениетін, толлеранттылығын және планетарлық ойлауының қалыптасуына мүмкіндік туғызады. Маманға шет тілін меңгеру кез-келген шетелдік ортада өзін еркін ұстап, жаңа ақпараттық ғаламшарға бейімделу мүмкіндігіне ие болады.

Тұңғыш Президентіміз Н.Ә.Назарбаев бір топ қазақ тілді бұқаралық ақпарат құралдары басшыларымен ұлттық жаңғыру және халқымыздың бәсекеге қабілеттілігі аясындағы келелі кездесуінде «Тілдің үш тұғырлылығы» бағдарламасына, мемлекеттік тіл мәселесіне кеңінен тоқталып өтті. Мемлекет басшысы: «Қазақ тілі- үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің біріншісі, негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі-Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі және оған қамқорлық та сондай дәрежеде болады», -деп сендірді.

Көптілділік — заман талабы. Бір халықтың мәдениетін басқаларымен салыстыру арқылы ғана, әлем суретін әр алуан әрі тұтас көруге мүмкіндік беретін ұлттық мәдениеттің барлық ерекшеліктерін және құндылықтарын сезінуге болады.

Әр адамның рухани-адамгершілігін арттыру үшін, бүгінгі тез өзгеріп жатқан дүниеде өмір сүріп, еңбек ету үшін жан-жақты болу қажет. Осыған орай, бүгінгі таңда Қазақстанға ақпараттық-технологиялық, ғылыми, медициналық, оқу-әдістемелік т.б. салаларда жаңалықтарды, әлемдік ілгері тәжірибелерден хабары болып, бұл жаңалықтарды өзінің ана тілінде халқының игілігіне пайдалану үшін халықаралық байланыстарды нығайтып, әлем аренасына шығу үшін көп тіл білетін мамандар қажет. Осы бағытта балабақшалар, мектептер, ЖОО-дары өз үлесін қосуда. Нарықтық экономика еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандарды қажет. Бұл оқу орындарының барлық салаларына жаңа талап, жаңа міндет, жаңа мақсаттар жүктейді. Осыған орай білім беру жүйесінде оқытушыларға қойылатын басты талаптардың бірі — өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті жеке тұлға қалыптастырып, бәсекеге қабілетті маман тәрбиелеу.

Бүгінгі таңда өз қатарластарым яғни оқушылар, студенттер үш тілде еркін сөйлеп, әр түрлі сайыстарды үш тілде өткізе алатын деңгейге жетті. Сол жас жеткіншектердің өз болмысын тануға, ұмтылысына көмектесіп, тереңде жатқан талап- тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін рухани күш беру- алдымыздағы жол көрсетер ұстаздарымыздың арқасы деп білемін.

«Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі- тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз. Ендеше, жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу- мен сияқты жас буынның өз қолында деп білемін. Әрине, оған білімге деген ынта мен ықыласы болса жеткілікті

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы Заңы». –Астана:-2000, -20б.
2. Турабаева А.Б. «Білім беру жүйесіндегі инновациялық қызмет»// Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. –Ақтобе, 2013. -411-414 б.
3. Байсарина С.С. «Педагогикалық мамандарды даярлаудың қазіргі заманғы өзекті мәселелері»- Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана қаласы,2013

4. http://baq.kz/kk/regional_media/post/45590. Университет тынысы газеті. Көптілді білім берудің бүгінгі жағдайы мен өзекті мәселелері.
5. <http://www.group-global.org/ru/publication/view/3526>. Сулейменова Г. Үш тілді менгеру – полимәдениетті тұлға қалыптастыру кепілі.

УДК 373.3

А. Г. Ахметова
преподаватель, Учреждение колледж «Мирас»
г.Шымкент

ГУМАНИЗМ В ГУМАНИТАРНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: Тема толерантности и гуманизма особо актуальна в XXI в. По-причине быстрого доступа к любой информации в интернете, юное сознание легко поддается како-либо пропаганде, которые могут нести призывы, носящие антигуманный характер: националистический, политический, религиозный, либо суицидальный. В гуманитарных дисциплинах, темы могут напрямую касаться таких острых вопросов, как: языковой, религиозный, территориальный и др. В таких условиях задача педагога удержать баланс между какими либо оппозиционными взглядами, не ломая принципы общества, становится особенно ответственной. Общество и государство старается воспитывать молодое поколение по своему усмотрению, но при этом всесторонний педагогический подход, должен повлиять на формирование человеческих ценностей.

В данной статье рассмотрены педагоги Костанайской области, которые при любой политической обстановке, всегда стремились внести свой вклад в светское просвещение юного поколения, вне зависимости от их этнического либо социального происхождения. И наследие которых нам в пример.

Аңдатпа: Толеранттылық пен гуманизм тақырыбы XXI ғасырдағы өзекті мәселелер. Ғаламтордағы кез келген ақпаратқа жылдам қол жеткізуі себебінен, жас сана адамгершілікке жатпайтын: ұлтшылдық, саяси, діни немесе суицидтік үгіт-насихаттарға оңай ұшырауы мүмкін. Гуманитарлық пәндер тақырыптары: лингвистикалық, діни, аумақтық және т.б. сияқты өзекті мәселелерге тікелей қатысты болуы мүмкін. Бұл жағдайда, мұғалімнің міндеті - қандай да бір оппозициялық көзқарастар арасындағы тепе-теңдікті сақтауына, ерекше жауапкершілікке ие болады. Қоғам мен мемлекет жас ұрпақты өз қалауы бойынша тәрбиелеуге тырысады, бірақ сонымен бірге кешенді педагогикалық көзқарас адами құндылықтардың қалыптасуына әсер етуі керек.

Бұл мақалада Қостанай өңірінің ұстаздары қарастырылған, олар өскелең ұрпақтың этникалық және әлеуметтік тегіне қарамастан, зайырлы тәрбиесіне бірдей үлес қосуға ұмтылған. Олардың мұрасы бізге үлгі.

Abstract: The topic of tolerance and humanism are very relevant in the XXIst century. Due to the quick access to any information by the Internet, the young mind is easily susceptible to any kind of propaganda: nationalistic, political, religious, or suicidal. The humanitarian subjects's topics can directly relate to such pressing issues as: linguistic, religious, territorial, etc. In such conditions, the task of the teacher to maintain a balance between any oppositional views, without breaking the principles of society, becomes especially responsible. Society and the state are trying to educate the younger generation at their own discretion, but at the same time, a comprehensive pedagogical approach should influence the formation of human values.

This article examines teachers of the Kostanay region who, in any political situation, have always sought to contribute to the secular education of the younger generation, regardless of their ethnic or social origin. And whose legacy is an example to us.

Ключевые слова: Костанайская область, просвещение, толерантность, гуманизм, светское образование, кругозор.

К середине XIX в. население, проживающее на приграничной с Россией территории Казахстана, уже являлось полиэтничным. Методы Российского правительства в процессе укрепления своих границ на территории Казахстана, иногда были не совсем гуманны. Формирование Сибирского Линейного казачьего войска в XVIII в., массовое переселение крестьян после отмены крепостного права в Российской империи в 1861г., привело к появлению славянской диаспоры, что кардинально поменяло привычный образ жизни кочевников.

В плане просвещения нужно учитывать тот факт, что устоявшиеся подходы среди мусульманских мулл, уже не носили тот передовой характер, которыми был знаменит Восток в Средние века, в новое время просвещение уже нуждалось в обновлении со стороны уже передовых западных мыслителей. На стыке двух культур западной и исламской, среди татарских мусульман в России, появилось течение джадидизм, идея реформаций в исламском образовании. Но молодежь, владевшая русским языком, имела доступ и к западной литературе, носившие на то время весьма

прогрессивный гуманистический характер. Во второй половине XIX в. возникла необходимость внедрения русского языка, а вместе с тем и светского направления в программу образования. Но для большинства бедных слоев населения, получение светского образования на русском языке иногда была недоступной не только в силу отсутствия денег и мотивации, но также из-за препятствий в бюрократическом аппарате из-за социального статуса. Такой факт наблюдается в биографии казахского просветителя Спандияра Кубеева, когда, его как материально не обеспеченного, не хотели брать в новую русско-казахскую школу. И в этой ситуации ему помог Ы. Алтынсарин.

Первые просветители Казахстана, владели несколькими языками, с помощью которых они расширяя свой кругозор, могли взывать самое лучшее из восточной и западной культур, что впоследствии сформировало их многосторонний взгляд на жизнь. В конце XIX – начале XX вв. в России передовые педагоги, К.Д.Ушинский, В.А.Сухомлиновский, Д.И.Тихомиров, написали первые методические пособия для гуманистической педагогики.

Н.Ильминский в своих «Воспоминаниях об И.Алтынсарине» сравнивает обстановку «Оренбургской киргизской школы и ее питомцев» по картине художника Чернышева, где изображен мулла в чалме и фото группы 1889г., где Алтынсарин со своими учениками Костанайской школы, где видна «явная разница» между «обтатаренным» и «обруслым» видом «киргизской школы».

Истинные педагоги, находясь при определенной политической идеологии, старались привить нравственность, и старались передать ее следующему поколению.

Ахметов Камит Ахметович (1933–2003). Занимал должность инспектора Пресногорьковского РОНО. В 1969г. окончил Курганский ГПИ. Был направлен директором и учителем русского языка и литературы в среднюю школу в совхозе им. Суворова Ленинского р-на Костанайской области (ныне с.Сатай Узункульского р-на). В 1976-1985гг. занимал должность председателя исполкома Суворовского сельского совета. Будучи, являясь членом КПСС и ВЛКСМ, и, несмотря на занимаемые различные должности в качестве чиновника, на протяжении всей своей трудовой деятельности, он пронес именно нескончаемую тягу к литературе и ее преподаванию. В своих конспектах по литературе XX в. для 11 класса, начинает с предложения: «Вихрь революции 1917 г. «задул» пламя русской культуры. Возврат утраченных ценностей дело нужное и прекрасное... представления о социализма не оправдались. Но любые произведения подлинного художника никогда не ограничивается только социальными исканиями... Творчество тех, кто покинул Родину, отвергалось.» При углубленном изучении русской литературы, одинаково подчеркивалось и достижения казахской литературы. Особо выделяет творчество Ы.Алтынсарина: «В своем поэтическом творчестве он пропагандировал, прежде всего, значение народного образования, научной мысли.» Приведены загадки и стихи Ы.Алтынсарина.

К.А.Ахметов среди учеников

Фото из газеты «Светлый путь»

Одно время Камит Ахметович был заведующим кабинетом политпросвещения на общественных началах совхоза им. Суворова. О своих обязанностях он напечатал статью в газете «Светлый путь».

Несмотря на пропаганду пролетарской идеи, приоритетом он всегда ставил именно нравственное воспитание при светском просвещении.

Такие люди были не только педагогами, но общественными деятелями, в те времена, людей, по-русски образованных было не так много и их деятельность была востребована и в делах канцелярских.

Некритическое восприятие правящей власти также может привести к тому, что у обучающихся складывается однобокое представление о каком-либо событии. При смене власти может даже негативно сказаться не только на их личностных принципах, но и в профессиональном и семейном отношениях. Интеллигенты – просветители умело прививали нравственность путем светского образования при любой политической обстановке. Как говорил Абай Кунанбаев: «АДАМ БОЛ!»

Явный пример проявления осторожности в объяснении ныне актуальной темы Арабо-Израильского конфликта. Эта тема очень сложна во всех смыслах, можно начинать данную тему с истории иудаизма, а затем ислама, при этом, не углубляясь в религиозную тематику. При всестороннем изучении, у обучающихся сложится более широкое представление о корнях этой войны. Я будучи преподавателем истории мира и Казахстана, политологии и философии, рассматривая политические, религиозные либо межэтнические темы, за основу беру именно исторический подход. На занятиях приходится не допускать перегибы в сторону какой-либо идеологии. Новая учебная программа 2019г. по «Всемирной истории» раскрывает актуальные темы по мере адекватности восприятия. Нужно донести до поколения, что не надо критиковать сразу что-либо, кого-либо, лишь имея поверхностное представление, и воспринимая информацию в интернете за истину. Истина лишь в человечности.

Тот сведет покой на нет,
Кто рассеит горсть монет
Вокруг толпы невежд.
Сколько войн и тревог
Может принести такой народ,
Невеждой тот прсолынет, кто кругозор не сдвинет
Пополни свой ты кругозор,
И прояснишь любой раздор.

Ахметова А.Г.

В связи, что сейчас идет процесс глобализации, межэтническая интеграция неизбежная ее часть. И так как Казахстан, является многонациональной страной, национальная политика по своей форме обязана быть в меру толерантной, идеи которой также должны придерживаться преподаватели гуманитарных наук.

Список литературы

1. Ильминский Н., Воспоминания об И.А.Алтынсарине. – К.:Типо-Литография В.М.Ключникова.-1891
2. Путь Спандияра Кобеева к учительству, ссылка доступна по: <https://e-history.kz/ru/news/show/28286>
3. Фото и материалы о К.А.Ахметове предоставлены его родственниками и краеведческим музеем при библиотеке в селе Сатай Костанайской области, под руководством Алены Аркадьевны.
4. Стих сочинения автора статьи Ахметовой А.Г.

УДК 377

Г. Б. Ахметова

преподаватель спец.дисциплин, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай.

Н.А. Горпенко

преподаватель математики, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай.

СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ: ИНТЕГРАЦИЯ ДЛЯ УСПЕХА

Аннотация: Данная статья посвящена анализу важности интеграции функциональной грамотности в современную систему образования с целью обеспечения успеха обучающихся в современном информационно-технологическом обществе. В свете постоянно меняющихся социокультурных и технологических требований рынка труда, функциональная грамотность, включая навыки критического мышления, цифровой грамотности, аналитической и коммуникативной компетенции, становятся ключевыми компонентами успешной адаптации и профессионального развития выпускников.

Аңдатпа: Бұл мақала қазіргі ақпараттық-технологиялық қоғамда білім алушылардың табысын қамтамасыз ету мақсатында функционалдық сауаттылықты заманауи білім беру жүйесіне интеграциялаудың маңыздылығын талдауға арналған. Еңбек нарығының үнемі өзгеріп отыратын әлеуметтік-мәдени және технологиялық талаптарын ескере отырып, функционалдық сауаттылық, оның ішінде сыни ойлау, цифрлық сауаттылық, аналитикалық және коммуникативтік құзыреттілік дағдылары түлектердің табысты бейімделуі мен кәсіби дамуының негізгі компоненттеріне айналады.

Abstract: This article analyzes the importance of integrating functional literacy into the modern education system in order to ensure the success of students in the modern information technology society. In the light of the constantly changing socio-cultural and technological requirements of the labor market, functional literacy, including critical thinking skills, digital literacy, analytical and communicative competence, are becoming key components of successful adaptation and professional development of graduates.

Ключевые слова: современное образование, функциональная грамотность, интеграция, учебный процесс, образовательные учреждения.

Современное образование стоит перед вызовом подготовить студентов к жизни в быстро меняющемся мире. Одним из критически важных аспектов такой подготовки является развитие функциональной грамотности. В этой статье мы рассмотрим, почему функциональная грамотность стала неотъемлемой частью современного образования и как ее интеграция в учебный процесс может способствовать успеху обучающихся.

Функциональная грамотность представляет собой способность человека понимать и применять знания и умения в различных контекстах. Она включает в себя навыки чтения, письма, математики, цифровой грамотности, коммуникации и решения проблем. В современном мире функциональная грамотность не ограничивается только знанием, она требует умения применять полученные знания в реальных ситуациях. Функциональная грамотность позволяет людям успешно участвовать в обществе, достигать личных и профессиональных целей и приспосабливаться к изменяющейся среде.

Интеграция функциональной грамотности в образовательный процесс требует разработки новых методов и стратегий. Важно, чтобы обучение было контекстуальным, практичным и ориентированным на решение реальных проблем. Например, проектно-ориентированное обучение, проблемное обучение на специальных дисциплинах и междисциплинарные курсы могут помочь студентам развивать функциональную грамотность.

Интеграция функциональной грамотности в образование означает переход от учебных программ, ориентированных исключительно на передачу теоретических знаний, к более практическим и задаче ориентированным методам обучения. Это может быть достигнуто следующими способами:

1. Проблемно-ориентированное обучение: обучающиеся решают реальные задачи, что помогает им применять знания на практике и развивать навыки анализа и решения проблем.
2. Междисциплинарное обучение: Интеграция различных предметов и навыков позволяет студентам видеть связи между разными областями знаний и развивать более широкий спектр навыков.
3. Развитие критического мышления и коммуникации: обучающиеся должны учиться анализировать информацию, выражать свои мысли и аргументировать свои позиции. Эти навыки необходимы как в личной жизни, так и в карьере.
4. Применение технологий: технологии могут быть мощным инструментом для интеграции функциональной грамотности. Электронные ресурсы, онлайн-курсы и средства обучения помогают студентам развивать навыки, необходимые в цифровой эпохе.

Интеграция функциональной грамотности в образование не без своих вызовов. Некоторые преподаватели могут столкнуться с трудностями при изменении своего подхода к преподаванию, а образовательные учреждения могут потребовать дополнительных ресурсов. Однако, перспективы далеко превышают эти вызовы. Студенты, обладающие функциональной грамотностью, будут лучше подготовлены к современному миру и успешны на рынке труда.

Образовательные учреждения играют ключевую роль в развитии функциональной грамотности обучающихся. Они должны предоставлять студентам не только базовые знания, но и учить их анализировать информацию, принимать решения и решать проблемы. Традиционные методы обучения

должны уступить место инновационным подходам, которые развивают критическое мышление и умения применять знания на практике.

Однако перспективы внедрения функциональной грамотности в образование яркие. Это поможет студентам быть успешными и уверенными в современном мире. Более того, это способствует развитию общества и решению глобальных проблем.

Интеграция функциональной грамотности в современное образование имеет множество преимуществ. Во-первых, она готовит студентов к более успешной адаптации к изменяющимся условиям в мире и рынке труда. Во-вторых, это способствует развитию критического мышления и способности к самообучению, что важно в современной информационной эпохе. В-третьих, интеграция функциональной грамотности способствует развитию личных навыков, таких как управление временем, эффективное взаимодействие с другими и лидерские качества.

Современное образование должно стремиться к интеграции функциональной грамотности, чтобы подготовить студентов к успешной жизни в современном мире. Это требует пересмотра традиционных методов обучения и акцентирования внимания на развитии практических навыков и способности к адаптации. Только такое образование сможет дать выпускникам инструменты, необходимые для достижения успеха в личной и профессиональной жизни.

Список литературы

1. Горбещ Л.Н., Бирюков И.В. Читательская грамотность как компонент обучения; 2022
2. Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. / Под ред. А.В. Хуторского. – М.: Научно-внедренческое предприятие «ИНЭК», 2007. – 327 с.
3. Перминова Л.М. Минимальное поле функциональной грамотности (из опыта С.-Петербургской школы)//Педагогика. 1999. - №2. - С.26-29.
4. Перминова Л.М. Функциональная грамотность/ неграмотность как социально-педагогическое явление. – М., 2003
5. Репкина Г.В., Заика Е.В. Оценка уровня сформированности учебной деятельности. – М., 1997.
6. Тянгян С.А. Грамотность в компьютерный век. – М.: Педагогика. – 1995. - №1.
7. Фролова П.И. К вопросу об историческом развитии понятия «Функциональная грамотность» в педагогической теории и практике//Наука о человеке: гуманитарные исследования, 2016

УДК 377

Г. Н. Баган

методист, преподаватель общественных дисциплин
КГКП «Рудненский политехнический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Рудный

РАЗВИТИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ КАК ОДНО ИЗ УСЛОВИЙ УСПЕШНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Аннотация: в статье раскрывается сущность исследовательской работы обучающихся как условия конкурентоспособности на рынке труда. Даются определения видов исследовательских работ, краткая историческая справка развития проблемно-поискового метода. Приводится последовательность проведения исследования и принципы, на которых должно основываться развитие исследовательских навыков у студентов. Делается вывод, что развитие вышеозначенных умений возможно только при обеспечении ряда условий, способствующих успешному формированию исследовательских умений будущего специалиста.

Аңдатпа: мақалада білім алушылардың еңбек нарығындағы бәсекеге қабілеттілік шарты ретінде зерттеу жұмысының мәні ашылады. Зерттеу жұмыстарының түрлеріне анықтама, проблемалық-іздістіру әдісін дамытудың қысқаша тарихи анықтамасы беріледі. Зерттеу жүргізудің дәйектілігі және студенттердің зерттеу дағдыларын дамыту негізделуі тиіс қағидаттар келтіріледі. Жоғарыда аталған іскерліктерді дамыту болашақ маманның зерттеу іскерліктерін табысты қалыптастыруға ықпал ететін бірқатар жағдайларды қамтамасыз ету кезінде ғана мүмкін болады деген қорытынды жасалады.

Abstract: the article reveals the essence of students' research work as conditions of competitiveness in the labor market. Definitions of types of research works, a brief historical background of the development of the problem-search method are given. The sequence of research and the principles on which the development of research skills in students should be based are given. It is concluded that the development of the above-mentioned skills is possible only if a number of conditions are provided that contribute to the successful formation of the research skills of the future specialist.

Ключевые слова: исследовательские умения, модернизация профессионального образования, конкурентоспособность выпускников.

Альберт Сент Дьерди сказал: «Исследовать – значит видеть то, что видели все, и думать так, как не думал никто».

В условиях интеграции и информатизации всех сфер деятельности человека наше государство выдвигает новые требования к образованию своих граждан. Учитывая то, что развивающемуся обществу нужны образованные, нравственные, предприимчивые люди, которые могут самостоятельно принимать ответственные решения в ситуации выбора, модернизация образования предполагает формирование у обучающихся целостной системы универсальных знаний, умений, навыков, а также опыта самостоятельной деятельности и личной ответственности, то есть ключевых компетенций, определяющих современное качество образования. Развитие исследовательской деятельности студентов является одним из основных направлений модернизации системы среднего специального образования.

Сегодня будущему специалисту недостаточно одних только теоретических знаний – бурно развивающаяся наука приводит к их стремительному устареванию. Конкурентоспособность на рынке труда зависит от активности человека, гибкости его мышления, способности к совершенствованию своих знаний и опыта. Умение успешно адаптироваться к постоянно меняющемуся миру является основой социальной успешности – этому должно учить сегодня любое образовательное учреждение.

Исследовательская деятельность реализует одну из естественных потребностей человека – познавательную и способствует развитию и проявлению творческого потенциала личности.

Задача формирования исследовательской компетентности в настоящее время остро поставлена как перед педагогической наукой, так и перед практикой образования. В связи с необходимостью подготовки нового поколения молодых специалистов, способных решать быстро и качественно сложные задачи, не по шаблону, а творчески рассматривать решаемую задачу, проявляя профессионализм и конкурентоспособность.

Исследовательская деятельность обучающихся - деятельность, связанная с решением творческой, исследовательской задачи с заранее неизвестным решением (в отличие от практикума, служащего для иллюстрации тех или иных законов природы) и предполагающая наличие основных этапов, характерных для исследования в научной сфере, нормированную исходя из принятых в науке традиций: постановку проблемы, изучение теории, посвященной данной проблематике, подбор методик исследования и практическое овладение ими, сбор собственного материала, его анализ и обобщение, научный комментарий, собственные выводы. Любое исследование, независимо, в какой области естественных или гуманитарных наук оно выполняется, имеет подобную структуру. Такая цепочка является неотъемлемой принадлежностью исследовательской деятельности, нормой ее проведения.

Проектная деятельность обучающихся - совместная учебно-познавательная, творческая деятельность обучающихся, имеющая общую цель, согласованные методы, способы деятельности.

Непременным условием проектной деятельности является наличие заранее выработанных представлений о конечном продукте деятельности, этапов проектирования (выработка концепции, определение целей и задач проекта, доступных и оптимальных ресурсов деятельности, создание плана, программ организация деятельности по реализации проекта) и реализации проекта, включая его осмысление и рефлексию результатов деятельности.

Проектно-исследовательская деятельность - деятельность по проектированию собственного исследования, предполагающая выделение целей и задач, выделение принципов отбора методик, планирование хода исследования, определение ожидаемых результатов, оценка реализуемости исследования, определение необходимых ресурсов.

Для исследовательской работы весьма важно сформировать у обучающихся не только учебные навыки, но и рефлексивные способности, креативность. Поэтому исследовательская деятельность сама по себе является мощным развивающим инструментом.

Исследовательская деятельность должна выступать не как самоцель, а как средство воспитания, развития и образования. В результате у обучающихся вырабатываются такие важные умения, как:

- ✓ умение находить информацию;
- ✓ изучение материала самостоятельно;
- ✓ умение анализировать, сравнивать;
- ✓ ставить и формулировать проблему;
- ✓ осуществлять организационно-управленческую деятельность, самоконтроль и самооценку.

Применяя проектную деятельность в процессе подготовки специалистов, мы действительно формируем общие и профессиональные компетенции. Реализуя цели проектного обучения, создаются такие педагогические условия, при которых обучающиеся:

- ✓ самостоятельно ищут необходимую информацию из разных информационных источников;
- ✓ используют приобретенные знания для решения поставленных задач, оценивают их правильность;
- ✓ развивают исследовательские умения (умения выявления проблем, сбора информации, наблюдения, проведения эксперимента, анализа);
- ✓ учатся презентовать свои проекты;
- ✓ учатся работать в коллективе и команде, эффективно общаться с коллегами, руководством, потребителями;
- ✓ брать на себя ответственность за работу членов команды, результат выполнения заданий.

Именно проектно-исследовательская деятельность позволяет студенту раскрыть свой творческий потенциал, проявить свои знания, исследовательские способности, самостоятельность, активность, креативность, умение стратегически планировать свою деятельность и добиваться ожидаемых результатов, умение работать в команде.

Проектирование помогает студентам в осознании роли знаний в жизни и обучении, оно направлено на наше психофизическое, нравственное и интеллектуальное развитие, активизацию способностей, создаёт условия для самоопределения, творческой самореализации и непрерывного образования.

С целью формирования у студентов специальных знаний и развития умений и навыков необходимых в исследовательской работе в Рудненском политехническом колледже введен курс факультативных занятий «Основы проектной деятельности».

Факультатив «Основы проектной деятельности» ориентирован на обучение студентов навыкам самостоятельной поисковой и исследовательской деятельности, повышение мотивации к освоению выбранной специальности и возможность формирования целостной картины мира. Курс факультативных занятий предусматривает освоение умений самостоятельной работы обучающихся по избранной тематике для решения определенной проблемы с обязательной презентацией этих результатов.

Непременным условием реализации факультатива является наличие заранее выработанных представлений о конечном продукте деятельности, этапах проектирования и реализации проекта, включая его осмысление и рефлексию результатов деятельности. Освоение содержания факультатива формирует у обучающихся умения по созданию проектов разных видов, их презентации и защите.

Практико-ориентированная тематика проектов является неотъемлемой частью образовательного процесса.

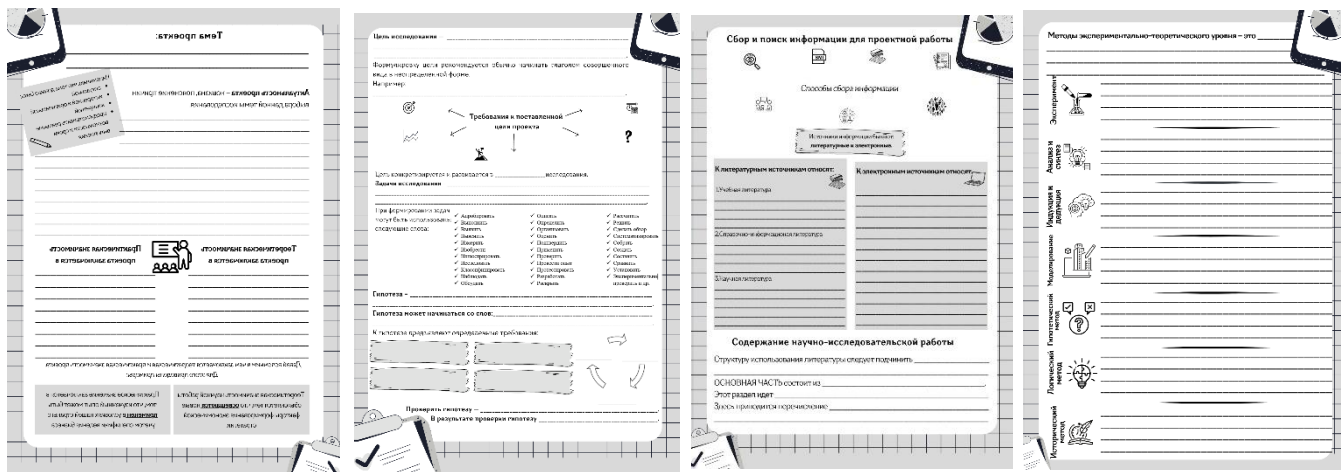
Каждое занятие включает в себя познавательную часть, практические задания. После каждого занятия предусмотрено домашнее задание, которое предполагает либо закрепление полученных знаний и умений, либо выполнение подобных заданий в новых условиях.

Одной из продуктивных форм организации познавательной деятельности обучающихся на учебных занятиях факультатива «Основы проектной деятельности» является использование рабочих листов, которые педагог может предложить обучающимся на различных этапах изучения нового материала.

Рабочий лист позволяет организовать продуктивную самостоятельную работу обучающихся с учебным материалом, помогает активизировать познавательную деятельность на любом этапе занятия, является замечательным средством получения обратной связи.

Рабочий лист – это специально разработанный педагогом лист с заданиями, которые необходимо выполнить по ходу объяснения материала или после изучения темы. Наиболее часто рабочие листы создаются с использованием текстов, рисунков, таблиц.

Рабочие листы - это задания, требующие умение анализировать, сравнивать, применять знания в новых ситуациях. С их помощью теоретические основы материала изучаются на примерах, различных практических заданиях. Обучающиеся добывают знания самостоятельно и сравнивают свои выводы с теоретическими данными. Рабочие листы учат обучающихся работать с новой информацией, а это один из важных навыков при организации исследовательской деятельности.

От занятия к занятию в рамках изучения факультативного курса «Основы проектной деятельности» растет число студентов, желающих заниматься исследовательской работой, резко повысился интерес к самостоятельной работе по поиску интересной, не знакомой им профессиональной литературы, ее анализу.

Для повышения качества подготовки к профессиональной деятельности необходимо не только обучать знаниям, формировать умения и навыки будущего специалиста, но и формировать предпочтения этой деятельности. Представленный курс имеет развивающую, деятельностьную и практическую направленность, носит метапредметный характер. Обучающиеся получают не только знания из области проектного метода, но и расширяют свой кругозор, повысят эрудицию, уверенность в себе.

Список литературы

1. Голуб Г.Б., Чуракова О.В. Методические рекомендации «Метод проектов как технология формирования ключевых компетентностей учащихся». – Самара – 2010
2. Дереклеева, Н.И. Мастер-класс по развитию творческих способностей учащихся – М.: 5 за знания – 2015
3. Дереклеева, Н.И. Научно-исследовательская деятельность учащихся и учителей: необходимые условия и алгоритмы организации. – М.: 5 за знания – 2017
4. Гузев, В.В. Исследовательская работа: суть, типы и методы – М.: Школьные технологии – 2010

УДК 37.01

Б. Б. Байгентов

преподаватель, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область, г. Костанай

ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИЕ ИДЕИ Ы. АЛТЫНСАРИНА В ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Андатпа: Мақалада белгілі қазақ ағартушысы Ыбырай Алтынсариннің өмірі мен шығармашылығындағы XIX ғасырдың білім, тәрбиеге деген көзқарастары және қазіргі заманмен үндес екені айтылған. Педагогикалық іс-әрекеттің құнды бағыттары Ы. Алтынсариннің шығармашылық өмірінің мысалында қарастырылады.

Тірек сөздер: рухани мұра, адамгершілік бағдар, тәрбие, Ыбырай Алтынсарин, зияткерлік құндылықтар, білім.

Аннотация: В статье представлены взгляды известного казахского просветителя Ыбрая Алтынсарина на образование, воспитание, высказанные им в XIX веке и созвучные с современностью. Ценностные ориентиры педагогической деятельности рассматриваются на примере жизни и творчества Ы. Алтынсарина.

Ключевые слова: духовное наследие, нравственный ориентир, воспитание, Ыбрай Алтынсарин, интеллектуальные ценности, знания.

Abstract: The article presents the views of the famous Kazakh educator Ybray Altynsarin about education, upbringing, expressed by him in the 19th century and connecting with the present. The value orientations of pedagogical activity are considered on the example of the life of Y. Altynsarin.

Key words: spiritual heritage, moral orientation, education, Ybray Altynsarin, intellectual values, knowledge.

Социальные изменения в стране и мире в целом, увеличение числа и разнообразия взаимоотношений между людьми — все это заставляет говорить о повышенных требованиях и к моральной зрелости, и к самостоятельности человека.

Во время внеочередного VI Съезда молодежного крыла партии АМАНАТ Глава государства Касым-Жомарт Токаев обозначил три важных приоритета для молодежи Нового Казахстана: стремление к знаниям, трудолюбие и патриотизм. «При участии молодежи страна должна стать конкурентоспособной, обеспечив повышение благосостояния и качества жизни граждан. Стремление быть нужным и полезным для своей Родины должно стать целью каждого молодого человека. Только образованная и квалифицированная молодежь сможет достичь поставленных целей. Молодежь должна ценить честный труд и быть сильной духом. Должна уметь ставить интересы государства выше всего. Для этого нужно знать родной язык, чтить традиции и историю своего народа. Это – святой долг каждого молодого человека и об этом надо помнить всегда», - сказал Касым-Жомарт Токаев. [1].

Актуальные проблемы современности имеют глубокие исторические корни в прогрессивных, гуманистических идеях прошлого. В распространении этих идей большую роль сыграл казахский просветитель Ыбрай Алтынсарин.

Ибрай (Ибрагим) Алтынсарин - выдающийся казахский просветитель, педагог-новатор и организатор новых школ, этнограф, фольклорист, поэт, прозаик, переводчик. Отличник учёбы, целеустремлённый, всегда стремился к знаниям, любознательный, трудолюбивый. [2].

Жизнь педагога-просветителя является примером для подражания потомкам на все времена. Он непрерывно в течение своей жизни занимался самообразованием и стал одним из самых образованных казахов 19 века. За короткий срок он не только освоил незнакомый для него русский язык, но и стал автором множества разнообразных по стилю и жанрам произведений на этом языке. Он принес в Степь знания, науку, добился в жизни многого не только благодаря своей даровитости, но и безмерному трудолюбию. Ыбрай Алтынсарин своим служением науке, народному просвещению, родной степи показал нам яркий пример, как нужно жить, приносить пользу народу и отечеству.

Высказывания великого Ы. Алтынсарина и сегодня служат для нас нравственным ориентиром.

Он в «Киргизской хрестоматии» изложил основы казахской народной педагогики, духовно-нравственного, семейного воспитания. Ы. Алтынсариным были написаны разные по жанру произведения, воспитывающие у детей любовь к родине, трудолюбие, благородство, честность, ответственность: стихотворения, притчи, рассказы, басни, сказки, пословицы, поговорки. Его этические, эстетические, философские взгляды хорошо прослеживаются не только в художественных произведениях, но и в переписке с друзьями и близкими. Эти идеи педагога не потеряли своей актуальности и до сегодняшнего дня

Вопросы воспитания нравственности в творчестве Ы. Алтынсарина занимают ведущее место.

В словаре С.И. Ожегова: «Нравственность — это внутренние, духовные качества, которыми руководствуется человек, этические нормы, правила поведения, определяемые этими качествами». [3, с. 429]

Нравственный кодекс Ы.Алтынсарина включал лучшие человеческие качества: трудолюбие, честность, доброту, благородство, что является поучительным для современной практики обучения и воспитания учащейся молодёжи.

Основное назначение школы Алтынсарин видел в формировании у учеников высокой нравственности в усвоении ими элементарных научных знаний, в выработке естественно- научного мировоззрения. Выступая глашатаем передовой культуры, Алтынсарин особое внимание уделял формированию у молодежи интереса к науке, любви к труду, призывал ее к служению народу, развивал в ней чувство человеколюбия и понимал, что эти качества должны прививаться человеку с раннего детства, поэтому все свои силы, знания, энергию отдавал воспитанию подрастающего поколения.

Ы. Алтынсарин посвятил казахской молодежи цикл поэтических произведений, воспевающих патриотизм, гуманизм, уважение к другим народам.

Живущие всюду народы для радости сотворены,
Всем ласково светит солнце, всем светит лучи луны.

Мы друг перед другом с детства
Во всем должны быть равны [4, с.57].

Алтынсарин стремится дать нравственные ориентиры для молодежи:

Дурной человек не может
Хороший совет принять
Дурной человек лишь может
Мерзко и глупо болтать.
В неблагоприятном поступке

Признаться не в силах он...[5, 70].

В своих произведениях он передаёт важнейшие нравственные истины о человеке и для человека. В рассказе «Кипчак Сейткул» подчёркивает мысль о том, что добро, добытое насилием и грабежом, не идёт впрок.

Ы. Алтынсарин подчёркивает, что только делая добро, люди становятся возвышенными и добродетельными.

Великий педагог выдвигает щедрость, как одно из самых ценных качеств человека. К щедрости он относит и старинный обычай казахов «жылу», когда люди оказывают искренне и безвозвратно помощь своим пострадавшим соплеменникам.

Ы. Алтынсарин в своем творчестве прославляет трудолюбие, показывает, что именно труд воспитывает настоящего человека, способного преодолеть любые жизненные препятствия, а праздность-корень пороков.

Любовь к труду, по словам Ы. Алтынсарина, укрепляет в человеке его нравственность. Смысл труда, значение труда в понимании Ы. Алтынсарина заключается не в том только, что он обеспечивает человеку личное благополучие или приносит ему удовлетворение и внутренний покой. Главное его стремление – учить детей казахов таким образом, чтобы они могли быть полезными своему народу и приобщиться к достижениям земледелия, промышленности.

Истинное богатство человека, по убеждению Ы. Алтынсарина, – это интеллектуальные ценности, знания. Он старается донести это до молодежи:

Знаний увидев свет,

Дети в школу идите!

Прочитанное сохраните.

Дело пойдет успешно,

Радости будет – вдвойне...

Знайте: неграмотный бродит,

Словно слепой во тьме □5, 44].

Поэт призывал казахскую молодежь учиться и овладевать передовой культурой русского народа. Считал, что просвещение лежит в основе прогресса всех сторон общественной жизни. Именно знание позволяет просвещенным народам создавать жизненные блага, строить процветающее общество.

Эти идеи педагога не потеряли своей актуальности и до сегодняшнего дня.

Невозможно обойти вниманием ни один рассказ, ни одно стихотворение Алтынсарина. Чуть ли не в каждом из них заключены мудрые этические советы, своеобразный кодекс чести, азбука нравственного поведения для его современников и потомков.

Ы. Алтынсарин хорошо знал обычаи и традиции казахского народа, воспевал их в поэтических творениях. Он выступал за укрепление культурных связей и дружбы между народами, что находит сейчас своё выражение в национальной идее сплочения казахстанцев в единый народ. Традиции как нетленные народные ценности - одно из важнейших средств воспитания нравственности.

Наследие великого казахского просветителя Ы. Алтынсарина применяю на занятиях, во внеурочной деятельности при работе со студенческой группой.

В практике работы со студенческой группой говорим о наследии Ы.Алтынсарина, о созвучии его просветительских идей с сегодняшним днем, изучаем такие традиции, как: Наурыз - древнейший праздник весны, проявления радушия, теплоты ко всем людям; Дастархан - ознакомление с особенностями национальной кухни, студенты учебной группы участвуют в неделе добрых дел, мудрые этические советы Ы. Алтынсарина на постоянной основе применяю в воспитательных мероприятиях группы.

Наследие Ы. Алтынсарина помогает воспитать чувство патриотизма и любви к Родине, своему народу и земле в каждом молодом казахстанце. Основные идеи Ы. Алтынсарина стараюсь укреплять в сознании молодежи и превращать их в жизненное кредо.

Список литературы

1. URL: <https://informburo.kz/novosti/tokaev-nazval-tri-vazhnyh-prioriteta-dlya-molodyozhi-novogo-kazahstana> 25.10.2023)
2. URL: <http://collegu.ucoz.ru/publ/11-1-0-25041/>(дата обращения: 25.10. 2023)
3. Ожегов С. И. Словарь русского языка: ок. 57000 слов / С. И. Ожегов; [ред. Н. Ю. Шведова]. - 18-е изд., стер. - М.: Рус. яз., 1987.-795 с.
4. И.Алтынсарин. Собрание сочинений в трех томах. Том 1. Академия наук Казахской ССР. Институт истории, археологии и этнографии им. Ч.Ч. Валиханова. Алма-Ата, 1975.
5. Алтынсарин Ы. Избранные произведения / Ы. Алтынсарин.; сост. Б. С. Сулейменов. – Алма-Ата: АНКазССР, 1957. – 465 с .

А. Ж. Бақберді
«Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі»
Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы
Жамбыл облысы,
Тараз қ.

КӘСІБИ КАДРЛАРДЫ ДАЯРЛАУ: ҚИЫНДЫҚТАР МЕН ПРОБЛЕМАЛАР

Аңдатпа: Мақалада қазіргі заманғы экономиканың сын-қатерлері және дамып келе жатқан экономикамен және экономикалық және білім беру қатынастарын цифрландырумен байланысты орта кәсіптік білім берудің инновациялық даму проблемалары, еңбек субъектісіне қойылатын талаптардың өзгеруі жағдайында болашақ мамандарды даярлау мәселелері қарастырылады.

Аннотация: В статье рассматриваются вызовы современной экономики и проблемы инновационного развития среднего профессионального образования, связанные с формирующейся экономикой и цифровизацией экономических и образовательных отношений, проблемы подготовки специалистов будущего в условиях преобразований требований к субъекту труда.

Abstract: The article discusses the challenges of the modern economy and the problems of innovative development of secondary vocational education related to the emerging economy and the digitalization of economic and educational relations, the problems of training future specialists in the face of changes in requirements for the subject of labor.

Ключевые слова: среднее профессиональное образование, подготовка специалистов будущего, вызовы, проблемы.

Keywords: secondary vocational education, training future specialists, challenges, problems.

Түйінді сөздер: орта кәсіптік білім, болашақ мамандарын даярлау, сын-тегеуріндер, проблемалар.

Білім-әр адамның өмірінің маңызды саласы. Жеке тұлғаның және жалпы қоғамның интеллектуалды, мәдени, адамгершілік дамуы білімге тікелей байланысты. Білім беру нәтижесі жеке тұлғаның деңгейін анықтайды, оны жаңа білімнің, дағдылардың, дағдылардың жиынтығында және сәйкесінше өзін қоғамда және кәсіби қызметте көрсетуде көрінетін жаңа сапаға әкеледі. Қазіргі қоғам өзінің күрделілігі мен қайшылықтарымен тез, серпінді дамуда. Экономикалық дамудың негізі әлеуметтік факторға негізделген, онда Қоғам ақпараттық типке көшеді. Қоғамның өзгеруімен білім де өзгереді. Бүгінгі таңда білімді адам дәл білмейді, бірақ бүгінгіуақ пен өмір түріне дайындалған, қиын жағдайларда бағдарланған, қоғамдық өмірдің құрылымына бейімделген. Егер білім беру жүйесі оның қандай адамды қалыптастыратынын нақты түсінсе, онда оның қызметі тиімді. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың стратегиялық мақсаты экономиканың инновациялық даму талаптарына, қоғамның және әрбір азаматтың қазіргі заманғы қажеттіліктеріне сәйкес келетін сапалы білімнің қолжетімділігін арттыру болып табылады.

Соңғы уақытта білім беру жүйесі өзгерістерден өтті. Бұл ұйымдастырушылық және мазмұндық жағынан да әсер етті. Оқытудың реттелген түрлері гуманистік педагогикаға жол берді. Бағдарламалардың, оқу жоспарларының, құралдардың, әдістер мен технологиялардың өзгергіштігі білім беру процесінде және іс-шараларда көбірек қолданылады. "Білім" ұғымы адамды алдыңғы ұрпақтар жинақтаған әлем, құндылықтар, тәжірибе туралы біліммен таныстыру процесі және нәтижесі ретінде қарастырылады.

Білім, ғылым сияқты, 3-х аспектілерде қарастырылуы мүмкін:

1. Адамның әлем туралы білімінің біртұтас жүйесі, оның қызметінің әртүрлі салаларында тиісті дағдылармен қамтамасыз етілген.
2. Белгілі бір білім мен дағдыларды қалыптастыруды ескере отырып, жеке тұлғаны мақсатты оқыту.
3. Кәсіптік және кәсіптік оқытуды қамтамасыз ететін әлеуметтік институттар жүйесі.

Білім беру функциялары: өскелең ұрпақты тәрбиелеу; жинақталған тәжірибені, білімді, құндылықтарды, нормаларды беру; тұлғаны әлеуметтендіру: оның өмірінің жиі өзгеріп отыратын экономикалық, әлеуметтік саласына сәйкес қоғам деңгейін арттыру үшін білікті кадрларды даярлау; экономикалық функция: қазіргі заманғы технологиялармен таныстыру, қоғамның әлеуметтік-кәсіби құрылымын қалыптастыру, адамның кәсіби бағдарлануын қамтамасыз ету; әлеуметтік-мәдени инновациялар.

Қазіргі білім беруді дамытуда үрдістер байқалады:

Білім беру жүйесін демократияландыру-халықтың қалың жігі үшін білім берудің қолжетімділігі;

Білім беру мерзімдерін ұлғайту - қазіргі қоғамның жоғары білікті мамандарға деген қажеттілігі осыны негіздейді;

Білім берудің үздіксіздігі-ғылыми-техникалық прогрестің өсуін және жаңа технологияларды енгізуді ескере отырып, маман үшін жаңа немесе сабақтас жұмыстарға ауысу қажеттілігі;

Білім беруді ізгілендіру-оқушының жеке басына және мүдделеріне, оның педагогтар тарапынан жеке қабілеттері мен мүмкіндіктеріне назар аудару; білім беру бағдарламаларындағы қоғамдық пәндердің ролін арттыру (құқық негіздері, экономика, Әлеуметтану және саясаттану);

Білім беру процесін интернационалдандыру-әртүрлі елдер үшін бірыңғай білім беру жүйесі, білім беру жүйесін интеграциялау;

Компьютерлендіру-заманауи оқыту технологияларын, телекоммуникациялық технологияларды қолдану;

Білім-оқытудың нәтижесі. Білімді адам - бұл логикалық ойлау, жүйеленген білімнің қажетті көлемін біледі.

Қазіргі білім қоғамның әлеуметтік дамуының маңызды саласы болып табылады. Қоғамның психикалық интеллектуалды жағдайы ғана емес, оның мәдени және адамгершілік дамуы да білімнің сапасы мен жұмысына байланысты. Білім беру Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуының айқындаушы факторы ретінде өзінің әлеуетін сақтайды.

Жаңа әлеуметтік-экономикалық кадрларды даярлау деңгейіне, ауқымы мен сапасына қойылатын талаптар өзгереді: басымдықтар, даму нысандары мен жолдары, қызмет түрлері және кәсіби ортадағы мінез-құлық тәсілдері өзгерді. Жоғары технологиялар, өндірісті жаңарту қарқыны жеке кәсіпқойдың еңбек қызметінің дәстүрлі шекараларын түбегейлі бұлдыратады және нәтижесінде мамандарды кәсіби даярлауға қойылатын талаптар өзгереді

Білікті жұмысшы кадрлар мен орта буын мамандарын даярлау білім беру саласының ажырамас бөлігі болып табылатындықтан, білім беру процесінде қалай қамтамасыз ету керектігі туралы мәселе туындайды

кәсіптің көптеген салаларындағы білім мен технологияның конвергенциясы,

жеке тұлғаның әлеуметтік-кәсіби әлеуетін жұмылдыру, яғни

өзін тек бір салада ғана емес, басқалардың проблемаларына терең үңілуге дайын транспрофессионалды қалыптастыру

ол үшін ғылыми және техникалық салалар және осы салалардың мамандарымен бір командада нәтижелі қарым-қатынас жасау.

Біздегі жоғары білім жүйесінің әлсіз тұсы — бітірушілердің практикалық дайындығының кемшіндігі. Сондықтан білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасында осы кемшілікті түзету міндеті қойылған. Ол үшін маман даярлау барысында жұмыс берушілердің пікірлері мен ұсыныстарына жете көңіл бөлген жөн.

Білім беру функциялары: өскелең ұрпақты тәрбиелеу; жинақталған тәжірибені, білімді, құндылықтарды, нормаларды беру; тұлғаны әлеуметтендіру: оның өмірінің жиі өзгеріп отыратын экономикалық, әлеуметтік саласына сәйкес қоғам деңгейін арттыру үшін білікті кадрларды даярлау; экономикалық функция: қазіргі заманғы технологиялармен таныстыру, қоғамның әлеуметтік-кәсіби құрылымын қалыптастыру, адамның кәсіби бағдарлануын қамтамасыз ету; әлеуметтік-мәдени инновациялар. Қазіргі заманғы кәсіби білім беру тар кәсіпқойлықты қалыптастыруға бағытталған, жеке кәсіптер мен мамандықтар арасындағы шекараны, мамандық бойынша жұмыс принципін белгілеу. Қызмет субъектілерінің транспрофессиялық құзыреттерін қалыптастыру тек келесі жағдайларда ғана мүмкін болады кәсіби маманның қалыптасқан функционалдығын кеңейтетін және дайын педагогтердің тығыз және тиімді өзара іс-қимылымен іске асырылатын заманауи интерактивті білім беру технологиялары шеңберінде қызметтің әртүрлі салаларын жақындастыру негізінде білім алушылардың оқыту мазмұны мен оқу-кәсіптік қызметін жобалау қалыптасқан тәжірибе шеңберінен шығу. Айта кету керек, бұл ақпараттық ортаның қол жетімділігі бүгінде пайдалануға мүмкіндік береді әр түрлі қызмет жүйелерінің тәжірибесі, адам білімінің әр түрлі салалары, сондай-ақ әр түрлі елдердің тәжірибесі.

Екінші маңызды фактор-білім беруді жобалау кіре берісте талапкерлердің дайындығына қойылатын заманауи талаптар, ал шығуда жақын және алыс болашақта талап етілетін түлектерді даярлау сапасы (процестік тәсіл) орналасқан білім беру ұйымы жұмысының нәтижелілігін қамтамасыз етуге бағдарланған практиктер. Бұл ретте бұл процестің негізгі мақсаты маман даярлау сапасын арттыру болып табылады, ішкі және сыртқы мониторинг объектілері білім беру процестері болып табылады, ал даярлау сапасы білім беру мазмұны мен жаңа технологиялардың интеграциясы жоғары деңгейін қамтамасыз ететін метапрофессиялық құзыреттердің қалыптасу деңгейін айқындайтын болады.

Қазіргі қазақстандық білім берудің тағы бір сын-кәтері өмірдің барлық салаларына әсер еткен жалпы цифрландыру адам: экономикалық, әлеуметтік, білім беру. "Цифрлық кеңістік", арнайы электронды мәдениеттің шарттары цифрлық ұрпақ деп аталатын нәрсені тудырды, ол үшін жаңа "цифрлық өмір салты" - бұл негізгі шындық өмір сүреді, қажетті ақпаратты іздейді, қарым-қатынас жасайды, кәсіби өмірін жоспарлайды, еңбек процестеріне қатысады. Дәл осы ұрпақ бүгінде оқу орындарына түседі, олардың өмірінде даму бағыты мен сипатын, формалары мен жолдарын анықтайтын ақпараттық-коммуникациялық технологиялар маңызды координатаға айналады,

олардың кәсіби болашағындағы қызмет түрлері мен мінез-құлық әдістері. Бұл технологиялар жаңа технологиялық құрылымның жетекші бағыттары ретінде, XXI ғасырдың геосаяси бәсекелестігінде айқындалушы болады, әкеледі еңбек нарығының жаһандық өзгеруіне, демек, білім беру процесін барлық деңгейде қайта ұйымдастыруға. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар студенттер үшін кең мүмкіндіктер ашады. Ақпараттық игеру-коммуникациялық технологиялармен білім алушыға өзін-өзі тәрбиелеуге, өзін-өзі актуализациялауға және өзін-өзі дамытуға, біріктіруге бағытталған өзінің білім беру траекториясын дербес құруға мүмкіндік береді оқу, жұмыс және жеке даму.

Әрине, электронды мәдениеттің жаңа жағдайында мамандарды кәсіби даярлауға қойылатын талаптар өзгереді: білім беру процесінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану аясы, студенттер оқу мақсатында пайдаланатын онлайн-қызмет түрлері кеңейеді. Студенттердің цифрлық құзыреттілігі туралы мәселе туындайды, бұл бір жағынан талап, екінші жағынан кәсіби қызмет субъектісінің интегралды сапасы сапалы жаңа әлеуметтік-кәсіби орта жағдайында.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың таралу жылдамдығының артуы жағдайында болашақ мамандарды даярлау проблемалары туындайды. Олар жаңа білім беру тәжірибелерін, интернет-технологияларды, білім беру порталдарын, онлайн курстарды және т.б. құрумен байланысты. өз кезегінде, цифрлық білім алушыдан күрделі заманауи технологиялар жағдайында өзара әрекеттесу, олардың жеке және танымдық қабілеттерін дамыту үшін барған сайын күрделі танымдық процестерді талап етеді. Бірақ студенттер қаншалықты дайын сандық білім беру кеңістігінде өзара әрекеттесу оңай емес күрделі технологияларды қолданыңыз, бірақ оларды жетілдіріңіз, жасаңыз жаңа қажеттілік, идея немесе материалдық өнім?

Екінші сұрақ мұғалімдердің жаңа өзгерістерге дайындығы мен қабілетіне байланысты туындайды. Олар Интернет саласындағы озық студенттермен тең дәрежеде сөйлесіп қана қоймай, оларды оқытуға дайын ба сандық технологиялар және желіні қауіпсіз пайдалану? Қабілетті жаңа білім мен дағдыларды үйренуге және игеруге, қайта даярлауға, үздіксіз білім алуға, өз дамуының траекториясын өзгертуге дайын бола ма? Зерттеулер көрсеткендей, жас тәрбиешілер 29 жыл, сандық буын Y) сандық құрылғыларды белсенді қолданады (компьютерлер, планшеттер, ұялы телефондар және смартфондар), бұрын барлығы жұмыс немесе оқу үшін олар басқаларға қарағанда білім беру сабақтарына жиі барады порталдар; олардың цифрлық құзыреттілік индексі-48%. Сандық деңгей егде жастағы педагог қызметкерлердің құзыреттілігі төмен (31%) [2]. Сонымен, қазіргі студенттер үшін беделді, маңызды оқытушы болу үшін оны игеру қажет Инфокоммуникациялық технологиялар саласындағы дағдылар-іс-қимылдар, ұрпақтар арасындағы қолданыстағы "цифрлық алшақтықты" азайту үшін "студент – Оқытушы" коммуникациясындағы оқытушының рөлін, әмбебаптығы мен маңыздылығын өзгерту. Осылайша, заманауи талаптарға сай болу экономика, білім алушылардың қазіргі заманға қолжетімділігін кеңейту қажет білім беру технологиялары мен оқыту құралдары, білім алушыларға әртүрлі дайындық бейіндерін және өзінің білім беру траекториясын құру оқу нәтижесіне қол жеткізу.

Әдебиеттер тізімі

1. Ливанов Д. В. НПО – СПО России: перспективы развития / Д. В. Ливанов. Профессиональное образование. Столица. 2013. № 6. С. 3–6 бет.
2. Солдатова Г. У. Цифровое поколение России: компетентность и безопасность / Г. У. Солдатова, Е. И. Рассказова, Т. А. Нестик. Москва: Смысл, 2017. 375 бет.
3. Қасым Жомарт Тоқаевтің Қазақстан халқына жолдауы 2023 жыл 1 қыркүйек.

ӘОЖ 377.5

Ж. Е. Балгужинова

преподаватель специальных дисциплин,
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

А. К. Ережепова

преподаватель специальных дисциплин,
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫ ДАМУЫНЫҢ ӘДІСНАМАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕЛІК АСПЕКТІЛЕРІ

Аңдатпа: Мақалада білім берудің заманауи нәтижелерінің бірі ретінде ұсынылып отырған оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы педагогикалық зерттеулердің әдістемесі мен әдістері қарастырылады. Зерттеушілердің еңбектерінде функционалдық сауаттылықты қалыптастырудың жеке құрамдас бөліктері әзірленіп, жеке әдістер көрсетіліп, функционалдық сауаттылықты дамытудың елге тигізетін экономикалық әсері негізделеді. Ғылымда функционалдық сауаттылықты дамыту мәселесі бойынша жеткілікті материал жинақталған, бірақ функционалдық сауатты оқушыны дайындауға жағдай жасайтын әмбебап педагогикалық жүйе дәлелденбеген. Мақаланың мақсаты – студенттердің функционалдық сауаттылығын дамытудың зерттеу әдістемесі мен практикалық жүйесін негіздеу.

Аннотация: В статье обоснована методология и методы педагогического исследования формирования функциональной грамотности студентов, которые представлены как один из современных результатов образования. В науке накоплен достаточный материал по проблеме формирования функциональной грамотности, но при этом не обоснована универсальная педагогическая система, которая позволяла бы создать условия для подготовки функционально грамотного студента. Цель статьи состоит в обосновании методологии исследования и практической системы формирования функциональной грамотности обучающихся.

Abstract: The article substantiates the methodology and methods of pedagogical research in the formation of functional literacy of students, which are presented as one of the modern results of education. Science has accumulated sufficient material on the problem of developing functional literacy, but a universal pedagogical system that would create conditions for preparing a functionally literate student has not been substantiated. The purpose of the article is to substantiate the research methodology and practical system for developing functional literacy of students.

Ключевые слова: функционалдық сауаттылық, зерттеу әдістемесі, білім сапасы, білім беру нәтижелері.

Функционалдық сауаттылық ұғымы салыстырмалы түрде жас: ол өткен ғасырдың 60-жылдарының аяғында ЮНЕСКО құжаттарында пайда болды және кейінірек зерттеушілер арасында қолданыла бастады. Шамамен 70-жылдардың ортасына дейін зерттеу тұжырымдамасы мен стратегиясы адамдардың кәсіби қызметімен байланысты болды: осы саладағы жетіспейтін білім мен дағдыларды өтеу. Кейіннен бұл тәсіл біржақты деп танылды.

Функционалдық сауаттылық кең мағынада қарастырыла бастады: компьютерлік сауаттылық, саяси, экономикалық сауаттылық және т.б. Бұл тұрғыда функционалдық сауаттылық білім берудің (ең алдымен жалпы) адамның көп қырлы қызметімен байланысын біріктіретін жеке тұлғаның әлеуметтік бағыттылығының тәсілі ретінде әрекет етеді. Жас ұрпақтың функционалдық сауаттылығының төмендігі олардың қоғамға бейімделуін және әлеуметтенуін қиындатады. Қазіргі қазақстандық қоғамға еңбекте және кәсіби қызметте өзінің әлеуетін барынша арттыра алатын, сол арқылы қоғамға пайдасын тигізетін және елдің дамуына үлес қоса алатын тиімді азаматтар қажет. Бұл студенттердің қоғамдық деңгейде функционалдық сауаттылығын дамыту мәселесінің өзектілігін түсіндіреді.

Міндетті жалпы білім алған 15 жастағы оқушыларда қазіргі қоғамда толыққанды қызмет ету үшін т.б. адам іс-әрекетінің, қарым-қатынас пен әлеуметтік қатынастардың әртүрлі салаларындағы кең ауқымды мәселелерді шешу үшін қажетті білім мен дағдылар бар ма? деген сұраққа - PISA (Халықаралық студенттерді бағалау бағдарламасы) туралы айта аламыз. PISA өз мониторингінде сауаттылықтың 4 түрін бағалайды: оқу, математика, жаратылыстану және қаржылық. Функционалдық сауаттылық қазіргі қоғамда адамның толыққанды қызмет етуін қамтамасыз ететін білім мен дағдылардың жиынтығы ретінде түсінілетіндіктен, оны оқушылар арасында дамыту тек PISA мониторингінің нәтижелерін жақсарту үшін ғана емес, сонымен қатар жалпы қазақстандық қоғамның дамуы үшін.

Студенттердің функционалдық сауаттылығын дамытуды жобалау оқу үдерісінің сыныптық және сыныптан тыс формаларының бірлігі мен тұтастығы идеясына негізделген. Бұл әрбір сабақта немесе сыныптан тыс жұмыста тапсырмаларды қамтуы керек, олардың орындалуы жетіліп келе жатқан жеке тұлғаның функционалдық сауаттылығын дамытуға ықпал етеді.

Қазіргі білім беруді жаңғырту процесіне сәйкес педагогикалық қоғамдастық оқытушылар мен студенттердің өзара әрекеттесуінің жаңа үлгілерін белсенді түрде іздестіруде. Мамандардың бірлескен күшімен педагогикалық ғылым мен практиканың соңғы жетістіктерін біріктіруге тиіс болашақ білім беру жүйесінің контурлары жасалуда. Бұл ретте әрбір білім беру мекемесінің оқу-тәрбие процесінде функционалдық сауаттылықты дамыту басым міндет болатын арнайы курс әзірлеп, енгізген жөн. Осы оқу курста студенттер ақпаратты түсіндіру, түрлендіру және оны өмірлік жағдайларда қолдану

жағдайларын имитациялау қажет контекстік есептерді және тапсырмаларды шешуде тәжірибе алуы керек. Егер білім – кемелденген жеке тұлғаның мәдени дамуы мен өзін-өзі дамытуға жәрдемдесетін ерекше сфера екендігінен шығатын болсақ, онда оқушылардың функционалды сапаттылығын дамыту үшін оқытушының оқу-тәрбиелік қызметін ұйымдастыру ретінде сәйкес тұжырымдамалық ережелер жүзеге асырылуы тиіс.

Дәстүрлі ойлайтын оқытушы баланың санасын жаңа біліммен теңестіреді және оқу процесінде тек пәнді оқытуды ғана көреді. Теориялық ақпаратты беруге, оны есте сақтауды ұйымдастырып, білім, білік, дағды түрінде бекітуге деген ұмтылыс осыдан туындайды. Сондықтан оның оқыту стратегиясында студенттерге теориялық білімді түсіндіруге емес, олардың танымдық қызығушылықтарының өсуі мен өнімді кеңеюіне және (осы негізде) өз бетінше оқу-танымдық іс-әрекет процесінде жеке маңызды білімді жүйелеуге мән беріледі, яғни білімді іс жүзінде қолдану. Сонымен, қазіргі білім беруде ең бастысы оқытушы берген ақпаратты игерту алгоритмін есте сақтау және қайталамай, оқушының сол немесе басқа ақпаратты, сол немесе басқа әрекет әдісін, сондай-ақ оны меңгеру қажеттілігін өзіндік түсінуі болып табылады, жаңа білімді қайда, қашан және қалай қолдана алатынына бағдарлау.

Оқу-тәрбие процесінде жасөспірімнің мәдени дамуына жауапты адамдар қандай педагогикалық қорытындылар жасауы керектігін атап өтейік:

1. Жасөспірім ересектер тарапынан өзіне деген жаңа көзқарасты ересек адам ретінде сезінуі керек: көбірек сенім, оның пікірін құрметтеу.

2. Жасөспірімдерге білім беруде оқытушылар мен оқушылар арасындағы қарым-қатынас оқушының дербестік аясын кеңейту бағытында өзгеруі керек. Бұл өзгерістер ересектердің жасөспірімдерге қойылатын талаптарының, бақылаудың, бағалаудың сипатына ғана емес, сонымен қатар жасөспірімдердің белсенді әрекеттерінің мүмкіндіктерінің өрісін кеңейтуге де қатысты болуы керек. Бұл ретте жауапкершіліктің біртіндеп кеңеюі мен күрделенуі және жауапкершілікке қойылатын талаптардың жоғарылауы қажет.

3. Құрдастар арасындағы қарым-қатынас пен өзара әрекеттестік маңызды орынға ие болуы керек, оған оқытуды ұйымдастырудың арнайы формалары (жұптық және топтық ынтымақтастық, әңгімелесу, пікірталас, диспут, дебат) ықпал ете алады.

4. Оқыту саласы оның жоспарлары мен нақты іс-әрекеттерінің тоғысатын орнына, өзінің іс-әрекетінің шекарасын және оның мүмкіндіктерін сезінуге мүмкіндік беретін (жаңа білім арқылы) әлеуметтік эксперимент орнына айналуы керек. Жасөспірім өз жоспарлары бойынша әрекет етуге, өз бетінше шешім қабылдауға, өз алдына қойылған мақсаттарға сәйкес әрекет етуге және іс-әрекеттің индикативті негізін құруға үйренуі керек.

5. Жасөспірімнің білімі әлемдегі өзінің іс-әрекетінің бейнесін құруға, демек, дүниенің өзіндік бейнесін және өзіндік ұстанымын қалыптастыруға бағытталуы керек.

Әдебиеттер тізімі

Панарина Л.Ю., Сорокина И.В., Смагина О.А., Зайцева Е.А. Развитие функциональной грамотности обучающихся основной школы. Методическое пособие для педагогов. – Самара: СИПКРО, 2019. – с
Крупник С.А., Мацкевич В.В. Функциональная грамотность в системе образования. – Мн.: АПО, 2003. 125 с. С. 100.

Рудик Г.А., Жайтапова А.А., Стог С.Г. Функциональная грамотность – императив времени // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. 2014. № 1. Т. 12. С. 263-269.

Конасова Н.Ю. Ситуационные задачи по оценке функциональной грамотности учащихся: методическое пособие. СПб., 2012. 138 с

Международная программа по оценке образовательных достижений учащихся // официальный сайт Института стратегии развития образования РАО. Доступно на: http://www.centeroko.ru/pisa18/pisa2018_info.ht

УДК 541.18

И.З.Башкентаева., Ж.Қ.Мұқат.

преподаватели, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж» Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

**ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІНІҢ АСА МАҢЫЗДЫ
ПРОБЛЕМАСЫН ШЕШУДЕ ЭЛЕКТР ЭНЕРГЕТИКАСЫ САЛАСЫН БІЛКІТІ
КАДРЛАРМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ**

Аңдатпа: Мақалада Қазақстанның электр энергетикасы саласын білікті және тәжірибелі кадрлармен қамтамасыз етудің өзекті мәселесі қарастырылады. Мәселенің пайда болу тарихы және оның пайда болу себептері көрсетілген. Саланың қазіргі жағдайына сипаттама беріледі, электр энергетикасының сенімділігі мен қауіпсіздігіне тікелей әсер ететін қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді кадрлық міндеттерді шешу бойынша ұсыныстар келтірілген.

Түйінді сөздер: электр энергетикасы, сенімділік, қауіпсіздік, білікті кадрлар, білім

Аннотация: В статье рассматривается актуальная проблема обеспечения электроэнергетической отрасли Казахстана квалифицированными и опытными кадрами. Излагается история появления проблемы и причины ее возникновения. Дается характеристика современного состояния отрасли, приведены рекомендации по решению краткосрочных и долгосрочных кадровых задач, непосредственно влияющих на надежность и безопасность функционирования электроэнергетики.

Ключевые слова: электроэнергетика, надежность, безопасность, квалифицированные кадры, образование.

Abstract: The article deals with the actual problem of providing the electric power industry of Kazakhstan with qualified and experienced personnel. The history of the problem and its causes are described. The characteristics of the current state of the industry are given, recommendations are given for solving short-term and long-term personnel tasks that directly affect the reliability and safety of the functioning of the electric power industry.

Keywords: electric power industry, reliability, safety, qualified personnel, education.

Энергетика-ел экономикасының өміршеңдігін, қауіпсіздігі мен қуатын айқындайтын негізгі салалардың бірі. Энергетикалық кешен Қазақстан экономикасындағы жетекші орындардың бірін алады. Энергиямен жабдықтау жүйелерінің тұрақты жұмысы халықтың тіршілігін қамтамасыз ету, өндірістің жұмыс істеуі және экономиканың дамуы үшін қажет. Энергиямен жабдықтаудағы іркілістер елеулі экономикалық, әлеуметтік және саяси салдарға әкеп соқтырады. Тиісінше, саланың маңызды міндеттерінің бірі энергетикалық кешенді дамытуды стратегиялық жоспарлау болып табылады және басты мәселелердің бірі – осы салада жұмыс істеу үшін мамандар даярлау.

Энергетика саласын мемлекет үшін қажетті деңгейде ұстап тұру және одан да жоғары білікті инженерлік және ғылыми кадрларды үздіксіз даярлаусыз оны дамыту мүмкін емес. Оқытушылар құрамының басты міндеті әрқашан білікті мамандарды даярлау болды. Электр энергетикасы саласындағы кадрларды даярлау мәселесінде кездесетін проблемалардың түйінін анықтау, Қазақстан Республикасының білім беру жүйесіне заманауи талаптарға жауап беретін құзыретті мамандар даярлаудың ғылыми-теориялық, әдіснамалық негіздерін айқындау, білім берудің өзекті проблемаларын талқылау, отандық және шетелдік білім беру жүйесін салыстыру арқылы оқытудың заманауи технологияларының озық үлгілеріне талдау жасауда оңтайлы шешімдер қабылдауға жол ашу.[1]

Сол себепті электр энергетикасы үшін кадрларды даярлау проблемаларын болашақта оның дамуының негізгі үрдістерін ескере отырып қарастыру және шешу қажет. Соңғы уақытқа дейін Қазақстандағы электр энергетикасы саласының жүйесі қатаң тік интеграциясымен және өсіп келе жатқан тарифтер мен елеусіз қызметтердің өзгермейтін түрлерімен өзінің барлық қызметін электр қабылдағыштар жүктемелерінің кестелерін қанағаттандыруға (жабуға) және электр энергиясын өндіруге сұранысты қамтамасыз етуге шоғырландырды.

Энергия жүйелерінің жұмыс режимдерін оңтайландыру шаралары, әдетте, тек ірі электр станцияларының генераторларына қатысты болды. Соңғы 10 жылдағы шағын инвестициялар негізінен кейбір ГЭС және КЭС-те қондырғыларды енгізу мақсатында жүзеге асырылды, ал шағын көлемді электр энергиясын өндіру және жаңартылатын энергия көздерін пайдалану шектеулі болды. Электр энергиясын өндіруді, түрлендіруді, таратуды және тұтынуды есепке алу жүйелері және әртүрлі өлшеу интерфейстері әлі де электромеханикалық аспаптарға және қолмен оқуға негізделген. Энергия жүйелерінің жұмысын басқару және жүктемелерді автоматты реттеу құралдарын енгізу іс жүзінде жүзеге асырылмады немесе жеке, прототиптер мен әзірлемелер сатысында болды.

Сонымен қатар, жоғары дамыған елдерде электр энергетикасы саласында жүзеге асырылатын мемлекеттік өнеркәсіптік саясатты жүргізудің әлемдік тәжірибесін талдау электр энергетикасы саласы елеулі революциялық өзгерістер мен өзгерістерді қамтитынын көрсетеді. Жекешелендіру және мемлекеттік реттеудің жаңа нысандары, қайта құрылымдау, нарықтық тетіктерге сүйену, бәсекелестік және т. б. техника мен технологиядағы соңғы жетістіктермен бірге электр энергетикасын өте жылдам қарқынмен түбегейлі өзгертеді. Сондықтан осы түрлендірулердің нәтижелерін сыни, бейтарап бағалау өте маңызды.

Электр энергетикасы саласының қызмет аясындағы тауарлар мен қызметтердің өсуі мамандардың алдында ғана емес, сонымен қатар жоғары оқу орындарының алдында да күрделі сұрақтар мен міндеттер қояды. Акционерлер мен кәсіпкерлер үшін электр энергиясы пакеттерде немесе танкерлерде оңай тасымалданатын мұнай немесе мұнай сияқты тауар. Олар оның нақты сипаты мен қашықтыққа

берілу ерекшеліктерін түсінбейді және зерттемейді. Бизнесінің қысымы және электр энергетикасында туындайтын жаңа қызметтердің өсіп келе жатқан толқыны болып жатқан өзгерістерге қарсылық тудырмауы керек. Оның шетінде оларды елемеге болмайды.

Шетелдік тәжірибені егжей-тегжейлі қарастыру, электр энергетикасы саласы үшін кадрларды даярлаудың бірқатар жаңа бағыттарын белгілеу үшін кейбір жалпылау жасаймыз. Мұнда қазіргі заманғы деңгейге сәйкес келмейтін төмен, техникалық факт әлі күнге дейін жақшаның артында қалады.[2]

Алдағы уақытта электр энергиясын және оның жаңартылатын көздерін біріктіріп өндірудің жаңа техникалық құралдарының пайда болуы күтіп тұр, олар иелеріне әртүрлі энергия түрлерінің тәуелсіз өндірушілерінің нарыққа бәсекеге қабілетті шығуын қамтамасыз ететін болады. Бәсекелестіктің күшеюі энергияның берілуін түрлендіру, генерациялау шығындарын азайту мақсатында энергия жүйелерін бөлуге әкеледі. Мұның бәрі жаңа қызметтерді, атап айтқанда тұтынушылармен тығыз байланысты қамтамасыз ететін ақпараттық қызметтерді қалыптастырумен бірге жүреді. Бизнесінің, технологияның және ақпараттандырудың 5-10 жылдан кейін қарқынды дамып келе жатқан процесі жаңа энергетиктерді қажет етеді, олар үшін сауда, электр энергиясын білу және ақпараттық технологияларды меңгеру органикалық, бірақ үйлесімді және бірдей маңызды болады. Қазір мұндай инженерлерді жұмыс берушілердің өтініші бойынша университеттер, колледждер фирмалармен бірлесіп жеке дуальды оқу жоспарлары бойынша дайындайды. Біз қызметтерді тұтынушылармен байланыс орнататын техникамен және интерфейспен тікелей байланысатын мамандар туралы айтып отырмыз. Бизнесінің қысымымен федералды желілік компанияны, жүйелік операторды, сауда жүйесінің әкімшісінің көтерме нарығын құру біз және т.б. инженерлік-экономикалық профильдің басқа мамандарына қажеттілікті тудырады, өйткені олардың функционалдық міндеттері деңгейінде туындайтын міндеттерді бүгінде энергетикалық және экономикалық мамандықтардың түлектері шеше алмайды. Олар дәстүрлі инфрақұрылым шеңберінде жаңа ақпараттық-өлшеу және есептеу техникасын біріктіруге және пайдалануға және ресурстарды интеграцияланған басқаруды жүзеге асыруға дайын емес.

«Инженер бәрін жасай алады» деген пікірмен келісуге болмайды, ол прогрестің қозғалтқышы. Сонымен қатар, қазіргі ғылым инженерлік қызметтің сипатын түбегейлі өзгертті, оны өте күрделі және жан-жақты етті. Бүкіл әлемде технологиялардың күшті жарылысы нәтижесінде инженерлердің рөлі мен қызметі қайта бағаланады, бұл 20-30 жыл бұрын өндіріс қажеттіліктеріне қызмет көрсету және ғылыми техникалық жағдайларын қамтамасыз ету үшін ғана төмендеді. Қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз ететін, энергетикалық және материалдық өндіріс шығындарын төмендететін жоғары технологиялардың дамуы тек техникалық емес, сонымен қатар әлеуметтік прогресті қамтамасыз ететін мамандарға деген қажеттілікті тудырады. Осыған байланысты инженерлік кадрларды даярлауға жаңа пәндерді немесе олардың құрамдас бөліктерін, мысалы, менеджмент, әлеуметтану, психология, Шет тілдері, ақпараттық коммуникациялар және т. б. енгізу қажеттілігі туындайды. Университеттің, колледждің инженерлік университеттерінің түлектері Қазақстанның ең ірі қарқынды дамып келе жатқан банктерін, коммерциялық және өндірістік-коммерциялық фирмалар мен құрылымдарды ұйымдастырып, басқарғаны кездейсоқ емес. Бұл негізінен техникалық факультеттерде экономикалық және гуманитарлық дайындықты арттыру, көп деңгейлі білім беру жүйесін енгізу және оның әлемдік инженерлік емес білім беру жүйесімен байланысының нәтижесі болып табылады.[3]

Электр энергетикасын реформалау процесінде ерекше орын техникалық регламенттер, Электр энергетикасы, энергия үнемдеу, техникалық реттеу және т. б. туралы заңдар талаптарының сақталуын мемлекеттік бақылауды қамтамасыз ететін инженерлік кадрларға тиесілі. олар қабылдайтын шешімдердің сапасына ғылыми-техникалық ақпарат жүйелерін жетілдіру ғана емес, алдыңғы тәжірибені тарату, лицензиялау, аудит және қаржылық құжаттаманы өңдеуді жасау байланысты, сонымен қатар өндіріске жаңа техниканы, аспаптарды, құрылғылар мен жүйелер мен технологияларды енгізу. Осы саладағы мамандарды даярлау ұйымдар қызметінің құқықтық аспектілерін ескере отырып, ғылыми-техникалық прогресс үрдістеріне жауап беруі тиіс. Ол сондай-ақ экономика, арнайы процестерді жоспарлау және реттеу туралы білімге негізделуі керек. Энергетика саласында инновациялық шешімдер қабылдау және инвестицияларды орналастыру экологиялық проблемаларды нақты білуді және энергия объектілерінің қоршаған ортаға әсері туралы дамып келе жатқан білімді талап етеді. Бұл әсіресе электр секторын реттеу мен жекешелендірудің өсуі жағдайында қажет.

Электр энергетикасындағы кадрлар мәселесі ғана емес, елдегі жүйелік дағдарыстың ерекшеліктеріне ие болады. Мұны көптеген мамандар атап өтеді. Кадр мәселесін шешу тиімділігінің төмендеуіне әкелетін келесі бағыттар бөлінеді.

- жұмыс тәжірибесі бар жоғары білікті техникалық мамандарға қатысты «кадр шұңқыры» академиялық және салалық институттардың ғылыми қызметкерлері, жобалаушылар, өндірушілер, оқытушылар. Энергетикалық бейіндегі ғылым докторлары мен кандидаттары санының күрт төмендеуі;

-қазіргі заманғы оқыту құралдары, жаңа ақпараттық технологиялар, энергетика саласындағы ғылыми - техникалық прогресс жетістіктері базасында электротехникалық бейіндегі мамандарды даярлау сапасын арттыруға, қаржы, құқық және басқару негіздері саласындағы білімді беру арқылы дүниетанымдық ой - өрісін кеңейтуге бағытталған қызметтің (тұтастай алғанда ел бойынша) болмауы. Өлемдік тәжірибені игеру үшін көрнекті отандық және шетелдік мамандардың дәрістерін оқуға кеңірек шақыру ұсыну;

- мектеп түлектерінің техникалық жоғары оқу орындарында оқу пәндерін сәтті игеруіне кедергі келтіретін химиялық және математикалық дайындықтың айтарлықтай төмендеген деңгейі, бұл алғашқы үш курстан бастап студенттердің көп санының қажеттілігіне әкеледі.[4]

Қазіргі уақытта ҚР – да электр энергетикасы бойынша 31 ЖОО және 21 колледж, жылу энергетикасы бойынша-26 ЖОО және 16 колледж мамандар даярлауда. Осы саланы тұрақты дамыту үшін білім мен практикалық дағдыларды тарату, ЖЭК бойынша кадрлардың біліктілігін арттыру және қайта даярлау жөніндегі қызметті айтарлықтай кеңейту қажет. Бұдан басқа, АӨК және ТКШ-да ЖЭК дамуындағы кедергілердің бірі жобалардың инфрақұрылымын дамыту бойынша шешім қабылдайтын лауазымды тұлғалар арасында да, фермерлер мен ТКШ қызметкерлері арасында да жаңартылатын энергетика туралы хабардарлықтың төмендігі болып табылады. Бизнесі қызықтыратын АӨК және ТКШ саласындағы проблемалардың бірі-ЖЭК объектілерін салғаннан кейін бизнес электр желілеріне қосылу үшін техникалық шарттарды тек қуат тапшылығына ғана емес, сонымен қатар заңнамалық базаның жетілмегендігіне байланысты ала алмайды.

Теориялық білімді бекіту және практикалық және зертханалық сабақтарды өткізу мақсатында кафедрада бірқатар зертханалар бар, онда студенттер зертханалық стендтерде жұмыс істеудің практикалық дағдыларын алады, белгілі бір өлшеу құралының, датчиктің жұмыс принциптерін зерттейді, аспаптардың көрсеткіштерін бақылап қана қоймай, олардың көрсеткіштерін түсіруді де үйренеді, сонымен қатар оларды талдайды, қорытынды жасайды, өңдейді компьютерлік бағдарламалардың көмегімен ғылыми зерттеулер жүргізу. Кәсіпорындармен келісілген білім беру бағдарламаларының мақсаты білім мен құзыреттілік қана емес, сонымен қатар кәсіпорынның қажеттіліктеріне сәйкес келеді.

Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, қазіргі уақытта мамандарды даярлаудың жоғары тиімді формалары мүлдем жаңа негізде қалыптасып жатқанын атап өтеміз. Өмірдің өзі жұмыс берушілер, колледждермен мен кәсіпорындар арасындағы шарттар кадрларды нысаналы даярлауға және қайта даярлауға жол ашады. Оқыту арналарының білім беру бағдарламалары бойынша, тапсырыс берушілердің нақты тілектеріне барынша жақын жүргізіледі. Бұл жолда колледждермен кәсіпорындармен және ғылыми ұйымдармен байланысы нығаяды, оқытушы кадрлармен алмасу және өндірісте түлектерді тез бейімдеу жүріп жатыр.

Электр энергетикалық кәсіптердің тартымдылығын қамтамасыз ету бойынша іс-қимылдарды әзірлеу және іске асыру да өзекті. Өз кезегінде, мамандарды даярлау жүйесі экономика саласындағы инженер - электриктердің (техниктердің, жұмысшылардың) ой-өрісін, білімі мен практикалық дағдыларын (тәжірибелерін) кеңейтуге, нарықтар жұмысының ерекшеліктеріне, құқықтық қатынастарға, жалпы әкімшілендіруге (менеджментке) ықпал етуі тиіс; жұмысқа шығармашылық және адал көзқарасты қалыптастыру, өзін-өзі басқару сындарлы және сыни ойлау, қиын жағдайларда шешім қабылдау қабілеті.

Әдебиеттер тізімі

- [1]Закон Республики Казахстан от 6 января 2012 года № 527-IV «О национальной безопасности Республики Казахстан» (с изменениями и дополнениями по состоянию на 11.07.2017 г.) Информационно-правовая система «Параграф»
- [2] Жатқанбаева А.Е. Конституционно-правовые аспекты информационной безопасности в Республике Казахстан. – Алматы, 2009. – 304 с.
- [3]Елибаева А.Е. «К проблеме интерпретации понятия энергетической безопасности» // Вестник КазНУ. Серия МО и МП№1-2 (51-52) 2011. – С.32-38
- [4] Гафуров А.Р. Сущность категории «Энергетическая безопасность» и ее место в общей структуре безопасности. // Вестник МГТУ, том 13, №1, 2010. – С.178-182

УДК 371.4

Б. М. Баякова

преподаватель КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области,
Костанайская область,
г.Костанай

ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ В КАЗАХСТАНСКОМ ОБЩЕСТВЕ

Аннотация: Рассмотрен принцип единства профессионального, гражданского и нравственного воспитания, который является основой комплексного подхода к всестороннему развитию личности. Сущность нравственной культуры определяемой органическим единством этических знаний, моральных убеждений, способностей к нравственному поведению и активности их проявления в реальных условиях. Условия необходимые для успешной реализации целей нравственного развития личности, возможность для проявления общественной активности и приобретения самостоятельного опыта реализации ведущих моральных качеств.

Аңдатпа: Рухани-адамгершілік тұлға, жауапкершілік сезімі, білімділік, кәсібилік, бәсекеге қабілеттілік, жинақтылық, жақсылық, мәңгілік құндылықтар

Keywords: Spiritual and moral personality, sense of responsibility, education, professionalism, competitiveness, mobility, kindness, eternal values.

Ключевые слова: Духовно-нравственная личность, чувство ответственности, образованность, профессионализм, конкурентоспособность, мобильность, добро, вечные ценности.

Формирование духовно-нравственной личности является неоспоримой и важнейшей целью всякого общества. Недостатки и упущения в духовно-нравственном развитии личности наносят огромный невозвратимый и невосполнимый урон как целому обществу, так и самой личности.

Именно поэтому, решая сегодня социальные задачи воспитания, надо опереться на разумное и нравственное в человеке и помочь каждому воспитаннику определить ценностные основания собственной жизнедеятельности, обрести чувство ответственности за сохранение моральных основ общества.

Это осуществимо средствами специально организованного этического воспитания, органически вплетенного в учебно-воспитательный процесс и составляющего его неотъемлемую часть.

Сегодня происходит переход к концепции развития личности от концепции функциональной подготовки. В условиях интенсивного глобального взаимодействия национальных традиций и культур, цивилизованных и ценностных систем современный учитель, должен быть личностью обладающей навыками самообразования, творческой деловой самореализации, физического и нравственного саморазвития, культурно-исторической и языковой самоиндефикацией. Учебно-воспитательный процесс – системообразующий фактор организации жизнедеятельности и этическое воспитание должно стать одним из обязательных компонентов данного процесса. Ведь учебное заведение как социальный организм может и должен стать для студентов той адаптивной средой, нравственная атмосфера которой обусловит его ценностные ориентации. Поэтому важно чтобы воспитательная этическая система не только взаимодействовала со всеми составными компонентами. Эти позиции лежат в основе разработанной нами и широко апробированной в педагогической практике системы воспитания основ этической культуры.

Она основана на логической взаимосвязи следующих структурных компонентов:

-этический урок как специализированный учебный предмет, построенный по инновационной методике с сюжетно-игровой основой;

- повседневная педагогическая инструментированная методика «этического заряда», действующая в системе свободного общения студентов на перемене и в послеурочное время. Методика предполагает сочетание этической установки на доброжелательность и уважение в отношениях с другими с формами предупреждения конфликтных ситуаций и достойного выхода из них;

-общее-коллективное внеклассная деятельность с этической направленностью, специально ориентированная на включение всех студентов в этический диалог, общение, взаимодействие.

Каждый из компонентов системы, имея свою функцию, специфическое содержание и методическую особенность, осуществляет определенную часть общей педагогической задачи, предусматривающей гуманистическое влияние на жизнедеятельность студентов. Целевая установка выделенных компонентов-реализовать гуманистическую парадигму воспитания в учебном заведении.

Насколько богат воспитательный потенциал уроков, можно увидеть лишь введя их в практику образовательных учреждений. Ведь этика по словам А.Швейцера область деятельности человека, направленная на внутреннее самосовершенствования личности, так как это наука о нравственной жизни человека. В этике считает он, проявляется живое отношение к жизни человека.

Отношение к жизни и человеку как наивысшей ценности и должно стать содержанием курса этики, закладывающего основу этической культуры подрастающего поколения.

Педагогический коллектив колледжа работает над формированием таких комплексных характеристик современного учителя, как образованность, профессионализм, конкурентоспособность, компетентность, мобильность, которые на ряду с ориентацией на «вечные

ценности» (мир, добро, любовь) позволяют выпускнику органично построить карьерный и личностный рост.

Костанайский педагогический колледж начал свою историю с 1963 года, за это время подготовлено и выпущено немалое количество специалистов, которые успешно трудятся не только в нашей области, но и за пределами Республики, а также за рубежом.

В процессе профессионального обучения в колледже происходит дальнейшее становление человека, формирование способности к усвоению норм и правил поведения в обществе, нравственному отношению к людям, самому себе и природе, сознательное стремление к духовному росту.

Особенно значимым предоставляется психологическое сопровождение нравственного и духовного становления личности студента в процессе профессионального образования, подготовка высокообразованного, воспитанного человека, способного к постоянному самосовершенствованию (самореализации)

Важным предоставляется нравственная и гражданская позиция самих преподавателей, их нравственные качества, культура, педагогическое мастерство, умение создать социально-психологические условия для проявления творческой активности, самостоятельности, ответственности.

Преподаватели колледжа во время занятий и педагогической практике проводят анализ социальных и педагогических ситуаций, которые предрасполагают существенное изменение точки зрения на воспитание, его процесс, принципы, методы и формы воспитательной работы. В содержание и организацию воспитательной деятельности колледжа включены следующие задачи:

создание условий для реализации ее творческой активности;

развитие воспитательной среды и воспитательной системы учреждения среднего профессионального образования.

Указанные задачи реализуются по следующим направлениям:

-создание условий для становления мировоззрения и системы ценностных ориентаций студентов;

-развитие студенческого самоуправления и институтов коллективной саморегуляции;

-развитие сотрудничества студентов и преподавателей;

-формирование профессиональной направленности воспитательной деятельности;

-развитие творческой деятельности студентов, соотносимой с общим контекстом его будущей профессиональной деятельности;

-воспитание культуры межнационального общения;

-формирование здорового образа жизни и экологической культуры;

-воспитание культуры общения в семье, трудовом коллективе, быту, обществе в целом;

-развитие досуговой деятельности как особой сферы жизнедеятельности студентов;

-организация отдыха студентов как специфической формы реализации образовательного и оздоровительного процессов.

В колледже не мало делается для того, чтобы студентам пути реализации таких качеств как милосердие и сострадание не только в обыденной жизни но и в профессиональной деятельности, социальной, правовой и других.

Достаточная материальная база, эстетически оформленные и оборудованные учебные аудитории, библиотеки, постоянно пополняемая новой и научно-методической литературой, позволяют студентам участвовать в научно-практических конференциях, заниматься исследовательской деятельностью, развивать интеллектуальную деятельность.

Внеклассная работа в колледже составляет неотъемлемую часть учебно-воспитательной работы. Большой популярностью у студентов пользуются такие мероприятия как «Посвящение в студенты», «Один в один», «Шабыт».

Системообразующей основой воспитания является нравственное воспитание, оно состоит из формирования этических взглядов, гражданских чувств, моральных ценностей, ответственного отношения к своим обязанностям и активной жизненной позицией. Оно выражается в преданности Родине, добросовестном отношении к учебе, труду. Выполнение своего гражданского долга и студенческих обязанностей, соблюдение нравственных норм и правил поведения.

В колледже сложилась определенная система воспитательной работы, направленная на формирование казахстанского патриотизма, гражданственности и приобщения к достижениям отечественной и мировой культуры, здоровому образу жизни. Целью воспитательной работы является формирование социальной активности, образованной, физически здоровой нравственной личности.

В духовно-нравственном воспитании наших студентов мы концентрируем внимание на конкретных задачах и действиях, акцентируем внимание на перспективу, на будущее, так как сегодняшний студент – это завтрашний учитель.

Список литературы

1. Воронов В.В. Педагогика школы в двух смыслах. Конспект-пособие для студентов-педагогов и учителей. М., 1999 с.61-65
2. Гавриловец К.В., Казимировская И.И. Нравственно-эстетическое воспитание школьников. Минск 1988
3. Гурин В.Е. Формирование нравственного сознания и поведения старшеклассников. М., 1988
4. Лихачев Б.Т. Педагогика. Курс лекций. Учебное пособие для студентов педагогических заведений М., 1996 с.235-248, 236-281
5. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс. Учебник для студентов педагогических вузов: В 2 кн М., 1999-кн2. с157-168
6. Слостенин В.А. и др. Педагогика. Учебное пособие М., 2002 с.300-315
7. Сухомлинский В.А. Избранные педагогические сочинения. В 3-х т М., 1980 –т.2 с161-211
8. Харламов И.Ф. Нравственное воспитание школьников М., 1983

ӘОЖ 377

А. Ж. Баялиева

Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары
колледжінің оқытушысы,
Тараз қ.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУДА СЫН ТҮРҒЫСЫН ОЙЛАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Мұғалім өзінің білімін үздіксіз көтеріп отырғанда ғана
мұғалім, оқуды, ізденуді тоқтатысымен оның мұғалімдігі де
жойылады.

К.Д. Ушинский

Тақырыптың өзектілігі: Қазақ халқының «Білікті бірді жығады, білімді мыңды жығады» деген аталы сөзі бар. Олай болса оқушы жастарымыздың білімді, саналы болып шығуы үшін мектеп пен мұғалімдер ұжымына үлкен міндет жүктелері анық.

Білім мен тәрбие беру – қиын да қастерлі еңбек. Бұл жолда мұғалімдер талмай, тынымсыз еңбектеніп, шығармашылық ізденуді, үйренуді асыл мұратына, биік парызына айналдырғанда ғана жете алатыны сөзсіз. Шебер мұғалімдер ғана зеректік пен зерделікті сомдап, рухани құндылықтарды, өз мамандығын терең меңгеріп, тәрбие жұмысын ұйымдастыруға қабілетті, мәдениетті, өнегелі, заман талабын қанағаттандыра алатын жағдайда ғана халқының сеніміне ие болып «ұстаз - мұғалім» дәрежесіне көтеріле алады.

«Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» демекші оқушылардың қиялына қанат бітіріп, асыл армандарының орындалуына мүмкіндік туғызу - ұстаздың борышы. Өзі үйрене алмаған өзгені үйрете алмайтыны анық. Қазақ халқының «Тоқтатпасаң оқытпа» деген сөзі ұстаз-мұғалім болуы үшін мұғалімнің кәсіби өсіп жетілуінің, талаптанудың арқасында ғана жететіндігін аңғартады.

Мұғалім қызметінің табысты болуы оның оқу және тәрбие жұмысының мақсаттары мен міндеттерін жете түсінуіне байланысты. Мұғалім оқушыларға саналы тәрбие, жан-жақты білім береді, олардың көзқарасын қалыптастырады, дүниетанымын дамытады, еңбек пен қоғамға деген сүйіспеншілігі мен ынтыласын тәрбиелейді.

Ендеше, осынау қызық та, қиын мамандық иесі ретінде жаңашыл көзқарас пен пәнді оқытудың жан-жақты әдістемесін, оқытудың технологияларын, ашық тапсырмаларды беру мен сараптау тәсілдерін т.б осы жобамда ұсынатын боламын.

Жұмыстың мақсаты: қазақ тілі мен әдебиеті, қазақ тілін оқыту әдістемесі сабақтарында студенттердің сыни ойлау дағдысын қалыптастыру және дамыту;

Жұмыстың міндеті:

- Сыни тұрғысынан ойлаудың жан-жақты сипатына тоқталу;
- Оқытудың жаңашыл әдіс-тәсілдеріне сипаттама беру;
- Сыни ойлауға бағытталған тапсырмаларды өз сабағымда қолдану
- Әртүрлі дереккөздерді пайдалану;

Жұмыстың құрылымы: зерттеу жұмысы кіріспеден, негізгі бөлімнен, қорытындыдан және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады;

Зерттеудің негізі: оқытудың заманауи әдістері, білім беру үрдісіндегі әрекеттік және құзыреттілік тәсілдерін меңгереді;

Зерттеудің болжамы: қазақ тілі мен әдебиеті, қазақ тілін оқыту әдістемесі сабағында қолданатын әдістердің түрлеріне қарай студенттің қабілетін, дарынын, мүмкіншілігін анықтау;

Зерттеу пәні: қазақ тілі мен әдебиеті, қазіргі қазақ тілі және қазақ тілін оқыту әдістемесі,

каллиграфия;

Зерттеу әдіс-тәсілдері: зерттеудің барысында жинақтау, талдау, зерттеу, қолдану әдістерін пайдалану;

Зерттеудің объектісі: Сабақта қолданатын сыни ойлауды дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдер жиынтығы;

Менің анам мектепте 40 жыл ұстаз болған кісі. Кішкентайымнан анамнан көрген-білгендерім мен қазақ тілін оқытуға деген қызығушылығым мені осы жолға жетеледі. Бүгінде Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжінде қазақ тілі мен әдебиеті, қазіргі қазақ тілі және қазақ тілін оқыту әдістемесі, каллиграфия пәнінен сабақ беремін.

Сабақты қызықты, тиімді өткізу – қажырлы еңбекті қажет етері сөзсіз. Мен өзімнің ұстаздық еудегі аз ғана тәжірибемде үйренуден, ізденуден, оқудан, зерттеуден еш жалыққан емеспін. Себебі, уақыт өткен сайын заман талабы да, балалардың білуге деген қызығушылықтары да арта түсуде. Өзгені үйрете жүріп, өзінің де үйренуі үшін ұстаздарға қазіргі таңда көп мүмкіндіктер беріліп отыр. Біліктілікті арттыратын курстарға қатысып, оқып, білім берудегі жаңалықтан құр қалмай, жаңа технологиялармен эксперимент жасаудан бас тартпау қажет.

Елімізге жаңа ғасырмен бірге білім берудегі жаңалық, тосын технология – сын тұрғысынан ойлау (СТО) қоса келді. Содан бері әлі де зерттелуі мен қолданысын үздіксіз жалғастырып келе жатқан бұл технология оқытудағы тиімділігін әлдеқашан дәлелдеді.

Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз – сабақта оқушылардың қызығушылығын арттыра отырып, өз ойыңды еркін және зерттей талпындырып, тұжырым жасау. Сын тұрғысынан ойлау дегеніміз — ой қозғай отырып, оқушының өз ойымен өзгелердің ойына сыни қарап, естіген, білгенін талдап, салыстырып, реттеп, сұрыптап, жүйелеп, білмегенін өзі зерттеп, дәлелдеп, тұжырым жасауға бағыттау өз бетімен және бірлесіп шығармашылық жұмыс жасау. Сын тұрғысынан ойлау – оқу мен жазуды дамыту бағдарламасы. Оқушыны мұғаліммен, сыныптастарымен еркін сөйлесуге, пікір таластыруға, бір-бірінің ойын тыңдауға, құрметтеуге, өзекті мәселені шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты жеңуге баулитын бағдарлама. Оқушы — ізденуші, ойланушы, өз ойын дәлелдеуші. Мұғалім — әрекетке бағыттаушы, ұйымдастырушы.

Сонымен қатар, XXI ғ.білімнің алғышарты ретінде жаңартылған білім беру мазмұны да білім беру ісіне енгізілгені белгілі. Олай болса, жаңа заманның жаңа адамын тәрбиелейтін мұғалімдер рухани тоқыраудан сақтанып, көп ізденуі керек. Болашақ ұрпақты тәрбиелеуде әрбір педагогтың алдында үлкен жауапкершілік тұр. Сондықтан да жаһандану кезеңіндегі заман талаптарына сәйкес білім алушылардың келешекте қол жетімді табысқа жету үшін, әртүрлі дағдыларды меңгерту- әрбір педагогтың алдында тұрған үлкен жауапкершілік.

Жалпы айтқанда, болашағын қамтамасыз ету – әрбір мұғалімнің азаматтық рухани парызы мен борышы.

Осы орайда, балаларды ойнап отырып ойландыруға, топпен бірге шешімін іздеуге, түсіну мен қолдану деңгейінен көтеріліп, берілген тапсырма бойынша әбден ойланып, жинақтаған білімін іс-әрекетте қолдануда ашық тапсырмалардың маңызы зор.

2022 ж. 1 курс студенттеріне ашық тапсырмалар беру арқылы білім сапасынбақылауды жоспарладым.

Алғашқы кезеңде балалардың дайын жауабы бар тапсырмалар мен жабық сұрақтар, түсінік айту, хронологиялық кесте жасау, дайын ереже айту т.б тапсырма түріне ұмтылатынын байқадым. Алайда, қолдануды, жинақтауды, анализ жасауды қажет ететін тапсырмалар берілгенде көпшілік студенттің жауап беруде қиналатынын байқап, осы деңгейдегі тапсырмаларды көптеп ұсынуды жоспарладым. РАФТ, ашық сұрақтар, оқиға сюжетін ғаламдық мәселелермен байланыстыру, әдеби сын жазу, эссе жазу, мәтін үзінділерін мүдде тұрғысынан талдау, кейіпкермен сұқбат құру, оқиғаны өз бетінше өрбіту, мәтіннен негізгі және қосымша ақпаратты ажырату т.б сынды тапсырмалар алғашқы кезде орындалуы аздап қиындық туғызғанымен, кейін сабақта жиі қолдану салдарынан студенттер бойынан біртіндеп аталмыш тапсырмаларға деген қызығушылық туындағанын байқадым.

Сын тұрғысынан ойлау технологиясы негізгі үш кезеңнен - қызығушылықты ояту, мағынаны ашу және ой толғаныстан тұратынын ескерсек, жоғарыдағы әдіс-тәсілдерді осы кезеңдерде өз орнымен қолданамын. Сонда сабаққызықты өтіп, әрі тиімділігі арта түседі. Әл-Фарабидің «Адам мақсатына өзін-өзі жетілдіру арқылы жетеді» дегенсөзін ескере отырып алдағы уақытта да жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша жұмысты жүйелі, тиімді жүргізу арқылы оқушылардың тереңде жатқан ойын дамыта, оларды сөйлеуге, сыни тұрғыдан ойлауға, өмірде де тиімді пайдалана алатындай дәрежеде дәлелдеуге үйрету – мұғалімнің мақсаты деп ойлаймын.

Жазба жұмысымда сын тұрғысынан ойлау технологиясын жаңартылған білім беру мазмұнымен ұштастырып жүрген өз тәжірибеммен бөліспекшімін. Ізденіп, тауып, оқып, әріптестерімнің әртүрлі сабақтарына қатысып, өзіме түртіп алып, өз сабағымда жиі қолданатын әдіс-тәсілдер туралы мәлімет алу үшін QR кодты оқу арқылы жүктеуге болады немесе сілтеме бойынша кіріңіз:

https://3A%2Fdocs.google.com%2Fdocument%2Fd%2F10aFXHq-OZIM0y1_UHvpjN1vmeU6-Bwy

Әдебиеттер тізімі

1. Мұғалімге арналған нұсқаулық. (ІІІ деңгей)
2. И.Қазымбек «Жаңашылдық, жаңа әдіс- оң нәтиже» Қазақ тілі мен әдебиеті журналы. 11.2015ж
- 3.Н. Қадырқұлова « Жаңаша оқытуға – жаңаша көзқарас» Қазақ т
- 4.Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. «Қазақ тілін орыс тілді мектептерде интерактивті оқыту технологиясы» Астана 2013
- 5.ru.wikipedia.org/wiki/SMART;6 .kremnev.info/inf/blog/smart/ ;
6. ru.wikipedia.org/wiki/SWOT-анализ;
7. b2bzona.org/b2bzona-2/swot-analysys...;
8. <http://ru.wikipedia.org/wiki/S.M.A.R.T>
9. <http://ru.wikipedia.org/wiki/SMART>;
10. Үлестірме материалдар. Үшінші апта (Екінші күн). Екінші басылым.Астана. «Назарбаев Зияткерлік мектебі». 2013 жыл;
11. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Екінші (орта) деңгей. Екінші басылым.Астана. «Назарбаев Зияткерлік мектебі». 2013 жыл.
12. С. СИМБАЕВА. «Белсенді оқу мен оқытуда қолданылатын әдістер» ӘДІСТЕМЕЛІК ҚҰРАЛ. Нұр-Сұлтан, 2019
13. «Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері »С. Мирсеитова, 2011 жыл.
- 14.«Интерактивті оқыту әдісін қолданып, сабақты жоспарлау және басқару»,Ж.А. Жартынова, В.Н. Ким, Н.О. Қойлық, А.Ш. Орақова, 2009 жыл.
15. ru.wikipedia.org/wiki/SWOT-анализ;
16. b2bzona.org/b2bzona-2/swot-analysys...;
17. <http://ru.wikipedia.org/wiki/S.M.A.R.T>
- 18 <http://ru.wikipedia.org/wiki/SMART>;

ӘОЖ 37.017

М. Б. Баярхуу

оқытушы, п.ғ.м., КМҚК «Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі»,
Қарағанды облысы әкімдігінің білім басқармасы,
Қарағанды облысы,
Қарағанды қ.

TED TALKS: САБАҚТА ЖҰМЫСТЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ЖАҢА ТҮРІ

Аннотация: Данная статья рассматривает применение TED-докладов в образовательных целях. TED Talks, известные своими вдохновляющими и познавательными выступлениями, могут служить основой для обсуждения, дебатов и развития навыков презентации. Статья предлагает использовать TED Talks в классе с целью стимулирования критического мышления, развития навыков коммуникации и улучшения речевых навыков учащихся. Авторы также рекомендуют студентам самостоятельно выбирать интересующие их TED-доклады и создавать свои собственные презентации, основанные на идеях, высказанных в видео.

Аңдатпа: Бұл мақала Ted-баяндамаларды білім беру мақсатында қолдануды қарастырады. Шабыттандыратын және танымдық қойылымдарымен танымал TED Talks талқылауға, пікірталасқа және презентация дағдыларын дамытуға негіз бола алады. Мақала сыни ойлауды ынталандыру, қарым-қатынас дағдыларын дамыту және оқушылардың сөйлеу дағдыларын жақсарту мақсатында сыныпта TED Talks қолдануды ұсынады. Авторлар сонымен қатар студенттерге өздерін қызықтыратын TED баяндамаларын өз бетінше таңдауға және бейнеде айтылған идеяларға негізделген өз презентацияларын жасауға кеңес береді.

Abstract: This article examines the use of TED talks for educational purposes. TED Talks, known for their inspiring and informative presentations, can serve as a basis for discussion, debate and development of presentation skills. The article suggests using TED Talks in the classroom to stimulate critical thinking, develop communication skills and improve students' speech skills. The authors also recommend that students independently choose the TED talks they are interested in and create their own presentations based on the ideas expressed in the video.

Кілт сөздер: TED Talks, білім, сыни тұрғыдан ойлау, сөйлеу дағдылары, ынталандыру, оқу материалдары, өзін-өзі оқыту, мотивация

Егер біз күнделікті өмірге қарасақ, онда қазіргі адамның өмірі күн сайын өзгеретінін көреміз. Әлемдегі жеделдетілген өзгерістер адамнан белгілі бір дағдылар жиынтығын – «XXI ғасырдың дағдыларын» игеруді талап етеді: проблемаларды қоя білу және шешу, іске шығармашылықпен қарау, сыни және жүйелі ойлау, ақпаратпен жұмыс істей білу. Ең бастысы-тиімді қарым-қатынас дағдысы: өз ойларыңызды нақты айту, өз ұстанымыңызды дәлелдеу, көпшілік алдында тиімді сөйлеу, презентациялар өткізу, аудиториямен байланыс жасау дағдысын дамыту.

Осы бастапқы деректерді ескере отырып, сонымен қатар оқушылардың сауалнамасының нәтижелеріне, олардың тілектеріне сүйене отырып, сабақтың оңтайлы форматын таңдау қажет болды. Осы орайды қазіргі білім беруде оқытудың әртүрлі формалары мен әдістерін қолдану табысты оқытудың ажырамас бөлігі болып табылады. Осындай заманауи жұмыс түрлерінің бірі - TED Talks-инновациялық, динамикалық және танымдық қойылымдар, оларды әртүрлі пәндік салаларда сабақ өткізу үшін материал ретінде пайдалануға болады. Бұл мақалада біз TED Talks неліктен сабақта жұмысты ұйымдастырудың тиімді түрі екенін және оларды білім беру процесіне қалай тиімді енгізуге болатынын қарастырамыз.

TED Technology Entertainment Design (технология, ойын - сауық, дизайн) дегенді білдіреді және ғылым, саясат, өнер, өмір, мәдениет, бизнес туралы конференцияларымен танымал АҚШ-тағы жеке коммерциялық емес қор болып табылады.

TED мен дәстүрлі жұмыс түрлерінің айырмашылығы өте маңызды:

- бұл ғылыми дәрежеге ие болмауы мүмкін спикерлер, бірақ олар әр түрлі саладағы көшбасшылар мен жарқын тұлғалар;

- сөз сөйлеу тәсілі-ашық, шығармашылық, жанды, қызықты, ынталандырушы;

- сөз сөйлеу тақырыбы-әр түрлі, өзекті, инновациялық;

- бұл идеялар – шығармашылық, жаңа, спикерлердің жеке тәжірибесіне негізделген;

- бұл көрермендер-белсенді тыңдаушылар, қойылымға қатысушылар.

Ақпараттылық: TED Talks тақырыптардың кең ауқымын ұсынады және оларды өз саласының мамандары мен көшбасшылары ұсынады. Бұл студенттерге өзекті ақпаратты алуға және білімнің әртүрлі салаларында білімдерін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Шабыт пен мотивация: жақсы дайындалған TED Talks әдетте еңбек, күш және табандылық арқылы үлкен нәтижелерге қол жеткізуге болатынын көрсететін сәттілік оқиғаларын қамтиды. Бұл оқушыларды үлкен жетістіктерге жетуге шабыттандырады және ынталандырады және кедергілерді жеңуге көмектеседі.

Қарым-қатынас дағдыларын дамыту: TED Talks тек мазмұнымен ғана емес, сонымен қатар презентация әдісімен де назар аударады. Студенттер мамандардың сөйлеу, дене тілін қолдану, Риторика және логикалық ойлау қабілеттерін бақылау арқылы шешендік өнерді үйреніп, талдай алады.

Сыни ойлауды дамыту: TED Talks әр түрлі мәселелер бойынша пікірталастар мен пікірталастар тудыруы мүмкін, бұл оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға итермелейді. Мұғалім оқушыларды ұсынылған идеяларды талдауға және сыни тұрғыдан бағалауға, сондай-ақ алынған ақпарат негізінде өз пікірлерін білдіруге шақыра алады.

Оқытудың заманауи түрі: TED Talks-бұл студенттерге белсенді оқытуға қатысуға мүмкіндік беретін заманауи байланыс түрі. Бұл презентация стилі технологияны, түрлі-түсті графикалық материалдарды пайдалану және қызықты ақпарат беру арқылы жастардың күнделікті тәжірибесіне жақын.

Білім беру процесіне TED Talks енгізу ақпараттық сауаттылықты, сыни ойлауды, қарым-қатынас дағдыларын және оқушылардың мотивациясын дамытуға ықпал етуі мүмкін.

TED Talks-ті сабақта тиімді пайдалану үшін мұғалімдер кейбір нұсқауларды орындай алады:

1. Сәйкес тақырып таңдауы: TED Talks мазмұнын зерттеп, сіз оқытатын пәнге сәйкес келетін тақырыпты таңдаңыз. Тақырыптың өзектілігіне және оның оқушылар үшін тартымдылығына назар аударыңыз.

2. Алдын ала дайындық: мазмұны сабақтың оқу мақсаттары мен талаптарына сәйкес келетініне көз жеткізу үшін TED Talk-ті алдын ала қарап шығыңыз. Оқушылармен талқылағыңыз келетін негізгі нүктелер мен маңызды сәттердің тізімін жасаңыз.

3. Вариативтілік: оқушыларға жеке қалауы бойынша ең қызықты нәрсені таңдауға мүмкіндік беру үшін бір тақырыпта бірнеше түрлі TED Talks ұсыныңыз. Бұл оқу процесін жекелендіруге және ынталандыруға мүмкіндік береді.

4. Белсенді қатысу: TED Talk көргеннен кейін оқушыларды талқылауға қатыстырыңыз. Сұрақтар қойыңыз, топтық немесе жұптық пікірталастар өткізіңіз, оқушыларды өз пікірлері мен қорытындыларымен бөлісуге шақырыңыз. Бұл оларға презентация туралы түсініктерін тереңдетуге және алған білімдерін іс жүзінде қолдануға көмектеседі.

5. Нақты өмірде қолдану: оқушыларды TED Talks-тен алынған ақпаратты нақты өмірде қолдануға жетелеңіз. Олардан шағын жобалар жасауды, эссе жазуды немесе TED Talk-та ұсынылған идеяларға негізделген презентациялар дайындауды сұраңыз. Бұл студенттерге материалды тереңірек түсінуге және оны өз мүдделері мен мақсаттарына қолдануға көмектеседі.

TED Talks студенттерді шабыттандыратын, ынталандыратын және белсенділігін арттыратын сабақта жұмысты ұйымдастырудың жаңа тәсілін ұсынады. Оқытудың осы түрлерін қолдану сабақтарды әртараптанадырады, оларды қызықты, өзекті және жекелендіреді. Оқытушыларға сапалы оқыту мен оқушылармен белсенді қарым-қатынасты қамтамасыз ету үшін сабақтарына TED Talks енгізу ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Anderson, C. (2013). TED Talks: The Official TED Guide to Public Speaking. Boston: Houghton Mifflin Harcourt.

2. Lamb, A., & Johnson, L. (2015). TED Talks: Expanding the boundaries of learning. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 59(5), 603-606.

3. Siragusa, L., & Dixon, K. C. (2015). "Listen for the big idea": TED Talks as a tool for teaching listening skills. *TESOL Journal*, 6(4), 761-779.

УДК 541.18

И.В. Баяхметова

преподаватель, КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области,
Костанайская область,
г. Костанай

ВОЗМОЖНОСТИ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ В НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ

Аннотация: данная научная статья сосредотачивается на потенциале, который предоставляет интернет-пространство для исследовательской активности студентов. Основное внимание уделяется использованию глобальных сетей в разработке научно-педагогических принципов создания и использования информационной среды в области непрерывного образования. Этот процесс осуществляется на основе формирования Единого образовательного пространства, из которого студенты могут извлекать информацию и обогащать свои знания.

Аңдатпа: Бұл ғылыми мақалада Интернет кеңістігінің студенттердің ғылыми-зерттеу әрекеті үшін беретін әлеуетіне назар аударылады. Өмір бойы білім беру саласында ақпараттық органы құру мен пайдаланудың ғылыми-педагогикалық принциптерін әзірлеуде жаһандық желілерді пайдалануға басты назар аударылады. Бұл процесс студенттер ақпарат алып, білімдерін байыта алатын Бірыңғай білім беру кеңістігін қалыптастыру негізінде жүзеге асырылады.

Abstract: This scientific article focuses on the potential that the Internet space provides for student research activity. The main attention is paid to the use of global networks in the development of scientific and pedagogical principles for the creation and use of an information environment in the field of lifelong education. This process is carried out on the basis of the formation of a Unified Educational Space, from which students can extract information and enrich their knowledge.

Как известно, в вопросах развития и формирования исследовательского мышления студентов технического и профессионального образования огромное значение имеют Интернет-ресурсы, предоставляющие большие возможности в данном направлении. Безусловно, Интернет-ресурсы – это, в первую очередь, средство, инструмент поиска, переработки и представления информации, так как являются уникальным источником активной интеллектуальной и коммуникативной деятельности студентов, что способствует приобретению обучаемыми необходимых знаний, умений и навыков.

Поисковые системы, действующие в Интернете, сформированы таким образом, что, по определенным словам, или их сочетаниям находят и открываются соответствующие ссылки на

необходимые страницы в сети, что, в свою очередь, открывает большие возможности для всех субъектов образовательного процесса.

Полезными образовательными ресурсами, на наш взгляд, можно назвать следующие: электронная почта, служащая эффективным инструментом обмена информацией между студентами, преподавателями и учебными заведениями; рассылка, выполняющая функции распространения общей информации учебной группе, информации, касающейся стипендий, конкурсов, а также организации коллективных обсуждений; FTP-передача файлов, что позволяет обеспечить обучаемых базовыми методическими и учебными материалами, посредством передачи файлов через FTP-сервер; использование базовой технологии WWW в целях организации дистанционного обучения.

Сегодня с помощью интернета можно вступать и в письменную коммуникацию в режиме on-line, создавая аутентичную ситуацию диалогического общения в письменной форме, поскольку Интернет дает возможность реализации коммуникативного подхода к обучению, письменным видам речевой деятельности (например, Chat, Instagram, WhatsApp, Skype)» [3, с.3].

Известно, что доступ к мировым информационным ресурсам осуществляется через интернет-ресурсы: достаточно обратиться к сайтам издательств и библиотек, на которых можно ознакомиться с книжными новинками и отзывами на них, заказать нужные книги и периодические издания, а большинство из этих сайтов также имеют бесплатные рассылки, что позволяет без особых усилий студентам отслеживать новые работы по интересующим проблемам. Отдельно следует отметить уникальные возможности таких ресурсов общеобразовательного портала Казахстана: <https://edu-kz.com/> и <https://bilimland.kz/>.

Небезызвестно, что каждое учебное заведение ТипО, научно-исследовательский институт, государственные органы и организации имеют свои официальные сайты, которые служат налаживанию контактов между образовательными учреждениями в целях организации совместных мероприятий (вебинаров, семинаров и конференций) по обмену опытом и информацией. Необходимо в данной связи отметить, что Интернет-ресурсы, будучи неотъемлемой частью системы среднего специального образования, могут быть использованы и для эффективной организации научно-исследовательской и учебной работы студентов.

Заметим, что на повестке изучения образовательных возможностей Интернет-ресурсов сегодня становится вопрос о применении современных компьютерных технологий в процессе обучения, что позволяет нам «применять полученные знания, сформированные навыки, речевые умения для разработки совместных проектных моделей» [4, с.13].

Частое использование образовательными учреждениями интернет-технологий, телекоммуникационных средств в учебно-образовательном процессе показывает нам, как мы внедряем и как мы работаем с использованием инновационных средств, с помощью которых совершаются видоизменения многообразных моделей обучения: меняются цели и задачи занятия, учебные планы, формы и методы обучения студентов.

Следует отметить, что преподаватель, идущий в ногу со временем, сегодня психологически и технически готов использовать информационные технологии в преподавании как общеобразовательных, так и специальных дисциплин. Безграничные возможности Интернет-ресурсов облегчают поиск учебного материала для подготовки преподавателей к лекционным и студентов к семинарским занятиям.

Учебный материал в Интернете в электронном формате позволяет: получать документы с сервера министерства науки и высшего образования республики Казахстан; получать сообщение о новейших педагогических материалах; получать информацию о последних педагогических находках, отправлять свои методические разработки; получать программное обеспечение; публиковать собственные статьи и методические рекомендации и пр.

Использование образовательными учреждениями интернет-технологий и соответствующих коммуникационных возможностей свидетельствует о полноценной работе со стороны учреждений технического и профессионального образования с использованием инновационных средств и их всеобъемлющем внедрении в учебные планы, аудиторные занятия, что полностью соответствует целям и задачам современного учебного процесса.

Сегодня когнитивное обучение в формате семиотической технологии, которое служит действенным средством обучения в среднем специальном образовательном учреждении, осуществляется именно на базе Интернет-ресурсов. Суть идеи семиотического обучения сводится к идее о том, что дидактическая «модель, созданная на основе теории множественного интеллекта Гарднера, опирается на три ее составляющие: создание модели обучения, организация деятельности обучаемых в режиме интерактивного режима и в рейтинговой системе оценивания» [2, с.28].

Создание модели обучения предмету исходит от семиотического контекста, который содержит тему, интересующую студентов. Семиотическим контекстом в учебном процессе по предмету могут выступать знаковые тексты. Организация «семиотической деятельности» студентов осуществляется на

основе разнообразных форм работы в аудитории: чтения и анализа текста, выполнения письменной работы, разыгрывание импровизационной «ролевой игры», использование методов исследования, применения ассоциативного мышления и технологии рефлексии и пр.

Рейтинговая система оценивания («семиотический результат») читательской компетенции обучаемого строится на основе критериев международной программы PISA, представленных в сети Интернет. Нас интересует читательская грамотность как один из критериев оценки деятельности студентов ВОУ, поскольку читательская грамотность включает широкий спектр компетенций – от базисного декодирования, знания слов, грамматики, структуры текста до знаний о мире.

В целом современный такой подход к процессу обучения предмета в ВОУ правомерно рассматривать как целостную семиотическую технологию, определяющую векторы образовательного развития студентов. Естественно, деятельность преподавателя строится с учетом разнообразных индивидуальных типов интеллекта студентов, существующее в пределах одной образовательной группы.

Целевое назначение первого этапа семиотической технологии заключается в том, что преподаватель подбирает и представляет учебный материал в формате матрицы студенту, который в свою очередь вовлекается в образовательный процесс за счет своей ответной реакции, обусловленной типом его интеллекта. Например, если у студента тип интеллекта визуально-пространственный, то при изучении предмета «Графика и проектирование» он больше проявит себя наилучшим образом в работе над визуальными проектами, такими как создание графических и архитектурных композиций, проектирование объектов и разработка трехмерных моделей. Если у студента тип интеллекта исследовательский, то при изучении предмета «Графика и проектирование» он, вероятно, будет проявлять интерес к глубокому анализу темы, проведению экспериментов, поиску новых подходов к графическому проектированию и решению творческих задач в данной области.

Целевое назначение второго (семиотическая деятельность) этапа сводится к выполнению студентом определенных видов самостоятельных работ, которые дают широкие возможности студенту для проявления его типа интеллекта. Например, он может проводить эксперименты с различными графическими техниками, материалами или инструментами проектирования, с целью выявления их эффективности и возможных новых подходов. Студент может глубоко анализировать тематические области в графике и проектировании, такие как влияние современных технологий на дизайн, исследование истории развития графических стилей и т. д. Студент может предложить собственные методы графического проектирования, основанные на результате своих исследований, например, новый способ визуализации данных или улучшенные техники создания дизайнов. Студент может активно участвовать в реальных проектах, где он может применить свой исследовательский подход к графике и проектированию для решения конкретных задач или создания инновационных продуктов.

Целевое назначение третьего (семиотический результат) этапа строится «с учетом критериев оценки деятельности обучаемых и результаты своей деятельности студент выводит в контексте выполнения самостоятельной работы» [6, с.242]. Вполне вероятно, что студент на основе представления своей темы создаст свой более ограниченный семиотический фрейм, который становится его личностным путем в его освоении. Отсутствие того или иного семиотического формата представления учебной темы может отрицательно сказаться на качестве ее усвоения конкретным студентом. Однако, актуализированный тип интеллекта позволит студенту выстроить собственную стратегию и более уверенно чувствовать себя при освоении темы на разных уровнях семиотической технологии.

Развитие методических символических систем и способностей студентов является мостом между интеллектом и его применением в образовании (социализации интеллекта посредством символов, обозначенных в Интернет-ресурсах).

На наш взгляд, интернет-ресурсы предоставляют студентам уникальные возможности для успешной исследовательской деятельности. Они позволяют быстро получать доступ к актуальной информации, научным статьям, электронным библиотекам и базам данных, что способствует более глубокому и обоснованному анализу темы. Кроме того, возможность взаимодействия с другими исследователями онлайн, обмен опытом и обсуждение результатов способствуют формированию более широкого и осознанного взгляда на проблему. Расширенные сетевые ресурсы также облегчают проведение экспериментов, анализ данных и предоставляют платформу для публикации и обмена своими исследовательскими выводами. Таким образом, использование интернет-ресурсов является неотъемлемой частью успешной исследовательской деятельности студентов, обогащая их знания, область видения и способствуя развитию критического мышления. [1, с.19].

Список литературы

1. Волков В. Современные мультимедиа – М.: Компьютер ИНФО, 2001. – 44 с.
2. Гарднер Структура разума: теория множественного интеллекта. Переизд. - М.: Флинта, 2002.

3. Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. Учебное пособие для студентов вузов. – М., 2004.- 288с.

5. В. Ф. Редькин Инженерная графика с основами проектирования: электрон. учеб.-метод. комплекс дисциплины / Сиб. федер. ун-т, Ин-т педагогики, психологии и социологии ; сост. Красноярск : СФУ, 2008.

ӘОЖ 37 (091)

Г. Т. Бекенова

оқытушы, «М.Жұмабаев жоғары жоғары колледжі» КМҚК,
Солтүстік-Қазақстан облысы,
Петропавл қ.

М. ЖҰМАБАЕВТЫҢ ПЕДАГОГИКАСЫ ЕҢБЕГІ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ ЗАМАН

Аннотация: Қазақстанда білім беру жүйесін өзгерту қажет. Жаңа білім алу парадигмасында тұлғаның қызығушылықтарын қамтамасыз етуде тұтастық, бағыттылықпен бірге мықты негізділік (фундаментальдылық) те шешуші рөлге ие. Олай болса, ұлттық бірегейлікті сақтап қалудың ең ұтымды жолы – жас ұрпақтың бойында ұлттық руханилықты дамыту бағытында тәрбие мен білім беру. Осы мәселелермен тәрбие мен білім берудің барлық салалары белсенді жұмыс жүргізуде.

Аннотация: В Казахстане необходимо изменить систему образования. В новой парадигме получения знаний решающую роль в обеспечении интересов личности играет целостность, наряду с направленностью, сильная обоснованность (фундаментальность). Таким образом, наиболее рациональным способом сохранения национальной идентичности является воспитание и образование в направлении развития национальной духовности у подрастающего поколения. С этими вопросами активно работают все сферы воспитания и образования.

Abstract: It is necessary to change the education system in Kazakhstan. In the paradigm of acquiring new knowledge, integrity, along with directionality, also plays a key role in ensuring the interests of the individual. Thus, the most rational way to preserve national identity is upbringing and education in the direction of the development of national spirituality among the younger generation. All areas of education and training are actively working on these issues.

Кілт сөздер: Тәрбие, жас ұрпақ, қызығушылық, білім беру, ұлттық бірегейлік, ұлттық руханилықты дамыту, білім беру, білім салалары, ұлттық тәрбие, ұлттық дәстүр.

"Әр ұлттың бала тәрбиесіне жеке жолы бар "өз жолы білім беру. Ұлттың бірегейлігі мен ұлттық тәрбиесімен қалыптасумен байланысты педагогика ғылымы. Мұғалім ұлттық дәстүрлерді құрметтеуге тәрбиелеуге міндетті, "әр ұлттың балалары өз халқының арасында өмір сүріп, еңбек ететіндіктен, тәрбиеші оларды ұлттық дәстүрлер рухында тәрбиелеуге міндетті ". Әр халық бар тәрбиенің белгілі бір дәстүрлері, оларды сақтау және сонымен бірге біріктіру маңызды әлемдік қоғамдастыққа, өйткені оң тәжірибемен қатар, сәйкес келмейтін қазіргі заман, қоғамға зиянды әдеттер уақыт өте келе бас тарту керек.

Тарихи жағдайларға байланысты қазақ педагогикасы көшпелі мәдениеттің, ислам дінінің адамгершілік құндылықтары қалыптасып, және христиандықтың постулаттарында кездеседі. Қазақ халқының этнопедагогикасының негіздері, ғылым ретінде байланысты Ыбрай Алтынсарин мен Мағжан Жұмабаевтың есімдерімен. Педагогикалық ғылымдар, олардың өздері жоғары адамгершілік қасиеттерге ие болды, бұл олардың бойында көрініс тапты дүниетаным және көркем шығармашылық.

Мағжан Жұмабаевтың пікірінше, " бала бойына терең сіңіруге аздық етіп жүру және дұрыс дамуға көмектесу ". Білім, автордың түсінігінде әсіресе өскелең ұрпақ үшін өте маңызды, өйткені ол төртке негізделген құрамдас бөліктер: дене тәрбиесі, психикалық денсаулық, сұлулықты түсіну және тәртіп. Мағжан Жұмабаевтың барлық "педагогикасы" адам табиғатына негізделген Қызықты және егжей-тегжейлі "Педагогика" авторы баланың өсу кезеңдерін сипаттайды, көрсетеді жол берілмейтін және зиянды дәстүрлерге, гигиеналық нормаларды, маңыздылығын насихаттайды даму кезеңдеріне сәйкес келмейтін озық күтулерден ескерілді бала. "Педагогикада" балалардың қауіпсіздігіне, қоршауға үлкен көңіл бөлінеді қоршаған әлемнің зияны және шамадан тыс қорғаншылық.

М. Жұмабаев үшін рухани және физикалық тығыз байланысты. Денеге күтім жасау ол біртіндеп жанға қамқорлық жасайды, бірақ егер дене сау болса, онда ақыл мен ой таза болады, эмоциялар күшті, бірақ егер дене шаршаса, ауырса, онда ойлар шаршайды, ауырады. Қалыптасу тұлғалар, дүниетанымды қалыптастыру-мұғалімнің іс-әрекетіне арналған алаң. Мұғалімнің пікірінше, өзін-өзі бақылау,

интроспекция, қазір "рефлексия" деп аталады М. Жұмабаева, салауатты өмір салтын қалыптастырудың бірінші кезеңі. Осы себепті жазушылар, философтар өз әсерлеріне қанағаттанбайды.

Өз бетінше ойындар бала үшін өте маңызды, оның қалыптасуы жеке тұлғалар, өйткені оның сөздік қоры әлі еркін сөйлесуге мүмкіндік бермейді, бірақ ол таныс жағдайларды қайталайды, оларды жоғалтады. Тәрбиеші балаға сабақ беруі керек бұл үшін әсерлі көрнекілік қажет, ол бұдан әрі иллюстрациялар жасай алады дыбыстарды, кейіпкерлерді, заттарды жіктеу, өсімдіктер мен тірі табиғатты бөлу, түсіну себебі мен салдары. Әсерден сипаттамаға дейінгі даму динамикасы, келесі қадам қиял, қиял және түсіну [1].

Адам табиғи түрде жануардың физикалық төзімділігіне ие емес, бірақ оған берілген денесінің физикалық дамуы үшін ақыл. Қазіргі педагогика жоққа шығармайды, бірақ салауатты өмір салтын насихаттайды және А пирамидасының қажеттіліктер иерархиясына негізделген. Маслоу болып табылады, ең алдымен, физикалық және биологиялық қажеттіліктер. Физикалық қажеттіліктерді қанағаттандыру адам ұйымының негізі болып табылады айналаңыздағы кеңістіктер. Физикалық денсаулық-бұл қалыптасудың негізі адамның адамгершілік қасиеттерін жас кезінде ежелгі педагогика жоққа шығармады оқушылар өздерінің физикалық деректерін ойын, жаттығу арқылы дамытты. Әсіресе маңызды екі жасқа дейін физикалық денсаулықты нығайту.

Адам физиологиясын білу, жас ерекшеліктері мұғалімге, мұғалімге көптеген қателіктерден аулақ болуға мүмкіндік береді қызметі. Егер адам жеткілікті күшті болса, олар әдемі сөзден ләззат ала алады, сиқырлы дыбыс, әдемі пішін. Егер бала сұлулықтан ләззат ала алмаса, онда бұл баланың кінәсі емес, тәжірибесі бар мұғалім кішкентайға жеткізе алмады қоршаған әлемнің барлық сүйкімділігінің жаратылыстары. Осыған байланысты М. Жұмабаевтың пікірі қызықты. Жұмабаева ілеспе және басшы рөліне тағайындалған мұғалімнің рөлі туралы бала. Мұғалімнің үнемі жетілдірілуі оның шеберлігі мен тілегімен байланысты оқу, басқалардың алған тәжірибесін қабылдау және әріптестер арасында тарату.

Ата-аналар балаға үлгі ретінде болу керек: егер олар қатал болса, онда бала жасқыншақ болып тәрбиеленеді, егер олар жұмсақ болса, бұл оның мінезіне әсер етеді. Ашу, қызғаныш беріледі ол ересектердің мінез-құлқын көшіреді, өйткені оның өмірлік тәжірибесі жоқ, ол айналадағы қоғамның айнасы. Болашақ адамды іс-әрекетте қалыптастыру маңызды, ұят, ұят-ең күшті жаза. Шынында да, ересек адам ақылды өмірлік тәжірибесі бар, бай лексикасы бар, практикалық қолдануға қабілетті жағдайлар өмірдің барлық сүйкімділігін аша алады.

Сондықтан да М. Жұмабаев мұғалімнің жеке басына, оның қасиеттеріне көп көңіл бөлінді. Қазіргі психологтар оқушылар үшін мұғалімді білмеу әлдеқайда маңызды деп санайды, оларды мыналардан алуға болады және оның айналасындағы балалар сіңіретін сенімдері күнделікті қарым-қатынас процесі. Мұғалімнің үнемі қатысуымен білім алушылар тәрбиешінің адамгершілік қасиеттерінің негізі болып табылады, олар қабылданады оқушылар. Мұғалім насихаттайтын Гуманизм маңызды міндеттердің бірі адамгершілік, басқалар үшін өмір сүре білу-білім берудің маңызды жақтарының бірі және тәрбие.

Мұғалімнің басты мақсаты, М. Жұмабаевтың пікірінше, осымен өмір сүруге үйрету айналасындағыларға осы адамның жанында жайлы болу үшін әлем. Оқыту арқылы, негізгі білімді әртүрлі өмірлік жағдайларда төзімділікке үйрету керек, үйрету керек өмір сүру, ұлттық болмысыңызды, бірегейлігіңізді бағалау. Педагог М. Жұмабаевтың тілге деген құрметті көзқарасы, тіл мен әдебиетті интеграциялау, тілді оқытудың принциптерін, формаларын, әдістері мен кезеңдерін анықтау - негізгі идеялардың бірі "Педагогика" М. Жұмабаева. Мұғалімге қойылатын талаптарда мұғалім қажеттілікті атап өтті тілді жақсы меңгеру және жақсы сөйлеу. Тіл-адамның аудармашысы, үйрету маңызды баланы дұрыс тілде бұрмаламаңыз, баламен қарым-қатынаста табиғилық маңызды, физиологиялық өсумен бірге оның тілі де байытылады. "Педагогика" Авторы аналогтары жоқ қарызға алынған сөздерді қолдануды да қарастырды және түпнұсқаның аудармасының орынсыздығы туралы ескертті көрегендік М. Жұмабаева орындалды. Қазіргі уақытта біз қолданумен бетпе-бет келеміз күнделікті тәжірибеде "англиклизмдер" және біз оларды лексикалық багажға қабылдаймыз, жоқ синонимдерді табуға тырысу.

Мұғалімнің іс-әрекетінің нәзіктігі оның кәсіби және тұрмыстық мінез-құлқында жатыр. Тәрбиеші сөгіс айтуға, баланы тәртіпке келтіруге өте мұқият болуы керек. Мақтау мен мадақтау-баланың психикасына әсер ету механизмдері, жанашырлық пен достық-бұл тәрбиеші тәрбиелейтін сезімдер. Достықта түсірілген өзімшілдік [2].

"Сұлулық сезімі адамдарға дұрыс, сау Рахат іздеуге көмектеседі, әдемі сүю Али зұлымдықтан аулақ болу", баланың айналасында айтылған сөздер болуы керек әдепті және әдемі. Бала әдемі өнермен терең таныс болуы керек, ол айналаңызда көптеген тондарды, музыкалық әуендерді, түстерді есту керек бай ішкі әлем. Жақсы ойлар, игі істер-жағымды сезімдер әкеледі, "жақсылыққа ұмтылу және жамандықтан құтылу - адам шығармашылығының мәні" шамасы бойынша ересек эмоциялар, білім онымен бірге өседі.

М. Жұмабаев насихаттаған адамгершілік қасиеттерге қайшы келмейді діни постулаттарға. Өзі терең діндар адам болғандықтан тәрбиеші діни нормаларды адам табиғатының көрінісі, ұмтылыс

ретінде қарастырды кемелдікке. М. Жұмабаевтың көзқарасы біздің шындыққа сәйкес келеді, олар бүгінгі таңда білім беру жүйесі реформаланған және маңызды болған кездегідей өзекті осы алуан түрлі әлемде этникалық бірегейлікті сақтау.

Әдебиеттер тізімі

1. Жұмабаев, М. Мағжан. Педагогика [Текст]: монография / М. Жұмабаев. - Алматы: Ана тілі, 1992. - 154 б.
2. Мұғалімге арналған нұсқаулық. Үшінші (негізгі) деңгей. 2012. - 129 б.

УДК 377.5

Д. О. Богданов

обучающийся 4 курса по специальности «Строительство и эксплуатация зданий и сооружений»
КГП на ПХВ «Павлодарский монтажный колледж»
Павлодарской области,
г. Павлодар

ДУАЛЬНАЯ СИСТЕМА ОБРАЗОВАНИЯ В КОЛЛЕДЖЕ – ИНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ПРЕСТИЖА ВЫПУСКНИКОВ

Аннотация: В статье рассматриваются основные направления системы дуального обучения в колледже. Об эффективном инструменте по повышению привлекательности выпускников колледжей.

Андатпа: Мақалада колледждегі дуальды оқыту жүйесінің негізгі бағыттары қарастырылады. Колледж түлектерінің тартымдылығын арттырудың тиімді құралы туралы.

Abstract: The article discusses the main directions of the dual college education system. About an effective tool to increase the attractiveness of college graduates..

Ключевые слова: дуальное обучение, предприятия, производственная практика, профессиональные знания.

Дуальная система образования в Павлодарском монтажном колледже осуществляется.

Контингент в колледже составляет 436 студентов, из них по дуальной системе обучения 61 студент (14%), это студенты выпускных групп.

Я являюсь студентом 4 курса по специальности «Сварочное дело» и как раз обучаюсь по дуальной программе обучения.

Дуальная система решает две задачи сразу – совмещает в учебном процессе и теоретическую и практическую подготовку. Одновременно с учебой осваиваю избранную профессию непосредственно на производстве, то есть учусь сразу в двух местах: в 1-2 дня в неделю в колледже, остальное время - на предприятии., где получает практические навыки на производстве. Все это позволяет будущему, молодому специалисту быстрее адаптироваться в сфере производства.

Дуальная система образования в Казахстане была запущена 11 лет назад, так же в трудовом кодексе включены понятия «дуальное обучение», «наставник». Находясь на производственной практике за каждым практикантом-студентом закреплен наставник и студенты подчиняются правилам самого предприятия, производства. На производственной практике выплачиваются компенсационные выплаты.

За период обучения в колледже прошел производственную практику на таких предприятиях как: ТОО «ПЗМК- Имсталькон», ТОО Компания «Троя», АО «Алюминий Казахстана», хочу рассказать немного про каждую компанию, возможно мой опыт поможет многим молодым специалистам.

Когда я проходил производственную практику ТОО «ПЗМК- Имсталькон», меня многое устраивало то что, у них есть новая аппаратура, станки завезенные из-за границы ,сварочное оборудование компании Esab. Не всегда в учебном заведении есть оборудования , которые используют крупные градообразующие предприятия области.

Мне самому удалось поработать за таким оборудованием. Меня прикрепили к мастеру, наша задача была первичная сборка металлоконструкций ,таких как двутавровая балка различных ферм и бункеров.

Моя работа заключалась в том, что с помощью электродуговой сварки, сделать единую конструкцию. Получив теоретические знания в учебном заведении, очень важно практиковать навыки уже в организации. Находясь рядом с работниками предприятия , чувствуешь, что ты скоро станешь им коллегой.

Вторая фирма, где я проходил производственную практику это ТОО Компания «Троя», компания по производству мебели. В данной организации стоит новое оборудование (оптоволоконный лазерный станок для резки металла сварочное оборудование фирмы Kemppi). Моей задачей было из

заготовок сваривать отдельные части для сбора мебели, например, стула или парты. На сегодняшний день данная компания очень известна своими качественными изделиями

Третье мое место прохождения практики – это завод на котором я на данный момент прохожу практику это АО «Алюминий Казахстана», который является мощным и крупным предприятием региона, я присоединился к аварийно- технической бригаде обслуживания которая ремонтирует и поддерживает инженерные сети в исправном состоянии. Моей задачей как электрогазосварщика состоит в том, что мне нужно рабочему пройти в нужный цех для устранения той или иной поломки. (замена и сварка труб, установление латок, и других аварийных работ).

В ходе практики я приобретаю, расширяю и углубляю свои профессиональные знания и опыт.

Еще одним плюсом в дуальном обучении, я как студент заметил, что выпускники приходя на предприятия остаются с последующим трудоустройством и это немного легче в плане адаптации на новом месте. При обучении по дуальному обучения со студентами заключаются договора о предоставлении рабочего места для прохождения производственного обучения и профессиональной практики на производстве, либо предприятии.

Время прохождения производственной практики в трудовой книжке засчитывается в трудовой стаж студента.

УДК 37.016.4

А. П. Брагинец, В. В. Задорожнюк

преподаватели специальных дисциплин

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

Управление образования акимата Костанайской области

Костанайская область,

г.Костанай

ФОРМИРОВАНИЕ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ ПРИ РАБОТЕ С ЗАДАНИЯМИ ПОВЫШЕННОГО И ВЫСОКОГО УРОВНЯ СЛОЖНОСТИ ПРИ ПОДГОТОВКЕ К ЭКЗАМЕНАМ ПО ФИЗИКЕ

Аннотация: В статье описываются ключевые умения и навыки, необходимые для успешной подготовки к экзаменам, такие как понимание физических законов и формул, разбор задач по шагам, решение задач на бумаге, тренировка решения задач повышенного и высокого уровня сложности, сотрудничество и общение. В статье подчеркивается важность активного и творческого подхода к изучению физики, чтобы развить необходимые навыки и уверенно справиться с экзаменами. Обсуждаются различные методы и техники, которые могут помочь студентам эффективно изучать материал и решать задачи по физике, такие как использование учебников, решение примеров и задач, анализ ошибок, тренировка на экзаменационных заданиях. Описаны различные типы заданий, которые могут быть представлены на экзамене, и представлены советы по их решению.

Түйін: Мақалада физикалық заңдар мен формулаларды түсіну, қадамдық тапсырмаларды талдау, қағаздағы есептерді шешу, жоғары және жоғары деңгейдегі қиындықтарды шешуге үйрету, ынтымақтастық және қарым-қатынас сияқты емтихандарға сәтті дайындалу үшін қажетті негізгі дағдылар мен дағдылар сипатталған. Мақалада қажетті дағдыларды дамыту және емтихандарды сенімді түрде жеңу үшін физиканы оқуға белсенді және креативті көзқарастың маңыздылығы көрсетілген. Студенттерге материалды тиімді үйренуге және оқулықтарды пайдалану, мысалдар мен есептерді шешу, қателерді талдау, емтихан тапсырмаларында жаттығу сияқты физика мәселелерін шешуге көмектесетін әртүрлі әдістер мен әдістер талқыланады. Емтиханда ұсынылуы мүмкін тапсырмалардың әртүрлі түрлері сипатталған және оларды шешу бойынша кеңестер берілген.

Ключевые слова: физика, экзамены, умения и навыки, задания повышенного уровня сложности, решение задач, тренировка решения задач, сотрудничество и общение.

В современном образовании студенты сталкиваются с необходимостью работать с заданиями различной сложности. Это связано с тем, что на экзаменах и тестированиях проверяются не только знания, но и умение применять их в различных ситуациях. Работа с заданиями повышенного и высокого уровня сложности требует от студентов не только знаний, но и навыков анализа, синтеза и оценки информации.

Первым шагом к формированию умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности является правильный выбор методики обучения. Эффективной методикой является использование примеров заданий и упражнений на разных уровнях сложности. Такие упражнения помогут студентам научиться анализировать задания и понимать их основные требования.

Другим важным аспектом формирования умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности является использование множества источников

информации. Это могут быть учебники, научные статьи, интернет-ресурсы, практические задания и т.д. Чем больше информации будет доступно студентам, тем больше возможностей у них будет для анализа и оценки заданий.

Важно научить студентов работать в команде и использовать коллективный интеллект. Обсуждение заданий с другими студентами и обмен мнениями помогает понимать разные подходы к решению задач и расширять кругозор.

Наконец, важным аспектом является формирование умения критически мыслить и аргументировать свою точку зрения. Это позволит студентам принимать осознанные решения и научиться оценивать риски и последствия своих действий.

Формирование умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности является важным аспектом подготовки студентов к экзаменам и тестированиям. Оно поможет студентам не только успешно справляться с заданиями, но и научиться применять свои знания в реальной жизни. Поэтому, мы должны сделать все возможное для того, чтобы обеспечить студентам все необходимые ресурсы и инструменты для формирования умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности.

Для того чтобы студенты могли эффективно работать с заданиями повышенного и высокого уровня сложности, им необходимо овладеть навыками анализа и синтеза информации, критического мышления, логического вывода, решения проблем и творческого мышления.

Обеспечить студентам возможность работать с различными типами заданий, включая задания с открытым ответом, задания на анализ текстов и изображений, задания на решение проблем и творческие задания. Это поможет студентам развивать свои когнитивные навыки и способности.

Студенты должны иметь доступ к обучающим материалам и ресурсам, которые помогут им углубить свои знания и навыки в соответствующей области. Можно использовать различные учебные курсы, онлайн-курсы, симуляторы, практические занятия и мастер-классы.

Также важно проводить систематическую работу по мониторингу и оценке успеваемости студентов при выполнении заданий повышенной сложности. Это поможет выявить слабые места студентов и скорректировать методики обучения.

Кроме того, важно учитывать индивидуальные потребности и особенности каждого студента при формировании умений и навыков работы с заданиями повышенной сложности. Некоторые студенты нуждаются в более интенсивной подготовке, а некоторые имеют большой интерес и способности к выполнению заданий высокой сложности. Поэтому важно проводить индивидуальную работу со студентами, учитывая их потребности и особенности.

Большое значение имеет создание условий для развития мотивации студентов при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности. Мотивация является ключевым фактором успешного обучения и выполнения заданий, поэтому необходимо обеспечить студентам возможность выбора заданий, которые им интересны, и создать условия для соревнования и поддержки в группе.

Студентам необходимо учиться работать в группе и обмениваться опытом с другими студентами. Это поможет улучшить понимание материала, узнать различные методы решения задач и развить креативное мышление.

Стоит не забывать о важности практики при формировании умений и навыков работы с заданиями повышенной сложности. Практические задания и упражнения помогают студентам на практике применить свои знания и навыки, развивают креативность и улучшают понимание материала.

Например, при решении задач на тему "Движение тела по окружности"

Задача: Тело массой 2 кг движется по окружности радиусом 0.5 м с угловой скоростью 10 рад/с. Определить центростремительное ускорение тела и силу, действующую на него.

Решение:

Центростремительное ускорение тела можно найти по формуле:

$$a = r * w^2,$$

где a - центростремительное ускорение, r - радиус окружности, w - угловая скорость.

Подставив известные значения, получим:

$$a = 0.5 * 10^2 = 50 \text{ м/с}^2.$$

Силу, действующую на тело, можно найти по формуле:

$$F = m * a,$$

где F - сила, m - масса тела, a - центростремительное ускорение.

Подставив известные значения, получим:

$$F = 2 * 50 = 100 \text{ Н}.$$

Таким образом, для решения данной задачи необходимо уметь применять формулы для вычисления центростремительного ускорения и силы, а также уметь проводить соответствующие вычисления. Эти умения и навыки могут быть развиты путем регулярных тренировок и решения задач повышенного уровня сложности.

Анализ характерных ошибок в решении задач при подготовке к экзамену по физике может помочь выявить проблемные области и наиболее распространенные ошибки, которые могут встретиться учащимся при подготовке к экзамену.

Одной из самых распространенных ошибок является недостаточная внимательность к условиям задачи. Студенты пропускают ключевые слова или параметры, которые существенно влияют на решение задачи. Например, студенты могут пропустить условие, что тело движется по кругу, это может привести к неверному ответу.

Также студенты неправильно проводят анализ и преобразование данных. Например, они неправильно записывают значения величин или неправильно их преобразовывают. Это может привести к неверному ответу.

Другой распространенной ошибкой является неправильный выбор системы единиц. Студенты используют разные системы единиц для разных величин, что приводит к неверному ответу.

Наконец, еще одной распространенной ошибкой является неправильное округление ответа. Студенты могут неправильно округлять ответ или не округлять его вовсе, что может привести к неверному результату.

Чтобы избежать этих ошибок, студентам необходимо использовать систему проверки своих решений, включая повторный анализ условий задачи, выбор правильной формулы, правильное проведение анализа данных, правильный выбор системы единиц и правильное округление ответа. Также полезно решать больше задач и изучать больше материала, чтобы улучшить свои знания и навыки в физике.

Важно обращать внимание на процесс решения задач, а не только на ответ. Студенты могут найти правильный ответ, но не знать, как он был получен, что может привести к трудностям на экзамене, если потребуется объяснить процесс решения. Поэтому, помимо самого решения, необходимо вести записи о том, как было получено решение, какие формулы использовались, какие преобразования были сделаны и т.д.

Не следует забывать о промежуточных этапах решения задачи. Обучающиеся могут сосредоточиться только на конечном результате и не обращать внимания на промежуточные этапы, что может привести к неправильному ответу. Поэтому необходимо внимательно проанализировать каждый этап решения задачи, убедиться в правильности каждого шага и только после этого двигаться дальше.

Необходимо понимать концептуальные аспекты физики, а не только знать формулы и уметь решать задачи механически. Понимание концепций позволяет студентам лучше понимать, как работает физический мир, и использовать свои знания в решении более сложных задач. Для этого полезно обращаться к различным источникам информации, таким как учебники, научные статьи и видеолекции.

В целом, анализ характерных ошибок в решении задач при подготовке к экзамену по физике позволяет студентам выявлять и исправлять свои ошибки, улучшать свои знания и навыки, и улучшать свои результаты на экзамене.

Для успешной подготовки к экзаменам по физике необходимо уметь анализировать условие задачи, выделять ключевые слова и определять, какую формулу следует применять. Также важно уметь работать с разными единицами измерения и правильно округлять полученные результаты.

Для формирования умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности можно использовать различные методы и приемы, такие как:

- Построение схем и графиков для визуализации задачи.
- Разбиение сложной задачи на более простые подзадачи и решение их последовательно.
- Решение задач на бумаге, без использования калькулятора, чтобы развить умение быстро и точно производить вычисления.
- Регулярные тренировки на решение задач различной сложности, начиная с простых и постепенно переходя к более сложным.
- Использование различных источников информации для расширения знаний и углубления понимания физических законов.

Чтобы успешно справляться с экзаменами и заданиями повышенного и высокого уровня сложности, нужно тренироваться на таких задачах. Важно не только решать готовые задачи, но и создавать свои собственные, чтобы лучше понимать материал и научиться применять его на практике.

Для подготовки к экзаменам очень важно самостоятельное овладение навыками. Студент, обладающий навыками самостоятельной работы, активнее и глубже усваивает учебный материал, оказывается лучше подготовленным к творческому труду, к самообразованию и продолжению обучения. В условиях научно-технической революции быстрое «старение» сведений вызывает необходимость непрерывного пополнения знаний. Однако самопроизвольное формирование рациональных приемов учения, работы с книгой – основным источником информации, как показывает опыт, протекает медленно и малоэффективно. Поэтому студентов нужно учить методам самостоятельной учебной работы.

- При изучении физики возможны такие виды самостоятельной работы:
- работа с книгой, учебной и справочной литературой, составление конспектов;
 - решение задач и выполнение упражнений;
 - лабораторные работы и фронтальный эксперимент, работа с раздаточным материалом;
 - наблюдение опытов и построение умозаключений на основе их результатов, продумывание и конструирование схем и установок;
 - организация работы в интернете и различных поисковиках
 - изготовление некоторых приборов и учебных пособий (плакатов/ схем альбомов);
 - постановка опытов и выполнение наблюдений в домашних условиях;
 - использование образовательных интернет ресурсов.

В целом, формирование умений и навыков работы с заданиями повышенной и высокой сложности требует интеграции различных подходов и методик обучения. Важно обеспечить студентам все необходимые ресурсы, создать условия для индивидуальной работы и развития мотивации, а также проводить систематическую работу по мониторингу и оценке успеваемости студентов.

Формирование умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности является ключевым аспектом подготовки студентов к экзаменам и тестированиям. Для достижения этой цели необходимо предоставить студентам все необходимые ресурсы и инструменты, а также использовать различные методы обучения и систематически мониторить и оценивать их успеваемость.

Список литературы

1. Конев А.В. Теория и методика обучения физике. – М.: Академия, 2018.
2. Курасов П.И., Толстобров А.Ф. Задачи по физике. – М.: Высшая школа, 2016.
3. Ландау Л.Д., Лифшиц Е.М. Теоретическая физика. Том 1. Механика. – М.: Физматлит, 2015.
4. Матвеев С.А., Головин А.В., Максимов С.В. Типовые задачи и их решения по общей физике: Учебное пособие. – М.: Физматлит, 2014.
5. Перишкин А.В. Задачник по физике для поступающих в вузы. – М.: Физматлит, 2018.
6. Попов Ю.В. Задачи по физике: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: Высшая школа, 2017.

УДК 368

М. С. Бургард

преподаватель, КГКП «Лисаковский технический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Лисаковск

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПРИ ПОМОЩИ ФАКУЛЬТАТИВНОГО КУРСА

Аннотация: на сегодняшний день страхование может и должно стать одним из важнейших условий безопасной жизнедеятельности каждого отдельного индивидуума, семьи, общества в целом.

Abstract: today insurance can and should to become one of the most important conditions for the safe life of every individual, family, and society as a whole.

Ключевые слова: факультативный курс, страхование, страховая премия, обучающиеся.

Keywords: optional course, insurance, insurance premium, students.

Страхование многими людьми воспринимается как одна из форм налога, они, отказавшись от добровольного страхования остаются беззащитными в условиях постоянной угрозы техногенных и природных катастроф, ухудшения среды и хронического дефицита бюджетных средств, выделяемых на помощь пострадавшим.

Содержание и темы и факультативного курса «Использование математических методов и моделей в системе страхования» выстроены так, чтобы обучающиеся смогли ознакомиться с основными понятиями, теоретическими основами страхования, его видами, а также научились рассчитывать основные страховые показатели, и смогли применить эти знания в будущем.

Факультативный курс «Использование математических методов и моделей в системе страхования» занимает очень важное место в системе подготовки обучающихся, которая поможет им воспользоваться полученными знаниями о страховании как важном инструменте управления рисками и позволит защитить их имущественные интересы от потенциальных неблагоприятных событий.

Факультативный курс «Использование математических методов и моделей в системе страхования» опирается на знания математики, поэтому он проводился среди обучающихся первого курса, на базе полного среднего образования.

Цели изучения курса:

1. Обеспечить понимание обучающимися факта, что любой человек, любые организации и предприятия, не защищены от случайных и негативных событий общественной или стихийной природы, которые несут за собой потери;

2. Дать обучающимся основные знания о современном страховании для того, чтобы в дальнейшем они с пониманием дела смогли взаимодействовать со страховыми компаниями в качестве их партнеров или клиентов.

Для достижения поставленных целей необходимо реализовать следующие задачи:

– Формирование представления о законодательных основах регулирования страховой деятельности в Республике Казахстан;

– Расширение кругозора обучающихся в сфере страхования;

– Научить использовать математические методы и модели, применяемые в страховании, правильно решать задачи как теоретического, так и практического плана (навыки страхователя);

– Овладение обучающимися необходимыми навыками для решения задач по страховой деятельности в практической жизни;

Практическим результатом изучения факультативного курса «Использование математических методов и моделей в системе страхования» должны быть самостоятельная оценка возможностей страхования, и выбора наилучших предложений в системе страхования.

Значимость курса «Использование математических методов и моделей в системе страхования» определяется социальной важностью развития страховых отношений в обществе. В результате изучения данного курса обучающиеся должны:

1. Понимать

– Законодательные основы осуществления страховой деятельности в РК;

– Социальную роль страхования;

– Особенности развития казахстанского страхового рынка;

2. Знать

– Математические и экономические основы страховой деятельности;

– Понятийный аппарат;

– Основные принципы осуществления страховой деятельности;

3. Уметь

– Грамотно застраховать свои риски (возможность выбора страховой компании, заключения договора страхования);

– Анализировать будущие риски при помощи информации для выбора адекватной страховой защиты.

Цель курса – раскрыть сущность и значение системы страхования, раскрыть сущность актуарных расчетов, рассмотреть существующие особенности методов и моделей расчета тарифных и процентных ставок в соответствии с видом страхования в случае риска на факультативных занятиях «Использование математических методов и моделей в системе страхования».

Объектом исследования данной работы является процесс обучения по факультативному курсу в Лисаковском техническом колледже.

Предмет обучения – система обучения методам и методике расчетов, применяемым в страховой деятельности.

Страховать произведено от «страха», страховаться означает бояться, страшиться.

На сегодняшний день страхование является неотъемлемой частью жизни любого человека. Периодически возникают риски возникновения непредвиденных ситуаций, связанных с той или иной деятельностью. В своем факультативном курсе «Использование математических методов и моделей в системе страхования» я познакомила обучающихся с основами страховой деятельности, особенностями актуарных расчетов. Для этого мною был изучен большой объем литературы, как казахстанских изданий, так и зарубежных, учебных пособий, рабочих учебных программ по страховой деятельности, научных работ различных авторов, электронных сайтов.

Данный курс внедрялся в ГККП «Лисаковский технический колледж» в группе первого курса по специальности 0513000 «Маркетинг (по отраслям)», квалификации 0513053 «Маркетолог».

Введение в свой факультативный курс я начала с анкетирования обучающихся, с целью выяснить уровень знаний о системе страхования, ее особенностях в целом и об отношении обучающихся к страхованию, как отрасли деятельности. В анкетировании приняли участие 25 человек. По результатам проведенного опроса было выявлено следующее:

-15% обучающихся имеют представление о страховании, и хотели бы изучить эту отрасль подробнее;

- 35 % обучающихся считают страхование необходимым для себя;
- 2% участвовали при оформлении страховой сделки;
- 30% знают о том, что застраховано в их семье;
- 2% обучающихся не считают важным для себя страхование.

На основании данных результатов была составлена рабочая учебная программа по факультативу «Использование математических методов и моделей в системе страхования». На изучение курса отводится 30 часов, в том числе:

- 10 часов теоретических,
- 20 часов практических.

В дипломную работу были включены наиболее важные темы данного факультативного курса.

Факультативные занятия по данному предмету проводились согласно учебному плану и расписанию занятий колледжа. В соответствии с требованиями была разработана и рабочая учебная программа по факультативу. Был утвержден график кружков и факультативных занятий. На факультатив отведено 30 академических часов, занятия проводились один раз в неделю по одному часу.

Для ведения учета посещаемости занятий обучающимися, имеется журнал, в котором делаются записи занятий согласно рабочей учебной программе, который своевременно заполняется.

Факультативный курс «Использование математических методов и моделей в системе страхования» направлен на:

- изучение применяемых методов и моделей в страховой деятельности;
- развитие логического мышления обучающихся;
- формирование у обучающихся стремление к постоянному развитию совершенствованию профессиональных навыков путем математических расчетов;
- развитие познавательной активности и самостоятельности;
- развитие внимания, наблюдательности, воли, настойчивости в достижении цели при осуществлении расчетов

Факультативный курс представляет собой комбинацию основ теории страхования и практики ведения страхового дела. Основными методами, применяемыми на уроках, являются: рассказ, беседа, дискуссия, анализ материала, объяснение, изложения материала, размышление, решение задач, ситуационных заданий, демонстрации, работа в микрогруппах.

Межпредметные связи прослеживаются через включение наводящих вопросов, через проблемность изложения материала. Связь с такими предметами, как основы права, основы экономики, основы статистики, математика. На протяжении всех занятий прослеживается тесная связь с жизнью. Теоретический аспект уроков прослеживается в изучении законодательной базы страхования, и основ страховой деятельности на территории республики Казахстан. Практический аспект заключается в применении навыков и умений осуществления актуарных расчетов с помощью математических методов, и моделей при решении задач по страхованию. Психологический аспект состоит в том, чтобы установить дружелюбный положительный контакт со всеми обучающимися группы, чувство сплоченности при реализации общего дела, а также осознания годности полученных результатов от обучения в будущем.

Обучающимися полностью освоен теоретический материал, получены навыки практического решения задач по страховой деятельности. В результате изучения факультативного курса «Использование математических методов и моделей в системе страхования» обучающиеся:

Знают основные понятия страхования, классификацию рисков в страховании, понятие и задачи актуарных расчетов, виды процентных ставок, построение краткосрочной и долгосрочной моделей страхования, общие принципы расчета тарифов.

Умеют рассчитывать страховые премии, умеют анализировать страховые ситуации, определять вероятности наступления тех или иных событий.

Обладают навыками определения страховой премии по полису гражданско – правовой ответственности владельцев транспортных средств, а также определения страховки по ипотеке.

Обратная связь прослеживается через активную деятельность, неподдельный интерес, желание работать и рефлексии. Использование мультимедийного оборудования на уроках способствовало вспомогательным элементом для создания тематического фона деятельности и более осмысленного восприятия информации обучающимися.

Список литературы

1. Сербиновский Б.Ю., Гарькуша В.Н. Страховое дело: Учебное пособие для ВУЗов, серия «Учебники, учебные пособия» - Ростов-на-Дону «Феникс» 2000г. – 384с.

2. Фалин Г.И. Математические основы теории страхования жизни и пенсионных схем—
Издание 2-е, переработанное и дополненное. — М.: Анкил, 2002 г. 262 стр.

УДК 377.5

Е. О. Волкова

преподаватель специальных дисциплин, магистр педагогики
КГКП «Рудненский политехнический колледж»,
Управление образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Рудный,

ОПТИМИЗАЦИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СТУДЕНТОВ В КОЛЛЕДЖЕ

Аннотация: Рассматривается проблема группового взаимодействия студентов в колледже. Групповое взаимодействие студентов в колледже рассматривается как содействие. Отмечается, что важно уделять внимание развитию навыков группового взаимодействия для преодоления конфликтов в образовательном процессе.

Ключевые слова: групповое взаимодействие, студенческая группа, коллектив.

Түйін: Колледж студенттерінің топтық өзара әрекеттесу мәселесі қарастырылуда. Колледж студенттерінің топтық өзара әрекеттесуі көмек ретінде қарастырылады. Білім беру үдерісіндегі жанжалдарды еңсеру үшін топтық өзара іс-қимыл дағдыларын дамытуға назар аудару маңызды.

Түйінді сөздер: топтық өзара әрекеттесу, студенттік топ, ұжым.

Abstract: The problem of group interaction of students in college is considered. Group interaction of students in college is considered as assistance. It is noted that it is important to pay attention to the development of group interaction skills to overcome conflicts in the educational process.

Keywords: group interaction, student group, collective.

В современной образовательной среде, внимание преподавателей все чаще обращается к проблеме взаимодействия студентов в группах, поскольку это является ключевым аспектом достижения различных образовательных целей. Рассмотрим понятие «группового взаимодействия».

Согласно Д.Н. Ушакову, взаимодействие означает взаимную связь предметов и явлений, их взаимную зависимость друг от друга [5]. Современная педагогика рассматривает взаимодействие в контексте образовательной и воспитательной деятельности и исследует его философскую сущность. По мнению В.П. Фофанова, взаимодействие всегда предполагает активность одной стороны, не исключая при этом возможной активности другой стороны [4].

Рассматривая определение взаимодействия студентов в профессиональном образовании, стоит привести точку зрения Ю.К. Бабанского, который определял данное понятие в качестве процесса сотрудничества и взаимной активности педагогов и учащихся в условиях образовательного учреждения [1].

Основными характеристиками взаимодействия учеными определяют взаимопонимание, взаимопознание, взаимовлияние и другие взаимные действия.

Согласно классификации В.Б. Ольшанского, существует несколько компонентов любого процесса взаимодействия. К ним относятся следующие: восприятие друг друга и понимание; степень влияния друг на друга и определенные ролевые модели поведения; наличие определенной привлекательности в общении и сотрудничестве [2]. Перечисленные компоненты складываются в единую мотивационную структуру, которая ложится в основу сотрудничества и эффективного взаимодействия и имеет свое индивидуальное содержание.

При рассмотрении понятия взаимодействия студентов в контексте профессионального образования, важно учесть точку зрения Ю.К. Бабанского, который определяет это явление как процесс совместной работы и взаимной активности между педагогами и учащимися в рамках образовательного учреждения [1].

В ученых выделяют ряд основных характеристик взаимодействия, таких как взаимопонимание, взаимопознание, взаимовлияние и другие формы взаимных воздействий. Согласно классификации В.Б. Ольшанского, взаимодействие состоит из нескольких ключевых компонентов, включая восприятие друг друга и взаимное понимание, степень влияния друг на друга и установление определенных ролевых моделей поведения, а также наличие определенной привлекательности в процессе общения и совместной работы [2]. Эти компоненты объединяются в цельную мотивационную структуру, которая лежит в основе успешного сотрудничества и эффективного взаимодействия, имея свой уникальный контекст.

И когда речь идет о взаимопонимании, не вольно вспоминаются следующие высказывания,

которые на мой взгляд несут очень большой смысл:

«Он чувствовал,
что они втроем понимают друг друга настолько,
что уже не нуждаются в словах»
Джоан Роулинг. Гарри Поттер и кубок огня

«Иным людям и семи лет не хватит,
чтобы хоть сколько-нибудь понять друг друга,
иным же и семи дней более чем достаточно»
Джейн Остин. Чувство и чувствительность

Из перспективы своей ориентации или направленности, процесс группового взаимодействия может проявляться в форме бездействия, содействия или противодействия. Бездействие означает пассивное отношение и отсутствие активной участи в жизни и действиях других участников. Содействие выражается в конструктивном сотрудничестве с целью взаимной выгоды, включая помощь, поддержку, совместные усилия, совмещение или замену действий других людей. В свою очередь, противодействие предполагает создание помех и препятствий для действий других, что мешает достижению эффективных результатов.

В контексте нашего исследования, групповое взаимодействие рассматривается как содействие. Успех в групповом взаимодействии зависит от поведения участников, которые могут потребовать изменения своего поведения, чтобы лучше соответствовать общим целям и задачам. При совместной деятельности важно, чтобы студенты проявляли развитые навыки подчинения своих личных желаний и мотивации общим целям и задачам.

Государственный образовательный стандарт среднего профессионального образования подчеркивает важность развития навыков сотрудничества с преподавателями и сверстниками в различных социальных ситуациях, а также умения избегать конфликтов и находить конструктивные решения спорных вопросов [3].

Студенческая группа играет ключевую роль в формировании личности будущего специалиста. Она представляет собой формальную группу, где студенты имеют определенные обязанности и права, а также фиксированные моменты взаимодействия и общения. Внутри студенческой группы происходят динамичные процессы, включая формирование и изменение межличностных, эмоциональных и деловых отношений, определение групповых ролей и выявление лидеров. Все эти аспекты сильно влияют на успех студентов в учебной деятельности и их поведение. Часто благоприятная атмосфера в студенческих группах сложно достигается сразу – это связано с разнообразными фонами и опытом студентов, которые поступают в колледж из разных школ.

В процессе обучения в колледже студенты начинают взаимодействовать с новыми сверстниками и преподавателями. В этом процессе возникают разногласия и сталкиваются разные мнения. Некоторым это удается легко, в то время как другим может потребоваться время, чтобы адаптироваться к новому социальному окружению. Это создает вызов для педагогического коллектива, который сталкивается с необходимостью работать над формированием дружелюбных отношений, взаимопонимания и взаимной поддержки в группе, начиная с первого курса обучения.

Исследование группового взаимодействия среди студентов, включая анализ межличностных конфликтов, начинается с наблюдения и обсуждения поведения и коммуникации студентов. Внутри студенческих групп могут возникать различные конфликтные ситуации, которые оказывают влияние не только на самих учащихся, участвующих в конфликтах, но и на весь коллектив в целом. Если в студенческой группе царит положительное отношение к учебе, успехи в обучении являются источником гордости, студенты нацелены на получение знаний и развитие профессиональных навыков, то слабые студенты будут стремиться улучшить свои результаты и активно участвовать в спортивных мероприятиях. Исходя из этого, можно заключить, что роль преподавателя в колледже состоит в формировании эффективного группового взаимодействия.

Групповое взаимодействие, таким образом, представляет собой субъективные связи между студентами, определенные их взаимодействием и характером совместной деятельности. Проблема развития группового взаимодействия студентов в колледже проистекает из того, что такое взаимодействие часто развивается естественным образом. Важно обеспечить, чтобы студенты учились устанавливать позитивные отношения в группе, регулировать свое поведение в соответствии с целями совместной учебной деятельности.

Список литературы

1. Бабанский, Ю.К. Педагогика. – Москва: Владос, 2017. – 258 с.
2. Ольшанский, В.Б. Психология-практикам: учителям, родителям и руководителям. – М.: Тривола, 2016. – 261 с.

3. Государственные образовательные стандарты среднего профессионального. URL: https://obrnadzor.gov.ru/gosudarstvennye-uslugi-i-funkczii/7701537808-gosfunction/acts_list2021/mandatory_requirements_2021/fgos_spo/

4. Фофанов, В. П. Социальная деятельность как система. – Новосибирск: Наука, 2018. – 259 с.

5. Ушаков, Д.Н. Большой толковый словарь русского языка. – Москва: Славянский дом книги, 2014. – 2057 с.

УДК 377.031 (574)

Р. Т. Вольф, Н. М. Полякова

преподаватели, «Восточно-Казахстанский гуманитарный колледж имени Абая»,
Восточно-Казахстанская область,
г. Усть-Каменогорск

ЦЕННОСТНЫЙ АСПЕКТ В ПОДГОТОВКЕ КАДРОВ

Аннотация: публикация посвящена проблеме подготовки квалифицированных кадров среднего специального образования. Перечислены основные подходы к современному образованию, методы и модели образования. Использование активных методов обучения преподавателями для создания необходимых условий развития умений самостоятельно мыслить в процессе обучения. Введение дистанционного обучения в Казахстане как одно из концептуальных основ технологических циклов обучения современного студента. Возможность академической мобильности для студентов средних специальных учебных заведениях.

Аңдатпа: мақала кәсіптік-техникалық білім беруде білікті кадрларды даярлау мәселесіне арналған. Қазіргі білім берудің негізгі тәсілдері, білім беру әдістері мен үлгілері тізімделіп көрсетілген. Оқыту процесінде дербес ойлау дағдыларын дамытуға қажетті жағдай жасау үшін оқытушылардың оқытудың белсенді әдістерін қолданылу аясы сараланған. Қазіргі заманғы студенттің технологиялық оқу циклдерінің тұжырымдамалық негіздерінің бірі ретінде Қазақстанда қашықтықтан оқытуды енгізу жолдары мен кәсіптік-техникалық білім беруде студенттер үшін академиялық ұтқырлық мүмкіндігі қарастырылған.

Abstract: the publication is devoted to the problem of training qualified personnel in secondary specialized education. The main approaches to modern education, methods and models of education are listed. The use of active teaching methods by teachers to create the necessary conditions for the development of skills to think independently in the learning process. The introduction of distance learning in Kazakhstan as one of the conceptual foundations of the technological learning cycles of a modern student. Possibility of academic mobility for students in secondary specialized educational institutions.

Ключевые слова: активный метод, контактная работа, электронная среда, обучение.

В современном Казахстане происходит формирование системы квалификационных требований к выпускнику на основе компетентностной модели [2], предполагающей смещение акцента с процесса на результаты обучения, что невозможно без трансформации стратегии и технологии образования (индивидуализация обучения, субъект-субъектный подход, интерактивный подход, фасилитарный подход, внедрение активных методов обучения, развитие инновационной и научно-исследовательской инфраструктуры) [4]. В связи с этим возможно выделить некоторые направления факторов, способствующих оптимальной подготовке квалифицированных кадров среднего специального образования.

На Всемирной конференции министров образования «The Learning and Technology World Forum» в Лондоне были подняты важные вопросы об ответственности системы образования.

Произошедшие изменения должны представлять собой переход от образования на всю жизнь к образованию через всю жизнь. Именно поэтому в системе образования должна пройти трансформация формальных уровней.

В этой новой парадигме наиболее эффективным фактором представляется обучение через организационно - деятельностные игры, проектные методы, т.н. «продуктивное обучение» и Кейс-стади.

Здесь мы должны смелее уходить от устоявшихся традиций к гибким модульным образовательным технологиям.

Современное состояние среднего профессионального образования должно характеризоваться повышением автономности структурных подразделений высшего учебного заведения, реализующее образовательно- профессиональные программы [12; 13].

Таблица 1. Содержание различных подходов в педагогической деятельности [4, с. 41-45]

ПОКАЗАТЕЛИ	СУБЪЕКТ-СУБЪЕКТНЫЙ ПОДХОД	СУБЪЕКТ-ОБЪЕКТНЫЙ ПОДХОД
Установка по отношению к студенту	Студент-субъект педагогического воздействия. Позиция равенства, разделения ответственности	Студент-объект педагогического преподавателей
Цель педагогической деятельности	Развитие активной, самостоятельной личности, способность к саморазвитию	Передача знаний, формирование качеств, типа поведения
Контакт при взаимодействии	Личностное общение	Минимизированный, дистанция, ролевые отношения
Способ понимания, познания учащегося	Эмпатическое, вербальное познание, невербальные сигналы	Диагностические методики
Использование педагогических средств	Диалог, проблемное обсуждение, моделирование, стимулирование	Монологическое общение, обратная связь через контроль, практические советы
Процесс обучения	Гибкий, предоставление инициативы, стимулирование творчества	Жесткий, программированный
Результат педагогической деятельности	Благоприятный психологический климат, самостоятельность, творчество, положительные мотивы к обучению и самообразованию	Дискомфорт, эмоциональная напряженность, внешняя мотивация обучения

В научной литературе давно обоснована необходимость использования активных методов во всех видах учебной работы студентов, введено понятие

«диалогического проблемного обучения», как наиболее полно передающего сущность процессов совместной деятельности преподавателя и студентов, их взаимной активности в рамках «субъект – субъектных» – отношений [3].

Рассматривая различные подходы, можно резюмировать, что активные методы обучения – это способы активизации учебно-познавательной деятельности студентов, которые побуждают их к активной мыслительной и практической деятельности в процессе овладения материалом, когда активен не только преподаватель, но активны и студенты [7, с. 30].

Активные методы обучения создают необходимые условия для развития умений самостоятельно мыслить, ориентироваться в новой ситуации, находить свои подходы к решению проблем, устанавливать деловые контакты с аудиторией, оказывают большое влияние на подготовку студентов к будущей профессиональной деятельности. Развиваются творческие способности, устная речь учащихся, умения формулировать и высказывать свою точку зрения, активизируется мышление. Большую роль играет внеаудиторная работа со студентами, которая может стимулировать творческую деятельность обучающихся. [1]

Использование преподавателями активных методов в процессе обучения способствует преодолению стереотипов в обучении, выработке новых подходов к профессиональным ситуациям, развитию творческих способностей студентов.

Введение дистанционного обучения в Казахстане также является одной из концептуальных основ технологических циклов обучения современного студента.

Очень полезны программы по интернет-тестированию, системы по интернет-тренажерам и интернет-олимпиады – они помогают выявить наиболее талантливых студентов [9].

Средним специальным учебным заведениям можно и нужно переходить на новую ступень развития – от международного сотрудничества к международной интеграции [10]. Особенно отметить

возможность академической мобильности для студентов. Мобильность студентов при единой системе кредитных единиц – это возможность обучаться семестр, год в другом учебном заведении, узнать другую культуру, язык, новые дисциплины. Это, безусловно, повысит конкурентоспособность выпускника на рынке труда [9, с. 66].

Основными формами проведения занятий являются лекции и семинары.

С учетом развития электронных форм обучения, популярными становятся чаты, форумы, блоги, проведение вебинаров и индивидуальных консультаций преподавателем по сети Интернет, электронной почте и телефону.

Становится все более популярным использование сетевых технологий в обучении, методов тестирования, кейс-стади, метода проблемного обучения, исследовательского метода обучения, создание web-квестов, web-страниц, применение диалогов в сети. Технологически-интересными подходами являются создание тематических web-страниц, html-редакторов, web-браузеров.

Самостоятельная работа студента в сети Интернет может быть организована с помощью технологий поиска информации в сети (пользование поисковыми системами, использование web-браузеров, баз данных). Организация диалога в сети зачастую осуществляется с помощью синхронных и отсроченных конференций. Создание web-страниц и web-квестов (долгосрочных и краткосрочных) предполагает групповую и индивидуальную дальнейшую работу: размещение выполненных заданий на сайте поддержки курса, создание рейтинга студенческих работ.

Формы организации контактной работы в рамках индивидуального консультирования предполагают тестирование, самоотчет, презентации, кейсы, защиту творческих работ и др. Методами контроля контактной работы могут быть семинарские занятия, практические работы, собеседования и зачеты. Технологии контроля с учетом применения электронных технологий могут быть различными: ситуативная, рейтинговая оценка, портфолио и самооценка. Контроль результатов может осуществляться как в письменной, устной, и в смешанной форме, с представлением продукта творческой деятельности студента [9].

Интересными могут быть следующие формы организации работы со студентами в рамках электронной среды: видеоконференции, телеконференции, консультации по самостоятельной работе обучающихся по электронным учебным изданиям (тренажеры, учебники, информационно-справочные системы и др.). Используются в данном контексте виртуальные лабораторные практикумы (имитационные модели), консультации по работе с тестируемыми системами

Как ресурсная база при обучении в электронной среде могут быть использованы видео-лекции, телевизионные лекции, радио-лекции, мультимедиа-лекции и др.

При адекватном использовании, все педагогические технологии должны приводить к повышению качества кадров в средних специальных учебных заведениях (с учетом факторов, осложняющих процесс подготовки) и помогать дальнейшему трудоустройству специалистов на рынке труда в новом Казахстане.

Список литературы

1. Олейникова О. Н., Редина Ю. Н., Маркелова Ю. В. Мегатренды развития профессионального образования и обучения // Вестник Тверского государственного университета. — 2019. — №1 (46). — С. 221–236
2. Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. Информатизация образования. Фундаментальные основы. - М.: МГПУ, 2005
3. Бидайбеков Е.Ы., Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. Создание и использование образовательных электронных изданий и ресурсов. - Алматы: Білім, 2006,- 136с.
4. Пралиев С.Ж., Бидайбеков Е.Ы. Информатизация образования как деятельность и направление подготовки педагогических кадров (задачи и проблемы)./Научно-методический журнал №2 «Педагогика и психология», 2010, 8-14с.
5. Бидайбеков Е.Ы., Камалова Г.Б., Киселева Е.А. О необходимости подготовки и переподготовки педагогических кадров в области информатизации образования. Научно-методический журнал «Педагогика и психология», 2011
6. Кириллов А.В. Системы интенсивного обучения персонала. //Управленческие науки 2014. №2 (11). - 70-77с.
7. Матюшкин А.М. Проблемы развития профессионально-теоретического мышления. М., 2007
8. Научно-исследовательская работа как основа повышения качества подготовки кадров высшей квалификации по направлениям техники и технологий / Петров Ю.В., Кузнецова Т.А., Матюшкин Н.Н., Венковский Н.У., Черкасов В.Д., Пахомов С.И. // Интеграция образования.- № 4.- 2006, 5-13с.
9. Мусина Р.Г. Интерактивные обучения. Oldelpt@rambler.ru
10. Сборник деловых игр, конкретных ситуаций и практических задач/ Под ред. Матирко В.И., М.: «Высшая школа», 2002
11. Смолкин А.М. Методы активного обучения. М., 2003

11. Сулягина Ю.О. Социальные технологии профилактики конфликтов Конфликтология. 2012. Т. 2.С. 67-80.

12. Фокин Ю.Г. Теория и технология обучения: деятельностный подход. - М.: Издательский центр «Академия», 2008. - 240 с.

13. Панина Т.С., Вавилова Л. Н. Современные способы активизации обучения. - М.: Академия, 2017. - 176 с.

УДК 94:821.512.122:37(574.4)

Н. Л. Гидулян

Преподаватель КГКП «Электротехнический колледж»

Управление образования акимата Абайской области

Абайская область,

город Семей

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ВЗГЛЯДЫ МУХАТАРА АУЭЗОВА

Аннотация: В данной статье рассмотрены просветительские взгляды основоположника казахской литературы, ученого и исследователя Мухтара Ауэзова. Особое внимание обращается на общечеловеческие проблемы формирования нравственных принципов в жизни каждого человека.

Аңдатпа: Бұл мақалада қазақ әдебиетінің негізін қалаушы, ғалым және зерттеуші Мұхтар Әуезовтің ағартушылық көзқарастары қарастырылған. Әр адамның өмірінде адамгершілік принциптерін қалыптастырудың жалпыадамзаттық проблемаларына ерекше назар аударылады.

Abstract: This article discusses the educational views of the founder of Kazakh literature, scientist and researcher Mukhtar Auezov. Special attention is paid to the universal problems of the formation of moral principles in the life of each person.

Ключевые слова: Наука, просвещение, воспитание, образование, школа, учебник, программа, учитель, учащиеся, патриотизм

Среди первых казахских писателей, обратившихся к проблемам образования, был известный писатель М. О. Ауэзов, которого по праву называют ученым-педагогом. Хотя он не оставил после себя научных работ по педагогике. Его взгляды представлены в публикациях, посвященные вопросам образования. Ауэзов считал, что просвещение народа, воспитание и образование является важнейшей задачей т.к. только знания и образование передают человеку силы, только просвещение может вывести народ на путь собственного саморазвития. Для просветительской деятельности Мухтара Ауэзова характерно преданность делу народного образования, вера в творческий потенциал народа, любовь к детям. В своих произведениях он призывал народ учиться, бороться против родовой разобщенности и раздоров. В своих статьях затрагивал важные на то время вопросы и трудно решаемые дела педагогики. Чтобы дать разносторонние знания Ауэзов считал, что должна существовать определенная система, в рамках которой дети будут изучать историю, литературу, естествознание, право, математику в тесные связи с жизненными потребностями, как сказали бы сейчас необходимо развивать национальную грамотность. Мухтар Ауэзов считал, что государство должно выступать основным регулятором экономической, социальной и политической жизни общества. Ауэзов правильно утверждал, что наука стала возникать лишь тогда, когда человек уже мог удовлетворять свои материальные потребности в пище, одежде, жилье.

В своих работах «О философии», «Наука» указывал что изучение науки должно способствовать правильному познанию материального мира. В своих работах он отмечает что цель науки что бы подчинить силы природы, интересы общества, развивать промышленность, сельское хозяйство и торговлю. Подлинная наука служит обществу.

Мыслители прошлого делили область человеческих знаний на 3 больших группы: 1) науки о природе, 2) истории развития человеческого общества, 3) науки о человеческом разуме, мышлении. Мухтару Ауэзову были близки науки о человеческом разуме, мышлении.

В своих работах Ауэзов указывает что воспитатель должен обладать определенными достоинствами и быть глубоко мыслящим, чтобы достигнуть цели в воспитании. Характеризует взгляды Мухтара Ауэзова нужно отметить что он обращает внимание на то условие что развитие человека в значительной мере зависит от окружающей среды и происходит не только в школе. Мухтар Ауэзов верил в силу просвещения и образования.

В учение М. Ауэзова у цели воспитания прослеживается уважение к творческому труду как к умственному, так и физическому, прослеживается вера в прогресс и науку, творческие возможности народа.

Предавая большое значение обучению детей и развитию народного образования М. О. Ауэзов пишет статью «дело образования». Мухтар Ауэзов указывал на три главные причины, которые мешали созданию начальных школ: 1) Не хватка учителей для начальных классов, 2) Отсутствие учебников, 3) Отсутствие Школ. В работе подчеркивается необходимость открытия школ. Указывалось что это первостепенная неотложная задача. Для осуществления задач народного образования писатель-педагог предлагал разработать новые учебные программы, пересмотреть старые, издать новые учебники, подготовить учительские кадры.

Неотложной проблемой М. О. Ауэзов считал преодоление безграмотности населения и расширения его кругозора. Для этого он предлагал, проводить коллективное чтение книг, газет и журналов с последующим обсуждением, открыть библиотеки избы-читальни, открыть театр воспитательного характера. М. О. Ауэзов не только много писал о проблемах посвящения он принимал активное участие в пределе народного образования. Являлся членом научно-методического совета при Семипалатинском губернском отделе народного образования. В своей статье «К работникам отдела народного образования» он поднимает вопросы о недостаточном состоянии школьного обучения в аулах, подвергал критике инспекторов народного образования, их неудовлетворительную работу. Отмечал, что многие дети не посещают уроки, а инспекторы не обращают на это внимание.

В 1930 году была издана «Программа и инструкция обучения в школах крестьянской молодежи». Ауэзов был одним из авторов раздела, посвящённого вопросам преподавания казахской литературы. Ауэзов предавал большое значение воспитанию молодого поколения, самообразованию. В педагогических статьях М. Ауэзова разработаны основы методики самостоятельной работы учащихся и самообразования. Учитель должен научить ребят самостоятельно приобретать знания, работать с учебником, книгой, уделять главное, делать выводы и обобщение. Для этого важно развивать такие методы обучения, которые способствовали навыкам самостоятельного приобретения знаний. В своих работах Ауэзов уделяет внимание заданиям на дом, он считал, что они приучают к самостоятельной работе, воспитывает чувство ответственности. Ауэзов считал, что большое значение имеет самостоятельная работа учащихся, был озабочен тем что в школах не уделяют этому должного внимания. В программе уделено большое значение умению читать, оно считается своего рода искусством, Ауэзов подчеркивал, что надо уметь читать не только книги и литературные произведения, но и книги, которые относятся к любой отрасли знаний.

Данная программа является важным научным трудом, созданным на основе педагогического опыта и тщательного изучения проблем развития образования. В ней также уделяется внимание литературоведению как самостоятельной науке и прослеживается взаимосвязь литературоведению и общественных наук.

Профессию учителя М. О. Ауэзов считал самой ответственной и благородной, Ауэзов считает, что учитель должен любить детей, хорошо знать свой предмет, и методику обучения и подачи знаний, учитель постоянно должен учиться сам и при этом учить других, повышать свое педагогическое мастерство Главным принципом педагога М. О. Ауэзов считал тандем воспитания-обучение, Ауэзов подмечал что необходимо дать ученикам понятие нравственность, мораль, научить понимать нравственные категории, формировать себя и культуру личности, интерес к процессу творчества и созидания чего-то нового, воспитывать любовь к труду.

Ауэзов считал, что необходимо в процессе воспитания разъяснять что современное поколение живет не только для себя, но также и дальше следующего поколения, Ауэзов призывал молодёжь и учителей быть сознательными, самим создавать историю. Многие из учеников Ауэзова стали учеными.

Большое значение в процессе воспитания имеет гуманизм Ауэзов в своих работах большое внимание уделял формированию у учеников к чувству патриотизма. Педагог считает, что к формированию патриотизма способствуют такие качества как товарищество, дружба и уважение к другим народам. Все это в комплексе формирует патриотизм, большое значение он уделяет интернационализму, уважение к традициям и обычаям к культуре всех народов, он считает, что каждый человек должен знать историю своей области, республики где он родился и вырос, традиции культуры и народов, проживающих там.

М. О. Ауэзов внес большой вклад в развитие культуры народного образования педагогической науки Казахстана. Сегодня, все рельефнее высвечивается те живые нити, которые связывают творчество М. О. Ауэзова с нашими днями и современности.

Список литературы

1. Султанбеков М. Всю жизнь с Абаем: Монография. - Семипалатинск: ЛитПИИ Айпара, 1995.
2. Тайжанов А. Педагогические взгляды Мухтара Ауэзова: Книга для учителя. - Алма-Ата: Рауан, 1990
3. Тайжанов А.Т. М.О.Ауэзов – мыслитель. - Алма-ата: Ғылым, 1991.

А. Ж. Данабекова
студентка Жамбылского гуманитарного высшего колледжа имени Абая
Управления образования акимата Жамбылской области
Жамбылская область,
г.Тараз

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ

Аннотация: В статье представлены примеры заданий, позволяющих устранять потенциальные проблемы и затруднения учителя начальной школы в развитии функциональной грамотности младших школьников. Особое внимание уделено развитию самостоятельности мышления младшего школьника как основополагающего качества поведения, имеющего прямое отношение к функциональной грамотности.

Ключевые слова: функциональная грамотность; младшие школьники; начальное общее образование; метапредметные результаты; педагогические приемы устранения трудностей.

Андатпа: Мақалада бастауыш сынып мұғалімінің бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытудағы ықтимал проблемалары мен қиындықтарын жоюға мүмкіндік беретін тапсырмалардың мысалдары келтірілген. Функционалдық сауаттылыққа тікелей байланысты мінез-құлықтың іргелі сапасы ретінде бастауыш сынып оқушысының өзіндік ойлауын дамытуға ерекше көңіл бөлінеді.

Abstract: The article considers pedagogical deficiencies that prevent the development of functional literacy in primary schoolchildren. The examples of tasks that allow eliminating potential problems and challenges a primary school teacher may face in the development of functional literacy in primary schoolchildren are presented. A particular attention is paid to the development of the independence of thinking in primary schoolchildren as a fundamental quality of behavior that is directly related to functional literacy.

Функциональная грамотность — это про то, что важны не столько сами знания, сколько умение их применить: найти новую информацию, проверить ее достоверность, на ее основе изучить новые виды деятельности, иными словами способность заниматься саморазвитием и самообразованием. И от педагога сейчас просят, не столько владеть самим, сколько научить функциональной грамотности своих учеников.

Как развить навыки функциональной грамотности?

Есть пять способов становления функциональной грамотности не только нынешнего поколения детей, но и взрослых людей.

Мыслить критично: ставить под сомнение факты, которые не проверены официальными данными или источниками, обращать внимание на конкретность цифр и суждений. Задавать себе вопросы: точно ли услышанная или увиденная информация, есть ли у нее обоснование, кто ее выдает и зачем, какой главный посыл.

Развивать коммуникативные навыки: формулировать главную мысль сообщения, создавать текст с учетом разных позиций – своей, слушателя (читателя), автора. Выступать перед публикой, делиться своими идеями и выносить их на обсуждение.

Участвовать в дискуссиях: обсуждать тему, крутить ее с разных сторон и точек зрения, учиться понятно для собеседников выражать свои мысли вслух, изучить стратегии убеждения собеседников и ведения переговоров. Участвовать в конференциях и форумах.

Расширять кругозор: разбираться в искусстве, экологии, здоровом образе жизни, влиянии науки и техники на развитие общества. Как можно больше читать книг, журналов, изучать экспертные точки зрения. Можно периодически проверять свои знания в викторинах, интеллектуальных играх, участвовать в географических диктантах или тотальных диктантах по русскому языку.

Организовывать процесс познания: ставить цели и задачи, разрабатывать поэтапный план, искать нестандартные решения, анализировать данные, делать выводы.

Функциональная грамотность помогает людям использовать запас имеющейся информации, применять ее на практике и решать сложные жизненные задачи. Она основывается на реальной грамотности людей и широте их знаний о мире, помогает мыслить независимо от массовой культуры.

Исходя из своего опыта, могу сказать что, современные ученики начиная с первого класса, 90% умеют выражать свои мысли, дают аргументированные, развернутые ответы на вопросы учителей. Возьмем в пример такие предметы как русский язык и литература. На этих предметах задача учителя состоит в формировании не только читательской, но и языковой функциональной грамотности. Так в чем же различие языковой и читательской функциональной грамотности?

Давайте разберемся, и рассмотрим примеры использования различных методов для формирования этих спектров: Для начала, рассмотрим читательскую ФГ: Читательская функциональная грамотность - это способность понимать текст, использовать информацию из текста, оценивать тексты, размышлять о них и заниматься чтением для того, чтобы достигать своих целей, расширять свои знания и возможности, участвовать в социальной жизни, коммуницировать друг с другом, и конечно же общаться. Конечно, нужно учитывать тот факт, что не все дети заинтересованы в общении, коммуникации в целом. Для того чтобы их заинтересовать в чтении, и научить выражать свои мысли, педагоги используют различные методики, приведу в пример методики использованные мной самой во время прохождения практики: чтение фразеологизмов с объяснением (ребенок должен не просто читать, а вникать в суть предложений, текстов и словосочетаний) держи язык за зубами- молчи, храни тайну; бежать вперед паровоза- торопиться; заруби себе на носу- запомни.

Еще одна методика, в основном используется на уроках литературного чтения, также можно использовать на уроке русского языка. Методика заключается в том, чтобы развить артистичность, харизму ребенка, убрать скованность и стеснение. Дается одно любое простое предложение, учащийся должен его прочитать в любой заданной учителем интонацией (эмоцией), чтобы было интереснее и ученикам и учителю. Каждому ученику предоставляется своя фраза. Благодаря этой методике, учащиеся в дальнейшем будут уметь читать стихотворения с правильной интонацией, понимать суть, чувства автора, также научатся красиво четко и громко отвечать на уроках, что не мало важно. Предлагаю рассмотреть еще одну не менее интересную методику "стульчик"- используется в основном на уроках литературного чтения. Что же она подразумевает под собой? в центре у доски ставится стул, учащимся предоставляется текст, с которым они либо озакамливаются на уроке, либо был задан на дом (дается на повторение). Затем, выбирается главный герой, который соответственно, садится на стул, и отвечает на вопросы остальных. Но чтобы всех учащихся заинтересовать в данной методике, каждому из них предоставляется своя роль, это могут быть как и второстепенные персонажи, так и автор, друзья главного героя, враги, и т.д. При желании методику можно видоизменить под себя, например, заменить текст на иллюстрации, тем самым заинтересовывая детей еще больше. Учащиеся озакамливаются с иллюстративным текстом, в отличии от первого варианта, учащиеся вникают в детализацию каждой картинке, и задействуют наглядно- образное мышление, нежели читают текст и вникают в его суть. Далее методика проводится также, выбирается главный герой который отвечает на различные вопросы остальных.

Сейчас предлагаю рассмотреть языковую функциональную грамотность. Формирование языковой (лингвистической) грамотности у детей немало важно, так как она является одной из главных составляющих аспектов в речи ребенка. Языковая грамотность учащихся- это совокупность всех умений и навыков, способов деятельности, обеспечивающих:

- 1) стремление к развитию чувства языка, собственной речи, и ее совершенствованию;
- 2) изучение новых слов и терминов из различных доступных источников, пополнение словарного запаса;
- 3) умение выразить глубину своих мыслей как в устной так и в письменной формах.

Предлагаю рассмотреть несколько методик направленных на развитие языковой грамотности учащихся:

Первая методика о которой хотелось бы рассказать- «Суд», эта методика, направлена на развитие критического мышления и языковой грамотности учащихся. Она подразумевает под собой деление на две команды учащихся, одна сторона стоит на защите предоставленного педагогом героя, либо персонажа, а вторая сторона против данного персонажа, обе части суда должны давать обоснованные аргументы за либо против героя, а в конце учитель подсчитывает все данные аргументы и поощряет сторону победителей.

На самом деле, рассматривая формирование различных грамотностей у обучающихся, хочется сказать, что они тесно связаны между собой, поэтому использование одной методики, либо использование нескольких формируя их в одну, взаимосвязывая, можно придумывать что то новое и интересное, тогда каждый урок будет проходить насыщенно, а каждый ученик будет заинтересован в обучении.

Список литературы

1. Громова, Л. А. Функциональная грамотность учителя при реализации задач национального проекта «Образование» / Л. А. Громова // Конференциум АСОУ: сборник научных трудов и материалов научно-практических конференций. — 2020. — Вып. 2-2. — С. 32–37.
2. Кулакова, Н. В. Роль лингвистических способностей в становлении функционально грамотной языковой личности / Н. В. Кулакова // Начальная школа. — 2020. — № 3. — С. 22 — 27.

3. Функциональная грамотность младшего школьника: книга для учителя / Н. Ф. Виноградова, Е. Э. Кочурова, М. И. Кузнецова [и др.]; под ред. Н. Ф. Виноградовой. — Москва: Российский учебник: Вентана-Граф, 2018. — 288 с. — ISBN 978-5-360-09871-3.
<https://infourok.ru/zadaniya-formata-pisa-na-urokah-russkogo-yazika-i-literaturi-954295.html>

ӘОЖ 37.015.31

В. А. Даулетова

Педагогика және психология пәндерінің оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі,
«Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі» МКҚК, Батыс Қазақстан облысы
әкімдігі білім басқармасы,
Орал қаласы.

Ы.АЛТЫНСАРИННІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ОЙЛАРЫ

Андатпа: Мақалада ағартушы Ы.Алтынсариннің педагогикалық көзқарастары қарастырылып, ғалымның оқыту, тәрбие және мұғалім туралы ойлары жүйелі түрде ұсынылған және, еңбекке, өнерге, адамгершілікке баулитын ғибратты әңгімелеріне талдау жасалынған.

Аннотация: В статье рассматриваются педагогические взгляды просветителя И. Алтынсарина, систематически представлены мысли ученого об обучении, воспитании и учителе, проведен анализ поучительных рассказов, посвященных труду, искусству, нравственности.

Abstract: The article examines the pedagogical views of the educator I. Altynsarin, systematically presents the thoughts of the scientist about education, upbringing and the teacher, analyzes instructive stories dedicated to work, art, morality.

Кілт сөздер: мұғалім, оқыту, тәрбие, адамгершілік тәрбие, оқыту процесі, оқыту методтары.

Халқымыздың аса көрнекті қоғам қайраткері, ғұлама ағартушы, жаңа үлгідегі демократ-тәлімгер, әрі этнограф, әрі публицист-жазушы Ыбырай Алтынсариннің еңбектерін зерделей келе психология ғылымының дербес саласы педагогикалық психология ғылымының негізгі бағыттарын өз еңбектерінде сонау XIX ғасырда-ақ қарастырғанын көреміз. Арнайы психология саласынан оқулық жазбағанымен, өзінің өлең, әңгімелерінде осы педагогикалық психологияның біз білетін үш саласы: тәрбие психологиясы, оқыту психологиясы, мұғалім психологиясына қатысты пікірлері көзге түседі. Жалпы «Психологиялық педагогика» ұғымы зерттеушілердің айтуы бойынша, ғылыми айналымға 1877 жылы П.Ф.Каптеревтың «Педагогикалық психология» атты кітабы шыққан соң кірді. Педагогикалық психология — балаларды оқыту мен тәрбиелеу мәселелері туралы білімдерді қарастыратын, сондай-ақ мұғалімдердің, тәрбиешілердің, ата-аналардың, педагогикалық топтар мен ұжымдардың іс-әрекетінің психологиялық негіздерін зерттейтін психология ғылымының саласы [4].

Педагогикалық психология терминін орыс педагогі П.Ф. Каптерев (1849-1922) енгізгенімен қазақ ағартушылары да өз еңбектерінде оқыту, тәрбиелеу үрдісіне қатысты тың идеяларын ұсынып отырды. Оған мысал Ы.Алтынсариннің қазақ балаларын оқып білім алуға шақырған үндеуін «Кел, балалар, оқылық», «Өнер білім бар жұрттар» деген өлеңдері арқылы жеткізді. Ыбырай Алтынсарин өзінің белгілі шығармасы «Қазақ хрестоматиясында» (Орынбор, 1879 жыл) «Сөзбасы» деген атпен бастырды. Бұл өлеңінде қазақ жастарын оқып білім алуға үгіттеді, өткір тілмен, майда сөзбен үндеу ретінде жазды. «Балғожа бидің баласына жазған хаты» сол «Қазақ хрестоматиясының» ішінде «Оқудағы балалардың үйіне жазған хаты» бөлімінде басылған өлеңінде балаларға оқудың маңызын ұғындырды.

Мәселен, «Кел балалар оқылық» өлеңінде:

Кел, балалар, оқылық,
...Оқысаңыз, балалар,
Шамнан шырақ жағылар.
Тілегенің алдынан

Іздемей-ақ табылар...деп, дүниенің кілті оқуда, білімде деген идеяны алға тартып, оқушылардың оқу мотивтерін оята түседі.

Қазақ мектептеріне байланысты дидактикалық міндеттерді қоя білу және орындау саласында Алтынсарин үлкен табысқа жетті. Ол мектепте ұйымшылдық және тәртіп орнатып, оқу процесінде қатаң режим және оқушылар арасында тәртіп болуын талап етті. Алтынсариннің мұғалімнің міндеттері туралы нұсқаулары - қалай оқыту керектігі, оқушылармен болатын байланыс, олардың қалай оқу керектігі – оның заманындағы методиканы терең және жан-жақты білгенін көрсетеді. Ауызша әңгіменің ойлау мен жазбаша жаттығулардың көптеген әдістері туралы түсіндірмесінде ол балалардың әрбір еңбегінің құр босқа ойсыз жаттауға жұмсалмай, мағыналы және жүйелі болуы керек екенін жазады. Әрі қарай ол балаларды тәрбиелеуде үстіртін және мардымсыз түсініктердің, шалағайлықтың болмауы керек екенін ескертті. Ол нашар оқыту мен нашар қарым-қатынас балалардың басын

қатырып, шатастыратынын, ал керісінше, балалар сергек, олармен қарым-қатынас неғұрлым жақсы, оқушылардың көңіл-күйіне әсер неғұрлым көп болса, сабақ соғұрлым табысты болатынын нақтылы мысалдар арқылы түсіндірді.

Алтынсарин қандайда болмасын оқулықтардың құнды жақтарын меңгеріп, оларды қазақ мектептерінде пайдалануға бар күшін салды.

Оқу методтары мен балаларды оқыту тәсілдерін Ы.Алтынсарин мұғалімдерге олардың кең тәрбиелік мағынасында түсіндіретін:

а) оқыту методтары – балалардың жүре келе мектепке, сабаққа, кейіннен ғылымға өз бетімен білім алуға құмарландыратын жол;

ә) сабақта балалардың ойлау қабілетін арттыратын жаттығулар қажет, мысалы әңгіме, түсіндіру арқылы оқыту методты. Бұл көрнекілік заттарды және өмір фактілерін пайдалануға көмегін тигізеді: заттарды және құбылыстарды суреттеу, олардың қасиеттерін салыстыру, әр түрлі қорытындылар жасау. Сондықтан да балаларда дұрыс ойлау қабілеті қалыптаса бастайды [3; 81].

Алтынсарин оқыту процесін ұйымдастыруды дұрыс түсінді:

1) мұғалімнің ең бірінші рөлі

2) оқу материалдық базаның шешуші маңызы

3) оқулықтарды қазақ мектептеріне пайдалану үшін жарамдылығы жағынан ұқыпты тексеріп отырудың қажеттілігі.

Ол мұғалімдерге методикалық әдебиеттер мен педагогикалық журналдарды міндетті түрде пайдалану қажет деп есептеді. Торғай облысы мектептерінің мұғалімдері үшін «Семья и школа», «Народная школа» деген журналдарды жаздырып алатын. Оқу жабдықтары мен мектеп кітапханасының әдеби кітаптары үшін әрбір мектепке 600 сомнан бөлуге мүмкіндік алды. Ол кезде мұндай ақша өте көп қаржы болып есептелінетін. Мектеп түгелге дердік көрнекі құралдар комплексімен жабдықталды.

Жоғарыда атап көрсеткендей, педагогикалық психологияның бір бағыты – мұғалім психологиясына да қатысты ойларын көре аламыз. Алтынсарин қазақ мектептері үшін мұғалімнің маңызы мен оны дайындау туралы мәселеге орасан зор көңіл бөлген. «Біздің жұмысымызда, - деп жазды Алтынсарин, - қырғыз мектептерінің бүкіл болашағы, көбінесе қазір басталып отырған іске байланысты, - сол себепті мен қазір дүниеде жақсы мұғалімді бәрінен де жоғары бағалаймын. Халық мектептері үшін мұғалім бәрін шешеді».

Орскіде ашылған қазақтарға арналған мұғалімдер мектебі оның қол тумасы еді. Бұл мектепті 1886 жылы 12 мұғалім тұңғыш рет бітіріп шықты. Халық училищелерінің инспекторы болған кезінде ол өзін мұғалімдердің ағасы, досы деп санап, оларды жұмысқа шебер жұмылдыра білді. «Мұғалім балалармен істес болады; егер олар бір нәрсені түсінбесе, онда мұғалім шәкірттерді кінәламай, олардың көкейіне қондыра алмағаны үшін өзін-өзі кінәлауға тиіс. Мұғалім балалармен сөйлескенде ашуланбай, күйгелектенбей, сабырлылықпен сөйлесуге тиіс: шұбалыңқы сөздер мен керексіз терминдерді қолданбастан әрбір затты ықыласпен, қарапайым тілмен түсіндіру керек». [1;247].

Алтынсариннің пікірінше, педагогикалық жұмыстағы ең шешуші нәрсе: мұғалімнің ең жақсы оқыту әдістерін таба білуінде, балалармен дұрыс сөйлей білуінде. Үлгілі жолға қойылған, дұрыс тәртібі бар жаңа типті мектеп оқушыларды қызықтырып, оларды мәдениетке, жұмысқа және ой еңбегіне үйретуге тиіс, олардың білімге және орыс тілін білуге ынтасын мейлінше арттыруға тиіс. «Жақсы білім беру керек, қалай болса солай оқытуға болмайды», «Оқытатын кітаптар ғылымға негізделуі тиіс» деген ойларынан ағарту ісінде немқұрайлық танытпағанын көреміз.

Балаларға оқу үшін ана тілінде қарапайым, қызықты, көңілді әңгімелерді, ертегілерді, мысалдарды, өлеңдерді ұсына отырып, Алтынсарин оларды осылар арқылы қызықтырды. Алтынсариннің хрестоматиясы тақырыптарының байлығымен және жанрлардың әр алуандығынан көзге түсетін.

Ыбырайдың шығармаларын оқи отырып, ол өз заманының беталысын анық аңғарғанын, халық өмірін жаңа арнаға салуда білім мен тәрбие мәселесі қатар жүру керектігіне назар аударғанын көруге болады. Ыбырай әңгімелерінің негізгі қайнары халық тұрмысынан алынған. Өмірді, адам әрекеттерін ешқашан дағдыдан тыс әсірелеп суреттеп, шындықтан алшақтамаған. Кейіпкерлерді шынайы өмірге тән әрекеттері арқылы бейнелеуді мақсат тұтты. Оның әңгімелерін тақырып жағынан еңбек пен өнерге баулитын және адамгершілікке тәрбиелейтін шығармалар деп екі топқа бөліп қарастыруға болады.

Ыбырай жас ұрпақтарға дұрыс тәрбие беру, оларды жас кезінен дұрыс баулу мәселесіне ерекше көңіл бөлді, бұдан педагогикалық психологияның тағы бір бағыты –тәрбие психологиясына қатысты ойларын көре аламыз. «Баланы дұрыс күт, түзу тәрбиеле, қисығын түзе, адасса айқын жолға сал», - деді. Бұл жөнінде де елге үлгі боларлық әңгімелер жазды. Оның осы тақырыпқа жазған бір әңгімесінде:

«Жаздың бір әдемі күнінде бір кісі өзінің баласымен бақшаға барып, екеуі де егілген ағашты көріп жүрді. «Мына ағаш неліктен тіп – тік, ана біреуі неліктен қисық біткен?» - деп сұрады баласы. «Ата – ананың тілін алсаң ана ағаштай сен де түзу болып өсерсің. Бағусыз кетсең, сен де мына қисық

ағаштай болып бағусыз өсерсің. Мынау ағаш бағусыз өз қалпымен өскен», - деді атасы. «Олай болса бағу – қағуда көп мағына бар екен ғой»,- деді баласы. «Бағу – қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым, бұдан сен өзің де ғибрат алсаң болады, сен жас ағашсың, саған да күтім керек. Мен сенің қате жеріңді түзеп, пайдалы іске үйретсем, менің айтқанымды ұғып, орнына келтірсең, жақсы, түзу кісі болып өсерсің. Бағусыз кетсең сен де мына қисық біткен ағаштай қисық өсерсің», - деді.

Сонымен қатар жазушының бір топ әңгімелері адамгершілік тәрбие мәселесіне жазылған. Адамзат баласы шыр етіп жерге түскеннен бастап ата-ананың аялы алақаны мен ыстық ықыласына бөленіп өсетіні белгілі. Ата-ана баласына небір асыл қасиеттерді үйретіп, жақсы азамат болуын тілейді және үміттенеді. Бұл тақырыпта да жазған Ыбырай шығармалары бар. Мысалы «Таза бұлақ» еңбегінде жас жігіттің жауабы арқылы көркем, шебер жеткізе білді. Менің ойыма бөтен бір нәрсе келеді: бұл бұлақтың суы бір орында тынып тұрып, шөп-шалам түсіп, лай-қоқым болса, бұған адам мен айуан мұнша ынтық болмас еді; бұлақ күні-түні тынбай ағып тазаланып тұрғаны үшін ынтық болады. Олай болса, жазудың мағынасы: көңіліңді, бойыңды осы бұлақтай таза сақта, нешік бұлаққа қарасак күн түссе күннің, шөп түссе шөптің сәулесін көреміз, көңілің сол ақ болып, сыртқа ашық көрініп тұрсын дегені[2;139].

«Асыл шөп» әңгімесінде Зылиха мен Бәтима атты екі құрбының арасындағы диалогқа құрылған. Мұнда адам бойындағы қажеттілік құндылықтардың бірі сабырлықтың қандай күйде, қандай жағдайда да керектігі, сабырлық сақтау оның ерік жігерінің, қажыр қайратының бір көрінісі ретінде байқалатыны, шыдамдылық таныту - табандылықтың белгісі дегенді меңзейді. Бұл халқымыздың «Сабыр түбі - сары алтын», «Сабырлы жетер мұратқа» деген даналық сөздерімен психологиялық үндестікте байланысқан[2;119].

Автор тиісті жерде қанатты тіркестер мен мақал-мәтелдерді де ұтымдылықпен пайдаланып отырады. Кейде жазушы өз жанынан үлгі-насихаттық өнегелік жолдар қосып, айтылар ойды ұштап әрлеп отырады.

Ыбырай Алтынсариннің «Әке мен бала», «Асыл шөп», «Бақша ағаштары», «Аурудан аянған күштірек», «Мейірімді бала», «Палқан деген ит», «Қанағат», «Өтіріктің залалы», «Тэкаппаршылық» т.б. бұл әңгімелері жастарды әдептілікке, сабырлыққа, салмақтылыққа және әділ, мейірімді, қайырымды болуға тәрбиелейді. Ол өзінің «Сәтемір-хан», «Талаптың пайдасы», «Зеректік», «Білгеннің пайдасы», «Әдеп» тағы басқа әңгімелерінде балаларды білім алуға, зирек болуға үгіттеді. Мысалы, «Талаптың пайдасы» деген әңгімесінде, ынтасымен оқудың, зиректіліктің нәтижесінде осы әңгіменің кейіпкері Матвей деген кісі бүкіл Ресейге белгілі суретші болып шығады. Басқа әңгімелерде де автор білімді дәріптеді. Бірсыпыра әңгімелерінде жастарды еңбек сүйгіш болуға, ұқыптылыққа дағдылануға шақырады. Бұл тақырыпқа арналған әңгімелері: «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш», «Бір уыс мақта», «Дүние қалай етсең табылады» тағы басқа шығармаларынан көруге болады [2;116-161].

Өркениетке бет алған заманда қазіргі ұрпақтың өзінің тарихи, мәдени, ағарту мұраларынан қол үзіп, көз жазып қалмауы үшін психология, педагогика, этнопсихология, этнопедагогика пәндерінде, соның ішінде педагогикалық психологияны қарастырған кезде қазақтың ағартушыларының еңбектерін, идеяларын пайдаланып, ұлттық байлық – ұлы тұлғалардың кейінгі ұрпағына қалдырған мол қазынасын дәріптеп, насихаттайық дегім келеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Ильминский Алтынсарин туралы естеліктер, 1955
2. Қазақтың тәлімдік ойлар антологиясы /Құраст.: С.Қалиев, К.Аюбай – Алматы, 2008 Т.5 – Қазақстанның Ресейге бағыну кезіндегі тәлімдік ойлар және оқу-ағарту ісінің жайы – 448б.
3. Сыдықов Ә. Ы.Алтынсариннің педагогикалық идеялары мен ағартушылық қызметі, Алматы – 1969 ж
4. https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D1%8B%D2%9B_%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%8F

ӘОЖ 37.015.31

А. Дәулетқазы

4курс, Жаркент жоғары педагогикалық колледжі

Ғылыми жетекші: **Е. Б. Ақылшаев**

Информатика пәндері оқытушысы

БОЛАШАҚ МАМАНДАРҒА АБАЙ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН МЕҢГЕРТУ - ЗАМАН ТАЛАБЫ

Аңдатпа: Абай Құнанбаев шығармаларын оқытудың өзектілігі жайлы сөз етіледі. Абай шығармалары - өз өміршеңдігімен құнды. Болашақ ұстаздар да ақынның ғибратты шығармаларының мазмұнымен танысып, өмірде қолдануға тиіс.

Аннотация: Об актуальности преподавания произведений Абая Кунанбаева. Произведения Абая ценны своей жизнестойкостью. Будущие учителя также должны ознакомиться с содержанием поучительных произведений поэта и использовать их в жизни.

Summary: The relevance of teaching the works of Abai Kunanbaev is discussed. Abai's works are valuable for their vitality. Future teachers should also familiarize themselves with the content of the poet's instructive works and apply them in life.

Абай қазақтың әр баласын ұлтжанды азамат етіп тәрбиелеуге шақырды. Оның мұрасы – парасатты патриотизмнің мектебі, елдікті қадірлеудің негізі. Сондықтан азаматтарымыздың көзі ашық болсын десек, Абайды оқудан, ақын өлеңін жаттаудан жалықпаған жөн.

Қ.К.Тоқаев

Түйін сөздер: Ақын, табиғат, мұра, жастар.

ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың "Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан" атты мақаласында айтқандай, ұлттық салт-дәстүрлеріміз бен тіліміз, өнеріміз бен әдебиетіміз сынды ұлттық рухтың бойымызда мәңгі сақталуына ерекше басымдық беретін бағыттың бірі - рухани тұлғалар мұрасын жас ұрпаққа насихаттау.

Ұрпаққа өнеге болар әлемдік, ұлттық деңгейдегі ұлы тұлғалар баршылық. Десек те, ұлт мақтанышы, адамзат баласына ақыл-ойдың жемісін сыйлап, рухани ұстазы бола білген, кемеңгер ақын Абай Құнанбайұлының орны бөлек.

Абай қалам тартпаған дүние жоқтың қасы. Табиғат, болмыс, ілім – білім, өмірдің қилы түйткілдері, бәрі де қамтылған. Әсіресе, жастарды оқу – білімге шақыратын, жамандықтан жирендіріп, ой салатын, дүниеге кірпіш болып қалануға, жақсылыққа жетелейтін өлеңдері мен қара сөздері жас ұрпақтың бүгінгі жаһандану кезеңінде, алмағайып өмір толқынында адастырмайтын бағдары.

Бағамдап қарар болсақ, ақын шығармашылығының дені ел болашағы - жастарға арналған. Жадымызда мәңгілік сайрап тұрар:

Ғылым таппай мақтанба,

Орын таппай баптанба.

Құмарланып шаттанба,

Ойнап босқа күлуге,- деген өлең жолдарының өзі - ақ жас ұрпақты уақытын бос өткізбей, өмірден өз орнын табуға, ғылымға ұмтылуға шақырып тұр.

Тіршіліктің тұтқасы еңбек пен білімде деп ұққан Абай:

Түбінде баянды еңбек егін салған,

Жасынан оқу оқып, білім алған.

Би болған, болыс болған мақсат емес,

Өнердің бұдан өзге бәрі жалған, - дей отырып, өнер-білімсіз қоғамның пайдалы азаматы болудың мүмкін емес екендігіне баса назар аударады.

Міне, қай өлеңін, қара сөзін алсақ та, бүгін де өміршең, қазір де маңызды.

Бүгінгі көзі қарақты ұрпақ Абай туындыларын көптеп оқуда, түрлі пәндерде, тәрбиелік шараларда кеңінен насихатталып жүр. Ал, осындай шаралардың мазмұнын дұрыс ұйымдастырып, шәкірттерінің Абай туралы оқыған, көңілге түйген дүниелерін олардың өмірлеріне қажет болатындай деңгейде қабылдауына қолдау, мүмкіндік жасайтын, бағыт беретін ол, әрине, ұстаздар қауымы.

Оқу орнының оқытушылары мен студенттері Ұлы Абайдың мерейтойларына арналған жыр эстафетасы басталғалы барынша үн қосып келеді.

Абай мұраларын тек науқандық емес, жүйелі түрде дәріптеуден жалықпайтын ұстаздар мен студенттер қауымы мемлекет басшысының «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақаласын да оқып, ой түйіп, ақын жылына өз үлестерін қосуды жаңарта, жаңғырта жалғастырып келеді.

Колледжде Абай үйірмесі жұмыс істейді. Үйірме мүшелері - ақын шығармашылығын дәріптеу, насихаттау, өнегелеу мақсатында ұйымдастырылған республикалық, облыстық, қалалық, колледжішілік әдеби байқаулар мен кештердің жүлдегерлері, қатысушылары. Абай мұраларын насихаттауға бағытталған алда да талай жоспарланған шаралар бар. Абайды біз қанша оқысақ та, толық таныдық деп айта алмаймыз. Заманымыздың заңғар тұлғасы М.Әуезовтің өзі «Абай деген – терең теңіз, алып мұхит. Абайды таныған сайын оның түбіне маржандарын алу үшін сүңги беруің керек. Ал мен оның бетін ғана қалқыдым», - деген еді.

Шынында, ақынның шығармашылық мұралары - халықтың рухани қазынасы, тәлім-тәрбие өзегі. Ақын бар ойын ел болашағы жастарға арнаған еді. Негізінен жастарды халқына адал қызмет ететін нағыз азамат - «толық адам» етіп тәрбиелеуді мақсат тұтты. Ғұламаның пайымдауынша толық адамның

бойында сегіз қасиет бар. Сол сегіз қасиеттің ішіндегі ең күшті қасиет – ғылым мен құдырет. Осы екеуін қосып, Абай «ақыл» деп алады. Өзінің тарапынан екінші есебін мейірім, жүрек мәселесіне байланысты «рақым» дегенді келтірді. Ал, үшіншісінде – «әділет». Осы үшеуі бір адамның бойында болса, онда сол адам толық болады. Мұны меңгерген адам адамгершілігі күшті болып, әр нәрсені ақылға салып тоқтайды. Міне, осыны меңгерген адам – кемел адам. Жастарды тәрбиелеуде, біздер осы ілімді мейлінше үйретуіміз керек.

Ғұлама Абай – қазақ топырағынан шыққан әлемдік деңгейдегі кемеңгер. Ол күллі адамзат баласына ақыл-ойдың жемісін сыйлап, рухани ұстазы дәрежесіне көтерілген ақын.

Әлемге құшағын ашқан, бүкіл адамға бауырмал, барлық жақсы қасиетті бойына жинаған адам. Оның сондай заманда, мәдениеттен жырақ жерде тұрып, үлкен мәдениетті игеруінің өзі ғажап дүние тәрізді. Өнер-білімсіз қоғамның пайдалы азаматы болудың мүмкін емес екендігіне баса назар аударады. Абай қазақ қоғамындағы жас ұрпақтарды тәрбиелеуге байланысты ойларын бірнеше өлеңдерінде («Жігіттер, ойын арзан, күлкі қымбат», «Мен жазбаймын өлеңді ермек үшін» «Сенбе жұртқа тұрса да қанша мақтап», «Әсемпаз болма әрнеге» т.б.) айқын білдіреді.

Сонымен қатар, жастардың дүниетанымын кеңейтіп, ақыл-ойлары мен пайымдарын қалыптастырудың бірден-бір құралы – қара сөздер. Абай өзінің қара сөздерінде адамзат баласына ортақ мұраларды дәріптей отырып, рухани биікке құлаш сермеп, алысқа қанат қаққанын көрсетеді. Оның қара сөздерінің арқауы – кісілік, мәдениет, ізгілік.

Абай - бүкіл қазақ данышпандығы, таланттылығы, дарындылығы, философиясын бойына сіңірген тұлға. Ол өзінің халқымен мәңгі жасайды.

Мемлекет басшысының да өз мақаласында «Абайды тану – адамның өзін – өзі тануы. Адамның өзін – өзі тануы және үнемі дамып отыруы, ғылымға, білімге басымдық беруі – кемелдіктің көрінісі», - деп айтқан ойы ұлы ақынның асыл мұраларының кемелдік шыңы екендігін дәлелдеп тұрғандай. Олай болса, осынау рухани биіктікке ұмтылуда дана Абайды оқудан, ізденуден жалықпай, шығармашылығымызды шыңдай берейік!

Әдебиеттер тізімі:

1. Абай Құнанбайұлы Шығармаларының екі томдық толық жинағы.- Алматы: Жазушы. –Т.2: Өлеңдер мен аудармалар. – 2015

2. Мұхтар Әуезов энциклопедиясы — Алматы, «Атамұра» баспасы, 2013 жыл.

3. Мұхамедханов Қ. Абай мұрагерлері. — Алматы, «Атамұра», 2016

ӘОЖ 37.1174

Д. З. Жантулина

Тәрбие жұмысы жөніндегі директордың орынбасары, «Рудный музыкалық колледжі» КМҚК
Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы
Қостанай облысы,
Рудный қ.

К.У. Джамбурчина

қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы, «Рудный музыкалық колледжі» КМҚК,
Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы
Қостанай облысы,
Рудный қ.

ОҚУШЫЛАРДЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ МУЗЫКАСЫ АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕЛЕУ

Аннотация: в статье рассматривается роль Казахской национальной музыки в эстетическом воспитании учащихся, а также вопросы развития казахской народной музыки.

Abstract: the article discusses the role of Kazakh National Music in the aesthetic education of students, as well as the development of Kazakh folk music in instrumental and vocal music.

Түйінді сөздер: қазақ ұлттық музыка, музыкалық білім беру педагогикасы, эстетикалық тәрбие, оқушылар.

XXI ғасыр-күрделі өгерістерге толы, ұлттық мәдени құндылықтардан гөрі материалдық құндылықтарға басымдық берілген ғасыр. Ал ұлттық құндылықтар дегеніміз-толық адам болу. Абай Құнанбайұлы қысқа ғана «Адам бол!» деген сөзбен дүниенің бар сырын ашып берген.

Еліміздің ертеңі, ұлтымыздың болашағы - жастар. Сондықтан оқушылар тәрбиесінде өнердің сыныптан тыс жұмыстарда да ықпалды орынға қойылуы керек. «Тәрбие деген жаңа көзқарас, болып жатқан өзгерістерге қарай педагогикалық процестің жаңа сапасын тәрбие процесінің элеуметтік саласының өзіндік ерекшелігін болжайды. Аса маңызды өзгерістер жағдайында жеткіншектердің санасында қарама қайшы процестер дамиды. Тапқырлық, іскерлік, ынталылық, кәсіпқойлық кейбір

кезде тіпті прагматизммен, руханилықсы қасиеттермен жиі жанасады. Қалыптасқан әлеуметтік-экономикалық жағдай, іскерлік қасиеттері жоғары адамгершілік (парасаттылық, адалдық, әділдік, адамның адамгершілігін сыйлай білу) үйлесімді келген тұлғаны қалыптастыруды міндеттейді. Міне, осыған байланысты жеткіншектердің музыкалық тәрбиесінің әлеуметтік маңызы арта түсуде.»

Оқушылар тәрбиесінде қазақтың ұлттық музыка өнерінің алатын орны зор. Оқушылардың ұлттық музыка өнерімен айналысуы, жеке тұлғаның эстетикалық талғамын және эмоционалдық мүмкіндігін көтереді. Сондықтан бүгінгі таңда ұлттық музыка өнерінің түрлерін (ән, күй, терме, жыр, айтыс, толғау, т.б.) олардың әрқайсысының жалпы ерекшеліктерін жаңаша технологияға салу – бүгінгі күн талабы. Осы қойылған талаптарға сай, музыкалық білімді жүйелі түрде дамыту барысында ұлттық сана иірімдерін айқындай түсу және оны тереңірек меңгеру бүгінгі күннің басты мәселесі болып отыр.

Музыкалық білім мен тәрбие беру адамзат өркениетінің ең терең тамырларынан бастау алады. Жас ұрпаққа халықтық тәрбие негізінде білім беріп, тәрбиелеу үшін қазақ музыканы насихаттауға жол ашу қажеттілігі туып отыр. Бұл мәселе Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі ретінде көрініс тапқан.

Музыка — жасөспірімге дүниені жан-жақты танып-білуге көмектеседі, баланың ойына азық беріп, кеңінен және әдеттен тыс ойлауға үйретеді, халықтың рухани мәдениетіне жақындастыра отырып, патриотизм сезімін тәрбиелеп, адамгершілік және азаматтық белсенділігін оятады. Сөйтіп, осының нәтижесінде қоғам үшін қажетті жеке адамның үйлесімді дамуына жәрдемдеседі.

Абайдың асқан музыкалық қабілеті, қазақтың халық музыкасын терең білетіні, орындаушылықтың не бір түрінен хабары барлығының үстіне оның айналасында Мұқа сияқты скрипкашы, өзінің баласы Әбдірахман, Ақылбай, әнші Әлмағамбет, әйелі Әйгерім болды. Бұлардың алдыңғылары орыс, еуропа музыка үлгілерін орындаушы болса, кейінгілері қазақтың халық ән дәстүрінің белгілі адамдары болды. Олар Абай шығарған әндердің тек тыңдаушысы, қошеметшісі емес, ол әндердің бабына келтіріп орындаушысы және Абай тәрбиесі арқылы әдебиетте, музыкада әрбір жаңалықтың басы қылт ете қалса, соған өңмендерін созып, түсінуге, баурауға, айналаға үгіттеуге, соны өткізу жолында қолдарындағы бар рухани қаруларын жұмсауға даяр кісілер еді.

Жыр, терме, аңыз болып атадан балаға мирас болып келе жатқан бабаларымыздың халықтық мұралары ұрпағымызды елжандылық пен ұлтжандылыққа, отанын, елін, жерін сүюге тәрбиелеуге, батырлық пен батылдыққа, өжеттілікпен пен шыншылдыққа тәрбиелеудің қайнар көзі болып табылады. Ән өнері жеке адам сезімінен бастап тұтас халық тағдырына дейін сергек үн қосуға мейлінше оңтай. Адама қоғамындағы үлкенді-кішілі барша құбылыс әнге арқау бола алады. Ұлы Абай ән өнерінің бұл қасиетін:

«Туғанда дүние есігін ашады өлең,
Өлеңмен жер қойнына кіреді денен», - деп түйіндеген.

Қазақ ұлттық музыка шығармашылығы әр халықтың рухани мәдениетінің басты құрамдас бөлігі болып табылады. Сол сияқты, қазақ халқының да ауызша музыкалық поэтикалық мәдениеті адамзаттың кейінгі ұрпаққа мәдени мұрасының жарқын белгілері болып отыр [1].

Әндерде, аспаптық шығармаларында, ұлттық ауыз әдебиеті мен музыкалық шығармашылығында қиял-ғажайып ертегілері мен тарихи оқиғаларға байланысты жырлары, туған еліне, өскен жеріне деген сүйіспеншілігі мен ұлттық дәстүрлі өнердің эстетикасын паш ететін музыкалық туындылары, қоғам өмірі мен тұрмыс-салттың философиясымен таныстыратын ойлы толғаулары кеңінен дамып отырды. Ал бұның бәрі ұрпаққа тәрбиесін, сана-сезімін, мінез-құлқын ұлттық негізде қалыптастыруда айрықша орын алады.

«Шың мәніне келгенде, өнердің кез-келген түрлерінің ішінде адам сезімінің серпінін музыкадай шынайлықпен бітім-болмысымен, нәзік те терең жеткізіп беретіні жоқ та шығар» - деп Д. Шостакович айтқандай, музыканың басты нысанасы – адам, оның рухани өмірі, идеялары, армандары мен ұмтылыстары.

«Музыкалық білім беру педагогикасы» ұғымы - көптен бері қолданылып келе жатқан ұғым. Бұл ұғым көпшілікке музыкалық тәрбие беру саласында, соның ішінде білім мазмұны мен оқытудың әдістемесі белгілі бір педагогикалық жүйені құрайтын және сол музыканың өзі тәрбие құралы ретінде саналатын жалпы білім беретін мектептердегі музыка пәніне байланысты қолданылады.

Музыкалық білім беру педагогикасы қоғамдық құбылыс ретінде музыкалық тәрбие заңдылықтарын, қоғамдық өмірдегі музыкалық тәрбиенің мәні мен рөлін анықтайды. Бұл пән балалар мен жастардың ғана емес, үлкендердің де тәрбиесі жайлы ұғым болып саналады. Музыкалық білім беру педагогикасы — тарихи құндылықтарды зерттеу, жинақтау, жеткізуге деген қоғам қажеттіктерінен пайда болған. Музыканы оқытудың негізін музыкалық білім, іскерлік, дүниетанымдық көзқарастар құрайды. Меңгертілген музыкалық білім көлеміне сәйкес бастауыш, орта және жоғары білім, ал сипаты мен бағыттылығына қарай жалпы музыкалық білім және кәсіптік музыкалық білім деп бөлінеді.

Кез келген ғылым саласы сияқты, музыкалық білім беру педагогикасы әдістнамалық негіздерге сүйенеді.

Барлық музыкалық-педагогикалық үрдіс, музыка мұғалімінің бүкіл шығармашылық іс-әрекеті тек бала тұлғасын қалыптастыруға, оны оқытып, тәрбиелеуге, музыкамен байланысын дамытуға бағытталуы тиіс.

Бүгінгі таңда республикамызда болып жатқан түрлі әлеуметтік экономикалық процестерде халықтың ұлттық сезімін оятады, тарихи мұраға аялы көзқарасты қалыптастыруды, жалпы адами сипаттағы факторларды дамытуда, жеткеншектерді ұлттық және жоғарғы музыка өнері арқылы патриоттыққа тәрбиелеу жұмыстарын жаңартуды талап етеді.

Оқушылардың музыкалық – тарихи әрекеті түрлі тарихи кезеңдердің музыкасын білу, музыкалық – тарихи стилін, ертедегі мен қазіргі композиторлардың шығармашылығын және алған дағдылары мен икемділіктерін түрлі музыкалық қызметінде пайдалана білу. Дыбыс ырғағы мен есту қаблетінің тәжірибесі, әртүрлі жанрлар шығармаларын салыстыра білу, көне, бүгінгі музыканың ерекшелігі мен жалпылығы, дәстүрлі музыка мен халық музыкасын, дәстүрлі музыка мен кәсіби музыкаларын айыра білу, фольклор мен халық әндерін, күйлерін айыра білу, музыкалық өнердің заңдылықтарын білу. Осының бәрі музыка тыңдау, орындаушылық әрекет, музыкалық – композиция шығармашылық процесінде қалыптасады, тұрақтайды, кемелденеді.

Қазақ ұлттық музыкасы - өмір шындығын дыбыстық көркем бейнелермен көрсететін музыкалық өнердің ұлттық саласы. Қазақ ұлттық музыкалық мұрасы аса бай. Алғашқы салаға суырып-салмалық негізді туған эпикалық жанрлар - жыр, толғау, терме, желдірме және лирикалық әндер мен айтыс өнері, екіншісіне көне түркі дәуірінен бергі кезеңдегі музыка үлгілері мен тарихи-мәдени мәліметтер енеді [2]. Қазақ фольклорының елеулі бір арнасы - эпос. Оған тән музыкалық мақам-саздардың қазақ мәдениетінен алатын орны ерекше. Әдеби мәтінге қарағанда музыкалық мақамның арқауы болатыны белгілі. Қазақ эпосы негізінен екі түрлі поэзиялық өлшемге негізделсе, оның мақамы да осы жүйеге құралады.

Эстетикалық тәрбиеде жалпы тәрбиелеу процесінің құрылымына сәйкес өзара тығыз байланысты элементтерден тұрады: мақсаты, мазмұны, әдістері, құралдары және нәтижесі.

Музыкалық эстетикалық тәрбие мектептегі жұмыстың қайсысында болса да белгілі бір дәрежеде тікелей я жанама түрде музыкалық сәттердің енгізілуі арқылы жүзеге асып жатады. Сондықтан оқушыларды музыкалық-эстетикалық мәдениетке баулу тәрбие жұмысының жалпы сипаттарымен өзектестікте көрініс береді.

«Біріншіден, оқудан тыс әр тарапты әрекет баланың сабақта мүмкін болмайтын жан-жақты дара қабілетін ашуға ықпал етеді. Екіншіден, әртүрлі тәрбие жұмысының түрімен айналысу баланың жеке әлеуметтік тәжірибесін жандандырып жетілдіреді, оның адамзат құндылықтарына негізделген білімдерін байытып, қажетті практикалық іскерлігі мен дағдысын қалыптастырады. Үшіншіден, әртүрлі тәрбие жұмысы оқушыларда әрекеттің әр түріне қатысты қызығушылығының дамуына, оған белсенді құлшынысын тәрбиелеуге нәтижелі ықпал етеді. Төртіншіден, сыныптан тыс әртүрлі тәрбие жұмысының формасы тек қана оқушының өзіндік дара қабілетін ашуға ықпал етпейді, сонымен бірге оқушылар ұжымында өмір сүруге үйретеді, өзара ынтымақтастыққа тәрбиелейді.»

Қазақ халқының мәдениеті мен салт-дәстүрлері өзінің ізгілікті, адамгершілікті мазмұнымен шәкірттер бойына, туған халқына, Отанына деген құрмет пен сүйіспеншілік сезімдерін халық педагогикасы арқылы сіңірудің аса бір тиімді жолы. Халық педагогикасының этикалық-эстетикалық бағыттылығы тұрмыс-салт, мәдениет құбылыстарында айқын көрінеді. Олар ғасырлар бойы ұрпақтар сабақтастығы арқылы біртұтас тәлім өнеге ретінде жүзеге асып отырады.

Музыкалық дамудың барлық кезеңдерінде хормен өлең айтуға, сондай-ақ музыкалық іс-әрекеттердің барлық түріндегі білімдерді жинақтауға баса көңіл аудару қажет. «Музыка» пәнінде музыкалық ұлттық мәдениеттің дамуына едәуір мән беріледі.

Оқушыларды музыкалық өнерге үйретуге, сүйіспеншілікті үйретуге олардың арнаулы іскерліктері мен дағдыларын дамытуға (естуін, ән салуын, музыканы қабылдауын, орындаушылық шеберлігін ұштау және т.б. дамыту) бағытталған музыкалық оқыту мен тәрбиелеудің дәстүрлі міндеттерін музыкалық педагогиканың дамуының қазіргі кезеңдегі оқушылар тұлғасын қалыптастыру проблемасына басты назар аударылады. Музыка оның жоғарғы дамуына жетудің құралы ретінде қарастырылады.

Музыка саласындағы музыкалық іс-әрекеттің сан алуан түрлерінен бүгінгі күні көбірек қатысатыны қабылдау, орындау және біршама ас мөлшерде шығармашылық іс-әрекет пен музыкалық аспаптарда ойнау. Оқушыларда қабылдауды дамыту – музыка мұғалімінің маңызды міндеті. Өйткені оның негізінде іс-әрекеттің басқа түрлері жүзеге асады. Музыкалық тәрбиелеу практикасындағы оның әдістемесі мынадай: мұғалім әуен немесе шығарма туралы айтады, қабылдау үшін қажетті жағдай

жасайды, содан кейін шығарма тыңдалады, ал одан соң мұғалім оқушылардың тыңдағандары туралы әңгімелесу өткізеді, қайталап тыңдайды [3].

Ән – халықтың сүйіп айтатын, тыңдайтын, сан ғасырлық тарихы бар халық музыкасының ең бір бай арнасы болып табылды. Көне заманнан келе жатқан ән – күй туралы халықтың аузында қалыптасқан көптеген мақал – мәтелдер, аңыздар, жырлар осының айғағы. Халықтың: «Сөз күміс - ән алтын», «Ел көркі – қыз, той көркі - ән», немесе «Ән өмір ұзартады» деген асыл сөздері осы өнерге арналған.

Қазақтың ұлы ақыны Абай да ән мен күйдің құдіретін жырлап:

Құлақтан кіріп, бойды алар

Жақсы ән мен тәтті күй.

Көңілге түрлі ой салар

Әнді сүйсең, менше сүй – деген.

Ән мен күй шыққан күн, туған айдай дала жұртының тал бесіктен жер бесікке түскенге дейінгі жан серігі болды. Ауылдан ауылға ән айтып, күй тартып жүрген диуаналар, бақсылар, жыршылар, сал – серілер өз өнерін көрсетіп, халықтың көңілін көтерді, айт пен той – томалақ, түрлі ойын – сауық, отырыстардың көркі болды. Ақын - әншілердің өнері халық арасында өте жоғары бағаланып, ақынның келген ауылы оған зор сый – құрмет көрсеткен. Олардың аты аңыз - әңгімеге айналып, ауыздан – ауызға, ұрпақтан – ұрпаққа жетті [4].

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерге терең талдау жасай отырып, «қазақ ұлттық музыкасы», «қазақи тәрбие» ұғымына берілген түсініктерді жүйеге келтіру үшін эстетикалық тәрбие түсінігі мазмұнын жан-жақты анықтап, оны әрі дамыта түстім.

Қорыта айтқанда, балаларды өткеннің мұрасына сын көзбен қарап, оны елеп-екшей отырып, жан-жақты пайдалана білуге тәрбиелеудің маңызы зор. Ұрпақтан-ұрпаққа музыкалық тәжірбиені жеткізуде ауызекі дәстүрдің рөлі. Бұл үшін халқымыздың халықтық-музыкалық творчествосының мазмұнына педагогикалық талдау жасау қажет. Музыка арқылы оқушыларға қазақи тәрбие беру мәселесін педагогикалық тұрғыдан талдай отырып, мынадай тұжырым жасауға болады: жеке тұлғаның дамуы жеке бір уақытпен шектелмейді, даму адам өмірінің барлық кезеңдерінде жүзеге асады, бірақ музыканы оқушыларға эстетикалық тәрбие берудің маңызды іргетасы ретінде арастыру керек. Қазақ ұлттық музыкасы арқылы тәрбие беру проблемасының тарихи әлеуметтік түп тамыры болғанымен, заман ағымы, уақыт талабы бұл мәселені шешудің жаңа сатысы талап етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Рысбекова Р.М. Қазақ халық музыкасы арқылы бастауыш сынып оқушыларына патриоттық тәрбие беру. - Алматы, 2007.
2. Ұзақбаева С.А. Қазақ халық шығармашылығының балалар мен жастарға эстетикалық тәрбие берудегі мүмкіндіктері. -Алматы, 2010
3. Мелдебекова У.И. Бастауыш сынып оқушыларына музыка арқылы эстетикалық тәрбие беру: дис. пед. ғыл. канд. - Түркістан, 2012.
4. Кусаинов Г.М. Теоретико-методологические основы прогностической модели новой педагогической технологии. Автореф. дис. докт. пед. наук. - Алматы, 2013.- 48 с.

ӘОЖ 37.1174

Қ. Б. Диханбай, А. Ж. Мұхтар

Республикалық «Бөбек» колледжінің 2 курс студенттері

Ғылыми жетекші: **Ж.Т.Жумабаева**, директордың оқу-өндірістік тәжірибе жөніндегі орынбасары, жалпы және арнайы пәндер оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі, Алматы қ.

Ы. АЛТЫНСАРИН ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ ТӘРБИЕЛІК МӘНІ

Аңдатпа: Педагогика, шығарма, тәрбие, оқу, өнер, адамгершілік, кішіпейілділік. Ыбырай қазақ жастарын оқуға үндеумен қатар адамгершілікке, махаббат, достыққа, еңбекке, жігерлілікке, тапқырлыққа, халқын сүюшілікке, қысқасын айтқанда, адам деген ардақты есімді ақтай алатын кісі болып шығуға үндеді және жастарға бала кезінен бастап дұрыс тәрбие бергенде ғана бұл міндеттерді іске асыруға болатындығын ол жақсы ұғынды. Сондықтан Ыбырай өзінің оқытушылық, жазушылық, аудармашылық жұмыстарын осы мақсатқа бағындырды.

Аннотация: Наряду с призывом к чтению казахской молодежи Ибрай обратился к нравственности, любви, дружбе, труду, мужеству, смекалке, любви к народу, короче говоря, к тому, чтобы стать человеком, способным оправдать благородное имя адам, и он прекрасно понимал, что только при

правильном воспитании молодежи с детства эти задачи могут быть реализованы. Поэтому Ибрай подчинил этой цели свою преподавательскую, писательскую, переводческую работу.

Abstract: Along with the call to the Kazakh youth to read, Ibrai appealed to morality, love, friendship, work, courage, ingenuity, love for the people, in short, to become a person capable of justifying the noble name Adam, and he understood perfectly well that only with proper upbringing of young people from childhood, these tasks can be realized. Therefore, Ibrai subordinated his teaching, writing, and translation work to this goal.

Педагогика, шығарма, тәрбие, оқу, өнер, адамгершілік, кішіпейілділік

Ыбырай қазақ жастарын оқуға үндеумен қатар адамгершілікке, махаббат, достыққа, еңбекке, жігерлілікке, тапқырлыққа, халқын сүюшілікке, қысқасын айтқанда, адам деген ардақты есімді ақтай алатын кісі болып шығуға үндеді және жастарға бала кезінен бастап дұрыс тәрбие бергенде ғана бұл міндеттерді іске асыруға болатындығын ол жақсы ұғынды. Сондықтан Ыбырай өзінің оқытушылық, жазушылық, аудармашылық жұмыстарын осы мақсатқа бағындырды.

Жазушы әңгімелері еңбек сүюшілік, оқу, өнерге ұмтылушылық, Отанын – елін сүюшілік, талаптылық, жігерлік, іздемпаздық, кішіпейілділік, махаббат, қайырымдылық, адамгершілік, жинақтылық, тағы басқа осылар тәрізді жақсы мінез – құлыққа тәрбиелеуге керекті мәселелерді қамтиды. Бұларға жалқаулықты, қиянатшылдықты, надандықты, сотқарлықты қарсы қойып, жастардың мұндай әдеттерден аулақ болуына жол көрсетті.

«Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш» әңгімесінде, ең кішкентай жәндіктердің де өмір, тіршілік үшін тыным таппай еңбек етіп жүретінін көрсете келіп, оларды балаларға үлгі етеді. Қарлығаш, өрмекші ғұрлы жоқпысың, сен де еңбек ет, босқа жатпа», - дейді.

Кейде сәл нәрсені қомсынып, оған көңіл бөлмеушілік, «аз жұмысты қиынсынып» бойкүйездікке салынушылық өмірде көп кездеседі. Бұл жақсы әдеттің нышаны емес. Сондықтан балаларды жастайынан – ақ бойкүйездікке, жалқаулыққа қарсы еңбекке тәрбиелеу мәселесіне Ыбырай ерекше көңіл бөлген. Жастарды еңбек етуге дағдыландыруды үгіттеген оның басқа да әңгімелері аз емес.

Жазушы «Атымтай жомарт» әңгімесінде еңбекті дәріптейді. Ешнәрсеге мұқтаждығы жоқ Атымтай еңбектен ұдайы қол үзбейді. Бұл ел аузында ертегі жыр болып кеткен, ежелгі араб жұртының әңгімесі болатын. Ыбырай осы ел аузындағы ертегіні балаларға арнап әңгіме етіп ұсынды. Әңгіменің идеясы да, кейінгілерге үлгі боларлық жағы да Атымтайдың сөзінен айқын көрінеді. Атымтай бір сөзінде: «Күн сайын өз бетімен тапқан пұлға нан сатып жесем, бойыма сол нәр болып тарайды. Еңбекпен табылған дәмнің тәттілігі өзгеше болады екен.» - дейді.

Алтынсариннің тәрбие жөніндегі негізгі тақырыбының бірі – талап. Талап етіп талпынбаса, адам баласы ешбір алға баспаған болар еді. «Талапты ерге нұр жауар», - деген халық мақалы да өмір тәжірибесінен туған пікір. Жастық шақ жігер, қайраттың толы кезі. Бойдағы жасырын талант, өнерлерін жарыққа шығарып қалатын кез де осы. Ол үшін талап керек. Әр нәрсені де жігермен істе, өзінің не нәрсеге қабілетің, ыңғайың бар, қолыңнан не келеді, соны жақсы біл, қай өнердің соңына түссең, әрі өзіңе, әрі қоғамға пайда келтіре аласың, талаптан да таңдап ал дейді. Кейде талаптың, жігердің жоқтығынан жап – жақсы өнердің жарыққа шықпай кетуі де мүмкін. Сондықтан өз талабыңмен өрге шық дегенді айтады.

Ыбырай жас ұрпақтарға дұрыс тәрбие беру, оларды жас кезінен дұрыс баулу мәселесіне ерекше көңіл бөлді. «Баланы дұрыс күт, түзу тәрбиеле, қисығын түзе, адасса айқын жолға сал», - деді. Бұл жөнінде де елге үлгі боларлық әңгімелер жазды. Оның осы тақырыпқа жазған бір әңгімесінде:

«Жаздың бір әдемі күнінде бір кісі өзінің баласымен бақшаға барып, екеуі де егілген ағашты көріп жүрді. «Мына ағаш неліктен тіп – тік, ана біреуі неліктен қисық біткен?» - деп сұрады баласы. «Ата – ананың тілін алсаң ана ағаштай сен де түзу болып өсерсің. Бағусыз кетсең, сен де мына қисық ағаштай болып бағусыз өсерсің. Мынау ағаш бағусыз өз қалпымен өскен», - деді атасы. «Олай болса бағу – қағуда көп мағына бар екен ғой», - деді баласы. «Бағу – қағуда көп мағына барында шек жоқ, шырағым, бұдан сен өзің де ғибрат алсаң болады, сен жас ағашсың, саған да күтім керек. Мен сенің қате жеріңді түзеп, пайдалы іске үйретсем, менің айтқанымды ұғып, орнына келтірсең, жақсы, түзу кісі болып өсерсің. Бағусыз кетсең сен де мына қисық біткен ағаштай қисық өсерсің», - деді.

Бұл әңгіменің оқушылар үшін де, оқытушылар үшін де үлкен тәрбиелік мәні бар. «Баланы жастан», - дегендей, оған жас күннен түзу тәрбие беру, оның болашақ өмірі үшін керек. Есейіп кеткен соң қисығын түзеу қиынға түседі. Кейде сол қисаюмен барып мерт болады. Ыбырайдың бұл әңгімесі қазіргі мектеп балаларын тәрбиелеу үшін де үлгі бола алады.

Махаббат, мейірімділік туралы, әсіресе, «Мейірімді бала», «Шеше мен бала», «Аурудан – аяған күштірек» деген үш әңгімесін алуға болады. Махаббат, мейірімділік ата мен ананың үй ішіне деген махаббатынан басталады. Адамгершілікті ту ғып көтерген ұлы адамдар да алдымен өз атасын, өз туғандарын сүйеді, олардың кейбіреулері өсе келе, тек «атасының баласы болмай, адам баласы» бола

біледі. Тек өзіме ғана болсын деген мешандық көзқарасты аттап өтіп, адам деген ардақты атқа ие болушылардың шын бақыты үшін де қол созады.

«Мейірімді бала» әңгімесінде, 13 жасар қыз патшаның үкімі бойынша қолы кесілуге бұйырылған әкесі үшін, патшаға арыз етіп, өз қолын кесуге ұсынады. Қыз: «Тақсыр, жұмыс жасап, бала – шағаларын асырайтын атамның қолын қалдырып, мына менің қолымды кесіңіз», - дейді. Мұнда жас қыздың тек қана атасы емес, анасы мен бауырларына деген де махаббаты суреттеледі.

Ананы қандай түрде бағалап, қалай сүюдің айқын үлгісін жазушы «Аурудан – аяған күштірек» деген әңгімесінде айқын көрсеткен. Бұл әңгімеде аяғы сынған Сейіт деген бала жанына аяғының ауруы қанша батса да анасын ренжітпеу үшін қабақ шытпағандығы айтылады. Автор бұл көріністі былай суреттейді:

«Сейіт орам – ораммен жүріп бара жатқанда, бір арбалы келіп андаусыз соғып кетіп аяғын сындырыпты. Ойбайлап жылап жатқан баласын көріп, шошынғаннан шешесі талып қалыпты. Мұны көрген соң Сейіт жыламақ түгіл, сынған аяғын орнына салып таңып жатқан да дыбысын шығармай, қабағын да шытпай жатты. Сонда сынықшы кісі: «Аяғың ауырмай ма, қабағыңды шытпайсың?» деп сұрапты. Сейіт шешесі шығып кеткен соң, демін алып сынықшыға сыбырлап: «Ауырмақ түгіл жаным көзіме көрініп жатыр, бірақ менің жанымның қиналғанын көрсе, әжем де қиналып жыламасын деп жатырмын», - деді.

Сейіт шын мәнінде мейірімді бала болып суреттеледі. Мұндай жастарда жалпы адамды сүйетін жақсы мінездің біртіндеп өсетіндігі сөзсіз. Бала кезінен әлпештеп өсірген анасының қадірін білген жас алақанына салып аялап, тәлім – тәрбие беріп отырған ұлы анасы - Отанын сүйетін, ол үшін де өз жанының ауырғанына ыңқ етпейтін нағыз отаншыл болып шығады. Ыбырайдың бұл әңгімесінің идеясы осы. Бұл әңгімені осылай түсінсек қана Сейіттің мейірімді мінезін дұрыс түсіне аламыз.

Балаларға арналған шығармалар ең алдымен уақиғалы, қысқа, қызықты, тартымды болуы қажет. Мейлінше түсінікті, балалардың ұғымына жеңіл, тілі жатық және әдеп - өркен, оқу, өнер адамгершілікке жетектейтін тәлім – тәрбие берерлік болуы шарт. Балаларға ешбір зорланбай, қызыға отырып оқумен қатар, көздеген нысана, ойлаған мақсат іске асуы керек. Яғни, автор әңгімесіне қандай мақсат қойса, сол балалардың ой – санасында мәңгілік қалатын болсын. Сонда ғана әңгіме өз міндетін атқармақ. Ыбырай әңгімелері осы шарттардың барлығына дәл келеді.

«Бай мен жарлы баласында» ел көшіп кетіп, ойламаған жерден жұртта ұмытылып қалған екі баланың бастарынан кешірген бір тәуліктегі оқиғаны суреттеуге арналса да, тереңірек қараған адамға автордың ой түйінінде көптеген сыр жатқандығын аңғаруға болады.

Шығармасының бас кейіпкері етіп бай баласы мен кедей баласын алуының өзінде үлкен сыр жатыр.

Әдебиеттер тізімі

1. Ы.Алтынсарин «Таза бұлақ» жин. Алматы, Жазушы, 1988ж.
2. Ы.Алтынсарин «Екі томдық шығармалары

ӘОЖ 37.2

М. Э. Довлетмырадова

Ғылыми жетекшісі: **Кайболдиева Н.Ж.**, директордың оқу жұмысы жөніндегі орынбасары, педагогика және психология ғылымдарының магистрі
«Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі» МКҚК,
Маңғыстау облысы,
Ақтау қаласы

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН АРТТЫРУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа: Мақалада оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруда инновациялық әдістердің тиімділігі туралы айтылған.

Түйінді сөздер: оқытудағы әдіс-тәсілдер, сын тұрғысынан ойлау, диалогтық оқыту, кері байланыс.

Аннотация: В статье говорится об эффективности инновационных методов повышения познавательной активности учащихся.

Ключевые слова: методы обучения, критическое мышление, диалогическое обучение, обратная связь.

Annotation: The article talks about the effectiveness of innovative methods of increasing the cognitive activity of students.

Key words: learning methods, critical thinking, dialogic learning, feedback.

Қазақстан Республикасында білім беру жүйесіндегі жаһандану үдерісі - білім мазмұны мен сапасын арттыру, білім берудің әдіс-тәсілдерін жетілдіру секілді кешенді шараларға тікелей қатысты.

Әлем тәжірибесі көрсеткендей, кез-келген мемлекеттің экономикалық жетістігі сол елдің білім жүйесі мен азаматтарының білім дәрежесіне байланысты.

Тәжірибе кезінде оқушыларға айтарлықтай әсерлі болған факторлардың бірі – оқу үрдісінде инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану. Бұл білім беру үрдісінде педагог пен білім алушы ролінің өзгеруін талап етеді. Бұл өзгерістер білім беруде жаңа көзқарастарды, жаңа әдіс-тәсілдерді енгізуді қажет етеді.

Сондай әдіс-тәсілдердің бірі – топтық жұмыс арқылы оқыту. Бұл оқыту мен оқу тәсілі, проблемаларды шешу, тапсырмаларды орындау арқылы алға қойған мақсатқа бірлесе отырып қол жеткізу дегенді білдіреді. Топтық жұмыстың пайдалы, маңызды тұстары көп.

Жалпы сабақтардағы топтық жұмыс ұйымдастыруда оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артқанын, бір-біріне деген сыйластық сезімі қалыптасқанын, «Біріміз бәріміз үшін, бәріміз біріміз үшін» деген идеяны ұстанып, бір-біріне қолдау көрсетіп, ұйымшылдықпен берілген тапсырманы орындап, тіпті дәстүрлі сабақтарда белсенділігі төмен оқушылардың өзі де белсене қатысып, ал кейбір оқушылар көшбасшылық қасиеттерін көрсетіп, әлсіз оқушыларға қолдау көрсетіп, бір-бірінің арасында керемет сыйластық қарым-қатынас орнағанын байқадым. Мен өз сабақтарымда бірнеше топтық жұмыс түрлерін қолдандым, «Зерттеушілік әңгіме», «Джигсо әдісі», Сократтық семинар, «Ақылдың алты қалпағы», «Педагогикалық біліктілік сыны», «Ойлан-жұптас-бөліс», «Тікелей радиоэфир» т.б. әдістер. Топтық тапсырмаларды бермес бұрын алдымен студенттерді бірнеше топқа жеміс-жидектер, түрлі-түсті қағаздар, түрлі-түсті ленталар, конфеттер т.б. топқа біріктіру әдістері арқылы біріктіріп алдым.

Белгілі педагог В.Сухомлинский «Егер балаға қуаныш пен бақыт бере білсек, ол бала сондай бола алады» дейді. Шәкіртке терең білім беріп, оның жүрегіне адами асыл қасиеттерді үздіксіз ұялата білсек, ертеңгі азамат жеке тұлғаның өзіндік көзқарасының қалыптасуына, қоршаған ортамен санасуына ықпал етері сөзсіз.

Қоғамды адамсыз елестету мүмкін емес. Қоғамға адам қалай керек болса, адамға да қарым-қатынас сонша деңгейде қажет екені белгілі.

Барнс сыныпта диалог қаншалықты қолданылса, оқушылардың білім алуына соншалықты әсер ететінін айтады. Барнс білім берудің мұғалімді селқос тыңдағанда ғана емес, вербальды құралдарды қолдану нәтижесінде, яғни сөйлесу, талдау және дәлелдеу барысында жүзеге асатынын көрсетті. Барнстың бұл айтқан тұжырымдамасымен толық келісемін. Өйткені бізге оқушылардың шебер сөйлегені, тіл арқылы өз ойын жеткізе білгені ауадай қажет. Диалогтік оқыту дегеніміз біздің түсінігімізше мұғалім мен оқушы, оқушы мен оқушы арасындағы қарым-қатынасты реттеп отыратын сөйлесу құралы болып табылады.

Қарым-қатынас - белгілі бір әлеуметтік ортадағы адамдардың өзара түсіністігінен туындайтын күрделі қоғамдық үрдіс. Қарым-қатынастың жүзеге асуының бірнеше жолдары бар. Соның ішінде тілдік қатынастың орны ерекше.

Сабақты диалогтік оқытудың бірнеше түрлерін пайдалану оқушылардың қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, олардың білім деңгейінің өсуіне, танымдық белсенділігінің артуына үлес қосатыны сөзсіз.

Өзімнің мектептегі педагогикалық тәжірибемде оқушылар арасындағы пікір алмасу, сөйлесу, диалогтық қарым-қатынасты жүзеге асыру мақсатында «Ой қозғау», «Серпілген сауал», «Көзбен көрінетін айғақтар негізінде сын тұрғысынан ойлау», «Рөлдік ойын», «Аяқталмаған тезис», «Сұрақтар шеңбері», «Айналмалы бекет» т.б. әдістерін қолдандым.

Оқу процесін жандандыру, диалогтік қарым-қатынасты жүзеге асыру, оқушының танымдық белсенділігін арттыруда рөлдік ойындарды қолданудың да маңызы зор деп есептеп, оқушылардың алған теориялық білімін тәжірибемен ұштастыру, тәрбие процесіндегі түрлі педагогикалық жағдаяттарды оқушыларға талдату мақсатында рөлдік ойындарға арналған топтық тапсырмалар ұйымдастырдым. Мұнда әр топ өздеріне берілген жағдаяттардың шешімін бірге талқылап, топ болып ақылдасып, жағдаяттан шығу жолдарын іздестіріп, оны рөлдік ойындар арқылы өте жоғары деңгейде көрсете білді. Рөлдік ойындар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, сабақты жандандыра түседі, сабақ барысында тілді жаттықтыруға, қарым-қатынасқа түсуге жағдай жасайды және оқушыны басқа қырынан тануға мүмкіндік береді.

Өткізілген сабақтарды бекіту, оқушылардың білімін бақылау мақсатында «Ыстық орындық», «Кезбе тілші», «Білім аукционы», «Ашық микрофон» т.б. әдістерді қолдандым.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушыларды сын тұрғысынан ойлауға үйрету немесе қарсы пікір айтуға, баламалы шешімдерді қабылдауға баулу педагогтардың басты мақсаты болып отыр.

Оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттыру мақсатында қолданылатын тиімді тәсілдердің бірі – сын тұрғысынан ойлауға үйрету.

Сын тұрғысынан ойлау – ойлау мен пікірлесуді дамытатын сала. Оқушыны мұғаліммен, достарымен, құрбыларымен еркін сөйлесуге, пікір таластыруға, бір-бірінің ойын тыңдауға, құрметтеуге, өзекті мәселені шешу жолдарын іздей отырып, қиындықты жеңуге баулитын стратегия.

Сын тұрғысынан ойлау процесі жалпы 4 қадамнан тұрады. Олар: өзіне қажетті ақпарат жинау, келтірілген дәлелдерді сын тұрғысынан талдау және бағалау, кепілденген шешімдер мен жинақталған қорытындылар, ауқымды тәжірибе негізінде болжамдар мен ұсыныстарды қайта қарау.

Оқушылардың сыни тұрғыда ойлануы үшін берілетін тапсырмалардың сапасы мен мазмұны өте маңызды. Оқушылардың сыни тұрғыдан ойлануына жағдай жасау үшін әңгіменің бірнеше түрлерін қолдануға болады: әңгіме–дебат, кумулятивтік әңгіме, зерттеушілік әңгіме.

Сабақта әңгіме–дебатты ұйымдастыру мақсатында «Ақылдың алты қалпағы» әдісін ұйымдастыруға болады. Мұнда оқушылар бұл әдістің талаптарына сай алты топқа бөлініп, берілген тапсырма бойынша бірнеше пікірлер айтады. Ақ қалпақ тобындағы оқушылар субъективті бағалаусыз тек деректерден, ойлардан тұратын пікірлер айтса, сары қалпақтағы оқушылар позитивті ойлар айтып, қара қалпақты студенттер мәселенің негативті жақтарын талқылап, қызыл қалпақты оқушылар сезімге біріліп, ерекше көңіл-күймен баяндап, жасыл қалпақты оқушылар мәселені жаңа қырынан қарап, жаңа жетістіктерге жетудің жолдарын тауып, көк қалпақты оқушылар барлық ойға түйінді ой айтып, сыни ойларға түйін жасап, қорытынды жасады. Бұл әдіс оқушыларға бір сұрақты сан қырлы талқылауға, жан-жақты қырынан қарауға мүмкіндік беріп, өмірдегі болып жатқан құбылыстардың барлығына сыни көзбен қарау керектігін үйретеді.

Оқушы өзінің үйренгенін, естіген, көрген, тыңдаған мағлұматын ауызекі сөйлеу тілінде қолдана біліп, ойын анық жеткізуге үйренсе, сөйлеу қабілеті қалыптасып, ақыл-ойының дамуына да әсерін тигізеді. Бұл жөнінде Л.Н.Толстой: «Балаға үйренген сөзін қолдана білуіне жағдай жасау керек, үйренген сөзін өзінің ауызекі сөйлеуінде бір рет қолданса, ол өзінің жеке меншігіне айналады» — деп айтқан еді. Демек, сөзді орынды қолданып, оның мағынасын жетік білетін бала өз бетімен сыни тұрғыда ой ойлап, тың пікірлер айтып, оның мағынасын түсіндіріп, сөйлеу тілінде шебер қолданатыны сөзсіз.

Оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту үшін мына төмендегі шарттардың орындалғаны міндетті деп есептеймін және сабақ барысында басшылыққа алу қажет деп білемін:

- оқушыларға ойланып-толғануға, ойын ашық айтуға рұқсат беру;
- әртүрлі идеялар мен пікірлерді қабылдау;
- үйрену барысындағы студенттердің белсенді іс-әрекетін қолдау;
- кейбір оқушылар түсіп қалған қолайсыз жағдайларды әжуаға айналдырмау;
- оқушылардың бір-бірінің жауабына, жасаған сынының дәлелді, дәйекті болуын талап ету;
- сын тұрғысынан ойлауды бағалай білу.

Оқушылардың оқу материалын қаншалықты меңгергендігі жөнінде объективті ақпарат алу, білім алушының кемшіліктерін дер кезінде анықтау, оқушылармен кері байланысты орнату мақсатында қалыптастырушы бағалаудың бірнеше түрлерін қолдандым.

Кері байланыс – нақты іс-әрекетке, жағдаяттарға, сұрақтар мен жұмыстардың дұрыс-бұрыстығына көз жеткізе отырып баға беру немесе пікір айту үдерісі. Кері байланыс бізге не береді?

Кері байланыс мұғалімге оқудың қалай жүріп жатқанын, оқушы жетістігі мен қиындығы туралы хабардар етіп, жетістік деңгейі мен қиындығын шешуге көмектеседі. Бұл жұмыс сыйластық қарым-қатынаста жүріп, ол оқушыға өз қатесін түзеуге, ойлау іс-әрекетінің дамуына мүмкіндік беруге бағытталуы керек.

Кері байланыс – мұғалім мен оқушы арасында, оқушы мен оқушы арасында жүзеге асырылады. Кері байланысты ауызша да, жазбаша да қолдануға болады. Кері байланыста оқушы оқудағы өзінің кемшіл тұстарын біліп, алға жылжуға бағытталған пікір алады, ал мұғалім оқытудағы кемшіліктерді біліп, өз шығармашылығына, тәжірибесіне өзгертулер енгізеді.

Оқушылардың сабақта не меңгергенін анықтау, кері байланыс жасау мақсатында әр сабақтың соңында ауызша, жазбаша рефлексия алып отырдым. Кері байланыста «Бес саусақ», «Екі жұлдыз, бір тілек», «Бүгін алған әсерім», «Бағдаршам», «Ашық хат», «Плюс-минус-қызықты», «Қол сигналдары» т.б. әдістерді қолдандым.

Сонымен заман талабына сай «Бұлақ көрсең, көзін аш» дегендей бар мүмкіндікті пайдаланып, баланың қабілет дарынын ашу, танымдық белсенділігін арттыру мұғалімнің міндеті.

Кез-келген оқытудағы жаңа әдіс-тәсілдер ұстаздан терең теориялық, психологиялық, әдістемелік білімді, үлкен педагогикалық шеберлікті, шәкірттердің жан-дүниесіне терең үңіліп, оны ұғына білуді талап етеді.

Пайдаланған әдебиеттер және дереккөздер:

1. Коуч мұғалімінің жұмыс кітабы, Орақова А.Ш., Корнилова Т.Б., Жартынова Ж.А., 2014
1. Тренерлерге арналған нұсқаулық, 2015
2. <http://ustaz.kz/>

3. trener.orleuzko.kz

4. spm.kz

УДК 372.8

Л. К. Дюсеева

преподаватель, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж», Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

КВЕСТ КАК ИННОВАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ.

Аңдатпа: Мақалада квест студенттердің функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың инновациялық технологиясы ретінде қарастырылады, білім беру квесттерін қолданудың әдістемелік аспектілері ашылады, орыс тілі мен әдебиеті сабақтарында квест технологиясын қолдану практикасы ұсынылады.

Түйінді сөздер: квест-технология, функционалдық сауаттылық, орыс тілі, оқу сауаттылығы, шығармашылық ойлау.

Аннотация: В статье рассматривается квест как инновационная технология для формирования функциональной грамотности у обучающихся, раскрываются методические аспекты использования образовательных квестов, представлены практики применения квест-технологии на уроках русского языка и литературы.

Ключевые слова: квест-технология, функциональная грамотность, русский язык, читательская грамотность, креативное мышление.

Abstract: The article is discussed the quest as an innovative technology for the formation of functional literacy in students, reveals the methodological aspects of the use of educational quests, and presents the practice of using quest technology in Russian language and literature lessons.

Keywords: quest technology, functional literacy, Russian language, reading literacy, creative thinking.

Одна из важнейших задач современного образования является формирование функционально-грамотных людей. Функционально грамотные специалисты- это личности, которые могут самостоятельно творчески решать научные, производственные, общественные задачи, критически мыслить, уметь пользоваться информацией, вырабатывать и защищать свою точку зрения, свои убеждения, систематически и непрерывно пополнять и обновлять свои знания путем самообразования, совершенствовать умения, творчески применять их в действительности.

В отличие от элементарной грамотности ... функциональная грамотность есть уровень знаний, умений и навыков, обеспечивающий нормальное функционирование личности в системе социальных отношений, который считается минимально необходимым для осуществления жизнедеятельности личности в конкретной культурной среде. [1, 342]

Функциональная грамотность – способность человека применять приобретенные знания, умения и навыки для достижения поставленных целей и решения различных жизненных задач в различных сферах деятельности. Функциональная грамотность включает в себя комплекс умений и навыков: читательскую, математическую, финансовую, естественнонаучную грамотность, глобальные компетенции, критическое мышление.

Уроки русского языка и литературы очень важны для формирования функциональной грамотности студентов. Во-первых, они позволяют работать с информацией, правильно ее интерпретировать и адаптировать. Во-вторых, вступать в коммуникацию с однокурсниками, дискутировать и доказывать свою точку зрения, работать в группах. В-третьих, на уроках литературы формируются метапредметные знания, так как литература взаимодействует с другими предметами и предметными областями: историей, музыкой, изобразительным искусством, лингвистикой и т.д.

Развитие функциональной грамотности на уроках русского языка и литературы невозможно без применения практик активного обучения и деятельностного подхода. Существует множество приемов и технологий, которые позволяют развить у обучающихся функциональную грамотность.

Одним из эффективных вариантов таких практик являются образовательные квесты.

Квест – это интегрированная педагогическая технология, допускающая элементы проектной, исследовательской деятельности, кейс-технологий и ролевой игры и содержащая в себе комплект обучающих и развивающих заданий, которые могут охватывать отдельную учебную тему,

образовательную проблему, целый учебный предмет и даже несколько предметов (быть межпредметными / метапредметными).

«Образовательный квест предполагает самостоятельный поиск участниками решения возникающих проблем, нацеливает их на поиск новых, творческих решений. Важно также обладать умением работать в коллективе, команде, видеть конечный результат работы команды» [2, с.46].

Базируясь на исследованиях и классификации И.Н. Сокола [3, 139], образовательные квесты дифференцируются в первую очередь: по форме своего проведения (это могут быть компьютерные квест-игры, где ключевыми элементами являются исследование и решение головоломок и задач; веб-квесты, ориентированные на поиск и анализ веб-ресурсов; QR-квесты, основанные на использовании QR-кодов; медиа-квесты, использующие различные медиа ресурсы, например, фотоили видеофайлы; «живые» квесты – квесты на природе, улице, в парках, в определенном помещении; и комбинированные квесты, сочетающие в себе несколько из вышеперечисленных форм);

- по режиму проведению (проводимые в режиме реального времени, в виртуальном режиме или же комбинированном, использующим оба варианта);

- по структуре сюжета (могут быть линейные, нелинейные или кольцевые); - по предметному содержанию (моноквест или межпредметный квест);

- по сроку реализации (краткосрочные и долгосрочные);

- по форме работы (групповые или индивидуальные);

- по доминирующей деятельности учащихся (может носить исследовательский или информационный характер, творческий или поисковый, быть игровым или ролевым).

Квест-технология рассматривается современными исследователями как технология, имеющая конкретные дидактические задачи, игровую целостность, особые правила, известные всем участникам без исключения, активное участие ведущего-модератора и сопровождение участников квеста по ходу всего действия.

Технология создания и проведения квеста предполагает прохождение трех основных этапов: подготовительный, в котором составители квеста определяют его цель и форму, основной (подготовку к игре, проводимую непосредственно перед самим квестом: сбор людей, инструктаж команд, выдача реквизита и т.п., выполнение заданий участниками квеста и подведение итогов) и рефлексивный этапы — обсуждение результатов квеста, высказывание пожеланий

Обязательным условием успешности квеста должны стать чётко сформулированные на первой стадии цель и задачи, а также чётко проговорённые на последней стадии результаты по каждой из сформулированных ранее задач и в целом по конечной цели.

Выделяют следующие виды квестов: линейные, штурмовые и кольцевые. линейными (участники движутся поэтапно: разгадав одно задание, получают другое); штурмовыми (участники получают основное задание и сами определяют пути решения задачи); кольцевыми (участники выполняют задание поэтапно, основная задача – как можно быстрее вернуться в исходную позицию).

Результат прохождения маршрута — продукт, который создаётся участниками квест-игры на финише. Итоговый продукт квеста, выполняемый по окончании прохождения маршрута, представляет собой работу по обобщению полученного в ходе квест-игры опыта познавательной деятельности. Это может быть: блок-схема, кластер, таблица, карта, буклет, «живая газета», оформление стенда, модель. Форма продукта заранее предлагается участникам на старте, и в начале игры происходит её обсуждение, потому что от итогового продукта зависит направление всей последующей деятельности команды.

Важный элемент любой технологии — возможность оценить результативность работы. Оценить работу каждого участника квеста можно по следующим критериям: соответствие взятой на себя роли; качество индивидуальной работы участника на общий результат; развитость коммуникационных навыков; степень вклада участника в создание итогового продукта квест-игры; умение провести анализ работы в команде и деятельности команды в целом.

Немаловажным этапом реализации квеста является проведение рефлексии – оценки обучающимися своей деятельности, достижения результата, удач и неудач на этапах прохождения квеста [5].

Внутри квест-игры активизируются разные виды познавательной деятельности, которым соответствуют приёмы организации этой деятельности. Если требуется оценить, насколько участники квеста понимают информацию и ориентируются в ней, то используются такие приёмы, как блиц-опрос, кроссворд, ответы на вопросы викторины, выполнение теста, поиск недостающих деталей, приём «лови ошибку». На этапе применения знаний, использования их в новых ситуациях используются приёмы моделирования, работы по карте, документам, комментирования фотографии или рисунка, оформления коллажа, головоломки. В заданиях, направленных на анализ и синтез информации, используются такие приёмы, как игра «третий лишний», составление схем, создание рекламного постера, «мозговой

штурм», «проба пера», разбивка кластера. На стадии рефлексии заполняются сравнительные таблицы, листы обратной связи (ЛОС), распаковывается «капсула времени».

Квесты возможно использовать на уроках различных типов: уроках открытия нового знания, уроках развивающего контроля, уроках рефлексии, но наиболее эффективным представляется их использование на уроках систематизации знаний, обобщающих, так как на них требуется в ограниченные сроки (один-два урока) рассмотреть достаточно большой объем материала.

При выполнении проблемных заданий во время квеста расширяется активный словарный запас обучающихся, вырабатывается умение применять учебные предметные знания в жизненных ситуациях, достигается общая грамотность поведения.

Примерами применения квест-технологий на уроках русского языка могут служить занятия: «Знатоки стилистики», «Эксперты по словообразованию», и др.

Так занятие в форме квеста «Знатоки стилистики» нацелено на приобретение и закрепление обучающимися знаний о стилистической системе русского языка. Это ролевой квест, который предполагает, что участники выполняют определенные задания в соответствии с выбранной ими заранее ролью: историки, лингвисты, стилисты и корректоры. Квест включает задания двух этапов. На первом этапе обучающимся предлагается изучить сайты-помощники. На втором этапе обучающиеся закрепляют изученный материал – разрабатывают продукты по стилистике. По окончании работы команды обмениваются созданными продуктами, проводят их взаимопроверку

«Эксперты слов!» - квест, включающий элемент проектного задания. Обучающимся предлагается стать журналистами, расследующими значение, историю возникновения, современное функционирование заданных слов. По каждому этапу квеста обучающиеся предоставляют отчет-репортаж, интервью, газетную заметку. При прохождении квеста развиваются коммуникативные умения, так как обучающиеся обмениваются мнениями. Итогом работы является мини-исследование, касающееся какого-либо слова.

Примерами применения квест-технологии на уроках литературы могут служить занятия по творчеству А.П. Чехова, М.Е.Салтыкова-Щедрина, А.И. Куприна, С. Есенина, М.Булгакова и др.

При изучении творчества М.Булгакова был разработан квест из 5 этапов. Группа заранее поделена на подгруппы, в каждой из которой есть координатор, который будет направлять её «шаги» в квесте и оценивать работу участников по алгоритму, также каждая группа получает маршрутные листы. 1 группа (синий) «Что есть истина?» (Понтий Пилат и Иешуа) 2 группа (жёлтый) «Мы вас испытывали» (Воланд и его свита) 3 группа (красный) «Любовь... поразила нас сразу обоих» (Мастер и Маргарита) 4 группа (зелёный) «Какой интересный город, не правда ли?» (Москва и москвичи). На первом этапе «За далью даль» обучающиеся получают задания, связанные с географическим пространством романа, на втором этапе «Узнай меня» - задания, связанные с возрастом, вещами героев. Например, необходимо назвать вещи, которые принадлежат им: «громданных размеров, червонного золота» портсигар (Воланд), «половая щётка» (Маргарита), «золотые часы с цепочкой» (Римский), «отточенный, как бритва, длинный хлебный нож» (Левий Матвей), «дубликаты ключей» (Босой), примус (Бегемот), бич (Марк Крысобой), 100 тысяч рублей (Мастер). На третьем этапе «Похимичим» необходимо определить, с какими героями связаны те или иные напитки или жидкости. На четвертом этапе «В ботаническом саду» необходимо выбрать растения, которые соотносятся с героями группы. На пятом этапе «Загадочные послания» необходимо узнать, от каких героев обучающиеся получили письма. На каждом этапе каждая из команд получает в «разобранном» виде известные слова одного из героев. В конце игры необходимо собрать эту фразу. Часть заданий были даны в виде QR-кодов.

При изучении сказки М.Е.Салтыкова-Щедрина «Повесть о том, как один мужик двух генералов прокормил» обучающиеся получают роли психологов (изучают психологический портрет мужика), портретистов (изучают связь внешнего облика генералов с их характерами), художников-иллюстраторов (изучают иллюстрации разных художников к сказке), кулинаров (изучают роль еды в повести), литературоведов (ключевые понятия, важные для понимания сатирического произведения: ирония, гипербола, сарказм).

Выполняя квест, обучающийся учится формулировать проблему, планировать свою деятельность, критически мыслить, решать сложные проблемы, взвешивать альтернативные мнения, самостоятельно принимать продуманные решения, брать на себя ответственность за их реализацию. При работе над квест-проектом участнику требуются навыки поиска, анализа информации, умения хранить, передавать, сравнивать и на основе сравнения синтезировать новую информацию.

Квест как новая педагогическая технология была апробирована нами при обучении русскому языку и литературе студентов 1 курса в колледже.

Практика показывает, студенты не только лучше усваивают объем необходимого материала и справляются с решением нестандартных задач, но и по-другому оценивают возможности применения своих профессиональных знаний в будущем. Формируется читательская грамотность, способность обучающихся к осмыслению письменных текстов и рефлексии на них, использования их содержания

для достижения собственных целей, развития знаний и возможностей для активного участия в жизни общества.

Таким образом, применение на уроках русского языка и литературы квест-технологии способствует формированию функциональной грамотности обучающихся, способствует развитию критического мышления, повышает мотивацию к обучению, активизирует мыслительную деятельность.

Список литературы

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: Издательство ИКАР, 2009. — 448 с.
2. Быховский Я.С. Образовательные веб-квесты // Материалы международной конференции "Информационные технологии в образовании. ИТО-99" [Электронный ресурс] // <http://ito.bitpro.ru/1999> (дата обращения 14.10.2023)
3. Сокол И.Н. Классификация квестов // Молодой ученый. 2014. Вып. №6 (09). С. 138-140.
4. Ю.П. Дмитриева, О.А. Васина «Квест как современная технология в образовании и воспитании». [Электронный ресурс] // <https://upload.pgu.ru/iblock/fa5/11.pdf> (дата обращения 14.10.2023)
5. Педченко А.Ф., Артемьева А.Н. Квест-технология в образовательном учреждении: учебно-методическое пособие [Электронный ресурс] https://www.informio.ru/files/main/documents/2020/03/Kvest_tehnologija_v_obrazovateln.pdf

УДК 371.398

С. Н. Евменова

преподаватель, Многопрофильный колледж при
Кокшетауском университете им. Ш. Уалиханова,
Акмолинская область,
г. Кокшетау

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕМЕНТОВ ТРЕНИНГОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УЧЕБНЫХ ЗАНЯТИЯХ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Аннотация: В данной статье рассматривается использование тренинговых технологий на учебных занятиях и их влияние на развитие профессиональной компетентности студентов. Показано, что тренинговые методики создают активную и вовлекающую обучающую среду, способствуют развитию навыков сотрудничества и командной работы, а также развитию навыков решения проблем и критического мышления. Статья призывает преподавателей использовать тренинговые технологии для создания эффективной обучающей среды и развития профессиональных компетенций студентов.

Андатпа: Бұл мақалада оқу сабақтарында тренингтік технологияларды қолдану және олардың студенттердің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері қарастырылады. Тренинг әдістері белсенді және қатысатын оқу ортасын құратыны, ынтымақтастық және топтық жұмыс дағдыларын дамытуға, сондай-ақ проблемаларды шешу және сыни ойлау дағдыларын дамытуға ықпал ететіні көрсетілген. Мақала оқытушыларды тиімді оқыту ортасын құру және студенттердің кәсіби құзыреттілігін дамыту үшін тренингтік технологияларды қолдануға шақырады.

Abstract: This article discusses the use of training technologies in the classroom and their impact on the development of professional competence of students. It is shown that training methods create an active and engaging learning environment, promote the development of cooperation and teamwork skills, as well as the development of problem-solving skills and critical thinking. The article encourages teachers to use training technologies to create an effective learning environment and develop students' professional competencies.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, тренинговые технологии, сотрудничество, практические навыки, учебные занятия.

позволяют Современное образование стоит перед вызовами быстро меняющегося мира, технологического прогресса и постоянно меняющихся требований рынка труда. Студенты, готовясь к вхождению в профессиональное сообщество, должны обладать не только теоретическими знаниями, но и практическими навыками и межличностными компетенциями, позволяющими успешно применять свои знания на практике. В данном контексте, использование элементов тренинговых технологий на учебных занятиях становится ключевым фактором в формировании профессиональной компетентности обучающихся.

Профессиональная компетентность - это комплекс знаний, умений, навыков, и личностных качеств, необходимых для успешного выполнения профессиональных задач. Она представляет собой ключевой элемент в современном мире труда, где работодатели все больше ценят способность выпускников применять свои знания на практике.

Что такое тренинговые технологии? Тренинг – это метод обучения, целью которого является развитие практических навыков и навыков решения задач в определенной сфере. Они ориентированы на активное участие обучающихся в процессе обучения, на практическое применение знаний и умений. Именно поэтому тренинги оказываются эффективным инструментом в формировании профессиональной компетентности студентов и подготовке их к современным вызовам. Тренинговые технологии включают в себя разнообразные методики, средства и приемы, которые способствуют активному взаимодействию студентов, практическому обучению, и развитию межличностных навыков.

Использование тренинговых технологий на учебных занятиях имеет ряд преимуществ, которые способствуют эффективному формированию профессиональной компетентности у студентов:

1. Активизация обучения: Тренинговые технологии предоставляют студентам возможность активно взаимодействовать, высказывать свои мысли, делиться опытом и работать в команде. Это создает более благоприятную обстановку для обучения и помогает формировать навыки коммуникации и сотрудничества.

2. Приближение к реальной жизни: ролевые игры и деловые симуляции позволяют студентам погрузиться в ситуации, максимально приближенные к реальным профессиональным сценариям, позволяют студентам испытать себя в ситуациях, которые они будут встречать в будущей карьере. Это увеличивает степень готовности студентов к решению реальных задач.

3. Развитие межличностных навыков: профессиональная деятельность часто требует совместной работы в команде и эффективной коммуникации. Тренинги по коммуникации и другие методы содействуют развитию навыков, необходимых для успешной работы в коллективе. Студенты учатся слушать друг друга, выражать свои идеи и решать конфликты. Это особенно важно в современном рабочем мире, где эффективное взаимодействие с коллегами и клиентами имеет ключевое значение.

4. Повышение мотивации: Интерактивное и практическое взаимодействие с материалом часто повышает мотивацию и заинтересованность обучающихся. Вместо того чтобы просто слушать лекции, они активно участвуют в учебном процессе, чувствуют себя более вовлеченными и заинтересованными, так как материал представлен в интересной и понятной форме, что делает его более привлекательным. Студенты видят, какую ценность несут знания и навыки для их будущей карьеры.

5. Развитие навыков самостоятельной работы: тренинговые технологии требуют от студентов самостоятельности и ответственности за свои действия. Они учат планированию, организации и выполнению задач, что помогает развить навыки самостоятельной работы, необходимые в профессиональной деятельности.

В целом, использование тренинговых технологий на учебных занятиях значительно повышает качество процесса обучения и способствует формированию профессиональной компетентности у студентов. Они помогают студентам не только освоить необходимые знания, но и развить навыки, которые пригодятся им в будущей профессиональной карьере. Такие технологии позволяют преподавателям создавать интерактивные уроки и практические задания, что делает обучение более увлекательным и эффективным. Это способствует усвоению материала и повышению мотивации к обучению. В итоге, использование современных тренинговых технологий на учебных занятиях является ключевым элементом успешного образования, способствуя подготовке будущих специалистов, готовых к вызовам современного мира.

Примеры использования тренинговых технологий

1. Ролевые игры предоставляют студентам возможность играть роли различных специалистов и осваивать профессиональные навыки через имитацию реальных ситуаций. Например, будущие менеджеры могут сыграть роль руководителя проекта и принимать стратегические решения, а будущие психологи могут попробовать себя в роли консультанта.

2. Деловые игры позволяют студентам участвовать в симуляциях бизнес-ситуаций. Это помогает им развить навыки анализа, планирования и управления. Например, студенты, изучающие экономику, могут управлять виртуальной компанией и принимать решения о производстве, маркетинге и финансах.

3. Тренинги по коммуникации помогают студентам развивать навыки эффективного общения, слушания и решения конфликтных ситуаций. Это особенно важно для будущих лидеров и специалистов, которые должны взаимодействовать с клиентами, коллегами и партнерами.

Для максимальной эффективности использования тренинговых технологий необходимо систематически оценивать результаты и корректировать обучение в соответствии с потребностями и ожиданиями обучающихся. Это включает в себя следующие шаги:

1. Оценка. Оценка производительности студентов в процессе тренинговых занятий является важной частью обучения. Она может включать в себя самооценку, оценку со стороны преподавателей и оценку со стороны товарищей.

2. Обратная связь. После оценки, обучающимся следует предоставить обратную связь, помогающую им понять свои сильные и слабые стороны. Это позволяет им сосредотачиваться на улучшении навыков и компетенций.

3. Коррекция. На основе полученной обратной связи, учебный процесс должен корректироваться. Это может включать в себя изменения методов обучения, дополнительные учебные ресурсы и дополнительные тренинги.

Однако, чтобы эффект использования тренинговых технологий был максимальным, необходимо правильно подбирать методы и формы их применения, а также систематически оценивать результаты и корректировать содержание обучения в соответствии с потребностями и ожиданиями обучающихся. Только так можно обеспечить эффективное формирование профессиональной компетентности в современной образовательной среде.

В конечном итоге, тренинговые технологии представляют собой мост между теорией и практикой, который помогает студентам успешно адаптироваться к требованиям современного рынка труда и достичь успеха в своих профессиональных карьерах.

Список литературы

1. Вавилова Л. Н., Панина Т. С. Современные способы активизации обучения: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений - Москва: Издательский центр «Академия», 2006-176с.
2. Комби А. Тренинг как метод обучения: Пер. с англ. / А. Комби. - М.: Академия, 2007.
3. Новиков А.М. Модернизация образования и образовательная политика. - М.: Наука, 2016.

ӘОЖ 541.18

Д.А. Елеусизова

оқытушы, «Қостанай жоғары педагогикалық колледж» КМКК
Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы,
Қостанай облысы,
Қостанай қ.

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ Ы.АЛТЫНСАРИННІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИДЕЯЛАРЫ

Аңдатпа: Ыбырай Алтынсарин қазақ халқының тағдырына ерекше мән берген ұлы ағартушы – педагог. Ы.Алтынсарин педагогикасының мұраларының негізгі идеяларының бірі – адамның өзара қарым – қатынасы, жастарды еңбекке баулу. Өзінің барлық педагогикалық теориясында жас жеткіншектердің ұлттық тәрбиесін қалыптастырып, жетілдіруде қазақ халқының ғасырлар бойы тәрбие саласында жиған бай тәжірибесін негізге алу қажет деген пікірді ұстанғандардың бірі Ыбырай. Оның дүниетанымдық көзқарасының қалыптасуына әсіресе, қазақтың мәдениетін, өнерін терең білетін, ақыл – парасаты жоғары, сөзге шешен, елге сыйлы атасы Балғожаның ықпалы ерекше болды. Ыбырай бала жастан халықтық педагогикадан алған тәлім – тәрбиесін, үлгі – өнегесін көңіліне түйгендерін оқу ағарту істері арқылы қазақ балаларының бойына сіндіре білді. Ы. Алтынсариннің ұлттық эстетикалық тәрбие проблемаларын қозғайтын арнайы еңбектерін жазып қалдырмағаны белгілі, бірақ Ы. Алтынсариннің ұлттық – эстетикалық тәрбиеге қатысты оның педагогикалық қызметінен көрініс тапты. Ы. Алтынсарин шығармалары халқымыздың салт – дәстүрі, әдет – ғұрыптарын сипаттайтын этнографиялық мәнде келеді. Ы.Алтынсарин жастарды оқу – білім, өнерге үндегенде құрғақ насихатқа ұрынбайды, айтпақ пікірін оқушы зердесіне сіңіру үшін әр түрлі ұстаздық амал тәсілдерді қолданады. Мақалада Ыбырайдың үш кезеңін қамтитын: қазақ балаларына мектеп ашу, надандықты жою, сауаттылықты жоғарыға көтеру, білім сапасын арттыру мақсатында орыстың терең озық ойлы жазушыларының еңбектерін қазақ балалар арасында дамыту жолдары - басты өзегі болып табылады. Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық ой-пікірлері оның шығармашылық қызметінің кез келген саласымен өзектесіп жатады.

Аннотация: Ибрай Алтынсарин-великий педагог-просветитель, придавший особое значение судьбе казахского народа. Одна из основных идей наследия педагогики И. Алтынсарина – взаимоотношения человека, приобщение молодежи к труду. Во всей своей педагогической теории Ибрай является одним из тех, кто придерживается мнения, что в формировании и совершенствовании национального воспитания подростков необходимо основываться на богатом опыте казахского народа в сфере воспитания на протяжении веков. Особое влияние на формирование его мировоззрения оказала Балгожа, глубоко знающая казахскую культуру, искусство, обладающая высоким интеллектом, красноречивая, уважаемая к стране. Ибрай с детства воспитывал в детях казахов, воспитывал их образцом и образцом народной педагогики. Известно, что и. Алтынсарин не написал специальных трудов, затрагивающих проблемы национального эстетического воспитания, но нашел отражение в педагогической деятельности И. Алтынсарина в отношении национально – эстетического воспитания. И. Произведения Алтынсарина имеют этнографическое значение, характеризующее обычаи и традиции

нашего народа. И. Алтынсарин при обращении молодежи к чтению – образованию, искусству не прибегает к сухой пропаганде, а использует различные педагогические приемы, чтобы привить ученику интеллект. Главным ядром статьи являются пути развития среди казахских детей трудов глубоко продвинутых русских писателей, охватывающих три этапа Ибрая: открытие школ для казахских детей, устранение невежества, повышение грамотности, повышение качества образования. Педагогическое мышление Ибрая Алтынсарина актуализируется в любой сфере его творческой деятельности.

Abstract: Ibrai Altynsarin is a great educator who attached special importance to the fate of the Kazakh people. One of the main ideas of the legacy of I. Altynsarin's pedagogy is human relationships, involving young people in work. In all his pedagogical theory, Ibrai is one of those who adheres to the opinion that in the formation and improvement of national education of adolescents it is necessary to base on the rich experience of the Kazakh people in the field of education for centuries. Balgozha, who is deeply knowledgeable about Kazakh culture and art, has a high intellect, is eloquent, and respected by the country, had a special influence on the formation of his worldview. Since childhood, Ibrai raised Kazakhs in children, raised them as a model and a model of folk pedagogy. It is known that and. Altynsarin did not write special works dealing with the problems of national aesthetic education, but was reflected in the pedagogical activity of I. Altynsarin in relation to national aesthetic education. And. Altynsarin's works have an ethnographic significance characterizing the customs and traditions of our people. I. Altynsarin, when addressing young people to reading, education, and art, does not resort to dry propaganda, but uses various pedagogical techniques to instill intelligence in the student.

The main core of the article is the ways of developing the works of deeply advanced Russian writers among Kazakh children, covering three stages of the Ibray: opening schools for Kazakh children, eliminating ignorance, improving literacy, and improving the quality of education. Ibray Altynsarin's pedagogical thinking is actualized in any sphere of his creative activity.

Кілтті сөздер: Педагог, Ы. Алтынсарин, ұлы тұлғалар, интеграция, құндылықтар, дүниетанымдық ұстаным.

Ключевые слова: Педагог, И. Алтынсарин, великие личности, интеграция, ценности, мировоззрение.

Keywords: Y. Altynsarin, educator, values, worldview, integration, great personalities.

Тәуелсіз мемлекет ретінде дүниежүзілік қоғамдастыққа таныла бастауы Қазақстан Республикасы педагогика ғылымында күрделі де жауапты бетбұрыс жасауға мүмкіндік туғызып отыр.

Қазіргі таңда халықтық сананың қайта жаңғырған тұсында ұлтты педагогика тарихын, объективті тұрғыдан зерттеудің қажеттілігі арта түсуде. Соның арқасында XIX ғасырдың аяғы XX ғасырдың басындағы педагогикалық ой-пікірлерін өз шығармашылық жұмысыма негіз арқауы етіп алуым сол ғасырдағы ағартушылардың педагогикалық ой-толғамдарын өз бетімізше қарастырдық.

Бір аллаға сыйынып,
Кел, балалар, оқылық!
Оқығанды көңілге,
Ықыласпен тоқылық-деп,

Ы.Алтынсарин атамыз ұлы Аллаға оның күшіне сыйынып алғашқы үгіт насихат өлеңін бастап, дала қоңырауы болып, қараңғы қара халықтың қара сары баласын бөлмей білім алуға, ғылым жолын іздеуге шақырды.

Біз де өз шығармашылық жұмысымызды «бір аллаға сыйынып» бастап отырмыз. Ы.Алтынсарин атамызға дейін қаншама ғұлама ақын-жазушыларымыз өз өмірлерін сарп етіп, қалай білім берсем, қалай мына халықтың көзін ашсам деп арман етті. Осы жолда Сұлтанмахмұт Торайғыровтың мына өлең шумағы еске түсіп отыр.

Қараңғы қазақ көгіне,
Өрмелеп шығып күн болам.
Қараңғылықтың көгіне,
Күн болмағанда кім болам.

Әрине, олар қараңғы ешқандай оқу тоқу болмаған кездің өзінде, қараңғы түнге жарық күн сыйлар азаматтардың қатарына XIX ғасырдың аяғы мен XX ғасырдың бас кезіндегі ағартушы-педагогтарды атап өтер едік. Олар: Шоқан Уәлиханов, Абай Құнанбаев, Ыбырай Алтынсарин, Мағжан Жұмабаев, Жүсіпбек Аймауытов, Спандияр Көбеев сынды басқа да ақын жазушылар [2].

Қазақ халқының талантты ұлдарының бірі-Ыбырай Алтынсарин аса көрнекті ағартушы, этнограф ғалым, қазақ әдеби және жазба тілінің негізін қалаушы, ақын әрі жазушы, орыс графикасы негізінде қазақ әліпбиін жасаушы жаңашыл педагог болған адам. Ол тарихтың қиын да күрделі кезеңінде қазақ қоғамының құрылымында да әлеуметтік экономикалық өміріне де аса бір қиын шақта дүниеге келді.

Елбасымыз «Тарих толқынында» кітабында Қазақстандағы халық ағарту ісінің тұңғыш абызы деп атады. Ыбырай расында да қазақстандық білім берудің іргетасын қалады. Бұл бағаға ағартушы

қандай еңбегімен жетті? Сұраққа бүгінгі өркениетке өркендеу кезеңіндегі көзқараспен жауап беріп көрейік.

Ең бастысы, Ыбырай ұлтын жан-тәнімен сүйген ұлтжанды азамат деп санаймыз. Он тоғыз жасында-ақ игі іске жол бастаған жігерлі жас болды. Оның жігерін жаныған қараңғыда қамалған қазағының надандығы еді. Қазақ даласында мектеп ашу ісі оңай болмағаны рас. Өкімет пен жергілікті биліктің кедергісіне ұшырай жүріп, тұңғыш қазақ мектебін ашты. Қазақтың даласында «Дала қоңырауы» сыңғырлады. Ұлы ағартушының жүректілігі Мәңгілік елімізді өркендету үшін қызмет атқарып жүрген азаматтарға үлгі боларлықтай [6].

Тың жерден түрен тартып, дән сепкен дихандай өз ісіне құлшына кіріскен ұстаздың алдында оңайлықпен алынбас қамалдар тұрды. Олар: Біріншіден, оқушы алдында оқулық болмады. Не оқытам, қалай оқытам?- деген сұрақтың да жауабын талмай іздену арқылы 1879жылы қазақтың тұңғыш оқулығын жазып шығарды.

Екіншіден, «Барлық күш-жігерімді олардың мінез-құлқына да ықпал етуге жұмсаймын» деген ағартушы озық өнер- білімді, мәдениетті мектеп арқылы таратуды мақсат етіп қойды. Оның озық идеялары бүгінгі күн талабымен нақты ұштасып жатыр. Оқулықтың алғашқы бетіне «Кел, балалар, оқылық» өлеңін жазуы да тегіннен тегін емес. Өйткені оқушының басты міндеті - жаппай білім алу. Ақын-ұстаз «Оқысаңыз, балалар, Шамнан шырақ жағылар» деп білімнің пайдасын уағыздап тұр. Бүгінгі күннің өткір мәселесінің бірі – балаларға терең білім беру. Кейбір жастардың «ақшам болса, білімсіз күн көре аламын» деген қате түсінігіне еңбексіз табылған байлықтың баянсыздығын жетелеріне құйып тұр емес пе!? Үшіншіден, «Өнер-білім бар жұрттар» өлеңінде ғылымның жетістіктерін тікелей мадақтай келіп, озық елдің салтын баяндайды. Бұл идея - жаһандандудың алғышарты. Әр сөзін ұлт болашағына арнаған Ұлы Ұстаз надандықтың қамалын ерен еңбегімен бұзды. Сондықтан, ақын-жазушының шығармалары тереңдетіліп оқылса, тәрбие діңгегі мызғымас еді [3].

Білім сапасы үшін күрескен Ыбырайдың «100 адамдық мектеп ашып, олардан қандай нәтиже шығатынына көз жетпей, босқа шығындағанша, 10 адамға арнап білім беретін сенімді мектеп ашқан анағұрлым пайдалы. Өйткені мұндай аз балаға берілетін білім 100 балаға қарағанда сапалы болады, олар сауатты болып шығады. Қазақтар арасында мұндай шараны» жүзеге асыру оқу-тәрбие жұмысының сапасын жақсартып, беделін арттырар еді.» - деген пікірінде көрегенділікті көруге болады. Қазіргі кездегі мектеп жайын көз алдымызға елестетіп көрсек, 1000-нан астам оқушылардың көп болғанымен білім сапасы төмендейтіні анық қой. Өзіміздің ағартушы педагогтарымыздың өмірін, шығармаларын насихаттайтын өнер ошақтары, Ыбырайтану, Абайтану, «Шоқантану» үйірмелері жұмыс істесе екен деп ойлаймын. Сонымен қатар олардың және Шоқан, Ыбырай, Абайдың еңбектерін оның ішінде әңгімелерін, салған суреттерін, хаттары мен естеліктерін, қара сөздерін тәрбиелік мәнді жеке-жеке кітапшалар етіп шығаруға болады. Ыбырай өмірінің соңғы минутына шейін ұстаз болып, талай жаңалықтың жаршысы болды. Инспекторлық қызметті атқара жүріп, облыс, уез орталықтарында училищелер ашты. Ырғыздағы ашылған қыздар мектебі мен Омскіде тұңғыш мұғалімдер мектебі де осының айғағы. Торғайда тұңғыш ашылған қолөнер мектебінің жұмысын алға бастыру да оңайға соққан жоқ. Құдды Ыбырай дәуірі қайта жаңғырып, қайта оралғандай. Қазіргі еңбек нарығы талаптарына сай, түрлі салада қызмет көрсете алатын мамандық иелеріне сұраныс артуда. Ұлы Алтынсарин негізін қалаған кәсіптік білім беру ісі бүгін де лайықты жалғасын тауып, жандана түсуде [1, 2-б.].

Қазіргі заманауи жағдайындағы білім берудің болашағы қоғамның даму үдерісімен, білімнің ғылыми интеграцияға ұмтылуымен, қоғамда жинақталып және үнемі өсіп отыратын, ақпарат көлемінің әр түрлі тегімен анықталады. Интеграция мен ғаламдастыру қатар жүріп келе жатқан бүгінгі таңда жоғары оқу орындарында, колледждерде, мектептерде білім берудің сапасы мен деңгейін жан-жақты көтеріп, жаңаша ойлайтын, оқыту мен тәрбиенің жаңа технологиясымен күнделікті жұмыста қолдана білетін педагогтардың ғана жұмысы жемісті болмақ. Осындай ұлағатты қызметте жүрген педагогтар Ыбырай ісін өнеге тұтып, ғұмырын халқына арнаса құба-құп болар еді.

Сонымен XIX ғасырдың аяғы XX ғасырдың басындағы ағартушылық педагогикалық пікірлерді қарап отырсақ, сол кездегі қиын кезге саяси көзқарастарға қарамастан қайтсем елімнің көзін ашып, қалай елімді сауаттандырам деп өз өмірлерін сарп етті.

Бізде қазіргі нарық заманына қарамай, ұлы ғұлама педагогтарымыздың, тамаша ағартушы-ғалымдарымыздың еңбегін жалғастыру біздің міндетіміз [5].

Н.Ә.Назарбаев еліміздің сауаттандырудың түрлі-түрлі жолын іздестіріп, бағдарламаларды іске асырып жатыр. Мен елбасымыздың жолдауындағы бағдарламаны қолдай отырып, Қазақстандық әрбір азамат өз елінің бақыты үшін білім алып, еңбек етіп оқуы тиіс.

Ыбырай салған сара жол Тәуелсіз Қазақстанмен бірге қанатын кеңге жайып, жалғасын табуда. «Біз болмасақ, - сіз барсыз, сіздерге берем батамды, үміт еткен достарым» деген ұстаздардың ұлы ұстазы қазіргі жастарға кеңес береді, тәрбиелейді, ғибрат алғызады. Халқы үшін жар құлағы жастыққа

тимей, оқу-ағарту жолында аянбай еңбек еткен Ыбырай атамның ғылыми және әдеби еңбектерінің бүгінгі жастарға берер ғыбаты мол асыл мұра [4].

«Теңіз тамшыдан құралады», «Көп түкірсе – көл»-деген халық даналығын еске ала отырып, осы өзекті мәселелерді іске асыруға, шешімін табуға жұмыла кіріссек нұр үстіне нұр болар еді. Мен өз мақаламды жүректен шыққан мына өлең жолдарымен қорытындылағым келеді:

Қостанайым кең байтақ қалам менің,
Жері жайсаң, ақындарға толған елім.
Қазақты білімменен сусындатқан,
Ыбырайдай ұстаз тұлғам бар менің!
Ыбырай атам салған ұлы жолменен,
Еріп келем сіз салған білім ізіменен.
Мен өзіндей ұстаз болғым келеді-ақ
Қазақ елін сусындатқан білімменен.
Жыл сайын күздің екінші қарашасы,
Ерекше оқылады бұл күн аты.

Бүкіл қазақ дүркіретіп тойлап жатыр
Айбынды 180 жылдығынды!

Әдебиеттер тізімі

1. «Қазақ тілі мен әдебиеті» журналы-Алматы: №11, 2004.
2. Сарбаева А.М. «Қазақ мәдениетінің ұлы қайраткерлері. IX-XIX ғ. Ғұлама тағылымы»: Оқу – әдістемелік құрал. Көкшетау: «Келешек 2030», 2011 жыл.
3. Ы.Алтынсарин «Қазақ энциклопедиясы» - Т:1-121-67
4. Ы.Алтынсарин тағылымы. Алматы 1991 ж
5. «Өзіндік таным» № 2 2007 № 5-6 2006ж
6. Ы.Алтынсарин . Таңдамалы шығармалары.320 бет
7. Ы.Алтынсарин тағылымы. Құрастырған М.Жармұхамедов
8. e-history.kz <https://e-history.kz/kz/contents/view/2127>

УДК 377.5

Л. Л. Ержаканова

преподаватель, педагог- исследователь
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»
Управления образования акимата Костанайской области,
г. Костанай

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ ПРИ МОТИВАЦИИ СТУДЕНТОВ НА СПЕЦДИСЦИПЛИНАХ

Аннотация: В статье даются методы и приемы применения современных информационных технологий при мотивации студентов на специализированных дисциплинах. Рассмотрен перечень интерактивных программ и инструментов, направленных на повышения активности и качества при обучении по специальности «Автоматизация и управление (по профилю)».

Ключевые слова: информационные технологии, мотивация, методы и приёмы, специализированные дисциплины.

Андратпа: Мақалада арнайы пәндер бойынша студенттерді ынталандыру үшін заманауи ақпараттық технологияларды қолдану әдістері мен әдістері берілген. «Автоматтандыру және басқару (профиль бойынша)» мамандығы бойынша оқытудағы белсенділік пен сапаны арттыруға бағытталған интерактивті бағдарламалар мен құралдардың тізбесі қарастырылған.

Түйінді сөздер: ақпараттық технологиялар, мотивация, әдістер мен тәсілдер, арнайы пәндер.

*Мотивация, творчество и свобода — самые
сильные образовательные инструменты.*

Эвантия Поятзи

За несколько последних десятилетий машиностроительное производство Казахстана, радикально изменилось. В жизнь пришли новые технологии, новое оборудование, новые формы организации труда. Эти изменения проявились наиболее революционно в сфере машиностроения и автоматизации. По всему миру, стрелочные контрольно- измерительные приборы заменяются на электронные, а на смену им приходят микропроцессорные системы управления. Для работы с микропроцессорными системами управления необходимо готовить квалифицированных специалистов.

После реформы были упразднены учебные заведения, относящиеся к первому типу, и переименовались в колледжи и техникумы, в которых появилось две категории: квалифицированный

рабочий и специалист среднего звена. Последний – это человек, который получил специальность с правом занимать управленческие должности. Колледж готовит специалистов углубленной подготовки. [1]

С 2022г в Костанайском политехническом высшем колледже готовят специалистов для завода «KamLitKZ» и других предприятий города по специальности: 1302000- Автоматизация и управление (по профилю).

Овладение коммуникативными, профессиональными и другими компетенциями, которые в дальнейшем сформируют фундамент профессиональной деятельности будущего конкурентноспособного специалиста, и является важным фактором, влияющим на мотивацию студентов.

Мотивация – это совокупность различных мотивов, отвечающих на вопросы: «Зачем я сюда пришел?», «Что я здесь делаю?» и т.д. Мотивы могут быть осознаваемыми, например, когда обучающийся хорошо понимает зачем он здесь в колледже, что он делает, и чем это ему поможет, могут быть неосознаваемые или плохо осознаваемые, когда обучающийся понимает зачем он здесь, но не очень понимает, что делать.

В настоящее время студенты понимают, что современная рыночная экономика Казахстана отличается от советской плановой экономики, когда было практически решено куда ты пойдешь работать после окончания обучения, какая будет заработная плата, предоставлялось жилье для проживания, медицинское обслуживание, социальные гарантии, то сейчас молодые люди осознают что это необходимо создавать и приобретать самому, или искать предприятие, которое берет на себя функции социального обеспечения.

Поэтому уже на 1 курсе необходимо показать и объяснить студенту с чем будет связана его профессиональная деятельность и какой уровень дохода он будет иметь. Для этого хорошо подходит просмотр вакансий на сайтах типа HeadHunter Казахстан (hh.kz) с вариантами различной трудовой деятельности с перечнем выполняемых функций и с указанием предполагаемого уровня оплаты труда.

В процессе учебы на 2-3 курсах, после прохождения технологических и производственных практик нужно студентам периодически открывать вакансии и показывать студентам как их полученные знания и навыки за прошедший период обучения согласуются с требованиями работодателей, и на что следует обратить внимание для дальнейшего развития.

На занятиях преподаватель рассказывает, демонстрирует студентам материал, направленный на получения требуемых навыков и умения, но вся эта информация для некоторых обучающихся незначима: они слушают и не слышат, смотрят и не видят. Чтобы эти студенты включились в учебную работу, надо создать стимул для усиленного процесса мышления. Такими приемами являются:

- создание учебно-проблемной ситуации;
- формулировка основной учебной задачи;
- самоконтроль и самооценка своих возможностей
- применение наглядности.

При изучении новой темы преподавателю нежелательно называть ее сразу: "Сегодня мы изучим тему...", и переходить к изучению нового материала. Такая "экономия времени" отрицательно сказывается на учебной деятельности обучающихся. Необходимо с помощью наводящих вопросов информационных технологий, слайдов, использованием контрольных приборов (КИП), дать возможность самим назвать тему и цели занятия. Например, «Совокупность операций, выполняемых в целях подтверждения соответствия средств измерений метрологическим характеристикам- что это?». Студенты называют тему занятия. На слайде показывается частотомер студенты должны назвать что им измеряют. Как вы считаете, что мы сегодня будем изучать? Студентам даю КИП электронный амперметр. Что им измеряют? Назовите тему сегодняшнего занятия?

Студент, который не включён в деятельность, у него не формируется мотивация. Чтобы мотивы возникали, укреплялись и развивались, студент должен начать действовать. Большую роль в формировании мотивации учения играют различные формы деятельности на занятиях. Например, на спецдисциплинах лучше применять групповую работу. При работе с большим текстом разделить его на части и раздать группам, которые в последующем его презентуют. Студенты на лабораторных занятиях работают в минигруппах и в парах. Опыт показывает, что использование групповых форм обучения позволяет вовлечь в работу всех студентов. Главная задача педагога правильно организовать работу групп. Такая организация учебной деятельности на занятиях не только создаёт благоприятные условия для усвоения знаний, но и формирует учебно-познавательные мотивы, которые оказывают большое влияние на формирование мотивации.

Для формирования мотивации учебной деятельности нельзя забывать о значении критерия оценивания. Например, на спецдисциплинах должны быть разработаны критерии оценивания:

- лабораторных занятий;

- практических занятий;
- технических диктантов;
- контрольных работ;
- понятийных диктантов;
- самостоятельных рубежных работ;
- графических работ;
- карточек заданий;
- презентаций и т.д.

Например, разрабатывается чек лист учебных достижений обучающихся.

Таблица 1 Оценивание рубежной самостоятельной работы

№	Задание	Дескрипторы	Количество баллов
1	Задание 1	Решить задачу на нахождение силы тока	15б
2	Задание 2	Записать формулу для нахождения полного сопротивления в цепи	5б
10	Задание n	Nб
Итого			100

Еще один источник формирования мотивации лежит в отношениях преподавателя с обучающимися. Выстроить доверительные, уважительные отношения с обучающимися, умея слушать и слышать их. Использовать различные оценочные обращения: замечание, отрицание, одобрение; хвалить и подбадривать; поддерживать инициативность обучающихся, связывать изучаемый материал с другими дисциплинами. Стимулом в психологии называют внешнее побуждение человека к активной деятельности. Поэтому стимулирование — это фактор деятельности педагога. В самом названии «методы стимулирования и мотивации» находит отражение единство деятельности преподавателя и студентов. Все студенты разные и приходится применять дифференцированный подход. Некоторые студенты не могут принять сложный материал и им требуются простые алгоритмы работы. Они не всегда понимают, что от них требуется на занятии, обучающиеся как бы спрашивают: «Просто скажите, что мне надо выполнить?». И таким студентам надо давать простые, понятные задания, например, «Перечислите пять методов измерения электрических величин», «Назовите, три основных вида поражения электрическим током», делая акцент именно на количестве способов, видов, методов и т.д.

Чтобы повысить мотивацию обучающихся в своей работе необходимо использовать весь арсенал методов организации и осуществления учебной деятельности.

Лекции, беседы позволяют разъяснять обучающимся значимость темы, дисциплины для получения специальности «Автоматизация и управление (по профилю)». К примеру, на уроках общетехнических дисциплин необходимо показывать, что знания, полученные по физике, математике, черчению необходимы для изучения не только этих дисциплин, но и как эти знания будут востребованы при изучении специальных дисциплин и написании дипломного проекта. Например, на дисциплине «Теоретические основы электроники» студенты изучали виды соединений резисторов и конденсаторов, а на дисциплине «Автоматическое регулирование и регуляторы» применяются полученные знания при изучении видов соединений передаточных функций.

Общеизвестно стимулирующее влияние наглядности, которая повышает интерес студентов к изучаемым вопросам. Для этого на спецдисциплинах применяются макеты, стенды, контрольно - измерительные приборы, инструменты, интерактивная доска, онлайн калькуляторы. Наглядность повышает интерес обучающихся к практическим работам.

На сегодняшний день знание нескольких языков является необходимым навыком и требованием современности. Такой феномен объясняется усилением глобализации, развитием международных отношений. В Республике Казахстан при приеме на работу, одним из главных требований, выдвигаемых к кандидатам, является знание нескольких языков. Хороший специалист, помимо специальных знаний, должен владеть тремя языками, поскольку от этого будет зависеть его карьерный рост и положение среди коллег. Полиязычная компетенция – это владение системой лингвистических знаний, умение выявлять сходное и различное в лингвистической организации разных языков, понимание механизмов функционирования языка и алгоритмов речевых действий, владение метакогнитивными стратегиями и развитой познавательной способностью. В нашем колледже большое внимание уделяется трёхязычию при подготовке студентов.

Ценным стимулирующим влиянием обладают проблемно-поисковые методы в том случае, когда проблемные ситуации находятся в зоне реальных профессиональных возможностей студентов, т.е. доступны для самостоятельного разрешения. В этом случае мотивом учебной деятельности обучающихся является стремление решить поставленную задачу. Например, на спецдисциплинах применяются методы:

- нахождение неисправности в электрических схемах на стендах;
- соотношение вопросов и правильных ответов;
- разработка электрических принципиальных схем;
- сборка и наладка гидравлических и пневматических схем;
- программирование управляющих программ для технологического оборудования;
- разработка функциональных и структурных схем автоматизации.

Воодушевляет студентов введение в учебный процесс элементов самостоятельной работы, решение задач, выполнение практических заданий, выбор оборудования по расчётным данным. Например, расчёт сопротивлений для выбора светодиодов, расчёт эквивалентного сопротивления, нахождение общей передаточной функции, расчёт регулирующего органа и его выбор, расчёт автоматического выключателя и его выбор из справочников. При расчётах студенты используют различные онлайн калькуляторы.

Поисковую умственную активность вызывают задания, которые требуют от студентов новых путей самообразования, например, проектная деятельность. Студенты готовят проекты по темам и презентуют на занятии, эта работа готовит их к защите курсового и дипломного проекта при работе с аудиторией. Студенты пробуют создать междисциплинарные проекты. Например, связь дисциплины «ТОЭ» и «Основы метрологии». Это даёт понять им межпредметные связи.

Чтобы повысить мотивацию студентов на спецдисциплинах преподавателю необходимо:

1. Чётко осознать свою роль в учебном процессе, цель обучения.
2. Выстроить доверительные, уважительные отношения с обучающимися, уметь слушать и слышать их.
3. Акцентировать внимание на актуальности и новизне учебного материала, взаимосвязи с другими дисциплинами. Использовать различные формы представления учебного материала: видео, аудиоматериалы, графики, наглядные пособия, раздаточный материал, презентации, онлайн калькуляторы, т.е. все что может удивлять и вызывать интерес.
4. Учебная мотивация. Необходимо разъяснять цели учебной деятельности. Четкая структура занятия позволит обучающимся легче систематизировать и усвоить учебный материал.
5. Использовать разные форматы коллективной работы пары, мини-группы и пр., для разнообразия учебной ситуации можно менять рассадку в аудитории.
6. Включать задания по самоконтролю, взаимоконтролю и взаимопомощи.
7. Освобождение от зачёта, экзамена студентов, освоивших дисциплину на «отлично» — это сильное мотивирующее средство.

Таким образом, можно сделать вывод, что каждый преподаватель должен подбирать и использовать в своей работе наиболее эффективные методы и приёмы стимулирования и мотивации студентов. Результатом использования информационных и педагогических технологий является получение стабильного качества знаний по спецдисциплинам у студентов.

Список литературы

1. <https://vchemraznica.ru/raznica-mezhdu-specialistom-srednego-zvena-i-kvalificirovannym-rabochim/>
УДК 541.18

Б. Д.Есенгельдина, М. П. Курьерова

преподаватели электротехнических дисциплин

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж» Управления образования акимата
Костанайской области, Костанайская область,
г. Костанай

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБОРУДОВАНИЯ, ПРИБРЕТЕННОГО В РАМКАХ ПРОЕКТА «ЖАС МАМАН» В КПВК

Аннотация: Данные стенды в рамках проекта «ЖАС МАМАН» по специальности 07130200 «Электроснабжение» (по отраслям) способствуют совершенствованию учебно-методического процесса, улучшению качества практических знаний студентов, повышению уровня подготовки конкурентоспособных специалистов. Работа акцентирует внимание на нескольких ключевых аспектах:

Основной частью исследования является внедрение в учебный процесс новых стендов в лаборатории:

- Лаборатория электроснабжения и возобновляемых источников энергии;
- Мастерская по монтажу, наладке и ремонту электрооборудования;
- Лаборатория электрических машин, трансформаторов и электрического привода;
- Лаборатория релейной защиты, автоматики и качества электрической энергии электроэнергетических установок;

- Мастерская по монтажу, наладке и ремонту электроустановок;
- Лаборатория электрических машин, трансформаторов, электропривода и АУЭ;
- Мастерская по монтажу и наладке электрооборудования предприятий и гражданских сооружений.

Внедрение данных стендов представляет собой значимый вклад в обучающий процесс, а также помогает готовить современных квалифицированных работников, которые хотят работать на производстве в электросетевых компаниях города.

Түйін: Бұл стендтер 07130200 «Электрмен қамтамасыз ету» (салалары бойынша) мамандығы бойынша «ЖАС МАМАН» жобасы оқу-әдістемелік процесті жетілдіруге, студенттердің практикалық білімінің сапасын жақсартуға, бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау деңгейін арттыруға ықпал етеді. Жұмыс бірнеше негізгі аспектілерге назар аударады:

Зерттеудің негізгі бөлігі оқу процесіне зертханада жаңа стендтерді енгізу болып табылады:

- Электрмен жабдықтау және жаңартылатын энергия көздері зертханасы;
- Электр жабдықтарын монтаждау, баптау және жөндеу шеберханасы;
- Электр машиналары, трансформаторлар және электр жетегі зертханасы;
- Электр энергетикалық қондырғылардың релелік қорғау, автоматика және электр энергиясының сапасы зертханасы;
- Электр қондырғыларын монтаждау, баптау және жөндеу шеберханасы;
- Электр машиналары, трансформаторлар, электр жетегі және АЭЖ зертханасы;

Бұл стендтерді енгізу оқу процесіне айтарлықтай үлес қосады, сонымен қатар қаланың электр желілері компанияларында өндірісте жұмыс істегісі келетін заманауи білікті жұмысшыларды дайындауға көмектеседі.

Ключевые слова: ЖАС МАМАН, лаборатория, мастерская, стенд, WorldSkills, проект, оборудование, производственная практика, учебный процесс, лабораторно-практические занятия.

В 2019 году Костанайский политехнический высший колледж стал победителем проекта «ЖАС МАМАН» по специальности 0902000 «Электроснабжение». Проект «ЖАС МАМАН» разработан в соответствии с поручением Первого Президента Республики Казахстан Н. А. Назарбаева, данного на торжественной церемонии открытия Года молодежи 23 января 2019 года. [1]. Постановлением Правительства РК «О внесении изменений и дополнений в Государственную программу развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017 – 2021 годы «Еңбек». Оператором проекта «Жас маман» определен НАО «Холдинг «Кәсіпкер» [1].

Целью проекта «Жас маман» является модернизация 180 колледжей и 20 вузов по 100 наиболее востребованным профессиям и внедрение международного опыта подготовки квалифицированных специалистов.

Костанайскому политехническому высшему колледжу в рамках проекта «ЖАС МАМАН» выделен грант на приобретение материально-технической базы по специальности «Электроснабжение». Созданы новые учебные лаборатории и мастерские :

- Лаборатория электроснабжения и возобновляемых источников энергии;
- Мастерская по монтажу, наладке и ремонту электрооборудования;
- Лаборатория электрических машин, трансформаторов и электрического привода;
- Лаборатория релейной защиты, автоматике и качества электрической энергии электроэнергетических установок;
- Мастерская по монтажу, наладке и ремонту электроустановок;
- Лаборатория электрических машин, трансформаторов, электропривода и АУЭ;
- Мастерская по монтажу и наладке электрооборудования предприятий и гражданских сооружений.

В рамках проекта " ЖАС МАМАН " в данных лабораториях закуплено оборудование российского и итальянского производства, включающее комплектацию мировых брендов Siemens, Schneider Electric, Samozzi производства Германии, Италии, Беларуси.

Учебный лабораторный стенд «Электрические аппараты» предназначен для применения в процессе обучения в высших учебных заведениях при изучении дисциплины «Электрические аппараты». Стенд может быть использован также для применения в процессе обучения в профессионально-технических и отраслевых учебных центрах повышения квалификации инженерно-технических работников [2].

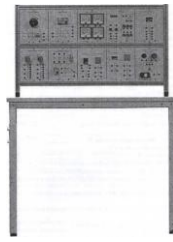

Рисунок 1 – Общий вид учебного лабораторного стенда «Электрические аппараты»

Техническими параметрами стенда является: напряжение питания переменного тока - 220 В, напряжение электропитания лабораторных модулей -24 В, частота питающего напряжения - 50 Гц. «Модуль питания» стенда предназначен для ввода однофазного напряжения в 220 В лабораторный стенд, защиты от токов короткого замыкания, утечки, перегрузки и подачи напряжения питания на лабораторные модули. Для обеспечения электробезопасности модуль содержит автоматический выключатель и выключатель дифференциального тока.

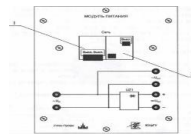

Рисунок 2 – Внешний вид «Модуль питания»: 1 - автоматический выключатель; 2 - выключатель дифференциального тока

«Модуль питания» обеспечивает: защиту от токов короткого замыкания; защиту от токов перегрузки; защиту от токов утечки; выпрямление переменного тока диодным мостом. При работе на стенде необходимо установить автоматический выключатель (рис. 2, п. 1) и выключатель дифференциального тока (рис. 2, п. 2) в нижнее положение, соответствующее выключенному состоянию; собрать исследуемую схему лабораторного стенда; перевести автоматический выключатель (рис. 2, п.1) и выключатель дифференциального тока (рис. 2, п. 2) в положение «Включено».

Учебный лабораторный стенд «Двигатель и генератор постоянного тока» представляет совокупность отдельных функциональных единиц - лабораторных модулей, установленных в единый металлический каркас (лабораторный стол), и определяющих функциональные возможности оборудования. Хотя все модули одного типоразмера можно установить в любое место нижнего или верхнего рядов, предпочтительным является следующее размещение модулей [3].

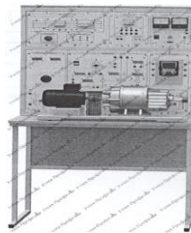

Рисунок 3 – Общий вид лабораторного стенда «Двигатель и генератор постоянного тока»

Учебный лабораторный стенд «Электрические машины с МПСУ» представляет совокупность отдельных функциональных единиц - лабораторных модулей, установленных в единый металлический каркас (лабораторный стол), и определяющих функциональные возможности оборудования. Лабораторный стенд состоит из электромашинного агрегата, модуля питания, возбуждения, добавочных сопротивлений №1 и №2, модуля измерительного, модуля ввода/вывода, модуля силового, преобразователя частоты, тиристорного преобразователя, автотрансформатора, модуля трехфазного трансформатора, лабораторного стола с трехфазным автотрансформатором, комплекта силовых кабелей и соединительных проводов [4].

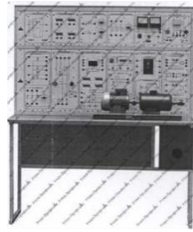

Рисунок 4 – Общий вид лабораторного стенда «Электрические машины с МПСУ»

Электромашинный агрегат и силовой модуль содержит машину постоянного тока с импульсным датчиком скорости, асинхронную машину с короткозамкнутым ротором, универсальную электрическую машину переменного тока. Силовой модуль упрощает подключение силовых цепей двигателей и датчика скорости.

Учебный лабораторный стенд «Преобразователь частоты-асинхронный двигатель» состоит из двух основных частей: электромашинного агрегата и моноблока системы управления. Стенд состоит из электромашинного агрегата, моноблока системы управления, комплекта силовых кабелей и соединительных проводов.

Рисунок 5 – Общий вид лабораторного стенда «Преобразователь частоты - асинхронный двигатель»

Электромашинный агрегат представляет собой соединенные на одном валу три электрические машины: асинхронный двигатель с короткозамкнутым ротором, машина постоянного тока, импульсный датчик скорости – энкодер [5]. С агрегата выходят силовой и информационный кабели, которые подключаются к соответствующим разъемам моноблока. Схема подключения лабораторного стенда к питающей сети, а также подключения электромашинного агрегата к моноблоку с обратной стороны показана на рисунке 6.

Рис. 2. Схема подключения лабораторного стенда

Рисунок 6 – Схема подключения лабораторного стенда

Учебный лабораторный стенд «Электромонтажный комплекс» обеспечивает проведение лабораторно-практических занятий по направлению (компетенции) электромонтаж, в высших, средних и начальных профессиональных учебных заведениях, учебных центрах повышения квалификации и т.д.

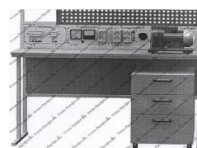

Рисунок 7 – Общий вид лабораторного стенда «Преобразователь частоты - асинхронный двигатель»

Подключение питания к стенду осуществляется от трехфазной сети с помощью специального кабеля (подключается к разъему РП-10-11 на модуле питания стенда).

Новейшее оборудование, приобретенное в рамках проекта рассчитано на повседневное применение на лабораторно-практических занятиях, так же помогло подготовить региональную сборную для участия в республиканском чемпионате WorldSkills. Было выпущено немалое количество готовых профессионалов своего дела, в последствии трудоустроенных и дающих производственную практику для подрастающего поколения.

Список литературы

- 1.Постановление Правительства РК «О внесении изменений и дополнений в Государственную программу развития продуктивной занятости и массового предпринимательства на 2017 – 2021 годы «Еңбек».
- 2.Техническое описание учебно-лабораторного стенда «Электрические аппараты ЭА-СР»: Челябинск, 2020.
- 3.Техническое описание учебно-лабораторного стенда «Двигатель и генератор постоянного тока»: Челябинск, 2020.
- 4.Техническое описание учебно-лабораторного стенда «Электрические машины с МПСУ»: Челябинск, 2020.
- 5.Техническое описание учебно-лабораторного стенда «Преобразователь частоты-асинхронный двигатель»: Челябинск, 2020

ӘОЖ 745.5 (574):37.034

М. Н. Есиркенова, К. Р. Төлегенова

оқытушылар, Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі
«Сәндік қолданбалы өнер» ПЦҚ-сы оқытушылары,
Тараз қ.

ҚОЛӨНЕРДІ ЖАҢА АҒЫМДА ДАМУ АРҚЫЛЫ ЖАСТАРДЫ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕГЕ БАУЛУ

Андатпа: Бұл мақалада колледж білімгерлеріне ұлттық қолөнердің тарихын зерттеу арқылы білім беріп, өнерпаздық пен шеберлік тәсілдерін дамытып, оны түрлендіру әдіс – тәсілімен білімгерлердің шығармашылығын қалыптастыру қарастырылған.

Annotation: Investigation the history of the national art gives the opportunity for students to cognize the methods of mastering the craftsmen, and solving the problem of their creative development

Түйінді сөздер: сәндік қолданбалы өнері.

Key words: the applied art.

*«Әрбір жұрттың өнері, әуелі әр елдің тіршілік қалпындағы
белгілі бір шарттарынан туады. Сымбатты өнер болмаған
елде мағыналы тіршілік жоқ»*

М.Әуезов.

Ұлттық тәрбие берудегі негізгі бағыт-бағдар ұлттық игіліктер мен ұлттық құндылықтарымызды әлемдік деңгейге шығаруға қабілетті жас ұрпақты тәрбиелеуге бағытталуы керек. Жастарды туған халқын құрметтеуге, ұлттық рухын дамытуға, мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін қастерлеуге тәрбиелеу арқылы олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастырамыз. Халықтың өмірі мен салт – дәстүрі ол халық қолөнерінің түпкі тамыры. Жас ұрпақты халық қолөнерінің тарихи даму жолдарымен таныстыру арқылы қолөнер шеберлерінің жасаған еңбектерін бағалауға, олардың дәстүрлі әдістерін бүгінгі күннің кәдесіне жаратуға, оны түрлендіру әдіс – тәсілін меңгерудің өзі ұлттық өнерді насихаттау болып саналады.

Ұлттық рухани байлықтың негізі – жас ұрпаққа берген ұлттық, патриоттық тәрбиемен ұштасады. Қай заманда болмасын адам баласының алдында тұратын мақсат – міндеттерінің ең бастысы - қазақ халқының ұлттық өнерін жалғастыратын салауатты да саналы ұрпақ тәрбиелеу. «Өнер таусылмас қазына, жұтамас байлық» демекші ұлттық өнеріміз шын мәнінде халқымыздың ғасырлар талғамынан өткен қазына екендігі белгілі. Қазіргі таңда білімді де зерделі, өнерлі де парасатты инабатты ұрпақ өсіп келеді. Жастарды қолөнерге үйрету арқылы, білім мен шығармашылықты ұштастырып, еңбек етуге баулу, сонымен бірге салт – дәстүрге тәрбиелеу ұлттық тәрбие берудің басты құралдарының бірі болып отыр. Этнопедагогикалық білім берумен ұлттық тәрбие берудің басты құралдарының бірі – ұлттық өнер болып саналады. Бүгінгі ұстаз шәкірттерді қаталдықпен емес, мейіріммен, білімімен ғана баурай алады. Сабақ жүргізу барысында ұстаз барлық оқушыға бірдей талап қоймағаны дұрыс, олардың жеке қабілеттерін ескермеуі ұтымсыз екені белгілі. Шығармашылықпен жұмыс істейтін оқушыларға бұл талап тиімсіз, біз олардың болашағына балта шауып, өз қабілеттерін жарыққа шығаруына кендергі жасауымыз әбден мүмкін. Сондықтан, жалпы білім беру мектебінде бастауыш сыныптан бастап оқушылардың көркем еңбек сабағында игеретін білімдерін, шығармашылық қабілеттерін жан-жақты зерттеген дұрыс. Өйткені көркем еңбек сабағында оқушылардың тек шығармашылық қабілеттері ғана емес; сонымен қатар ойлау; елестету; есте сақтау; сезіну; қиялдау; көре білу деңгейлері қоса дамып жетіледі. Басқа пәндерге қарағанда бейнелеу өнері пәні оқушыны жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді. Мысалы, баланың салған суретіне қарап, оқушылардың ойлау дәрежесін, байқампаздығын, шыдамдылығын, ұқыптылығын, шапшаңдылығын, сезімталдығын шығармашылық қабілеттерін анықтау оңай болады. Ұлттық қолөнермен сусындаған жас

ешуақытта жамандыққа бармайды, табиғатқа, қоршаған ортаға деген қамқорлығы ерекше болады. Өнер адамның ақыл-ойын, танымын кеңейтеді, ізгілікке, сұлулыққа жетелейді. Өнер өмірде кездесетін келеңсіз құбылыстармен күресуге баулып, баланың халқына, еліне, жеріне деген сүйіспеншілігін оятады. Бұл ғылыми теория емес, шындық. Демек, сабақты сапалы, қызықты өткізуде, балалардың өнерге деген қызығушылығын, сүйіспеншілігін арттыруда пән мұғалімінің тигізер әсері мол. Мұғалімнің шығармашылық әрекеті арқылы оқушының шығармашылық қабілеті қалыптасады. Мәселен, халықтың сәндік-қолданбалы өнер туындыларындағы бейнелер мен ою-өрнектер, түйсіктер мен түсініктер, тұжырымдар, халықтың дүниетанымы баланың эстетикалық талғамын, танымын жетілдіре түседі. Сан алуан, киін да күрделі өрнектерді ұтымды қолдану шығармашылықты шыңдайды, сәндік-қолданбалы өнер сабақтарында ырғақ, бояу түстері, сызбалардың икемділігі туралы негізгі ұғымдарды меңгереді. Олардың әртүрлі материалдар мен құралдарды пайдалану тәсілдері туралы түсініктері қалыптасады.

Қолөнердің түрлі әдіс-тәсілдерін үйрету барысында, оқушылардың қабілеті мен таланты шыңдалады. Сәндік қолданбалы өнеріне баулу – аудиториялық тақырыптар негізінде іске асырылып, практикалық сабақтар арқылы шыңдала түседі. Шығармашылықпен айналысу барысында оқушы ұлттық өнердің құпия сырларын ұғынады. Оқушылардың жасаған шығармашылық жұмыстарынан – шығармашылық үйірмелер мен көрмелер ұйымдастырудың маңызы зор. Шығармашылық көрмелер ұйымдастыру – қолөнерін үйренушілердің шеберлік қабілетін шыңдап, ұлттық құндылықтарымызды дәріптеуге, ұлттық қолөнерді дамытуға көмектеседі. Көпшілікке көрме ұйымдастыру, автордың таланты мен қабілетін, дарынын ашатын, жас таланттың шеберлігін шыңдай түсетін аса маңызды шара.

Қазақтың заңғар жазушысы М.Әуезов: «Көркем өнердің міндеті табиғатқа еліктеу емес, оның сырын ашу. Көркем өнер біздің ішкі дүниемізбен жан – жүйемізге әсер етіп адамдық қалпымызды тәрбиелейді,» - деген. Демек, өнерді түсіне білетін әрбір адамның бойында асқақ сезімдердің туындауы заңды құбылыс. Қазіргі таңда халықтың сәндік қолөнерге деген көзқарасы өзгеріп, қызығушылығы артып, ұлттық ерекшеліктерімен жасалған қолөнер бұйымдарына сұраныстар көбейді. Өнер – халық қазынасы. Өткенді білмей келешекті білу мүмкін емес. Ұлттық қолөнердің көркемдік шеберлігін ұстап қалған ата-бабаларымыздың іс – тәжірибесін барынша жас ұрпаққа насихаттау біздің міндетіміз. Ұлттық тәрбие беруде ұлттық қолөнердің атқаратын ролі зор. Қолөнермен айналысу барысында баланың бойында ұлттық тәрбие қалыптасады. Сол бағытта, Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжінің «Сәндік қолданбалы және халық кәсіпшілік өнері» мамандығы бойынша дәріс беретін оқытушыларының ұйымдастыруымен әртүрлі қалалық, облыстық ғылыми-практикалық конференциялар, семинарлар, байқаулар өткізіліп, оқытушылар мен білімгерлердің шығармашылық жұмыстары көрме залына қойылып отырады.

Сувенир «Отбасы»

Киіз, кесте «Қобыз»

Панно «Сырласу»

Шым ши «Мейірім»

Осындай жетістіктерге жету үшін колледжде білім алып жатқан білімгерлер өз шығармаларының идеялық мазмұндарын байытып, жаңаша бағытта дамуына көңіл бөледі. Олар кесте тігуде, киіз басуда болсын, кілем, алаша, шым ши тоқуда болсын немесе ағаш, мүйіз, сүйек, тас, зергерлік бұйымдарды жасауда сюжетті өрнектермен күрделі оқиғалар бейнесін бере алатын дәрежеге жетуде. Композициялық шешім көріністерімен халықтық сипаттағы өрнекті шығармалар жасайды. Мұның өзі білімгерлердің жан-жақты сауатты, білімді өнердің түрлі салаларымен таныс екенін көрсетеді. Шығармашылыққа баулу барысында жүргізілетін композиция, шеберлік пәндерінің ерекшелігі, ғылыми негіз бен тәжірибенің қатар жүруінде. Бұл пәндерде іс жүзінде нақты жұмыс орындалынатындықтан білімгер оны меңгеру үшін ерінбей еңбек етіп төзімді де жинақы болуы керек. Сондықтан сабақты білімгерлердің қызығушылығын арттыру үшін жаңа инновациялық тәсілдерді енгізіп, түрлендіріп өткізудеміз. Баланың пәнге деген қызығушылығы болса ғана шығармашылыққа көңіл бөліп үйреніп шыңдалады. Жастардың өнерлі болуына және олардың қоғамдық өмірімізге тигізер әсерінің мол екендігін ескере отырып, сапалы білім берумен қатар еңбекке де баулып келеміз. Инновациялық әдістерді қолдану арқылы қазақтың ұлттық нақыштағы бұйымдарын жаңа заманауи үлгіде жасап, меңгеріп, өнеріміздің бай мұрасын толықтырып отырмыз.

Қорыта келе, қазақ халқының «Қарыс қазы –балықта, қалың қазына - халықта» деген мақалы өнер молшылығынан туған қолөнер түрлерінің әр қайсысының талай ғасырлық тарихы бар екенін дәлелдесе,
Әке менен атадан,
Мирас болған қолөнер.
Ұрпақтан озып ұрпаққа,
Кете берер бұл өнер –деп сол өнерді жаңа заманауи талаппен түрлендіріп жасап, тарату бүгінгі ұрпақ біздің міндегіміз. Халықтық өнеріміз жойылса, ұлттық мәдениетіміз жойылуы мүмкін, сондықтан ұлттық қолөнерді сақтап дамыту біздің және кейінгі жастардың міндеті деп санаймыз.

Әдебиеттер тізімі

1. Байжігітов Б.К. Қазақтың қолөнер тарихы: Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік. «Экономика» баспасы, Алматы, 2012
2. Жиенбаева Ш. Еңбекке баулу. (әдістемелік құрал)-Астана: Фолиант, 2010.
3. Қазақ өнері энциклопедиясы «Білік» редакциялық баспа орталығы. Алматы - 2002
4. Істеміров Н «Қазіргі педагогикалық технологиялар мен оқыту құралдары», Алматы, 2007
- 5) ТарМПИ Хабаршысы ғылыми педагогикалық журнал №8 2011

ӨОЖ 377

Ш. Б. Ескалиева

оқытушы, экономикалық пәндер магистрі
Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай политехникалық колледжі» КМҚК,
Қостанай облысы,
Қостанай қаласы

СПАНДИЯР КӨБЕЕВТІҢ ӨСКЕЛЕҢ ҰРПАҚТЫ ТӘРБИЕЛЕУГЕ ҚОСҚАН ҮЛЕСІ

Аңдатпа: Мақала Спандияр Көбеевтің 145 жылдық мерейтойына арналып жазылды. Мақалада Спандияр Көбеевтің өскелең ұрпаққа тәрбие беруге қосқан үлесі туралы айтылады. Ақын, жазушы, оқытушы, педагог, ағартушы Спандияр Көбеевтің «Үлгілі тәржімә», «Үлгілі бала» еңбектері қарастырылған мақала тәрбие мәселелерін қамтиды. Мақалада «Қайырымды бала», «Балалар мен мұғалім», «Ит пен қайыршы», «Түскі тамақ пен кешкі тамақ», «Атасы мен немересі» әңгімелері мен «Қомағай ит», «Маймыл мен Айна» мысалдарының тәрбиелік мәні жайында баяндалады.

Түйін сөз: Спандияр Көбеев, тәрбие, әңгімелер

Аннотация: Статья написана к 145-летию юбилею Спандияра Кобеева. В статье рассказывается о вкладе Спандияра Кобеева в воспитание подрастающего поколения. Статья, в которой рассматриваются произведения поэта, писателя, преподавателя, педагога, Спандияра Кобеева «Үлгілі бала», «Үлгілі тәржімә», охватывает вопросы воспитания. В статье рассказывается о воспитательном значении рассказов, к примеру, «Қайырымды бала», «Балалар мен мұғалім», «Ит пен қайыршы», «Түскі тамақ пен кешкі тамақ», «Атасы мен немересі», «Қомағай ит», «Маймыл мен Айна».

Ключевые слова: Спандияр Кобеев, воспитание, stories.

Annotations: The article was dedicated to the 145th anniversary of Spandiyar Kobeev. The article tells about the contribution of Spandiyar Kobeev to the upbringing of the younger generation. The article covers the problems of Education, which deals with the works of the poet, writer, teacher, teacher, educator Spandiyar Kobeev "Exemplary upbringing", "Exemplary child". The article will tell about the educational value of the stories "Good boy", "Children and teacher", "The dog and beggar", "Lunch and dinner", "Grandfather and grandson", "An insatiable dog", "A monkey and Mirror".

Keywords: Spandiyar Kobeev, education.

«Үлгілі тәржімә» қолға тигеннен кейін мен енді бастауыш мектеп үшін хрестоматия құрастыруға кірістім. Мұнда мен ең алдымен Ыбырай Алтынсариннің хрестоматияларын үлгі еттім. Өйткені Ыбырай әрі шебер педагог, әрі жақсы методист еді. Сондықтан бастауыш мектепте оқитын қазақ балаларына арналып жазылғалы отырған хрестоматия, сөз жоқ, Ыбырайдың үлгісі бойынша жазылуы керек еді. Ыбырайдың оқу құралдарындағы негізгі сарын мінез-құлықты түзеудің, жауыздыққа, озбырлыққа қарсы күрестің, адалдық, әділеттілік адамгершілік тәрбиесін берудің сарыны еді», - деген ақын, жазушы, педагог, ағартушы, Ыбырай Алтынсариннің ізбасары Спандияр Көбеев дүниеге келгеніне бүгінде 145 жыл толып отыр.

Даладай маңғаздықты, теңіздей тереңдікті, таудай асқақтықты өн бойына сыйдырған Спандияр Көбеев – қырманды дала Қостанай облысының тумасы. Мен туған елде, мен қызмет етіп жүрген өлкеде Спандияр Көбеев дүниеге келген деп зор мақтанышпен айта аламын. Халқым, елім, ұрпағым деп ұрандап өткен ұлы тұлға ұлтына ұмытылмас мол мұра қалдырды.

Спандияр Көбеев үшін жастардың орны бөлек. ол жас жеткіншектерге үлкен үмітпен қарайды. Жастардың бойынан қыранның қанатындай күштілікті, таза жүрек пен сүйкімді мінезді, туған жерге деген шексіз махаббатты көреді. Осы себепті өскелең ұрпағын білім алуға шақырады. Танымы терең, тәлімі мол, тәрбиесі дұрыс жолға қойылған жас ұрпақты аңсайды және соған жол сілтейді.

Иә, жастар тәрбиесін алға қойған ағартушы, педагог ұлт болашағын сол уақытта ойласып қойғандығы байқалады. Осы себептен ақын, аудармашы «Үлгілі бала», «Үлгілі тәржімә» хрестоматияларын жазған болатын.

«Үлгілі бала» еңбегінде Спандияр Көбеев: «Хрестоматияны құрастырғанымда, негізгі ойлаған мақсатым, көздеген нысанам — жас ұрпақты өнер-білімге, әділеттілікке, адамгершілікке тәрбиелеу еді. Мұндағы әрбір өлеңші, әңгімелердің мазмұны оқушыларды өнер-білімге шақыру, шыншыл болуға үндеу, жетім-жесірлерді, нашарларды бояу, қайырымсыз байларды әшкерелеу, сол сияқты әлеуметтік теңдікті насихаттау еді. «Үлгілі бала» хрестоматиясының идеялық негізгі ой түйіні осы еді» -деп жазған болатын.

Сондай-ақ, ағартушы педагог: «Үлгілі бала» хрестоматиясына Крыловтың өзім аударған мысалдардан кіргіздім, орыс классиктерінің, балаларға арнап жазған қысқа әңгімелерін өзімшілеп қазақ тұрмысына лайықтап жаздым, сол сияқты қазақтың бай ауыз әдебиетін сұрыптап пайдаландым» - дейді. Ендеше, ақын аудармаларының кейбірін осы жерде талдап көрелік.

«Қайырымды бала» шығармасында жақсы оқығаны үшін әкесі берген ақшаны өзіне жұмсамақ болған бала қайыршыны көріп бере салуы, маған керек болса әкем тағы береді деп ойлауы оқушыларды ақылдылыққа, құнықпаушылыққа, мейірімділікке, сенімділікке баулиды.

«Балалар мен мұғалім» әңгімесінде жолдан тауып алған кітапқа таласқан екі бала, әділ шешім қабылдаған мұғалім туралы айтылады. Шығарма оқушыларды әріп тануға, білім алуға, ізденуге, әділеттілікке шақырады.

«Ит пен қайыршы» шығармасы. Бір ит үйді күзетіп жатыр еді. Қораға бір қайыршы шал кірді. Ит оны көріп үре бастады. Шал айтты: «Ая, мен ашықтым», ит оған жауап берді: «Мен үргенде осы үшін үрем, менің дауысыммен үйден біреу шығар да, сені көріп, тамақтандырар деп», - дейді. Иә, хайуанның өзі қалайда-олай жақсылыққа құштар болып тұр. Шығарма жақсылық жасауға бейімдейді.

«Түскі тамақ пен кешкі тамақ» әңгімесінде. Түк істемей ішкен түскі астағы сорпаның балаға дәмсіз болуы, кешке дейін әкесіне көмектесіп келіп ішкен манағы түскі астағы дәмсіз сорпаның дәмді болып кетуі, анасының тапқырлығы оқушысын қызықтыра түседі. Оқырманын еңбеккерлікке, еңбекпен тапқан нанның тәтті болатынын түсіндіреді.

«Атасы мен немересі» әңгімесінде баланың даналығы мен даралығы ерекше көрінеді. Атасына итаяқтан тамақ берген әкесі мен анасының іс-әрекетін көрген бала, өз әке-шешесіне қартайғанда тамақ беретін ыдыс дайындайды. Бұны көрген баланың ата-анасы ойланып қалады. Шығармада ата-анаға не қылсаң бәрі алдына келетінін баяндайды. Үлкенге құрмет, кішіге ізет жасауға шақырады.

«Дүниеде не іс көрсең, еткіш сабыр, ашарға күштімін деп етпе жәбір, «Менменде тәуба жүрмес» деген сөз бар, болашақ, еткен істі білер тағдыр. Біреудің дәулеті мол құдай

берген, мал іздеп нашарлар көп елде жүрген. Күншілік қып масқара болмаңыздар, біледі жамандығын оқып көрген, құдайдың бергеніне қанағат ет», - дейді «Қомағай ит» аудармасында. Аузында тышқаны бар иттің көлеңкесін судан көріп, суға секірген ит судан тшқан пайда қылмақ түгілі текке ағып кетеді. Судағы өз көлеңкесі екенін түсінеді. Аудармашы көрсеқызарлықтың соңы жақсылыққа бармайтынын түсіндіреді.

«Көре алмай бұрынғыдай қайғыланған, сұрайды ем бар ма деп көрген жаннан, біреуден ақырында құлақтанды, тәуір деп көзілдірік өзі арзан. Бес — алты көзілдірік алды сатып, Жарар еді пайдаланса іске ұқсатып, салғаннан төбесіне киіп алды, айырып ешбір жөнін көрмей жатып, сонан соң тұмсығына түсіреді», - деп айтылады «Маймыл мен айна» аудармасында. Көзі көрмеген маймыл біреден көзілдірікті тағу керектігін есітседе, қалай тағарын білмейді. Бәрібір көзі көрмейді. Соңында құрғына дейін тағып алып ел-жұрқа күлкі болады. Аудармашы надандық туралы айтқысы келеді. Білмегенінді сұрап алуға болатыны жөнінде меңзеді. Әр затты өз орынымен дұрыс, керекті жерде қолдануға шақырады.

«Балалар, жиналыңыз мектепке ерте, мәз болмай деген сөзге «мырза, ерке». Бұл кезде өнерлі адам өрге шықты, зат емес надан кісі алар текке», - дейді ақын өзінің «Мектепке шақыру» өлеңінде. Құрт-құмырсқа, жәндіктердің өзі тіршілік жасап жүр, сен де бекер жатпа, қаңқу сөзге алданба, білім ал, ізден, ерте тұр, уақытты босқа өткізбе деп ұрандайды.

Міне, айта берсек, біз Спандияр Көбеев шығармасын тәмамдай алмаймыз. Қай шығармасын алсақ та, тәлім мен тәрбие көзі. Тек оқи біліңіз және оқыта біліңіз.

Спандияр Көбеевтің басқа да шығармалары ұшан-теңіз. Біз тек қана бала тәрбиесінде орасан зор рол алатын «Үлгілі бала», «Үлгілі тәржімә» еңбектері туралы ғана айттық.

Қорыта келе айтарым, тарихи тұлға Спандияр Көбеев туған халқы мен адамзат өркениеті алдында сіңірген еңбегі де солай — ғасырдан ғасыр озған сайын көркейе түседі. Ал, тағдырдың ең бір

қиын бұраландарында халқының бойына қуат берген, жігерін жанумен болған Көбеев шығармашылығы келер ғасырлардағы толқын-толқын талай ұрпаққа ата-бабаларының мұңы мен шерін, арманы мен рухын ұмыттырмай, үнемі құлағына құюмен болары анық. Осындай рухани байлықты, тәрбиені тікелей ауыз әдебиетімен байланыстырған ақын тәрбиесі бесікте жатқаннан бастап баланың құлағына сіңіру әрбір адамзаттың бұлжытпай орындайтын міндеті болса деп ойлаймын. Осылай жасай білгенде ғана жер бетінде Қазақ елі мәңгі тұрады, осынау мәңгілік сарын да ешуақытта үзілмейді және сөнбейді. Оған ешкімнің ешқандай күмәні болмас. Сонымен қатар, оның рухани мұрасында өз халқының жарқын болашағына мол сенімі, поэзиясындағы ұлттық бейнелер құндылық ретінде тереңірек қарастырылады. Олай болса, өмір бойы "Білім мен тәрбие" ұранын көтеріп өткен Спандияр Көбеев үшін бүгінгі жас ұрпақтың бақыты маңызды болған.

"Адам тағдырын тәрбие шешеді, тәрбие құралы-сөз",-деп заманымыздың белгілі ақыны Олжас Сүлейменов айтқанындай жастарды сезінген ақын өнегелі, өрелі асыл сөздерін кейінгі ұрпаққа сыйлағандығын жоғары еңбектерінен көруге болады. Қалай дегенде де, Спандияр Көбеев атамыз өзіне дейінгіге де, кейінгіге де ұқсамайтын, өзіндік қолтаңбасы бар ұлы тұлға. Ыбырай атамыздың ізін жалғаған ұлы ұстаз. Бүгін де жас-кәрі, үлкен-кіші ақын шығармашылығынан сусындап, рухани қажеттіліктерін қанағаттандыруда. Ақынның сөзі өлмейді, ғалымның хаты өлмейді деген осыдан қалған болар. Ендеше, халқым, баршамыздың мерейтойымыз құтты болсын!. Ұлысын ұлықтайтын ұрпақ ұлылығымен алға баса берсін»

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақ энциклопедиясы 2007ж, Алматы
2. Қазақ әдебиеті. С. Мақыпұлы, Т. Сыдықов. Астана, «Фолиант», 2007ж
3. Қазақ әдебиетінің тарихы Г.С. Умаров, С.Ф. Шарабасов. Астана, 2007ж
4. Қазақ әдебиетінің хрестоматиясы. 2- кітап, Ш.Ахметов. «Арман-ПВ», 2004ж
5. [энhttps://bilim-all.kz/article/18829#:~:](https://bilim-all.kz/article/18829#:~:)

ӨОЖ 541.18

А.О.Ескермесова

студент, «Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі

З.К.Шалғынбаева

Ғылыми жетекшісі: арнайы пәндер оқытушысы,
«Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі,
Алматы қаласы

СПАНДИЯР КӨБЕЕВТІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЕҢБЕКТЕРІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Андатпа: Ы.Алтынсарин мен С.Көбеевтің білім беру саласына қосқан үлесі және ағартушылық идеяларының сабақтастығы қарастырылады.

Кілт сөздер: ағартушы, білім, әдеби шығармалары, әдеби мұра.

Аннотация: В данной статье рассматривается вклад Ы.Алтынсарина и С.Кубеева в сферу образования и преемственность просветительских идей.

Ключевые слова: просветитель, знание, литературные произведения, литературное наследие.

Annotation: This article discusses the contribution of I.Altynsarina and S.Kubeev in the field of education and the continuity of educational ideas.

Key words: educator, education, literary works, literary heritage.

Спандияр Көбеев – қазақ кеңес жазушысы, ХХ ғасырдағы қазақ әдебиетіндегі сыни реализмнің өкілі, қоғам қайраткері, аудармашы, ағартушы-демократ, Қазақ КСР еңбек сіңірген мұғалімі, ауылдардағы жаңа мектептердің ұйымдастырушысы, нағыз педагог ағартушы Ыбырай Алтынсариннің ізбасары. Педагогика жолында көптеген еңбек сіңіргендігі бәрімізге мәлім. «Спандияр Көбеевтің педагогикаға қосқан үлесі» туралы сөз қозғамастан бұрын, оның ұстаздық жолы туралы ақпараттармен танысып алатын болсақ: 1878 жылы бұрынғы Торғай облысы, Обаған болысына қарасты нөмірі үшінші ауылда - қазіргі Ақсуат ауылында дүниеге келген. Анасы Айтбоз өте қайратты, ақылды, ауылының ортақ анасы сияқты қадірлі адам болған көрінеді. Әкесі Көбей хат таныған, шыншыл, тек қолөнерімен күн көрген. Әке-шешесінің үлгі тәрбиесі болашақ педогог-жазушының мінез құлқының қалыптасуына көп әсер еткен. Мектеп жасына жетіп қалған бала бірде әкесімен бірге бұл кездегі дәулетті кісі Соқытбайдың ауылына барғанда, Ыбырай Алтынсаринді көреді. Көп кешікпей сол ауылда ұлы ағартушы Ы. Алтынсарин бірінші рет екі жылдық мектеп ашады.

1887 жылдың желтоқсанында Алтынсариннің тікелей көмегімен Спандияр сол мектепке алынады. Содан кейінгі жылдары Қарағайлықөл деген жердегі төрт жылдық болыстық мектепте білім

алады да, Қостанай қаласындағы Алтынсарин ашқан орыс-қазақ мектебінде оқуын жалғастырады. Енді ол осы қаладағы жаңадан ашылған екі жылдық педагогикалық курсқа түсіп, оны 1901 жылы бастауыш мектеп мұғалімі деген мамандық бойынша бітіріп шығады.

Спандияр Көбеев Петропавлскіде оқытушылық қызметін атқарып жүргенде, сол кездегі ұлы орыс халқының атақты жазушысы И. Крыловтың бірнеше мысалдарын қазақшаға аударып, баспаға ұсынады. Ол аудармалары «Үлгілі тәржіме» деген атпен 1940 жылы және «Үлгілі бала» (1912 жылы) кітаптары басылып шығады. Осы кітаптарына енген өлеңдері мен әңгімелері жасөспірімдерді еңбек пен бірлікке, тату-тәтті ынтымаққа шақырған.

С. Көбеевтің қазақ топырағында тұңғыш романдарының бірі болған «Қалың мал» 1913 жылдың қазан айында басылып шығады. Бұл роман шығармашылық өмірінде ерекше орын алады. Мұнда қазақ ауылының әлеуметтік суреті, қазақ әйелінің тағдыры, оның теңсіздігі және жастар өмірі, ойын-той салттары туралы бейнеленген. Атайдың соңғы жылдары жазған «Орындалған арман» атты мемуарлық еңбегі 1954 жылы өңделіп, екінші рет кітап болып баспадан шығады. Кітаптың негізгі мазмұны педагог-жазушының өткен өмір жолы, қоғамдық қызметі, ортасы мен дәуірі жайлы шығарма. Әсіресе, Ы. Алтынсариннің халықтық қызметін көрсетуге көп көңіл бөлген.

Ұлы ағартушының ізбасары С. Көбеевтің кезінде жоғары бағаланып, екі дүркін Ленин орденімен марапатталып, «Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген мұғалімі» деген құрметті атақ алған және Республика Жоғарғы Кеңесіне депутат болып сайланды.

1951 жылы өмірбаяндық сипаттағы «Армандар орындалады» естеліктері жарық көрді. Кітап кеңестік қазақ мектебінің күнделікті өміріне, революцияға дейінгі ауыл өміріне және Кеңес өкіметі жылдарындағы қазақ даласындағы түбегейлі өзгерістерге арналған.

Спандияр Көбеев мұраларының ағартушылық сипаты:

Спандияр Көбеев жайында бірқатар зерттеу мақалалар, еңбектер басылып шыққан. Атап айтқанда, жазушының әдебиеттік еңбегі мен шығармалары жөнінде М.Әуезовтың «Орыс реализмінің дәстүрі мен қазақ әдебиеті», С.Мұқановтың «Жазушы педагог» деген мақалаларында, Б. Шалбаевтың «Қазақтың алғашқы романы» деген мақаласы мен «Қазақтың революциядан бұрынғы прозасы мен романының тарихы» деген кітапшасында, С.Қирабаевтің «Қазақтың тұңғыш романы» деген мақаласы мен «С.Көбеевтің жазушылық қызметі» (қолжазба) деген диссертациясында, Көбеевтің өзінің «Орындалған арман» атты шығармасында, орта мектеп оқу кітаптарында айтылған.

Спандияр Көбеев – 1903 жылдан бастап, осы күнге дейін өзінің барлық саналы өмірін, күшін, білімін халық ағарту ісіне, оқытушылық жұмысқа арнаған адам. Мәлік Ғабдуллин ағартушы жайындағы мақаласында «1950 жылы «Орындалған арман» деген атпен мемуарлық көлемді шығармасын жазып, баспаға берді. Кәзір «Педагогика мәселелері» деген педагогикалық еңбек жазып жүр. Біз бұдан Спандияр Көбеевтің оқытушылық саласымен белсенді шұғылданған жан болғанын аңғарамыз. (1, 253)

Ол ақын, ойшыл, нағыз ұстаз және өз халқының патриоты ретінде тәрбиелік идеяларды айтып қана қоймай, оларды іс жүзінде жүзеге асыра бастады.

С.Көбеев қазақ аулындағы надандық, өзге де керағар мінез-құлықты сынау, шенеу, әшкерелеу мақсатында Крылов мысалдарын аударған. Спандияр Көбеевтің ағартушылық, аудармашылық қызметі де осы негізде туды. Оның Крылов мысалдарын көбірек аударып, бұрынғы аударылғандарын қайта қарап, бөлек кітап етіп бастырып шығаруға талаптануы – 1908-1909 жылдары. 1910 жылы бұл аудармалар «Үлгілі тәржімә» деген атпен Қазанда ағайынды Каримовтардың баспасында басылды. (1,46)

«Үлгілі тәржімәға» кірген» Спандияр жасаған 44 аударма және автордың «Мекен» атты бір өлеңі енген. Біздің байқауымызша, «Үлгілі тәржімаға» Крыловтан аударған 37 мысал, қалған 7 мысал сол кездегі оқу құралдарына көбірек падаланылып жүрген көп авторға ортақ мысалдар. Олар Үшинскийдің де, Л.Толстойдың да, Ыбырай Алтынсариннің де хрестоматиясында да ұшырасады. Дәлме-дәл аударма жасауды Спандияр алдына мақсат етіп қойған емес. Сондықтан оның көп шығармалары Крылов оригиналдарымен сайма-сай келе бермейді. Мысалы, «Қасқыр мен тырна» оригиналында 20 жол болса, аудармада одан екі есе артық, 54 жол. «Қарашекпен мен жыланда» 19, аудармада 46, «Арыстан мен тышқан» оргиниланыда 33, аудармада 72 жол.

С.Көбеевтің Крылов мысалдарын ағартушылық мақсатқа пайдаланбақ болғанын кез-келген мысалды оқи отырып, анық аңғаруға болады. Автордың позициясы айқын. өзі оқытушы, ағартушы Спандияр оқушыларына өз ойын тік, ашық айта отырады. осы шығармадан үлгі ал деп нұсқайды оқушыға. осы принципті С. Көбеев өзі жасаған аудармаларында берік ұстанады.

«Бай болсаң, дәулетінді көңіліңе алма,
Көршіге сенімсіздік қып қысым салма,
мықтылықты күшің болса, орнымен қыл,
Бәрін де беретұғын жалғыз Алла, үлкен болсаң, кішіні кемсінбей жүр.
Неге десең, ие ғой о да жанға

Крыловтың «Емен ағашы мен тал шыбық» атты мысалының адармасын С.Көбеев осы сөздермен бастайды. Аудармашы автор халқына ақыл, өсиет сөздерін айтып алады да, «Емен мен шілік» әңгімесін соған мысал есебінде көрсетеді. «Бай болсаң дәулетіңе сеніп, көршіңе қысым жасам, үлкен болсаң, кішіні кемсінбе, кішіні кемсінген емен дауылда түбірімен қопарылып құлады да, шілікке ешетеме де болған жоқ» дейді ол.

Бейсенбай Кенжебаев та өз зерттеуінде автордың сұлу сөзден гөрі ағартушылыққа, ақыл-өсиетке бағытталған шығармаларына талдау жасай келе: «Спандияр, ақын емес еді. Сондықтан ол Крыловтың мысалдарын, Абай сияқты, зор ақындық талантпен, шабытпен асқан шеберлікпен аударма алаған жоқ, тек қара сөзбен, кейде еркін, кейде дәлме-дәл етіп аударып, көбінесе олардың мағынасын ғана беріп отырды. Онысы жатық, қарапайым өлең болып шыққан». (3, 277)

Мұны Спандияр аударған аударған мысал өлеңдерінен айқын көрігіе болады. Мысалы, ол «Разборчивая невеста» деген мысалды «Күйеу таңдаған сұлу қыз», «Листы и корни» деген мысалды «Ағаштың тамырлары мен жапырақтары», «Крестьянин и смерть» деген өлеңді «Шал мен өлім», «Лисица и виноград» дегенді «Түлкі мен жүзім жемісі» деп аударған. Спандияр Көбеев өзінің «Үлгілі бала» атты оқу кітабы мектеп, оқытушы, оқушылар, адам өмірі, қоғамдық тұрмыс жөнінде түсінік беретін қысқа әңгіме, өлеңдерден бастаған. Кітаптың бұл жағының негізгі идеясы «Мектепке шақыру» деген орыс тілінен аударылған өлеңмен берілген. Ол өлең былай болып келеді:

Балалар, жиналыңыз мектепке ерте,

Мәз болмай деген сөзге мырза, ерке.

Бұл кезде өнерлі адам өрге шықты,

Зат емес надан кісі алар текке.

Жазушы орыс тіліндегі бір әңгіменің желісін бойынша «Қайыршы» деген өлең жазып, оны оқу кітабына енгізген.

Қайыршы бір мүсәпір білуші ем шал,

Үрерге ит, тігерге тұяқ болмаған мал.

Ертеден кешке дейін қайыр сұрап,

Жүруші ед көрінгенге атып амал.

Әркімнен бұл қалыппен жинағанын,

Жақсының Құдай үшін сыйлағанын.

Қарып-ғасыр, ақсақ, соқыр, нашарларға

Өзінен таратушы ед ылғи эман.

Сондай-ақ, «Қасқыр мен тырна» атты мысалдың аудармасының басындағы 20 жолдай өлеңде де аудармашы уақиғада өз көзқарасын баяндайды:

Мысалы, бір қасқыр мен бір тырнадан,

Жарар еді ғибрат алса бүкіл адам.

Спандияр Көбеевтің оқу кітабы асқан педагогтік шеберлікпен жасалған. оның кітабындағы әрбір әңгіме мен ертеке, мысал мен өлең оқушыға өмірдің барлық саласынан түсінік, білім береді, осы арқылы мәдениетке, өнер-білімге, адамгершілікке шақырады: еңбекке, іскерлікке, қайырымдылыққа, әділдікке үйретеді.

Қорыта келе, Спандияр Көбеев қазақ қоғамының гуманистік, ағартушылық дамуына елеулі үлес қосты. Ұстаздық қызметі арқылы қазақ қоғамын біліммен сусындырып қана қоймай, оқыту ісінде бірнеше еңбектер жарыққа шығарды. Спандияр Көбеев шығармаларының ағартушылық идеялары бүгінгі күндегі білім беру жүйесімен тығыз байланыста. Көтерген тақырыптары мен мәселелерін бағамдау арқылы оған көз жеткізе аламыз.

Әдебиеттер тізімі

1. С.Көбеев Таңдамалы шығармалары. 1960 жыл. Алматы. 242 б.

<https://stud.baribar.kz/13126/s-koebeevtinsh-shygharmalary/>

2. М.Әуезов. 20 томдық шығармалар жинағы. 19 том. 1985 жыл. Алматы. 178 б.

<https://adebiportal.kz/kz/books/view/muxtar-aeuzov-20-tom-1053>

3.Көбеев С. Орындалған арман. Алматы: Жазушы 1998 жыл.

ӘОЖ 541.18

Н. А. Жағпарова

ШҚО, Семей қ. «Семей көп салалы колледж» мекемесі

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ МЫЗҒЫМАС ТЕМІРҚАЗЫҒЫ

*«Ыбырай ісі қазақ ұстазы еді,
Білімнің төрт құбыласын ұстап еді,
Тәңірім талабына хоштық берсе,*

Әлем халықтарының рухани өміріндегі жарық жұлдыздардың бірі және бірегейі – Ыбырай Алтынсарин. Әдебиет әлемінде белгілі орын алған, ойшыл, ағартушы, қазақ халқының бірінші ұлы педагогы, қазақ баласын шындыққа, игілік іске, сауаттылыққа, жанашылдыққа, еркіндікке шақырған ұлы ақын. Ақынның асыл мұрасы мен игілікті ісі бірнеше дәуірді басынан өткізсе де өзінің зор ғибадаттық мәні уақыт өткен сайын жаңа қырларымен ашылып жас ұрпаққа шапағатын шашуда.

Болу мен бордай тозудың ортасында қалт-құлт еткен ұлт рухына халық ағарту жұмысын бірінші рет қолға алып, өмірінің ақырына дейін үздіксіз еңбек етіп, мәдениеттен артта қалған сауатсыз көшпелі халықтың ауыр тұрмысына зер салып, осы тұңғыықтан алып шығудың сара жолында қазақ даласына жағылған шамшырақ. Оған куә Елек, Қостанай, Торғай, Ырғыз жерлерінде уездік орыс-қазақ училищесінің ашылуы мен Жетіқара, Обаған, Бөрте, Қараторғай, Қарабұтақ деген жерлерден облыстық 5 мектеп, Ақтөбеден 1 қолөнер училищесін, орыс балаларына арнап 2 мектеп ашуы. Сондай-ақ бүкіл Шығыс елдер ішінде әйелдер үшін ашылған қыздар училищесі (1989) ақынның қазақ руханиятының шыңы екеніне дәлелі десек, ақынның қазақ халқына білім шашуы Балқожа бидің

Үміт еткен көзімнің нұры, балам,

Жаныңа жәрдем берсін Құдай Тағалам- деген өлеңінен бастау алады.

Ыбырай өлеңдері қазақ поэзиясында оның ішінде балалар поэзиясында тұтас бір дәуір өмір сыйлады. Ақын жырларының халқына ықыластығы соншалық, оның өлеңін жатқа еңкейген қарттан еңбектеген балаға дейін тіпті басқа ұлт өкілдері де жатқа айта алады. Еңкейген қарт- баласына тәлім-тәрбие рухани азық бергісі келсе, еңбектеген бала үшін Ыбырай поэзиясы тілге жеңіл, жаттауға оңай, жас ерекшелігіне сай.

Өмір жолындағы негізгі қызметі ағартушылық болған Ыбырай Алтынсарин қазақ балаларын тұңғыш рет зайырлылық бағыттағы мектепте дүниәуи пәндерді оқытатын мұғалім ретіндегі алғашқы дәрісін өлеңмен бастағанда, бүкіл жан дүниесімен тебіреніп тұрып, алдымен аузына Алласын алады да:

Бір Құдайға сиынып,

Кел балалар, оқылық,-

деген жүрекжарды сөзін айтады және бұл сияқты тарихи істің жемісті болуы үшін алдымен Алланың жар болуын тілейді, жас өспірімдерге сол ойды ұғындырады.

Істің болар қайыры,

Бастасаңыз аллалап, -

деген сөздер осының дәлелі. Бұдан әрі ұстаз жас шәкірттерінің жаңа есейіп келе жатқан ақыл-санасы жетер деңгейден толғап, адам өміріндегі пайдасын түсіндіреді:

Оқысаңыз, балалар,

Шамнан шырақ жағылар,

Тілегенің алдыңнан

Іздемей-ақ табылар.

Ал, адамның өмір тіршілігіндегі оқудың арқасында іздемей табылатын игіліктері қандай еді, оқымай қалғанның көрер қорлығы не түрде болмақ, - Ыбырай соны ауыл баласының санасына сіңімді етіп былай түсіндіреді.

Оқымаған жүреді

Қараңғыны қармалап ...

Мал-дәулеттің байлығы

Бір жұтасаң жоқ болар.

Оқымыстың байлығы

Күннен күнге көп болар,

Еш жұтамақ жоқ болар.

Ақынның көңілдегі көрікті ойының шалқымасы - табиғат лирикасы.

Мысалы, «Жаз», «Өзен» деген өлеңдері де өлкетану жұмысына бағытталған тәрбиелік орны бар, баланы әр алуан іске баулитын әсерлі шығарма десек, қазір балаларға арналған оқулықтар мен хрестоматияларға Ы. Алтынсариннің осы өлеңдері де енгізіліп, жасөспірімдер сүйсініп, әсерлене оқып, жаттап айтатындары да көп.

Көл бұзылып, көк шығып, қойнын ашса,

Қаңқылдап қонар оған қаз бен тырна, -

деген шумақтар жаратылыстың әр алуан сұлу да көркем көріністерін баланың көз алдында келтіріп, көңілді әсер қалдыру арқылы өмір танытады.

Немесе «Өзен» деген өлеңінде:

Таулардан өзен ағар сарқыраған,

Айнадай сәуле беріп жарқыраған,

Жел соқса, ыстық соқса бір қалыпта,

Аралап тау мен тасты арқыраған.

Адамның тіршілік тірегінен, шаруашылық экономикасына байланысты ондағы әр жақты пайдалы белгілерін көрсетіп отыр. Жаратылыстың осындай байлықтарының көзін тауып өзінің қажетіне жұмсай білсе пайдасына асырса дейді. Қарап отырсақ көркемдігімен қатар өлеңнің осы терең мағыналылығының өзі бір әлем.

Ыбырай Алтынсариннің «Жаз» деген өлеңі: ол ұзынның қысқарып, жіңішкенің үзілер, табиғаттық ақ - сары кезеңінен халықтың қуана шыққанын арғысы Жаңа жыл басы - Наурыздағы елдің жайлауға көшкен бір сәнді кезеңін алып, оны малдың төлдеуі, ақтың көбеюімен, табиғат пен адамның өзара табысып астасқан сәтімен қатар алып суреттейді. Күн мен жердің мейірім-шапағатын ата-ана кейпінде, ал қызыл жасыл гүлдерді жас балаға балап көрсетеді. Осы табиғат пен адам өмірін салыстыра, астастыра бейнелеу Алтынсариннің қазақ поэзиясына әкелген жаңалығы болып табылады.

Алтынсарин жаңа дәуірдегі қазақ әдебиетінің қалыптасуына қомақты үлес қосқан. Ол қазақ жастарын, ең алдымен, оқу, өнер-білім, техниканы игеруге шақырады. Мысалы, «Өнер білім бар жұрттар» өлеңіндегі ғылым табыстарын мадақтауы, техниканың білімемейлік дәрежесі, электрдың күші, көктегі самолет бәрі-бәрі бүгінгі таңдағы әлемдік трендтағы цифрлық трансформациялау идеясы, атом, космос заманында оқушы ғылымның соңғы жаңалықтарын біліп қана қоймай оны меңгере білу-өмір талабы екендігін алдын ала айтқан көріпкелдігі сияқты.

Өнер - білім бар жұрттар
Тастан сарай салғызды;
Айшылық алыс жерлерден,
Көзіңді ашып - жұмғанша,
Жылдам хабар алғызды.
Аты жоқ құр арбаны
Мың шақырым жерлерге,
Күн жарымда барғызды.
Адамды құстай ұшырды;
Мал істейтін жұмысты
От пен суға түсірді;
Отынсыз тамақ пісірді,

Сусыздан сусын ішірді. – деген ақын үні бүгінгі цифрлық технологиялардың артықшылықтары: ақпарат алмасуды жеделдету, цифрлық технологиялар арқылы білім берудің тиімділігі, бизнес жүргізу үшін жаңа мүмкіндіктері сынды инфракоммуникациялық жаңалықтармен үндесіп жатқандай.

Ыбырай Алтынсарин өлеңінің терең мағыналы екенін Абай да қадірлеген, ұнатқан. Абай өз өлеңдерімен қатар Ы.Алтынсариннің осындай туындыларын бірге сақтап, бірге айтатын, бірге насихаттайтын болған. Бұл жөнінде академик жазушы Мұқтар Омарқанұлы Әуезовтің : «Ең алғаш Абайдың қолжазбасынан шала хат танитын бала күйде танысқанымызда, Мүрсейіт молда жазған қолжазба кітапты түгелінен Абай кітабы деп білуші едік ... Сонда «Сәуірде көтерілер рахмет туы» деген өлең мен «Араз бол, кедей болсаң, ұрлықпенен» деген өлең Абай кітабының ішінде бірге жазылған екен. Сол шақта Абай, Ыбырай бір адам шығар деп ойлаушы едік» деген естеліктері бар. Шынында да екі ұлының ағарту мәселесіндегі үндестігі: «Өнер білім бар жұрттар» өлеңінен көрінсе осы ойлар Абайдың «Ғылым таппай мақтанба» өлеңінде жалғасын тапқандай. Табиғат лирикасына келсек, «Жаз» деген өлеңіде Абайдың жазғытұрым деген өлеңімен көркемдік жағымен де, мазмұнымен де үндесіп отырады. Екеуін де асыға келген алты ай жаз адам тіршілігіне қолайлы, шаруаға ыңғайлы кезең екендігін білдіріп, осы кезеңдерді шаруаның пайдалы жақтарына жұмсап қадіріне жет дегенді ескертеді.

Өткені қастерлеп, бүгінгінің керегін жарата білу – келешегі бар өркениетті елдердің үлесіне ғана тиетінін ақын ағартушы-демократ Ыбырай шығармаларының құндылығы – халық қазынасының озығын ақылды да әдепті, жан-жақты жетілген, аламгершілігі мол азамат тәрбиелеуде таптырмас тәрбие құралы.

Халықта «Балаңды өз тәрбиенмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген мақал бар. Тәуелсіздігімізді алып, өркениеттілікке қадам басқан бүгінгі таңда адамгершілігі мол, саналы да салауатты ұрпақ тәрбиелеуде Ыбырай шығармаларын пайдаланудың берері мол.

Әдебиеттер тізімі

1. Шеген Ахметов, Қазақ балалар әдебиеті тарихының очеркі
2. Ы. Алтынсарин, «Таңдамалы шығармалары» 1956 ж.
3. М. Әуезов, Уақыт және әдебиет, Алматы, 1962 ж. 316-бет
4. Н.А.Добролюбов. Шығармалары, 3 том
5. Ы. Алтынсарин, «Таңдамалы шығармалары» 1955 ж.

А. А. Жақсыбай

Преподаватель спецдисциплин

Многопрофильный колледж при Кокшетауском университете имени Ш. Уалиханова

Акмолинская область,

г. Кокшетау

«10 ЭФФЕКТИВНЫХ СПОСОБОВ ПОВЫСИТЬ СКОРОСТЬ ИНТЕРНЕТА»

Аннотация: Данная статья предлагает 10 эффективных способов повысить скорость интернета. Она обращает внимание на важность быстрой и стабильной связи для получения информации, стриминга видео и поддержания контакта с другими людьми. Автор советует начать с проверки скорости подключения, обновления техники (роутера или компьютера) и оптимизации использования шины данных. Также в статье предлагается уделить внимание месту размещения роутера и возможности использования проводного подключения для увеличения стабильности и скорости интернет-соединения. В конце автор рекомендует обратиться к интернет-провайдеру, если проблема с интернетом сохраняется. Статья дает четкие и конкретные указания для повышения скорости интернета, чтобы читатели могли наслаждаться быстрым и стабильным подключением.

Андатпа: Бұл мақалада Интернет жылдамдығын арттырудың 10 тиімді әдісі келтірілген. Ол ақпарат алу, бейне ағыны және басқа адамдармен байланыс орнату үшін жылдам және тұрақты қарым-қатынастың маңыздылығын көрсетеді. Автор қосылу жылдамдығын тексеруден, жабдықты жаңартудан (маршрутизатордан немесе компьютерден) және деректер шинасын пайдалануды оңтайландырудан бастауды ұсынады. Сондай-ақ, мақалада маршрутизатордың орналасуына және интернет байланысының тұрақтылығы мен жылдамдығын арттыру үшін сымды қосылымды пайдалану мүмкіндігіне назар аудару ұсынылады. Ақырында, егер интернет мәселесі сақталса, автор сіздің интернет-провайдеріңізге хабарласуды ұсынады. Мақалада оқырмандар жылдам және тұрақты қосылудан ләззат алуы үшін Интернет жылдамдығын арттыру бойынша нақты және нақты нұсқаулар берілген.

Abstract: This article lists 10 effective ways to increase your Internet speed. It highlights the importance of fast and stable communication to obtain information, stream video and connect with other people. The author recommends starting with checking the connection speed, updating the equipment (from a router or computer) and optimizing the use of the data bus. Also in the article it is recommended to pay attention to the location of the router and the possibility of using a wired connection to increase the stability and speed of the internet connection. Finally, if the internet problem persists, the author recommends contacting your ISP. The article provides clear and precise instructions on how to increase internet speed so that readers can enjoy a fast and stable connection.

Скорость интернета играет ключевую роль в нашей повседневной жизни. Быстрая и стабильная связь позволяет нам получать информацию быстро, стримить видео высокого качества и находиться в контакте с другими людьми. Если вы сталкиваетесь с проблемами медленного интернета, не отчаивайтесь – мы предлагаем вам 10 эффективных способов повысить скорость вашего интернета.

1. Проверьте вашу скорость подключения: Прежде чем начинать вносить изменения, произведите проверку скорости вашего интернет-соединения. Существует множество онлайн-сервисов, которые бесплатно предоставляют такую возможность. Так вы сможете оценить текущую скорость и сравнить ее с тарифом, который вы выбрали. Если ваша скорость не соответствует ожиданиям, перейдите к следующему шагу.

2. Обновите вашу технику: Устаревшие роутеры или компьютеры могут замедлять скорость вашего интернета. Обновите прошивку своего роутера или, возможно, купите новую модель. Также проверьте свои устройства на наличие вирусов или малварей, поскольку они могут серьезно повлиять на скорость вашего интернета.

3. Оптимизируйте использование шины данных: Если в вашей сети подключены другие устройства, которые активно используют интернет, то это может уменьшить скорость. Установите приоритетное подключение для устройства, которое вам наиболее необходимо, и ограничьте доступ к интернету для других устройств во время работы сигнала.

4. Место размещения роутера: Местоположение роутера имеет большое значение. Попробуйте разместить его в центре дома или офиса, чтобы сигнал равномерно распространялся во всех направлениях. Также убедитесь, что роутер не находится рядом с электрическими приборами или другими источниками помех, такими как микроволновая печь или телефон.

5. Воспользуйтесь проводным подключением: Если ваш роутер поддерживает проводное подключение, попробуйте использовать его вместо Wi-Fi. Соединение сетевым

кабелем обеспечивает более стабильную и быструю связь, поскольку исключает возможные помехи, связанные с беспроводным сигналом.

6. Включите блокировку рекламы: Реклама, которая постоянно загружается при просмотре веб-страниц, может существенно замедлять скорость интернета. Установите программу или расширение браузера, которые блокируют рекламные баннеры и всплывающие окна. Это поможет снизить нагрузку на ваше интернет-соединение и увеличит скорость загрузки страниц.

7. Очистите временные файлы и кэш: Со временем ваш компьютер или мобильное устройство может накапливать большое количество временных файлов и кэша, которые могут замедлять работу интернета. Регулярно очищайте свое устройство от этих файлов. Вы можете воспользоваться специальными программами, которые автоматически удаляют ненужные файлы и оптимизируют работу системы.

8. Обновите браузер: Старые версии браузеров могут работать медленнее и иметь проблемы с совместимостью с некоторыми веб-сайтами. Убедитесь, что у вас установлена самая последняя версия браузера, которую предлагает производитель. Это позволит вам получить лучшую производительность и скорость при работе в интернете.

9. Выключите автообновление приложений: Многие приложения на вашем устройстве могут автоматически обновляться, что может занимать значительное количество интернет-трафика и замедлять скорость вашего подключения. Регулярно проверяйте настройки своих приложений и отключайте автообновление, чтобы контролировать использование интернета.

10. Возможно, стоит сменить провайдера: Если вы все еще испытываете проблемы с медленным интернетом, несмотря на принятые меры, то, возможно, стоит рассмотреть возможность смены интернет-провайдера. Существует множество провайдеров, предоставляющих различные пакеты услуг с разными скоростями и ценами. Исследуйте рынок и найдите провайдера, который лучше соответствует вашим потребностям в скорости интернета. С учетом этих дополнительных советов, вы можете значительно улучшить скорость интернета и наслаждаться быстрой и надежной связью. И помните, что постоянное обслуживание и поддержка все еще играют важную роль, поэтому своевременно связывайтесь с вашим интернет-провайдером, чтобы решить любые проблемы или сделать обновления, если это необходимо.

Не забывайте, что скорость интернета также зависит от вашего интернет-провайдера и выбранного вами тарифного плана. Если проблема с интернетом продолжается, свяжитесь с провайдером, чтобы узнать о возможных проблемах на их стороне.

Следуя этим пяти простым советам, вы сможете повысить скорость интернета и наслаждаться быстрым и стабильным подключением к сети."

Список литературы

1. Алберт В. "Блокировка рекламы в интернете: преимущества и недостатки". - 2016
2. Комаров А. "Очистка временных файлов и кэша: что это такое и как это делается". -2019
3. Петров Д. "Обновление браузера: зачем это нужно и как это сделать". - 2020
4. Сидоров И. "Выключение автообновления приложений: максимизация скорости подключения". - 2022
5. Иванов М. "Смена интернет-провайдера: как выбрать наиболее подходящий вариант". - 2018
6. Горшков Н. "Дополнительные советы по улучшению скорости интернета". -2019

ӘОЖ 377.2

М. Т. Жалғасбай

оқытушы, «Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары казак педагогикалық колледжі» МКҚК

МАТЕМАТИКА ПӘНІНДЕГІ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ

Аңдатпа: Мақалада функционалдық сауаттылықтың математикадағы маңызы, функционалдық сауаттылықты арттырудың тиімді тәсілдері қарастырылады. Жаңа технологияларды пайдаланып, жаңашыл мұғалім бола алу – білім алушылардың сапалы білім, дұрыс тәрбие алып, тұлға болып болып қалыптасып, қоғамдық-әлеуметтік ортадағы сауатын ашуына ықпалын тигізетіні жайында айтылады.

Түйінді сөздер: сауаттылық, сапалы білім, әдіс-тәсілдер, жаңашылдық, технология.

Аннотация: В статье рассматривается значение функциональной грамотности в математике, эффективные способы повышения функциональной грамотности. Говорят о том, что умение быть учителем – новатором с использованием новых технологий способствует повышению грамотности обучающихся в общественно-социальной среде, получению качественного образования, правильного воспитания, становлению личностью.

Ключевые слова: грамотность, качественное образование, методы, инновации, технологии.

Annotation: The article discusses the importance of functional literacy in mathematics, effective ways to improve functional literacy. It is said that the ability to be an innovator teacher using new technologies contributes to improving the literacy of students in the socio-social environment, obtaining high-quality education, proper upbringing, becoming a person.

Key words: literacy, quality education, methods, innovation, technology.

Білімді, әрі саналы ұрпақ тәрбиелеу – әрбіріміздің міндетіміз. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев өз сөзінде «Білімді әрі саналы ұрпақ тәрбиелеу – бұл аса маңызды мемлекеттік міндет» – деп, шәкірт тәрбиелеуде үлкен жауапкершілік жатқанын атап көрсетті. Елімізге қалтқысыз қызмет ететін, игі істерде белсенділік танытып, саналы түрде айналысатын, қоғамдағы жағдайлармен тығыз байланыста болып, саралай білетін жеке тұлғаны тәрбиелеу мектептерде, кәсіптік білім беру мен жоғары оқу орындарында үздіксіз жүзеге асып келе жатқаны және басты назарда тұрғаны сөзсіз. Сондықтан да, қазіргі таңда білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – педагогикалық білім беруде маңызды рөл атқаратын мәселе. Және де, қазіргі білім берудегі жаһандық тенденциялардың бірі.

«Функционалдық сауаттылық» алғаш рет өткен ғасырдың 60-шы жылдары ЮНЕСКО құжаттарында пайда болып, кейіннен зерттеушілердің қолдануына енді. Қазіргі кезге дейін өз маңызын жойған жоқ. Функционалдық сауаттылық негізінен – бүгінгі заман ағымына сай адамдардың экономикалық және саяси, әлеуметтік, мәдени, қызметтерге белсене араласуы, заманауи талапқа ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жас ерекшелігіне қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Негізгі мақсаты жалпы білім беретін мекемелерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған адамзатты қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Мұғалім балаға білім бере отырып, оның өздігін, еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландырады. Сондай-ақ, мұғалім оқушылардың мектепте алған білімдерін, іскерлік дағдыларын, адами іс әрекеттерін әр түрлі салаларда және тұлға аралық қарым-қатынастарды өмірлік міндеттерін шешу үшін пайдалануға баулиды. Функционалдық сауаттылықты – әртүрлі контексттерге қатысты баспа және жазбаша материалдарды қолдана отырып, анықтау, түсіну, түсіндіру, құру, байланысу және есептеу қабілеті деп қарастырсақ та болады. Бұл адамдарға өз мақсаттарына жетуге, білімі мен әлеуетін дамытуға, сондай-ақ өз қоғамдастығы мен жалпы қоғамының өміріне толық қатысуға мүмкіндік беретін үздіксіз оқытуды қамтиды.

Функционалдық сауаттылықтың бағыттарының бірнеше екенін білеміз. Соның ішінде басым бағыт математикалық сауаттылық екені PISA – 2021 зерттеуінің келесі циклінде анықталған болатын. Егер бізде математикалық білімі, оқу және жазу дағдылары немесе аналитикалық қабілеттері бар адамдар болмаса, бізде қоғамдастықтар, бизнестер немесе үкіметтер жұмыс істей алмайды. Математика әлемдегі болып жатқан түрлі жаңалық пен құбылысты дұрыс қабылдап, түсінуге көмектесетін бірден бір сала. Яғни, математика пәніндегі функционалдық сауаттылықты дамыту – білім алушылардың алған білімдерін тиімді пайдаланып, қоршаған ортадағы құбылыстарды дұрыс қабылдауына әсер етеді деген сөз. Сондықтан, математика пәніндегі функционалдық сауаттылықты тиімді дамытудың тәсілдерін білгеніміз, пайдалануымыз жөн. Бұл білім алушылардың жаңа материалды дұрыс қабылдауына үлкен ықпалын тигізетіні сөзсіз.

Заманауи мұғалімнің функционалдық сауаттылыққа жетелейтін бірден бір тәсіл – күзиреттілік әдісі. Күзиреттілік әдіс-тәсілдер арқылы білім беру мақсаты білім алуға үйрену, яғни таным қызметінің мақсаттарын белгілеп, мақсатқа жету үшін тиімді жолдарды табу және өз қызметін ұйымдастыра алу болып табылады. Сонымен қатар, тиімді ғылыми ақпаратты қолдану арқылы ақиқат құбылыстарды, олардың мәні мен себептерін түсіндіре алу, негізгі мәселелері (экономика, саясат және т.б.) бойынша өз

көзқарасы болуы мен пікірін білдіре алу іскерліктерін дамытуға септігін тигізеді. Құзыреттілікті әдіс-тәсілдерді қолдану рухани құндылықтар әлемінде бағытталушылық, түрлі әлеуметтік көздерді жүзеге асырумен байланысты, түрлі кәсіби қызмет түріне қатысты мәселелерді шешуге үйретуде үлкен маңызға ие [1]. Құзыреттілік әдісі – математикалық сауаттылықты арттыруға ықпалын тигізетін бірден бір тәсіл деуге болады.

Сонымен қатар, ақпараттық технологияларды қолдану. Ақпараттық технологияларды қолдану – білім алушылар үшін жаңа ақпарат көздеріне жол ашады. Оқытудың жаңашылығын көрсетіп, түрлі бағдарламалармен студенттердің сабаққа деген қызығушылығын арттырады. Сабаққа барлығының қатысуын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Соның ішінде, математика сабақтарында интербелсенді тақтаны пайдалану. Әрбір мұғалім сабақ беру барысында жаңа технологиялар мен интерактивті тақтаны қолдана білсе, білім алушылардың қызығушылығын арттыруға ықпалы тиетіні сөзсіз. Интерактивті тақта – жаңа сабақты арнаулы бағдарламалар арқылы білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға көмектесетін заманауи құрал деуге болады. Және де математикалық сауаттылықты қалыптастыруда: теорияны біліп оны логикамен ұштастыру, есепті шығаруда тиімді жағын көруге баулу, математиканың даму тарихымен байланыстыра білу секілді қарапайым тәсілдерді де қолдануымыз керек. Бұл математикалық сауаттылықта дамытудың тиімді тәсілдерінің бір бөлігі ғана. Кеңінен қарастырсақ, әдіс-тәсілдердің көптігіне көз жеткізуге болады. Мұғалім болу – әрдайым ізденісте болу. Математикада функционалдық сауаттылықты дамыту да үлкен ізденісті қажет ететін мәселе.

Сонымен функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады, сондықтан теория мен тәжірибені байланыста болуын қамтамасыз ету үшін әрбір пән бойынша берілетін білімнің мазмұны мен көлемін анықтағанда теориялық қағидалардың, заңдылықтар мен ережелердің, яғни ұғымдық-ақпараттық материалдардың бала өмірінде кездесетін түрлі проблемалық мәселелерді шешуге көмегі тиетіндей, бала оны қолдана алатындай тәжірибелік маңызы ескерілуі тиіс [2].

Қорыта айтқанда, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру – білім беру процесінің негізі. Сондықтан, жаңашыл мұғалім ретінде осыны ескере отырып, жаңа технологиялардан қалыс қалмай сапалы білім, дұрыс тәрбие бере алуымыз керек. Қазіргі таңда, жаңа технологиялар мен әдіс-тәсілдерді пайдалану жаңаша дамып келе жатыр. Осыны өз сабағымызға кірістіре алсақ, және де сол арқылы білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыра алсақ, міне осы біздің үлкен жетістігіміз. Және де, сыни тұрғыдан ойлау, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, құзыреттілік әдісі көптен-көп ықпалын тигізетін тәсілдер екенін атап өтсек болады. Функционалдық сауаттылық – білім беру жүйесіндегі күнделікті дағдыдан үйлесімді, күрделі сабақтастықтарды қамтуға ұмтылатын көп деңгейлі оқу жүйесін орнықтыру, жаңа ақпараттық, компьютерлік жабдықтармен жұмыс істей білуге бағыттайтыны белгілі. Сол себепті қандай сабақ болмасын осы бағыттарды қолға алып, дамыту әрбіріміздің қолымызда. Функционалдық сауаттылықты дамытуда математика пәнінің орны ерекше болғандықтан, осы пәндегі сауаттылықты арттырудың тиімді тәсілдерінің бір бөлігіне тоқталып өттік. Математика – сана-сезім және ойлау қабілетті дамытатын бірден бір құрал екенін тағы бір атап айтқым келіп отыр. Сондықтан да математиканы дамыта оқыту күн тәртібінде ең бірінші тұрған мәселе деп қарастырсақ артық етпейді. А.П. Конфоровичтің «Математиканың қорғанын тек күштілер мен батырлар ғана бұза алады» деген сөзін еске ала отырып, өз білімімізді шыңдай отыра, шәкірттеріміздің тұлға ретінде қалыптасуына әсер етуіміз керек. Бұл бізге, мұғалімдерге жүктелген үлкен жауапкершілік пен міндет деп білемін. Сондықтан да заманауи, жаңашыл мұғалім ретінде үздіксіз шыңдалып, дамып, сонымен қатар білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуымыз керек. Функционалдық сауаттылықты дамыту шәкірттеріміздің қоғамда өз орнын тауып, тұлға болып қалыптасуына ықпал ететіні сөзсіз. Осыны әлі де қолға алып, дамыту әрбіріміздің қолымызда. Сол себепті, жалпы білім беретін мекемелердегі математика мұғалімдерінің қызметін ашық бақылау, жұмыс істейтін мұғалімдермен сұхбаттасу, мұғалімдердің оқушылардың функционалдық

сауаттылығын қалыптастыруға дайындығын өзін-өзі бағалауын анықтау үшін сауалнама жүргізу, сондай-ақ диагностикалық жұмыстар жүргізу керек деген ойдамын. Мұндағы міндет – уақыт өте келе әртүрлі елдерде функционалдық сауаттылық пен санау қабілетін өлшеуге қажетті тиісті дағдыларды тіркейтін немесе көрсететін жүйені құру. Мұндай құрылым жалпы сауаттылық пен санау қабілеті тұрғысынан дамудың әртүрлі кезеңдеріндегі елдердің қазіргі шындықтарын, сондай-ақ олардың болашақ дамуға деген үміттері мен ұмтылыстарын көрсетуі керек.

Әдебиеттер тізімі

1. Каримова Б.С. Теория языковой личности в современной лингвистике//Материалы международной научно-практической конференции «Современные проблемы дискурса: теория и практика». – Алматы, 2006. – 210 б.

2. Алтынсарин оқулары "Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі" Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы материалдары I-кітап. Қостанай, 2022 – 127 б.

3. Алтыникова Н. В. және Музаев А. А. (2019). Мұғалімдердің пәндік және әдістемелік құзыреттіліктері: бірыңғай федералды бағалау құралдарын тестілеу. Психологиялық ғылым және білім, 24 (1), 31-41. DOI: 10.17759/pse [орыс тілінде.].

УДК 377.8

А. Б. Журекенова

преподаватель общественных дисциплин, педагог-эксперт
ГККП «Высший педагогический колледж им.Ж.Досмухамедова»
г. Уральск

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В РАБОТЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ДИСЦИПЛИН

Аннотация: В статье освящены формы и методы работы преподавателя с использованием цифровых технологий. Сегодня невозможно обойтись без цифровых технологий, и это отражается на процессе обучения. Использование цифровых технологий значительно повышает эффективность процесса обучения, поднимает интеллектуальный уровень обучающихся, прививает навыки самообразования, самоорганизации и облегчает решение поставленных задач.

Аңдатпа: Мақалада цифрлық технологияларды қолдану арқылы оқытудың формалары мен әдістері қарастырылады. Бүгінгі күні цифрлық технологияларсыз жұмыс істеу мүмкін емес және бұл оқу үдерісінде көрініс табууда. Цифрлық технологияларды қолдану оқу процесінің тиімділігін айтарлықтай арттырады, оқушылардың интеллектуалдық деңгейін жоғарлатады, өзін-өзі тәрбиелеу, өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын қалыптастырады және берілген тапсырмаларды шешуге ықпал етеді.

Abstract: The article sanctifies the forms and methods of work of the teacher using digital technologies. Today, digital technologies are indispensable, and this is reflected in the learning process.

The use of digital technologies significantly increases the efficiency of the learning process, raises the intellectual level of the learners, inculcates skills of self-learning, self-organization and facilitates the achievement of the tasks.

Ключевые слова: образование, цифровые технологии, творческий подход, презентация, видеоурок, качество образования, storytelling.

Образование играет ключевую роль в формировании будущего человечества. Одной из основных требований к системе образования в 21 веке является акцент на развитие навыков, которые позволят подрастающему поколению успешно справиться с вызовами современного мира. Новая парадигма образования ставит в центр внимания такие компетенции, как критическое мышление, коммуникационные навыки, творчество, сотрудничество и умение работать в команде. Не менее важной тенденцией современного образования является переход к новым технологиям в обучении видеоуроками.

«...В сфере образования требуются новаторские подходы. Внедрение современных технологий позволит нам быстро и эффективно модернизировать образовательную систему. Наша задача — двигаться вперед, ориентируясь на высочайшие мировые стандарты в образовании.» – отметил глава государства К.К. Токаев, выступая на Республиканском съезде педагогов 5 октября 2023 года.

Цифровая революция стала одним из главных факторов, определяющих эволюцию образования. В современном мире внедрение информатизации в сферу образования рассматривается как одно из важнейших средств ее реформирования и во многом определяет пути дальнейшего развития общества.

«...Мы стоим на пороге глобальной цифровой трансформации образовательной системы, цель которой — поднять качество образования на совершенно новый уровень»-выделил К.К. Токаев, определяя главные задачи, стоящие перед казахстанским образованием .

Сегодня невозможно обойтись без цифровых технологий, и это отражается на процессе обучения.

Использование цифровых технологий значительно повышает эффективность процесса обучения, поднимает интеллектуальный уровень обучаемых, прививает навыки самообразования, самоорганизации и облегчает решение поставленных задач.

Цифровые технологии открывают совершенно новые возможности.

То, что невозможно сделать при помощи традиционных технологий, позволяют во многом реализовать информационные технологии.

Во-первых, это возможность оптимизировать труд учителя. Учитель может упорядоченно хранить огромное количество материала и готовых разработок уроков. Во-вторых, учитель получает неограниченные возможности в изготовлении раздаточных печатных материалов к каждому уроку с учетом целей и задач обучения и индивидуальных особенностей учащихся. В-третьих, возможность использовать готовые электронные программные продукты. Это мультимедиа учебники, энциклопедии и справочники, галереи, тестовые программы и т.д.

В-пятых, цифровизация позволяет творческому учителю создавать свои образовательные ресурсы.

К настоящему времени я накопила определенный опыт практического применения информационных технологий на уроке, в ходе подготовки к нему, а также во внеклассных мероприятиях. Первым делом, я систематизировала уже имеющиеся методические разработки, перевела их в электронный формат. Для систематизации материала использовала программу Auto play, а также широкие возможности программы Excel. Тематическое планирование по истории и другим общественным дисциплинам, дидактический материал, схемы, варианты тестирования легко обновляются, тиражируются при изменениях в учебных программах.

Информационные технологии на уроках истории я использую в следующих вариантах

1) Самый распространенный вид - презентации. Программы PowerPoint, Animated screensaver maker, Canva, Prezi обладают большим потенциалом создания наглядно - образного представления исторических событий.

Сегодня, самая распространенная программа для создания презентаций- PowerPoint, дополнена новыми функциями. В, частности, можно оживить свои слайды, добавив своих собственных персонажей комиксов в PowerPoint с помощью надстройки Pixton.

Преподаватель истории может самостоятельно создавать такие презентации к своим урокам.

За время работы мною разработаны и накоплены как целые системы уроков, то есть начиная с первого урока и до последнего, так и отдельные презентации. Подготовка презентаций – серьезный, творческий процесс, каждый элемент которого должен быть продуман и осмыслен с точки зрения восприятия студента. На подготовку одной презентации к конкретному уроку с использованием средств анимации, графики, аудиосредств, фрагментов тех же мультимедийных энциклопедий уходит немало времени. Зато готовая продукция позволяет отказаться от всех остальных видов наглядности и максимально сосредоточить внимание преподавателя на ходе урока.

Кроме того, готовить презентации могут и сами студенты для творческого представления своего интеллектуального продукта (реферата, доклада, сообщения и т.п.).

2) Кроме презентаций на своих уроках я использую видеофильмы. Они позволяют наглядно увидеть то или иное событие, почувствовать свою сопричастность, окунуться в эпоху, наглядно представить происходящее событие.

К видеоматериалам предъявляются общие дидактические требования, в частности, их высокий эстетический уровень и эмоциональное воздействие, познавательная значимость, фактологическая достоверность, связь художественных образов с реальной жизнью в данную историческую эпоху, подбор занятий, наиболее целесообразных для эффективного решения поставленных задач.

По предмету История Казахстана в рамках общеобразовательных дисциплин записала

7 видеуроков: «Центральная Азия: исторические и географические аспекты понятия» <https://www.youtube.com/watch?v=VnraZJGPG2g>, «Цивилизация Великой Степи в эпоху ранних кочевников» <https://www.youtube.com/watch?v=-VzcNpPLFFc>, «Особенности социальной стратификации традиционного казахского общества» <https://www.youtube.com/watch?v=wss2d70vGt0>, «Тюркские империи» <https://youtu.be/17bY1YRbixg>, «Диаспора и ирредента. Всемирный курултай казахов» <https://www.youtube.com/watch?v=gTSwdpY9fjg>, «Общественно-политическая жизнь Казахстана в 1950-60гг» <https://www.youtube.com/watch?v=ogabwV5nEkg>, «Политическая организация ранних государств на территории Казахстана» <https://www.youtube.com/watch?v=g7J5drbEWmI>. При составлении видеуроков использовала такие программы, как Animaker, Renderforest, Camtasia.

Такое ценное качество видео, как сочетание яркой формы кинонаглядности с возможностью многократного предъявления, с каждым годом находит всё большее признание в качестве эффективного обучающего средства при изучении общественных дисциплин. Особенность видеофильмов заключается в том, что они могут изображать коммуникативные ситуации наиболее полно. Кроме того, видео позволяет увидеть, где происходит действие. Демонстрация видеофильма не должна представлять собой просто развлечение, а должна быть частью целенаправленного учебного процесса. Таким образом, значение видеофильма определяется, прежде всего, возможностями его как особого устройства для передачи информации и организации её запоминания.

3) Следующий вид использования информационных технологий на моих уроках истории это учебные мультимедийные презентации. Так н-р, ЦОР по истории Казахстана используя сайт Цифровые образовательные ресурсы <https://e-history.kz/ru/scorm>.

4) Современный образовательный процесс предполагает развитие у обучаемых творческих способностей. Подобное требование диктует необходимость работы учащихся с информацией, самостоятельно формируемой ими в виде творческой образовательной продукции. Решению данной задачи способствует развитие проектных технологий в изучении истории.

В этом направлении хотелось бы рассказать о проектной работе по цифровизации истории колледжа. Работа в этом направлении системно ведется в течение ряда лет. Была сформирована проектная группа, куда вошли преподаватели и студенты. В результате совместного кропотливого труда была создана медиатека кабинета «Духовное наследие».

Новизна нашего подхода заключалась в использовании метода цифрового сторителлинга (storytelling). Метод сторителлинга обретает всё большую популярность в системе образования по всему миру.

Дословно storytelling означает «рассказывание историй». Но в отличие от обычной истории сторителлинг - это история, рассказанная с помощью различных средств цифровых форматов, таких как видео, анимация, интерактивные истории и даже игры. Мы создали сторителлинг на основе различных цифровых форматов представляющих историю колледжа начиная с истории здания, где в конце XIX- начале XX века располагалось реальное войсковое училище, которое дало путевку в жизнь плеяде ярких личностей в истории Казахстана, в том числе, общественному деятелю, юристу, руководителю Западного отделения автономии «Алаш» Жаханше Досмухамедову, имя которого уже более двадцати лет носит наш колледж.

Одним из форм творческого подхода в моей педагогической деятельности является работа по 3D моделированию в программе Blender. Программа позволяет создавать реалистичные изображения и анимацию, моделирование исторических объектов, таких как здания, сооружения, транспортные средства и т.д. Так, например, для медиатеки кабинета «Духовное наследие» был создан виртуальный макет кабинета. https://www.youtube.com/watch?v=JzdiXXDD_3I

Таким образом, информационные технологии способны: стимулировать познавательный интерес к истории, придать учебной и внеучебной работе проблемный, творческий, исследовательский характер, во многом способствовать обновлению содержательной стороны предмета история, индивидуализировать процесс обучения и развивать самостоятельную деятельность студентов.

Список литературы

1. Выступление Президента К.К.Токаева на Республиканском съезде педагогов 5 октября 2023г
Доступно на <https://www.akorda.kz/ru/glava-gosudarstva-prinyal-uchastie-v-respublikanskom-sezde-pedagogov-594513>
2. Воробьева В.В. Влияние использования информационно-коммуникационных технологий в современном образовании на процесс перехода к информационному обществу / В.В. Воробьева // Информация и образование: границы коммуникаций. – 2013. – № 5
3. Кулмуканова К.К. Практический опыт по информационно-коммуникативным технологиям в образовании / Кулмуканова К.К., Кутебаев Т.Ж., Мусина Г.Б., Сатыбалдина М.Б. // Международный журнал экспериментального образования. – 2016.
4. Сергеева А.С. Использование информационных коммуникационных технологий в современном образовании / А.С. Сергеева // Образование: традиции и инновации Материалы V международной научно-практической конференции. – 2014.

УДК 377.8

Г. С. Журсиналина, Д. Д. Кенешов
оқытушылар, «Қостанай жоғары политехникалық колледжі»
Қостанай облысы әкімдігі білім басқарамасының
Қостанай облысы,
Қостанай қ.

АТ - САЛАСЫНЫҢ КАДРЛАРЫН ДАЯРЛАУДАҒЫ ЗАМАНАУИ АСПЕКТІЛЕРІ

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные аспекты образования подготовке кадров ИТ- отрасли в рамках специальности "Программное обеспечение". Выделяются такие аспекты как практические навыки, персонализированный подход к обучению, междисциплинарный подход и стажировки, а так же обновления учебных программ и постоянного взаимодействия с индустрией. Эти подходы помогают студентам развивать необходимые компетенции, адаптироваться к новым технологиям и успешно стартовать в карьере в ИТ-сфере.

Андатпа: Бұл мақалада «Бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандығы аясында АТ саласының кадрларын даярлаудағы білім берудің заманауи аспектілері қарастырылады. Практикалық дағдылар, оқытуға жекелендірілген тәсіл, пәнаралық тәсіл және тағылымдама, сондай-ақ оқу бағдарламаларын жаңарту және саламен үздіксіз өзара әрекеттесу сияқты аспектілер ерекшеленеді. Бұл тәсілдер студенттерге қажетті құзыреттерді дамытуға, жаңа технологияларға бейімделуге және АТ саласындағы мансапта сәтті бастауға көмектеседі.

Abstract: This article examines the modern aspects of education in the training of IT industry personnel within the specialty "Software". Such aspects as practical skills, a personalized approach to learning, an interdisciplinary approach and internships, as well as curriculum updates and constant interaction with the industry are highlighted. These approaches help students develop the necessary competencies, adapt to new technologies and successfully start a career in the IT field.

Түйін сөздер: аспектілер, білім, кадрларды даярлау, АТ-саласы, студенттер, оқу, ақпараттық технологиялар, даярлау.

Соңғы бірнеше онжылдықта ақпараттық технологиялар төңкеріске ұшырады, бұл адам өмірінің әртүрлі салаларында айтарлықтай өзгерістерге әкелді. Осыған байланысты қазіргі заманғы ақпараттық әлемнің сын-қатерлері мен талаптарын жеңе алатын АТ саласының жоғары білікті кадрларын даярлау қажеттілігі туындады. Бұл мақалада Қостанай политехникалық жоғары колледжінде 06130100 «Бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандығының кадрларын даярлауда қолданылатын кейбір заманауи тәсілдер қарастырылды.

Осы мамандық бойынша кадрларды даярлау саласындағы маңызды сәттердің бірі практикалық дағдыларға көбірек көңіл бөлу болып табылады. Дәстүрлі теориялық базаның орнына бұл тәсілдер АТ саласында табысты мансапқа жету үшін қажетті нақты дағдылар мен құзыреттерді дамытуға баса назар аударады. Ол виртуалды зертханалар, тренажерлар және өндірістегі тәжірибелер сияқты құралдар мен технологиялардың кең ауқымын пайдалану болып табылады.

Тағы бір маңызды аспект-оқытуға жеке көзқарас. Студенттердің әртүрлі қалауларын, қызығушылықтары мен қабілеттерін ескере отырып, білім беру бағдарламалары әртүрлі және икемді болуы керек. Мысалы, біздің колледжде оқыту студенттердің мүдделері мен WorldSkills стандарттарына сәйкес келетін жұмыс бағдарламаларын жасауға мүмкіндік беретін модульдік-кредиттік оқыту жүйесін ұсынады. Бұл студенттерге өздерінің күшті жақтарын дамытуға және таңдалған АТ салаларында білімдерін тереңдетуге көмектеседі. Мысалы, осы мамандықтың студенттері жыл сайын WorldSkills чемпионатына Веб-дизайн және әзірлеу, Графикалық дизайн, Заттар интернеті, Робототехника сияқты құзыреттер бойынша қатысады. Қостанай өңірінің осы күзиреттіліктер бойынша алаңдардары біздің колледжде орналасқан.

Сондай-ақ АТ саласының кадрларын даярлаудағы практикалық тәжірибе мен тағылымдаманың рөлін атап өту маңызды. Көптеген білім беру бағдарламалары студенттерге жетекші АТ-компанияларда немесе «Компания Первый Бит» ЖШС, «ProSoft» ЖК, «Позитив» және т. б. сияқты әлеуметтік серіктестердің кәсіпорындарында өндірістік практикадан өту мүмкіндігін ұсынады. Бұл оларға құнды кәсіби тәжірибе алуға, сондай-ақ жұмыс іздеу кезінде маңызды фактор болып табылатын кәсіби желілерін кеңейтуге мүмкіндік береді.

АТ саласының кадрларын даярлаудағы маңызды аспект - өзін-өзі оқыту дағдыларын дамытуға баса назар аудару. Ақпараттық технологиялар саласында үнемі өзгерістер мен жаңа әзірлемелер жүріп жатыр, сондықтан тез бейімделу және жаңа нәрселерді үйрену мүмкіндігі АТ мамандары үшін қажетті сапа болып табылады. Кадрларды даярлаудағы заманауи тәсілдер ақпаратты іздеу мен талдауды, онлайн-курстармен және білім беру платформаларымен жұмыс істей білуді, сондай-ақ білімнің жаңа көздерін таба білуді және АТ саласындағы заманауи үрдістерді қадағалай білуді қоса алғанда, өзін-өзі оқыту дағдыларын дамытуға баса назар аударады.

Сонымен қатар, АТ саласының кадрларын даярлаудағы заманауи тәсілдердің маңызды элементі жобалау жұмысы мен ынтымақтастықты белсенді пайдалану болып табылады. Жобалық жұмыс студенттерге өз білімдерін іс жүзінде қолдануға, нақты мәселелерді шешуге және инновациялық шешімдер жасауға мүмкіндік береді. Ынтымақтастық, өз кезегінде, АТ индустриясындағы жұмыстың ажырамас бөлігі болып табылатын байланыс және командалық дағдыларды дамытуға ықпал етеді.

Мұндай элементтің нәтижесі әртүрлі жобалық конкурстар мен стартап жобаларға, ғылыми-практикалық конференцияларға қатысумен көрінеді.

Сондай-ақ, АТ саласының кадрларын даярлаудағы пәнаралық білімнің рөлін атап өткен жөн. Заманауи технологиялардың дамуы мамандардан математика, статистика, бизнес, психология және т.б. сияқты әртүрлі салаларда кең білім мен дағдыларды талап етеді. Пәнаралық тәсіл студенттерге кеңірек суретті көруге және әртүрлі салалардағы білім мен әдістерді біріктіру арқылы күрделі мәселелерді шешуге мүмкіндік береді.

Соңында, оқу бағдарламаларын жаңартудың және саламен үздіксіз өзара әрекеттесудің маңыздылығын атап өткен жөн. Технологияның жылдам қарқыны студенттерге өзекті білім мен дағдыларды алу үшін оқу жоспарлары мен бағдарламаларын жаңартуды талап етеді. АТ саласының әлеуметтік серіктестерімен және ұйымдарымен ынтымақтастық білім беру мекемелеріне еңбек нарығының соңғы тенденциялары мен қажеттіліктері туралы хабардар болуға көмектеседі, сонымен қатар студенттерге АТ-дағы мамандармен практикалық тәжірибе мен өзара әрекеттесуге мүмкіндік береді. Қостанай политехникалық жоғары колледжінің әлеуметтік әріптестік туралы шарты бар: «Қазпошта» АҚ, «Қостанай ауданы Заречный ауылдық округі әкімінің аппараты» ММ, «Қостанай қаласы әкімінің аппараты» ММ, «Говорун Н.Ф.» ЖК, «Коваленко Ю. А.» ЖК, «Лопатина О. В.» ЖК, «Bakery 2019» ЖШС, «Sher-777» ЖШС, «Астықжан Қостанай» ЖШС, «БК-Строй» ЖШС, «МК Эксперт» ЖШС, «Добрый пекарь» ЖШС, «Бірінші бит компаниясы» ЖШС, «Қостанай облысының футбол одағы» ЗТБ, «Мемлекеттік кірістер Басқармасы» РММ Қостанай», «ProSoft» ЖК, «PCO Сәулет» ЖШС, «Нұр-Ағзам» ЖШС, «AgroService KZ» ЖШС, «Агромашхолдинг KZ» АҚ, «СарыарқаАвтоПром» ЖШС, «Жилина Наталья Николаевна» ЖК, «Позитив» ЖК, «Mark Techno» ЖШС және тағы да басқа кәсіпорындар.

АТ саласының кадрларын даярлаудағы маңызды аспект аналитикалық ойлау және шешім қабылдау дағдыларын дамыту болып табылады. АТ саласында көптеген деректерді талдауды және салмақты шешімдер қабылдауды қажет ететін күрделі тапсырмалар жиі кездеседі. Біртіндеп стандартты тапсырмалар автоматтандырылады және негізгі назар аналитикалық жұмысқа аударылады. Сондықтан АТ мамандары үлкен деректермен, статистикамен және аналитикалық құралдармен жұмыс істеу дағдыларына ие болуы керек.

Сондай-ақ болашақ АТ саласының мамандарының жұмсақ дағдыларын дамытуға назар аудару маңызды. Қарым - қатынас, ынтымақтастық, көшбасшылық, уақытты басқару және жобаларды басқару - бұл дағдылардың барлығы АТ-да табысты мансапқа тән. Қазіргі заманғы командалық жобаларда жұмыс істеу мамандардан тиімді қарым-қатынас жасауды, келісуді және жанжалдарды шешуді талап етеді. Сондықтан білім беру бағдарламалары осы дағдыларды дамытуға бағытталған арнайы курстар мен тренингтерді қамтуы керек.

Алайда, техникалық дағдылардың маңыздылығы туралы ұмытпаңыз. АТ саласы үнемі дамып келеді және жыл сайын жаңа технологиялар мен құралдар көбейіп келеді. Бағдарламалау, мәліметтер базасы, желілік технологиялар және басқа да АТ салаларында өзекті білімі мен дағдылары бар мамандарды даярлау - білім беру мекемелерінің негізгі міндеттерінің бірі. Сондықтан оқу бағдарламаларына өзекті және практикалық технологияларды енгізу, студенттерге олармен нақты тәжірибе алуға мүмкіндік беру маңызды.

Сонымен, АТ саласында кадрларды даярлау үшін білім беру процесін ұйымдастырудың өзі де маңызды. Соңғы жылдары онлайн курстар мен қашықтықтан оқыту танымал бола бастады. Олар студенттерге материалды өздеріне ыңғайлы уақытта және қарқынмен оқуға, сондай-ақ әртүрлі аймақтар мен әлеуметтік топтардағы адамдарға білім алуға мүмкіндік береді. Сондықтан білім беру мекемелері дәстүрлі сабақтар мен онлайн курстарды біріктіретін оқытудың аралас түрлерін ұсынуы маңызды.

Нәтижесінде, АТ-салада кадрлар даярлау жоғарыда аталған барлық аспектілерді қамтуы тиіс - өзін-өзі оқыту дағдыларын дамыту, жобалық жұмыс, пәнаралық білім беру, индустриямен өзара іс-қимыл, сондай-ақ аналитикалық ойлауды, жұмсақ дағдылар мен техникалық құзыреттерді дамыту. Осы элементтердің барлығын біріктіру арқылы ғана білім беру мекемелері студенттерге ақпараттық технологиялар саласындағы табысты мамандар болу үшін қажетті білім мен дағдыларды қамтамасыз ете алады.

Әдебиеттер тізімі

1. Спирина Е.А. Требования информационного общества Республики Казахстан к уровню подготовки ИТ-специалистов // Открытое образование 2020 №4 с. 69-78
2. Агаев Ф.Т., Маммадова Г.А., Меликова Р.Т. «Образование 4.0» в эпоху цифровой трансформации: пути повышения ее эффективности // Открытое образование 2023 №4 с. 3-10
3. Усипбекова А.С. Білім беру жүйесінде қолданылатын қазіргі заманғы педагогикалық технологиялардың маңыздылығы // «Педагогикалық білім берудің заманауи трендтері» атты

УДК 377.5

А. А. Журсунбаев

обучающийся 4 курса по специальности 1201000 «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта»
КГП на ПХВ «Павлодарский монтажный колледж»
Павлодарской области, г. Павлодар

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПРАКТИКА КАК ПУТЕВОДИТЕЛЬ В ЖИЗНЬ

Аннотация: В статье рассматриваются основные направления прохождения производственной практики студентом организации технического и профессионального, послесреднего образования. Получение практических навыков на предприятии по профессии автомеханика.

Түйін: Мақалада студенттің техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының өндірістік практикадан өтуінің негізгі бағыттары қарастырылады. Кәсіпорында автомеханика мамандығы бойынша практикалық дағдыларды алу

Abstract: The article discusses the main directions of practical training by a student of the organization of technical and vocational, post-secondary education. Obtaining practical skills at an enterprise by profession of an auto mechanic.

Ключевые слова профессия, автомобиль, ремонт, предприятие, дуальная система обучения.

Меня зовут Адиль. Мне 19 лет, и я являюсь студентом четвертого курса Павлодарского монтажного колледжа, обучаюсь по специальности «Техническое обслуживание, ремонт и эксплуатация автомобильного транспорта». Хотелось бы поделиться впечатлениями и мыслями о профессиональной практике, которую я прохожу на предприятии ТОО «Литон» Автодом «AQ ZHOL».

Мы живем в сложное и в то же интересное время, когда по окончании школы мы сталкиваемся с необходимостью выбора своей будущей профессии, причем она должна быть востребована на рынке труда, гарантировала бы стабильный и высокий заработок, быть перспективной в будущем с возможностью профессионального роста для преодоления конкуренции на рынке труда.

В то же время, современные автомобили представляют собой сложнейшие в техническом смысле устройства и узлы, что для квалифицированного обслуживания требует от мастера высокого профессионализма, быть в курсе технических трендов и открытий, а значит постоянное обучение и совершенствование знаний, расширение компетенции и повышение своей квалификации.

Придя на практику на предприятие и погрузившись в производственный процесс, я укрепился во мнении, что выбрал правильный путь.

Автодом «AQ ZHOL». — это первый мультибрендовый автомаркет в Павлодаре. Это современный техцентр, оборудованный профессиональной техникой для высокоточной диагностики и качественного ремонта автомобилей отечественного и иностранного производства. Основное направление деятельности автодома — техническое обслуживание и ремонт автомобилей. Персонал предприятия постоянно повышает квалификацию как на территории Казахстана, так и за рубежом.

В автокомплексе имеется 17 постов обслуживания автомобилей, где выполняются различные виды работ: ремонт дизельных/бензиновых двигателей;

- ремонт АКПП;
- компьютерная диагностика автомобилей;
- ремонт автоэлектрики;
- ремонт ходовой части автомобиля;
- геометрия колёс (сход-развал);
- обслуживание климатических систем автомобиля;
- установка/ремонт автосигнализации;
- ремонт электронных систем управления автомобиля;
- аппаратная замена масла;
- установка автосвучки;
- ремонт и регулировка автооптики;
- шиномонтаж;
- ошиповка ремонтными шипами;
- ремонт рулевых реек и многое другое.

На данном предприятии я прохожу практику третий год и за этот период успел поработать на различных постах обслуживания автомобилей. Благодаря дуальной системе обучения,

производственная практика у автомехаников является главной возможностью получить профессиональный опыт работы на реальном производстве без отрыва от учебы. Это в конечном итоге позволяет выпускать специалистов, готовых к немедленной работе в автосервисах и мастерских.

Каждая практика начинается с инструктажа по правилам техники безопасности и пожарной безопасности перед выходом на практику в колледже и по прибытию на предприятие с заполнением журналов по ТБ. За каждым обучающимся на предприятии приказом закрепляется наставник из числа опытных мастеров. В обязанности наставника входит контроль и обучение практиканта. Первым моим рабочим местом стал пост замены технических жидкостей - пост замены масла (далее - ПЗМ). Как оказалось, это непростая работа, ведь у разных марок автомобилей разное устройство двигателя и потому необходимо знание устройства автомобилей, к каждой марке машины необходим свой подход. Выполнял также замену жидкости в тормозной системе и в системе сцепления автомобилей, работы по замене масла в коробке передач. Работа осуществлялась в основном аппаратом, так как аппаратная замена очищает систему от старого масла на 99%.

Для правильной и длительной работы автоматической коробки передач (далее – АКПП) необходимо произвести очистку, полностью вывести продукты износа, и лишь затем заливать свежее масло. Технология промывки АКПП не очень проста в реализации, доступна только сервисам, имеющим оборудование для полной замены масла в АКПП.

Довольно скоро у меня появились свои клиенты, которые, приехав заменить масло, настаивали, чтобы именно я их обслужил, что говорило о хорошем качестве моей работы.

В пункте ПЗМ имеется 6 постов для автомобилей, но несмотря на это происходило скопление автомобилей и возникали большие очереди в боксы, поэтому, чтобы ускорить обслуживание клиентов мне иногда даже приходилось выполнять по мере возможностей доступные виды работ на улице. Так как довольно скоро я освоил работу на посту ПЗМ и самостоятельно обслуживал клиентов, то вышел на оплату. Появился материальный стимул и серьезная заинтересованность профессией.

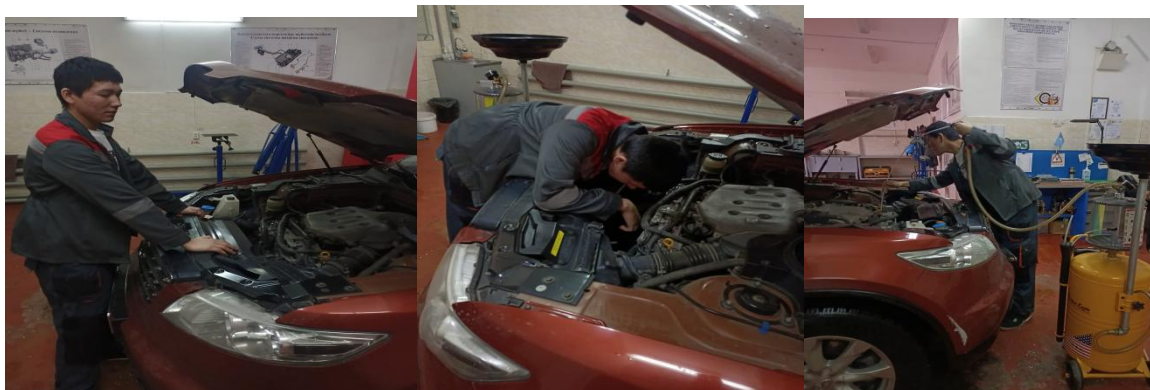
Более того, я и на летних каникулах продолжал работать, помогая семье материально.

Хотелось также расширить свои знания, освоить и другие виды работ таких как: регулировка развал-схождения, ремонт автоэлектрики, ремонт ходовой части автомобилей и поэтому вскоре перешёл на пост по ремонту ходовой части, где освоил выполнение замены колодок, тормозных дисков, рычагов, шаровых, наконечников и тд.. Выполнял работы по снятию и установке коробок АКПП, механической коробки передач, раздаточной коробки, снятию и установке топливного бака, работы по замене подушек и сайлентблоков, замену сальников, пыльников, отбойников и тд.

В сезон весны и осени, в период "переобувки" автомобилей, я работал на посту шиномонтажа, где скапливалось множество автомобилей и образовывались большие очереди. Работа не сложная, но требует расторопности, высокого темпа работы, физической силы при снятии и установке колес.

Таким образом, по прошествии трёх лет практики в Автодоме «AQ ZHOL» под руководством опытных наставников и мастеров я пришел к выводу, что в профессии «Автомеханик» можно выделить следующие преимущества: доступное обучение; востребованность; возможность работать на себя, возможность создать собственный бизнес; возможности для высокого дохода.

Я рад тому, что многому научился, работа автомеханика очень интересная, но самое главное, **мне нравится моя профессия!**

УДК 377.018.48

Д. Ж. Жүніс
преподаватель, КГКП «Костанайский строительный колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области

АКТУАЛЬНОСТЬ НЕФОРМАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: В статье рассмотрена актуальная проблема по обучению в течение всей жизни. Приведен анализ процесса обучения в рамках неформального образования. Проанализировано состояние обучения в стране в современной реалии. В статье представлена нормативно-правовая база неформального образования в стране. Дана краткое разъяснение по отличию формулировок формального, неформального и информального образования. Освещены предпосылки для развития обучения неформального образования в системе ТиПО, на примере конкретной специальности, а также факторы, сдерживающие развитие неформального образования в Казахстане. Представлены возможные пути для успешной реализации обучения в течение всей жизни, предложен проект механизма признания результатов неформального образования.

Түйін: Мақалада өмір бойы оқытудың өзекті мәселесі қарастырылады. Бейресми білім беру шеңберінде оқыту үдерісіне талдау келтірілген. Елдегі оқытудың жағдайы талданды қазіргі шындық. Мақалада елдегі бейресми білім берудің нормативтік-құқықтық базасы ұсынылған. Ресми, бейресми және ақпараттық білім беру тұжырымдамаларының айырмашылығы туралы қысқаша түсініктеме берілді. Нақты мамандық мысалында ТЖКБ жүйесінде бейресми білім беруді дамытудың алғышарттары, сондай-ақ Қазақстанда бейресми білім беруді дамытуды тежейтін факторлар қамтылған. Өмір бойы оқытуды табысты іске асырудың мүмкін жолдары ұсынылды, бейресми білім беру нәтижелерін тану тетігінің жобасы ұсынылды.

Abstract: The article considers the actual problem of lifelong learning. The analysis of the learning process in the framework of non-formal education is given. The state of education in the country in the modern reality is analyzed. The article presents the regulatory framework of non-formal education in the country. A brief explanation is given on the difference in the formulations of formal, non-formal and informal education. The prerequisites for the development of non-formal education in the TVE system are highlighted, using the example of a specific specialty, as well as factors constraining the development of non-formal education in Kazakhstan. Possible ways for the successful implementation of lifelong learning are presented, a draft mechanism for recognizing the results of non-formal education is proposed.

Ключевые слова: образование, неформальное образование, техническое и профессиональное образование, квалификация, специальность, знания, навыки, учебная программа, профессия, результат.

В настоящее время в Казахстане планируется признание неформального образования.

Но прежде чем рассмотреть особенность неформального образования, необходимо обозначить основное отличие.

Под Формальным образованием подразумевается обучение в официальном учреждении (колледж, университет), где человек получает базовые и профессиональные навыки. По завершению организации образования, выдается диплом о среднем профессиональном или высшем образовании.

В тоже время неформальное образование – это альтернативное образование, полученное вне системы формального образования, но которое может быть хорошо организовано и структурировано. Оно не обязательно подтверждается дипломом. При этом, организация занимающиеся неформальным образованием, не обязательно должны иметь государственную лицензию на ведение программ и курсов.

При этом, существует еще и информальное образование.

Информальное образование можно получить, прочитав соответствующую литературу из библиотек или образовательных веб-сайтов. Информальное образование - это когда вы не учитесь в колледже и не используете какой-либо конкретный метод обучения, другими словами – это самообразование.

Главной отличительной особенностью неформального образования является его общедоступность независимо от возраста и уровня образования, т.е. каждый желающий может получить новые знания и навыки, или продолжать совершенствовать уже полученные ранее знания в колледже или в высшем учебном заведении.

Также отличительной чертой и привлекательностью неформального образования является то, что срок обучения меньше, чем при обучении в традиционном формате.

Кроме того, подобное новшество обеспечит получать образование на протяжении всей жизни.

К неформальному образованию можно отнести курсы, семинары и пр.

Рассмотрим, к примеру, актуальность неформального образования, в рамках подготовки Дизайнеров.

Основной функцией Дизайна является то, что он делает окружающую среду комфортнее, понятнее, эффективнее. От качества дизайнерских решений зависит эстетическое удовлетворение, комфорт и безопасность человека.

В эпоху развития креативности и дизайна, уклад жизни людей изменился. Продукты дизайна стали удобнее и комфортнее.

Влияние дизайна на окружающий мир увеличивается, а рамки профессии размываются. Появляются новые направления дизайна.

Так, для того, чтобы получить среднее техническое профессиональное образование «Дизайнер интерьера» на базе основного среднего образования, т.е. после 9 класса, необходимо учиться 3 года и 10 месяцев. Из них один год уходит на общее среднее образование.

Остальные 2 года и 10 месяцев уходит на изучение профессиональных модулей (специальные дисциплины), плюс базовые модули – физическая культура, информатика, основы экономики и др.

Ранее до ввода академической самостоятельности, действовали строгие рамки, в виде наименования специальных дисциплин. Сейчас же все изменилось. Теперь организации технического и профессионального образования вправе самостоятельно дополнять, изменять или исключать компетенции, которые неактуальны к той или иной квалификации.

Основным индикатором изменений и (или) дополнений в рабочие учебные программы является обязательное согласование учебных программ с социальными партнерами (работодателями), т.е. в программу вносятся изменения и дополнения, либо исключения исключительно по рекомендации потенциального работодателя. Это очевидно, ведь работодатель, в конечном итоге хочет получить специалиста, который полностью отвечает требованиям соответствующей квалификации.

Сегодня все профессии, в том числе и дизайн динамично прогрессирует. Не говоря уже о том, что цифровизация экономики, предъявляют новые требования к качеству трудовых ресурсов в Казахстане.

Исходя из этого, вероятность того, что почти за 4 года обучения требования к навыкам и знаниям к той или иной профессии могут существенно измениться.

В этой связи, неформальное образование выступает неотъемлемой частью в подготовке кадров.

В классической своей сути в период обучения дизайнеров, студенты изучают предметы/модули, которые по своему содержанию либо не актуальны, либо однотипные и устаревшие. Не говоря уже о длительных лекциях теоретических занятий.

В свою очередь, неформально образование позволяет давать знания и обучать навыкам именно тем, которые актуальны в текущем времени. Отпадает потребность в изучении полного четырехгодичного курса обучения, обеспечивая мобильность в получении квалификации.

Довольно часто можно услышать замечания от руководителей организаций, где студенты проходят практику. В которых они указывают на недостаточные знания и навыки студентов.

К примеру, во время прохождения практики студенты дизайнеры учатся принимать заказ. Кстати, студент не только демонстрирует свою профпригодность, но и свои деловые качества – стрессоустойчивость, самостоятельность, продуктивность и т.д.

Но перед тем, как принять заказ, обычно заказчик приглашает на объект дизайнера. При встрече заказчик озвучивает свое пожелание, видение и просит высказать/показать видение дизайнера. В этот момент, после замера на листе бумаги выполняет от руки несколько быстрых рисунков/набросков. Во-первых, дизайнер демонстрирует свою графическую грамотность, когда рисунок понятен для заказчика. Во-вторых, он показывает свою продуктивность, предлагая разные варианты, концепции. Цифровая же версия эскиз-проекта, потребует наличие технических средств (ноутбук, планшета), соответствующего места и, наконец, самое главное - это время.

Т.е. в сфере дизайна интерьера важны навыки работы на планшете. Следовательно, студент должен уметь работать на графическом планшете до практики. Безусловно, это может привести к дополнительным финансовым вливаниям в виде расширения технических средств обучения. Тем не менее, анализ говорит о том, что в учебную программу необходимо включить работу на графических планшетах и др. мобильных гаджетах.

При этом обучиться работать в графическом планшете не требует много времени, т.е. этим навыкам может научиться любой человек, не зависимо от возраста. Причем за короткий срок.

Существует огромная потребность взрослых в дополнительных источниках и ресурсах образования. Тут могут быть разные причины - утрата интереса к ранее полученному образованию, - желание проявить себя в другой сфере, - длительное время отсутствия практики по полученной профессии.

В этой связи, неформальное образование становится на один уровень с формальным образованием. Сегодня уже не секрет, что работодателю не требуется наличие диплома, ему важны профессиональные и деловые качества. Неформальное образование выдает сертификаты о

прохождении образовательных курсов, которые не уступают по своему значению диплому государственного образца. В данном случае мы говорим о сфере дизайна.

Другой вопрос, что не все организации неформального образования отвечают требованиям работодателей. Можно предположить, что причина тут в том, что в основном к таким сомнительным учреждениям относятся частные организации. Несложно понять, что причина кроется в ответственности за результаты обучения.

Совсем другое дело, государственные организации образования, где ответственность выше, поскольку подконтрольно.

В настоящее время официальной статистики и аналитики качества обучения в секторе неформального образования нет. Тем не менее, представителями ЮНЕСКО было проведено исследование. Результаты показали, что процедура лицензирования, сертификации, аттестации и аккредитации краткосрочных программ неформального образования Законом «О лицензировании» не предусмотрены. Данный сектор насыщен огромным количеством негосударственных провайдеров, включая частный бизнес. Все они предлагают различные семинары, курсы и переподготовку, индивидуальные консультации, репетиторство и т.д.

Как было уже выше отмечено, неформальное образование привлекает тем, что сроки обучения меньше чем у формального образования.

При анализе рынка сферы дизайна выяснилось, что там зачастую работают люди без специального образования.

Из чего следует, что необязательно становиться профессиональным/дипломированным дизайнером, чтобы развить дизайн-мышление. Порой, люди без образования выдают продукт в разы лучше образованных коллег.

Главное, все зависит от вовлеченности человека в профессию, а не от того, сколько лет он просидел за партой колледжа или института.

В дополнение проблеме срока обучения, можно отнести еще и такой фактор, как утрата заинтересованности студентов к учебе. По этой причине наблюдается тенденция низкой посещаемости, что отрицательным образом отражается на качестве знаний и навыков. Подобная ситуация в большей степени прослеживается на выпускном курсе. Анализ «данной статистики», проведенные кураторами групп, показывает, что помимо потери интереса к обучению, существует и социальная проблема. В большинстве своем студенты в не учебное время подрабатывают, как правило, в ночное время. Причин тут несколько, одна из самых распространенных - это финансовая независимость от родителей, другая, наоборот, когда семья остро нуждается в дополнительных доходах. Довольно часто, встречаются студенты, которые самостоятельно оплачивают свою учебу, если он учится на платной основе.

То, что студент становится самостоятельным, плохого мало. Плохое тут то, что он работает в ущерб обучению.

Согласно, опроса респондентов (студентов), помимо вышеуказанной социальной проблемы на утрату заинтересованности к обучению, также влияет сроки обучения и содержание учебных программ. На первых порах обучения студент еще испытывает какой-то интерес. Но ближе к выпуску они утрачивают интерес, им кажется, что некоторые непрофильные, либо дублирующие друг друга предметы, причем теоретические, занимают неоправданно больше объем часов, нежели предметы, которые напрямую связанные с будущей профессией. Отрицательный эффект усиливает то, что с курса в курс подобная динамика сохраняется. Ну и конечно, снижает мотивацию сроки обучения.

Таким образом, по итогу анализа рынка труда в сфере дизайна говорит о том, что необходимо организациям технического и профессионального образования оказывать образовательные услуги, как в формате формального, так и в формате неформального образования. Причем оказывать услуги можно на платной и бесплатной основе.

Помимо сокращения сроков обучения, есть и другие преимущества:

Низкие затраты (заработная плата преподавателям, коммунальные услуги и др.).

Гибкость графика - программа разрабатывается специально, ориентируясь на потребности и интересы обучающегося, используя различные модели обучения, что повысит эффективность обучения.

Более того, обучение можно проводить как офлайн, так и в дистанционном формате. Также можно проводить различные платные подготовительные курсы для поступающих в высшие учебные заведения.

В итоге, обучающиеся получают сертификат, установленного образца.

Для этого, необходимо чтобы организация технического и профессионального образования была включена в Перечень признанных организаций, предоставляющих неформальное образование. Согласно Правилам признания организаций, предоставляющих неформальное образование, и формирования перечня признанных организаций, предоставляющих неформальное образование, утвержденных приказом от 4 октября 2018 года №537, для этого необходимо: оказывать

образовательные услуги; иметь в наличии необходимые материально-технические ресурсы; иметь квалифицированные кадры.

Признание неформального образования позволит обеспечить интеграцию формального, неформального, расширить доступ к профессии, повысить трудовую мобильность населения. Укрепит связь рынка труда и системы образования, а также позволит отвечать на быстро меняющиеся требования к специальности.

С целью эффективной активизации неформального образования, необходимо расширить информационную поддержку по разъяснению привлекательности и преимуществ неформального образования.

Рассмотреть вопрос о заключении трехстороннего меморандума: государство - бизнес - образование по стимулированию работников и работодателей, в рамках внедрения различных гарантий, льгот для работников.

Список литературы

Описание Интернет-ресурса:

1. Статья Альбековой А. «Рынок неформального образования процветает в тени» от 03.06.18 года: <https://inbusiness.kz/ru/news/rynok-neformalnogo-obrazovaniya-procvetaet-v-teni>;
2. Статья «Неформальное и информальное образование признают в Казахстане» от 27.06.2022 года: <https://orda.kz/neformalnoe-i-informalnoe-obrazovanie-priznajut-v-kazahstane/?ysclid=lnwz69grtr658693667>
3. Статья «Неформальное образование признают в Казахстане» от 09.08.2022 года: https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/neformalnoe-obrazovanie-priznayut-v-kazahstane-474965/?ysclid=lnwz2k6csj284017459
4. Статья проректора ВКТУ им. Д. Серикбаевой К.Ж. «Что такое неформальное образование?» от 05.09.2022 года: <https://www.ektu.kz/newsevents/chto-takoe-neformal'noe-obrazovanie.aspx?lang=ru&ysclid=lnwygwjlf6851510826>;
5. Статья проректора Алматинского технологического университета по академическим вопросам Байболовой Л.К. «О неформальном образовании»: <https://atu.edu.kz/archives/55429>;
6. Статья «Как будет признаваться неформальное образование в Казахстане» от 22.09.2022 года: https://el.kz/ru/kak-budet-priznavatsya-neformalnoe-obrazovanie-v-kazahstane_50663/

Описание нормативных документов:

1. п.8 Правила признания организаций, предоставляющих неформальное образование, и формирования перечня признанных организаций, предоставляющих неформальное образование, утвержденные приказом Министра образования и науки Республики Казахстан от 04.10.2018 года №537.

ӨОЖ 377.018.48

Ф. Жұмахан, Н. Жұбаназар

Республикалық «Бөбек» колледжінің 2 курс студенттері

Алматы қ.

Ғылыми жетекші: **Ж.Т.Жумабаева**, директордың оқу-өндірістік тәжірибе жөніндегі орынбасары, жалпы және арнайы пәндер оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі

АБАЙ ҚҰНАНБАЙҰЛЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАЛАРЫН ОҚУ-ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНДЕ ҚОЛДАНУ

Аңдатпа: Педагогика, мұра, оқу-тәрбие, процесс, ағартушы, қарасөз, шығарма. Бұл мақалада Абай Құнанбайұлының шығармаларын, қара сөздерін білім беру барысында қолданудың маңыздылығы қозғалған. Ұлы ағартушы өткен ғасырдың соңында жазған Абайдың шығармашылық еңбектері әлі күнге дейін оқу - тәрбие процесінде қолданылуда. Абайдың шығармалары балалардың ұлтжандылығын оятуға, уақытты бағалау машығын қалыптастыруы мен білімін артыруға және шешім қабылдай алу және әділ болуға үйрете отырып тәрбиелейді.

Аннотация: В этой статье затронута важность использования в образовании произведений Абая Кунанбайұлы, слов назидания. Творческие труды Абая, написанные великим просветителем в конце прошлого века, до сих пор используются в учебно - воспитательном процессе. Произведения Абая воспитывают детей, прививая им патриотизм, формируя навыки и знания оценки времени и обучая их принимать решения и быть справедливыми.

Abstract: This article touches upon the importance of using the works of Abai Kunanbayuly, words of edification in education. Abai's creative works, written by the great educator at the end of the last century, are still used in the educational process. Abai's works educate children, instilling patriotism in them, forming skills and knowledge of time assessment and teaching them to make decisions and be fa

Педагогика, мұра, оқу-тәрбие, процесс, ағартушы, қарасөз, шығарма

Ұлы ағартушы өткен ғасырдың соңында жазған Абайдың шығармашылық еңбектері әлі күнге дейін оқу - тәрбие процессінде қолданылуда. Абайдың шығармалары балалардың ұлтжандылығын оятуға, уақытты бағалау машығын қалыптастыруы мен білімін артыруға және шешім қабылдай алу және әділ болуға үйрете отырып тәрбиелейді. Бұл - әрдайым білім беру процессінде жоғары бағаланған және әлі күнге дейін де қасиетін жоғалтпаған, жоғалтпайды да. Жаңартылған білім беру бағдарламасында Абайдың ғибратын оқу және тәрбие процессінде қолдану тәсілі өзекті мәселе. Мысалға алсақ, атамыздың қара сөздері ұлтжандылықты, білім мен әртүрлі құндылықтарды, дінге деген дұрыс көзқарасты бала бойына сіңіру тәсілі ретінде қарастырылады. Қара сөздегі тұжырымдамалық негіздеме тәрбиелеудің негізгі бағыттарының бірін сипаттайды. Мысалы, ұлттық сәйкестікті қалыптастыру, алайда қазақ халқының тілін, тарихын, салт - дәстүрі мен әдет - ғұрыптарын қалыптастыра отырып белсенді зерттеуді қарастырады. Қазіргі Қазақстандағы жаңа білім беру жүйесі тәрбиелеудің тұжырымдамалық негізіне сүйенеді. Осы тұжырымдамаға сәйкес оқытудың барлық кезеңінде балаларды тәрбиелеудің бағыттары айқындалады. Абайдың педагогикалық көзқарастары бала тәрбиесі мен білімін арттыруға негізделген. Абай «Адамның бір қызығы-бала деген» деп бар нәрсенің дөп бағасын көреген түрде берген. Өмірдегі бар қызық балаға байланысты. Сол үшін бала тәрбиесіне аса жауапты мән беруіміз керек. Абай Құнанбайұлының мұралары осы тұста өте қажет болады. Баланы жастан демекші туылып дүниеге деген көзқарасы қалыптасып келе жатқаннан бастап баланы Абайдың тәрбиелік ойлары арқылы жетілдіруіміз керек. Мысалға,

–Әсемпаз болма әр неге,

Өнерпаз болсаң арқалан,

Сенде бір кірпіш дүниеге

Кетігін тапта, бар қалан, - деп жас ұрпақты өзінің қалауы мен икеміне қарай белгілі бір өнерге үйрете отырып, жастайынан пайдалы іспен шұғылдандырып, адал еңбекпен нан табуға тәрбиелейміз. Сондықтан да Абай мұралары тәрбие беруде өте зор орын алады.

Білім беру үрдісінде Абай еңбектерін қолдану өсіп келе жатқан ұрпақтың , ақыл – парасаты биік болуына, мінез-құлқы, іс-әрекетіне жоғары дәрежеде ықпал етеді.

- Білімдіден шыққан сөз

Талаптыға болсын кез.

Нұрын, сырын көруге,

Көкірегінде болсын көз, - дей отыра ұлы ағартушы атамыздың балаларды білімге шақыра отырып, талаптануға талпындыруды нақты мақсат етіп алғанын көреміз. Білім беру кезінде балаларды Абайдың білім және тәрбие туралы жазылған шығармалары мен нақыл сөздерімен таныстырып, көптеген ақпарат беруіміз қажет. Абайдың ізденімпаздыққа, адал және нақты мақсатпен білім алуға шақыратын мұралары өте көп.

Абай шығармаларын білім беру процессінде қалай оқытылуы керектігіне терең мән берілуі тиіс. Себебі шығармалардың тәрбиелік мәні баланың ойлау қабілетінің дәрежесіне сай келмей қалуы мүмкін. Ондай жағдайда балаға білім де, тәбиете бере алмай қаламыз. Абайдың шығармаларын белгілі бір жасқа сай немесе бағдарлама бойынша қолдану қажет. Нақтырақ айтсақ, қандай да бір Абайдың еңбектерін балаға білім беру кезінде қолданғанда шығарманы нақты саралап, ой сүзгісінен өткізіп қарастыру қажет, сонда ғана бар еңбекті пайдаға асыра аламыз. Мысалы жаңартылған білім беру жүйесі бойынша қарастырсақ, біз балаға тек бағыт - бағдар береміз. Абайдың педагогикалық еңбектерін қолана отырып бағыт-бағдар бергенде баланың ізденіп, зерттеп, саралап, қорытындылап сонымен қатар, ой түйе алатындай деңгейлі түрде пайдаланған жөн. Мысалы, бастауыш сынып оқушысына жылдың 4 мезгіліне арналған өлеңін, өнер-білімге шақырған шығармаларын оқытқан абзал. Оқыту кезінде оның балалық шағы, туып-өскен ортасына кеңірек тоқталудың аса қажеті жоқ, бағдарлама бойынша берілген жағдайда ғана нақты тоқталған жөн. Балалар зерттеу жұмысын жүргізіп, сабаққа өз жобасын жұп болып, топ болып дайындайды. Абай өлеңдеріне жан-жақты талдау жүргізіп, түйінді ойларын айтады. Адам бойындағы жақсы-жаман қасиеттерді аша отырып, өмірден мысал келтіреді. Бейнесюжет көру арқылы мәліметтермен танысып, зерттеу жұмысын жүргізеді. Осылайша білім беру және ынталандыру нәтижесі жоғары деңгейде болады. Балаға Абайдың еңбектері арқылы толыққанды білім мен қатар тәрбие де беріледі.

Абай еңбектерін білім беру процессінде сынып деңгейіне бөле отырып өткізу:

Сынып деңгейі Абайдың еңбегі Шығарманың мағынасы Оқушыдан күтілетін нәтиже

2 сынып Ғылым таппай мақтанба Ғылым таппай мақтанба... дегендегі орын тап деп тұрғаны алған білімді, үйренген ғылымды жұмсайтын орын.

Бес нәрседен қашық бол,

Бес нәрсеге асық бол... деп адамдық, адамгершілік жайын қозғайды. Өмірден өз орнын тауып, өз бойына адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру керектігін түсінеді.

6 сынып Жасымда ғылым бар деп ескермедім Абай атамыз бұл өлең арқылы жастарды ғылым - білімге үгіттей отырып, өмірдің кілті білім екенін айтқысы келеді. Жасында ғылым, ізденіс бар екенін ескермей, ер жеткен соң қолын кеш сермейтін жандар көп, солардың қатарынан болмау керек екенін ескертеді. Оқушылар өлең идеясын түсіне отырып, нағыз жас кездерінде тұла бойлары талпынысқа, еңбекқорлыққа толып тұрған кезде, білім нәрімен сусындау керек екенін ұғады. Қорытындылай келе, Абай Құнанбайұлының көптеген мұралары білім мен тәрбие жөнінде болған. Атамыз өз шығармаларында осы білім мен тәрбиені ұштастыра отырып, баланы өмірге тәрбиелеуге болатынын дәлелдеген тұлға. Білім беру процессінде Абай еңбектерін тиімді оқыту технологиялары бойынша тиімді қолдана білсек оқушының бойында тұлғалық қасиеттер қалыптаса бастайды және дүниедегі жақсы мен жаманды ажыра алатын деңгейге көтеріледі, адалдық пен адамгершілікті өз бойына сіңіреді. Яғни Абайдың шығармаларымен білім бере отырып тәрбиені де қатар алып жүре аламыз. Оның бізге мұра етіп қалдырған ойларын, қара сөздерін, шығармаларын оқу процессінде қолдануымыз қажет.

Әдебиеттер тізімі

<https://bilimger.kz/102205/>

<https://edu.mcfr.kz/article/4104-abaydyn-kara-sozderin-koldanu-joly>

<https://qarmaqshy-tany.kz/10311-abay-ledern-trbielk-mn.html>

Абай. Энциклопедия. (Бас ред. Р.Н.Нұрғалиев; ред. Алқасы: З.Ахметов, Л.М.Әуезова, Б.Г.Ерзакович т.б.) – Алматы: «Қазақ энциклопедиясы» Бас редакциясы, «Атамұра» баспасы, 1995. - 720 бет.

УДК 37.026

И.В.Завертеева

преподаватель, КГКП «Высший колледж имени Магжана Жумабаева»,
Управления образования акимата Северо-Казахстанской области,
Северо-Казахстанская область,
г. Петропавловск

FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS FOR THE DEVELOPMENT OF FUNCTIONAL LITERACY OF STUDENTS.

Аннотация: Проблема формирования и развития функциональной грамотности у субъектов образовательного процесса занимает особое место в системе образования Республики Казахстан. Ведущими становятся задачи по созданию оптимальных и комфортных условий для социализации и эффективной адаптации подрастающего поколения в новых условиях.

Аңдатпа: Білім беру процесінің субъектілерінде функционалдық сауаттылықты қалыптастыру және дамыту мәселесі Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесінде ерекше орын алады. Өскеден ұрпақты әлеуметтендіру және жаңа жағдайларда тиімді бейімдеу үшін оңтайлы және қолайлы жағдайлар жасау міндеттері жетекші болып табылады.

Abstract: The problem of formation and development of functional literacy among the subjects of the educational process occupies a special place in the education system of the Republic of Kazakhstan. The leading tasks are to create optimal and comfortable conditions for socialization and effective adaptation of the younger generation in new conditions.

Keywords: functional literacy, competence, concept, professionalism, tools, recommendations, financial literacy, participants of the educational process,

The full functioning of a college graduate in a modern post-industrial society depends not so much on the nomenclature of knowledge, subject skills and abilities mastered by the graduate, as on the range of problems that he can solve effectively with minimal expenditure of his own vital forces. The problem of formation and development of functional literacy among the subjects of the educational process occupies a special place in the education system of the Republic of Kazakhstan. The leading tasks are to create optimal and comfortable conditions for socialization and effective adaptation of the younger generation in new conditions.

The development of a student's personality in the educational process is associated with the formation of functional literacy, where key competencies play an important role, especially competencies in solving life problems. Functional literacy in problem solving is a necessary condition for the competitiveness of the individual.

The researchers note that today the one-sided understanding of functional literacy as a set of general academic skills and abilities is becoming a thing of the past. Functional literacy is considered as a certain level of education of students, showing the degree of mastery of their key (basic) competencies, allowing them to adapt successfully to the changing external world and realize themselves effectively in various activities.

For the first time, the term "functional literacy" was introduced by the Soviet psychologist, philosopher and teacher Alexey Nikolaevich Leontiev. In his understanding, "functional literacy" is primarily the ability to work with information. A.A. Leontiev: "A functionally literate person is a person who is able to use all the knowledge, skills and abilities constantly acquired during his life to solve the widest possible range of life tasks in various spheres of human activity, communication and social relations." [1]

The PISA study identified six as the main content components of functional literacy: mathematical literacy, reading literacy, natural science literacy, financial literacy, global competencies and creative thinking. Functional literacy is mainly manifested in the solution of problematic tasks that go beyond the educational situations, and they are not similar to those tasks during which knowledge and skills were acquired and practiced. [2]

The main characteristic of each component is the ability to act and interact with the outside world, while solving a variety of tasks. For example, reading literacy shows "a person's ability to understand, use, evaluate texts, reflect on them and engage in reading in order to achieve their goals, expand their knowledge and capabilities, and participate in social life."

At the present stage of education development in our country, a number of problems can be identified related to the insufficient formation of functional literacy of students, which hinder the development of education as a whole [3]:

- the inability of students to work with the proposed information: to compare disparate fragments, correlate the general content with its concretization, purposefully search for missing information, etc.;
- the current system of education "trains" students to use standard methods of solving problems based on "recognition", which causes certain difficulties in applying subject skills in solving problems, the content and conditions of which are given in an unusual form;
- the lack of a systematic, holistic, creative analysis of the proposed situation, hypotheses and their verification.

It is necessary to pay attention to the reasons that do not contribute to the success of the formation of functional literacy of students in the educational process of the school:

- lack of rigor of thinking, accuracy of thought, insufficient formation of mental operations, in particular analysis, generalization, evaluation, as well as lack of independence of thought and initiative in choosing one's own life position;
- insufficient dialogical nature of humanitarian education;
- poor orientation in topical problems of natural science, such as environmental problems, problems of a healthy lifestyle, the impact of science and technology on the development of society, etc.;
- insufficient development of communicative skills (as the ability to create a text taking into account the position, point of view – your own, the listener (reader), the author) – inability to independently build and implement a plan for solving a problem, apply non-standard solutions, as well as formulate the answer received;
- practical lack of mastery of general academic skills to organize their own cognition, manage the cognitive process.

Many researchers note various difficulties associated with the organization and content of the process of forming functional literacy of students in educational institutions. In our opinion, it is especially significant here to solve the problem of the low level of professional competence of many teachers who remain adherents of traditional pedagogy and therefore cannot effectively solve the problem of the formation of functional literacy at the present stage, which requires operating with concepts such as uncertainty, ambiguity, inconsistency, insufficient reliability of information, the presence of alternative points of view, the need to move from the everyday situation to its mathematical or natural science model [4].

An attempt to solve the above-mentioned problem of increasing the professional competence of teachers in the development of functional literacy of students in solving problem-life tasks can be the organization of methodological work based on a cluster approach.

A cluster is understood as an organizational form of combining the efforts of stakeholders in the direction of achieving competitive advantages. The cluster approach to the development of education is understood as the mutual and self-development of subjects or subdivisions of subjects in the process of working on a problem, carried out from below on the basis of a sustainable partnership that enhances the specific advantages of both individual participants and the cluster as a whole.

Communication (communication network) plays a great role in the functioning of the cluster, which is built taking into account the combination of internal capabilities and external incentives of participants to activate innovation activities and creates favorable conditions for the rapid spread of new technologies [5].

An important feature of effectively functioning clusters is the presence in their structure of "initiators of innovation", i.e. subjects of education, the educational system or the educational process, which form and determine the innovation strategy of the entire system. The cluster form of the organization of the subjects of the educational process leads to the creation of a special synergetic form of innovations of the "cumulative

innovative product" and allows accelerating its dissemination through the network of communication and interconnections between all participants of the educational cluster. In a cluster, all subjects support each other. Proximity to each other, internal connections, the presence of constant personal contacts and general interaction facilitate communication and transfer of information within clusters. The subjects included in the cluster quickly learn about innovations in the field of education, the availability of new components and means of education, their approbation in the educational process, monitor new educational trends in development, relying on constant relationships with other members of the cluster.

In my opinion, joining a cluster does not form a spontaneous concentration of various theoretical, technological, organizational developments, installations and recommendations, but a certain system for the dissemination of new knowledge and educational technologies.

The variety of different sources of knowledge and connections within the cluster facilitates the achievement of competitive advantages by the individual and becomes a prerequisite for its successful and sustainable development [6].

Thus, the cluster approach makes it possible to create the necessary conditions for improving the professional competence of teachers in the development of functional literacy of students, promotes the development of their skills to organize and manage the process of self-knowledge, taking into account the individual characteristics of their own body, introduces dialogue into methodological work as a means of interaction and obtaining knowledge, which contributes to the creation of stress-free communication situations, stimulates participants to independence thoughts, initiative, creative approach in solving professional tasks.

Effective pedagogical practices for the formation of functional literacy [7]:

- creating learning situations that initiate students' learning activities, motivate them to study and clarify the meanings of this activity

- teaching in communication, or educational cooperation, assignments for work in pairs and small groups

- search activity - search tasks, educational research, projects

- evaluative independence of students, tasks for self- and mutual assessment: gaining experience – cases, role-playing games, disputes requiring problem solving, decision-making, positive behavior

Scheduled activities:

1. Solving contextual tasks in the framework of lessons in all subjects of the curriculum.

Extracurricular activities:

1. Design and research work of students with the active use of meta-subject and interdisciplinary projects and research.

2. Inclusion in the plan of extracurricular activities of an educational organization of educational events aimed at the joint work of the entire teaching staff on the formation of functional literacy (interdisciplinary weeks, educational and research conferences, interdisciplinary marathons, etc.).

Thus, the following factors influence the development of functional literacy of students [8]:

- 1) the content of education (educational standards, curriculum);

- 2) forms and methods of training;

- 3) the system of diagnostics and evaluation of educational achievements of students;

- 4) extracurricular and additional education programs;

- 5) school/college management model (public-state form, high level of autonomy of schools/colleges in the regulation of the curriculum);

- 6) the presence of a friendly educational environment based on the principles of partnership with all stakeholders;

- 7) the active role of parents in the process of education and upbringing of children.

Thus, there is a need to constantly improve the professional competence of teachers, stimulate the use of modern methods and technologies of the educational process, reveal the creative potential of the teacher, create a favorable creative climate in the student team – the main factor of functional literacy, first of the teachers themselves, and then of the students.

List of literature

1. The educational system "School 2100". Pedagogy of common sense: a collection of materials / edited by A. A. Leontiev. – Moscow: Balass: RAO Publishing House, 2003 – 368 p.

2. PISA 2015 Assessment and Analytical Framework: Science, Reading, Mathematics, Financial Literacy and Collaborative Problem Solving, revised edition. Paris: PISA, OECD Publishing, 2017 pp. 65–80.

3. Improving the professional competence of the teacher in the formation of functional literacy of students [Electronic resource]: collection of Scientific and Educational Articles. Vol. 2 / Education and science ministry of the Chelyabinsk region; Chelyabinsk institute of retraining and improvement professional skill; Ed. S. V. Tetina., Yu. V. Gutrova.

4. Vinogradova, N. F. Functional literacy of a young schoolboy: a book for a teacher / N. F. Vinogradova, E. E. Kochurova, M. I. Kuznetsova, etc.; edited by N. F. Vinogradova. – Moscow: Russian textbook: Ventana-Graf, 2018 – 288 p.

5. UNESCO. Revised Recommendation concerning the International Standardization of Educational Statistics. URL: <http://portal.unesco.org/en/ev.php> General Conference of UNESCO. Paris.

6. Chelyabinsk Institute of Retraining and Advanced Training of Education Workers (GBU DPO CHIPPKRO): official website. – URL: <http://ipk74.ru>

7. Electronic task bank for functional literacy assessment. – URL: <http://resh.edu.ru>

8. Veryaev, A. A. Functional literacy of students: representations, critical analysis, measurement / A. A. Veryaev, M. N. Nechunaeva, G. V. Tatarnikova // Proceedings of the Altai State University. – 2013 – № 2 (78).

ӘОЖ 377

Ж. Зейнешов

Семей қ., «Семей жоғары көп салалы колледж» мекемесі
«Есептеу техникасы және бағдарламалық қамтамасыз ету» мамандығының
I курс студенті

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ МЫЗҒЫМАС ТЕМІРҚАЗЫҒЫ

«Тарих дейтін – бұрынғы өткен заманның жайынан сөйлеп тұратұғын, бұрынғы өткен кісілердің ісінен хабар беретұғын бір ғылым. Қазақтың көбі оны «шежіре» деп атайды.» Міржақып Дулатұлы.

Кешегі қазақ қоғамының күнгейі мен көлеңкелі өмірінің, жасампаздық жолдарының алға қарай қадам басқанындағы соны соқпақтарының, тыныс аурасының жарқын айнасы- *Ұлы тұлғалар ұлағаты*. Сондай төбедегіні келтірген төрелік иесі, даланың дара ділмары, сөз өнерінің атасы – Қаз дауысты Қазыбек би. Ол, ұланғайыр тарих кеңістігінің ұшан қиырларына үңіліп, ұлт тағдырының тар жол тайғақ кешуін аңғарып, ұлттық тарихпен шектелмей, ғалами тарихқа көз жүгіртіп, кесекті кезеңде келелі істерді тындырған Кемел ер, Кемеңгер. Не айтса да, қай тақырыпты қозғап, қамтыса да ол Қазақ Елінің халқы мен жерінің біртұтастығы, бірлік берекесі мен ұйытқысы, ұлттың ұлы тұғырлары: тіл мен ділдің бүгіні мен болашағына көңілі алаң, күрделі көкейкесті мәселерімен ұштасып, сабақтасып, бір – біріне жалғасып жатты. Әр төрелігі – Өз. Әр төрелігін қай қырынан алсаңда терең ой мен өмірлік толғаныстармен үндесіп, дерегі мен дәйегі жеткілікті, жан – жақты сарапталып, талданған, қысқа да нұсқа, ерекше екшелген, қорғасындай қою, мәйекті ойы, мәнді пікірі, өз төрелігімен халқының, елінің – жерінің өмірімен сабақтаса келеді.

Қазақ халқының мемлекет және билік тарихын зердесі, атакты түрік данагөйі және қолбасшысы Тоныкөк: «түн ұйықтамайды, күндіз отырмайды. Қызыл қанын төгеді, қара терін жүгіртеді. Еліне ісін, күшін береді» деген сөзінде ел тағдыры таразыға түскен сын сағатта елінің ішкі билігіне де сыртқы саясатына да өлшеусіз еңбек сіңірген - билер тарихы, билер саясаты.

"Би" деген атау да, билердің өзі де - қазақ халқының тарихында ертеден-ақ дәстүрлі қазақ қоғамының әкімшілік территориясының іргетасын қалаушылары. Бүкіл Қазақстанды басқаратын мемлекет, бүкіл ел қабылдаған заң болмаған уақытта барлық даулы мәселелерді, түрлі талаптарды қалыс ағайын шешетін болған. Оны кім болса соған тапсырмай, жөн-жоба білетін, қазылық жасай алатын, тәжірибесі бар адамдарға жүктеген. Қазақта бұрын жер, жесір, құн, мал сияқты даулы мәселелер көп болған. Мұндай дауларға билік айту халықтың әдет-ғұрпын, дәстүрін жақсы білетін, сөз таласында шешендігімен, тапқырлығымен сол даулы мәселені әділ шешетін адамдарға ғана тапсырылған. Сондықтан да қазақ халқында "билік" айтуды шешендік сөздің бір түріне жатқызады.

Билер бірте-бірте «сот» қызметін мол табыстың көзіне айналдырды, билік ақыға түрлі "сыйлықтар" алатын болды. Билер сот қызметін жеке ауылды, руды, тайпаны да басқарды. Олар қол астындағы қауымның көшіп-қонуын реттеді. жасақтарға қолбасшылық етті, халықтан түрлі алым-салықтар жинады. Беделді билермен хан сұлтандар да санасатын болды. 18-ғасырдың аяғы мен 19 ғасырдың басында хандар кеңесінің құрамына билер де кірді. Олар хандар қызметіне елеулі ықпал жасады.

Қазақ қоғамында билер көп болды. Бірақ олардың дәрежесі мен беделі де түрліше еді. Солардың ішінде жүздер арасындағы үлкен дауларды әділдікпен, тапқырлықпен шешкен билер бар. Олардың айтқан биліктері мен шешендік сөздері халық арасында аңыз бен жырға, мақал - мәтелге айналған. Осындай атакты билер туған халқы үшін, оның келешегі үшін, аянбай қызмет еткен. Олардың қазақ халқы тарихында өз орындары бар, сондықтан да туған халқы оларды еш уақытта ұмытпайды.

Қазыбек би Келдібекұлы. Қазыбек есімі халыққа қазақ пен қалмақ арасындағы шапқыншылықты бітіруші, батыл елші, парасатты мәмілегер ретінде мәлім. Ол 18 жасында қазақ елшілерінің құрамында қалмақ ханына барады. Осында батылдығымен, әрі сөзге шешендігімен көзге түседі. Ол былай дейді:

«Сен темір де, мен көмір,
еріткелі келгенмін.
Екі еліктің баласын
теліткелі келгенмін.
Егесетін ел шықса,
иілткелі келгенмін.
Тұтқыр сары желіммен
жабысқалы келгенмін.
Жаңа үйреткен жас тұлпар,
шабысқалы келгенмін.
Танымайтын жаттарға,
танысқалы келгенмін.
Қазақ-қалмақ баласы
танысқалы келгенмін.
Табысуға тұрмасаң,
тұрысатын жерінді айт,
Сен-қабан да мен-арыстан,
алысқалы келгенмін».

Қазыбектің табандылығы мен тапқырлығының арқасында ғана қазақ елшілері теңдікке жетіп, қалмақ шапқыншылары байлап әкеткен адамдарын, айдап әкеткен малдарын қайырып, алып қайтады. Сол жолы Қазыбек «Қаз дауысты» деген атаққа ие болады.

Тәуке хан қазақтың үш жүзіне билер тағайындағанда Орта жүзге Қазыбек биді бекітеді. Бұл би де «Жеті жарғыны» жасауға қатысқан.

18 ғасырдың 40-жылдарында жоңғар шапқыншылығы басталған кезде туысқан өзбек, қырғыз халықтарымен бірлесіп, ортақ жауға шығуға әрекет жасайды. Қазақ халқының сыртқы жағдайының қиындығын ескере келіп, орыстармен дос болуға, олармен бірлесуге ат салысады. Қаз дауысты Қазыбектің атымен байланысты ел арасында айтылып жүрген аңыз-әңгімелер мен шешендік сөздер көп. Қаз дауысты Қазыбек қазақтың дәстүрлі шешендік өнерін дамытуға өзіндік үлес қосқан әйгілі шешен.

ҮШ БИДІҢ ХАЛЫҚПЕН КЕЗДЕСУІ ... "Халық не десе, о десін бірақ ол үш жорғаның жұрт алдында бір бірімен кереғар келгенін ешкім көрген емес. Бірі бастап берген әңгіме екіншісі қостай жөнелгенде тоты құстың қауырсынындай құлпырып, аяқ астынан ажарланып жүре беруші еді... Қандай қиын түйінді Әйтеке бауыздап, Қазыбек ұшалап, Төле мүшелеп берер еді. Қандай қиқар дәукесін де Әйтеке айтқанда құлақ аспаса, Қазыбек айтқанда құптамаса, Төле айтқанда, «төресі осы», - деп жығыла кетпесе жағдайы жоқ-ты. Әйтеке жарып айтады, Қазыбек қазып айтады, Төле тауып айтады деген де содан қалған-ды. Үш арыс қазақ оларды сөйлетіп қойып, қақаған қаңтарда арқар сорпасын ішкендей бусанып, тал бойы түгел еріп, балбырап отырар еді-ау. Осы жолы да, әз Тәукені күллі қазаққа ортақ хан сайлап, сұпы Әжіні күллі қазаққа ортақ пір сайлап, жеті жарғының жосығын қабылдаған ұлы жиын аяқталғасын да жиылған жұрт: „Ертен елге барғанда айта баралық. Үш би бізге не дейді екен? Соны естіп кеткіміз келеді”, - деп тырп етпей тұрып алғанды.

- Сонда үш биден не сұрайсындар?- дегенді хан Тәуке.

Халық:- Үш би бізге алдымен қарттық пен жастық туралы айтсын дейді. Сонда:

Төле би: Үй сыртында төбең болса - ерттеулі тұрған атың ғой, ел ішінде кәрияң болса -жазулы тұрған хатың ғой.

Қазыбек: Жалтылдайды екен деп жастықты сөкпе, бәріңнің шыққан тегің сол, қалтылдайды екен деп қарттықты сөкпе - ертеңгі шегің сол.

Әйтеке: Ар сатып алған атақтан тер сатып алған мал артық, сақалын сатқан кәріден еңбегін сатқан бала артық.

Халық: Үш би жомарттықтың қандайы жаман, сараңдықтың қандайы жақсы соны айтсын.

Төле: Жомарттықта суайттың уәдеге жомарттығы жаман, молданың дұғаға жомарттығы жаман.....

Қазыбек: Еркектің жетекке көңілшектігі жаман...

Әйтеке: Дұғаға жомарт молда малынан қағылар, уәдеге жомарт суайт абыройынан қағылар, жігіттің көңілшектігі атының соры ... ең жаман жомарттық уәдеге жомарттық.

Төле: Ең жақсы сараңдық: қасың сұрағанда барға сараңдық, досың сұрағанда жоққа сараңдық.

Қазыбек: Көрсө қызардың алдында жарыңа сараңдық, айналдырған аурудың алдында жаныңа сараңдық.

Әйтеке: Тамыр мен тамыр арасында боқшаға сараңдық. Доспен достық арасында бопсаға сараңдық.

Тәуке халыққа қарап: - Тағы қандай сұрақтарың бар, - деді. Көпшілік: Үш би бізге ұл мен қыз қақында не айтар екен, - деді.

Төле: Ұл өссе – ұрпақ, қыз өссе – өріс.

Қазыбек: Ұл бала аптыққаннан өлсін, қыз бала тұншыққаннан өлсін.

Әйтеке: Дәулетіңнің қадірін ұлың өскенде білерсің, абыройыңның қадірін қызың өскенде білерсің.

Халық тағы да үш би бізге адам құлқынынан үш ауыз сөз айтсын, - дейді.

Төле: Биікке шықсаң көңілің ашылар, жақсымен тілдессең зейінің ашылар.

Қазыбек: Аты жаманның арманы кетер, баласы жаманның дәрмені кетер.

Әйтеке: Ниеті жаманның иманы кетер, әйелі жаманның мейманы кетер. Ерден бақ таярда қатыны құтырады, елден бақ мтаярда иті құтырады. (Бұл үзінділер Әбіш Кекілбаевтың «Үркер» романының 82-86-беттеріне ықшамдалып, қысқартылып алынды. Алматы, 1981.)

Көрнекті қаламгер Ілияс Есенберлиннің Қазақтың өз мемлекеті болған және біздің тарихымыз әлемдік тарихтың бір бөлігі болып табылады – дейді. Осы орайда, елімізге белгілі ғалымдар Қазақ хандығының 550 жылдығында өз зерттеулерін қасиетті жерімізде болған ірі тарихи оқиғалардың сабақтастығы тұрғысынан біз жас ұрпақ жалғастырудамыз, бізден кейінгі жас ұрпақ жалғастырмақ. Бұл ең алдымен барша қазақстандықтарға, әсіресе, жастарға және халықаралық қауымдастыққа халқымыздың тарихын дұрыс түсіну үшін қажет.

Тарих түпкірінен сөз келген сайын *Ұлы тұлғалар ұлағаты мен* өсиетті сөздері, тағылымды бейнесі, барлық болмыс бітімімен, асыл мұрасымен болашаққа жол сілтемек.

Құндылықтарымыздың рухани бағдарымызбен, қалыптасқан ұстамды сыртқы саясатпен, жас ұрпаққа деген сеніммен жедел өзгерістер дәуіріне күні-түні бір қалғымай шапшаңдата қадам басып келе жатқан бүгінгі әлемге өз елімен, өз халқымен бірге қадам басты. Халық тағдырының күллі арналарын сөз өнерімен ұштастырып, күнгейі мен көленкесін тарихи талғам таразысына салған дала данасының шабытының шырқау биігіндегі сырлы, құнды, сынды ерлікті, елдікті, адамдықты, адалдықты, бірлікті, ынтымақты, әділеттікті, тәуелсіздікті, имандылықты, қайырымдылықты ту еткен *Ұлы тұлғалар ұлағаты* - дәріптеуші ұрпағы барда МӘҢГІЛІК ЕЛІМЕН мәңгі жасай бермек. Тек жаратқан Иеміз жар болсын!

Әдебиеттер тізімі

1. Әбіш Кекілбаевтың «Үркер» романының 82-86-беттеріне ықшамдалып, қысқартылып алынды. Алматы, 1981.
2. Нысанбек Төрекүл «Даланың дара ділмарлары» Алматы 2006 ж.
3. Қазақ өнерінің антологиясы IX, X том Күлтегін Астана 2018 ж.
4. Қаз дауысты Қазыбек би I, II том Алматы 2017 ж.
5. Шыңдалиева М. Б. Шешендік пен ақындықтың дәстүрлі байланысы /Омбы қазақтарының әдеби мұрасы 18-20 ғ./ . Фил. ғыл. канд. дәреж. алу үшін жаз. дисс. авторефераты. - Алматы, 1996.
6. Шоқанова Б. Ә. Шешендік сөздердің жанрлық ерекшеліктері. Фил. ғыл.канд. ғыл. дәреж. алу үшін жаз. дисс. авторефераты. - Алматы, 1994.
7. Есламғалиұлы М. Сан қыйлы сауал. - Алматы, Ана тілі, 1995.

УДК 321

М.Б. Ибраева

преподаватель специальных дисциплин, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

Ж.Б. Сагандыкова

преподаватель специальных дисциплин, магистр сельскохозяйственных наук
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ПРИ ПОДГОТОВКЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОГО СПЕЦИАЛИСТА

Аннотация: Современное образование сталкивается с постоянными изменениями и вызовами, связанными с быстро меняющимися требованиями рынка труда. Для подготовки конкурентоспособных специалистов необходимо обеспечить соответствие образовательных программ требованиям бизнеса и общества. Одним из важнейших инструментов в этом процессе является социальное партнерство. В данной статье мы рассмотрим роль социального партнерства при подготовке конкурентоспособных специалистов.

Аңдатпа: Заманауи білім беру еңбек нарығының тез өзгеретін талаптарымен байланысты тұрақты өзгерістер мен қиындықтарға тап болады. Бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау үшін білім беру бағдарламаларының бизнес пен қоғамның талаптарына сай болуын қамтамасыз ету қажет. Бұл үдерістегі маңызды құралдардың бірі – әлеуметтік серіктестік. Бұл мақалада біз бәсекеге қабілетті мамандарды дайындаудағы әлеуметтік серіктестіктің рөлін қарастырамыз.

Abstract: Modern education faces constant changes and challenges associated with the rapidly changing demands of the labor market. To train competitive specialists, it is necessary to ensure that educational programs meet the requirements of business and society. One of the most important tools in this process is social partnership. In this article we will consider the role of social partnership in the training of competitive specialists.

Ключевые слова: социальное партнерство, профессиональные стандарты, образовательные программы, профессиональные компетенции, конкурентоспособный специалист.

Современный мир постоянно меняется, и вместе с ним меняются требования к специалистам на рынке труда. Стремительные изменения в технологиях, экономике и обществе требуют от выпускников колледжа не только теоретических знаний, но и практических навыков, адаптивности и готовности к сотрудничеству. В этом контексте социальное партнерство становится ключевым инструментом в подготовке конкурентоспособных специалистов.

Социальное партнерство представляет собой сотрудничество между образовательными учреждениями, студентами, и представителями предприятий и общества. Это партнерство может включать в себя взаимодействие с работодателями, профессиональными ассоциациями, государственными органами, и другими заинтересованными сторонами, в целях обмена знаниями, опытом и ресурсами. Оно способствует интеграции академического обучения и практического опыта, что, в свою очередь, помогает выпускникам лучше подготовиться к вызовам современного рынка труда. По специальности 07211200 «Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство» постоянными социальными партнерами Костанайского политехнического высшего колледжа являются следующие предприятия: ТОО «Baltic Control Kazakhstan»; ТОО «КМК-Pioneer», АО «Костанайский мелькомбинат», ТОО «КЗП» и другие зерноперерабатывающие предприятия города Костанай и Костанайской области.

Одной из важнейших ролей социального партнерства является адаптация образовательных программ к требованиям рынка труда. Совместно с представителями предприятий и индустрии, образовательные учреждения могут разрабатывать актуальные учебные планы, внедрять современные технологии и методики обучения, а также предоставлять студентам практические навыки, необходимые для успешной карьеры. Социальные партнеры предоставляют ценную информацию о текущих требованиях рынка труда и ожиданиях от выпускников. Учебные программы могут быть актуализированы и адаптированы под реальные потребности производства и общества.

Образовательные программы послесреднего образования в соответствии с 5 уровнем Национальной рамки квалификаций направлены на приобретение следующих компетенций: вести самостоятельное управление и контроль процессами трудовой деятельности в организации; применять широкий диапазон теоретических и практических знаний в профессиональной области; выполнять самостоятельный поиск информации, необходимый для решения профессиональных задач; решать практические задачи, предполагающие многообразие способов решения и их выбор; применять творческий подход к решению профессиональных проблем; вести текущий и итоговый контроль, выполнять оценку и коррекцию деятельности.

По специальности 07211200 «Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство» разработка рабочих учебных программ осуществлялась на основе компетентного подхода к организации учебного процесса, который подразумевает формулировку целей обучения через компетенции, востребованные в профессиональной деятельности будущего работника.

В условиях реализации компетентного подхода социальным партнером, на основе производственного опыта, было предложено использование следующих профессиональных стандартов «Производство мукомольно-крупяных продуктов, крахмалов и крахмальных продуктов», «Производство круп», «Производство муки», «Производство пищевых концентратов на основе зерновых продуктов», должностные инструкции сменного мастера АО «Костанайский мелькомбинат», должностные инструкции старшего мастера ТОО «Койбагорский элеватор», также карточки профессий

технолога по производству пищевых концентратов и инженера технолога. Благодаря регулярному взаимодействию с социальными партнерами, учебные заведения могут быстро реагировать на изменения в требованиях рынка труда и адаптировать свои программы обучения соответствующим образом.

Социальное партнерство также способствует обмену знаниями и опытом между образовательными учреждениями и предприятиями. Это позволяет обоим сторонам оставаться в курсе современных тенденций и инноваций в своей области. Обучение и консультирование сотрудников предприятий образовательными учреждениями способствует повышению квалификации и развитию профессионализма. Предприятия вносят свой вклад, предоставляя возможности для стажировок преподавателям, чтобы они могли быть в курсе современных изменений и новшеств в сфере переработки зерна. Прохождение студентами производственных практик предоставляет возможность приобретать реальный опыт и применять полученные в колледже знания. Эти профессиональные компетенции позволяют студентам не только оттачивать свои навыки, но и успешно решать производственные задачи. Такой опыт значительно повышает их конкурентоспособность на рынке труда.

Совместные проекты между колледжами и предприятиями позволяют студентам и преподавателям внедрять инновации, решать реальные проблемы и создавать ценность для общества. В этом году в рамках сотрудничества с предприятиями, на базе ТОО «КМК-Pioneer» реализуется проект «Разработка рецептуры хлеба с учетом реологических свойств теста». Хорошее техническое оснащение лабораторий предприятий позволяет изучать реологические свойства теста, которые характеризуют хлебопекарные достоинства муки. В связи со сложившимися неблагоприятными погодными условиями текущего года в Костанайской области, данная тема является актуальной. Так как большое количество осадков перед уборкой урожая, привело к увеличению количества проросшего зерна, что в свою очередь привело к ухудшению качества нового урожая. Работая с этим проектом, студенты и преподаватели могут внести вклад в разработку более эффективных рецептур для хлебопечения, что поможет справиться с вызовами, связанными с качеством урожая в данной климатической ситуации. Это отличный пример того, как практическое сотрудничество между образовательными учреждениями и предприятиями может привести к конкретным решениям и улучшениям в зерновой индустрии.

Социальные партнеры играют значительную роль в организации и поддержке чемпионатов WorldSkills регионального и национального уровня. Сотрудничество с социальными партнерами в рамках подготовки и проведения чемпионатов WorldSkills проявляется в нескольких ключевых аспектах: предоставлять необходимое оборудование, материалы и ресурсы для участников чемпионата; в период подготовки к чемпионату, будущим конкурсантам предоставляется возможность отработать свои профессиональные навыки в условиях производства; представители производства выступают в качестве независимых экспертов чемпионата. Социальные партнеры участвуют в разработке образовательных программ и конкурсных заданий, связанных с WorldSkills. Для прозрачного проведения чемпионата по компетенции «Определение качества зерна и продуктов его переработки» социальные партнеры проводят независимый анализ качества сырья используемого на конкурсе и предоставляют на него сертификат качества. Общее воздействие социальных партнеров заключается в том, что они помогают сделать чемпионаты WorldSkills более успешными, обеспечивая лучшие условия для участников и способствуя развитию профессионального образования и навыков в республиканском масштабе.

Зерноперерабатывающая отрасль Костанайской области за период независимости Республики Казахстан прошла большой путь развития: активно развивалась система стандартизации и сертификации продукции; внедрялась новая система оценки качества зерна и продуктов его переработки; расширился рынок товарооборота; произошло усовершенствование технологических процессов переработки. Усовершенствование лабораторного оборудования позволяет расширить перечень параметров и упростить процесс определения показателей качества.

В связи с сложной уборочной кампанией в Костанайской области, многие хозяйства столкнулись с трудностями во время сбора урожая. При этом имеющаяся производственная мощность предприятий не всегда позволяла обработать весь поступивший урожай и гарантировать его сохранность, особенно в условиях повышенной влажности зерна. Это привело к увеличению потребности в специалистах в данной отрасли. В ответ на эту потребность, Костанайский политехнический высший колледж откликнулся на запрос социальных партнеров и предоставил студентов для работы в период уборочной кампании. На период производственной практики было трудоустроено порядка 70% студентов по специальности 07211200 «Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство», что помогло решить кадровые проблемы области и обеспечить необходимую рабочую силу для обработки и сохранности урожая в этот период.

Социальное партнерство играет важную роль в формировании конкурентоспособных специалистов, способных успешно адаптироваться к быстро меняющемуся миру. Сотрудничество между учебными учреждениями и предприятиями создает выигрышную ситуацию для всех сторон: студентов, учебных заведений и предприятий. Подготовка специалистов, оснащенных не только знаниями, но и практическими, информационно-коммуникативными навыками и готовностью к сотрудничеству, является неотъемлемой частью устойчивого развития общества и экономики.

Список литературы

1. Грин, К. и Линдсей, М. (редакторы). 2015. "Социальное партнерство в образовании: Руководство для практики". Книга предоставляет обзор практических аспектов социального партнерства в сфере образования.
2. Миллер, Р., и Слэтт, Р. 2018. "Разработка образовательных программ с использованием компетентностного подхода". Книга представляет методику разработки образовательных программ, ориентированных на компетенции.
3. Голик, В. А. 2019. "Социальное партнерство в образовании: теория и практика". Книга рассматривает теоретические аспекты социального партнерства и его роль в современной системе образования.
4. Профессиональные стандарты, связанные с отраслью "Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство".

УДК 377.2

С.С. Изделюева

преподаватель специальных дисциплин, магистр сельского хозяйства
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

Е.Т. Риженко

преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ДОСТИЖЕНИЕ РЕЗУЛЬТАТОВ ОБУЧЕНИЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ РАЗЛИЧНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Аннотация: В данной статье рассматривается современное понимание процесса обучения, которое предполагает важность активного взаимодействия студентов и преподавателей для формирования профессиональных навыков и компетенций. Сфокусированное освоение профессиональных модулей и достижение конкретных образовательных результатов играют ключевую роль в этом процессе.

Андатпа: Бұл мақалада кәсіби дағдылар мен құзыреттіліктерді қалыптастыру үшін студенттер мен оқытушылардың белсенді өзара әрекеттесуінің маңыздылығын болжайтын оқу процесінің заманауи түсінігі қарастырылады. Бұл процесте кәсіби модульдерді шоғырландырылған игеру және нақты білім беру нәтижелеріне қол жеткізу шешуші рөл атқарады.

Abstract: This article examines the modern understanding of the learning process, which assumes the importance of active interaction between students and teachers for the formation of professional skills and competencies. Focused development of professional modules and achievement of specific educational results play a key role in this process.

Ключевые слова: образовательный процесс, профессиональный модуль, результат обучения, педагогические технологии, Проектные и проблемные методики обучения

Современное профессиональное образование предполагает наличие у выпускников навыков постоянного саморазвития. Это связано с тем, что современный рынок труда требует не только умения применять усвоенные знания, но и готовность к адаптации и обучению новым навыкам и концепциям. Учитывая эти тенденции, в образовательных программах ставится акцент на развитие способности студентов к самостоятельному обучению и личному и профессиональному росту.

Сегодня под педагогической технологией понимают последовательный и взаимосвязанный набор действий, который педагог выполняет для достижения педагогических целей. Этот процесс включает в себя систематическое и последовательное воплощение заранее спроектированного педагогического процесса на практике. Современный педагог больше не ограничивается ролью

передатчика научной информации. Вместо этого он становится организатором активной познавательной деятельности студентов, поддерживая их в самостоятельной работе и научном творчестве. Учебный процесс становится более сложным, и требует педагогов, которые глубоко понимают психологические аспекты учебной деятельности, методы обучения и формирования личности студента. Одной из основных задач преподавателя является создание среды, которая способствует развитию профессиональных интересов и мотивации студентов, а также их профессиональному росту и саморазвитию.

В современном образовательном процессе активные методы обучения играют ключевую роль. Они учитывают не только процессы восприятия и памяти, но также ставят акцент на творческое мышление, поведение и коммуникацию. Эти методы изменяют роли как преподавателя (от информатора до менеджера), так и студентов (информация не цель, а средство для развития навыков и личностных качеств). К таким методам относятся игровое моделирование, деловые игры и анализ конкретных ситуаций (кейсы). Для активизации образовательного процесса, преподаватели разрабатывают разнообразные методы и формы обучения, способствующие развитию исследовательских умений студентов и повышению эффективности самостоятельной работы. Модульное обучение, в свою очередь, структурирует учебный материал для максимально полного усвоения и включает обязательные блоки упражнений и контроля по каждой части материала.

Разберем на конкретном примере: при изучении профессионального модуля 01 «Прием зерна и зернопродуктов, оценка качества сырья, хранение и передача его на переработку», необходимо освоить результат обучения Р.О. 1. «Осуществлять оценку качества поступающего зерна». Для достижения данного результата студенты проходят следующие этапы обучения: осваивают теоретический материал, который закрепляется в ходе проведения лабораторного практикума, прохождением учебной практики с применением технологии проблемного и проектного методов обучения.

Проектные и проблемные методики обучения обычно включают в себя реальные задачи и проекты, которые студенты должны решать. Это предоставляет им практический опыт работы с материалом, инструментами и технологиями, которые они будут использовать в будущей профессиональной деятельности. Использование различных форм обучения и инновационных технологий на занятиях, особенно в разрезе специальных дисциплин, позволяет преподавателям моделировать различные проблемные ситуации, а используя проектный метод студент учиться разрабатывать и проектировать технологические схемы и операции.

Проблемное обучение основано на стимулировании студентов к самостоятельному поиску знаний путем постановки проблемных задач. Этот подход требует специальных навыков преподавателя в постановке задач.

Для примера рассмотрим один из этапов занятия по специальным дисциплинам для специальности «Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство» - студентам предлагается решить проблемную ситуацию на производстве: На элеватор поступила партия зерна с повышенной влажностью, предложите ваши пути решения для обеспечения сохранности зерна.

Вариантов дальнейшего развития занятия может быть несколько:

- а) преподаватель предлагает несколько разных решений, студенты должны выбрать оптимальный вариант;
- б) студенты строят последовательный план решения ситуации и устранения проблемы.

В результате такого занятия студенты демонстрируют свои профессиональные навыки в решении производственной ситуации, используя свой опыт прохождения практики.

Проектный метод обучения — это педагогическая методика, которая акцентирует внимание на практическом применении знаний, умениях и навыках через выполнение проектов. Этот метод подразумевает активное участие студентов в создании, реализации и оценке проектов, что способствует развитию креативности, аналитических способностей и самостоятельности. Проектный метод обучения может быть эффективным способом развивать практические навыки и способности студентов, а также побуждать их к самостоятельному обучению и исследовательской деятельности.

Рассмотрим для примера один из этапов занятия по специальным дисциплинам для специальности «Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство» студентам предлагается разработать проект по технике безопасности при обслуживании технологического оборудования зерноочистительного отделения. Преподаватель предоставляет основные принципы и структуру проекта, а также ожидаемый результат, который включает в себя улучшение безопасности рабочего процесса, уменьшение риска возникновения аварий и повышение осведомленности персонала о правилах безопасности. Однако формат выполнения проекта студенты определяют самостоятельно. Это может включать в себя разработку обучающих материалов, проведение семинаров по безопасности, создание новых процедур и инструкций, а также реализацию мероприятий по мониторингу и оценке эффективности улучшений в области безопасности.

Преподаватель играет важную роль в руководстве студентами и предоставлении им необходимой информации о структуре проекта и алгоритме выполнения. Это помогает студентам понять, какие шаги им нужно предпринять, чтобы достичь ожидаемого результата.

Однако, важным аспектом проектного метода является также стимулирование самостоятельности и креативности учащихся. Предоставление студентам свободы выбора формата выполнения проекта позволяет им проявить свои собственные идеи и подходы. Это способствует развитию их самостоятельности и умения принимать решения.

Одним из наглядных примеров проектного метода является выполнение курсовой работы в рамках модуля ПМ-07 "Осуществление и контроль технологических процессов мукомольного производства". Студентам предоставляется возможность самостоятельно выбрать тему для проектирования мукомольного завода, определяя вид производимой продукции и требуемую производительность. Затем, на основе предоставленных исходных данных, студенты индивидуально изучают теоретический материал и приступают к расчетам и подбору технологического оборудования для зерноочистительного или размольного отделения мукомольного завода.

Важным аспектом данного проекта является то, что студенты не только учатся теоретическим аспектам производственных процессов, но и приобретают практические навыки в выборе и анализе оборудования. Далее, на основе собственных расчетов, они разрабатывают технологическую схему выбранного отделения и приводят ее характеристику. Весь процесс выполнения курсовой работы надежно поддерживается и направляется преподавателем, который координирует действия студентов и обеспечивает необходимую помощь.

Завершающим этапом данного проекта является защита курсовой работы, где студенты представляют свои проекты и обсуждают свои решения с преподавателями. Такой опыт обогащает знания студентов, развивает их аналитические способности и способствует практическому применению учебных материалов, подтверждая эффективность проектного метода в образовании.

Комбинация руководства преподавателя и самостоятельности студентов позволяет достичь баланса между обеспечением структуры и ориентации на конечный результат и поощрением творческого мышления и самоуправления. Этот подход может помочь студентам развивать навыки, которые будут полезны в их будущей профессиональной деятельности.

Немаловажную роль в становлении будущего специалиста имеет внеурочная деятельность по направлению выбранной специальности. Одним из примеров является подготовка и участие в научно-практических конференциях и профессиональных конкурсах. На данный момент, в рамках специальности "Элеваторное, мукомольное, крупяное и комбикормовое производство", активно реализуется проект при поддержке нашего социального партнера, ТОО "КМК-Pioneer". Этот проект фокусируется на разработке рецептуры хлеба с особым вниманием к реологическим свойствам теста. В рамках этой инициативы, преподаватели совместно с нашими студентами, при непосредственной поддержке сотрудников лаборатории, активно проводят анализ и исследование реологии зерна нового урожая. Эти исследования включают в себя анализ данных, полученных с помощью фаринографа и экстенсографа. На основе накопленного опыта и полученных результатов, наши участники проекта определяют способы улучшения качества муки, что имеет важное значение для разработки более качественных и инновационных рецептур для хлебопечения и использования зерна пониженного качества.

Также одним из выдающихся примеров внеурочной деятельности является участие студентов в подготовке к участию в конкурсе рабочих профессий WorldSkills. Это событие играет важную роль в развитии наших студентов, поскольку оно способствует раскрытию их индивидуальных способностей и потенциала. Участие в этом конкурсе позволяет студентам отточить и усовершенствовать профессиональные навыки, получить ценный практический опыт и обрести навыки, которые необходимы для успешной карьеры в будущем. Более того, подготовка к WorldSkills способствует формированию личностных качеств, необходимых для становления конкурентоспособных и высококвалифицированных специалистов. Участие в таком мероприятии является не только образовательным, но и вдохновляющим путем для наших студентов, способствуя развитию их профессионального роста и самоутверждению в мире современного труда.

Одними из постоянно используемых являются ИКТ, которые облегчают преподавателям организацию и управление уроками, предоставляя инструменты для создания интерактивных уроков и оценки успехов студентов. Это также позволяет персонализировать обучение, подстраивая его под потребности каждого студента. Мы применяем следующие программы: Google forms, Learning Apps, Quizizz, Joyteka, Kahoot, StudyStack, Quizlet и другие.

Данные методики нестандартных уроков позволяют выявить степень подготовки будущих специалистов зерноперерабатывающей промышленности и увидеть пробелы в теоретическом обучении для дальнейшего улучшения качества знаний. Студенты применяют теоретические знания в

реальных ситуациях. Это помогает им понять, как их знания могут быть использованы на практике и какие навыки им нужно развивать, чтобы быть успешными в своей будущей профессии. Применение проблемных и проектных технологий в учебном процессе способствует более глубокому пониманию материала, развитию практических навыков и подготовке студентов к успешной карьере в своей специальности.

Список литературы

1. Крылова Г. В. и Дудников, А. В. 2019. Современные образовательные технологии в высшей школе: опыт и перспективы.
2. Зубков, В. А. 2014. Проектное обучение и проблемное обучение: методика и технологии.
3. Семенов, В. С. 2016. Проектное обучение и проблемное обучение в системе образования.
4. Андреев, В. А. 2018. Проектное обучение: технологии и методики.
5. Афонина, Е. 2019. Применение информационно-коммуникационных технологий в образовании: основные подходы и перспективы.

ӘОЖ 377.2

А. Ихтисат

0105000 «Бастауыш білім беру» мамандығының 2-курс студенті
«Семей көп салалы колледжі»

ТЕМІРҚАЗЫҚ СӨНГЕНШЕ СӨЗІ ӨЛМЕЙДІ

«...Жүрегімнің түбіне терең бойла,
Мен бір жұмбақ адаммын, оны да ойла,
Соқтықпалы, соқпалы жерде өстім,
Мыңмен жалғыз алыстым, кінә қойма!...»

Абай болашақ ұрпаққа сөзін осылай арнады. Бұл өткеннің құлазыған ғасырларынан өзіне бейтаныс, басқа, бірақ жарқын болашаққа сенімді жол салған ақынның айтқан сөзі еді. Даланы торлаған надандық түнегіне ол шамшырақтай сәуле төкті және таңы атып, күні шығатын жаққа апаратын жолды өз халқына талмастан көрсетті...

Елбасымыз Қ.К.Тоқаев:

«Жаңғыру – өткеннен қол үзіп, тек жаңа құндылықтарға жол ашу деген сөз емес.

Шын мәнінде, бұл – ұлттық мұраларымызды бүгінгі оң үрдістермен үйлестіре дамытуды көздейтін құбылыс. Бұл ретте, біз Абайды айналып өте алмаймыз. Себебі ұлы ойшыл осыдан бір ғасырдан астам уақыт бұрын ұлтты жаңғыруға, жанаруға, жаңа өмірге бейім болуға шақырған.

Елбасымыздың: «Заманалар ауысып, дүние дидары өзгерсе де, халқымыздың Абайға көңілі айнымайды, қайта уақыт өткен сайын оның ұлылығының тың қырларын ашып, жаңа сырларына қаныға түседі.

Абай өзінің туған халқымен мәңгі-бақи бірге жасайды, ғасырлар бойы қазақ елін, қазағын биіктерге, асқар асуларға шақыра береді», - деген өнегелі сөзі ақын мұрасының мәңгілік өсиет ретінде бағаланатынын айқын аңғартады», - дейді.

Мен – жаңа ғасыр студентімін. Қазақстанның тірегі болатын ел болашағы – жас ұрпақты бәсекеге қабілетті, дамыған елдің азаматы етіп даярлау – біздің, яғни жас мамандардың қолында. ХХІ ғасыр – ақылды техника мен жаңа технологиялар ғасыры. Инновациялық жүйені басқаруда біздер білікті де, білімді, отансүйгіш, патриоттық тәрбиеде тәрбиеленген, туған, ана тілдерін қадірлеп, қастерлеп, жоғары қоя білетін, шет тілдерін еркін меңгерген, жан-жақты, эрудит тұлға болуымыз тиіс. Ал, ертеңгі туған елдің ерлері, бүгінгі балдырғандарды тәрбиелеудегі менің инновациялық қаруым қандай болмақ?

«Ел болам десең – бесігінді түзе» деген халық даналығының мәні терең. «Өткеннің өнегесі – бүгіннің баға жетпес байлығы. Абай әлемі бізді жеті түнде адастырмас темірқазық іспеттес. Балғын шақтағы балбөбектерімізге нәрлі де, мәнді, мағыналы тәрбиені бойларына сіңіре беруіміз үшін, ойнатып, ойлантуымыз және билетіп, биіктерге қадам бастыруымыз үшін Абай өлеңдері мен әндері, «Шегіртке мен құмырсқа» сынды аударма мысалдары, қарасөздерінің, тіпті күйлерінің құдіреттілігі керемет тәлімнің бастамасы.

Бастауыш сыныптағы оқу сабағында Абайдың пейзаждық лирикаларының, оқу-білім тақырыбындағы өлеңдерінің кейбір нұсқалары толық немесе үзінді түрінде оқытылады. Бұлар баланың көркемдік талғамын, эстетикалық сезімін тәрбиелеуде, балаға айналасындағы қоршаған сұлулықты байқай білуге, табиғатқа аялы алақан жая білуге үйретеді. Сондай-ақ мәнерлеп оқу барысында оқушылар Абай өлеңдері негізінде үйлесім, саз, әуен ұйқас туралы қарапайым мағлұматтар алады.

Қазіргі таңдағы 1-сынып «Сауат ашу» пәнімен ғана шектеліп қалып жатыр. Бірақ, Білім және ғылым министрлігі «Әліппе» оқу бағдарламасының бекітілгенін хабарлады. Енді 2021-2022 оқу жылдарынан бастап бірінші сынып оқушылары алғашқы екі тоқсанда «Әліппе», үшінші және төртінші тоқсанда

«Ана тілін» оқитын болады. «Ана тілі» оқулығына Абайдың қай шығармасы енетіні әзірге белгісіз. Бірақ, оқушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты ақынның «Қыс» яки «Жазғытұры» өлеңдері берілуі мүмкін.

«Ақ киімді, денелі, ақ сақалды
Соқыр, мылқау, танымас тірі жанды
Үсті-басы ақ қырау, түсі суық

Басқан жері сықырлап келіп қалды» - деген «Қыс» өлеңінің жолдарында қыстың ақ қар, көк мұзы, қатаң аязы, бейне бір жанды да, тірі табиғаты көз алдына елестейді. Ал, енді мына өлең жолдарын тындасак:

«Жазғытұры қалмайды қыстың сызы,
Масатыдай құлпырар жердің жүзі.
Жан-жануар, адамзат анталаса,
Ата-анадай елжірер күннің көзі.
Жаздың көркі енеді жыл құсымен,
Жайраңдасып жас күлер құрбысымен.
Көрден жаңа шыққандай кемпір мен шал,
Жалбандасар өзінің тұрғысымен.
Түйе боздап, қой қоздап – қорада шу,
Көбелекпен, құспенен сайда ду-ду.
Гүл мен ағаш майысып қарағанда,
Сыбдыр қағып, бұраңдап ағады су...»

Бұл өлең жолдарын оқығанда көз алдына көктем мезгілі қаз-қалпына келеді. Қыстан аман-есен шыққан адамзат пен табиғаттың тіріліп, жанданып, тіршілік атаулының мәз, жайдарлылығы Абай мәдениетінің кеңдігі мен шығармашылық қомақтылығының, шымырлылығының дәлелі.

Бірінші сынып оқушыларында Абай шығармашылығын «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясын қолдану арқылы өткізер едім. Мысалы, бұл өлеңдерді талдауда мынадай тапсырмалар жүйесін қолдануға болады:

1-тапсырма: Қыс/көктем келбетін сурет бойынша әңгімелеу.

2-тапсырма: Қысқы/көктемгі табиғат өзгерістері туралы айту.

3-тапсырма: Ертегідегідей қыс мезгіліндегі қызықтар/ көктем мезгіліндегі мерекелер.

Қыс/көктем		
Қандай?	Несімен әдемі?	Неге тәрбиелейді?

2-сыныпқа арналған «Әдебиеттік оқу» оқулығында «Өзім туралы» тарауы, «Абай атаның сөзін жақсы танымын» бөлімінде Абайдың жастарға арналған «Ғылым таппай мақтанба» өлеңінен үзінді берілген, бұл өлең нағыз тәрбиенің үлгісін көрсетеді:

«Ғылым таппай мақтанба,
Орын таппай баптанба,
Құмарланып шаттанба,
Ойнап босқа күлуге.
Бес нәрседен қашық бол,
Бес нәрсеге асық бол,
Адам болам десеңіз.
Тілеуің, өмірің алдында,
Оған қайғы жесеңіз.
Өсек, өтірік, мақтаншақ,
Еріншек, бекер мал шашпақ –
Бес дұшпаның, білсеңіз.
Талап, еңбек, терең ой,
Қанағат, рақым, ойлап қой –

Бес асыл іс, көнсеңіз» - деп жастарды бес нәрседен қашық болуға, бес асыл іске – талап етуге, еңбекті суюге, терең ойлай білуге, қанағатшыл болуға, қайырымды рақымшылық жасауға шақырды.

Бұл өлең жолдарын «DEAL» әдісі арқылы талдауға болады. Deal сөзі ағылшын тілінен аударғанда «мәміле» дегенді білдіреді. Оның әрбір әріптерін алатын болсақ, мынадай критерийлер пайда болады:

D – Describe – баяндау, суреттеу (оқығанды, көргенді сипаттау, сынау, өлшеу), яғни оқылым мен тыңдалым жүзеге асады. Мұғалім оқыған, не оқушылар өздері оқыған өлең жолдарынан не түсінгендерін айтып, бір-бірін толықтырады.

E – Explain – түсіндіру (құбылыс немесе оқиға бойынша не білетіндерін, түсінгендерін суреттеу), яғни әдеби-теориялық ұғымдарды үйрету маңызды.

A – Analyse – талдау (ақпаратты талдау, қорытынды жасау, себептерін атау), осы тұста пікірталас ұйымдастыру арқылы оқушылардың өз ойын еркін жеткізе алуларын дамытуға болады

L – Links – байланыс (болжамдар немесе қорытынды жасау, өзінде бар біліммен байланыстыру), кері байланыс ретінде оқушылардың өздерін қандай екендерін, қандай жақсы, қандай жағымсыз қылықтары бар екенін Абай өлеңімен салыстыруға болады.

Келесі, қызығушылықты арттыру үшін миға шабуыл. Абайдың туған жылы? Абайдың шын аты? Абайдың туған жері? «Ұстаздық еткен жалықпас – ...» Абайдың қара сөздері? Табиғат лирикасы тақырыбына жазған өлеңдері? Абай өлеңіндегі бес дұшпан? Бес асыл іс? Абайдың әжесі? Осылар іспеттес сұрақтар қою арқылы «Абай кім?» деген сұрақ төңірегінде кластер құруға болады.

3-сынып оқушылары Абайдың отыз сегізінші қарасөзімен және Иван Крыловтан аударған «Шегіртке мен құмырсқа» мысалымен танысады.

Отыз сегізінші қарасөзі туралы бейнефильм көрсету. Отыз сегізінші қарасөзін талдау үшін оқушыларға «Венн диаграммасын» құрғызуға болады. Олар бұрын жаттаған «Ғылым таппай мақтанба» өлеңі мен отыз сегізінші қарасөзін салыстыра отырып, бұрыннан білетін Абай туралы, оның шығармашылығы туралы мәліметтерді естеріне түсіретін болады.

«Шегіртке мен құмырсқа» мысалын талдауда сатылай-кешенді талдау ұйымдастырар едім.

4-сынып оқушылары Абайдың «Жасымда ғылым бар деп ескермедім» өлеңі және он бесінші қарасөзбен танысады. Он бесінші қарасөз туралы бейнефильм көрсетіледі.

Топтарға бөлінген оқушылар «Кубизм» әдісі арқылы суретте, салыстыр, байланыстыр, таңда, қолдан, дәлелде критерийлері арқылы тақырыпты топта талдап, ортақ жауап дайындап, презентацияға дайындалады.

Және бұл сабақтарды жүргізуде тыңдалым, оқылым, айтылым, жазылым критерийлері жүзеге асып отырады. Оқушыларды таңсық, көне диалект сөздермен сөздік қорларын байыту мақсатында әр сабақ сайын сөздікпен жұмыс жасалып отырады. «Үш тілді білу – жарқын болашақтың кепілі» демекші, үш тілділікті негізге ала отырып сабақ жүргізу де бүгінгі заман талабына сай. Сабақ уақытында балалардың қызығушылықтарын арттыру мақсатында АКТ-ны қолдану маңызды. Сабақ ортасында сергіту сәттері қолданылады. Біз Абайдың композитор екенін де білеміз. Сол себепті, Абайды одан әрі дәріптеу үшін сергіту сәттерінде «Желсіз түнде жарық ай», «Көзімнің қарасы», «Айттым сәлем, Қаламқас» сынды әндерін балалармен таныстырып, оқыта, әндете отырып оқушыларды сергітіп алуға болады. Және сабақ соңындағы рефлексия. 1-2 сыныптарда жалпылама сұрақтар қою арқылы «Бағдаршам», «Жетістік баспалдағы», «Инсерт», «Блум таксономиясы» сияқты әдістер арқылы сабақты бекітіп, оқушылардың не түсінгенін сұрасақ, 3-4-сыныптарда оқушыларға «Ұйқасын тап» деген сияқты зияткерлік стратегияларды қолдана білу. Мысалы: «... оқы, ерінбе, пайдаң тиер еліңе», «халқына ең жақыны, Қазақтың ұлы ...» Сондай-ақ, өздері қалаған тақырыпта Абайша қарасөз жазғызып көруге болады.

Қазіргі кезде жүріп жатқан дерт салдарынан қашықтықтан оқыту платформасы кеңінен етек жайды. Бұлай қашықтықтан оқытудың да бір жақсысы бар. Себебі бала тәрбиесіндегі басты тұлға – ата-ана болғандықтан, онлайн сабаққа ата-ананы да қосу тиімді.

Ал, Абайдың өзімен оқушыларды толықтай таныстыру сабақтан тыс жұмыстарды қажет етеді. Ол үшін, «Абай – менің жүрегімде», «Абай әлеміне саяхат» сынды тақырыптармен тәрбие сағаттарын, викторина сабақ, дөңгелек үстел өткізіп, кітапханаларға, Ұлы Абайды дәріптеп жүрген музейлерге, Абай ауылы - Жидебайға балаларды апару арқылы экскурсия-сабақ өткізу міндет. 1-2-сыныптарда «Айна», «Ыстық орындық», «Галереяға саяхат», «Матрица» және тағы басқа әдістерді қолдану арқылы түйген-білгендерін сұрап, алған білімдерін жинақтауға болады. Ал, 3-4-сынып оқушыларына «Зерттеудің алты қадамы» әдісі арқылы шығармашылық тапсырма орындатқызуға болады. Бұл әдіс келесі сұрақтар бойынша жүзеге асады:

1. Тапсырманы анықтау: Мен нені анықтауым керек? Мен не істеймін? Мен қазір не білемін? Маған қандай лексика керек? Мен өз жұмысымды қалайт таныстырамын?

2. Ақпараттың орналасқан орны: Мен ақпаратты қайдан таба аламын? Маған кім көмектесе алады?

3. Тиісті ресурстарды таңдау: Бұл ақпарат пайдалы ма? Мен нені сақтауым керек? Маған нені өшіріп тастау керек? Ресурстар қаншалықты сенімді болып табылады?

4. Ақпаратты ұйымдастыру: Мен жазбаларды өз сөзіммен жаза аламын ба?

Мен оларды қалай ұйымдастырамын? Мен ақпараттың қайдан алынғанын белгіледім бе? Мен жеткілікті ақпарат алдым ба?

5. Идеяларды ұсыну: Менен өз жұмысымды қалай таныстыруды сұрады? Мен оны қалай құрылымдауым керек? Мен өз жұмысымды кімдерге таныстыратын боламын? Мен тез тіл табысқышпын ба?

6. Соңғы өнімді бағамдау: Мен бірдемені қалдырып кеттім бе? Менің жұмысымның мәні бар ма? Мен орфографиялық және грамматикалық нормалардың сақталуын тексердім бе? Мен өз жұмысымды оқыған адамның алдында мақтаныш сезіне аламын ба? Мен не үйрендім?

Мен болашақ оқушыларыма сабақтан тыс уақытта тағы тоғызқұмалақ ойынын ойнауды үйретер едім. Себебі, Абай тоғызқұмалақты сүйіп ойнаған. Деректерге қарасақ, ел ішінде Көрпебай деген өте білгір тоғызқұмалақшы болған екен. Сонымен Абай бір ойында екі күн, екі түн тапжылмай ойнапты. Бұл деген үлкен тәжірибені ғана емес, тоғызқұмалақтың рухани қасиетін де көрсетеді емес пе! Егер ойын адамның ойлау қабілеті арқылы болатын болса, екі күн, екі түн ойлауға ешкімнің миы шыдамас еді. Бұлай ойнау тек қана үлкен шабыт үстінде тылсым дүниелермен байланыста, тек жүрек арқылы болғанда ғана мүмкін екені белгілі. Осының өзі тоғызқұмалақтың адамды жасампаз шығармашылықтың биік шыңына жетелейтін ойын екенін көрсетеді. Дана ақынның пайымынша, адамшылықтың мұратына жетудің негізгі құралы – шығармашылық ойлау. Сабақтарды өткізу барысында шығармашылық ойлауға негіз болатын әдіс-тәсілдерді барынша қолдана білу қажет. Осындай жаңа әдіс-тәсілдерді қолдану оқушылардың өздерінше ізденіп, қабілеттері мен бейімділігін дамытуға өте қолайлы деп санаймын. Оқушылар:

-сыни тұрғыдан талдауды;

-жүйелі сөйлеуге;

-дарынды және талантты болуға;

-топбасшы болуға;

-өз ойларын еркін жеткізуге;

-өзін-өзі бағалауға үйреніп, алдыға ұмтылады.

Одан бөлек сабақ түбегейлі оқушыларға бағытталып, ұжымдық ынтымақтастық қатынас орнайды, сыныптан тыс газет-журналдар, кітаптар оқуға қызығушылықтары оянып, жауапкершіліктері артатын нәтижеге қол жеткізеді.

Осы орайда айта кететінім, мен алдыңғы жылы мектепте, бастауыш сыныпта машықкер болып жүрген кезімде бастауыш сыныптар арасында Абайдың 175 жылдығына орай өте керемет іс-шара өткен болатын. Ол іс-шарада оқушылар Абайдың 70 өлеңін жаттап, өз өнерлерін көрсеткен еді. Осындай іс-шараларды, әсіресе кішкентай сыныптарда айтулы күндері ғана емес жыл сайын өткізіп тұрса қандай керемет болар еді.

«Бір баланы адам етіп өсіргенше, бір шаһар апат болады» деген халық даналығының өзі де ұрпақ тәрбиелеудің ұзақ уақыт пен талмай тер төгетін еңбекті қажет ететін аумағы кең, жауапкершілігі мол, күрделі екендігін аңғартады. Жан-жақты жетілген, ақыл-парасаты мол, мәдени-ғылыми өрісі озық ұрпақ тәрбиелеу – әрбір уақыт еншісіндегі ең маңызды міндет.

Ұлы Абайдың шығармашылық мұрасы – еш уақытта маңызын жоймайтын рухани, қимат қазынасы. Абай өлеңдерінде тәрбиелік арналардың қайнар көзі жатыр. Ақынның әрбір айтқан сөзі – есті адам үшін өсиет-өнегенің таптырмас үлгісі. Қазақтың жаңа мәдениетінің негізін салушы, қазақтың классикалық поэзиясының шұғылалы шыңы – Абайдың мәңгі өшпес даңқы. Абай – ұлы ақын, дана, ойшыл, қазақтың жаңа тарихи дәуіріндегі реалистік жазба әдебиетінің атасы.

Әдебиеттер тізімі

1. Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал, «Бастауыш сыныпта оқыту әдістемесі» №3 (54) 2020;
2. Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал, «Бастауыш сыныпта оқыту әдістемесі» №6 (57) 2020;
3. Дайырова Ә., Бітібаева Қ., Мақпыров С., Құрманбаева Г, 1997 «Әдебиеттану»;
4. Т. Әлімқұлов «Жұмбақ жан», 1972;
5. М.Әуезов «Абай Құнанбаев», 1995;
6. Б.Т.Қабатай, «Әдебиеттік оқу» 1-бөлім, 2-сынып, Алматы «Атамұра» 2017;
7. Б.Т.Қабатай, Ү.К.Зейнетоллина, В.А.Қалиева «Әдебиеттік оқу» 1-бөлім, 3-сынып, Алматы «Атамұра» 2018;
8. З.Мүфтибекова, Ә.Рысқұлбекова «Әдебиеттік оқу» 1-бөлім, 4-сынып, «Алматыкітап» баспасы 2019;
9. З.Ахметов, Н.Әбуталиев, Р.Бердібай, Ә.Болғанбайұлы, М.Бурабаев «Дала даналары», Алматы-2002.

директордың оқу жұмысы жөніндегі орынбасары, педагогика және психология
ғылымдарының магистрі
«Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары
педагогикалық колледжі» МКҚК,
Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Андатпа: Мақалада білім алушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастыру мәселелері қарастырылған.

Түйінді сөздер: функционалды сауаттылық, оқу сауаттылығы, математика сауаттылығы, жаратылыстану сауаттылығы.

Аннотация: В статье рассмотрены вопросы формирования функциональной компетентности студентов.

Ключевые слова: функциональная грамотность, читательская грамотность, математическая грамотность, научная грамотность.

Annotation: The article discusses the issues of developing the functional competence of students.

Key words: functional literacy, reading literacy, mathematical literacy, scientific literacy.

Бүгінгі таңда Қазақстанда білім беру жүйесінің алдында білім сапасының бәсекелестігін арттыру, шынайы өмірлік кезеңдерге бейімдеу мәселелері тұр. Өйткені, адам қоғамда түрлі өмірлік мәселелерге байланысты дұрыс шешімдер қабылдау үшін, жоғары кәсіптілік пен интеллектуалдық әрекеттерді қажет ететін жағдайларда заман талабына сай өмір сүріп, қызмет етуде.

Білім беру жүйесіндегі жаңа білім парадигмасы білім, білік, дағды жиынтығын толық меңгерген, қоғам өміріне белсене араласатын, шығармашылықпен ойлайтын, өздігінен ақпаратты іздеп, талдайтын және оны дамытуға қабілетті, кәсіби құзыретті, функционалды сауатты жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған.

Қазіргі таңдағы техникалық және кәсіптік білім берудің негізгі мақсаты: қоғамның және экономиканың индустриялық-инновациялық даму сұраныстарына сәйкес білім беру жүйесін жаңғырту, әлемдік білім беру кеңістігіне кірігу, педагог мамандығының беделін көтеру, еңбек нарығында бәсекеге қабілетті, жан-жағына бағыт-бағдармен қарайтын, болып жатқан өзгерістерге тез бейімделуге қабілетті, өз ойын еркін айта алатын, шығармашыл, функционалды сауатты кәсіби маман дайындау.

Бұл мақсатты жүзеге асыруда еліміздегі білім беру саласының бағыт-бағдарын айқындайтын Білім беруді дамытудың бағдарламасы қабылданып, білім беру стандарттарына өзгерістер енгізіліп, әрбір оқу орнына білім беру бағдарламаларын жасақтауда академиялық дербестік берілгені бәрімізге белгілі.

Заманауи қарқынды дамып келе жатқан қоғамда «сауаттылық» түсінігінің мазмұны анағұрлым кеңейді. Адамның оқу, жазу және арифметикалық есептерді шығару қабілетін сипаттайтын сауаттылықтың дәстүрлі түсіндірілуімен қатар, «функционалды сауаттылық» түсінігі белсенді қолданыла бастады. «Функционалды сауаттылық» ұғымы алғаш рет өткен ғасырдың 60-жылдарының аяғында ЮНЕСКО құжаттарында пайда болып, кейін зерттеушілердің күнделікті өміріне енді.

Функционалды сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына жасына қарамай ілесуі, адамның мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық фактор.

Сауаттылық тұлғаның тұрақты қасиеті болып табылатындықтан, функционалды сауаттылық сол тұлға меңгерген белгілі бір білім, біліктерден көрініс табады. Өйткені функционалды сауаттылыққа адам нақты білім алу кезеңдерінен өткеннен кейін қол жеткізеді. Сондықтан білім белгілі бір сауаттылық деңгейін қамтамасыз ететін құрал және нақты іс-әрекеттердің нәтижесі ретінде қарастырылады. Ендеше, еліміздің болашағы – жас ұрпақты оқытуда білімнің түпкі нәтижесі деп саналатын құзыреттіліктердің біртұтас бірлігі ретіндегі функционалды сауаттылықтың мәнін, рөлін айқындау, оны оқу тәжірибесіне ендіру уақыт талабына сай келеді.

Функционалды сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалды сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана

емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Функционалдық сауаттылық тұжырымдамасына негізделген анағұрлым танымал халықаралық бағалау зерттемелерінің бірі – Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ) қолдауымен өткізілетін 15 жастағы білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың халықаралық бағдарламасы (Programme for International Student Assessment – PISA) болып табылады.

PISA (Programme for International Student Assessment) – 15-жастағы білім алушылардың оқу, математика және жаратылыстану сауаттылығы бойынша оқу жетістіктерін бағалауға арналған халықаралық зерттеу. Зерттеуді Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (Organization for Economic Cooperation and Development) әр үш жыл сайын өткізеді. PISA алғаш рет 2000 жылы жүргізілді, ал Қазақстан зерттеуге 2009 жылдан бері қатысып келеді. Әрбір кезекті тестілеу шеңберінде белгілі бір дағдыға баса назар аударылады. Зерттеу жалпы міндетті білімді меңгерген білім алушылардың қоғаммен толыққанды әрекеттесуге қажетті білім мен дағдыларға қаншалықты ие екендігін анықтайды.

PISA зерттеуінің нәтижесінде қатысушы елдер ұлттық білім беру жүйесінің күшті және әлсіз жақтарын анықтау, оны одан әрі дамыту үшін, жаңа реформалар мен бастамаларды әзірлеу үшін объективті деректер базасын алады. Зерттеуге қатысу арқылы білім алушылардың функционалдық сауаттылығының қалыптасуындағы трендтерді өлшеуге мүмкіндік туады. Сонымен қатар, PISA нәтижелері әр түрлі білім беру жүйелерін салыстыруға және ұлттық білім беру стратегияларын әзірлеуде жетекші елдердің тәжірибесін зерттеуге мүмкіндік береді.

Зерттеу білім алушылардың қабілеттерін емес, оқу барысында меңгерген білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда қолдана білу ептіліктерін бағалауға бағытталған. Зерттеуде білім алушылардың заттың терең мағынасын түсінуі мен себеп-салдардың байланысын, жан-жақты оқу әрекеттері мен оқудың негізін құрайтын: шығармашылық тапсырмаларды шешу мен табу дағдылары, мәліметтерді талдау және түсіне білуі тексеріледі. Білім алушылар өмірлік жағдайларда кездесетін проблемаларға қатысады. Олар кешенді ойлануды талап ететін жоспарлау мен бағалауды, проблемаларды шешуді, дәлелдемелер келтіруді және шешімдер қабылдауды және т.б. қажет ететін тапсырмаларды орындайды.

Біздің облысымыздан 2022 жылы PISA-2022 халықаралық зерттеуіне алғаш рет білім жетістіктерінің деңгейін анықтау мақсатында он бес жас аралығындағы 5 колледж студенттері қатысты.

Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі облыстық білім басқармасы, облыс мектептері мен колледждерімен бірлесе отырып «PISA-2022» (Programme for International Student Assessment) халықаралық зерттеуге дайындық жұмыстарын жүргізіп, 2022 жылдың сәуір айында халықаралық зерттеуге қатысты.

Колледжде PISA халықаралық зерттеуіне студенттерді дайындау үшін:

- 1) Оқытушылар арасынан білім алушыларды PISA зерттеуіне дайындайтын фокус топтар құрылды;
- 2) Фокус топтар PISA зерттеуіне дайындық жұмыс жоспарын жасақтады;
- 3) BilimCenter платформасымен келісім-шарт жасалып, фокус топтардағы педагогтар толық курстан өтті;
- 4) Курстан өткен мамандар студенттермен аталған платформада сабақтарды кестеге сай өткізді;
- 3) Өткен жылдардағы PISA жинақтарын қолдана отырып, білім алушыларға сабақта және сабақтан тыс уақытта қосымша тапсырмалар берілді;
- 6) Білім алушылардың сыни ойлау, математикалық сауаттылық, ғылыми жаратылыстану және оқу сауаттылығы бойынша дайындау сапасын бағалау мақсатында сынама тестілеу жұмыстары ұйымдастырылды;
- 7) PISA халықаралық зерттеуі бойынша педагогтардың білімін жетілдіруде және тәжірибе алмасу мақсатында сенбі күндері білім басқармасының өкілдері, білім ұйымдарының директорларының оқу жұмысы жөніндегі орынбасарлары, мектептер мен колледждердің жаратылыстану-математика және тіл пәндерінің мұғалімдері арасында семинарлар, вебинарлар, шебер-сыныптар ұйымдастырылып, білім алушыларды халықаралық зерттеулерге дайындауда педагогтар озық тәжірибелерімен бөлісті, тапсырмалар түрлерін талқылады;
- 8) Облыстағы Назарбаев зияткерлік шеберлік орталығы мамандары колледжге келіп, білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мақсатында студенттерге семинарлар, тренингтер ұйымдастырып, өзара тығыз жұмыс жасады.

Студенттеріміз сәуір айында өткізілген зерттеуге саналы дайындалып, жауапкершілікпен қатысып, мектеп қабырғасында алған білімдерін колледждегі дайындықтарымен ұштастырды.

PISA халықаралық зерттеуі барлық білім беру ұйымдарындағы 15 жастағы білім алушылардың оқу, математика және жаратылыстанудан білім жетістіктерін анықтауды мақсат етіп қояды.

PISA зерттеуінде оқу сауаттылығы ұғымын білім алушылардың жазбаша мәтіндерді ұғына оқу қабілеттілігі және оларға рефлексия, олардың мазмұнын өз мақсаттарына қол жеткізу үшін қолдануы, білімдері мен дағдыларын қоғамның белсенді өміріне араласуы үшін дамытуы деп түсінуге болады. Оқу сауаттылығын тексеру оқу техникасы немесе мәтіннің мазмұнын нақты түсінуін бағалауға емес, оқу барысында меңгерген білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда қолдана білу ептіліктерін бағалауға бағытталған.

Оқу сауаттылығы тапсырмаларының ерекшелігі: бір тапсырма әртүрлі форматта берілген бірнеше мәтіндерден құралып, жалпы тақырып немесе бір мәселе төңірегінде беріледі; сұрақтар шынайы өмірде болатын мәселені шешуді сұрайды; тапсырма жабық (бірнеше/бір дұрыс жауап, сәйкестендіру, тәртіппен орналастыру) және ашық (мәтінге сүйеніп түсіндіру, дәлелдеу) сұрақтардан тұрады; сұраққа жауап беру үшін тек оқу дағдылары жеткіліксіз, жалпы танымдық дағдылар қажет (пікір білдіру, талқылау, талдау, ақпарат іздеу, салыстыру және т.б.).

Оқу сауаттылығында кездесетін мәтін түрлері: карталар мен диаграммалары бар мәтіндер, көркем әдебиет (романдар мен әңгімелер сияқты), кестелер немесе графиктері бар мәтіндер.

Оқу сауаттылығын бағалау барысында үш аспекті есепке алынады: оқу материалдарының форматы, тапсырманың түрі, мәтіннің қолдану жағдайы немесе мақсаттары.

Зерттеу барысында мәтінді толық түсінгенін дәлелдейтін машықтары мен меңгере білу деңгейлері бағаланады: мәліметті табу, мәтінді түсіндіріп беру, мәтіннің мазмұнына немесе оның формасына рефлексия және олардың бағасы. Мәтіннен мәлімет таба білуді бағалау үшін, мәтінді қарап шығып, оның негізгі элементтерін анықтау және сұрақтан гөрі қажетті (синонимдік) форманы бейнелеген мәліметті іздестіру үшін тапсырмалар қолданылады. Білім алушылардың мәтінді түсіндіріп беру қабілетін бағалау барысында мәтінде берілген әртүрлі мәліметтерді салыстыру, автордың сипаттаған ойларынан қорытынды жасау немесе мәтіннің мәнін түсіну ұсынылады. Рефлексияны бағалау барысында мәтіннің мазмұны немесе формасына, білім алушы тапсырманы орындау барысында мәтіндегі мәліметті өзге де ақпарат көздерінен алған білімдерімен байланыстыра білуі, мәтінде берілген бекітулерді өмір туралы өз көзқарастарымен байланыстырып, дәлелдеулеріне көңіл бөлінеді.

Оқу сауаттылығы жоғары білім алушылар басқа да сауаттылық тестілерінен жоғары нәтиже көрсетеді. Оқу сауаттылығы жалпы сауаттылықтың (математика, жаратылыстану, қаржылық, жаһандық құзыреттілік, АКТ) негізі.

Оқу сауаттылығы тапсырмаларын орындауда білім алушыларда кездесетін қиындықтар:

- ✓ мәтіннің мазмұнын және сұрақ немесе жауап нұсқасын түсінуде;
 - ✓ мәтінді оқып, қорытынды шығаруда;
 - ✓ тапсырмадағы элементтерді белгілі бір санаттарға топтастыру және жіктеуде;
 - ✓ ақпараттың сенімділігі мен сапасын бағалауда;
 - ✓ ұқсастықтар мен қарама-қайшылықтарды анықтауда;
 - ✓ мәтінде тура айтылмаған ойды түсінуде;
 - ✓ мәтінге сүйеніп өз ойын дәлелдеп жазуда қиналады;
 - ✓ мәтінді оқып үлгермейді.
- Сабақта білім алушылардың оқу сауаттылығын арттыру үшін:
- ✓ оқу сауаттылығының дағдыларын дамыту тек тілдік пәндер сабақтарында ғана емес, пәнаралық контексте де жүргізілуі керек;
 - ✓ күрделі мәтіндерді оқу дағдыларын қалыптастыру, түрлі оқу стратегияларын меңгеру;
 - ✓ мәтінмен жұмыс істеудің әр түрлі әдістерін қолдану (ақпаратты іздеу, мәтіннің тура мағынасын анықтау, қорытындыларды жинақтау және тұжырымдау, ақпараттың сапасы мен сенімділігін бағалау, мәтіннің мазмұны мен формасы туралы ойлау);
 - ✓ білім алушыларды диаграммалар, кестелер, суреттер сияқты әр түрлі ақпарат түрлерімен жұмыс істеуге дағдыландыру;
 - ✓ баспа мәтіндік ақпаратпен ғана емес, сонымен қатар электронды форматтағы (интернет ортада ақпарат іздеу, гиперсілтемелер) мәтіндермен жұмыс істеу дағдыларын дамыту;
 - ✓ оқу мәдениетін қалыптастыру, оқуға сүйіспеншілігін арттыру.
- Сабақтан тыс уақытта білім алушылардың оқу сауаттылығын арттыру үшін:
- ✓ Кітап оқу клубтарын ашу (Бірлесіп кітап оқу; оқыған кітапты талқылау; ой бөлісу; кітапқа рецензия жазу);
 - ✓ Буккросинг (Кітап алмасу, колледж бұрышында кітап алмасу орнын құру)
 - ✓ Кітап оқу марафондарын ұйымдастыру (Бір жылда оқып шығатын кітаптар тізімін құру (Goodreads.com)).

Жаратылыстану сауаттылығы – ғылыми жаратылыстану білімдерін қолдана білу, қоршаған әлемді және оған адамның іс-әрекетінен қосылатын өзгерістерді түсіну және сәйкесінше шешімдер қабылдау, қажетті мәселелерді анықтап, негіздемеі қорытындылар жасай білу қабілеті.

Жаратылыстану сауаттылығы бойынша сұрақтар жеке мәселелер, жергілікті, ұлттық және ғаламдық мәселелер, ғылым мен техниканы түсінуді қажет ететін өзекті және тарихи мәселелерден тұрады.

Ұсынылған сұрақтардан жаратылыстану ғылымдары жауап беретін сұрақтарды белгілей білуі, берілген ақпарат негізінде ғылыми негізделген қорытындылар жасай білу машықтарын тексеруге ерекше көңіл бөлінеді.

Ғылыми жаратылыстану сауаттылығын төрт аймаққа бөлуге болады:

- ✓ ғылым мен технологияға сүйенетін өмірлік жағдайларды танып білуі (контекст);
- ✓ қоршаған орта мен ғылым туралы білімдерден тұратын ғылыми білімдердің негізінде техниканы қоса қоршаған әлемді түсінуі (білім);
- ✓ ғылыми сұрақтарды ажырата білуі, ғылыми жаратылыстану құбылыстарын түсіндіруі, айқын нақтылықтар мен дәлелдемелердің негізінде қорытындылар жасауы үшін ғылыми білімдерді қолданудан тұратын құзыреттіліктерді көрсетуі (құзыреттіліктер);
- ✓ ғылыми жаратылыстану біліміне деген қызығушылығы.

PISA зерттеуінде бағаланатын ғылыми жаратылыстану білімдері, машықтары мен дағдылары – физиканы (астрономия элементтерімен), биологияны, химияны, географияны оқуда қамтиды.

Математика сауаттылығы – адамның өмірде әртүрлі контекстерде математикалық білімі мен дағдыларын тұжырымдау, қолдану және түсіндіру қабілеті. Оған математикалық ойлау және құбылыстарды сипаттау, түсіндіру және болжау үшін математикалық тұжырымдамаларды, процедураларды, фактілер мен құралдарды қолдану жатады. Мұндай сауаттылық адамдарға математиканың әлемдегі рөлін түсінуге және сыни, белсенді және ойлампаз азаматтарға тән пікірлер мен тұжырымдар жасауға көмектеседі.

Математика сауаттылығы тапсырмаларының ерекшелігі: тапсырмалар жабық (бірнеше/бір дұрыс жауап, сәйкестендіру, тәртіппен орналастыру, нүктені графиктен/суреттен белгілеу) және ашық (мәтінге сүйеніп түсіндіру, дәлелдеу, графикті сызу) сұрақтардан, зерттеудегі айнымалыларды басқару сияқты интерактивті тапсырмалардан, бейімді тест сұрақтарынан тұрады.

PISA зерттеуінде білім алушыларға қазақстандық мониторингтік зерттеулерге тән типтік математикалық есептер ұсынылмайды. Бұл зерттеудегі математикалық тапсырмалар нақты өмірлік мәселелерге жақын, қоршаған өмірдің түрлі аспектілерімен байланысты және өз шешімдері үшін математикалық талдауды талап ететін, қоғам, білім алушының жеке өмірі, кәсіби қызметі, спорт және т.б. туралы мәліметтер ұсынылады.

Зерттеуде үш математикалық құзыреттіліктің деңгейлері қарастырылады: елестету деңгейі, байланыс орнату деңгейі, ойлау деңгейі.

Колледжде PISA халықаралық зерттеуіне студенттерді дайындау кезінде біршама қиындықтар та туындады. Өкінішке орай, өздеріңіз білесіздер, соңғы жылдары жаппай колледжде түсу үрдісі белең алып кетті, түлектердің көбі Ұлттық бірыңғай тестілеуді тапсырмаудың амалын қарастырып, 9-сыныптан кейін колледжде түсіп жатады. Солардың ішінде – үлгерімі нашар білім алушылар да көптеп кездеседі. Олар күрделі тапсырмалар орындау түгілі қарапайым көбейту таблицасын білмейтін, оқу сауаттылығы және АКТ құзыреттілігі төмен студенттер де көптеп кездеседі. Оларға сабақта және сабақтан тыс уақытта көбірек уақыт бөліп дайындау қажет. Сондықтан мектеп пен колледж оқу бағдарламаларын жасақтауда, оқулықтарын әзірлеуде жүйелі байланыс болу керек. Өйткені, біз мектепке педагог мамандар даярлаймыз. Сол мамандар болашақта мектепке барғанда оқушыларды оқытуда қиындықтарға тап болмас үшін өздері функционалды сауатты болуы қажет. Яғни, мектеп бағдарламасына енгізілген әрбір жаңалықтан студент колледж қабырғасында жүргенде жан-жақты хабардар болып, мектепке дайын маман болып баруы тиіс. Ол үшін педагогикалық кадрлар даярлайтын колледждер оқу жоспарына, бағдарламаларына PISA (Оқу, математика жаратылыстану сауаттылығын бағалау), TIMSS (математика және жаратылыстану сауаттылығын бағалау), PIRLS (оқу сауаттылығын бағалау), ICILS (компьютерлік және ақпараттық сауаттылығын бағалау) бағдарламалары мазмұнын енгізу қажет деп есептеймін.

Функционалды сауаттылық білім алушылардың әртүрлі өмірлік жағдаяттармен бетпе-бет кездескенде академиялық ортада алған білімдері мен дағдыларын пайдалану дәрежесін – олардың қоғамдағы өз бетінше өмір сүруге дайындығын білдіреді.

Білім алушылардың функционалды сауаттылығын дамыту тетіктері:

- 1) білім беру мазмұны (стандарттар, оқу бағдарламалары);
- 2) оқыту нысандары мен әдістері;
- 3) білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі;
- 4) сабақтан тыс қосымша білім беру бағдарламалары;
- 5) білім беру ұйымын басқару моделі (қоғамдық-мемлекеттік нысан, білім беру ұйымының оқу жоспарын реттеудегі дербестігінің жоғары деңгейі);

- 6) барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы;
- 7) ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Білім беру жүйесі жыл сайын әр түрлі өзгерістерге ұшырап отыр. Бұл өзгерістердің басты мақсаты – өсіп келе жатқан ұрпақты жан-жақты дамыған, құзыретті тұлға етіп тәрбиелеу. Осы мақсатқа жетуге функционалдық сауаттылық көмектеседі. Жаттанды білім жарға жығады. Егер бойындағы білімің күнделікті өмірде қажетіңе жарамаса, ол білімнің керегі не? Соңғы кезде ресми дерек бойынша, білім алушылардың 40%-ы әдеби мәтінді түсінуге қиналатындығы дәлелденген. Бұлар колледжден немесе жоғары оқу орнынан білім алса да, қызмет жасауға келгенде әр түрлі жағдайда кездескен бланкіні толтыра алмай, ондағы ақпараттың мәнісін түсіне алмапты. Бір қызығы, олар теледидарда не айтылып жатқанын, жалпы айтқанда, күнделікті өмірдің есебін білмейтін болып шыққан. Соның салдарынан жұмыссыздық, өндірістегі апат, жазатайым оқиғалар көбейіп кеткен. Жалпы, зерттеушілердің болжамы бойынша адамдардың сауатсыздық деңгейінің төмендеуі, олардың алған теориялық білімін өмірде дұрыс қолдана білмеуінен көрінеді. Сақтанбау, ұқыпсыздық, байқаусыздық, апаттар: мұның бәрі ережені дұрыс түсінбегендіктен, санаға сіңірмегендіктен орын алып отыр.

XXI ғасыр – қатаң бәсеке ғасыры. Демек, әлемдік бәсекелестіктің жылдам дамуына ілесе алатындай білім, білік, дағды жиынтығын толық меңгерген, қоғам өміріне белсене араласатын, шығармашылықпен ойлайтын, қабілетті, кәсіби құзыретті, функционалды сауатты жеке тұлғаны қалыптастыру мұғалімдер үшін үлкен жауапты іс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. ҚР БҒМ «Ақпараттық талдау орталығы» АҚ. PISA-2018 / Компьютерлік формат халықаралық зерттеуі құралдары. Астана 2016
2. ҚР БҒМ «Ақпараттық талдау орталығы» АҚ. PISA-2015 Халықаралық зерттеуінің негізгі нәтижелері. Ұлттық есеп. Астана 2017
3. ҚР БҒМ Ұлттық білім беру статистикасы және бағалау орталығы. PISA 2012 Халықаралық зерттеуінің негізгі нәтижелері. Ұлттық есеп. Астана 2013

УДК 541.18

К.С.Какимова

Преподаватель, Высший колледж им.М.Жумабаева
г.Петропавловск

THE INFLUENCE OF TECHNOLOGY TRENDS ON MODERN EDUCATION

Аннотация: Цифровизация образования рассматривается как неизбежный процесс трансформации содержания, методов и организационных форм учебной работы, разворачивающийся в стремительно развивающейся цифровой образовательной среде и направленный на достижение целей социально-экономического развития страны в условиях четвертой промышленной революции и становления цифровой экономики. Современная система образования сегодня находится на пороге качественных преобразований, что повышает актуальность исследуемой темы.

Аңдатпа: Білім беруді цифрландыру қарқынды дамып келе жатқан цифрлық білім беру ортасында дамып келе жатқан және төртінші өнеркәсіптік революция және цифрлық экономиканың қалыптасуы жағдайында елдің әлеуметтік-экономикалық даму мақсаттарына қол жеткізуге бағытталған оқу жұмысының мазмұнын, әдістері мен ұйымдық нысандарын трансформациялаудың үздіксіз процесі ретінде қарастырылады. Қазіргі заманғы білім беру жүйесі сапалы қайта құрулардың алдында тұр, бұл зерттелетін тақырыптың өзектілігін арттырады.

Abstract: Digitalization of education is considered as an inevitable process of transformation of the content, methods and organizational forms of educational work, unfolding in a rapidly developing digital educational environment and aimed at achieving the goals of socio-economic development of the country in the conditions of the fourth industrial revolution and the formation of the digital economy. The modern education system today is on the threshold of qualitative transformations, which increases the relevance of the topic under study.

Ключевые слова:

- 1) Education
- 2) Digitalization
- 3) Transformations
- 4) Competences

5) Critical thinking

The pace of digital transformation in the education sector has accelerated immeasurably over the past two years. Every stage of education, from primary to higher education as well as professional and workplace training, has undergone a shift towards online and cloud-based delivery platforms. Beyond that, the changing needs of industry and workforces have prompted a dramatic change in the relationship between adult learners and providers of further education, such as colleges and universities. The education system in place today was developed for a different world when youngsters were expected to train for a "job for life." Learning opportunities were restricted to those that could be delivered in venues that students could physically access, and our years of formal education would be "front-loaded" – crammed into our first 20 years. The employment landscape today is vastly different from the one our grandparents or even parents were accustomed to. The rapid pace of technological advancement means skills can quickly become outdated, and developing new competencies on an ongoing basis is a vital strategy for career and business success [1]. The growth of technological capabilities means that a variety of media and learning-support tools now exist to help students receive a high-quality education through the Internet. The explosion of technology over the past two decades has not left the education sector behind. Computers and the internet have changed how students can not only access information but even classes themselves. By the fall of 2017, there were over 6.5 million students enrolled in some distance learning opportunity at a degree-granting postsecondary institution [2]. As technology has grown, it has also changed how teachers relate to their students and their classrooms. With a wealth of information at their fingertips, students today have the tools they need to uncover a tremendous amount of facts and knowledge independently. In this environment, many students value less of a top-down delivery method. Instead, teachers now function more in a facilitative role. Their job has slowly evolved into a position where they help students understand how to learn, to love learning, and how to uncover and understand the information they find. This can present some challenges for teachers, who must work on their own soft skills of leadership and problem-solving. They must learn how to foster conversations and create an environment that values team-work [3]. The best teachers will be those who can help students take ownership of their learning. Education technology (Ed Tech) includes many of the popular digital developments, such as the Internet of Things (IoT) and virtual reality (VR), but it has unique applications exclusive to the task of teaching. The education sector thus presents a significant opportunity for tech entrepreneurs looking for a promising market. As teachers become more involved in the students' learning process, they will also find themselves in a position to receive immediate feedback on their teaching effectiveness. Their ability to nurture and facilitate these skills in their classroom will become obvious quickly as the class moves through the material. Teachers who want to focus more on student development rather than simply knowledge delivery will find this new model to be intensely rewarding. Today, we witness a rising demand for distance learning and training because of the evident reasons. Some years ago, attending a workshop or lecture abroad was a great adventure for both students and employees. But today, people avoid attending mass events and prefer to manage their learning and training online. This is why the trend of e-learning is growing. E-learning is the process of delivering education via electronic devices. E-learning can be implemented for both employee training and student education. PCs, laptops, tablets, mobile phones are used for information delivery. These tools assist educators and facilitate the learning process [4]. Higher academic performance, greater student engagement, better learner outcomes. This is what we get with e-learning. Instead of being passively involved in a lesson, students can continuously interact with teachers and peers. They can play games, pass quizzes, ask questions, create visual elements online. They can memorize new information quickly and effectively. As you see, e-learning provides students with an interactive and collaborative environment. In 2018, we knew that the e-learning industry market size would grow to \$325 billion by 2025. In 2021, we knew that edtech had to reach the point of \$1 trillion in 2027. Sounds impressive, right? E-learning gives you a toolset for information processing. Animation, 3D slides, video, images, podcasts, multi-functional whiteboards, and much more. You have to decide yourself what features to implement. And if you are not sure whether to build your own e-learning or buy an off-the-shelf one, check out our article. Here, you will compare both scenarios and decide which one to choose [3]. Life in modern society requires from students such important cognitive skills as the ability to develop their own opinion, to comprehend the experience, to build a chain of evidence, to express themselves clearly and confidently. The technology of developing students' critical thinking involves asking students questions and understanding the problem that needs to

be addressed. Critical thinking has an individual character, each generates its own ideas, formulates its assessments and beliefs independently, finds its own solution to the problem and supports it with reasonable, valid and convincing arguments. Critical thinking has a social character, since every thought is tested when it is shared with others. The pupil's own active life position is especially evident when comparing previous knowledge and concepts with newly obtained ones. There are various forms of work that involve the development of students' critical thinking: essays, essay-reasoning, discussion, dialogue, role play, etc. A special place is occupied by research technology, where students enter a high level of cognition, independent activity and development of a new problem vision, mastering of research procedures. A generalized basic model within the framework of the study is the model of learning as a creative search: from the vision and formulation of the problem to the hypothesis advancement, their verification, cognitive reflection on the results and process of cognition. Variants of the research model are game modeling, discussion, interviewing, solving problematic problems, etc. Using elements of intensive training not at the expense of extra hours on the subject, but by the selection of methods and techniques, allow students to «immerse» in a foreign environment, where it is possible not only to speak but also to think in English. To develop abilities for intercultural communication, it is important to give students a full range of knowledge about the culture, customs and traditions of the English-speaking country so that students have an objective picture and can consciously choose the style of communication. Modeling situations of the dialogue of cultures in English classes allows students to compare the features of people's way of life in our country and the countries of the studied language, helping them to understand better the culture of our country and developing their ability to represent it in English. This approach is possible only if authentic teaching aids are used [5]. The power of edtech really amazes us. Nowadays, teachers can use many tools to increase students' motivation. Students have no less tools for facilitating their learning. Gamification, big data, e-learning, VR/AR, AI are only some of these. But how to implement the latest trends in educational technology in your particular case? You don't need to worry — there are so many ways to do so. Flexibility and adaptiveness are the strong sides of modern technology. To find out what option is the best for you, you should clearly understand what outcomes you expect to get. Define your goals, assess the available tech tools and their pros/cons. Or consider education software development services that will give you a complex solution. If you hire a partner, you will get not only the end product but a clear vision of where to move further.

Список литературы

- [1] Bernard Marr - 'Tech Trends in Practice' and '*Business Trends in Practice*.'
- [2] Eric Debétaz - 5 Trends in Education that continue in 2022
- [3] How Modern Technology is used in Education System for Learning and Teaching? (scientificworldinfo.com)
- [4] Kate Novak - 5 Major Technology Trends in Education in 2022
- [5] Раджабова, Д. А. Modern educational technologies in teaching a foreign language / Д. А. Раджабова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2017. — № 13 (147). — С. 592-595.

УДК 541.18

А. У. Калжанова

учитель биологии, КГУ «Специальный комплекс «детский сад – школа – интернат» для детей с особыми образовательными потребностями»

Управления образования акимата Костанайской области.

Костанайская область,

г.Костанай

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ НА УРОКАХ БИОЛОГИИ (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос развития функциональной грамотности обучающихся с особыми образовательными потребностями на уроках биологии, как одно из актуальных направлений современного специального образования. Биология – это наука, базирующаяся на практическом закреплении теоретических знаний. Методический инструментарий предмета, содержащий практико-ориентированные задания, школьные исследования, экспериментальные работы, способствует развитию естественно-научной грамотности у учащихся с нарушениями слуха.

Аңдатпа: Бұл мақалада қазіргі заманғы арнайы білім берудің өзекті бағыттарының бірі ретінде биология сабақтарында ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту мәселесі қарастырылады. Биология – теориялық білімді практикалық түрде бекітуге негізделген ғылым. Практикаға бағытталған тапсырмаларды, мектептегі зерттеулерді, тәжірибелік-эксперименттік жұмыстарды қамтитын пәннің әдістемелік құралдары есту қабілеті бұзылған оқушылардың жаратылыстану сауаттылығын дамытуға ықпал етеді.

Abstract: The article reveals a question the students' functional literacy with special needs at the biology lesson as one of the main area of special and modern education. Biology is a science based on practical work of theoretical knowledge. Methodological tools of the subject contains practical tasks, school research ,experimental work, contributes to the development of the students' development science literature with the hearing disabilities.

Ключевые слова: дети с особыми образовательными потребностями, дети с нарушениями слуха, функциональная грамотность, естественнонаучная грамотность, биология, ситуационные задачи

«Успех обучения зависит не только от структуры уроков, но и от методов обучения, дисциплины, прилежания и активной творческой работы учащихся.

Существенным требованием к содержанию обучения является связь между теоретическими знаниями и практикой....»

Спандияр Кобеев

В настоящее время человеку необходимо обладать знаниями, умениями, навыками, быть способным ориентироваться в широком информационном пространстве, иметь навыки целеполагания, прогнозирования и достижения цели. Предпосылкой развития компетенций личности является наличие определённого уровня функциональной грамотности. Поэтому актуальной задачей образования является развитие функционально грамотной личности, способной использовать знания для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, в общении и в социальных взаимоотношениях.

В школе процесс развития функциональной грамотности осуществляется на основе формирования навыков мышления средствами учебных методов и приемов исходя из предметных знаний, умений и навыков. При этом навыки мышления служат инструментом перехода знаний и умений ребенка в функциональную грамотность.

Произошедшие за последние годы изменения в системе специального образования, связанные с обновлением содержания, а также подходов к обучению, выявили некоторые пробелы в умениях и навыках учащихся с особыми образовательными потребностями. Развитие функциональной грамотности у детей с особыми образовательными потребностями, в частности у детей с нарушениями слуха имеет особенности, связанные со структурой дефекта.

Дети с нарушениями слуха – это дети, имеющие стойкое нарушение слуховой функции. Ранняя потеря слуха у детей ведёт к существенным отклонениям, как в развитии речи, так и в общем развитии ребенка. Словесная речь у неслышащих детей формируется замедленно и со значительными отклонениями, препятствующими налаживанию словесных контактов с окружающими людьми, что оказывает отрицательное влияние на познание неслышащими детьми окружающего мира, формирование мышления и психики, на уровень социальной адаптации. Это предполагает создание специальных психолого-педагогических условий, включающих продуктивные приемы, методы обучения и формы организации учебной деятельности, направленные на формирование учебных компетенций и коммуникативных умений, способствующих успешной социализации и интеграции детей со слуховой депривацией. Следовательно, основной задачей коррекционной школы является развитие у детей с нарушениями слуха связной самостоятельной речи на базе развития и использования остаточного слуха в тесной взаимосвязи с формированием у неслышащих учащихся учебных компетенций и развитием функциональной грамотности.

В настоящее время в КГУ «Костанайский специальный комплекс «детский – сад - школа – интернат» для детей с особыми образовательными потребностями» обучается 114 детей с различными нарушениями слуха.

Наблюдения показали, что школьники с нарушениями слуха обладая системой знаний, не достаточно владеют навыками переноса знаний, что свидетельствует о слабой межпредметной связи. Они с трудом применяют теоретические знания на практике, испытывают затруднения при объяснении наблюдаемых явлений, формулировании выводов, что связано с ограниченным словарным запасом. Дети не всегда могут найти нужную информацию согласно рассматриваемой теме. Все это свидетельствует о недостаточном уровне формирования функциональной грамотности у учащихся.

Биология – это наука, базирующаяся на практическом закреплении теоретических знаний. На уроках биологии есть много возможностей формирования естественно-научной грамотности, являющейся одной из составляющих функциональной грамотности. Этому способствует методический инструментарий, содержащий практико-ориентированные задания, школьные исследования, экспериментальные работы.

Одним из практико-ориентированных заданий являются ситуационные задачи. Ситуационные задачи – это задания, включающие описание определенной проблемной ситуации. При решении ситуационных задач ведущая роль принадлежит учащимся, учитель только направляет учеников, создает условия для высказывания мнений, принятия самостоятельных решений и выводов. Задания по функциональной грамотности не должны занимать большую часть урока, но могут использоваться на разных его этапах с целью введения в изучение материала, закрепления знаний. Ситуационные задачи помогают организовать работу по изучению учебного материала, дополнительной информации. Задачи составлены так, чтобы учащиеся прорабатывали учебный текст, умели находить ответы на вопросы.

Особенностью работы с ситуационными задачами в коррекционной школе является подготовительный этап, включающий работу со словарем. Словарь составляют термины и понятия, встречающиеся в ситуационной задаче и незнакомые для незлышащих учеников. Подготовительный этап включает виды работы, отраженные на рисунке 1.

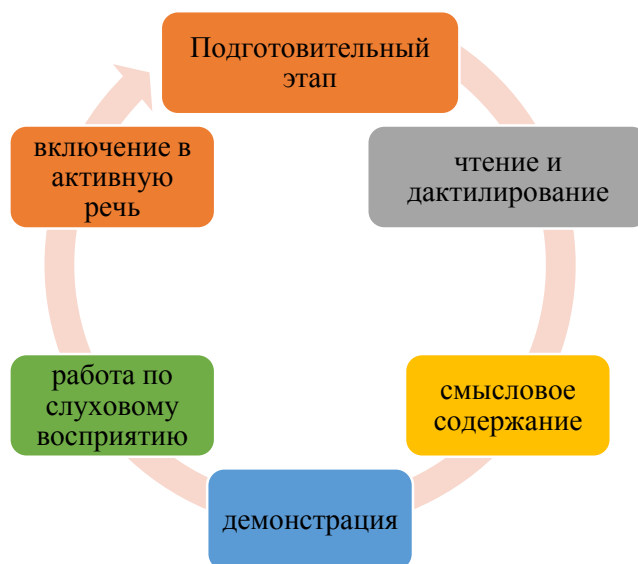

Рисунок 1 «Виды работы со словарем»

Работа над словарем предполагает прочтение и дактилирование слова, объяснение учителем смыслового содержания понятия, демонстрация объекта (явления, процесса) на рисунке, видеоматериале, восприятие слова на слух как этап знакомства со звуковым контуром слова, включение слова в активную речь незлышащего школьника через составление словосочетаний, предложений.

В практике использую следующие ситуационные задачи. Так при изучении раздела «Питание живых организмов» в 7 классе предлагается следующая задача:

- В опыте лист растения смазали вазелином. Лист хорошо освещался солнцем, но органические вещества в нём не образовались. Почему?

В данной задаче предварительно проводится словарная работа со словом вазелин., так как возможно, что данное слово незнакомо детям.

- Как охотятся грибы? Любому живому организму нужны органические вещества для построения своего тела. Животные получают их через еду. Растения образуют органические вещества в процессе фотосинтеза. А как получают органические вещества грибы? Как они охотятся?
- Волшебный кислород. В сутки человек вдыхает около 25 кг воздуха. На каждые 100 км пути автомобиль расходует 1825 кг кислорода. Сколько суток сможет дышать человек воздухом, если одна из машин проедет на 100 км меньше?
- На Крайнем Севере, в условиях полярной ночи и вечной мерзлоты, в теплицах выращивают огурцы и помидоры. Кругом снег, а в теплице зреют плоды. Каким образом создаются необходимые условия для выращивания данных овощей?

При изучении раздела «Питание» в 9 классе для осмысления предлагаются следующие задачи:

- Контейнер для наркотиков. Прочитайте фрагмент газетной заметки «...Погиб парень двадцати лет. Желудок этого молодого человека был предназначен для перевозки полиэтиленовых мешочков с кокаином...». Какая функция желудка оказалась для него роковой?
- Разрушители зубов. «...Каждый раз во время еды, вы подвергаете свои зубы воздействию бактерий, вырабатывающих кислоту...» - это текст рекламы жевательной резинки. Верно ли данное утверждение?

При изучении общей биологии даю для осмысления следующие задания:

- Известно, что на сфагновых болотах вода недоступна для многих растений. Почему?
- Яйцеклетка кукурузы содержит 10 хромосом. Сколько дочерних клеток образуется при делении соматической клетки кукурузы путем митоза?
- Гибриды – это животные или растения, полученные от скрещивания представителей разных видов. Животные мул – это гибрид осла и лошади, лигр – это гибрид льва и тигра. Межвидовые гибриды бесплодны. Почему животные гибриды не могут дать потомства?

Метод проектов - это один из методов обучения, способствующий развитию исследовательских умений, самостоятельности мышления, помогающий ребенку сформировать уверенность в собственных возможностях. Он предусматривает такую систему обучения, когда дети получают знания и овладевают умениями в процессе выполнения системы спланированных практических заданий. Это обучение через деятельность.

Сложность использования данного метода в коррекционной школе заключается в ограниченном словарном запасе неслышащих школьников и недостаточной сформированности навыка самостоятельной деятельности. Поэтому в учебном процессе используются элементы данного метода и предполагается частичная направляющая роль учителя. При работе над проектом, ученики совместно с учителем выбирают тему работы, составляют план работы, определяют актуальность темы, выбирают приемы, обобщают знания по теме, изучают дополнительную литературу. Учитель параллельно проводит словарную работу, поясняя новые термины. Особый интерес вызывает у детей практическая часть работы. Так при работе над ученическим проектом «Вкусно! А полезно?» неслышащие школьники 6 класса, доказывая негативное влияние фастфуда на организм человека, проводили опыты и экспериментальным путем доказывали наличие вредных компонентов в продуктах фастфуда. Но еще большей ценностью было то, что при подготовке работы, дети активно вступали в устный диалог с учениками школы, проводя опросы и с работниками школы (врачом, библиотекарем) составляя интервью. При презентации работы дети учились не только описывать содержание и результаты проведенной исследовательской работы, но и выражать согласие или несогласие с мнением одноклассников, ставить дополнительные уточняющие вопросы, делать выводы.

Таким образом, использование практико-ориентированных приемов и методов работы на уроках биологии способствует развитию функциональной грамотности у детей с нарушениями слуха, формирует интерес к предмету, способствует повышению эффективности процесса обучения.

Список литературы

1. «Великий ученик великого учителя», газета «Учительская плюс», 2019 год, №38 Доступно на <https://old2.kspi.kz/kz/library/publications-mass-media/9719-velikij-uchenik-velikogo-uchitelya>
2. «Спандияр Кобеев (1878 – 1956)», реферат Доступно на: <https://stud.kz/ru/referat/show/89956>
3. Речицкая Е.Г. Сурдопедагогика. - Москва.: Владос, 2004.
- 4.Перминова Л.М. Минимальное поле функциональной грамотности (из опыта С.-Петербургской школы)//Педагогика. 1999. - №2. - С.26-29.
- 5.Селевко Г.Г. Современные образовательные технологии Москв, Народное образование, 1998
- 6.Савенков А.И. Содержание и организация исследовательского обучения школьников. М.: Сентябрь, 2003.
- 7.Верзилин Н.М. Общая методика преподавания биологии. - Москва.: 1985

УДК 004

К. А. Калиева

преподаватель, ГККП «Высший технический колледж, город Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области
Акмолинская область,
г. Кокшетау

**ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОММУНИКАТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ УЧАЩИХСЯ ТЕХНИЧЕСКИХ КОЛЛЕДЖЕЙ**

Аннотация: Статья рассматривает применение возможностей информационных технологий и нейросетей в обучении студентов технических колледжей с целью развития и совершенствования их профессиональных коммуникативных компетенций. Раскрываются понятия «компетентности», «коммуникативной компетентности». Особое внимание уделено использованию виртуальных сред для симуляции рабочих ситуаций, а также обучающих платформ, базирующихся на нейросетях, способствующих развитию навыков эффективной коммуникации.

Аңдатпа: Мақала техникалық колледж студенттерін оқытуда ақпараттық технологиялар мен нейрондық желілердің мүмкіндіктерін олардың кәсіби коммуникативтік құзыреттерін дамыту және жетілдіру мақсатында қолдануды қарастырады. «Құзыреттілік» және «коммуникативтік құзыреттілік» ұғымдары ашылады. Жұмыс жағдайларын ынталандыру үшін виртуалды ортаны, сонымен қатар, тиімді коммуникация дағдыларын дамытуға ықпал ететін нейрондық желілерге негізделген оқыту платформаларын пайдалануға ерекше назар аударылады.

Abstract: The article considers the application of information technology and neural networks in the training of students of technical colleges in order to develop and improve their professional communicative competencies. The concepts of "competence" and "communicative competence" are revealed. Particular attention is paid to the use of virtual environments for simulating work situations, as well as training platforms based on neural networks that contribute to the development of effective communication skills.

Ключевые слова: компетентностный подход, коммуникативная компетенция, информационно-коммуникационные технологии, нейросети.

Казахстан, как молодое и стремительно развивающееся государство, стоит перед вызовом обеспечения своей экономики и общества квалифицированными кадрами. В условиях новой реальности, где цифровизация и глобализация играют ключевую роль, необходима пересмотр подходов к подготовке специалистов.

С развитием информационных технологий и изменением мировой экономической структуры потребность в высококвалифицированных специалистах постоянно растет. Это означает, что Казахстан должен стремиться к обеспечению рынка труда профессионалами, способными соответствовать современным требованиям и конкурировать на мировой арене.

Высокая потребность в технических и инженерных кадрах оказала большое влияние на повышение требований к подготовке будущих специалистов в учебных заведениях технического и профессионального профиля. Актуальными становятся вопросы формирования профессиональных компетенций, в том числе и коммуникативной. Коммуникативная компетенция стала одной из ключевых особенностей квалифицированного, конкурентоспособного специалиста.

Рассмотрим само понятие «коммуникативная компетенция».

Компетентностный подход – это приоритетная ориентация на цели – векторы образования: обучаемость, самоопределение, социализацию, развитие индивидуальности и самоактуализацию. Такой подход ориентирует систему образования на обеспечение качества подготовки в соответствии с потребностями современного общества, что согласуется не только с потребностью личности интегрироваться в общественную деятельность, но и потребностью самого общества использовать потенциал личности.[1]

Куницына В.Н. так раскрывает понятия «коммуникативной компетенции», как владение сложными коммуникативными навыками и умениями, формирование адекватных умений в новых социальных структурах, знание культурных норм и ограничений в общении, знание обычаев, традиций, этикета в сфере общения, соблюдение приличий, воспитанность, ориентация в коммуникативных средствах, присущих национальному, сословному менталитету и выражающихся в рамках данной профессии. [2] Е.И.Литневская, коммуникативная компетенция предполагает «овладение всеми видами речевой деятельности и основами культуры устной и письменной речи, базовыми умениями и навыками использования языка в жизненно важных для данного возраста сферах и ситуациях общения» [3].

Исходя из данных трактовок, можно сделать вывод, что «коммуникативная компетенция» - это обобщающее коммуникативное свойство личности, включающее в себя коммуникативные способности, знания, умения и навыки, чувственный и социальный опыт в сфере профессионального общения.

Современному специалисту необходимы навыки эффективно представить себя, презентовать проект, устанавливать деловые контакты, вести деловые переговоры, находить решения в кризисных ситуациях, решать профессиональные задачи. Многие студенты испытывают определенные трудности в вопросах делового взаимодействия, не умеют связно формулировать свои мысли в устной и письменной форме, испытывают страх публичного выступления, допускают стилистические ошибки, а также слабо мотивированы на изучение русского, казахского языков, как языков специальности. Учащиеся больше ориентированы на изучение специальных дисциплин.

Использование в педагогической деятельности различных образовательных технологий позволяет повысить мотивацию студентов, профессионально-практическую направленность занятий, а следовательно, добиваться более качественных результатов в своей профессиональной деятельности.

В числе инновационных образовательных технологий особая роль отводится информационно-коммуникационным технологиям. В современном мире информационных технологий и искусственного интеллекта, образование подвергается значительным изменениям. Информационные технологии и нейросети проникают в различные аспекты образования, включая изучение языков. Реализация цели по формированию и развитию коммуникативных компетенций в колледже обычно происходит на занятиях казахского, русского, английского языков. Невозможно формировать коммуникативную компетенцию без знаний правил и норм языка, на котором будет строиться профессиональное и деловое общение. Именно на этих дисциплинах обучающиеся развивают навыки построения текста, ведения диалога и т.д. Изучение родного языка и иностранных языков важно для развития интеллектуальных и коммуникативных навыков обучающихся. Это также способствует глобальному пониманию, межкультурной коммуникации и будущему профессиональному успеху.

Сегодня Интернет предоставляет доступ к огромному количеству онлайн ресурсов и электронных учебников, которые могут быть использованы как в аудитории, так и внеаудиторных занятий. Преподаватели при организации занятий могут самостоятельно разрабатывать и применять задания, тесты и аудиоматериалы, чтобы обогатить образовательный процесс. Это также позволяет индивидуализировать обучение в зависимости от потребностей каждого обучающегося. Существует множество мобильных приложений и веб-платформ, которые предлагают интерактивные занятия. Они позволяют учащимся обучаться в удобное для них время, в интерактивной форме, с использованием аудио, видео и текстовых материалов. Такие приложения, как Duolingo, Memrise и Rosetta Stone, становятся все более популярными среди учащихся и педагогов.

Активные методы обучения тесно связаны с ИКТ-технологиями. Например, Кейс-стади, где обучающиеся погружаются в ситуации, которые могут возникнуть в реальной профессиональной или деловой ситуации. Для решения данных ситуаций учащимся понадобится информация. Здесь применим активный поисковый метод, где необходимо найти информацию из различных веб-сайтов, проанализировать ее, систематизировать, представить тезисно. Метод проектов, исследовательская деятельность, также предусматривает работу с информацией из интернет ресурсов.

При организации самостоятельной работы, можно предложить следующие виды работы:

- поиск информации;
- подготовка презентаций, видеороликов, буктрейлеров;
- прохождение онлайн-тестов;
- разработка инфографики;
- выполнение упражнений на электронных тренажерах.

Все большую популярность приобретают нейросети. Такие нейросети, как ChatGPT-для работы с текстами, Cyber Voice-преобразование текста в аудио, Notion AI- для составления тестов, помогут преподавателю в его работе. Одним из главных преимуществ использования нейросетей является возможность предоставления персонализированной обратной связи. Нейросети могут выявлять конкретные ошибки и недостатки каждого учащегося, что позволяет педагогам фокусироваться на индивидуальных потребностях и развитии навыков каждого. Это также способствует повышению мотивации, так как учащиеся получают точные рекомендации по улучшению своих знаний.

Нейросети могут использоваться для автоматизированной оценки уровня знаний. Это позволяет педагогам получать быструю и объективную обратную связь о прогрессе каждого учащегося. Системы оценки на основе нейросетей могут анализировать письменные работы, произношение и грамматические навыки. Алгоритмы машинного обучения, в частности нейронные сети, обучаются на больших объемах данных, включая тексты, написанные учащимися. Это обучение позволяет им выявлять различные аспекты навыков языка, такие как грамматика, словарный запас, структура текста и др. Нейросети могут анализировать написанные тексты и выставлять оценки в соответствии с заранее заданными критериями.

Интерактивные Диалоговые Системы. Данные системы, эффективны при развитии навыков общения на иностранном языке, в частности английском. В учебных заведениях технического профиля учащиеся часто сталкиваются с необходимостью знания технического английского языка. Особенно это актуально для IT-специальностей. Также при подготовке к международным соревнованиям профессионального мастерства среди молодежи WorldSkills. На соревнованиях такого уровня необходимо понимать терминологию, уметь читать условия задания, которые написаны на английском языке, общаться с экспертами, тренерами и участниками из других стран.

Интерактивные диалоговые системы, работающие на основе нейросетей, могут предоставить учащимся практику в разговорных навыках. Эти системы могут имитировать разговор с носителем языка, что позволяет учащимся улучшить свои навыки общения. Интерактивные диалоговые системы,

такие как виртуальные ассистенты и чат-боты, предоставляют отличные возможности для учащихся развивать разговорные навыки. Вот несколько способов, как они могут это сделать:

1. Обучение в реальном времени: интерактивные диалоговые системы могут предоставить моментальную обратную связь и коррекцию при общении на иностранном языке или при практике разговора на родном языке. Это позволяет учащимся исправлять ошибки и совершенствовать свои навыки в процессе разговора.

2. Разнообразные темы: Диалоговые системы могут поддерживать разговоры по различным темам, что позволяет учащимся расширить свой словарный запас и навыки общения в разных ситуациях.

3. Удобство и доступность: интерактивные диалоговые системы доступны 24/7 и могут использоваться на мобильных устройствах, что делает их удобными для практики в любое время и в любом месте.

Использование нейросетей для автоматизированной оценки уровня знаний учащихся по языку и предоставления быстрой и объективной обратной связи представляет собой перспективное направление в сфере образования. Оно может повысить эффективность обучения, сэкономить время и улучшить учебный процесс в целом. Однако внимание должно быть уделено оценке качества данных и постоянному улучшению алгоритмов, чтобы минимизировать ошибки и учесть индивидуальные потребности каждого ученика. Важно отметить, что нейросети не являются универсальным решением и могут иметь ограничения. Например, они могут иметь трудности с оценкой творческих и нестандартных ответов, а также могут быть подвержены ошибкам при неправильной разметке данных. Поэтому автоматизированные оценки должны использоваться в сочетании с традиционной оценкой учителей.

Несмотря на множество преимуществ, существуют и вызовы при внедрении информационных технологий в учебный процесс. Например, необходимо обеспечить доступность технологий для всех учащихся, а также следить за качеством контента, предоставляемого в онлайн-ресурсах.

В заключение, информационные технологии предоставляют уникальные возможности для развития профессиональной коммуникативной компетенции. Их использование позволяет индивидуализировать учебный процесс, предоставлять дополнительные ресурсы и эффективно оценивать прогресс учащихся. Однако важно остерегаться вызовов и гарантировать, что технологии используются с умом и в интересах учащихся.

Список литературы

1. Сибилева Л.В. Компетентный подход в контексте реформы образования. Статья к.п.н., доцент. Доступно на http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2010/Pedagogica/62857.doc.
2. Куницына В. Н., Казаринова Н. В., Погольша В. М. Межличностное общение. Учебник для вузов.-С-П: Питер-2001. Доступно на http://212.112.113.247/wp-content/uploads/2018/10/Mezhlichnostnoe_obshenie_Kunicyna-VN.pdf
3. Литневская Е.И., Багрянцева В.А. Методика преподавания русского языка в средней школе. Учебное пособие.-М:Академический проект-2006. Доступно на <https://www.philol.msu.ru/~ruslang/pdfs/Litnevskaya-E.I.2006.pdf>

УДК 514

Г.М.Каптёл

преподаватели иностранного языка

КГКП «Костанайский строительный колледж»

Управления образования акимата Костанайской области

Костанайская область,

г.Костанай

CHOOSING EFFECTIVE METHODS FOR TEACHING A TARGET LANGUAGE

Аннотация: Методы обучения английскому языку быстро развиваются, особенно в последние годы. И преподавателю, как менеджеру обучения, важно знать различные методы и техники преподавания, чтобы сделать осознанный выбор лучшей методики и получить больше удовольствия от преподавания своей дисциплины. В данной статье рассмотрены наиболее распространенные методы обучения иностранному языку: лексико-грамматический, метод погружения и коммуникативный (дуальный). Приведены недостатки и преимущества каждого из этих методов.

Abstract: Methods of teaching English are developing rapidly, especially in recent years. And it is important for the teacher, as a training manager, to know various teaching methods and techniques in order to make an informed choice of the best methodology and get more pleasure from teaching his discipline. This article discusses the most common methods of teaching a foreign language: lexical-grammatical, immersion method and communicative (dual). The disadvantages and advantages of each of these methods are given.

Ключевые слова: target language, method, technology, lexical-grammatical, immersion, communicative, teaching, knowledge, speaking.

“The shortest distance between two points is a straight line.” This is not a definition from the discipline “Geometry” at all, it is an English proverb. Is there a shortest path to becoming fluent in English? Today, English is the most common language, both throughout the world and in Kazakhstan. The importance of the English language today can hardly be overestimated. It has almost taken over the function of a universal means of communication. Both teachers and students who want to quickly learn English are looking for a path that would allow them to master the English language in the shortest possible time.

Modern methods of teaching English are built on the basis of classical methods of studying target languages. However, the psychological aspect, foreign cinema, and information technology had an influence on it. Learn the words, read the text, listen to the audio recording, write a letter - this is how the tasks the teacher gave looked like. Perhaps for this reason, most adults who have studied the language for many years can read and write in English, but have difficulty speaking it.

Let's try to understand this problem and find out whether there is a shortest path from the “zero level” point to the “free possession” point.

Methods of teaching English are developing rapidly, especially in recent years. And it is important for the teacher, as a training manager, to know the various teaching methods and techniques in order to make an informed choice of the best methodology and get more pleasure from teaching his discipline.

Three teaching methods predominate in language teaching: the traditional (lexical-grammatical) method, the immersion method and the communicative method. It is difficult to decide which method is best because each has strengths and weaknesses, and the nature of the learner's goals will determine which method is best for each student.

The most common over the years has been the traditional or lexical-grammatical method. This is definitely not the fastest or easiest way to learn English. It was developed back in the nineteenth century and involves learning the rules of grammar and learning new words on a particular topic, and then working with the text using the rules of grammar. The next stage of work is the written translation of sentences from English into the native language and vice versa. Students have very little opportunity to practice speaking.

This method is suitable for those who like to speak using ready-made grammatical patterns, who are afraid to speak English because they are not confident in their literacy, and also want not only learn to speak English, but also acquire certain knowledge of English grammar language.

In order to learn English using the traditional method, you definitely need a teacher or tutor who will point out your mistakes and explain complex material. You also need good textbooks or an online resource where you can practice your knowledge by working with exercises and solving grammar tests. The advantage of this method of teaching is excellent mastery of the grammatical structure of the English language. But there is also a significant disadvantage - speaking skills are not acquired during the learning process.

The natural or immersion method is actually the opposite of the lexical-grammatical method. The goal of this technique is free communication in English. This goal is achieved by building a dialogue between the student and the teacher. The learner is encouraged to think in the target language rather than translate. The students' native language is not used at all during such a lesson. Here attention is paid to overcoming the language barrier. The participant must learn the language like a small child - first observe and then repeat. The main attention is paid to the conversation between all participants in the educational process.

This method doesn't just help you learn a language, it helps you learn to think in it. It allows you to overcome the language barrier. By learning English through immersion, you change your way of thinking to that of native English speakers. In addition, using this method, you are somehow in contact with the English language every day. You try to explain everything that happens around you in English: the names of objects, natural phenomena, your inner emotions. That's why the immersion method is called the “natural” method: the more English spoken around you, the easier and faster you will learn to speak English. This method is suitable for those who have difficulty remembering grammatical rules and have the goal of learning English as quickly as possible and starting to communicate. And also for those who better assimilate language material through oral speech and hearing.

How to start practising the immersion method? First you need to surround yourself with English speech as much as possible. If you have moved to a country where English is spoken, you are very lucky. How can you ensure daily contact with the English language? You can communicate with your teacher and friends in English. You can change the interface language of your mobile phone and computer to English. Another possible way of immersion is watching films in English with or without subtitles, watching news in English.

The good thing about this method is that speaking, writing, reading and grammar are learned in parallel during the dialogue process. The disadvantages of the immersion method include the presence of a stressful situation for beginners who have to completely abandon the use of their native language and insufficient attention from the teacher to each student.

Do you think it is possible to use both methods described at once? The correct answer is yes! The double method, or dual, or also called communicative, combines immersion and the traditional method of teaching a target language. Learning a target language begins in the traditional way, with a teacher or tutor, and then elements of immersion are gradually added. The communicative approach is a natural outgrowth of previously used methods, and is currently the most common method. The emphasis is on the ability to communicate in various contexts and situations: negotiation, telling, comparing, describing, asking for something, etc. In this method, the ability to speak is very important and is practised quite intensively, but grammar and writing are not neglected. Learning grammar is not isolated, but occurs in context. A variety of exercises and assignments are aimed at students achieving free communication.

I would like to note that it is better firstly to master the grammar of the language from the basics, and then move on to the immersion method. It's true, there is no agreement as to when exactly such a transition should be made. It is not a secret that there are groups with medium and high motivation students. For example, in groups with medium level of motivation to learn, English is studied as a target language using their native language, and in groups with high motivation to learn, we study English exclusively by immersion without translation. The result showed that the immersion method produces quick results and progress is being observed. Students who studied using the traditional (bilingual) method progressed more slowly, and the ability to communicate in their native language did not allow them to develop their knowledge as they would have liked.

The communicative method is suitable for those who master grammatical rules well and at the same time want to quickly learn to speak English. It is also suitable for those who already have a fairly confident command of the English language and believe that they are ready to begin applying their knowledge in speaking practice.

The teacher has the right to deviate from classical teaching standards if he is confident that this will be beneficial. During the lesson, watch cartoons, social short films, clips, read comics, listen and discuss the lyrics of songs in English. Even if it is contrary to the methodology, it can be useful for the learner. You should not limit yourself to just one method of teaching English; it will be better if the students are familiar with all the possible options and chooses those that they particularly like.

Список литературы

1. <https://speak-up.com.ua/ru/news/5-samih-populyarnih-metodov>
2. <https://elang.su/english/articles/metody-izucheniya-anglijskogo-yazyka/>
3. <https://www.fluentu.com/blog/english-rus/методы-изучения-английского/>

ОӘЖ 004

Р. Б. Каримжанова

Қазақ тілі мен әдебиеті пәндерінің оқытушысы,
«Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті» КЕАҚ
Мұсахан Қанапиянов атындағы жоғары колледжі
Павлодар облысы,
Павлодар қаласы

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҒЫНДА ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ӘДІСТЕРІН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ

Аңдатпа: Қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде оқытушылардың инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеру. Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту мәселелердің бірі. Жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісі.

Аннотация: Овладение научно-педагогическими основами инновационной деятельности преподавателей в воспитании и образовании в соответствии с требованиями общества. В эпоху ускоренного развития науки и техники, усиления потока информационных данных необходимо формировать умственные способности, развивать способности, таланты человека. Обновление-плод неутомимой любознательности и творчества преподавателя.

Abstract: Mastering the scientific and pedagogical foundations of innovative activities of teachers in upbringing and education in accordance with the requirements of society. In an age of rapid development of Science and technology, increasing the flow of information data, one of the problems is the formation of mental abilities, the development of human abilities and talents. Modernization is the result of tireless research and creativity of the teacher.

Кілт сөздер: қоғам талабы, дамыған, жаңару, оқушының, оқытудың әдіс тәсілдері, педагогикалық технологияларды, жаңа технологиялардың, тиімді әдістерін, сабақ процесінде, дұрыстығын дәлелдеу.

XX ғасырдың басы – қазақ халқының көркемдік ой-пікірінің тарихында айрықша із қалдырған кезең. Бұл кезде ұлттық әдебиет ұлы Абай мен Ыбырай негізін салған демократтық, ағартушылық бағытты әрі қарай дамыта отырып, оны жаңа ғасыр күн тәртібіне қойған міндеттерге лайық жаңғыртты. Әдебиет тақырыбы кеңейді. Ол әлеумет ісіне араласып, қоғамдық өмірде болып жатқан өзгерістерге өз үнін қосты. Қазақ халқының тағдырына алаңдаған ой-пікір иелері әдебиетті алға ұстап, соған қосылып сөйледі. Сөйтіп Міржақып пен Ахметтің «Оян, қазағы» мен «Масасы» тек әдебиет сүйгіш қауымды ғана емес, бүкіл ұлтты оятты. Ахмет пен Міржақып бастаған осындай үрдісті С.Торайғыров, М.Сералин, С.Көбеев, С.Сейфуллин, С.Дөнентаев, М.Жұмабаев, Б.Майлин тағы басқалар жалғастырып әкетті. Солардың шығармалары арқылы ғасыр басындағы қазақтың көркемдік ойы толысып, жетілді.

Халық өмірінің шындығы қаншалықты ауыр және әрқилы болса, оның көркем әдебиеттегі көрінісі де түрліше еді. Бұрынғы әдет-дәстүрге қосылып, олар дәуір жаңалығын әдебиетке әкелді. Фольклорлық үлгіні жалғастырған қиссашыл-дастаншыл ақындар, айтыс шеберлері мен әнші-ақындар заман тенденциясын аңғарып, соған бейімделді. Әдебиет мазмұны байыды. Әдебиет жазу өнерінің тың үлгісіне бет бұрып, жанрларды туғызды. Осындай ұмтылысқа, ізденіске үн қосып, халықтық, демократтық ойларды жалғастырған, ғасыр басындағы халық өмірінің шындығын көркем тілде бейнелеуге ұмтылған таланттар ішінде Спандияр Көбеевтің де елеулі орны бар. Ол алғашқылардың бірі болып ұлттық әдебиетімізде көркем прозаның орнығуына, оның әр тұрғыда ізденуіне үлкен үлес қосты. Спандияр Көбеевтің жазушылық өнегесінде Ыбырай Алтынсарин тәрбиесі айрықша сезіледі. Ыбырай үлгісімен оқу құралдарын жазды. XX ғасырдың бас кезіндегі қазақ мәдениеті мен әдебиетінің тарихында Спандияр Көбеевтің көрнекті орны бар. Қазақ жерінде ашылған алғашқы орыс мектептерінен тәрбие алған ол өзінің барлық саналы өмірін туған халқының мәдениет пен білім жолында ілгері ұмтылуына жәрдемдесуге арнады. Жаңа үлгідегі қазақ мектептерінде сабақ беріп жас ұрпақты орыстың тілі мен әдебиетін, мәдениетін үйренуге баулыды [1, 55 б.].

Қазіргі кезде білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде оқытушылардың инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі.

Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті. Ол бүгінгі білім беру кеңістігіндегі ауадай қажет жаңару оқытушының қажымас ізденімпаздығы мен шығармашылық жемісі. Әрбір оқушының қабілетіне қарай білім беруді, оны дербестікке, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа тәрбиелеуді жүзеге асыратын жаңартылған педагогикалық технологияны меңгеруге үлкен бетбұрыс жасалуда. Білім берудегі ең басты міндеттердің бірі — оқитудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру [7, 150 б.].

Қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік әдістемелерін сабақ барысында пайдалана отырып сабақтың сапалы әрі қызықты өтуіне ықпалын тигізуде. Жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты міндеттері мынадай: •әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс-әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу; •өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту; •аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Сабақ барысында педагогикалық технологияларды қолданғанда, әр сабақтың соңы бағамдалып, бағаланып отырылуы тиіс. Педагогиканың түрлі аспектілері, атап айтқанда, оқушыға бағдарланған әдіс-тәсілдер, проблема шешу, рефлексиялық оқу және бірлескен оқу тәсілдері қарастырылады.

Педагогикалық технологиялардың жан-жақты тараған, оң нәтижесін танытып жатқан бірқатар түрлерін атауға болады: •Сын тұрғысынан ойлауды дамыту; •ойын арқылы оқыту технологиясы; •білім беруді ізгілендіру технологиясы; •дамыта оқыту технологиясы; •модульдік оқыту технологиясы; •оқитудың компьютерлік технологиясы, •тірек сигнал арқылы оқыту технологиясы, түсіндіре басқарып, оза оқыту технологиясы, саралап оқыту; •тренинг технологиясы; •дидактикалық бірліктерді ірілендіру технологиясы.

Осы тұрғыда сын тұрғысынан ойлауды дамыту жобасы оқушылардың тұлғасын дамытуға зор үлесін қосады. Сын тұрғысынан ойлау жобасы арқылы стратегияларды пайдалануда оқушылардың ізденушілік, зерттеушілік әрекетін ұйымдастыруға жол ашады. Оқушы жүрегіне жол тауып, оның білімге деген құштарлығын арттырып, өзін-өзі тәрбиелеуін ғылыми деңгейде ұйымдастыру үшін, әр оқушының дара ерекшеліктерін ескере білім алуға қабілетін зерттей отырып, тұлғалық негізінің ашылуына жол ашатын ұстаз. Әр сабақта жаңа технологиялардың тиімді әдістерін қолдануға болады. Сонымен қатар сабақтарда белсенді оқу әдістерін «Текше», Бір шоқ жүзім «Кластері», «Синквейн» (бес жолды өлең құрастыру), «Инсерт» (түртіп алу жүйесі), графикалық органиайзерлерді «қос

диаграммасы» т. б. тиімді оқыту және оқу тәсілдерін жиі қолданамын. Бұл белсенді оқытудың әртүрлі формалары мен әдістері арқылы педагог үйлестіретін оқыту мақсаттарына қол жеткізуге бағытталған оқушылардың өзіндік немесе бірлескен танымдық іс – әрекеті. Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін осындай тиімді әдістердің пайдасы бар. Бұл сабақтардың дәстүрлі сабақтардан өзгешелігі топтап отырып, оқушыларға жеке, жұпта, топта ойларын ортаға салып талдайды. Осы стратегияларды пайдаланып өткізген сабақтарда өз ойын анық айтып, өзін еркін ұстап, өз білімін өзі талқылауға оқушыларға мүмкіндік жасайды [4, 87 б.].

«Сын тұрғысынан ойлау үшін оқу мен жазу» стратегияларын сабақта пайдалана отырып өткізу барысында мынадай қорытындыға келуге болады:

- оқушы мен мұғалімнің кең дәрежеде сыйласуына;
- оқушыларға өз пікірін айта білуіне;
- оқыту процесіне барлық оқушыларды қамтуға;
- шығармашылық қабілеттерін ашуға жағдай жасайды.

Жаңа технологияларды күнделікті сабақ процесінде қолдану үшін, әр мұғалім өзінің алдында отырған оқушылардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық мақсат мүддесіне байланысты, өзінің шеберлігіне байланысты таңдап алуға болады. Жаңа технологияны жүзеге асыруда оқытушы белсенділігі, шығармашылық, ізденіс, өз мамандығына деген сүйіспеншілігі, алдындағы шәкірттерін бағалауы ерекше орын алады[6, 97 б.].

Дамыта оқытуда баланың ізденушілік – ойлау әрекетін ұйымдастыру басты назарда ұсталады. Ол үшін бала өзінің бұған дейінгі білетін амалдарының, тәсілдерінің жаңа мәселені шешуге жеткіліксіз екенін сезетіндей жағдайға түсуі керек. Содан барып оның білім алуға деген ынта-ықыласы артады, білім алуға әрекеттенеді. Сабақ мұндай жағдайда төмендегідей үш құрамдас бөліктерден тұрады: – оқу мақсаттарының қойылуы; – оны шешудің жолын бірлесе қарастыру; – шешімнің дұрыстығын дәлелдеу.

Оқу мақсатын шешу іштей талқылау, сосын жинақтау арқылы жүзеге асады. Осылардың барлығын ұлы Абайдың он жетінші қара сөзінің тақырыбы, идеясы тақырыбында әзірленген сабақ жоспарынан көруге болады. Қоршаған ортаның шындығын мойындай отырып, Абай ақыл мен сана еңбек барысында қалыптасатындығын айтады. Ол адамның ішкі сезімді қуаттарын біртұтас етіп алады. Оның он жетінші сөзіндегі қайрат, ақыл, жүректің сөз таластыруында тек бірлесіп ынтымақтасқан жағдайда ғана күш алатын үш түрлі жан құбылысын әдеби-публицистикалық тұрғыдан көрсеткенін байқаймыз. Бұдан бұл мәселенің ұлттық психологиямыз бен философиямызда да ежелден көтеріліп келе жатқандығын көруге болады. Әр оқушыға өз ойын, пікірін айтуға мүмкіндік беріледі, жауаптар тыңдалады. Әрине, жауаптар барлық жағдайда дұрыс бола бермес. Дегенмен әр бала жасаған еңбегінің нәтижесімен бөлісіп, дәлелдеуге талпыныс жасайды, жеке тәжірибесін қорытындылауға үйренеді.

Мысалы, Қазақ әдебиеті сабағында Абайдың өмірі мен шығармашылығына шолу жасау. Абайдың қара сөздерінің орнын, адамның ішкі жан дүниесін түсінуге, өз бойларында осы асыл қасиеттер болуы үшін күресе білуге, ақынның қара сөздерінің мәнін, ғылыми-философиялық ойын түсіну. Өзінің ішкі жан дүниесіне үңілту арқылы өмірмен байланыстыра талдауда бірнеше тапсырмалар беріледі:

Ұлы ақынның философиялық ойларын, әсіресе 17 қара сөзінің идеялық-мазмұнын түсіну, тақырыпты ашу барысында

Асыл сөзді іздесең,

Абайды оқы, еріңбе!

Адамдықты көздесең,

Жаттап тоқы көңілге!- демекші бүгінгі сабақтың ерекшелігі туралы, яғни халқымыздың дана да, дара ұлдарының бірі Абай Құнанбайұлы жайлы сөз етілмек. Сіздерге өткен сабақтарда өтілген Абай өмірі мен шығармашылығы, ақын лирикасы, ақын поэмалары, ақын қарасөздері, ақын әндері тақырыптарын қайталап, оқып келуге берілген болатын.

Жыр алыбы Жамбыл атамыз Абай суретін көргенде:

Мына тұрған Абайдың суреті ме,

Өлең сөздің ұқсаған құдіретіне.

Ақыл, қайрат, білімді тең ұстаған,

Өр Абайдың төтеген кім бетіне,- дегендей, өтілген тақырыптарға шолу жасау мақсатымен «**Ми шабуылы**» әдісін қолданылады:

1 - тапсырма. «**Ми шабуылы**» әдісін қолдана отырып, берілетін кестеге сүйеніп, «**Абай туралы не білеміз?**» стратегиясында берілген кестені толтырыңыздар.

Мерзімі	Өмірі мен шығармашылығы	Лирикалары	Поэмалары	Қарасөздері	Әндері

--	--	--	--	--	--

Дескриптор:

- Абай өмірі мен шығармашылығы, ақын лирикасы, ақын поэмалары, ақын қарасөздері, ақын әндері жайында толық жауап береді;
- Кесте толтырады;

2 – тапсырма. «Мағынаны ажырату» стратегиясы бойынша текше әдісін қолдана отырып тақырыпты жан-жақты қамту мақсатында төменде берілген кестені толтырыңыздар.

Мағынаны ажырата оқыту стратегиясы үш тақырыптан, алты тапсырмадан тұрады. Текшенің алты қыры бар: суреттеңіз, талдаңыз, салыстырыңыз, қолданыңыз, қолданыңыз не қарсы шығыңыз, шығармашылық өнер кезеңі. Қай топқа текшенің қандай қыры түссе, сол тапсырманы орындайды.

1. Шығарма кейіпкерлеріне мінездеме беру
2. Абайдың 17 қара сөзін кестеге түсіріп, сатылай кешенді талдау
3. Ақынның қара сөздерін салыстыру, сұрақтар төңірегінде ой бөлісу
4. Ақындығын талдау, яғни ақын 17 қарасөзін мәнерлеп оқу
5. Қара сөздерінің ерекшелігін айқындау
6. Тақырып мәселесін «Рөлдік ойын» әдісі арқылы сахналау

Дескриптор:

- Абайдың философиялық көзқарастары жайлы нақты деректер береді және ақынның шығармашылық зертханасын ашып, пайдалануға мүмкіндік жасайды.
- Тақырыпты жан-жақты талдайды (суреттейді, талдайды, салыстырады, қолданады);
- Кестені жазып толтырады;

3 – тапсырма. Берілген «Ақыл», «Қайрат», «Жүрек» тақырыптарында «Еркін хат» әдісін қолдана отырып үш тілде (қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде) әр топ 3 мақал-мәтелден жазыңыздар.

Дескриптор:

- Мақал-мәтелдерді дұрыс қолданады;
- Мақалдың мағынасын өз сөзімен түсіндіреді;
- Үш тілде тақырыпқа сай мақал – мәтелдер айтады.

4 - тапсырма. Төменде берілген «Абай- қарасөз шебері» тақырыбында «Еркін хат» әдісін қолдана отырып 170 сөзден тұратын эссе жазыңыздар;

- **Дескриптор:**
- - Өз ойларын жеткізе алады, тақырып бойынша эссе жазады.

Кері байланыс.

- Абайдың қара сөздерінде айтылған пікірлерін түйіндей келе, «Адам қандай болу керек?» сұрағының жауабын тақырып бойынша меңгерген жаңа білім, мағлұматтарды тест арқылы орындауда Kahoot әлеуметтік оқыту үшін әзірленген сайты қолданады.

Әдебиеттер тізімі

1. Асқарбаева А Ұстаз ізденістері, Алматы, 1987 ж.
2. Қ.Сарбасова Инновациялық педагогикалық технологиялар. Алматы, 2006 ж
3. С.Әлкен. Жаңа технологиялар арқылы шығармашылыққа баулу. Алматы, 2006 ж
4. Р. Қ. Қарсыбаева. Сын тұрғысынан оқу мен жазуды дамыту технологиясының ерекшелігі, Алматы, 2009 жыл.
5. Педагогтың кәсіби деңгейін өсіруде әдістемелік жұмысты ұйымдастыру жолдары.//Ғылыми-практикалық жинақ. Алматы, 2008 жыл.
6. Исакова Р., Ерназарова З. «Жаңа технологияны пайдалану әдістері». Қызылорда, 2004 жыл.
7. Ж.А.Жүсіпова Педагогикалық шеберлік (оқулық), Алматы, 2011 ж.

ӘОЖ 377.111.3

А. З. Касенова

Арнайы пәндер оқытушысы, «Жақия Шайжүнісов атындағы электронды колледж» ЖММ,
Абай облысы білім басқармасы, Абай облысы,
Семей қаласы

ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕГІ «ЭЛЕКТРОНДЫ КОЛЛЕДЖ» БАҒДАРЛАМАСЫ

Аннотация: Технология дистанционного обучения является наиболее эффективной системой современности подготовки специалистов и повышения их квалификации на рынке труда. Роль формата дистанционного обучения для качества образования очень высока, поскольку благодаря этому формату преподаватели и обучающиеся имеют прекрасную возможность общаться с мировой информацией, дальше совершенствовать свою творческую деятельность, свои знания в глобальном пространстве.

Түйін: Қашықтықтан оқуы технологиясы – мамандарды даярлау мен оладжық еңбек нарығында біліктілігін әрі қарай тереңдете арттыруға бағытындағы осы заманның ең тиімді жүйесі болаып табыла, алатын орны да орасан зор. Қашықтықтан оқыту форматының рөлі білім сапасы үшін өте жоғары, өйткені бұл формат арқыты оқытушылар, білім алушылар әлемдік ақпараттармен байланысуға, шығармашылық жұмыстарын ары қарай жетілдіруге, әлемдік кеңістікте өздерінің білімберін шыңдауға зор мүмкіндік алады.

Abstract: Distance learning technology is the most effective system of modern times for training specialists and improving their skills in the labor market. The role of the distance learning format is very high for the quality of education, because through this format, teachers and students have a great opportunity to communicate with world information, further improve their creative work, and improve their knowledge in the global space.

Кілт сөздер:

Білім алушыларды аралық аттестаттау – білім алушылардың бір оқу сабағының, бір оқу пәнінің және (немесе) модульдің, сондай-ақ бір біліктілік шеңберінде кәсіптік модульдердің бір бөлігінің немесе бүкіл көлемінің мазмұнын оларды зерделеп бітіргеннен кейінгі меңгеру сапасын бағалау мақсатында жүргізілетін рәсім;

Білім беру – имандылық, зияткерлік, мәдени, тәндік жағынан дамыту және кәсіби құзыреттілікті қалыптастыру мақсаттарында жүзеге асырылатын тәрбиелеу мен оқытудың үзіліссіз процесі;

Колледж – жалпы орта, техникалық және кәсіптік білімнің білім беру бағдарламаларын іске асыратын оқу орны;

Қашықтан оқыту – педагог пен білім алушылардың қашықтан, оның ішінде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен телекоммуникациялық құралдарды қолдана отырып өзара іс-қимыл жасауы кезінде жүзеге асырылатын оқыту;

Маман – адамдарға жоғары білімнің білім беру бағдарламасын меңгергеннен кейін берілетін біліктілік;

Онлайн-оқыту – білім алушы кеңістік және уақыт арақашықтығына қарамастан, педагог пен білім алушы арасында өзара әрекет болуға арналған ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және Интернет арқылы жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білімді алатын кадрлар даярлаудың нақты бағыттары бойынша оқыту нысаны;

Соңғы кезде елімізде және бүкіл әлемде орын алған пандемияға байланысты (COVID 19) барлық білім орындарының қашықтықтан форматқа көшуі заманымыздың білім беру жүесін жаңа бір сатыға көтерді.

Әлем күн сайын жаңарып, жаңа инновациялық технологияларды білім жүйесінде қолдануда. Сондықтан біз әр күн сайын өз жұмысымызға жаңа көзқараспен қарауға дайын болуымыз қажет. Қашықтықтан оқуға аяқасты көшу білім алушыларға ғана емес, оқытушыларға да ата-аналарға да қиындау болғаны бәрімізге мәлім. Көкейде сұрақтар көп болды. Дегенмен қорқынышқа мойымай ілгері, алға қадам жасауымыз керек.

Білім беру-бұл ел келешегі үшін маңызды процесс. Сондықтан білім беру саласына үлген жауапкершілік артылды. Осы жағдайда білім беру ордаларына екі есе жауапкершілік артылды. Қашықтықтан оқыту ертелі кеш бізге де жетуші еді, бұл уақытқа байланысты болды. Заманауи технологияларды білім беру процесстеріне енгізу-ол дамыған мемлекеттердің шешімі. Біздің еліміз де бұл сұрақта арта қалмады.

Абай облысы Семей қаласында орналасқан «Жақия Шайжүнісов атындағы электронды колледж» төтенше жағдайға дейін қашықтықтан оқыту форматын 2012 жылы «Электронды колледж» бағдарламасымен енгізген. Бұл бағдарлама білім алушылардың қабілетіне қарай оларды дербестікке, шығармашылыққа, ізденуге итермелейді. Себебі, мемлекетіміздің білім стандарттары оқу процесін ұймдастыруға жаңа технологияларды енгізуді міндеттейді. Колледж ұжымы заман талабына сай күнделікті сабаққа видео, аудио қондырғылар мен теледидарларды, компьютерлерді қолдануда айтарлықтай нәтижелерге жетуде. Бұл бағдарлама білім алушылардың қызығушылықтарын арттырады, зейін қойып тыңдаумен бірге түсінбей қалған сәттерін қайта көруге, тыңдауға және оқытушылармен бірге диалог құруға мүмкіндік береді.

Колледжде «Электронды колледж» бағдарламасының тиімді жұмыс істейу мақсатында, басшының бұйрығымен осы бағдарламаны толтыруға жауапты тұлғадар тағайындалады. Сонымен қатар әр оқу жылының басында педагогикалық кеңестің шешімімен «Электронды колледж» бағдарламасын оқу процессінде әрі қарай қолдану ережесі қабылданады.

Оқу жылының басында студенттерге және ата-аналар жиналысында ата-аналардың қолдарына осы бағдарламаға кіруге рұқсат - Логин пен Пароль беріледі. Бұл бағдарлама келесі блоктардан тұрады:

- Әкімшілік блок
- Оқу блогы

Электронды журналда білім алушылардың білімі 100 балдық жүйемен бағаланады.

Журналда білім алушылар өздерінің ағымдағы бағаларын, сабақты босатқан күндерін, сонымен қатар ағымдағы рейтингісін, аралық рейтингісін және аралық аттестацияға босату рейтингісін көреді. Осы рейтингтердің арасында аса рөлге ие босатылу рейтингісі білім алушылардың сессия кезінде сынақ немесе емтиханнан, жақсы оқыған жағдайда, босатылуына, немесе жыл бойы жақсы оқыған жағдайда, емтихан бағасын көтеруге мүмкіндік береді.

«Репетитор» модулі сабақты қандай да бір белгілі бір себептермен босатқан, қашықтықтан оқитын білім алушыларға үйде отырып-қашықтықтан, топ білім алушыларымен қатар меңгеруге мүмкіндік береді.

Оқытушы «Репетитор» модулінде сабақ кестесіне сай әр сабақта өткен тақырыпты, үй тапсырмасын жүктейді, бұл білім алушылардың өз парақшасында осы материалдарға қол жеткізуіне мүмкіндік береді.

Кәсіби дамуға ұмтылған бәсекеге қабілетті маман өзінің негізгі жұмысынан үзілмей жаңа білім алу жолын үнемі іздестіріп, дамытады, жаңартады. Ал колледж мамандарына қойлатын талаптардың жоғарлауына байланысты оқытудың жаңа нысандары мен әдістерін іздестіреді, білім беру жаңа технологияларды енгізеді.

«Электронды колледж» бағдарламасының колледж оқытушыларына арналған «Интерфейс» модулі осы бағытта жасалған. Бұл модульде оқытушы электронды түрде өзінің пәні бойынша оқу-әдістемелік құралдарын, соның ішінде: сабақта қолданылатын видео, аудио, интерактивті

көрнекіліктерін құруға, сақтауға мүмкіндік береді. Оқытушы өзінің парақшасында сабақ беретін пәні, белгіленген сағат бойынша әр сабақты жеке-жеке құрастырып, сақтайды. «Интерфейс» модулінде тек қана сабақ емес, сонымен қатар пән бойынша оқу бағдарламаларын, жоспарларын сақтауға болады. Білім беру сапасы мен оқытушы шеберлігі оның дидактикалық байланысты екені мәлім. Жалпы бұл бағытта барлық оқытушылар АКТ құралдарын еркін меңгеріп, сабақта толыққанды пайдалануда.

Осы процесстердің барлығын колледж әкімшілігі жауапты тұлғалармен қатар бақылайды. Колледждің білім алушыларының 100% осы бағдарламаны қолданады.

Колледжге «Электронды колледж» бағдардамасын енгізу келесі нәтижелерге әкелді:

Оқытушылардың құжатпен жұмысының еңбек өнімділігін -15% арттырды

Құжаттарды өңдеу жылдамдығы – 21% атты

Есептерді құру – әкімшіліктің жұмысы – 50 % жеңілдеді

Есептерде қате есептеулердің тәуекелділігі – 60%

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы 27 шілде 2007 ж №319
2. Қ.Ж.Дандыбаева «Қашықтықтан оқыту-білім берудегі жаңа технологиялардың бірі» Республикалық педагогикалық-әдістемелік журнал «Колледж кәсіби білім беру» 2020 ж, №12
3. Б.С.Ахметова «Қашықтықтан оқыту: білім беруді цифрландыру» Республикалық педагогикалық-әдістемелік журнал «Колледж кәсіби білім беру» 2021 ж, №5
4. Л.И.Дзангиева «Организация дистанционного обучения на платформе Platonus College в КГП на ПХВ «Павлодарский технологический колледж» Республикалық педагогикалық-әдістемелік журнал «Колледж кәсіби білім беру» 2020 ж, №9-10

УДК 37(574)

М. В. Кем

заместитель директора по учебной работе КГКП «Электротехнический колледж»

Управления образования акимата области Абай,

область Абай,

г.Семей

Н. Л. Гибулян

преподаватель КГКП «Электротехнический колледж»

Управления образования акимата области Абай,

область Абай,

г.Семей

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ДУАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ

Аннотация: В статье рассматриваются основные проблемы подготовки специалистов по дуальной системе обучения. Обозначены преимущества дуальной системы обучения при подготовке специалистов технического и профессионального образования, конкурентоспособных на рынке труда. Дан анализ дуальной системы обучения Германии.

Аңдатпа: Мақалада дуальды оқыту жүйесі бойынша мамандарды даярлаудың негізгі мәселелері қарастырылады. Еңбек нарығында бәсекеге қабілетті техникалық және кәсіптік білім беру мамандарын даярлау кезінде дуальды оқыту жүйесінің артықшылықтары көрсетілген. Германияның дуальды оқыту жүйесіне талдау жасалды.

Abstract: The article discusses the main problems of training specialists in the dual training system. The advantages of the dual training system in the preparation of specialists of technical and vocational education, competitive in the labor market, are outlined. The analysis of the dual system of education in Germany is given.

Ключевые слова: дуальность, социальное партнерство, предприятие, модель, преимущества, механизм, общество, работодатели, модернизация.

Дуальная форма профессионального образования характеризуется как образовательный процесс, сочетающий практическое обучение с частичной занятостью на производстве и обучение в колледже.

Дуальность означает «двуединство, двойственность», «единое организационное целое». Эта форма возникла как продукт социального партнерства, которая представляет собой механизм тесного взаимодействия государства, работодателей и различных общественных объединений по подготовке высококвалифицированных специалистов в соответствии с потребностями рынка труда.

Как известно, дуальная система профессионального образования получила мировое признание, это наиболее распространенная и признанная форма подготовки кадров, которая комбинирует теорети-

ческое обучение в учебном заведении и производственное обучение на производственном предприятии.

В Германии дуальная система профессионального обучения включает в себя взаимодействие двух самостоятельных в организационном и правовом отношениях носителей образования в рамках официально признанного. Эта система включает две различные учебно-производственные среды, такие как частное предприятие и государственная профессиональная школа, которые действуют сообща во имя общей цели - профессиональной подготовки обучаемых. В 1984 г. немецким исследователем Й. Мюнхом представлена структура дуальной системы профессионального обучения.

Учебно-производственная среда предприятия включает:

- ✓ учебную мастерскую или лабораторию;
- ✓ рабочее место для обучающегося с частичной оплатой труда;
- ✓ внутрипроизводственное обучение.

Учебно-производственная среда профессиональной школы предусматривает:

- ✓ учебный класс;
- ✓ мастерскую (или лабораторию).

Дидактическую основу профессионального обучения на предприятии составляют три основных компонента, предусмотренные Положением об организации профессиональной подготовки:

- ✓ характеристика учебной профессии;
- ✓ типовой план обучения;
- ✓ требования к экзаменам.

Дидактическая основа школьного обучения включает:

- ✓ учебные программы;
- ✓ учебные планы.

Отличительные признаки дуальной системы профессионального обучения:

1. В дуальной системе ведутся поиски педагогического взаимодействия двух учебно-производственных сред - предприятия и колледжа. На предприятии обучение осуществляется на учебных рабочих местах. В колледже обучение производится на занятиях в учебных кабинетах и лабораториях.

2. Обучение на предприятии носит преимущественно профессионально-практический характер, тогда как в колледже оно скорее имеет профессионально-теоретическую направленность, а также предусматривает продолжение общеобразовательного обучения. В то же время в условиях современного производства, когда профессиональные квалификации становятся все более теоретически сложными, указанное различие начинает стираться. Если раньше оно подразумевало, что на предприятии приобретается «что» и «как», а в колледже «почему», то сегодня на предприятии навыки и знания могут передаваться со все более возрастающим теоретическим наполнением. Теория же в профессиональной школе, становясь все более комплексной, напротив, нуждается в непосредственном деятельностном превращении: изученное в учебной аудитории необходимо применять на практических примерах, чтобы непосредственно получать обратную информацию для теоретических рассуждений.

Кроме того, эти формы обучения пересекаются, и в сфере их пересечения существует область, которая сегодня приобретает все большее значение, это так называемое экспериментально-конструктивное обучение в специальных помещениях, оборудованных по типу лаборатории. Предполагается, что профессиональная школа, которая имеет в распоряжении высококвалифицированных преподавателей, возьмет на себя организацию такого обучения, связанного с проведением технологических экспериментов и конструирующих упражнений. В особенности это необходимо для малых и средних предприятий, которые не имеют возможности создавать такого рода высокочрезвычайные формы обучения специалистов.

3. Различаются эти две составляющие системы профессионального обучения и с точки зрения нормативно-правового регулирования и юридического контроля.

В Германии обучение на предприятии регулируется положением об организации профессиональной подготовки по определенной учебной профессии, утвержденным на федеральном уровне и действительным для предприятий всех федеральных земель. Юридический контроль за профессиональным обучением этой формы также осуществляется в соответствии с положениями федерального закона о профессиональном образовании.

В профессиональной школе обучение проводился по программам, действительным только для отдельной федеральной земли. Такие программы создаются на основе ориентировочной учебной программы, которая составляется и согласовывается на уровне особой структуры - постоянной конференции министров культуры и образования федеральных земель (КМК). Ориентировочная учебная программа носит рекомендательный характер при составлении учебной программы на уровне той или иной федеральной земли. При этом она может быть принята без изменений либо стать основой собственной учебной программы для соответствующей профессии.

Дуальная система профессионального обучения противопоставляется такой системе, в которой обучение определенным рабочим профессиям ведется исключительно в профессиональных школах с полной учебной неделей, а затем продолжается и завершается непосредственно на рабочем месте предприятия. Именно таким образом была построена система профессионально-технического образования, существовавшая в России в советский период. В период реформ и кардинальных преобразований во многом была утрачена и взаимосвязь учреждений начального профессионального образования с производствами, так что российская система профессионального обучения сегодня в организационном аспекте фактически автономна от производственной сферы, для которой она готовит рабочие кадры.

С этой точки зрения, в плане сопоставления существенным представляется то, что дуальная система профессионального образования в Германии - это модель, в значительной степени определяемая частными предприятиями. В этой стране традиционно сложилось так, что ни одно предприятие нельзя заставить заниматься производственным обучением. Принятие решения об этом является исключительно правом органов самоуправления предприятия. Предприятия же идут на достаточно существенные расходы, связанные с обучением кадров, так как хорошо знают, что затраты на качественное профессиональное обучение являются хорошим вкладом капитала.

В то же время каждое предприятие в Германии сегодня имеет право на обучение. Согласно федеральному закону о профессиональном образовании предприятие получает такое право лишь в том случае, если число обучаемых соответствует числу учебных мест и находится в определенном соотношении с числом работающих на предприятии. Контролируется компетентными инстанциями и уровень «личной профессиональной компетентности учебных мастеров, а также пригодность учебных мест».

Поскольку не все предприятия отвечают требованиям закона, а также многие из них просто не имеют возможности организовать обучение непосредственно на производстве, с годами выработалась и успешно практикуется такая модель, когда несколько предприятий создают так называемое «учебное объединение» или «межпроизводственный союз», которое гарантирует выполнение нормативных требований. Благодаря такой модели число предприятий, которые могут заниматься профессиональным обучением, значительно возросло, а поскольку это признается важной общественно-политической задачей, государство инвестирует в организацию межпроизводственных учебных центров значительные суммы.

Дуальная система образования имеет ряд преимуществ.

Одно из преимуществ заключается в том, что в дуальной системе обучение связано с профессиональной практикой. Хотя профессионально-практические знания и навыки можно приобрести и в мастерской колледж, но их практическое применение в колледже можно только копировать, а не использовать реально в соответствии с действительностью, что становится возможным при обучении на предприятии.

Важно и то, что технологические изменения, постоянно происходящие в современном производстве, на предприятии своевременно учитываются и быстро проникают в профессиональное обучение. Предприятие, чтобы выжить, должно производить продукцию в соответствии с потребностями рынка, а это требует быстрого внедрения новой техники, которая, в свою очередь, должна относительно быстро найти доступ в профессиональное образование.

Второе преимущество дуальной системы профессионального обучения состоит в том, что молодежь рано входит в мир взрослых, тем самым повышается воспитательное значение такой организации обучения. Молодой человек, который во время профессионального обучения на предприятии находится на рабочем месте в рабочей бригаде, узнает через свой труд в серьезных производственных ситуациях много и о себе, и о других людях, и о производственных проблемах, и о самом производстве, его организации и др. Обучающийся на предприятии уже не просто ученик, а самостоятельный человек, действующий ответственно и творчески. Он познает в процессе обучения реальные отношения, которые ему не может предложить школьная система обучения с полной учебной неделей.

К названным преимуществам дуальной системы профессионального обучения можно добавить и такую ее характерную особенность, вызывающую особый интерес у организаторов образования в других странах, как существенное участие экономики в расходах на профессиональную подготовку рабочих кадров. В странах, где существует только школьная система, расходы на профессионально-практическое обучение полностью должно нести государство. Но при этом государство нередко прибегает к строгим финансовым ограничениям, особенно тогда, когда речь идет о быстром внедрении новых технологий в профессиональное обучение или о том, чтобы по всем возможным специальным направлениям проводить профессиональное обучение.

Говоря о дуальной системе, К.В. Штратман подчеркивает, что термин «система» в данном случае не должен создавать обманчивого впечатления, будто речь идет о планомерно создаваемой и специально выстроенной «системе» и что ее авторами являются конкретные люди. Не было также и точной даты «рождения» данной системы.

Эта система уходит своими корнями в цеховую организацию труда, имеющую в Германии вековые традиции. Решающее значение для закрепления этой первоначальной ремесленной формы профессионального обучения имел перенос ее в начале столетия в промышленность, где по сравнению с ремесленничеством были введены подготовка квалифицированных рабочих, а также статус квалифицированного рабочего или промышленного мастера. В свое время внедрение дуальной системы имело целью решение количественной проблемы профессионального обучения в Германии. Как показывают статистические данные, это действительно способствовало значительному увеличению ученических мест в системе профессионального обучения.

Как отмечает Г. Штегман, именно заслугой этой системы следует считать сравнительно невысокую, по сравнению с другими экономически развитыми странами, безработицу среди молодежи в Германии.

В Казахстане опыт использования дуальной системы обучения показал следующие преимущества этой системы по сравнению с традиционной:

- дуальная система подготовки специалистов устраняет основной недостаток традиционных форм и методов обучения - разрыв между теорией и практикой;
- в механизме дуальной системы подготовки заложено воздействие на личность специалиста, создание новой психологии будущего работника;
- дуальная система обучения работников создает высокую мотивацию к получению знаний и приобретению навыков в работе, так как качество их знаний напрямую связано с выполнением служебных обязанностей на рабочих местах;
- заинтересованность руководителей соответствующих учреждений в практическом обучении своего работника;
- учебное заведение, работающее в тесном контакте с заказчиком, учитывает требования, предъявляемые к будущим специалистам в ходе обучения;
- дуальная система обучения может широко использоваться в высшей школе Казахстана в ближайшие годы.

Дуальная система обучения уже давно получила мировое признание. Широко распространена она в Германии и ее экономические успехи красноречиво свидетельствуют о ценности дуального обучения, которому сегодня в Казахстане уделяется особое внимание с учетом национальных особенностей страны, региональных особенностей и местных условий.

Дуальное обучение приобретает свои реальные практические контуры. Взаимодействие образования с бизнесом, субъектами рынками труда - это одна из составляющих современной модели, которая востребована обществом. Именно сейчас нужна всемерная поддержка программы дуального образования и должна быть продолжена работа по ее реализации в тесном сотрудничестве с работодателями и социальными партнерами, заинтересованными в развитии дуального образования.

Совершенствование системы дуального технического и профессионального образования должно стать основным вектором модернизации образования.

Список литературы

1. Федотова Г.А. Развитие дуальной формы профессионального образования (опыт ФРГ и России). М., 2002. С. 20-25.
2. Романов С.П. Развитие дуальной системы инженерно-педагогического образования в высшем учебном заведении. Нижний Новгород, 2008. С. 107.
3. Шерстнева Н. Дуальное обучение - перспективная система обучения в ТиПО // Педагог.kz. Интернет- сообщество учителей Казахстана. URL: <http://pedagog.kz/>
4. Аршабеков Н. Какой учитель нам нужен // Казахстанская правда. 11.12.2013/

УДК 37(574)

М. В. Кем

заместитель директора по учебной работе КГКП «Электротехнический колледж»
Управления образования акимата области Абай,
область Абай,
г.Семей

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ОБРАЗОВАНИИ КАК ГЛАВНОЕ УСЛОВИЕ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА

Аннотация: В статье рассматриваются основные принципы компетентностного подхода в образовании, модель образования ориентированного на результат. А также представлены две основные группы компетенций: базовые и профессиональные. При этом компетенции рассматриваются как совокупность взаимосвязанных смысловых ориентаций, знаний, умений, навыков и опыта

деятельности, необходимых, чтобы осуществлять личностно и социально значимую продуктивную деятельность по отношению к объектам реальной действительности. Сделаны выводы, что для осуществления оценки и управления качеством образования должны быть заданы цели в виде ожидаемых результатов - приобретаемых знаний и сформированных компетенций, так как качественное образование - это становление человека, обретение им неповторимой индивидуальности, духовности, а обеспечение качественного образования – главная задача педагогов на современном этапе.

Аңдатпа: Мақалада білім берудегі құзыреттілік тәсілдің негізгі принциптері, нәтижеге бағытталған білім беру моделі қарастырылады. Сондай-ақ, құзыреттердің екі негізгі тобы ұсынылған: негізгі және кәсіби. Бұл ретте құзыреттер нақты шындық объектілеріне қатысты жеке және әлеуметтік маңызы бар өнімді қызметті жүзеге асыру үшін қажетті өзара байланысты семантикалық бағдарлардың, білімнің, дағдылардың, Дағдылар мен қызмет тәжірибесінің жиынтығы ретінде қарастырылады. Білім беру сапасын бағалау мен басқаруды жүзеге асыру үшін күтілетін нәтижелер - алынған білім және қалыптасқан құзыреттер түрінде мақсаттар қойылуы керек деген қорытындылар жасалды, өйткені сапалы білім - бұл адамның қалыптасуы, оның қайталанбас даралығын, руханилығын алу, ал сапалы білім беру – қазіргі кезеңдегі мұғалімдердің басты міндеті.

Abstract: The article discusses the basic principles of the competence approach in education, the model of result-oriented education. There are also two main groups of competencies: basic and professional. At the same time, competencies are considered as a set of interrelated semantic orientations, knowledge, skills, skills and experience of activity necessary to carry out personally and socially significant productive activities in relation to objects of real reality. It is concluded that in order to assess and manage the quality of education, goals should be set in the form of expected results - acquired knowledge and formed competencies, since quality education is the formation of a person, gaining a unique individuality, spirituality, and providing quality education is the main task of teachers at the present stage.

Ключевые слова: конкурентоспособность, дифференциация, компетенции, компетентность, качество, мониторинг, контроль, выпускник, работодатель, результат обучения.

Ростом взаимозависимости и взаимовлияния во всем мире характеризуется современный период развития человечества. Большое влияние на образование оказывают процессы глобализации, охватившие экономику и культуру, информатизация общества. Современные реформы образования направлены на повышение качества образования и вызваны стремлением повысить конкурентоспособность системы образования. Модернизации подвергаются структуры, содержание и управление образованием; усиливается воспитательный аспект образовательной деятельности.

Использование каких-либо принципов обучения или методик во всех или большинстве стран, как правило, свидетельствуют об их эффективности. Ряд тенденций, характерных для системы образования в развитых зарубежных странах, заслуживают внимания:

1. Использование вариативности образования при сохранении общеобязательных государственных стандартов.
2. Использование принципа дифференциации содержания образования на старшей ступени школы, создание профильных учебных заведений.
3. Введение базового и дополнительного учебного материала.
4. Более широкое использования межпредметных связей и создание интегрированных курсов.
5. Разработка новых форм стандартов содержания образования, включающих учебные задачи и ожидаемые результаты их достижения.
6. Создание комплексной дифференцированной системы оценивания достижений учащихся.

Ориентация на результат - это условие реализации компетентностного подхода в образовании. В мировом образовательном пространстве складываются позитивные тенденции, ориентированные на обеспечение качественно нового уровня образования.

В центре модели стандарта системы профессионального образования и обучения многих развитых стран находится компетенция, то есть то, по мнению работодателя, должен уметь делать специалист на его предприятии. Можно выделить две основные группы компетенций: базовые и профессиональные. Базовые компетенции - это личностные и межличностные качества, способности, навыки и знания, которые выражены в различных формах и многообразных ситуациях работы и социальной жизни. Из общего перечня базовых компетенций можно выделить ключевые компетенции: социальные, коммуникативные и личностные. Социальные и коммуникативные компетенции можно рассматривать, как

- способность ориентироваться в социально-экономических условиях производства;
- умение межличностного взаимодействия;
- способность к взаимопониманию;
- способность к соединению личных интересов с общественными;
- культуру речи и речевого общения на родном или иностранном языках;

- культуру поведения;
- правовую культуру;
- политическую грамотность;
- ориентацию в конъюнктуре рынка труда;
- информированность в области трудоустройства.

Профессиональные компетенции содержат в себе:

1. Знание предмета и проникновение в его суть, означающие, что выпускник владеет достаточными теоретическими и практическими знаниями в области своей деятельности для того, чтобы компетентно выполнять свои обязанности в этой сфере.
2. Умение в области организационно-планирующей деятельности при выполнении определенного вида работ.
3. Умение в области исполнительской и технологической дисциплины.
4. Умения и навыки, отражающие контрольно-корректировочные функции оценки результатов своего труда.
5. Умение решать проблемы независимо и систематично в процессе своей деятельности.

Профессиональные компетенции делятся по принципу уровня регуляции деятельности на содержательные параметры профессиональной деятельности (специальные знания, специальные умения, специальные навыки) и профессионально-важные качества. Под содержательными параметрами профессиональной деятельности понимаются компетенции, обеспечивающие выполнение исполнительских функций или умений, которые присущи одной конкретной профессии.

Содержательные параметры профессиональной деятельности при подготовке квалифицированных рабочих и специалистов являются более изученными, чем базовые.

Профессионально - важные качества можно представить, как:

- познание: профессиональное мышление, профессиональная память, профессиональное восприятие и ощущение;
- деятельность: профессиональная мобильность, культура труда, экологическая культура, владение информационными технологиями;
- саморазвитие: обобщение личного производственного опыта;
- способность к переносу знаний, умений и навыков;
- самостоятельное приобретение знаний, умений и навыков;
- совершенствование своих базовых компетенций.

В ключевые компетенции входят: ценностно-смысловая компетенция, коммуникативная компетенция, общекультурная компетенция, социально-трудовая компетенция, учебно-познавательная компетенция, информационная компетенция, компетенция личностного самосовершенствования.

Качество подготовки специалистов должно соответствовать требованиям рынка труда. Сегодня недостаточно знать производство и иметь специальные навыки по конкретной профессии или специальности, необходимо иметь знания в области рыночной экономики, менеджмента, маркетинга, права. Специалист сегодня - это высокопрофессиональная личность, способная творчески мыслить, принимать нестандартные решения и нести за них ответственность.

Компетентность - это владение ситуацией в условиях изменяющейся окружающей среды, способность эффективно реагировать на воздействия среды или изменять ее. Это понятие не сводится к сумме знаний, способностей или качеств личности, но их совокупность в сочетании с опытом применения на практике, а также наличие определенного эмоционально-ценностного отношения к содержанию компетенции, является необходимым условием для эффективной жизнедеятельности человека в современном обществе.

Содержание компетентности включает ряд аспектов:

- проблемно-практический аспект, где рассматриваются адекватность распознавания и понимания ситуации, постановки и эффективного выполнения целей, задач, норм в данной ситуации;
- смысловой аспект, где раскрываются адекватное осмысление ситуации в более общем культурном контексте;
- ценностный аспект, в котором определяются способность к адекватной оценке ситуации, ее смысла, целей, задач и норм с точки зрения собственных и общезначимых ценностей.

А.В. Хуторский предложил следующие ключевые компетенции:

- ценностно-смысловая компетенция: ценностные ориентиры, способность понимать окружающий мир, механизмы самоопределения;
- общекультурная компетенция: глубокое постижение научной картины мира, проникновение в национальную и общечеловеческую культуру, знание семейных, религиозных, профессиональных традиций;
- учебно-познавательная компетенция: совокупность компетенций в сфере познавательной,

- аналитической деятельности, организации целеполагания, планирования;
- информационная компетенция: умение искать, анализировать, обобщать, преобразовывать, сохранять информацию при помощи средств получения информации и информационных технологий;
 - коммуникативная компетенция: знание языков и законов общения, установление контактов с объектами общения, навыки работы в группе;
 - социально - трудовая компетенция: владение знаниями и опытом в сфере гражданской, общественной, социально - трудовой деятельности, построение семейных отношений, профессиональное самоопределение, этика трудовых и гражданских взаимоотношений и др.;
 - компетенция личностного самосовершенствования: усвоение способов физического, нравственного, эмоционального развития, экология труда, забота о здоровье и гигиене.

Компетенции должны отвечать следующим требованиям:

1. Отдельная компетенция должна относиться к определенной деятельности, которая может быть четко отделена от другой деятельности.
2. Каждая компетенция должна быть четко определена, и не нужно пытаться с ее помощью охватить слишком многое.
3. Каждая компетенция должна быть доступным образом сформулирована, чтобы ее можно было использовать универсально.
4. Компетенции должны укреплять организационную культуру и усиливать долгосрочные цели. Если компетенции будут слишком абстрактными, они не принесут пользы.
5. Система компетенций должна обновляться и должна отражать настоящие и будущие (предсказуемые) потребности организации.

Основная задача учреждений технического и профессионального образования - подготовка профессионала для современного производства, а качество профессионального образования есть способность выпускника удовлетворять потребности и ожидания работодателя. Следовательно, для успешной реализации основной задачи и достижения высокого качества профессионального образования необходимо определить совокупность профессиональных ключевых компетенций и социально значимых качеств выпускника образовательного учреждения, разработать комплекс организационно - педагогических мероприятий, обеспечивающих высокую эффективность и качество образовательного процесса.

Учение - это деятельность учащихся. В учении, ориентированном на результат, акцент переносится с усвоения знаний, умений и навыков (ЗУН) на развитие компетенций, а это предусматривает формирование у учащихся умения учиться. За конечный результат образования несут ответственность все участники образовательного процесса. Учащиеся несут ответственность за достижение ожидаемых результатов как основы для выполнения конструктивной роли в жизни. Преподаватель отвечает за творческое конструирование учебного процесса как условие организации учения. Родители ответственны за создание условий своему ребенку для получения образования, для поддержки его в достижении желаемого уровня. Учебное заведение несет ответственность за создание каждому учащемуся условий в выстраивании своей траектории развития. Общество отвечает за совершенствование ожидаемых результатов, за соблюдение прозрачности достижений образовательной системы.

Ожидаемые результаты образования трактуются как компетенции:

- это не «сколько узнал», а «чему научился»;
- должны представлять собой широкое описание умений, навыков учащихся, которые возвышаются над деталями содержания любого конкретного предмета;
- должны быть продемонстрированы учащимися в конце обучения;
- должны быть понятны всем участникам образования;
- должны поддаваться непосредственной или опосредованной оценке;
- должны быть нацелены на выполнение мыслительных навыков более высокого порядка.

Компетенции - это знания, умения и навыки в действии.

Компетенции отличаются от ЗУН:

1. Сложностью структуры, включающей не только ЗУН, но и элементы жизненного опыта.
2. Широтой действия, которая позволяет выйти за пределы предметных ЗУН и мобилизовать свои потенциальные возможности для решения учебных и жизненных ситуаций.
3. Значимостью для саморазвития и самоуправления учащихся.

Оценка и управление качеством образования на протяжении последних лет является объектом исследования ученых и педагогов-практиков во многих странах мира. Важнейшим механизмом управления является мониторинг, предоставляющий регулярную информацию о состоянии образования и позволяющий своевременно влиять на результаты через коррекцию образовательного процесса. Мониторинг качества образования рассматривается как целенаправленное, социально организованное, непрерывное слежение за изменением основных качеств образования в целях

своевременного принятия адекватных управленческих решений на основе анализа собранной информации и педагогического прогноза. Традиционные формы контроля, в отличие от мониторинга, имеют инспектирующий характер и не диагностируют причин успехов и неудач педагогического процесса, а, следовательно, не позволяют вести его целенаправленную коррекцию. Для образования, ориентированного на результат, необходимо разрабатывать систему мониторинга качества образования, направленную на отслеживание учебных достижений обучающихся.

Таким образом, результатами обучения должны выступать компетенции, приобретенные обучающимися. При этом компетенции рассматриваются как совокупность взаимосвязанных смысловых ориентаций, знаний, умений, навыков и опыта деятельности обучающихся, необходимых, чтобы осуществлять лично и социально значимую продуктивную деятельность по отношению к объектам реальной действительности. Можно сделать вывод, что для осуществления оценки и управления качеством образования должны быть заданы цели в виде ожидаемых результатов - приобретаемых знаний и сформированных компетенций. Качественное образование - это становление человека, обретение им себя, своего образа; неповторимой индивидуальности, духовности, творческого начала. Обеспечение качественного образования – главная задача педагогов на современном этапе.

Список литературы

1. Зимняя И.А. «Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования», Высшее образование сегодня. 2013, №3
2. К знаниям, ведущим в будущее – Казахстанская правда от 31 декабря 2014 года.
3. Образование: управление качеством – путь к прогрессу – Казахстанская правда от 30 декабря 2014 года.

ӨОЖ 377

Ж. Кәмілжанов

«Дене шынықтыру және спорт» мамандығының 2 курс студенті
«Семей жоғарғы көпсалалы колледжі»

ҰЛТ БОЛАШАҒЫ – ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІНДЕ

Аңдатпа: Ұлт болашағын жасаушы ұрпақтың білімді және дені сау, салауатты өмір салтын ұстануда ұлттық ойындар маңызы арқылы адамгершілігіне тәрбие беру, өзара серіктестік, жағымды қарым қатынасқа үйрету. Салауатты өмір салтына баулу аясында шапшандық, ептілік, икемділік қасиеттерін дамыту.

Түйін сөз: Спорт, ұлттық ойын, мәдени мұра, ұрпақ тәрбиесі, дене шынықтыру, Алтыбақан, Айгөлек, Ат сайысы, Аламан бәйге, Сақина алу.

Ұлт болашағы – ұрпақ тәрбиесінде. Ұлт болашағын жасаушы ұрпақтың білімді және дені сау, салауатты өмір салтын ұстануда ұлттық ойындар маңызы зор.

«Қазақстанды, қазақты достықтың киелі шаңырағына теңесек, түрлі этностар оның алтын арайлы шуақтары іспетті. Бұл ретте байтақ мекенде баршамызды біріктіре түсетін ортақ құндылықтар бар. Ол – біздің талайлы тағдырымызды тұтастыратын шежірелі тарихымыз. Ол – біздің байтақ мәдени мұрамызбен ұлттық қазығымыз.»

Ата-бабамыздың ұрпағына мұра еткен бар асылының каншама ғасырлар бойы ешпейтіндей етіп, артына із қалдыруы көрегенділіктің көрінісі. Адамзат баласының өз тіршілігінде көрген-білгенін, тоқып-түйгенін қорытып, келешек ұрпағына мирас етіп қалдыруы - табиғи заңдылық.

Бабаларымыз ұрпақ тәрбиесіне ерекше мән берген. Өз ұрпағын адал еңбекке, өнер-білімге тәрбиелеп, өмірге бейімдеп, жанұяның, Отанының намысын қорғауға тәрбиелеуі үлкен ұлағаттылықты байқатады. Тұлғаның қалыптасуы өмірге келген сәтінен басталады. Тұлға - бұл қоғамдық-тарихи дамудың өнімі... Ол - болашақ ұрпақты өмір сүруге тәрбиелейтін өмір кітабы. Егеменді еліміздің болашағын қалыптастыру, ғасырдан-ғасырға жалғасып келе жатқан салт-дәстүрді, Отанды сүю мен ата-анаға құрмет, үлкенге ілтипатты, кішіге парасатты, салауатты дені сау ұрпақ тәрбиелеу бүгінгі күннің талабы. Ұлттық тәрбиеге тікелей ықпал жасайтын, парасат пен пайымды жеткіншек бойына сіңіретін, білім ордалары. Әлеуметтік маңызы зор құндылықтың мән-мағынасын ұғындыру, баланың санасына, сезіміне, түйсігіне, мінез-құлқына әсер ететіндей дәрежеде жеткізу ұстаздық шеберлікті талап етеді. Сонау замандардан жинақталған ата-бабамыздың мол мұрасымен, яғни ұлттық құндылықтарымен сусындату ұстаздардың басты парызы. Жас ұрпақ тәрбиесі - адамзаттың мәңгілік тақырыбы. Ұлттың бүгінгі де, болашағы да тәрбиелі ұрпаққа байланысты. Ал ұрпақ тәрбиесі оның ұстазына байланысты. Еліміздің әр азаматы қазақ тарихының генезисін, яғни қазақ халқының даму кезеңдерін, басынан өткен барлық жайттарын, тарихын білуі қажет.

Адам болған соң арманымыз да шексіз ғой. Болашақ ұрпақ тарихымызбен жақынырақ танысу үшін қазақ жеріндегі тарихи маңызы зор орындарымызбен жетік танысып, тарих сабақтарында тарихи жерлерге саяхаттар ұйымдастырылса. Ол үшін мемлекет тарапынан қаражат бөлінсе екен. Құлақпен естігенше, көзбен көргенде Отанға деген сезім одан бетер арта түсер еді. Егеменді еліміздің жарқын болашағы болар жас ұрпаққа терең, мазмұнды білім беру мен ұлтын сүйер патриот азамат етіп тәрбиелеу - бүгінгі алға қойылған басты міндет. Ертеңгі ел тізгінін ұстар азаматтар - бүгінгі студенттер. Осы орайда «дені сау ұрпақ- қоғамның қуатты күші» қағдаға сүйене отырып дене шынықтыру тәрбиесінің маңызы оның ішінде ұлттық ұлағаттарымыздың бекзат құндылықтарының бірі қазақтың ұлттық ойындары.

Дене шынықтыру дегеніміз адам тәрбиесі денсаулығын сақтау мен нығайту және дененің дұрыс дамып қалыптасуына жеткізу, салауатты өмір сүру негіздерін білу және ұстану, өз еркімен денешынықтыру және спортпен шұғылдану дағдыларын қалыптастыру. Дене шынықтыру тәрбиесінің мақсаты денсаулықты нығайтуға және дене шынықтыруды дұрыс дамытуға ықпал жасау;

- табиғи қозғалтқыш қасиеттерді дамытып жетілдіру;

-қызығушылық пен қажеттілікті тәрбиелеу;

- табиғат күштерімен балалар денесін шынықтыру (күн,су, ауа)

-ақыл-ой және дене еңбегіне қабілеттілікті жетілдіру;

Дене шынықтыру тәрбиесінің міндетінің бірі - ақыл-ой еңбегін қалыптастыру болса, Ұлы Абай атамыздың сүйіп ойнаған ұлттық ойындардың бірі тоғызқұмалақ ойынын шәкіртке үйрету арқылы олардың математикалық және спорттық дағдыларын қалыптастыруға болады.

Қазақтың ұлттық ойындары бес түрге бөлінеді. Олар: аңға байланысты, малға байланысты, түрлі заттармен ойналатын, зеректікті, ептілікті және икемділікті қажет ететін, соңғы кезде қалыптасқан ойындар. Олардың негізгілерінің өзі жүзден астам.

Бұл ойындардың көбісінің ежелден қалыптасқан арнайы өлеңдері бар. Өлеңдер ойынның эстетикалық әсерін арттырып, балалардың өлең-жырға деген ыстық ықыласын оятып, көңілін көтереді, дүниетанымын арттырып, еңбекке баулиды, ширектіріп, шынықтырады.

Этнограф – ғалымдардың пайымдауынша, ата-бабаларымыздан бізге жеткен ұлттық ойындарымыздың тарихы Қазақстан жерінде б.з.б. бірінші мыңжылдықта-ақ қалыптасқан. Олардың ішінде тоғызқұмалақ, қуыршақ, асық ойындары Азия елдерінде тайпалық одақ- тар мен алғашқы мемлекет- терде кеңінен тарады. Біздің қоғамымыздағы ұлттық ойындардың негізі, шығу тегі халқымыздың көшпелі дәстүрлі шаруашылық қаре- кеттерінен бастау алады.

Бұлардың көбісі мал шаруа-шылығына, аңшылыққа, жаугершілікке негізделген.

1. Аңға байланысты ойындар: ақсерек-көксе-рек, аңшылар, аңшылар мен қояндар, кірпіше қарғу, қас-құлақ, ордағы қасқыр.
2. Малға байланысты ойындар: аларман (қойға қасқыр шапты), асау көк, бура-қотан, көксиыр, соқыр-теке, түйе мен бота.
3. Түрлі заттармен ойналатын ойындар: ағаш аяқ, аққала, ақпа, ақсүйек, ақшамшық, алакүшік, алты-бақан, арқан аттау, арқан тартпақ, арқан тартыс, арынды арқан, асау мәстек, асық, аттамақ, ауыртаяқ, әйкел, әуетаяқ, батпырауық, белбеу соқ, белбеу тартыс, дауыстап атыңды айтам, епті жігіт, жаяу көкпар, жемекіл, жігіт қуу, жігіт ойыны, күзетшілер, күміс ілу, қамалды қорғау, қараше, кимақ, қыз қуу, лек (шөлдік), монданақ, орамал тастау, сақина жасыру, сиқырлы таяқ, тапшы, кімнің дауысы, таяқ жүгірту, тепе-теңдік, тобық, тұтқын алу, түйілген орамал, шалма, шертпек, шілдік, хал қалай?
4. Зеректілікті, ептілікті және икемділікті қажет ететін ойындар: айгөлек, айдапсал, аткума, аударыспақ, бағана өрмелеу, балтам шап, бөріктастамақ, бұғнай, бұғыбай, бұқатартыс, бұрыш, біз де, егер..., жасырынбақ, жаяу жарыс, көкпар, көрші, күрес, қарамырза, қассың ба, доссың ба?, қындық-сандық, орын тап, отырмақ, санамақ, сұрақ-жауап, тасымақ, тасымалдау, тең көтеру, тымпи-тымпи, ұшты-ұшты, үй үстіндегі кім?, шымбике.
5. Соңғы кезде қалыптасқан ойындар: әріп таңдау, бригада, мейрамхана, нөмір, пароль, пошта, сымсыз телефон, сыңарын табу. Бұлардың ішінде бірқатар ойындар спорттық, той ойындары болып саналады. Ал енді, қазақтың ұлттық ойындарының ішінде «қуырмаш» тәрізді жас сәбилерге арналған да ойындар бар. Біз енді қазақтың ұлттық ойындарының негізгілерін талдап, тарқатсақ. Ақсүйек. Қыз-бозбалалар оны жазғы айлы түнде ойнаған. Ойын бастаушы жылқының бақай сүйегін, ол болмаса қой- дың жілігін, немесе жауырынын, жамбасын қолына алып, ойынға қатысушыларға көрсетіп, белгілеп алады да, ойыншыларды екі топқа бөліп, алысырақ барады да ақсүйекті лақтырып жібереді. Қай топтың ойыншылары ақсүйекті бірінші болып тапса, сол топ жеңген болып саналады. Сүйек еті мүжіліп, далада жатып күнге күйіп, әбден ағарған болуға тиісті.

Алтыбақан. Бұл – жас-тардың кешкілік бас қосып, ән айтып, домбыра тартып, қыздар, жігіттер болып айтысып, бір-бірімен әзілдесіп көңіл көтеретін ойын-сауығы. Қазір де үлкен тойларда алтыбақан

құрылады. Алтыбақанды құру мынандай тәсілмен жүзеге асырылады: алты бақанды сырықтың екі басын үш-үштен қосақтайды да мосы тәрізді етіп байлап тастайды. Бақанның аша тармағы сырыққа кигізіліп тұруға тиісті. Алты бақанды құрастырып болғаннан соң оның екі басына 3 қатар арқан байланады. Арқан тартпақ. Оны арқан тартыс деп те атайды. Бұл ойынның екі түрі бар. Біріншісі жазда көгал үстінде, екіншісі қыста қар үстінде ойналады. Жазда ойыншылардың саны 10 баладан көп болмаса, ой-ын қызықты болады. Ойынға ұзындығы 8-10 метрлік екі ұшы түйілген арқан әзірленеді. Оның тең ортасына белгі ретінде қызыл матаны байлап қояды. Ойынға қатысушы екі топтағылар өз жағында бойларына қарай сап түзеп, ойын бастауға белгі берілгенде арқанды өз жағына қарай тартады. Қыста он –он бес бала тартқанда үзілмейтін арқан таңдап алынып, үлкен адамның алақанының көлеміндей екі тақтайдың ортасынан өткізіліп, ортасына аққала үйіліп, екі жақ оны өзіне қарай құлату үшін тартады.

«Аударыспақ». Ол – қазақ, қырғыз халықтарының арасында кең тараған ойын. Атқа мінген екі жігіт жекпе-жекке шығып, бірін-бірі аттан аударып тастауға тырысады. Аударыспаққа үлкен тойларда арнайы жүлде тағайындалады. Оған он сегіз жастан асқан қарулы жігіттердің қатысқаны жөн. Аударыспақ ойынының ережесі бойынша сайысқа қатысушылар салмақтарына қарай үш топқа бөлініп, күш сынасады. Ептілікті, күштілікті, тапқырлықты, батылдықты талап ететін спорттық ойын.

Айгөлек. Оны қыз-жігіттер екі топқа бөлініп, қаз-қатар тұрып, бір-бірінің қолынан ұстап тұрып ойнайды. Бір топтың ойын бастаушысы: «Айгөлек-ау, айгөлек, айдың жүзі дөңгелек, бізден сізге кім керек?», деп сұрайды. Екінші топтың ойын бастаушысы: «Айгөлек-ау, айгөлек, айдың жүзі дөңгелек, сізден бізге Ақерке керек!», - деп, бір адамның атын атап шақырады да, аты аталған адам бар пәрменімен жүгіріп келіп, шақырған топтың тізбегін үзіп кетуге тырысады. Тізбекті үзіп кетсе, ол топтан қалаған адамын алып кетеді, үзе алмаса сол топта қалып қояды. Ойын екі жақтың бірінің адамдары таусылғанша жалғаса береді. Алтын қабак. Мергендер сайысы. Жігіттер садақ жебесін нысанаға әрі тез, әрі дәл тигізуге тиісті. Бұл сайыс үлкен тойларда арнайы жүлде тағайындалып өткізіледі. Алтын қабак сайысының түрлері: жаяу немесе ат үстінен сырық басындағы теңгені атып түсіру, жоғары лақтырылған қаппақты, басқа да заттарды атып түсіру, ат үстінде шауып келе жатып нысанаға дәл тигізу. Мергендер сайысының тағы бір түрі – жамбы ату, садақ тарту.

Ат сайысы. Спорттық ойын. Оның түрлері: ат омырауластыру, аударыспақ, жорға жарыс, көкпар тарту, теңге алу, қыз қуу, қыз жарыс, сайысу т.б. Олар үлкен тойларда ұйымдастырылады. Сайысқа түсетін аттар алдын-ала жаратылады. Ат сайысындағы кейбір ұлттық ойындар Олимпиада ойындарының жоспарына енгізілген.

Аламан бәйге. Мұнда жүйрік, жарыс аттар 25-100 шақырымдық қашыққа шабады. Оның жолында айналып өтетін көл, сай-сала, бел-белестер тәрізді кедергілі жерлер болуға тиісті. Аламан бәйге үлкен тойда, үлкен аста, торқалы тойлар мен зор мерекелерде жарияланады.

Ақшамшық (сақина салу). Бұл – қазақ халқының ерте заманнан келе жатқан дәстүрлі ойыны. Оны сақина салу, сақина тастау деп те айтады. Ойынға он –он бес адам қатысып, ортаға бір жігітті немесе бір қызды шығарып, қолына сақина ұстатады. Ойын ережесі бойынша қыз-жігіттер үйде дөңгелене отырып, екі алақанын бір-біріне қабыстырып алға созады. Ойынды жүргізушінің ала-қанындағы сақинаны кімге салса да өз еркі. Ол барлық адамдардың алақанына сақина салған болып шығысымен, «Тұр сақинам, тұр», - деп, немесе «Ақшамшығымды бер!» деп дауыстайды. Сол сәт сақина тасталған адам орнынан атып тұруға тиісті, «Сақина менде», - деп. Оны көршісі ұстап алмай қалса, жұрт алдында өз өнерін көрсетеді. Кейбір кітаптарда сақина тастау ақшамшық емес, ақшымшық деп те жазылып жүр. Қолда бар алтын қазынаның қадірін біліп, сақтап, дамытып, жалғастырушы жас болашақ. Сондықтан жастарды халық ұлттық нақышты ұлағаттауға тәрбиелеу өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. «Дене тәрбиесі». Тілеуғалиев. Алматы 2002 ж
2. Т.Ш. Қуанышов «Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі» Алматы.
3. «Қазақтың ұлттық ойындары» санатындағы 184 беттер.
4. «Қазақтың ұлттық ойындары – Massaget.kz

УДК 376.33

Н. Е. Коваленко

Педагог – исследователь, учитель дефектолог
КГУ «Костанайский специальный комплекс «детский сад-школа-интернат»
для детей с особыми образовательными потребностями»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

Тажекенова Э.В.

Магистр (специальное дефектологическое образование), педагог – эксперт, учитель начальных классов
КГУ «Костанайский специальный комплекс «детский сад-школа-интернат»
для детей с особыми образовательными потребностями»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

РАБОТА НАД РАЗВИТИЕМ ЧИТАТЕЛЬСКОГО ИНТЕРЕСА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ.

Аннотация: В статье говорится об опыте работы специального учреждения для детей с особыми образовательными потребностями над развитием традиционных общечеловеческих ценностей путём формирования и развития читательского интереса младших школьников. Важным условием успешности этой работы педагоги считают тесное сотрудничество школы и родителей.

Аңдатпа: Мақалада кіші мектеп оқушыларының оқуға деген қызығушылығын қалыптастыру және дамыту арқылы дәстүрлі жалпыадамзаттық құндылықтарды дамыту бойынша ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы мекеменің тәжірибесі туралы айтылады. Мұғалімдер мектеп пен ата-ананың тығыз ынтымақтастығын бұл жұмыстың табысты болуының маңызды шарты деп санайды.

Abstract: The article talks about the experience of a special institution for children with special educational needs on the development of traditional universal values through the formation and development of the reading interest of younger schoolchildren. Teachers consider close cooperation between the school and parents to be an important condition for the success of this work.

Ключевые слова: особые образовательные потребности, компетенции, образование, коммуникативные способности, особенности, читательский интерес, формирование.

Современная система образования рассматривает, как обязательное условие обучения и воспитания, привитие обучающимся общечеловеческих ценностей, основанных на тесном взаимодействии школы и семьи по принципу триады "школа – ребенок – родитель". основополагающими для казахстанской молодежи должны стать традиционные качества личности, такие как честность, доброта, справедливость, способность и готовность к саморазвитию.

Выступая на четвертом заседании Национального совета общественного доверия в октябре 2020 года Президент Казахстана Касым -Жомарт Токаев отметил, что школьники Казахстана слабо владеют навыками читательской грамотности и «эту ситуацию немедленно нужно исправлять» [1]. Он указал также на то, что «внимание государства к вопросам инклюзивного образования уделяется, но эти меры недостаточны для удовлетворения нужд людей с особыми потребностями» [2]. По итогам заявленного, был дан старт образовательному проекту "Оқуға құштар мектеп" («Читающая школа - читающая нация»). Таким образом, повышение уровня читательской грамотности и читательского интереса являются одним из приоритетных направлений образовательного процесса нашего государства. Проблемы слабой читательской среды можно обозначить, как современный кризис детского чтения. Снижение коммуникативной компетенции и, как части её, читательской компетенции, снижают возможности самообразования, являются серьёзным препятствием успешной социализации детей с особыми образовательными потребностями.

Педагогический коллектив КГУ «Костанайский специальный комплекс «детский сад-школа-интернат» для детей с особыми образовательными потребностями» Управления образования акимата Костанайской области за 80-летнюю историю работы с неслышащими детьми, накопил большой опыт работы по развитию читательской грамотности слабослышащих, позднооглохших и неслышащих детей, основанный на опыте видных отечественных сурдопедагогов и педагогов ближнего зарубежья. Но в условиях расширения образовательных услуг для других категорий «особенных» детей этот опыт нуждается в переосмыслении, доработке. В связи с этим группа педагогов задалась целью разработать материалы для внеклассного чтения младших школьников с особыми образовательными потребностями. В результате был составлен учебно-методический комплект (далее УМК) по внеклассному чтению для учащихся 3 класса с особыми образовательными потребностями «Сказочный мир».

Актуальность его определяется необходимостью создания условий для обеспечения функциональной грамотности школьников, направленной на результативность системы полученных знаний, расширение словарного запаса и творческого отношения к действительности через повышение уровня читательского интереса у учащихся с ограниченными возможностями здоровья; организацию самостоятельного чтения школьников дома и на специально организованных занятиях внеклассного чтения.

Его использование даёт возможность организовать комплексную работу всем участникам образовательного процесса (учителю, воспитателю, родителям, ребёнку) при соблюдении субъектной направленности. Важным моментом является учёт особенностей обучаемых и организация специфического подхода в зависимости от структуры проблемы его здоровья.

При составлении такого комплекта было учтено, что традиционной школьной программой обучения рекомендовано использование четырёх видов речевой деятельности (слушание, говорение, чтение и письмо). В нашем случае, рекомендации дополнены специфическими видами речевой деятельности, которые рекомендованы при работе с «особыми» детьми (дактилирование, дактильно-жестовая речь). В ходе работы широко рассматривается обучение младших школьников на полисенсорной основе, с задействованием сохранных анализаторов и в соответствии с этим, использование слухо-зрительного, зрительного, тактильного восприятия. Использование их будет лично направленным, в зависимости от потребности личности. Исходя из названных видов речевой деятельности, речь идёт о формировании специфических навыков: глобальное прочтение речевого фрагмента на этапе формирования навыков аналитического чтения (при необходимости), владение элементарными способами тактильного восприятия детьми с особыми образовательными потребностями при уточнении структуры слова, использование возможностей слухо-зрительного восприятия и воспроизведения устного материала, а также возможности использования детям с нарушениями слуха дактильной азбуки и элементов калькирующей жестовой речи для уточнения произношения и понимания текста.

Большую роль при работе с «особенными детьми» уделяется яркому «использованию эмоциональной стороны устной речи. Это придаёт занимательность тексту и облегчает его восприятие, а также это практически обучает детей с особыми образовательными потребностями выражению эмоций и культуре их проявления» [3]. Считаем целесообразным строить внеклассную работу на чтении сказок народов Казахстана. Сказка – это традиционный материал семейного воспитания. Именно сказка объединит интересы всех участников образовательного процесса. В связи с этим, прочтение текста сопровождаем видео показом, демонстрацией действий, обыгрыванием сцен и инсценировкой сказки.

Занимательность материала, доступность изложения текста являются важным условием работы по развитию читательского интереса. Читательский интерес выступает основным мотивом, способствующим активизации навыка чтения.

Важным аспектом развития читательского интереса, а также развития коммуникативных навыков, считаем возможность дозированного использования невербальных средств общения детьми, наряду с вербальными. Такой подход даёт возможность детям с проблемами речевого развития чувствовать себя наравне со всеми и активно участвовать в ходе занятия. Так, ребёнок, имеющий большие трудности произношения (возможно отсутствие речи) может использовать на начальном этапе работы жестово-мимический показ. Это даст ему возможность ощутить свою значимость. В дальнейшем, путём многократного повтора, использования приёма «глобального чтения» и других видов работы, ребёнок включается в работу на уровне речевого общения, дозируя возможности коммуникации.

Интересен опыт включения в работу аудиовизуального метода. Он даёт возможность понять смысл и запомнить текст, разбив его на зрительные опоры к каждому предложению. Использование аудиовизуальных средств для понимания письменного текста и звучащей речи создаст базу для развития номинативной стороны устной речи, расширения словарного запаса обучаемых, желания продолжать работу с печатным текстом.

Результаты работы с использованием данного УМК по внеклассному чтению дали хорошие результаты. Третьеклассники, с которыми работа проводилась с использованием данного материала, оказались более ориентированными в вопросах понимания нравственных понятий (уважение к традициям старших поколений, доброта, справедливость, честность и другие). Младшие школьники в итоге проявили большую читательскую заинтересованность в выборе литературы для самостоятельного чтения при работе в библиотеке. Повышение уровня развития коммуникативных возможностей учащихся с особыми образовательными потребностями выразилось в возможности построить диалог с товарищем о прочитанном, построить связное высказывание объёмом до 12 предложений. Большую роль данная работа для учащихся сыграла в области развития качеств для работы в коллективе, социализации и осознания собственной значимости и самодостаточности.

Воспитание подрастающего поколения была и остаётся основной целью современного общества, в котором совместно взаимодействуют педагоги и родители. Привитие любви к родине, уважения и почитания традиций и обычаев предков – главная задача государства. Задачи инклюзивного и специального образования продолжают оставаться актуальным аспектом современного общества. «В перечень важнейших вопросов входит: воспитание путём развития жизненно важных компетенций, повышение уровня читательской грамотности, работа над эмоциональной зрелостью, развитие качеств,

способствующих саморазвитию...» [4]. Успешная социализация в общество детей, которые имеют особые потребности, даёт оценку работы всем участникам образовательного процесса и убеждает в значимости этой плодотворной деятельности.

Список литературы

1. Официальный сайт Президента Республики Казахстан. Президент Касым-Жомарт Токаев выступил на четвёртом заседании Национального совета общественного доверия. 22 октября 2020 года. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.akorda.kz/> (дата обращения: 15.09.2022). Подробнее: https://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/meetings_and_sittings/prezident-kasym-zhomart-tokaev-prinyal-uchastie-v-chetvertom-zasedanii-nacionalnogo-soveta-obshchestvennogo-doveriya
2. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249 «Об утверждении Концепции развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023 – 2029 годы» Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан Әділет. [Электронный ресурс]. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249> (дата обращения: 23.06.2023)
3. Айдарбекова А.А. Организация воспитательного процесса в специальных (коррекционных) школах-интернатах (комплексах). – Алматы: ООО САТР - 2014.
4. Живалюкова Н.Н., Исакова К.М. Проблемы новой школы: научить учиться, научить думать // Педагогическая наука и практика, 2020. № 1 (27), С. 26-31.

УДК 377.6

К. В. Коверчик

магистр педагогических наук,

ГКП на ПХВ «Высший педагогический колледж, город Щучинск» при управлении образования
Акмолинской области,

г. Щучинск

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ТЕХНИЧЕСКОГО И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: Современное дошкольное образование является одной из самых развивающихся ступеней образовательной системы Республики Казахстан. В статье рассматриваются основные аспекты профессиональной компетентности воспитателей, раскрываются основные направления в развитии профессиональной компетентности будущих специалистов дошкольных образовательных учреждений в условиях технического и профессионального обучения.

Аңдатпа: Қазіргі заманғы мектепке дейінгі білім беру Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесінің ең дамушы сатыларының бірі болып табылады. Мақалада тәрбиешілердің кәсіби құзыреттілігінің негізгі аспектілері қарастырылады, техникалық және кәсіптік оқыту жағдайында мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің болашақ мамандарының кәсіби құзыреттілігін дамытудың негізгі бағыттары ашылады.

Abstract: Modern preschool education is one of the most developing stages of the educational system of the Republic of Kazakhstan. The article discusses the main aspects of the professional competence of educators, reveals the main directions in the development of professional competence of future specialists of preschool educational institutions in the conditions of technical and vocational training.

Ключевые слова: дошкольное воспитание, техническое и профессиональное образование, профессиональная компетентность, профессиональная подготовка, инновационные методы обучения, профессиональная практика

Дошкольное воспитание и обучение является основой системы образования, направленной на разностороннее развитие ребенка в соответствии с его возрастными и индивидуальными возможностями, формирование нравственных норм, обеспечивающих приобретение социальных навыков. Современное дошкольное образование является одной из самых развивающихся ступеней образовательной системы Республики Казахстан.

Развитие общества диктует особые условия организации дошкольного образования, интенсивное внедрение инноваций, новых технологий и методов работы с детьми. В этой ситуации особенно важна профессиональная компетентность, основу которой составляет личностное и профессиональное развитие педагогов.

Согласно концепции модернизации образования, основными целями профессионального образования являются: подготовка квалифицированного работника соответствующего уровня и профиля, конкурентоспособного на рынке труда, компетентного, ответственного, свободно владеющего своей профессией и способного к эффективной работе по специальности на уровне мировых стандартов, готового к постоянному профессиональному росту, социальной и профессиональной мобильности [1].

Сейчас требуется подготовка специалиста нового качества, обществу нужен не просто грамотный работник, а специалист, способный к самообразованию, ориентированный на творческий подход к делу, обладающий высокой культурой мышления, многосторонне развитый человек. Особое значение приобретает формирование компетентности педагога дошкольного образовательного учреждения, так как эта компетентность проявляется по отношению к детям.

Одним из основных направлений деятельности, в условиях модернизации системы дошкольного образования, является повышение статуса профессии педагога ДО. Данное направление отмечено в Модели развития дошкольного воспитания. Педагоги ДО в новой Модели должны стать агентами преобразований в своих организациях. Для этого необходимо изменение своей роли от единственного организатора образовательного процесса к роли фасилитатора процесса развития и обучения ребенка. Им предстоит видеть себя в роли детей – постоянно обучаясь, проводя исследования, наблюдая за процессом развития детей и рефлексировав над своей ежедневной работой. Очень важна способность педагога постоянно развиваться, слушать и слышать детей, задавать вопросы, искать доказательства, критически анализировать их и проводить творческие эксперименты [2].

Компетенции педагога ДО: – глубокое понимание детского развития и обучения; – умение понимать и принимать точку зрения ребенка; – умение хвалить, успокаивать, задавать вопросы и быть отзывчивым к детям; – навыки лидерства, решения проблем и разработки целевых планов уроков; – богатый словарный запас и возможность извлекать идеи детей; – умение постоянно рефлексировать над собственной практикой и улучшать ее; – высокий уровень эмоционального интеллекта [3].

Поэтому особо актуальной становится проблема подготовки педагогических кадров для дошкольных организаций на основе компетентного подхода.

На основе анализа различных определений и с учетом особенностей деятельности воспитателя можно синтезировать следующий вариант: профессиональная компетентность воспитателя ДО – это способность к эффективному выполнению профессиональной деятельности, определяемой требованиями должности, базирующейся на фундаментальном научном образовании и эмоционально-ценностном отношении к педагогической деятельности. Она предполагает владение профессионально значимыми установками и личностными качествами, теоретическими знаниями, профессиональными умениями и навыками.

Система подготовки будущих специалистов ДО представляет собой целостный сложный процесс, показателями результативности которого являются способность выпускников самостоятельно решать сложные профессиональные задачи в постоянно изменяющихся условиях, стремление осваивать новые технологии, принимать нестандартные решения в целях эмоционального благополучия ребенка и педагогического коллектива [4].

В условиях модернизации казахстанской системы образования высшим приоритетом становятся не трансляция готовых знаний обучающимся, а развитие у них интеллектуального и творческого потенциала, позволяющего в дальнейшем продуцировать новые знания, которые в практическом воплощении послужат становлению ответственной личности, стремящейся к постоянному самосовершенствованию и готовой к самореализации.

Педагог дошкольной организации должен отвечать следующим требованиям: развитая личность, стремящаяся к духовному, профессиональному, общекультурному и физическому совершенству.

Исходя из современных требований, можно определить основные направления развития профессиональной компетентности будущего специалиста ДО в условиях ТиППО:

- успешное освоение учебного материала;
- исследовательская, экспериментальная деятельность, участие в разнообразных профессиональных конкурсах и предметных олимпиадах;
- активное участие в творческой деятельности;
- прохождение всех видов профессиональной практики.

1. Для успешного освоения учебного материала в системе технического и профессионального образования необходимо применять современные методы обучения.

Активные методы обучения, применяемые при изучении специальных дисциплин, способствуют развитию познавательного интереса, учат систематизировать и обобщать изучаемый материал, обсуждать и дискутировать. Осмысливая и обрабатывая полученные знания, студенты, приобретают навыки применения их на практике, получают опыт общения.

К таким методам принадлежит проблемное обучение, предусматривающее формирование навыков для решения проблемных задач, которые не имеют однозначного ответа, самостоятельной работы над материалом и выработку умений применять обретенные знания на практике [5].

Также предусматривают интерактивное обучение. Оно направлено на активное и глубокое усвоение изучаемого материала, развитие умения решать комплексные задачи. Благодаря интерактивным методам происходит эффективное усвоение знаний в сотрудничестве с другими. Эти методы принадлежат к коллективным формам обучения, во время которых над изучаемым материалом работает группа учащихся, при этом каждый из них несет ответственность за проделанную работу. Интерактивные методы способствуют качественному усвоению нового материала. К ним относятся: упражнения, носящие творческий характер, групповые задания, образовательные, ролевые, деловые игры, имитация, уроки-экскурсии, занятия, направленные на творческое развитие (уроки-спектакли, создание фильмов, выпуск газет), использование видеоматериалов, интернета, наглядности, решение сложных вопросов и проблем с помощью методов «дерево решений», «мозговой штурм», «корзина идей» и т.д. [6]

2. Исследовательская, экспериментальная деятельность, участие в разнообразных профессиональных конкурсах и предметных олимпиадах – начиная с первого курса обучения необходимо у студентов прививать интерес к данному направлению. Основная цель участия в таких мероприятиях – это закрепление и расширение своих теоретических знаний, повышение мотивации и уверенности в собственных силах. При колледже действует учебно-исследовательская лаборатория мини-центр "Гүлдер" в которой студенты имеют возможность наблюдать за развитием детей, совершенствовать свои теоретические знания и проводить исследования.

Отдельно можно выделить конкурс WorldSkillsno компетенции «Дошкольное воспитание», основная цель которого - это возможность проверить свои профессиональные знания, умения и навыки в конкурентной среде по профилю специальности.

3. Активное участие в творческой деятельности – для того чтобы передать все свои знания и умения детям, воспитатель также должен быть и творческой, артистичной личностью, ведь только наполненные творчеством и нестандартным подходом дни запомнятся детям больше всего, к такому воспитателю дети будут идти с большим желанием.

На отделении дошкольного воспитания и обучения преподаватели организовали кружок театральная студия "В гостях у сказки". Занимаясь со студентами театрализованной деятельностью, преподаватели ставят перед собой цель – сделать внеурочную жизнь интересной и содержательной, наполнить её яркими впечатлениями, интересными делами, радостью творчества. Театрализованные представления способствуют развитию всех видов творчества - художественно-речевого, музыкально-игрового, танцевального, сценического, которые необходимы и важны для будущей профессии воспитателя. Необходимо, чтобы студенты, как будущие воспитатели, не только выразительно читали или рассказывали что-либо, умели смотреть и видеть, слушать и слышать, но и были готовы к любому «превращению», т. е. владели основами актерского мастерства, а также основами режиссерских умений. Преподаватели стремятся к тому, чтобы навыки, полученные в театрализованной деятельности, студенты могли использовать при прохождении практики, а также в повседневной жизни и будущей профессиональной деятельности.

В рамках кружка также организовываем волонтерские акции «Подари ребенку радость» в Щучинский дом ребенка. Целью волонтерской деятельности на отделении дошкольного воспитания и обучения является включение студентов в социально-значимую деятельность, а также деятельность, способствующую обеспечению возможности получения необходимых профессиональных компетенций в процессе организации и проведения различных мероприятий и формирование позитивных установок на добровольческую деятельность, воспитание духовно-нравственной личности.

4. Профессиональная практика является основой становления будущего специалиста и эффективной формой профессиональной подготовки квалифицированных кадров. На дошкольном отделении профессиональная практика начинается со второго курса обучения.

В период профессиональной практики в детских садах студенты выступают как активные участники педагогического коллектива детского сада. У них формируются основные профессиональные умения и навыки в соответствии с квалификационной характеристикой, расширяются, углубляются и систематизируются знания на основе изучения работы дошкольных организаций, осваиваются современные технологии обучения и воспитания детей, приобретает первоначальный профессиональный опыт.

Профессиональная практика позволяет не только закрепить теоретические знания и отработать навыки, но понимать внутреннюю психологическую позицию детей, смотреть на мир глазами детей. Непосредственное общение с детьми позволяет студентам осознать значимость выбранной профессии и педагогического труда, проявить себя как воспитатель. На практике приходится взаимодействовать не только с обычными ребятами, но и с теми, кто нуждается в социальной защите и помощи, а также с

детьми с ограниченными возможностями. Все они ждут гуманных, добрых, милосердных воспитателей.

Основная задача технического и профессионального образования – подготовка студентов к предстоящей трудовой деятельности. Направления развития профессиональной компетентности будущего специалиста ДО, применяемые при обучении будущих воспитателей, способствуют развитию всесторонне развитой личности, компетентной в области не только дошкольного образования, но и в разных направлениях деятельности педагога.

Но не одно из перечисленных направлений обучения не будет эффективным, если студент сам не осознает необходимости повышения собственной компетентности. Для этого необходимо создать те условия, в которых будущий специалист самостоятельно осознает необходимость повышения уровня собственных профессиональных качеств.

Выпускник, получивший квалификацию воспитатель дошкольного образования, должен быть готов руководить воспитательной работой, осуществлять планирование, организацию педагогического процесса, анализировать развитие дошкольного образования, организовывать и координировать методическую работу, консультировать родителей по вопросам воспитания, обучения и развития их детей и др.

Список литературы

1. Об утверждении Концепции развития образования Республики Казахстан на 2022 – 2026 годы, Постановление Правительства Республики Казахстан от 24 ноября 2022 года № 941
2. Об утверждении модели развития дошкольного воспитания и обучения, Постановление Правительства Республики Казахстан от 15 марта 2021 года № 137.
3. Особенности организации воспитательно-образовательного процесса в дошкольных организациях и предшкольных классах Республики Казахстан на 2022–2023 учебный год
4. Лукьянова, М.И. Профессиональная компетентность педагога: теоретический анализ понятия / Управление дошкольным образовательным учреждением. 2007 г.
5. Белякова Е.М., Прокопьев А.В. Инновационные методы обучения в образовании // Современные проблемы науки и образования. – 2015 г.
6. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе/М.: Просвещение, 2003 г.

УДК 377

А. Ж. Конакова

мастер производственного обучения Павлодарского монтажного колледжа,
г. Павлодар

ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ РАБОТА МАСТЕРА ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПРОХОЖДЕНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПРАКТИКИ СТУДЕНТОВ

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы воспитательного процесса при прохождении практики студентов колледжа. Роль мастера производственного обучения при работе с обучающимися.

Аңдатпа: Мақалада колледж студенттерінің тәжірибесінен өту кезіндегі оқу процесінің мәселелері қарастырылады. Білім алушылармен жұмыс істеу кезінде өндірістік оқыту шеберінің ролі

Abstract: The article discusses the issues of the educational process during the internship of college students. The role of the master of industrial training when working with students

Ключевые слова: мастер, воспитательная работа, производственная практика.

*Те, у которых мы учимся,
правильно называются нашими учителями,
но не всякий, кто учит нас, заслуживает это имя.*

И. Гёте.

Мастер производственного обучения – это основной куратор профессии, организатор внеклассной воспитательной работы и жизнедеятельности группы, наставник молодежи, вступающей в рабочую жизнь.

Мастер производственного обучения в системе профессионального и технического образования является главным проводником, учителем выбранной профессии. Роль мастера производственного обучения в организации и подготовке профессиональных специалистов на всех этапах развития профессионального образования остается неизменно одной из ведущих.

Мастер производственного обучения не только формирует у обучающихся профессиональные знания и умения, но и обучает их рациональным приемам, способам выполнения работ, передовым

формам организации труда, бережному расходованию ресурсов, прививает навыки строгого соблюдения дисциплины и безопасности труда.

Немаловажным в работе мастера производственного обучения является создание условий для раскрытия потенциала обучающихся, умения принимать нестандартные решения, успешного продвижения в профессиональной и иной сфере деятельности, т.е. условий для самореализации обучающихся [1, 7с.].

Обязанностью мастера производственного обучения является формирование у обучающихся профессиональных и общих компетенций, предусмотренных квалификационной характеристикой и программой профессионального обучения, соблюдение технологической дисциплины и безопасности труда, рациональных приемов и способов выполнения работ, экономного и бережного отношения к ресурсам и материалам, а также ведение установленной документации по планированию, учету и отчетности теоретического и профессионального обучения, активное участие в методической работе, проводимой в колледже [2, 25с.].

Педагогическое мастерство проявляется в умении проявить любовь обучающихся к изучаемой профессии: в процессе обучения активизировать такие способности обучающихся, как наблюдательность, память, любознательность, воображение, мышление, находчивость, сообразительность, изобретательность; развивать и укреплять у студентов уверенность в своих силах, веру в свои силы, творческий подход к работе, добросовестное отношение к учебе, соблюдение дисциплины, чувство коллективизма, дружбы, товарищества и взаимопомощи. Мастер должен уметь наблюдать и анализировать жизнь подростка, подбирать «ключи», к правильному формированию его личности; владеть искусством изложения материала, соблюдать педагогический такт [3, 45с.].

Быть справедливым, честным, следить за тем, чтобы слова не расходились с делом и обещаниями, уметь, прежде всего, побуждать, а не принуждать обучающихся к правильным действиям и поступкам, достойному поведению; выслушивать студентов, понимать их поведение, поступки в той или иной ситуации. Осуждая поступок, мастер должен показать им, что это неприятная для него, но необходимая для самих обучающихся мера, направленная на пресечение его промахов.

Результатом воспитательной работы является формирование обучающегося как профессионала и как личности. Зачастую бывает так, что обучающиеся оказываются в сложной жизненной ситуации, с неблагоприятной обстановкой в семье, обременённых материальными и иными проблемами, и т.д. И здесь роль мастера производственного обучения является ключевым в воспитательной деятельности. Мастер должен спланировать свою воспитательную работу.

План работы должен включать ряд обязательно реализуемых принципов и задач. Среди основных задач мастера производственного обучения можно выделить следующие:

- обеспечение внеучебной деятельности обучающихся;
- стимулирование здорового образа жизни;
- воспитание культуры общения, привитие интереса к выбранной профессии;
- оказание помощи в освоении профессии [4,85с].

С целью изучения условий проживания обучающихся, мастером производственного обучения проводится посещение их квартир для проверки жилищно-бытовых условий, в ходе которого составляется акт обследования, позволяющий мастеру ознакомиться с условиями проживания и составить реальное представление о семье. Проводятся мероприятия для облегчения адаптации первокурсников и сплочения группы в виде экскурсий в музеи, по городу, походов в кинотеатры, чаепития в группе, и т.д. Совместно с психологом проводятся опросы, анкетирование, позволяющие проследить адаптацию обучающихся к новым условиям.

Согласно плану воспитательной работы колледжа, проводится работа по разным направлениям: нравственно-этическое воспитание, проводится в виде классных часов, бесед, пропаганда ЗОЖ осуществляется в виде тематических классных часов, лекции, бесед посвященных профилактике курения, алкоголизма, наркомании, туберкулеза, СПИДа, лекции на темы профилактики и недопущения ранней беременности, куда часто приглашаются специалисты, врачи. Экологическое воспитание проводится при непосредственном участии в мероприятиях по уборке территории колледжа, экологических рейдах на прилегающей территории, общегородских субботниках. В нашем колледже широко представлено волонтерское движение, заключающееся в оказании помощи пенсионерам и другим социально уязвимым слоям населения.

Правовое и гражданское воспитание предполагает проведение мероприятий и классных часов, бесед по профилактике правонарушений, изучению Конституции РК, разъяснению статей Уголовного, Гражданского и Административного кодексов, участие в мероприятиях колледжа посвященных Дню Республики, Дню Независимости и т.д.

Мастером группы поддерживается тесная связь с родителями, проводятся родительские собрания, в отдельных случаях проводятся индивидуальные беседы с родителями.

Конкурентоспособность выпускников учреждений профессионального и технического образования определяется их способностью к социально-профессиональной мобильности и адаптации к интенсивно изменяющимся условиям профессиональной деятельности.

В период перехода на учебную и производственную практику на базовом предприятии, обучающиеся испытывают трудности, связанные не только с умением применять на практике полученные теоретические знания, но и с адаптацией к условиям предприятия. У большинства из них отсутствуют навыки самоконтроля, необходимые для проявления таких важных производственных качеств, как дисциплина, ответственность, отсутствует умение распределять и контролировать время, отведенное для выполнения заданий по программе практики и т.д.

Так, в Павлодарском монтажном колледже с целью подготовки обучающихся к предстоящей практике уже с первого курса происходит предварительное знакомство с предприятием, проводимое в виде встреч с работодателями, экскурсии на предстоящие места практики, знакомство с условиями труда и производства, что способствует правильному и благоприятному настрою, морально и психологически подготавливая обучающихся к профессиональной деятельности.

По прибытии на предприятие по месту практики руководителем практики от предприятия над каждым обучающимся закрепляется наставник.

Мастер производственного обучения оказывает поддержку и практическую помощь обучающимся в их профессиональном становлении, осуществляет контроль посещения и, совместно с наставниками на производстве,— контроль освоения необходимых видов работ, предусмотренных программой практики.

Наставничество позволяет ускорить процесс обучения основным навыкам профессии, развить способности самостоятельно и качественно выполнять возложенные на них задачи, адаптироваться к корпоративной культуре, усвоить традиции и правила поведения на предприятии, воспитать чувство личной ответственности за эффективную работу на своем участке. Наставник из числа работодателей передает личный опыт обучающемуся для освоения компетенций, необходимых для профессиональной деятельности и овладения в полном объеме современными методами и приемами труда, сопровождает процесс вхождения обучающегося в трудовой коллектив, освоения им корпоративной культуры предприятия, воспитывает у обучающегося чувство личной ответственности за эффективную работу на месте прохождения учебной и производственной практики.

На 2-3 курсе мы передаем обучающихся наставникам на производстве. Выведя свою группу автомехаников на 2 курсе на практику, я столкнулась с тем, что требуется участие и вмешательство мастера группы в производственные взаимоотношения. Т.к. большая часть учащихся моей группы были несовершеннолетними, то при выходе на производственную практику, я на период практики находилась на предприятии, где воочию увидела проблемы, с которыми сталкиваются практиканты о которых ранее подозревала, но которые в конечном итоге могли привести к разочарованию или даже к отторжению профессии. Около 70% обучающихся моей группы из неполных семей, воспитываемых мамами и бабушками, и при выходе на практику они впервые оказываются в мужском коллективе, где очень четко регламентированы отношения и все подчинено выполнению производственных задач.

Здесь ценится расторопность, четкость, быстрота реакции, скорость движения, чем не могут похвастаться некоторые обучающиеся в силу психологических особенностей, темперамента и просто неуверенности в себе, а промедление и задержка могут вызывать раздражение у наставника и мастера участка. Некоторая часть обучающихся сразу включилась в работу, другая же часть оказалась в стороне. Для этих обучающихся процесс адаптации и вливания в мужской коллектив оказался нелегким.

Не секрет, что на производстве есть некоторые моменты стереотипного, предвзятого отношения к студентам как к недобросовестным, безответственным работникам, пренебрежительное отношение к ним со стороны отдельных мастеров. Кто-то из ребят это спокойно преодолет, а у кого-то это вызывает еще большую неуверенность и даже страх перед своей профессией, что может привести к пропускам практики, и даже к нежеланию работать по профессии.

Роль мастера в данной ситуации – своевременно вмешаться и помочь разрешить проблему, не дожидаясь, когда этого практиканта за ненадобностью припишут в обслуживающий персонал «подай-принеси». Здесь требуется вмешательство мастера в виде беседы с руководителем практики от предприятия, или перевода к другому наставнику, или на другой участок, или даже на другое предприятие.

Присутствие мастера, представляющего интересы обучающихся в период практики на производстве, заставляет работодателя считаться с интересами практикантов, быть более внимательным к предоставляемым условиям для качественного прохождения ими практики.

Воспитательная роль мастера п/о не заканчивается при выходе на производственную практику, а продолжается вплоть до завершения учебы и получения диплома.

По окончании каждого учебного года мастером производственного обучения проводится анализ и подводятся итоги проделанной работы. Выявляются плюсы и минусы, чтобы в дальнейшем сгладить все недостатки в организации воспитательной работы. Главным подспорьем для мастера выступают результаты обучающихся, статистические данные, проверка документации.

Подводя итоги, выделим четыре главных особенностей воспитательной деятельности в колледже:

- направленность на формирование обучающегося и как профессионала, и как личности;
- стремление к тому, чтобы работа мастера производственного обучения создала механизм саморазвития и самовоспитания у обучающихся;
- создание атмосферы семьи, профессионализм и личностные качества мастера производственного обучения;
- мастер – главный субъект в педагогической деятельности.

Список литературы

1. ВКТУ им. Д. Серикбаева «Особенности производственной практики в современных условиях» Усть-Каменгорск: 2014г.-42с.
2. Кузьмина, Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. - М: Высшая школа, 1990.- 119с
3. Жуков, Г.Н. Основы педагогических знаний мастера производственного обучения. М.: ИРПО, 2003.- 249с.
4. Кушнер, Ю.З. Воспитательная деятельность мастера производственного обучения. Москва-Минск: Издательский центр АПО, 2001.- 164с. - С. 64-66.

УДК 377

Ж. Д. Контробаева

преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СТУДЕНТОВ КАК МЕХАНИЗМ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

Аннотация: Участие в startup проектах усиливает проектно-предпринимательскую деятельность студентов, которая является ключевым индикатором формирования предпринимательских, коммуникативных и компетенции личного самосовершенствования. Разработка инновационного проекта, совместная деятельность по его защите, развивают интеллект и самопознание, эмоциональная саморегуляция и самоподдержка.

Аңдатпа: Студенттердің стартап жобаларына қатысуы кәсіпкерлік, коммуникация және жеке өсу дағдыларын дамытудың негізгі көрсеткіші болып табылатын кәсіпкерлік қызметті байытады. Инновациялық жобаны құру және оны қорғау үшін бірлесіп жұмыс істеу психикалық дамуға, өзін-өзі анықтауға, эмоционалды тұрақтылық пен өзін-өзі қамтамасыз етуге ықпал етеді.

Abstract: Students' participation in startup projects enriches entrepreneurial activity, which is the main indicator of the development of entrepreneurship skills, communication and personal growth. The creation of an innovative project and joint work on its protection contribute to mental development, self-identification, emotional stability and self-sufficiency.

Ключевые слова: StartUp проект, инновационные проекты, проектная деятельность, предпринимательство, трудоустройство, исследовательская деятельность, работа в команде.

Будущее общества определяют личности, формирующиеся при современных условиях. В настоящее время происходит изменение запросов, предъявляемых работодателями к выпускнику, которые связаны с интенсивным развитием постиндустриального общества, в экономике которого преобладает инновационный сектор с высокой долей населения, занятого в сфере различных услуг. Научные исследования и разработки становятся главной движущей силой современной экономики. Наиболее ценными качествами выпускников являются уровень образования, высокое мастерство и квалификация, готовность к освоению новых знаний и обучению навыкам, настроенность на результат, умение доводить начатое дело до конца, творческое отношение к поставленным задачам [1, стр 5].

Однако общество желает видеть в выпускниках технического и профессионального образования не только грамотных специалистов, но и личности с активной гражданской позицией, направленной на улучшение различных социальных аспектов жизни: образования, здравоохранения, социальной сферы,

решение экологических проблем.

Startup - это временная организация, созданная для поиска уникальной или повторяемой, систематически масштабируемой бизнес - модели [2, стр 38]

Костанайском политехническом высшем колледже большое внимание уделено направленно на развитие предпринимательских способностей, которые успешно реализуется через участие в Startup проектах и конкурсах инновационных идей.[3, стр 55]

Являясь руководителем клуба студенческого предпринимательства «Бизнес без границ». Членами клуба являются более 50 студентов колледжа, мы развиваем исследовательских проекты в сфере экологии, образовании, IT технологии, сельского хозяйства. Вся деятельность направлена на формирования предпринимательских, коммуникативных компетенций и методов самосовершенствования у студентов и последствие выпускников.

Ежедневно в своей педагогической практике для формирования необходимых компетенций использую на занятиях, факультативах, тренингах и курсах повышения квалификации активные методы обучения и актуальные техники формативного оценивания.

Совместная исследовательская работа педагога и студентов является результативной, участники проектов являются победителями международных, республиканских и областных Startup конкурсов.

За время работы над Startup проектами было сгенерировано более 1000 идей, которые прошли, отбор стали объектом Мозговых штурмов, геймификации, и итоге были профинансированы и находятся на стадии реализации.

С 2018 года студенты Костанайского политехнического высшего колледжа являлись неоднократно победителями и призерами конкурсов стартап-проектов:

✓ в ежегодном конкурсе инновационных проектов «Болашаққа Ұмтылу» Д.Селькова (2018г) с проектом «Обучение детей школьного возраста с использованием анатомических моделей» стала обладатель гранта и сертификата победителя конкурса;

✓ В. Гетманчук (2019г) с проектом «Мини-завод по производству экоплитки» заняла 1 место и грант на реализацию проекта (Рис1);

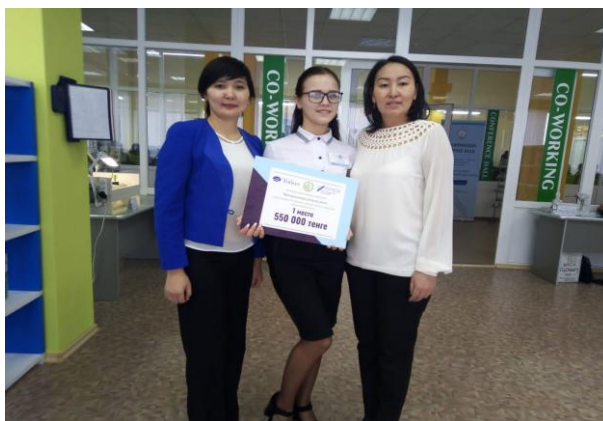

Рис 1. Инновационных проект «Болашаққа Ұмтылу» победитель Гетманчук Валентина

В фестивале социально-научных инициатив «KOSTANAY PROJECT» студенты завоевали первое место и ценные призы (Рис.2)

Рис 2. Победители фестиваля социально-научных инициатив «KOSTANAY PROJECT»

✓ в конкурсе организованном Министерством информации и общественного развития Республики Казахстан по присуждению гранта «Тәуелсіздік ұрпақтары» Бейсенов Э. был награжден сертификатом на 3 000 000 тенге (2020г) (Фото 3)

Рис 3. Сертификат на три миллиона тенге Эздар Бейсенов получил от Президента Касым-Жомарта Токаева

✓ Участия в областном конкурсе «Время возможностей», который был организован Корпоративным фондом «Республиканский фонд молодежного крыла «Жас Отан»» по заказу ГУ «Управление общественного развития акимата Костанайской области» проект «Эколес» получил гранд на реализацию проекта в сумме 300 000 тенге (2022г) (Фото 4);

Рис 4. Победитель конкурса «Время возможностей»

✓ Республиканский конкурс «Береги природу-сортируй мусор», проект «Экоплитка», получили 1 место и главный приз ноутбук, в феврале в рамках этого проекта планируем выступит на эко конференции в г.Астана. (2022г);

✓ В фестивале социально-научных инициатив «KOSTANAY PROJECT» организатором Фестиваля является Региональный научно-практический центр «Костанай дарыны», инициатором Фестиваля является ГУ «Управление образования акимата Костанайской области», студенты Фельдман Александра и Кашапова Екатерина стали обладателя 1 места и ценных призов (Фото 5) 2022 год.

✓

Рис 5. Победители фестиваля социально-научных инициатив «KOSTANAY PROJECT» 2022 год

Одним из приоритетных направлений проектно - предпринимательской деятельности является участие в научно-практических конференциях студенты высшего колледжа являются победителями международных конференций в Российской Федерации, Беларуси, Великобритании, Чехии, Польши.

Работа над проектом, общение с экспертами дают возможность проверить проект на уникальность, приобрести навыки дальнейшего решения проблем, активно продвигать и успешно реализовывать представленные проекты, что способствует формированию коммуникативных компетенций. Участие студентов в проектной деятельности развивают интеллект и самопознание, эмоциональную саморегуляцию и самоподдержку, что формирует компетенции личного самосовершенствования [4, стр 21].

Таким образом, работа над startup проектами – является механизмом обучения и воспитания, вовлечение в проектную - предпринимательская деятельность. Это дает возможность рассматривать его как метод формирования компетенций у студентов, которые необходимы для дальнейшего трудоустройства выпускников, способами которых являются поисковая практика, навыки анализа, самостоятельная исследовательская деятельность[5, стр 28]

Список литературы

1. Закирова Т.И. Проектная деятельность студентов как метод формирования компетенций студентов вузов // Современные проблемы науки и образования. – 2017. – № 5.
2. Бармина, В. Я. Педагогическое проектирование деятельности учителя по формированию универсальных учебных действий / В. Я. Бармина // Школа и производство. 2016. № 3.
3. Иванова, М. В. Опыт педагогического сопровождения проектной деятельности школьников / М. В. Иванова // Школа и производство. 2013. № 4.
4. Морозова, Е. Е. Формирование ценностного отношения к природе у младших школьников на основе проектной деятельности / Е. Е. Морозова, О. А. Федорова ; Саратов. гос. ун-т им. Н. Г. Чернышевского. Саратов : Издательство Саратовского университета, 2015. 252,
5. Педагогическое проектирование образовательных событий, нацеленных на достижение воспитательного идеала / С. В. Смирнова // Воспитание школьников. 2016. № 9/10.

УДК 377.5

В. Г. Косолапова

Преподаватель, магистр педагогики, КГКП «Рудненский политехнический колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Рудный

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА В РАМКАХ СОЦИАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Аннотация: Представлен опыт развития социального партнерства в рамках профессиональной подготовки студентов политехнического колледжа. Отмечается, что для развития профессиональной подготовки студентов необходима программа развития профессионального опыта с привлечением мастеров производственных предприятий социальных партнеров.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, студенты политехнического колледжа, социальное партнерство, практика, анализ, проблема.

Аңдатпа: Политехникалық колледж студенттерін кәсіби даярлау шеңберінде әлеуметтік әріптестікті дамыту тәжірибесі ұсынылды. Студенттердің кәсіби дайындығын дамыту үшін әлеуметтік серіктестердің өндірістік кәсіпорындарының шеберлерін тарта отырып, кәсіби тәжірибені дамыту бағдарламасы қажет.

Түйінді сөздер: Кәсіби дайындық, политехникалық колледж студенттері, әлеуметтік еріктестік, тәжірибе, талдау, мәселе.

Abstract: The experience of the development of social partnership in the framework of vocational training of students of the Polytechnic College is presented. It is noted that for the development of professional training of students, a program for the development of professional experience with the involvement of masters of production enterprises of social partners is necessary.

Keywords: professional training, students of the Polytechnic college, social partnership, practice, analysis, problem.

Актуальность данной темы обусловлена в обновлении содержания профессиональной подготовки конкурентоспособного специалиста, выпускника колледжа, усиления его практик ориентированной составляющей. В современных условиях социальное партнерство становится объективно необходимым условием подготовки специалистов, качество которых удовлетворяло бы требованиям потребителей. Именно профессиональные колледжи играют важную роль в формировании профессиональных навыков, учащихся в учебной и внеучебной деятельности и мотивации к саморазвитию в рамках выбранной специальности

Социальное партнерство в профессиональном образовании – это «особый тип взаимодействия образовательного учреждений с субъектами и институтами рынка труда, государственными и местными органами власти, общественными организациями, нацеленный на максимальное согласование и учет интересов всех участников этого процесса» [1]. Вопросам изучения различных аспектов социального партнерства посвящены работы современных исследователей. Так, особенности становления социального партнерства, перспективы использования его ресурсов раскрываются В.В. Комаровским, Н.С. Игнатьевым и др.; региональные аспекты деятельности институтов социального партнерства отражены в публикациях Т.Г. Деревягиной, О.Е. Подвербных, Г.Ю. Семигина и др.

Анализ опубликованных работ позволяет констатировать, что проблема социального партнерства в профессиональной педагогике находится пока еще на начальной стадии осмысления и обобщения. Данное исследование посвящено вопросам реализации социального партнерства в колледже с целью усиления профессиональной направленности в обучении студентов.

Исследование практики социального партнерства в системе профессионального образования свидетельствует, что успешно развивающиеся техникумы и колледжи добиваются этого не только за счет оптимального включения в процесс подготовки специалиста внутренних ресурсов учебного заведения, но и использования возможностей субъектов рынков труда и образовательных услуг, а также государственных и общественных структур, заинтересованных лиц (органы власти, предприятия и учреждения, школы, родители, студенты, преподаватели и др.) [2].

Проблема заключается в том, что социальное партнерство зачастую существует формально, на практике реализуется минимальными ресурсами, поскольку недостаточно отработаны механизмы взаимодействия и обратной связи. Требования модернизации Казахстанского образования актуализировали многие противоречия, копившиеся в системе профессионального образования и обусловили появление новых противоречий.

Анализ проблемного поля позволил выделить следующие **противоречия** между: требованием обеспечить практико-ориентированное опережающее развитие всей системы профессионального образования и отсутствием четких механизмов его реализации; требованием широкого внедрения в учебный процесс новых востребованных профессионально-ориентированных практик и формальным подходом к осуществлению социального партнерства для реализации данной задачи; необходимостью использования социального партнерства в колледже для повышения качества профессиональной подготовки будущих специалистов и недостаточным научно-методическим обеспечением данного процесса.

Таким образом, в современных условиях развития колледжей социальное партнерство становится объективно необходимым условием повышения качества подготовки специалиста. Выделенные противоречия позволили сформулировать исследовательскую задачу: определить, при каких условиях социальное партнерство будет способствовать профессиональной подготовке студентов в политехническом колледже.

Объект исследования: образовательный процесс в политехническом колледже.

Предмет исследования: развитие социального партнерства в рамках профессиональной подготовки студентов в политехническом колледже.

Цель исследования: обосновать, разработать и апробировать условия развития социального партнерства, способствующие профессиональной подготовке студентов.

Гипотеза исследования: развитие социального партнерства будет способствовать профессиональной подготовке студентов в политехническом колледже, если:

- определены направления социального партнерства, значимые для профессиональной подготовки специалистов в данном регионе;
- разработана и реализуется программа социального партнерства.

Задачи исследования:

На основе анализа психолого-педагогической литературы выявить значимость социального партнерства в подготовке профессиональных кадров на базе политехнического колледжа; рассмотреть сущность понятия «социальное партнерство» и его особенности в условиях политехнического колледжа; обосновать условия развития социального партнерства в политехническом колледже, способствующие профессиональной подготовке студентов колледжа; провести опытную работу и анализ ее результатов.

База исследования: Коммунальное государственное казенное предприятие «Рудненский политехнический колледж» Управления образования акимата Костанайской области.

Профессиональной подготовкой специалистов и рабочих среднего звена занимаются профессиональные образовательные организации.

Стандарты образования регламентируют, что для организации и проведения производственной учебной и производственной профессиональной практики на базе промышленных предприятий необходимо принимать участие в социальном партнерстве с будущими работодателями студентов, которыми и являются предприятия различных промышленных и производственных отраслей. [3].

Реализация системы социального партнерства позволяет вносить изменения, разрабатывать и утверждать ключевые и обоюдно выгодные функции образовательного процесса как со стороны учреждений ТиПО, так и со стороны предприятий различных видов отрасли.

В результате анализа литературы научных трудов были сделаны следующие выводы: социальное партнерство – это особый вид совместной деятельности между субъектами образовательного процесса, который характеризуется доверием, едиными целями и ценностями, добровольным вступлением в отношения, их прочностью и долговременностью, а также признанием взаимной ответственности сторон за продукт их сотрудничества и развития.

В результате выполненного исследования нами выявлено, что организационно-педагогическое обеспечение социального партнерства колледжа должно включать в себя мероприятия по корректировке содержания и организационных форм профессионально-образовательного процесса. Эти мероприятия должны быть основаны на рефлексии согласованной деятельности социальных партнеров, на сопряжении требований, предъявляемых работодателем, государством, колледжем и студентами, с учетом динамики этих требований.

Опытная работа по развитию социального партнерства в рамках профессиональной подготовки студентов колледжа проводилась на базе Рудненского политехнического колледжа. Общее количество рассмотренных лет, для проведения опытной работы составило 3 года. Опытная работа состояла из трех этапов: констатирующий этап, формирующий этап, контрольный этап. Проведенный анализ психолого-педагогической литературы позволил выделить компоненты профессиональных компетенций студентов политехнического колледжа: мотивационно-волевой, функциональный, коммуникативный и рефлексивный.

Для каждого из компонентов были подобраны и адаптированы методики. Диагностирование проводилось при помощи комплекса методов диагностического исследования, а также методов статистической обработки данных. Повторная диагностика уровней профессионального развития студентов показала, что уровни когнитивного, мотивационного и деятельностного критерия профессиональной подготовленности студентов значительно повысились.

Таким образом, гипотеза исследования о том, что развитие профессиональной подготовки студентов в политехническом колледже будет эффективно, если: разработаны и апробированы условия организационно-педагогического обеспечения социально-педагогического партнерства в Рудненском политехническом колледже и создана система социального партнерства через программу «Старт в будущее», организованы производственные конференции «Моя профессия. Мой опыт на производстве» с привлечением мастеров -социальных партнеров, нашла своё подтверждение.

В результате анализа были сформулированы основные выводы:

1. Профессиональная подготовка рассматривается как комплекс специальных знаний, умений и навыков, который способствует эффективной деятельности в определенной сфере. Окончательным этапом профессиональной подготовки считается работа студента в рамках производственной практики, чтобы у колледжа была возможность осуществлять полноценную профессиональную подготовку

студентов, необходимо наладить теснейшую взаимосвязь с производственными и промышленными предприятиями, то есть организовать социальное партнерство.

2. Социальное партнерство – это особый вид совместной деятельности между субъектами образовательного процесса.

3. Опыт работы по развитию социального партнерства в рамках профессиональной подготовки студентов колледжа проводилось на базе Рудненского политехнического колледжа. Анализ показал, что для осуществления профессиональной подготовки у политехнического колледжа имеются все внутренние и внешние условия. По данным первичной диагностики критериев профессиональной подготовки студентов был сделан вывод о том, что: не все студенты обладают хорошей (достаточной) теоретической (средний балл 3,82) и практической подготовкой, а именно проявляются недостаточность знаний, умений и навыков; у большинства студентов недостаточно трудового опыта для работы по их профессии (специальности) – 48% опрошенных. Для того, чтобы социальное партнерство между колледжем и предприятиями обеспечило эффективный процесс профессиональной подготовки студентов, было предложено разработать и апробировать систему социального партнерства через программу «Старт в будущее», спецпроект «Гид в будущее», производственные конференции «Моя профессия. Мой опыт на производстве». Цель программы заключается в повышении уровня профессиональной подготовки студентов Рудненского политехнического колледжа на основе социального партнерства [4].

Содержание программы социального партнерства «Старт в будущее» предполагает параллельное проведение комплекса мероприятий между предприятиями АОССТПО и другими предприятиями нашего города. Представлено в виде 6 блоков – «Организационно-правовые мероприятия», «Кадровое обеспечение», «Коррекция и внесение изменений в содержание основных рабочих программ Рудненского политехнического колледжа с использованием профессиональных стандартов предприятий-партнеров», «Модернизация учебной базы колледжа, «Участие предприятий-партнеров в процессе профессиональной подготовки студентов Рудненского политехнического колледжа», «Профориентация».

Повторная диагностика критериев профессиональной подготовки студентов колледжа после проведения формирующего этапа опытной работы показала, что уровни когнитивного, мотивационного и деятельностного критерия профессиональной подготовленности студентов значительно повысился. Степень обученности студентов в 22-23 учебном году составил 99,8%, в группе в 21-22 учебном году – 99,2%, в группе 20-21 учебном году – 99,5%. Процент успеваемости в разрезе рассмотренных лет: в группе 22-23 учебного года – 0,68%, в группе 21-22 учебного года – 0,70%, в группе 20-21 учебного года – 0,72%. Все студенты обладают хорошей (достаточной) теоретической и практической подготовкой. У большинства студентов наблюдается достаточность трудового опыта для работы по их профессии (специальности) – 68% опрошенных.

Таким образом, гипотеза исследования о том, что развитие профессиональной подготовки студентов в колледже будет эффективно, если: разработаны и апробированы условия организационно-педагогического обеспечения социально-педагогического партнерства в Рудненском политехническом колледже и создана система социального партнерства через программу «Старт в будущее», производственные конференции «Моя профессия. Мой опыт на производстве» с привлечением мастеров -социальных партнеров, нашла своё подтверждение.

Список литературы

1. Васина Е.В. Социальное партнерство и содержание профессионального образования. // Инновации в российском образовании. - М.: МГУП, 2000. - С. 40-42.
2. Зинченко Г. П. Социальное партнёрство [Текст] / Г. П. Зинченко, Ш. И. Рогов. – М: Академ.: «Центр», 2019. – 224 с.
3. Морозова Д.А., Морданова С.М Теория и методика воспитательной работы. Учебное пособие –Костанай: Костанайский филиал ФГБОУ ВО «Челябинский государственный университет», 2019. –178 с.
4. Рудненский политехнический колледж - Официальный сайт. URL: <http://rptk>

УДК 377.5

С. С. Кошкимбаева

Заместитель директора по учебной работе,
КГКП «Колледж строительства», УО области Абай,
город Семей

ПОДГОТОВКИ КАДРОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация: Совершенствование подготовки работников, повышения уровня их профессиональной квалификации относится у числу важнейших элементов комплекса работ в переходной экономике. Главной задачей современной системы подготовки и повышения квалификации рабочих является преодоление сложившихся в прошлом несоответствий в подготовке кадров по профессиям и квалификации и сбалансированном удовлетворении потребностей конкретного производства с учетом перспектив его развития в квалифицированных работниках.

Влияние профессиональной подготовки рабочих на экономический рост состоит в том, что рабочие, обладающие необходимым объемом знаний, умений и навыков, обеспечивают более высокую производительность и качество труда при рациональном использовании материальных ресурсов.

Система подготовки, переподготовки и повышения квалификации работников на предприятии в условиях рынка, с одной стороны, должна быстро реагировать на изменение потребностей производства в рабочей силе, а с другой – предоставить работникам возможность для обучения в соответствии с их интересами.

Совершенствование подготовки работников, повышения уровня их профессиональной квалификации относится у числу важнейших элементов комплекса работ в переходной экономике. Главной задачей современной системы подготовки и повышения квалификации рабочих является преодоление сложившихся в прошлом несоответствий в подготовке кадров по профессиям и квалификации и сбалансированном удовлетворении потребностей конкретного производства с учетом перспектив его развития в квалифицированных работниках. Это обуславливается необходимостью научно обоснованного определения реальных потребностей производства в квалифицированных кадрах нужного количества и качества.

Квалификация рабочих в современных условиях характеризуется такими признаками, как глубокие общеобразовательные технические и профессиональные знания, мастерство и профессиональная подвижность. Уровень развития рабочей силы непосредственно связан с изменением и совершенствованием технического базиса производства. Научно-технический прогресс в современных условиях влияет на всю систему производственных сил, затрагивая в первую очередь человека как главную производительную силу общества с его способностью трудиться, создавать материальные блага, меняя содержание и условия трудовой деятельности, место человека в производстве.

НТП порождает новые отрасли промышленности и углубляет специализацию производства. Это обуславливает возникновение новых профессий и специальностей и в то же время ведет к исчезновению профессий, связанных с отмирающим видом производства и труда. Интенсификация с использованием роботов, автоматизированных систем машин, электронной и микропроцессорной техники меняет функциональное содержание труда. Все большее значение в автоматизированном производстве приобретают более сложные функции с повышенными затратами умственной энергии (расчет, контроль, управление, техническое обслуживание машин и наблюдение за их работой). Все это приводит к изменению профессионально - квалификационного состава работников.

Высший технический уровень производства с жесткостью технологического закона требует соответствия рабочей силы и средств труда, опережение роста квалификации рабочих в качестве предпосылки эффективного использования новой техники. [2]

Также в условиях современного производства все больше возрастает значение психологического фактора рабочей силы, интеллектуальной деятельности работника, роста его производственной и общей культуры, умения воспринимать и обрабатывать научную информацию. В свою очередь рост культурно-технического уровня трудящихся является одним из важнейших условий обеспечивающих поступательный процесс общества. С экономической точки зрения культурно-технический уровень предприятия – это богатство, которое предпосылку для развития и повышения эффективности производства и НТП. Влияние профессиональной подготовки рабочих на экономический рост состоит в том, что рабочие, обладающие необходимым объемом знаний, умений и навыков, обеспечивают более высокую производительность и качество труда при рациональном использовании материальных ресурсов.

Еще одним важным моментом является характерная особенность современного производства использование ЭВМ, что требует дальнейшего совершенствования подготовки кадров к овладению этой техникой. Причем важной проблемой является необходимость изыскания и использования новых форм и методов подготовки кадров для работы с новейшей техникой, освоение которой имеет существенное значение для повышения эффективности производства. В связи с этим изменяется и сам процесс подготовки рабочих кадров. Целостная система подготовки кадров обеспечивающая воспроизводство квалифицированной рабочей силы в соответствии с потребностями развития производства и его постоянного технического обновления, должна быть рассчитана на то, чтобы воздействовать на каждого работника в течении всей его трудовой деятельности. Каждая ступень

обучения призвана быть продолжением предыдущей и в наибольшей степени отвечать как способностям и возможностям работника, так и потребностям производства.

Таким образом, в условиях перехода к рыночной экономике на основе НТП предъявляются новые, более высокие требования к работникам, их профессиональной подготовке, техническим и экономическим знаниям. [2]

Организация и методика производственного обучения.

Обучающая деятельность предприятия представлена достаточно разнообразными ее видами (рис. 1.1.). Прежде всего обращает на себя внимание, что обучение может быть организовано непосредственно на предприятии собственными силами. Во вне заводском обучении роль предприятия сводится к определению требований не только к количеству, но и к направленности обучения, закрепленных в соответствующих договорах на подготовку. Само обучение осуществляется в специально обучающих центрах, а также в системе высшего и среднего специального образования.

Система подготовки, переподготовки и повышения квалификации работников на предприятии в условиях рынка, с одной стороны, должна быстро реагировать на изменение потребностей производства в рабочей силе, а с другой – предоставить работникам возможность для обучения в соответствии с их интересами. [1]

Перед системой управления персоналом на предприятии стоят следующие задачи в области подготовки, переподготовки кадров и повышения их квалификации:

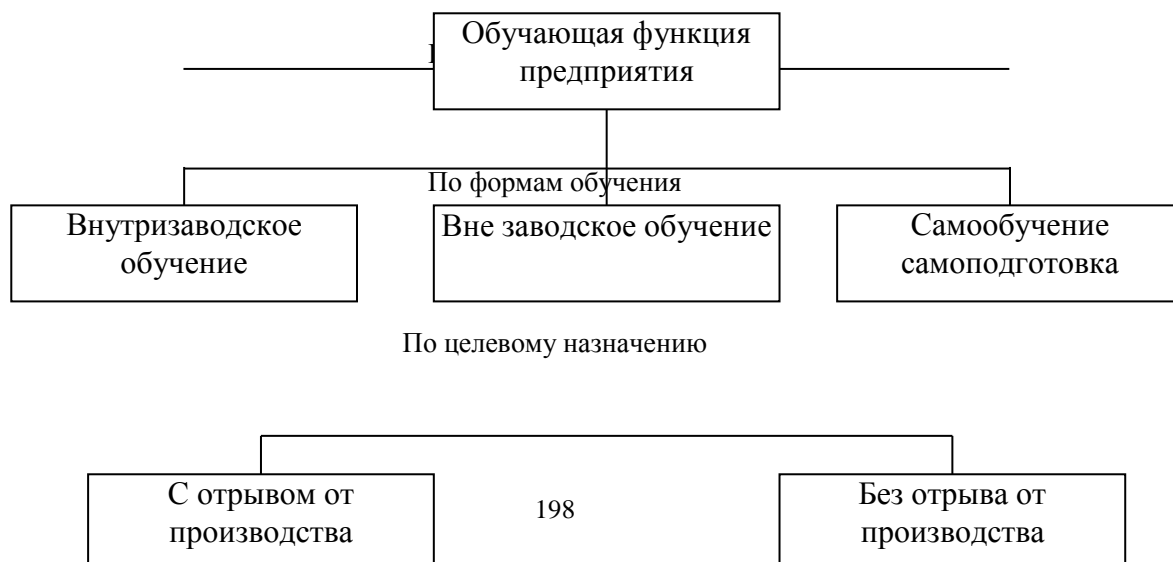
1. выработка стратегии в формировании квалифицированных кадров;
2. определение потребности в обучении кадров по отдельным его видам;
3. правильный выбор форм и методов подготовки, переподготовки и повышения квалификации;
4. выбор программно-методического и материально-технического обеспечения процесса обучения как важного условия качественного обучения;
5. изыскание средств для финансирования всех видов обучения в необходимом количестве и с требуемым качеством.

Существует еще одна разновидность задач производственного обучения, которая делится следующим образом:

1. при подготовке новых рабочих:
 - а) привитие обучаемым профессиональных навыков;
 - б) изучение наиболее рациональных рабочих приемов на основе опыта передовых производств;
 - в) освоение норм выработки, достижение качественных показателей;
 - г) усвоение правил техники безопасности и промышленной санитарии.
2. при повышении квалификации рабочих:
 - а) совершенствование имеющихся навыков;
 - б) освоение новых, более сложных работ и навыков;
 - в) освоение новой техники и технологии, изучение передовой организации производства;
 - г) Освоение новых методов и приемов труда и его организации.

Обучение невозможно без знания принципов обучения, т.е. основных положений, на которых базируется успешно организованная теория образования и обучения и успешно организованный учебно-производственный процесс.[4]

Основные принципы обучения представлены в таблице 1.1.

Вне зависимости от места обучения

Таблица 1.1 - Основные принципы обучения.

Принципы	Осуществляются
1	2
Обучение на уровне требований передовой техники производства	1. Глубоким знанием научных основ производства. 2. Применение в учебном процессе наиболее современных машин и механизмов, передовых технологических процессов и способов труда.
Обучение на основе производительного труда	3. Строгим соблюдением программ производственного обучения. 4. Выполнением производственных общественно-полезных работ в процессе обучения. 5. Сочетанием обучением в учебных цехах, мастерских, на участках с участием производства.
Наглядность обучения	6. Проведением экскурсий, показом технологических, трудовых процессов и их элементов, демонстрацией кинофильмов, образцов моделей, макетов, схем, чертежей и т.д.. 7. Постоянным пополнением учебных кабинетов наглядными пособиями и совершенствованием методов их использования.
Систематичность и последовательность в обучении.	8. Строгим соблюдением системы обучения по программе. Постоянным переходом от известного материала к неизвестному, от простых работ к сложным. 9. Правильным подбором упражнений и учебно-производственных программ и заданий.
Доступность и посильность обучения, учет возрастных и индивидуальных особенностей обучаемых.	10. Продуманной дозировкой учебного материала. 11. Применение разнообразных методов обучения в соответствии с характером учебного материала и оказанием своевременной помощи обучаемым. 12. Установлением для обучаемых норм времени в зависимости от периодов обучения.
Прочность усвоения знаний и навыков	13. Ярким, доходчивым и запоминающимся объяснением и показом. 14. Систематическим повторением и постепенным усложнением изучаемого материала, подачи его в различных сочетаниях. 15. Максимальной активностью и самостоятельностью обучаемых в выполнении ими заданий.

В техническом обучении кадров на предприятии приняты следующие методы:

1. методы сообщения новых знаний:
 - а) объяснение;
 - б) рассказ;
 - в) беседа;
 - г) лекция;
2. методы закрепления материала
 - а) лабораторная работа;
 - б) экскурсия;
 - в) упражнение;
 - г) выполнение домашнего задания;
3. методы проверки и оценки знаний
 - а) устный опрос;
 - б) письменная проверочная работа;
 - в) контрольная работа;
 - г) экзамен.

I стадия – анализ производства с точки зрения человеческого фактора (работа творческая, благоприятный социально-психологический климат, продукция конкурентноспособная);

II стадия – описание должностных операций;

III стадия – список знаний, умений, навыков;

IV стадия – определение критериев профессионального мастерства (тесты, таблицы, экзаменационные вопросы);

V стадия – определение учебных целей (что знать, что уметь, что делать, в какой степени нужно знать и уметь);

VI стадия – разработка учебных программ;

VII стадия – оценка процесса обучения.

Управление профессиональным обучением кадров.

Профессиональное обучение делится на производственное и теоретическое.

Рассмотрим структуру производственного обучения. Все работы выполняемые рабочим любой профессии и квалификации, можно разделить на несколько групп. В каждой из них используются одинаковые или сходные трудовые операции или приемы. Комбинируя типичные операции или приемы, рабочий выполняет работу по своей специальности.

Этим определяется структура производственного обучения. В начале осваиваются разрозненные типичные трудовые действия, приемы и операции, затем их комбинации.

В связи с этим производственное обучение делится на три периода:

1. период упражнений, когда показываются, осваиваются и закрепляются типичные приемы и операции;
2. Период выполнения учебно-производственных заданий, когда с помощью освоенных типичных приемов и операций выполняются ряд постепенно усложняющихся заданий и их комбинаций;
3. Период самостоятельной работы, когда обучаемый выполняет работы на рабочем месте, которое он займет после обучения, приучается к самостоятельной работе. Третий период заканчивается квалификационным испытанием. [3]

При производственном обучении инструктор передает свой опыт, а обучаемый воспринимает этот опыт – учится работать. По ходу своего обучения инструктор предоставляет обучаемому все большую самостоятельность, переходя от объяснений к текущим замечаниям, напоминаниям и советам.

Производственное обучение сопровождается теоретическим обучением, при котором изучаются основы технических знаний, необходимые для сознательного выполнения производственных работ и помогающие в дальнейшем рабочему в производственном росте. Они дают обучаемому знания технологии, понимания смысла и правил выполнения работы.

Для теоретических знаний организуются группы рабочих, обучающихся одной или родственными специальностями.

Теоретические занятия ведут квалифицированные инженеры или техники по программе и определенному расписанию, обеспечивающему окончание теории к моменту начала третьего периода производственного обучения. Обучаемый выполняет самостоятельную работу, понимая ее теоретические основы, приучается использовать полученную теорию на практике. [4]

Основным документом, определяющим содержание, объем и целесообразную последовательность обучения, являются учебная программа. Ей предусматривается систематическое, последовательное освоение техники и технологии, методов труда на основе достоверных теоретических данных, то есть увязка производственного и теоретического обучения.

Любой вид обучения проводится при наличии учебных программ. Право на утверждение учебной программы принадлежит только главному инженеру, или лицу исполняющему его обязанности. [2]

Учебные программы разрабатываются как наиболее квалифицированными специалистами, преподавателями, так и сторонними лицами на договорных началах.

Заводские программы для рабочих, связанных с обслуживанием и ремонтом оборудования должны согласовываться с технадзором. Для того, чтобы обучение было для обучаемого посильным, программа в целом и каждый ее раздел, построены так, что все новое основывается на уже известном, и обучаемый постепенно переходит от простого к сложному.

Каждая программа содержит:

- объяснительную записку;
- производственно-квалификационную характеристику по данной профессии и квалификации;
- тематический план и программу теоретического обучения;
- тематический план и программу производственного обучения;
- перечень рекомендуемой литературы и наглядных пособий.

Организация видов профессионального обучения. Подготовка и переподготовка рабочих.

Подготовка новых рабочих – это первоначальное профессиональное обучение лиц, ранее не имевших рабочей специальности.

Подготовка квалифицированных рабочих осуществляется в профессионально-технических училищах, а также в учебных комбинатах и непосредственно на производстве. [1]

Подготовка новых рабочих осуществляется на предприятии по индивидуальной, групповой и курсовой формам обучения, включающих не только производственное обучение, но и изучение теоретического курса в объеме, обеспечивающем освоение профессиональных навыков начальной квалификации, необходимых в условиях механизированного и автоматизированного производства. Сроки такого обучения составляют 3 месяца в зависимости от сложности профессии и специальности. Заканчивается обучение сдачей квалификационного экзамена и присвоении рабочему определенного тарифного разряда.

При индивидуальной форме подготовки каждый обучающийся прикрепляется в высококвалифицированному рабочему, мастеру или другому специалисту либо включается в состав бригады, где его производственным обучением руководит бригадир или другой член бригады. Теоретический курс индивидуальной подготовки изучается обучающимся самостоятельно.

При групповой форме обучающиеся объединяются в учебные бригады и выполняют работу согласно учебной программе под руководством бригадиров-инструкторов. Численный состав учебных групп устанавливается в зависимости от сложности овладеваемой профессии и производственных условий.

Курсовая форма подготовки используется для обучения рабочих особо сложным профессиям, требующим значительного объема теоретических знаний различного вида работ, которыми невозможно овладеть на рабочем месте. Теоретическое обучение при этом производится в учебно-курсовых комбинатах, на постоянно действующих курсах, создаваемых отраслевыми министерствами, а также в вечерних отделениях ПТУ (по договорам за счет средств предприятия).

Сроки подготовки новых рабочих определяются нормативными документами и не подлежат сокращению, за исключением лиц, имеющих техническое образование. Теоретические занятия и производственное обучение проводится в пределах продолжительности рабочего дня. [6]

Переподготовка – получение новой специальности из числа лиц, имевших рабочую профессию для удовлетворения потребности предприятия и рынка труда в данной специальности.

Рассмотрим особенности организации процесса переподготовки на предприятии. Наиболее широко она практикуется на предприятиях, ориентированных в своей кадровой политике на собственную рабочую силу. Необходимость в переподготовке вызывают такие процессы, как высвобождение работников и их плановое продвижение, внутривоздушная текучесть работников.

Следует иметь в виду, что переподготовка касается не только высвобождаемых рабочих, но и рабочей силы при формировании ряда профессий широкого профиля. В этом случае переподготовка должна тесно увязываться с профессионально-квалификационным продвижением рабочих, а основная ее форма – это обучение смежным и вторым профессиям.

Особенность переподготовки кадров – контингенте рабочих, которых она охватывает. Это в основном рабочие средних и старших возрастов, проработавшие определенное время по определенной профессии, что накладывает свою специфику на обучение.

Управление процессом переподготовки работников предполагает:

- определение масштабов переподготовки и факторов влияющих на нее;
- выбор форм переподготовки с учетом достижения нужного результата с минимизацией средств на ее проведение;
- проведение социологических исследований среди высвобождаемого контингента работников.

Структура вакантных рабочих мест и их требования к квалификации рабочей силы, а также структура высвобождаемых рабочих по уровню квалификации и определяет характер переподготовки (табл. 2.1.) [1]

Переподготовка кадров проводится за счет средств относимых на себестоимость продукции.

При расчете средств, необходимых на переподготовку кадров, должны учитываться не только затраты на сам процесс обучения, но материальное обеспечение работников в процессе их переподготовки.

Таблица 1.2 - Структура высвобождаемых рабочих по уровню квалификации.

Новые рабочие места	Высвобождаемые рабочие	
	Квалифицированные	Неквалифицированные
Предъявляют требования к квалификации рабочих.	Необходима переподготовка с учетом имеющейся у рабочего задела знаний и навыков по прежним профессиям. Обучение по индивидуальным учебным планам.	Необходима переподготовка по типовым учебным планам.

Не предъявляют требований к квалификации.	Переподготовка не обязательна (вариант встречается редко и может быть связан со сменой условий труда на более благоприятные)	Переподготовка не обязательна
---	--	-------------------------------

Обучение рабочих вторым профессиям.

Обучение вторым профессиям – это подготовка рабочих, уже имеющих профессию по основной деятельности с целью получения дополнительной с начальным уровнем квалификации для данного структурного подразделения. Обучение вторым профессиям организуется для расширения их профессионального профиля, подготовка к работе в условиях применения прогрессивных форм организации и оплаты труда.

Обучение вторым профессиям организуется для повышения профессионального мастерства рабочих, расширения их производственного профиля, подготовки к работе в условиях бригадной или другой коллективной форме организации труда, а также по совмещению профессиям. Ранее обучение рабочих вторым профессиям считалось одной из форм повышения квалификации. Однако по организации учебного процесса и содержанию используемой учебной документации оно ничем не отличается от переподготовки. Разница была лишь в том, что после переподготовки рабочий начинал трудиться по новой профессии, продолжая работать по прежней или основной. К тому же на практике и после освоения второй профессии он нередко переключался на нее. Таким образом подобное разграничение носило формальный характер. [5]

Повышение уровня квалификации по второй профессии осуществляется для рабочих основной профессии на производственно-экономических курсах.

Срок освоения второй профессии минимального уровня не должен превышать 3-х месяцев, при этом не допускается сокращение специального курса охраны труда.

На основании литературного обзора можно сделать следующие выводы:

1. Подготовка и повышение квалификации работников в настоящее время должны носить непрерывный характер и проводиться в течение всей трудовой жизни.
2. Предприятия должны рассматриваться затраты на подготовку персонала как инвестиции в основной капитал, которые позволят наиболее эффективно использовать новейшие технологии.
3. Подготовка кадров заключается в обучении их трудовым навыкам, необходимым для качественного выполнения работы. Для эффективности непрерывного обучения необходимо, чтобы работники были в нем заинтересованы. Администрации необходимо создать климат, благоприятствующий обучению.
4. Обучение полезно и нужно в трех случаях:
 - а) когда человек поступает на работу;
 - б) когда работника назначают на новую работу;
 - в) когда установлено, что у работника не хватает определенных навыков для работы.

Список литературы

1. Е.В. Маслов. Управление персоналом предприятия. – М.: Инфра-М, 1999 г., 295 стр.
2. Основы научной организации труда на предприятии: Учебное пособие для высшей школы. Под ред. Н.А. Полякова. – М.: Профиздат, 1987 г., 2875 стр.
3. Организация и методика производственного обучения рабочих: Методические указания работникам отделов технического обучения под ред. Г.К. Пукас. – Днепропетровск, 1987 г., 305 стр.
4. Формы и методы обучения рабочих на предприятии: Методическое пособие для преподавателей теоретического обучения под ред. М.М. Сибирякова. – Свердловск, 1988 г., 115 стр.
5. Положения о порядке подготовки и повышения рабочих для присвоения, повышения и подтверждения разрядов ОАО «ММК им. Ильича»
6. Приказ № 80 от 213.03.95 года ОАО «ММК им. Ильича»
7. Руководство персоналом организации. В.П. Перачев. – Москва, 1998 г., 447 стр.
8. Управление организацией: Учебник /под ред. А.Г. Поршнева. З.П. Румянцевой – 2-е издание, Москва, 1999 г., 282 стр.
9. Методические указания к выполнению курсовой работы по дисциплине «Организация, нормирование и оплата труда» (под ред. А.А. Лыкина) – ПГТУ, Мариуполь, 1995 г.
10. Герчекова И.А. Менеджмент: Учебник. – М.: Бизнес и биржи, 1994 г., 620 стр.
11. Курс экономического анализа под редакцией проф. М.И. Балашова, А.Д. Шеремета. –М.: Финансы, 1978 г., 107 стр.
12. Методика планирования финансирования и ведения учета и отчетности производственно-технического обучения рабочих кадров на производстве. 98 стр.
13. Охрана труда в машиностроении. –М.: Высшая школа, 1998 г., 292 стр.

14. Бринза В.Н. Зиньковский М.М. Охрана руда в черно металлургии. – М.: Металлургия, 1982 г., 336 с.
15. Черкасов Г.Н., Громов Ф.А. Условия труда: анализ и пути совершенствования. – М.: Профиздат, 1974 г., 176 стр.
16. СНиП Естественное и искусственное освещение. Нормы проектирования. Светотехника. 1979 г.
17. Еланский И.И., Вентиляция и отношение гальванических и травильных цехов. – М.: Машиностроение, 1992 г., 134 стр.
18. Типовые правила пожарной безопасности для промышленных предприятий. – М.: Стройиздат, 1976 г., 62 стр.
19. Методические указания к разработке раздела «Охрана труда» в дипломных проектах для студентов по направлениям подготовки 0501 «Экономика и производство» и 0502 «Менеджмент». Составители: Александров Ю.А., Шлапак Н.С. ПГТУ, Мариуполь, 1999 г.
20. Шоботов В.М. Учебное пособие «Оценка обстановки при чрезвычайных ситуациях»
21. Максимов Н.Т. «Радиационные загрязнения и их измерение». – М.: Энергоатомиздат, 1989 г.
22. Шоботов В.М. Методическая разработка «Чрезвычайных ситуаций технического характера. Аварии на радиационно»
23. Шоботов В.М. Учебное пособие «Действия производственного персонала и населения в чрезвычайных ситуациях».

УДК 37.012.3

Т.Н. Кравченко

магистр биологии, преподаватель общеобразовательных дисциплин
КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ ГРАМОТНОСТЬ СЕГОДНЯ – ОСНОВА СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: в статье рассматривается вопрос формирования функциональной грамотности как основы современного образования. Перечисляются требования к заданиям по оцениванию естественнонаучной грамотности, направленные на развитие трех основных компетенций. Автором приводятся примеры учебных заданий, направленных на развитие функциональной грамотности в рамках дисциплины биология.

Андатпа: мақалада қазіргі білім берудің негізі ретінде функционалдық сауаттылықты дамыту мәселесі қарастырылған. Үш негізгі құзыреттілікті дамытуға бағытталған жаратылыстану сауаттылығын бағалау тапсырмаларына қойылатын талаптар келтірілген. Автор биология пәні аясында функционалдық сауаттылықты дамытуға бағытталған оқу тапсырмаларының мысалдарын келтіреді.

Abstract: The article discusses the issue of developing functional literacy as the basis of modern education. Requirements for science literacy assessment tasks aimed at developing three core competencies are listed. The author provides examples of educational tasks aimed at developing functional literacy within the discipline of biology.

Ключевые слова: функциональная грамотность, естественнонаучная грамотность, научное объяснение явлений, компетенции, современное образование.

Сегодня мы живем в эпоху глобальных вызовов. Вокруг нас нестабильный, непредсказуемый, сложный и неоднозначный мир, требующий от нас умений принимать грамотные и ответственные решения. Значение термина «функциональная грамотность» изменялось, начиная с 1957 года до сегодняшних дней. Если в 1965 году на Всемирном конгрессе министров просвещения в Тегеране, под функциональной грамотностью понималось «совокупность умений читать и писать для использования в повседневной жизни и решения житейских проблем», то современное понятие выходит за рамки простых умений и навыков читать-писать-понимать-ориентироваться и постепенно начинает включать более широкие сферы общественной и культурной жизни. Теперь это полноценно и эффективно функционировать как члены сообщества, граждане и работники. В 21 веке функциональная грамотность приобретает социально-экономическое значение.

Мы педагоги в рамках учебно-воспитательного процесса должны создать такие условия, чтобы наши обучающиеся обладали готовностью успешно взаимодействовать с изменяющимся окружающим миром, возможностью решать нестандартные учебные жизненные задачи, способностью строить

социальные отношения в группе и колледже, а также совокупностью рефлексивных умений, обеспечивающих оценку своей грамотности, стремление к дальнейшему образованию.

Естественнонаучно грамотный студент стремится участвовать в обоснованном и аргументированном обсуждении проблем, относящихся к естественным наукам и технологиям, что требует от него следующих компетентностей:

- научно объяснять явления;
- понимать основные особенности естественнонаучного исследования;
- интерпретировать данные и использовать научные доказательства для получения выводов.

Поэтому моя задача, как преподавателя биологии, соблюдать определенные требования к заданиям по оцениванию естественнонаучной грамотности. Они должны быть направлены на проверку перечисленных выше компетентностей и при этом основываться на реальных жизненных ситуациях. Именно такие задания составляют измерительный инструментарий. Задание включает в себя описание реальной ситуации (контекст), представленное, как правило, в проблемном ключе, и ряд вопросов, связанных с этой ситуацией. Именно наличие контекста с проблемной ситуацией дает ответ на вопрос студенту, зачем может понадобиться то или иное естественнонаучное знание. Также при разработке заданий по ЕНГ очень важно учитывать уровни познавательных действий, которые должен выполнить обучающийся для выполнения задания. Это может быть одношаговая процедура, например, распознать факты, термины или найти единственную точку на графике или таблице (низкий уровень); использование и применение понятийных знаний для объяснения явлений, интерпретировать простые наборы данных в виде таблиц или графиков (средний уровень); третий (высокий) уровень, когда, студент анализирует сложную информацию, оценивает доказательства, учитывая разные источники информации, разрабатывает план к решению проблемы.

Так, для оценивания компетенции «научное объяснение явлений» можно предложить студентам описать достаточно стандартную ситуацию, для объяснения которой можно напрямую использовать программный материал. Или описать нестандартную ситуацию, для которой студент не имеет готового объяснения и для получения объяснения она должна быть преобразована в типовую известную модель. Еще можно предложить учебное задание, в котором предлагается объяснить, на каких научных знаниях основана работа описанного технического устройства или технологии.

Для формирования компетенции «понимание особенностей естественнонаучного исследования» использую следующие учебные задания: по краткому описанию хода исследования предлагается сформулировать его цель; по описанию проблемы сформулировать или оценить идею исследования или описать его этапы; предложить гипотезы, объясняющие описанное явление и обязательно предложить способы их проверки.

Оценивание компетенции «интерпретация данных и использование научных доказательств для получения выводов» предполагает использование таких учебных заданий как, формулировка выводов на основе интерпретации данных, представленных в различных формах: графики, таблицы, диаграммы, фотографии, словесный текст; преобразовать одну форму информации в другую, например: словесную в схематический рисунок, табличную форму в график или оценить с научной точки зрения корректность и убедительность утверждений, содержащихся в различных источниках, например, сообщениях СМИ, высказываниях людей и другое.

Приведем два примера учебных заданий, направленных на развитие естественнонаучной грамотности в рамках дисциплины «Биология»:

Пример 1.

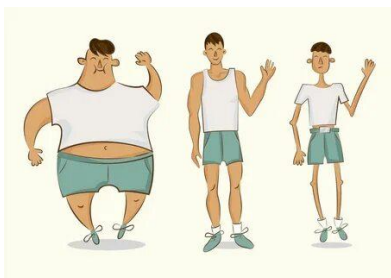
Тема: Строение и функции аденозинтрифосфорной кислоты (АТФ).

Результат обучения: Объяснять значение аденозинтрифосфата (АТФ);

Критерии оценивания: описывает строение и функции аденозинтрифосфата (АТФ), объясняет роль АТФ для живых организмов.

Задание:

Ожирение – одна из глобальных медико-социальных проблем современности. Из-за переизбытка в печени и в мышцах организма накапливается большое количество гликогена. Гликоген это резервный полисахарид, выполняющий роль депо глюкозы в организме. Количество лиц, имеющих излишний вес, ежегодно увеличивается. В 2020 г. ожирением страдали около 12 % взрослых жителей планеты старше 20 лет, а около 35 % имели избыток массы тела, что составляло 400 миллионов и более 1,6 миллиарда людей соответственно. Для снижения веса и приведения массы тела к норме некоторыми врачами разработана методика «лечебного голодания», в

результате которого прекращается поступление питательных веществ через желудочно-кишечный тракт, организм переходит на питание из накопленных запасов. При длительном голодании организм начинает извлекать питательные вещества и энергию из больных и пораженных клеток. Это способствует избавлению от шлаков, вредоносных бактерий и вирусов.

1. Объясните наличие энергии для жизнедеятельности человека во время «лечебного голодания»?
2. Охарактеризуйте влияние голодания на выздоровление организма человека.

Дескрипторы:

1. Объясняет образование энергии во время лечебного голодания.
2. Устанавливает взаимосвязь между лечебным голоданием и выздоровлением организма.

Пример 2.

Тема: Строение поперечно-полосатой мышечной ткани. Механизм сокращения мышечного волокна.

Результат обучения: Интерпретировать ультраструктуру поперечнополосатой мышечной ткани на микрофотографии

Критерии оценки: Объясняет механизм мышечного сокращения с помощью теории скользящих нитей

Задание:

Физические нагрузки и тренировки оказывают значительное влияние на мышцы. Учителя физкультуры предупреждают, что физиологическая активность работы мышц при сокращении зависит от наличия в них кислорода и ионов кальция. Мышечные волокна при отсутствии кислорода продолжают работать за счет анаэробного гликолиза. При повышенных физических нагрузках в скелетных мышцах накапливается молочная кислота, вызывающая болезненные движения и жжение в мышцах. Также при этом у мышечных клеток нарушается мембрана, высвобожденная жидкость, вызывает отечность. При низкой концентрации ионов кальция мышечные волокна находятся в расслабленном состоянии и сокращаться в полном объеме не могут. Ученики 4 класса после двух уроков физкультуры пожаловались на боль в мышцах.

Мышечные волокна при отсутствии кислорода продолжают работать за счет анаэробного гликолиза.

1. Укажите причину мышечной боли у учащихся 4 класса.
2. Составляет рассказ о роли ионов кальция в мышечном сокращении, используя указанные предложения.

Текст: Роль ионов кальция в мышечном сокращении:

При активизации мышечного волокна ионы кальция..... и его концентрация..... Ферментативная активность головок и возрастает гидролиз АТФ. Повышение концентрации сопровождается его связыванием..... За счет освобожденной энергии происходит..... оставшиеся без тропонина белки начинают взаимодействовать и В конце цикла за счет биохимической реакции ионы Ca возвращаются

3. Составьте не менее трех рекомендаций для учащегося с целью правильной работы мышц на уроках физкультуры.

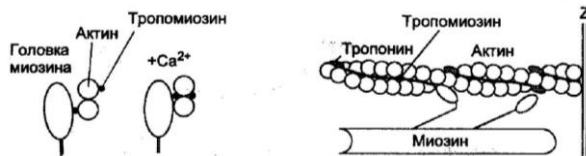
Дескрипторы:

1. Называет причину мышечной боли у учащихся 4 класса.
2. Составляет рассказ о роли ионов кальция в мышечном сокращении.
3. Составляет не менее трех рекомендаций для учащегося с целью правильной работы мышц на уроках физкультуры.

Сегодня функциональная грамотность – это основа современного образования. Учитывая важность и значимость развития функциональной грамотности, со стороны государства предприняты серьезные действия относительно обновления содержания образования. Нам, педагогам, необходимо систематически самосовершенствоваться для создания творческой атмосферы на занятиях, грамотно сочетать классические педагогические и инновационные технологии, и, в то же время, быть гибкими в выборе методов и средств обучения. В настоящее время ведущей задачей педагога является формирование функционально грамотной личности, так как у будущего учителя кроме предметных компетенций должны быть сформированы компетенции в области функциональной грамотности с тем, чтобы он был способен формировать и развивать функциональную грамотность у своих учеников.

Список литературы

1. Функциональная грамотность // Терминологический словарь современного педагога – Режим доступа: URL: <https://didacts.ru/termin/funkcionalnaja-gramotnost.html> [Дата обращения: 21.10.2023];

2. Функциональная грамотность //Современный образовательный процесс, основные понятия и термины /Авторы-составители М.Ю. Олешков, В.М. Уваров. — М.: Компания Спутник+,2006 -191 с. – Режим доступа: URL: <http://niv.ru/doc/dictionary/educational-process/fc/slovar-212.htm#zag-1029> [Дата обращения: 21.10.2023].

3. «Что такое научная грамотность и почему нам это нужно?», Дерек Ходсон, УИС, Университет Торон; Режим доступа <http://www.mun.ca/educ/faculty/mwatch/fall05/hodson.htm> [Дата обращения: 21.10.2023].

ӘОЖ 37.012.3

М.П.Кружнова, А.Б. Буранова
преподаватели, КГКП «Костанайский высший педагогический колледж».
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

СПАНДИЯР КӨБЕЕВТІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИДЕЯЛАРЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ

Аннотация . В данной статье показана актуальность педагогических идей педагога – новатора Спандияра Кубеева. Подчеркивается, что его труды являются направлением для учителей современной школы. Автор приводит примеры использования педагогического наследия Спандияра Кубеева в современных условиях деятельности учителя. Цель: на примере трудов великого педагога рассмотреть актуальные проблемы современности, имеющие глубокие исторические корни в идеях прошлого.

Аңдатпа. Бұл мақалада жаңашыл педагога Спандияр Көбеевтің педагогикалық идеяларының өзектілігі көрсетілген. Олардың еңбектері қазіргі мектеп мұғалімдері үшін бағыт болып табылады. Автор өзінің қызметінде Спандияр Көбеевтің педагогикалық мұрасын пайдалану мысалдарын келтіреді. Мақсаты: Ұлы педагогтардың еңбектерінің мысалында өткен идеяларда терең тарихи тамыры бар қазіргі заманның өзекті мәселелерін қарастыру.

Abstract. This article shows the relevance of the pedagogical ideas of the innovative teacher Spandiyar Kubeev. It is emphasized that his works are a direction for teachers of a modern school. The author gives examples of the use of the pedagogical heritage of Spandiyar Kubeev in modern conditions teacher's activity. Goal: by the example of the works of great teachers to consider the current problems of our time, which have deep historical roots in the ideas of the past.

Ключевые слова: педагог, современность, образование, педагогические идеи.

Түйінді сөздер: педагог, қазіргі заман, білім, педагогикалық идеялар.

Key words: teacher, modernity, education, pedagogical ideas.

Заманауи білім бізден үздіксіз бейімделуді және уақыт сұрауларына жауап іздеуді талап етеді. Білім беру жүйесі мұғалімдерге үздіксіз өзін-өзі дамытуды және өзгерістерге бейімделуді талап етеді. Сапалы білім беру үшін әр мұғалім білім алушыларға жеке және шығармашылық көзқарас табуы керек. Көрнекті педагог Спандияр Көбеев педагогика ғылымында үлкен рөл мен маңызға ие болды. Спандияр Көбеевтің педагогикалық тәжірибесі шынайы құндылықты білдіреді, біз үшін педагогикалық шеберлік пен өз еңбегімізге шығармашылық көзқарастың үлгісі болып табылады. Ұлы ұстаздардың тәжірибесі бізге не береді? Бұл біз өз мақаламызда қарастыруға тырыстық. Бүгінгі күнге дейін мұғалімдердің мәдениет, қоғам, білім, Мәдениеттер мен халықтың тарихи тағдырларының өзара әрекеттесуі туралы идеялары мен ойлары өзекті. Олардың педагогикалық көзқарастары білім берудің даму тарихында оң рөл атқарды, көбінесе олар біздің заманымызда өз мағынасын жоғалтпайды. Істі жалғастырушы Ы.Алтынсарина С. Көбеев ұлттық реалистік прозаның қалыптасуында және туған халықты ағартуда маңызды рөл атқарды. С. Көбеев өзінің "кейбір педагогикалық мәселелер" атты еңбегінде: "мұғалім – мектептегі басты тұлға. Ол тәрбиеші. Ол балалардың мәдениетті, сыпайы балалар болып өсуі үшін олардың көзқарастарының, мінездерінің дұрыс қалыптасуын қамтамасыз етуі керек"

Шынында да, қазір біз мектептегі ең маңызды құбылыс, ең ағартушы пән, оқушы үшін ең тірі үлгі мұғалімнің өзі екенін растаймыз. Мұғалім-мектептегі басты тұлға. Ол баланың жеке басының қалыптасуы мен дамуында жетекші рөл атқарады. Жаңашыл мұғалімдердің ең маңызды ойы-ешқандай бағдарламалар мен оқулықтар мұғалімнің және оның шеберлігінің қатысуынсыз жұмыс істемейді.

Мектеп балалардың физикалық және психикалық денсаулығының негізін қалыптастыруда шешуші фактор болып табылады. Жеті жасқа дейін адам кейінгі өмір бойы қайталанбайтын үлкен даму жолынан өтеді. Дәл осы кезеңде ағзалардың қарқынды дамуы және дененің функционалды жүйелерінің қалыптасуы жүреді, тұлғаның негізгі белгілері қалыптасады, мінез, өзіне және басқаларға деген көзқарас қалыптасады.

Дені сау баланы тәрбиелеу бойынша отбасымен ынтымақтастықты ұйымдастыру, ерекше назар аудару ата-аналармен жұмыс формалары мен әдістерін үнемі жетілдіруге көңіл бөлу керек. Балаларды тәрбиелеу қиын процесс. Мұғалім қалаған мақсатына жетеді, ол тынымсыз жұмыс істейді. Әрине, мұғалім тек білімді және мәдениетті ғана емес, сонымен бірге сүйіспеншілікке толы адам болуы керек: оның мүдделерімен өмір сүретін өз халқы. Ол тапсырылған іске үлкен жауапкершілік сезімімен қарауы керек, өз кәсібін, балаларын жақсы көруі керек, баланың даму ерекшеліктерін түсінуі керек, оқыту әдістері мен әдістерін білуі керек, бұл үшін мұғалім үнемі жетілдіріліп отыруы керек. Мұғалімнің беделі неғұрлым жоғары болса, соғұрлым балалар оның барлық ескертулерін, нұсқаулары мен кеңестерін қабылдауға және жүзеге асыруға дайын болады. нақты билік балаға ақылға қонымды талапшылдыққа, оның жеке басын құрметтеуге, терең сүйіспеншілікке, назар аударуға, оған сезімталдыққа негізделген... Отбасындағы балаларды сәтті тәрбиелеудің маңызды және өте қажет шарты-ата-аналардың беделі. Ата-аналар балалардың өмірін ұйымдастыруға шын жүректен қамқорлық жасайтын, балалардың сұраныстары мен хоббилеріне назар аударатын, бірақ сонымен бірге балаларға белгілі, олар үшін мүмкін болатын талаптарды табанды және дәйекті түрде қоятын жерде шынымен лайықты бедел орнатылады... Еңбекқорлық және мінез-құлық мәдениеті балаға тек оқу жұмысында ғана емес, сонымен қатар әлеуметтік пайдалы жұмыста, күнделікті өмірде және отбасы шеңберінде қажет.

Ұжымдағы қарым-қатынас этикасын тәрбиелеу, біріншіден, балаларды өздерінің қуаныштарын, қайғыларын немесе реніштерін тез көрсетпеуге үйретуді, екіншіден, балаларда жақсы тонды дамытуды қамтиды.

Бұрын, және қазір, өкінішке орай, сабақта оқушылардың танымдық қызығушылықтарын тәрбиелеуге, мұғалімнің пәнге деген қызығушылығын ояту қабілетіне әрдайым назар аударыла бермейді.

Ең бастысы, мұғалім оқушылардың білімге деген қызығушылығын оятып, оятуы және бұл мұғалімнің оқыту әдістерінің тәрбиелік құндылығын сипаттайды және мұғалімнің оқушылардың білімге деген тұрақты қызығушылығын ояту қабілетінен тұратын оның шеберлігінің бір қыры болып табылады.

Ұлы ұстаздың Спандияр Көбеевке әсері соншалықты күшті болғаны соншалық, педагогикалық қызметте ол Алырай Алтынсариннің идеяларын ұстанды. Мен Спандияр Көбеевтің оқу-тәрбие жұмысының негізгі қағидаттарына тоқталғым келеді, олардың көпшілігі әлі де өзекті.

Көбеев мұғалім мен оқушымен тікелей байланыс орнату қажеттілігін қорғады. Осы "байланыс" арқылы ол қазіргі педагогика ғылымында мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесуі деп аталатын нәрсені түсінді. Тығыз байланыс үшін ол қарапайым әдістемелік әдістерді қолдануға кеңес берді және жаңа материалды түсіндіруді ең қол жетімді тілде жүргізуге кеңес берді. Ол тек осындай өзара әрекеттесу арқылы мұғалім оқушының білімін, оның дамуын толық бағалай алады деп сенді. Бүгін біздің еліміздегі білім беру жүйесін дүр сілкіндіретін модернизацияның арқасында біз мұғалім мен оқушы арасында көбірек кедергілер пайда болатынына келдік.

Спандияр Көбеев мұғалімнің оқушымен жеке жұмысының жақтаушысы болды. Осыған байланысты ол оқушылардың білімді әр түрлі жолмен игеретінін байқайды, сондықтан мұғалім әрқайсысына көзқарас таңдауға міндетті. Ескі мектепте жеке көзқарас принципі өте белсенді енгізілді. Қазір, менің ойымша, бұл қағида әлеуметтік-элиталық сипатта. Дарынды мектеп оқушыларына көбірек көңіл бөлінеді. Олар үшін арнайы білім беру ұйымдары құрылады: "Дарын", Назарбаев Зияткерлік мектептері. Ал бұқаралық мектепке менинге назар аударылады. Сонымен қатар, Көбеев оқытуды даралау туралы айта отырып, бұқаралық мектептің жұмысын атап өтті.

Спандияр Көбеев педагогикалық үдеріс ел азаматын қалыптастыруға тиіс екеніне сенімді болды. Ол өз мектебінде қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға бағытталған тәрбие жұмысының жүйесін құрды. Оның оқу орнына келгендер ерекше атмосфераны, азаматтық рухты атап өтті. Сөзбе-сөз әрбір оқушы қоғамға пайда әкелуге ынталы болды. Сонымен қатар, Көбеев мамандық алуға көп көңіл бөлді. Мектеп түлектері жүргізуші, тракторшы, аспаз, бухгалтер мамандықтарын игерді. Қазіргі мектеп те түлектерге еңбек нарығында өздерін сенімді сезіну үшін кейбір мамандықтардың қарапайым негіздерін беруі керек.

Көбеевтің тұлғасы соншалықты күшті болды, ол XIX ғасырда айтқан идеялары әлі де өзекті. Бірақ Спандияр Көбеевтің көптеген өсиеттері осы уақытқа дейін орындалмағанын мойындауымыз керек. Отандық білім беруді жаңғырта отырып, біз бұл баға жетпес мұра туралы ұмытпауымыз керек.

Мұғалімі сияқты Көбеев педагогикалық қызметті әдеби еңбекпен ұштастырды. Спандияр Көбеев Иван Крыловтың ертегілерін аударудан бастады. Бұл аудармалар басқа ақындардың аудармаларымен және "Отан" түпнұсқа өлеңімен бірге 1910 жылы қазанда шыққан жазушының алғашқы кітабын құрады. Екі жылдан кейін Көбеев к.Ушинскийдің "туған сөз" оқулығына еліктеп, қазақ мектептерінде оқуға арналған "үлгілі бала"хрестоматиясын шығарады. Кітапқа Л. Н. Толстой, К. Д. Ушинский

ертегілерінің балалар әңгімелерінің аудармалары кірді. Крылов, қазақ фольклорының үлгілері, табиғат құбылыстары мен жануарлар әлемі туралы әңгімелер және бірқатар өз шығармалары.

С. КӨБЕЕВТИҢ АҒАРТУШЫЛЫҚ ИДЕЯЛАРЫНЫҢ ҮНДЕСТІГІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ЗАМАНАУИ ТРЕНДТЕРІ

Баланызды түсінуге, онымен дұрыс қарым-қатынас орнатуға және бірлескен іс-әрекетке мүмкіндік беретін олардың педагогикалық ұстанымын түзету. Мектепте ата-аналармен балалардың салауатты өмір салты дағдыларын қалыптастыру бойынша жұмысты ұйымдастырудың дәстүрлі түрлері, мысалы, ата-аналар мен мұғалімдердің қатысуымен дене шынықтыру және спорттық мерекелер, кеңестер, әңгімелер. Бірақ мәселе мынада, ата-аналар көбінесе көрермен ретінде әрекет етеді және спорттық іс-шараларға қатысушылар ретінде сирек кездеседі.

Бүгін, ата-аналар көбінесе өздерімен қарым-қатынас жасауда қиындықтарға тап болған кезде бала тек педагогикалық білімді насихаттаумен шектелмейді, онда ата-аналар тек пассивті қатысушылар. Жұмыстың тиімділігі мұғалім мен ата-ананың ынтымақтастығы, ересек пен баланың белсенді өзара әрекеттесуі барысында білім берілетін жұмыс түрлерін береді. Осындай формалардың бірі-ата-аналар мен балалардың бірлескен жаттығулары. Оларда ата-аналар теориялық білім алып қана қоймай, балалардың дене тәрбиесі саласындағы практикалық дағдыларды игереді. Ал мұғалім, дене шынықтыру жетекшісі және ата-аналардың қатысуымен балалар мен ата-аналар арасындағы отбасылық қатынастар біріктіріледі.

Сол кезде де С. Көбеев халықтық педагогиканың маңыздылығын түсіне алды тәрбие ісінде. "Орындалған арман" шығармасында жазушы – мұғалім ерекше балалардағы адамдармен қарым-қатынас мәдениетін тәрбиелеу тақырыбын атап көрсетеді, мектепте оқыту әдістемесі туралы көп айтады.

С. Көбеевтің үлкен педагогикалық мұрасы әлі күнге дейін өзінің жаңалығын, әдістемелік құндылығы мен қажеттілігін жоғалтпайды. Олар жас ұрпақты тәрбиелеу мен тәрбиелеуде үлкен мұра қалдырды. Бірнеше ғасырлар өтсе де, әрқайсымыз ұлы педагогтың есімін есте сақтайтынына сенімдіміз.

Әдебиеттер тізімі

1. Гребенников И. В., Ковинко Л. В. отбасылық тәрбие. Мәскеу: Политиздат, 1990. 319 б.
2. К. Т. Алтынсарин Жұмағұлов және қазақ халқының мәдениетін дамыту. Алматы: Қазақстан, 1984, 203 б.
3. Испандияр Кубеев // Қазақстан педагогикалық ойының антологиясы.- Алматы, 1995.
4. Испандияр Кубеев // Қазақстан Жазушылары: Анықтамалық.-Алматы, 1969.

УДК 337

Б. К. Кукенова

преподаватель, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ В ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ НА УРОКАХ ЭКОНОМИКИ

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные подходы в организации учебной деятельности обучающихся на уроках экономики. В образовательном пространстве большое внимание уделяется новым педагогическим технологиям. На уроках экономики обучающиеся, прежде всего, получают навыки функциональной грамотности. Формируется аналитическое мышление. Уроки экономики не только информируют обучающихся, но и развивают умения и навыки практического применения в различных сферах жизни. Опыт познавательной и практической деятельности включает работу с использованием современных приемов и методов обучения - деловые игры, групповые формы работ, широкое применение информационных технологий.

Аңдатпа: Бұл мақалада экономика сабақтарында студенттердің оқу іс-әрекетін ұйымдастырудың заманауи тәсілдері қарастырылады. Білім беру кеңістігінде жаңа педагогикалық технологияларға көп көңіл бөлінеді. Экономика сабақтарда студенттер ең алдымен функционалдық сауаттылық дағдыларын меңгереді. Аналитикалық ойлауы қалыптасады. Экономикалық сабақтар студенттерге ақпарат беріп қана қоймайды, сонымен қатар өмірдің әртүрлі салаларында практикалық қолдану дағдыларын қалыптастырады. Танымдық және практикалық іс-әрекеттегі тәжірибе заманауи әдістемелер мен оқыту әдістерін – іскерлік ойындарды, жұмыстың топтық формаларын, ақпараттық технологияларды кеңінен қолдануды қолданатын жұмыстарды қамтиды.

Abstract: This article discusses modern approaches to organizing educational activities for students in economics lessons. In the educational space, much attention is paid to new pedagogical technologies. In economics lessons, students primarily acquire functional literacy skills. Analytical thinking is formed. Economics lessons not only inform students, but also develop skills for practical application in various areas of life. Experience in cognitive and practical activities includes work using modern techniques and teaching methods - business games, group forms of work, widespread use of information technology.

Ключевые слова: аналитическое мышление, моделирование, современная экономика, коллективная мысль

Основной целью изучения экономических дисциплин является формирования у студентов аналитического мышления путём освоения методологических основ и приобретения практических навыков хозяйственной деятельности. В процессе обучения в колледже студенты должны научиться понимать сущность экономических явлений и процессов, их взаимосвязь и взаимозависимость, уметь их детализировать, систематизировать и моделировать, определять влияние факторов, оценивать достигнутые результаты, выявлять резервы повышения эффективности функционирования предприятия. Правильно организованные уроки экономики вносят значительный вклад в развитие учебных навыков работы с информацией и подготовку студентов к профессиональной деятельности в информационном обществе. В соответствии с этим количество часов позволяет лишь поверхностно изучить материал, который будет благополучно забыт, спустя месяц после зачета. И если уж экономика и должна отвечать на вопросы: что производить, как и для кого, то студенты в первую очередь должны отдавать себе отчет в том, зачем они учатся по данной специальности, какими специалистами они станут и как, имея данную профессию и, как они будут преуспевать. Учебная дисциплина экономика должна им в этом помочь. [2].

Использование на занятиях экономики форм, методов и приемов обучения, побуждающих коллективную мысль, ставящих студентов в условия производственных ситуаций, активизирующих внимание и интерес, способствует развитию у каждого студента познавательных интересов. Прежде всего, для более наглядного представления уроков предлагается использовать компьютер в качестве средства, повышающего эффективность обучения - презентации уроков. Она даёт возможность показать структуру занятия, обеспечивает наглядность, которая способствует комплексному восприятию и лучшему запоминанию материала, сокращает время. Можно выделить четыре основные цели использования компьютерных технологий на уроках: сообщить информацию, научить, создать мотивацию, развлечь.

Исследование проблемы, связанной с определением роли и места деловой игры в процессе экономической подготовки студентов, в педагогической науке и практике показало, что наиболее актуальным в современном экономическом образовании является выявление организационно-педагогических условий применения деловой игры.

К числу активных методов обучения, используемых мной, относятся деловые игры, которые позволяют путём моделирования, имитации экономических ситуации погрузить студента в мир, приближенный к реальности. Участвуя в деловой игре, студент становится не только наблюдателем, но и активным участником воспроизводимых в игровой форме экономических событий. Преимущественно коллективный характер деловых игр позволяет вовлекать в них всю группу, отводить каждому студенту определённую роль, объединять студентов в отдельные «фирмы», широко использовать макеты товаров, денег, ценных бумаг, документов. Игры «Экономика вокруг нас», «Увлекательный мир экономики», «Экономический калейдоскоп», которые проводятся у студентов, показывают не только профессиональные знания и умения студентов, но и общую эрудированность, решительность, инициативность, оперативность, коммуникабельность, активность, творчество от которых нередко зависит исход игры. При этом методе участники игры вступают во взаимоотношения друг с другом, создается высокий уровень эмоциональной напряженности и повышается интерес к ходу игры.

Деловые игры в учебных занятиях получили в настоящее время достаточно широкое распространение и применяются, в основном, при изучении тех тем, которые связаны с экономикой, организацией и управлением, бухгалтерским учетом, с новыми формами хозяйствования в рыночных условиях. [2].

В качестве примера можно привести деловую игру «Разработка и составление бизнес-плана», которую рекомендуется проводить после изучения темы «Планирование и прогнозирование деятельности организации». Студенты получают задание рассмотреть некоторые факты, явления, содержащиеся в новом для них материале, сравнить и сделать самостоятельное обобщение. Деловая игра позволяет формировать у будущих специалистов целостное представление о профессиональной деятельности в ее динамике.

Самостоятельная работа студентов – форма организации обучения, сущность которой заключается в самостоятельной познавательной деятельности студентов по овладению научными знаниями, практическими умениями и навыками. [1].

Критериями оценки результатов внеаудиторной самостоятельной работы студента являются:

- уровень освоения студентом учебного материала;
- умение студента использовать теоретические знания при выполнении практических задач;
- понимание сути заданных вопросов, аргументированность, лаконичность и понятность ответов.
- оформление материала в соответствии с требованиями.

Оценочные листы по каждой теме самостоятельной работе позволяют оценить общие компетенции, уровень знаний и умений, определенные в преподавании данного предмета.

Подводя итог, можно отметить, эффективность применения инновационных методов преподавания экономики очевидна. Самостоятельная работа студентов способствует повышению уровня усвоения знаний, учат студентов творчески мыслить, применять теорию на практике, развивают самостоятельность мышления, умение принимать оптимальные в условиях определенной ситуации решения. Использование разнообразных методов и приемов активного обучения пробуждает у студентов интерес к самой учебно-познавательной деятельности, что позволяет создать атмосферу мотивированного, творческого обучения и одновременно решать целый комплекс учебных, воспитательных, развивающих задач.

Список литературы

1. Граф, В. Основы самоорганизации учебной деятельности и самостоятельная работа студентов / В. Граф, И. Ильясов, В. Ляудис. М.: Изд-во Моск. ун-та, 2011.
2. Калашникова Е. Ю., Коновалова И. А., Ловяникова В. В. Методика преподавания экономических дисциплин в современных условиях модификации // Молодой ученый. — 2013. — №12. — С. 901-903.
3. Смолкин А.М. Методы активного обучения: [Метод.пособие для преподавателей и организаторов проф. и экон. обучения кадров] М. Высш. шк. 1991
4. Кайзер Ф. - Й. Методика преподавания экономических дисциплин. - СПб., 2002.

УДК 372.893

Г. Б. Кульмухамбетова

преподаватель, КГП «Костанайский высший медицинский колледж»
Управления здравоохранения акимата Костанайской области
Костанайская область
г.Костанай

«ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ПОДХОДОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА ПО ТЕМЕ: «ТВОРЧЕСТВО СПАНДИЯРА КУБЕЕВА»

Аннотация: Данный курс призван помочь студентам приобрести знания и навыки на более высоком уровне, а также углубленно развить навыки исследовательской деятельности. Урок посвящен 145-летию Спандияра Кубеева. Задания данного урока можно использовать во внеклассной деятельности. Урок, прежде всего, направлен на развитие интереса учащихся к уроку, организацию самостоятельного познавательного процесса и самостоятельной практической деятельности.

Аңдатпа: Бұл сабақ студенттерге білім мен дағдыларды жоғары деңгейде игеруге, ғылыми-зерттеу іс-әрекетінің дағдыларын тереңірек игеруге көмектесуге арналған. Сабақ Спандияр Көбеевтің 145-жылдығына арналған. Бұл сабақтың тапсырмаларын сыныптан тыс жұмыстарда қолдануға болады. Сабақ ең алдымен, студенттердің сабаққа деген қызығушылығын дамытуға, тәуелсіз танымдық процесті және тәуелсіз практикалық қызметті ұйымдастыруға бағытталған.

Abstract: This lesson is designed to help students acquire knowledge and skills at a higher level, to deeply master research skills. The lesson is dedicated to the 145th anniversary of Spandiar Kubeev. The lesson is primarily aimed at developing students' interest in their studies, organizing independent cognitive processes, and independent practical activities.

Ключевые слова: патриотизм, отечество, приемственность, сотрудничество, технологии.

По данной теме задания можно использовать на занятиях по истории Казахстана на этапе закрепления, а также во внеаудиторной работе. Методическая разработка, прежде всего, ориентирована на развитие у студентов интереса к занятиям, на организацию самостоятельного познавательного процесса и

самостоятельной практической деятельности. Студенты могут использовать различные технологии и приложения через смартфон.

Данные задания помогают мне:

- воспитывать ценностно-ориентированную личность, освоившую лучшие традиции гуманизма и уважения прав человека;
- сформировать у студентов навыки творческого применения исторических знаний, осмысливать исторические события и явления на современном этапе сравнительного анализа, знать и помнить творчество великих писателей и деятелей культуры;
- формировать гражданскую позицию молодого поколения, ответственного перед своей Отчиной и народом.
- воспитывать студентов чувства патриотизма, уважения к своему Отечеству — многонациональному Казахстанскому государству, в соответствии с идеями взаимопонимания, толерантности и мира между людьми и народами, в духе демократических ценностей современного общества, стремление преумножить его потенциал;
- воспитание гражданственности, национальной идентичности, развитие мировоззренческих убеждений обучающихся на основе осмысления ими исторически сложившихся культурных, религиозных, этнонациональных традиций, нравственных и социальных установок, идеологических доктрин;

При изучении этой темы я использовала разнообразные методы, формы работы, которые позволяют студентам использовать и работать в нескольких платформах, применяя инновационные технологии, а также применение приложений *Jam Boord*, *ГуглКласс*, *Mind Meister*, *Платонус*.

Для выполнения заданий я предлагаю студентам изучить биографию и творческую деятельность С.Кубеева.

Спандияр Кубеев родился в ауле Убаганской области. Учился в школе открытой И.Алтынсариним, далее продолжил учиться на педагогических курсах в Кустанае, затем в г. Омске. После окончания курсов он работал в Петропавловске, в селе Федоровка. В 1912 году - он составил учебник для чтения казахских школ «Примерное дитя». Его первая книга вышла в 1910 году и называлась «Образцовый перевод». В 1913 году - был издан первый казахский роман «Калым», который обеспечил ему имя первого казахского прозаика.

Писатель написал ряд статей по вопросам воспитания и образования подрастающего поколения. Его взгляды как педагога отразились в статьях «Значение авторитета учителя», «воспитания культуры у детей». С.Кубеев принимал активное участие в строительстве советской школы в Казахстане. Он был награжден дважды орденами Ленина, получил звание «Заслуженный учитель Казахской ССР».

В первом задании я предлагаю им заполнить хронологический диктант по знаменательным датам писателя.

ХРОНОЛОГИЧЕСКИЙ ДИКТАНТ

1 октября 1878 год-

1892-1895 года-

1910 год-

1912 год-

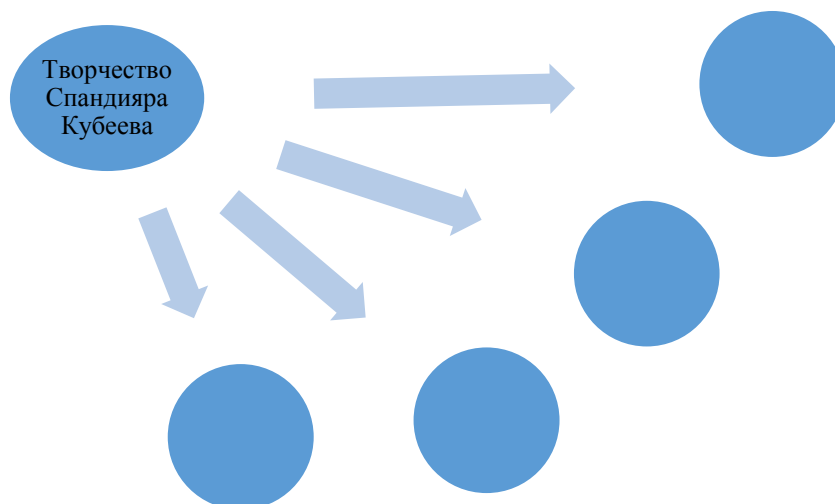
1940 год-

1951 год-

1956 год-

Второе задание включает в себя заполнить стратегию «Ассоциации», которая позволяет им закрепить знания по творчеству С.Кубеева.

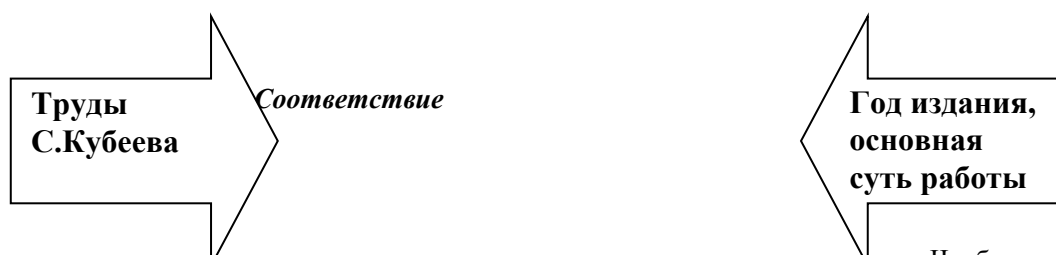
СТРАТЕГИЯ «АССОЦИАЦИИ»

Третье задание включает вопросы на соответствие. Необходимо соотнести труды писателя с их годом издания.

ЗАДАНИЕ НА ВНИМАТЕЛЬНОСТЬ

По ссылке надо перейти на интерактивную доску Jam Boord, где Вас ждёт интересная задача на . . .

Студенты заходят в данное приложение и ставят соответствия в данном задании. Чтобы закрепить полученные знания, я провожу игру «Что? Где? Когда?», где каждый может показать результат по изучению нового материала.

ИНТЕЛЕКТУАЛЬНАЯ ИГРА «ЧТО? ГДЕ? КОГДА?»

платформа гугл класс

Студенты выбирают в этой игре ячейку, номинал вопроса и отвечают.

После игры я предлагаю начертить схему в приложении Mind Meister, где они смогут выделить основные направления его деятельности.

НАЧЕРТИТЬ СХЕМУ НА ТЕМУ: «Основные направления деятельности С.Кубеева»

Платформа Mind Meister

Студенты заходят в эту платформу и при помощи своих смартфонов начинают чертить схему.

ОПЕРЕЖАЮЩЕЕ ЗАДАНИЕ

Подготовить презентацию на платформе Гугл Класс на тему: «Путь Спандияра Кубеева от учителя до писателя»

В приложении Платонус я предлагаю им , используя свой логин и пароль выполнить тест по теме: «Творчество С.Кубеева».

ВОЙТИ

Студенты заходят в данную платформу и решают тест по данной теме, используя свой личный пароль и логин.

РЕЙТИНГОВЫЙ ЛИСТ

ФИО	Ассоциации	Соответствие	«Что? Где? Когда?»	Схема	Презентация
1)	5 баллов	5 баллов		10 баллов	15 баллов
2)					
3)					
4)					
...					

Список литературы

1. Досмаилова А.Б., 2023 г. - «Созвучие просветительских идей».
2. Казахская энциклопедия, 2005 г.

УДК 008.2

Ж.Р. Курмангожина

Преподаватель, КГКП «Высший колледж имени Магжана Жумабаева»,
Управления акимата Северо-Казахстанской области
Северо-Казахстанская область,
Г. Петропавловск

IT И ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ОБРАЗОВАНИИ

Аннотация: Образование переживает процесс трансформации, стимулированный интенсивным развитием IT и цифровизации. Хотя нельзя отрицать опыт выдающихся педагогов, одним из которых является Спандияр Кубеев. Статья проводит обзор ключевых аспектов влияния IT и цифровизации на образование опираясь на труд «Балаларды оқуға ынталандыру туралы». Плюсы IT -повышение доступности образования и увлекательные методы обучения. Однако существуют и негативные аспекты, например цифровое неравенство и проблемы с приватностью данных. В статье подчеркивается важность сбалансированного подхода к интеграции IT и необходимость учитывать качество контента, обучение учителей и безопасность. В заключении подчеркивается, что корректное использование IT в образовании может обогатить образовательный опыт, но требует планирования и оценки воздействия.

Андатпа: Білім беру IT мен цифрландырудың қарқынды дамуымен ынталандырылған трансформация процесін бастан кешіруде. Олардың бірі Спандияр Кубеев болып табылатын көрнекті педагогтардың тәжірибесін жоққа шығаруға болмайды. Мақала IT мен цифрландырудың білімге ықпалының негізгі аспектілеріне шолу жасап, «Сұлу оқуға ынталандыру туралы» еңбегіне сүйенеді. IT артықшылықтары - білім берудің қолжетімділігін арттыру және оқытудың қызықты әдістері. Алайда, жағымсыз аспектілер де бар, мысалы, цифрлық теңсіздік және деректердің жекешелігіне қатысты проблемалар. Мақалада IT интеграциясына теңдестірілген көзқарастың маңыздылығы және контенттің сапасын, мұғалімдерді оқыту мен қауіпсіздікті ескеру қажеттілігі атап көрсетілген. Қорытындыда білім беруде IT-ні дұрыс пайдалану білім беру тәжірибесін байыта алатыны, бірақ әсерді жоспарлау мен бағалауды талап ететіні атап көрсетілген.

Abstract: Education is undergoing a transformation process, stimulated by the intensive development of IT and digitalization. Although there is no denying the experience of outstanding teachers, one of whom is Spandiyar Kubeev. The article reviews the key aspects of the impact of IT and digitalization on education based on the work "Balalardy oқuға intalandyru Turaly." Pros of IT - increasing the availability of education and exciting teaching methods. However, there are also negative aspects, such as digital inequality and data privacy issues. The article emphasizes the importance of a balanced approach to IT integration and the need to take into account the quality of content, teacher training and security. The conclusion emphasizes that the correct use of IT in education can enrich the educational experience, but requires planning and impact assessment.

Ключевые слова: Технологии, Образование, Цифровизация, Интернет, Облачные технологии, Мобильные приложения, Онлайн-образование, Аналитика данных, Персонализированное обучение, Приватность данных.

Исследование IT и цифровизации в системе образования имеет следующие **цели и актуальности:**

- ✓ Повышение уровня качества образования: Внедрение информационных технологий позволяет улучшить качество образования, сделав учебный процесс более интерактивным, индивидуализированным и доступным.
- ✓ Улучшение доступности: Цифровизация позволяет расширить доступ к образованию, особенно в удаленных или малонаселенных регионах, что в свою очередь снижает географические барьеры.
- ✓ Подготовка к цифровой экономике: Обучение студентов IT-навыкам помогает им лучше приспособиться к требованиям современного рынка труда, где востребованы цифровые навыки.
- ✓ Структурная модернизация: Цифровизация позволяет оптимизировать административные процессы и управление образовательными учреждениями.
- ✓ Поддержание конкурентоспособности страны: Развитие IT в образовании неотъемлемая часть конкурентоспособности страны на мировой арене в сфере образования и науки.

Тема остается актуальной и в долгосрочной перспективе в связи с постоянными изменениями в технологиях и образовательных требованиях.

Обзор литературы и основных теоретических позиций в области IT и цифровизации в системе образования охватывает множество тем и концепций. Вот несколько ключевых аспектов:

Технологический детерминизм: Некоторые теоретики утверждают, что IT и цифровизация могут трансформировать образование, делая его более доступным и эффективным. Однако существует и опасение, что слишком сильная фокусировка на технологии может ущербно повлиять на образовательные процессы.

Теория конструктивизма: Эта теория подразумевает, что обучение должно быть активным и основано на взаимодействии учащегося с информацией. IT могут быть использованы для создания среды, способствующей активному обучению.

Теория социокультурного подхода: Она выделяет важность социальных взаимодействий и культурного контекста в обучении. В цифровой среде учебные сообщества могут развиваться онлайн.

Теория коннекционизма: Эта концепция подразумевает, что образование должно основываться на создании связей между знаниями. Цифровые технологии могут облегчить создание таких связей через гипертекст, онлайн-ресурсы и т.д.

Теория личностных образовательных сред: Подразумевает, что обучение должно быть адаптировано к индивидуальным потребностям и стилю обучения каждого учащегося. IT могут обеспечить индивидуализированные образовательные пути.

Теория цифровой грамотности: Строит акцент на том, что обучение IT должно включать развитие навыков цифровой грамотности, что важно для успешной адаптации к цифровой среде.

Важно учитывать, что многие исследователи объединяют эти концепции и разрабатывают свои собственные подходы к интеграции IT и цифровизации в образовании, исходя из конкретных образовательных задач и контекста.

Обзор некоторых современных технологий и их роли в образовании:

1. Учебные платформы и онлайн-курсы: Платформы, такие как Coursera, edX и UdeMy, предоставляют доступ к онлайн-курсам по различным предметам. Это позволяет учащимся получать образование известных университетов и экспертов из любой точки мира.
2. VR и AR используются для создания интерактивных и увлекательных образовательных сред, позволяя учащимся "погружаться" в учебный материал и исследовать его в виртуальном пространстве.
 1. Облачные решения позволяют хранить и обмениваться учебными материалами и ресурсами, облегчая доступ и совместную работу над проектами.
 3. Мобильные приложения предоставляют доступ к образовательным ресурсам на смартфонах и планшетах, делая обучение более гибким и мобильным.
 4. Аналитика данных и искусственный интеллект: Использование данных и AI позволяет адаптировать образовательный процесс под индивидуальные потребности учащихся, предоставляя персонализированные материалы и поддержку.

5. Социальные медиа и коллаборативные инструменты: Платформы, такие как Facebook, Twitter и LinkedIn, могут быть использованы для обмена знаниями и опытом, а также для сотрудничества над проектами.

6. Интерактивные доски и учебные приложения: Учебные заведения часто используют интерактивные доски и приложения, чтобы сделать учебный процесс более привлекательным и интерактивным.

7. Блокчейн-технология может быть использована для верификации квалификаций и аттестаций в образовании.

8. Машинное обучение и глубокое обучение: Эти технологии помогают автоматизировать процессы проверки работ, предоставлять рекомендации по учебным материалам и предсказывать потребности учащихся.

9.

Позитивные и негативные влияния ИТ в образовании:

Позитивные влияния информационных технологий (ИТ) в образовании:	Негативные влияния ИТ в образовании:
1. Доступность образования: ИТ делают образование более доступным, позволяя учиться удаленно, что особенно важно для людей, живущих в отдаленных районах или имеющих ограниченные физические возможности.	1. Цифровое неравенство: Не все учащиеся имеют доступ к необходимым технологиям, что может усилить неравенство в образовании.
2. Индивидуализация обучения: Технологии позволяют создавать персонализированные образовательные планы, учитывая потребности и уровень знаний каждого учащегося.	2. Зависимость от технологий: Сильная зависимость от ИТ может привести к проблемам, связанным с уменьшением внимания и развитием зависимости.
3. Интерактивность и увлекательность: Игровые элементы и интерактивные ресурсы делают обучение более увлекательным и мотивирующим для учащихся.	3. Качество контента: Не всегда онлайн-материалы и курсы соответствуют высоким стандартам качества образования.
4. Доступ к обширным ресурсам: Интернет предоставляет доступ к бесконечному объему информации, библиотечным ресурсам и образовательным материалам.	4. Приватность и безопасность: Сбор и хранение данных о студентах могут вызвать вопросы в области приватности и безопасности.
5. Совместная работа и коммуникация: Учащиеся могут сотрудничать над проектами и обмениваться знаниями через онлайн-платформы и социальные сети.	5. Необходимость подготовки учителей: Для эффективного использования ИТ учителям требуется соответствующая подготовка, что может быть сложным и затратным процессом.
6. Автоматизация и оптимизация процессов: ИТ могут упростить административные задачи для учителей и администраторов образования.	6. Технические проблемы: Сбои в технологии могут привести к прерыванию учебного процесса.

Заключение:

Выводы по использованию информационных технологий (ИТ) и цифровизации в образовании демонстрируют, что эти технологии имеют значительный потенциал для преобразования образовательного процесса. Однако, для максимизации их положительного воздействия, необходимо учитывать ряд ключевых аспектов:

1. Доступность и включение: Важно обеспечить равный доступ к ИТ и образованию для всех учащихся, независимо от их социального статуса, местоположения и физических ограничений.

2. Баланс и интеграция: Использование ИТ должно быть сбалансированным и внедрено в контексте образовательных целей. Оно должно дополнять традиционные методы обучения, а не исключать их.

3. Качество контента и обучение учителей: Важно гарантировать высокое качество образовательных ресурсов и обучение учителей в использовании ИТ, чтобы обеспечить качественное обучение.

4. Приватность и безопасность: Соблюдение приватности данных и обеспечение безопасности в сети являются критически важными аспектами, которые следует учитывать.

5. Поддержка исследований и оценка воздействия: Необходимо проводить исследования и оценивать воздействие ИТ на образование, чтобы непрерывно улучшать методики и стратегии.

В итоге, ИТ и цифровизация могут сделать образование более доступным, интерактивным и персонализированным. Однако, их успешная интеграция требует внимательного планирования и учета множества факторов. Правильное использование ИТ в образовании может помочь образовательным учреждениям лучше подготовить студентов к вызовам современного мира и цифровой экономики.

Список литературы

1. Нурғалиева А.А. ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ. Материалы международной научно – теоретической конференции «Сейфуллинские чтения – 17: «Современная аграрная наука: цифровая трансформация», посвященной 30 – летию Независимости Республики Казахстан.- 2021.- Т.1, Ч.3 - С. 183 -186
2. ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: ВЫЗОВЫ СОВРЕМЕННОСТИ Сборник материалов Всероссийской научно-методической конференции с международным участием (Чебоксары, 13 ноября 2020 г.) 211-222 с.
3. Официальный информационный ресурс Министерства цифрового развития, инноваций и аэрокосмической промышленности РК. <https://www.gov.kz/>
4. Кириллова С.В. ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ 2019 с. 50
5. Стариченко Б.Е. ЦИФРОВИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: ИЛЛЮЗИИ И ОЖИДАНИЯ 2020 с. 75
6. Стрекалова Н.Б. Риски внедрения цифровых технологий в образование 2019
7. Уваров А.Ю. На пути к цифровой трансформации школы. – М.: Образование и информатика, 2018 – 120 с.
8. Национальный доклад о состоянии и развития системы образования Республики Казахстан. Астана 2019г. 357 с

УДК 004.582

Д. Б. Кусаинова, В.В. Костырев

преподаватель, студент, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ИНФОРМАЦИОННАЯ ТЕХНОЛОГИЯ В ОБРАЗОВАНИИ: РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ПРИЛОЖЕНИЯ ДЛЯ СТУДЕНТОВ

Аннотация: Целью статьи является раскрытие проблемы использования информационных технологий в общеобразовательных организациях. Особое внимание в статье уделяется рассмотрению влияния компьютеризации на качество обучения, раскрываются примеры использования информационных технологий в образовании. В статье дана характеристика основных компонентов информационных технологий как комплекса технических средств, программных средств и системы организационно-методического обеспечения; представлено описание аналоговых и цифровых информационных технологий.

Аңдатпа: Мақаланың мақсаты-жалпы білім беретін ұйымдарда ақпараттық технологияларды қолдану проблемасын ашу. Мақалада компьютерлендірудің оқыту сапасына әсерін қарастыруға ерекше назар аударылады, білім беруде ақпараттық технологияларды қолдану мысалдары ашылады. Мақалада ақпараттық технологиялардың негізгі компоненттері техникалық құралдар, бағдарламалық құралдар және ұйымдастырушылық-әдістемелік қамтамасыз ету жүйесі ретінде сипатталған; аналогтық және цифрлық ақпараттық технологиялардың сипаттамасы келтірілген.

Abstract: The purpose of the article is to reveal the problem of the use of information technologies in educational organizations. The article pays special attention to the impact of computerization on the quality of education, reveals examples of the use of information technology in education. The article describes the main components of information technologies as a complex of technical means, software and organizational and methodological support systems; a description of analog and digital information technologies is presented.

Ключевые слова: справочная информация, приложение, процесса обучения, терминал, пользовательский интерфейс, обучение.

Современные информационные технологии быстрыми темпами внедряются во все сферы человеческой деятельности, в том числе и в сферу образования. Приложение «справочная информация для студентов», строится на тех самых системах баз данных, которые хранят информацию о студентах, расписании занятий.

Актуальность проекта заключается в более удобном предоставлении справочной информации на экране терминала, нежели при использовании бумажного носителя на стендах. При использовании приложения, представленного в проекте для информирования студентов, отпадает надобность в поиске нужной информации среди всей имеющейся на стенде.

Проблемой является увеличение объема информации, необходимой для организации процесса обучения. Для решения подобных проблем применяются автоматизированные методы получения информации, с применением структурирования и персонализации данных.

Целью проекта является разработка приложения и сбора терминала для предоставления справочной информации студентам.

Для создания приложения был выбран язык C# и технология WPF. В качестве базы данных с личной информацией о студентах была взята база данных с пропускного пункта колледжа. Поставщик СУБД – Firebird.

Согласно разработанному и визуализированному в Photoshop макету, на языке разметки XAML был написан внешний вид главного окна приложения.

В результате применения разметки окно приобретает следующий внешний вид:

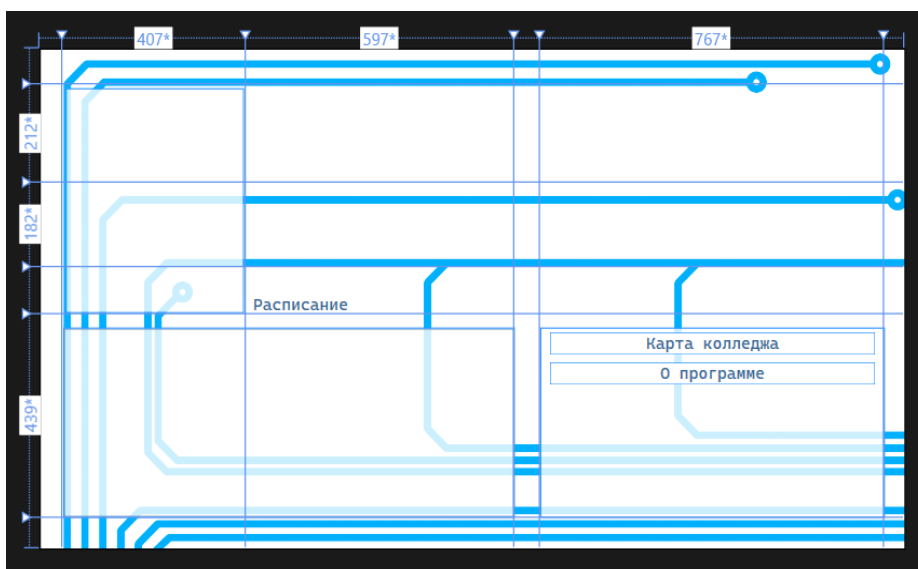

Рисунок 1 – Внешний вид главного окна

Для заполнения окна данными необходима авторизация. Для авторизации приложение использует считанный ранее описанным устройством код карты-пропуска, после чего отправляет запрос в БД и заполняет окно информацией.

Рисунок 2 – Внешний вид главного окна после авторизации

После авторизации студенту становятся доступны все функции приложения, использовать которые можно использовать по кнопкам на панели справа-снизу:

- Карта колледжа – открывает окно, где студент может посмотреть планы этажей с подписанными аудиториями
- Закончить сеанс – стирает все выведенные личные и справочные данные
- Панель администратора – отображается только пользователям, указанным как администраторы. После ввода пароля открывает окно «Панель администратора», предоставляющее доступ к информации в БД, настройкам и логам приложения
 - О программе – показывает окно с информацией о приложении

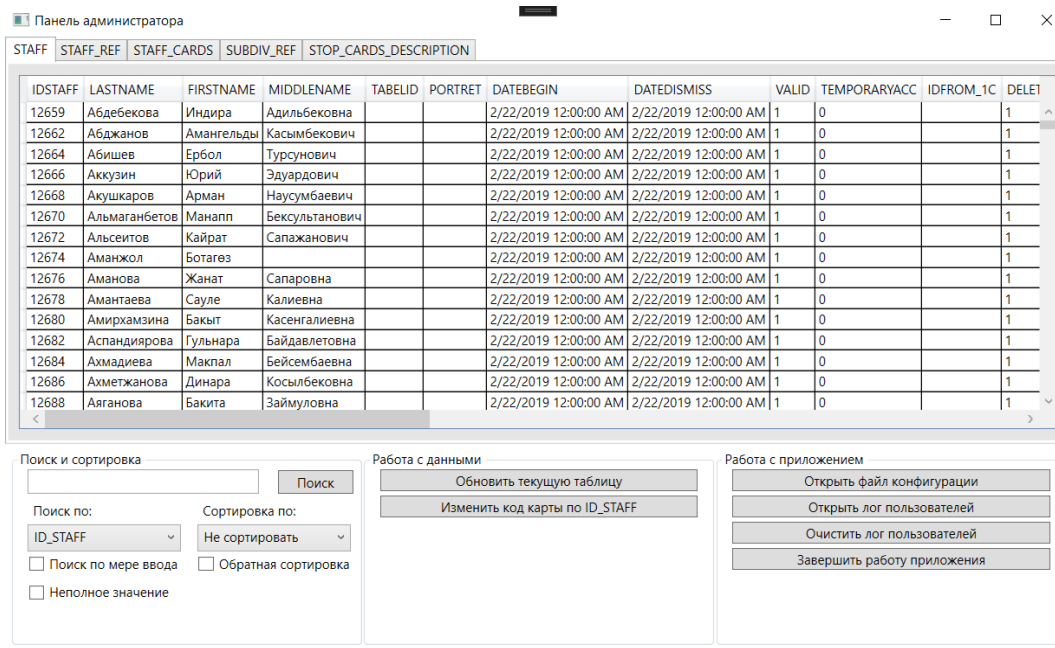

Рисунок 3 – Окно «Панель администратора»

Разработка приложения предназначена для предоставления справочной информации студентам, а также обеспечения её удобного просмотра.

В функции приложения входит:

- предоставление доступа к расписанию занятий
- предоставление доступа к плану колледжа с обозначенными аудиториями
- отображение личной информации о студенте
- предоставление доступа к базе данных с информацией о студентах (для администраторов)
- замена утерянной карты-пропуска студента (для администраторов)

Приложение имеет 2 интерфейса: интерфейс пользователя и интерфейс администратора, предоставляющий возможности просмотра и редактирования БД.

Пользовательский интерфейс предусматривается для людей разного уровня работы за ПК, и реализован с подписанием каждой функции.

Студенты могут планировать свой день более эффективно, имея всю необходимую информацию под рукой. Это позволяет им уделить больше времени учебе и исследованиям.

Забытые аудитории и пропущенные лекции становятся менее вероятными с приложением, которое предоставляет надежные напоминания.

Студенты могут легко находить и использовать библиотечные ресурсы, материалы для самообучения и другие академические инструменты.

Приложение «Справочная информация для студентов» – это пример того, как технологии могут усовершенствовать образовательный опыт. Оно содействует более эффективному использованию времени, снижению стресса и повышению качества обучения. В будущем, мы можем ожидать еще больше инноваций, которые помогут студентам достичь успеха в обучении.

В заключение, приложение «Справочная информация для студентов» стало неотъемлемой частью студенческой жизни. Оно облегчает множество аспектов учебного процесса и поддерживает студентов на пути к достижению своих образовательных целей. Время, потраченное на освоение этого приложения, наверняка окупается улучшением академической и студенческой жизни

Список литературы

1. Агуров, Павел С#. Сборник рецептов / Павел Агуров. - М.: "БХВ-Петербург", 2012. - 432 с.
2. Албахари, Джозеф С# 3.0. Справочник / Джозеф Албахари, Бен Албахари. - М.: БХВ-Петербург, 2012. - 944 с.
3. Албахари, Джозеф С# 3.0. Справочник / Джозеф Албахари, Бен Албахари. - М.: БХВ-Петербург, 2013. - 944 с.
4. Альфред, В. Ахо Компиляторы. Принципы, технологии и инструментарий / Альфред В. Ахо и др. - М.: Вильямс, 2015. - 266 с.
5. Бишоп, Дж. С# в кратком изложении / Дж. Бишоп, Н. Хорспул. - М.: Бином. Лаборатория знаний, 2013. - 472 с.

УДК 004
ББК 73+74.263.2
К 99

К. М. Кусманова

преподаватель специальных дисциплин,
ГККП «Высший технический колледж, город Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области
Акмолинская область,
г. Кокшетау

РАЗРАБОТКА ЗАДАНИЙ С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРАКТИВНОЙ ПЛАТФОРМЫ LEARNINGAPPS.ORG НА РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Аннотация: В статье рассмотрены способы развития функциональной грамотности обучающихся с помощью цифровых технологий. Применение специализированной платформы learningapps.org. для разработки интерактивных заданий.

Abstract: The article discusses ways to develop students' functional literacy using digital technologies. Application of the specialized learningapps.org platform. for developing interactive tasks.

Андатпа: Мақалада цифрлық технологияларды қолдану арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жолдары қарастырылған. Мамандандырылған learningapps.org платформасын қолдану. интерактивті тапсырмаларды әзірлеуге арналған.

Ключевые слова: функциональная грамотность, платформа, интерактивные задания

В современном мире, одной из актуальных тем в образовании является формирование функциональной грамотности обучающихся.

Первоначально основы функциональной грамотности закладываются в начальной школе, когда проходит процесс интенсивного обучения различным видам деятельности – письму и чтению, говорению и слушанию, решению задач и составлению простых уравнений.

Понятие «функциональная грамотность» впервые появилось в конце 60-х годов прошлого века в документах ЮНЕСКО и позднее вошло в обиход исследователей. Функциональная грамотность в наиболее широком определении выступает как способ социальной ориентации личности, интегрирующий связь образования (в первую очередь общего) с многоплановой человеческой деятельностью. В современном, быстро меняющемся мире, функциональная грамотность становится одним из базовых факторов, способствующих активному участию людей в социальной, культурной, политической и экономической деятельности, а также обучению на протяжении всей жизни.

Новая государственная программа обучения ориентирует преподавателя на развитие функциональной грамотности обучающихся на занятиях, применяя различные методы и приемы при подготовке заданий для повторения пройденного материала или закрепления изученного.

Для разработки заданий существует множество разнообразных специализированных платформ, одной из них является learningapps.org. Сервис для создания интерактивных заданий: позволяет выбрать понравившееся упражнение из каталога или создать собственное по одному из представленных шаблонов.

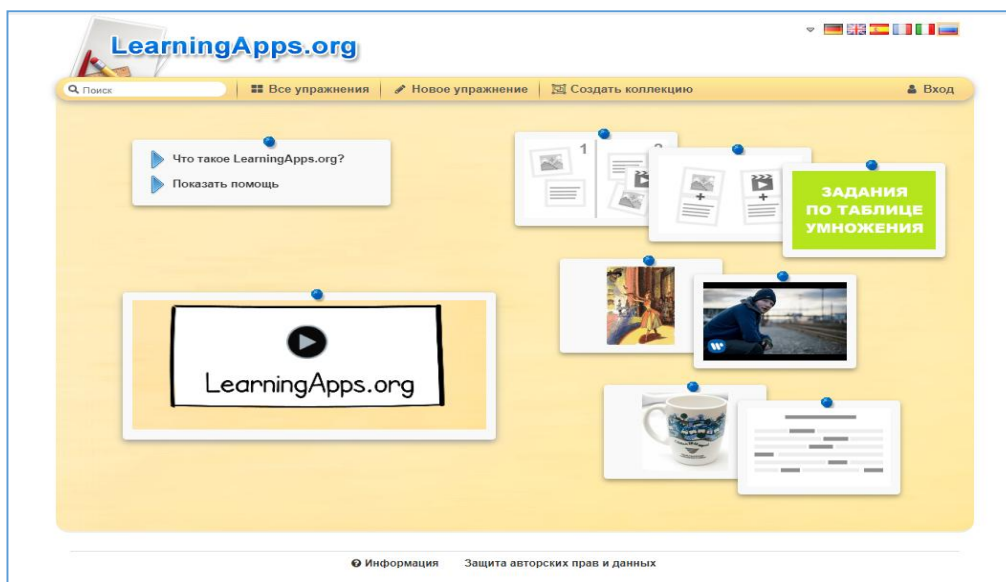

Рис. 1. Интерфейс learningapps.org

Закрепить полученные знания в игровой форме, обучающиеся смогут с помощью таких заданий как: «Найти пару», «Классификация», «Заполнить пропуски», «Викторина с выбором правильного ответа», «Сортировка картинок», «Кроссворд» и других. Для разработки упражнений, необходимо создать свой аккаунт, как показано на рисунке 2.

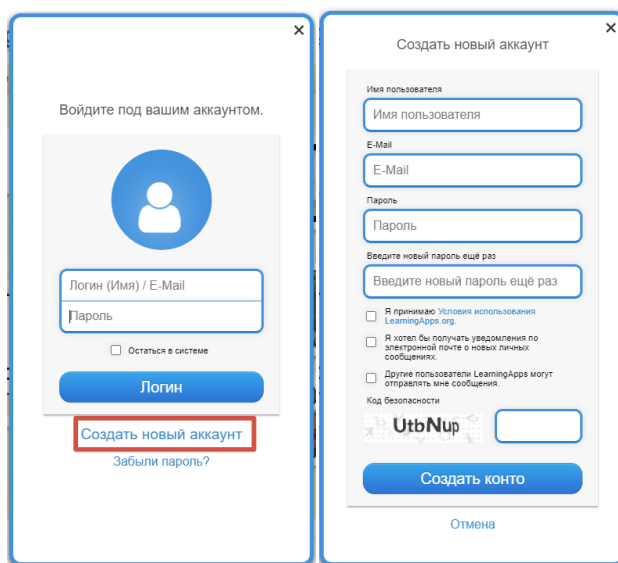

Рис. 2. Создание нового аккаунта

Далее можно создать новое упражнение или использовать готовое из каталога, а также создать коллекцию упражнений (Рис. 3).

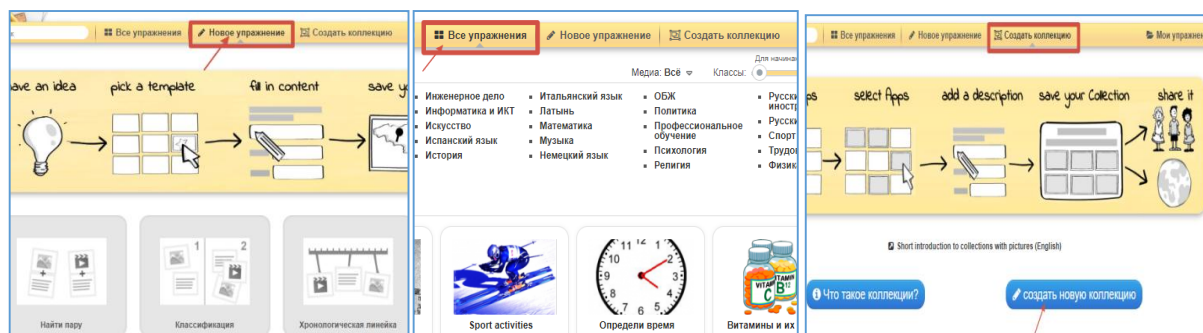

Рис. 3. Выбор вкладки

При создании упражнения необходимо выбрать тип из каталога расположенного ниже (Рис. 4).

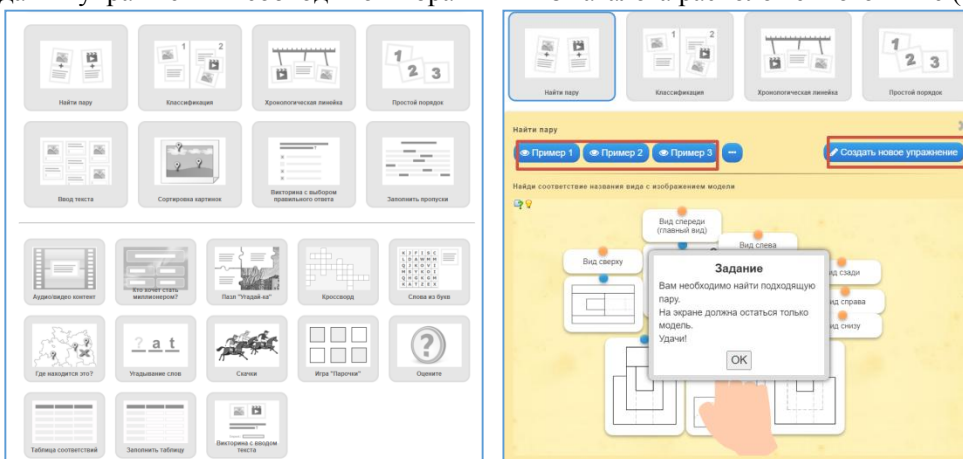

Рис. 4. Каталог упражнений

Вам предоставляется возможность просмотра примеров созданных упражнений, далее нажимаете кнопку «Создать новое упражнение» (Рис. 4.) и вводите свои задания. После ввода вопросов нажимаете кнопку «Завершить и показать в предварительном просмотре», если вас все удовлетворяет, нажимаете кнопку «Сохранить упражнение» или можете дополнить нажав кнопку «Настроить еще раз» (Рис. 5).

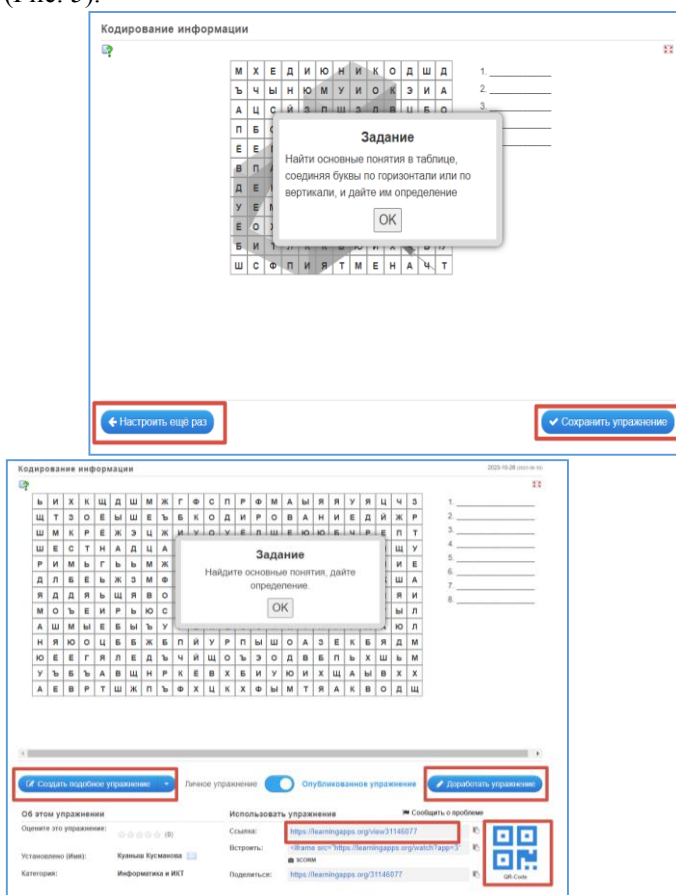

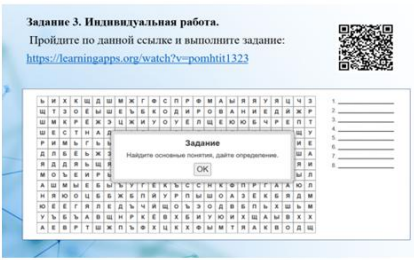
Рисунок 4. Сохранение и редактирование упражнений

Когда вы открываете упражнение в каталоге, внизу есть опции — «Создать подобное упражнение» или «Сохранить в “Моих упражнениях”». При создании упражнения откроется шаблон: заполняете по аналогии и загружаете готовое задание в свою папку. Задания можно отправлять обучающимся, в виде ссылки или с помощью QR-кода.

Разработанные на данной платформе задания эффективны как при закреплении пройденного материала, так и при повторении. Ниже приведены примеры заданий разработанных на данной платформе.

Задание 3. (ФГ) Индивидуальная работа.

Пройдите по данной ссылке и выполните задание:
<https://learningapps.org/watch?v=pomht11323>

Найдите и выпишите понятия и дайте им определение.

Филворд – это венгерский кроссворд, в котором нужно найти слова среди написанных букв. В отличие от обычных кроссвордов, в которых нужно записать разгаданное слово по его определению по горизонтали и по вертикали, филворд представляет собой поле из клеток, в которые уже вписаны буквы. Слова в филворде могут размещаться в любом направлении. Обучающиеся находят слова, записывают в тетрадь с определением данного понятия.

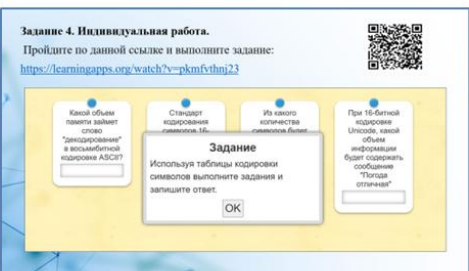
В следующем задании необходимо произвести расчет и ввести в окошко правильный ответ.

В данном задании присутствует межпредметная связь математики и информатики. Здесь необходимо с помощью координатной плоскости определить координаты записать их в двоичной числени.

Задание 4. (ФГ) Индивидуальная работа.

Пройдите по данной ссылке и выполните задание:
<https://learningapps.org/watch?v=pkmfvthnj23>

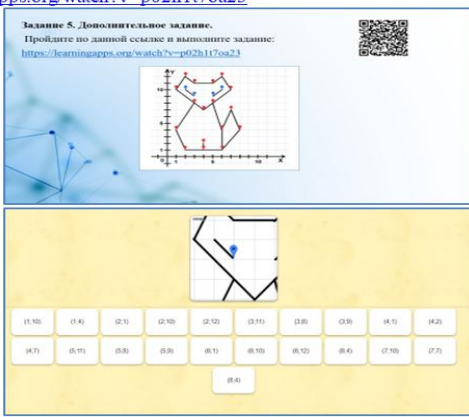
Используя таблицы кодировки символов, выполните задания и запишите ответы.

ТОЧКИ И СИСТЕМЕ

Задание 5. (ФГ) Индивидуальная работа.

Пройдите по данной ссылке и выполните задание:
<https://learningapps.org/watch?v=p02h1t7oa23>

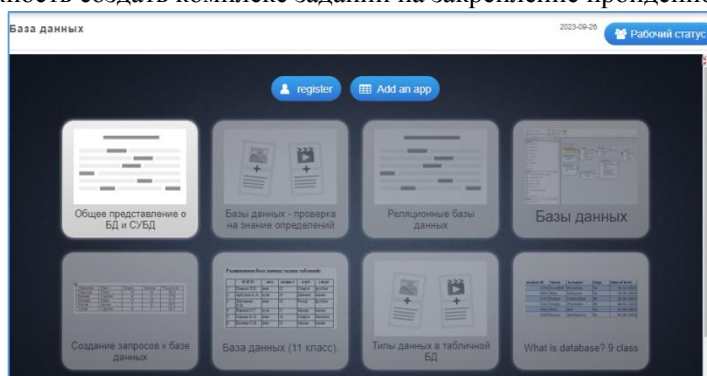

Определите координаты точек фигуры "Лиса". Щелкните по маркеру на рисунке из предложенного списка выберите соответствующие координаты. Найденные координаты закодируйте в двоичной системе счисления и запишите в таблицу.

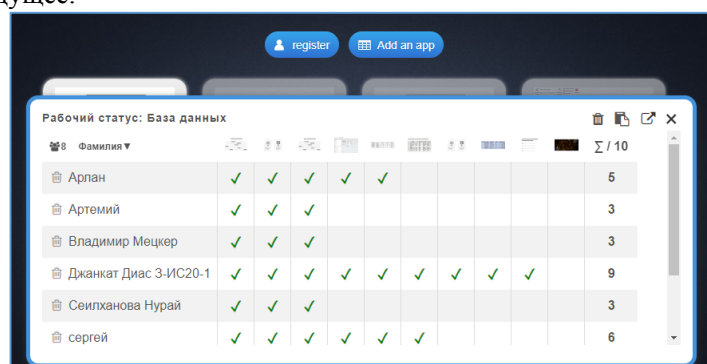
x										
y										

Все задания ориентированы на развитие функциональной грамотности обучающихся при закреплении изученного материала.

Также есть возможность создать комплекс заданий на закрепление пройденного материала.

При выполнении заданий данного комплекса мы можем просматривать, сколько заданий выполнил каждый. Обучающиеся могут приступить к выполнению следующего задания, только после того как закончат предыдущее.

В целом данная платформа в значительной мере помогает педагогам при подготовке интерактивных заданий для развития функциональной грамотности практически на всех специальностях и при любой форме проведения занятия.

Список литературы

1. Жайтапова А.А. Функциональная грамотность в образовательном пространстве глобализации. Функциональная грамотность и образование: инновационные направления и методы педагогической практики. Материалы международной научно-практической конференции. / под науч. ред. А.А.Жайтаповой, Б.К. Альмуразаевой, О.А.Шункеевой, Е.В.Белошниченко, 2017г. -10с.

УДК 377

М. М. Кыдыркулова

оқытушы, «Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті» КеАҚ М.Қананиянов атындағы жоғары колледжі
Павлодар облысы,
Павлодар қ.

ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа: Мақалада интербелсенді сөзінің мағынасы ашып айтылды.Интербелсенді әдістердің өзіндік ерекшелігі қарастырылды.Интербелсенді оқыту- оқыту құралы.Интербелсенді оқыту әдістерінің танымдық белсенділікті арттыратыны сөз етілді.

Аннотация: В статье раскрыто значение слова интерактивный.Рассмотрена специфика интерактивных методов.Интерактивное обучение-это инструмент обучения.Было отмечено, что интерактивные методы обучения повышают познавательную активность.

Annotation: The article reveals the meaning of the word interactive.The specifics of interactive methods are considered.Interactive learning is a learning tool.It was noted that interactive teaching methods increase cognitive activity.

Кілт сөздер: Интербелсенді әдістер, қарым-қатынас, білім алушылар, оқыту, оқу құралы, таным, белсенділік, қолдану, әрекет жасау,проблемалық.

Ключивые слова: Интерактивные методы, общение, обучающиеся, обучение, учебное пособие, познание, активность, применение, действие, проблемность.

Keywords: Interactive methods, communication, students, training, textbook, cognition, activity, application, action, problemativeness.

Оқу-білім беру үдерісінің негізін құрайтын жалпы міндеттің бірі- жан-жақты білім алған және бәсекеге қабілетті жас ұрпақты тәрбиелеу болып табылады. Білім алушылардың танымдық әрекеті, оның қажеттері мен қызығулары сезім мен ерік сияқты, т.б. психологиялық үрдістермен байланысты іске асырылып отырады. Ағылшын тілінен келген «interactiv» сөзі де осы ұғымды білдіреді: «inter» дегеніміз «өзара» мағынасында, ал «act» - «әрекет жасау» дегенді білдіреді, яғни интербелсенді әдістер - үйренуші мен үйренушілердің өзара әрекеттесуін оқудың негізі деп танитын және сондай қатынасқа жағдай жасайтын әдістер. Басқаша айтқанда «интербелсенді» дегеніміз біреумен қоян-қолтық қарым-қатынаста болу, онымен бірлесе әрекет жасау, диалог құру. Ал «интербелсенді оқу» дегеніміз өзара қарым-қатынасқа (коммуникацияға) негізделген оқыту, диалог арқылы үйрету, яғни «үйретуші-үйренуші», «үйренуші-үйренуші», «үйренуші-өзімен өзі» форматтарында жасаған қарым-қатынас («әңгіме», «сұхбат», «пікірлесу», «бірлескен әрекеттер»).

Интербелсенді әдістерді пайдалану кезінде білім алушылар түсінісу процесінде қатысушылар болады, оның тәжірибесі оқу танымының негізгі қайнар көзі қызметін атқарады.

Оқытушы дайын білімді бермейді, бірақ білім алушыларды өз бетімен ізденуге үйретеді.

Интербелсенді әдіс қолдану кезінде ескерілуі тиіс:

- тұлғаның еркіндігі мен құқықтары сақталуы;
- тұлғаның өзін көрсете алуына жағдай жасау;
- педагогикалық қолдау көрсету.

Интербелсенді әдіс-тәсілдерді қолдану барысында білім алушылар қарым-қатынасқа түседі:

1. Мұғаліммен (оқушылар мұғалімнің сұрағына жауап берген кезде);
2. Оқушылармен (жұптасып жұмыс істеу барысында)
4. Шағын топтармен (3-4 оқушымен);
5. Оқушылардың үлкен тобымен (көбіне пікірталас/дебат сынып болып әлдебір мәселені талқылау барысында);
6. Техника түрлерімен (мысалға, компьютермен, интербелсенді тақтада жұмыс істеуде).

Интербелсенді оқыту әдістері дәстүрлі оқыту әдістерімен дәстүрлі оқыту әдістерінен оқу процесінде білім алушылардың өзінің өмірлік тәжірибелерін пайдалану арқылы есте сақтаумен қатар, мәліметтерді талдап, жинақтау арқылы жеке әрі кәсіптік қабілеттерін аша алумен ерекшеленеді.

Интербелсенді әдістерді қолдануда білім алушылар сапалы дайындықпен қамтамасыз ету оқу процесінің нәтижелігіне тікелей байланысты.

Интербелсенді әдістерге мыналар жатады: проблемалық шығарма әдістері, презентациялар, пікірталастар, топпен жұмыс, миға шабуыл әдісі, зерттеулер, іскерлік ойындар, рөлдік ойындар, инсерт әдісі, сахналау, тест сынағы, дебат, т.б. Интербелсенді әдіске әр түрлі көмекші құралдарды ақпараттық қорларды пайдалану; интербелсенді тақта, бейне материалдар, слайдтар, флипчарттар, компьютерлер бейне фильмдер мен бейне сюжеттерді қарап шығып талқылау, таныстырулар жатады.

Интербелсенді әдістерінің артықшылығы:

- білім алушылардың қызығушылығын туғызады;
- әрқайсысының оқу процесіне қатысу белсенділігін кеңейтеді;
- әрбір білім алушының сезіміне назар аударады;
- оқу материалдарын тиімді меңгеруге бейімделеді;
- көпжоспарлы әрекет етуге әсер етеді;
- кері байланысты жүзеге асырады;
- білім алушылардың пікірлері мен қарым-қатынастарын қалыптастырады;
- мінез-құлықтарын өзгертуге көмектеседі.

Қазіргі уақыттарда оқу сабақтарын оқытудың интербелсенді әдістерін және интербелсенді құралдардың көмегімен шығармашылықпен жұмыс істеуіне жол ашылады.

Оқу тәрбие процесінде үнемі жаңа оқыту құралдарының мүмкіндіктерін ұтымды пайдаланып, оған білім алушыларымызды үйрету-әр педагогтың басты міндеті.

Интербелсенді оқытуда үйренушілер мынандай әрекеттерді атқаруға дайын болуы керек:

- Бірлескен жұмыс;
- Танымдық, коммуникакативтік, әлеуметтік тұрғыдан белсенділікті таныту;
- Бастамашылық;
- Кері байланыс жасау;
- Проблема шешу, шешім қабылдау.

Интербелсенді оқыту әдістердің бірі қызығушылығын ояту. Қызығушылықты ояту арқылы мынадай әрекеттерге баулуға болады: Әр сабақтың басында басында

-«Мен осы тақырып бойынша не білемін?

-Не білім келеді?

-Бұл білім маған қалайша қажет болады?» секілді сұрақтарға жауап ізденіп, кері байланыс жасауы орынды.

Жаңа тақырып таныс болмаса да, айқындау ісі белсенді жұмысқа жетелейді. «Бұл не нәрсе екен? Мұны білу қаншалықты керек? Бұны қалайша білуге болады?» деген сұрақтар мен мақсаттар білім алушыларды алға бағыттайды, олардың жаңа тақырыпқа құлшынысының себептері болады.

Білім алушыларға ұсынылатын жұмыстар ізденіс пен зерттеуге, талдау мен сараптауға сүйенетін, өзіндік тұрғыдан орындалатын шығармашылық жобалар қатарында болады.

Қазіргі уақытта интербелсенді оқу, оқыту әдістерін жіктеудің көптеген нұсқалары бар. Бұл жіктеулер интербелсенді әдістерді әртүрлі тұрғыдан түрлендіреді: мазмұндық, қолдану тұрғысынан, технологиялық сипаттары тұрғысынан, т.б. қарастыруға болады. Қазақ әдебиетінен көркем шығармаларды оқуда іздендіретін белсенді тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана білсек, күтілетін нәтижеге жете аламыз деп есептеймін. Өз пәнімде жиі қолданатын әдіс-тәсілдерге тоқтала кетсем:

1) Кейіпкерлер әлемі

Кейіпкерлер	Іс-әрекет, үзінділер	Қандай мінездің адамы	Халық ойы немесе соңғы түйін

2) Салыстыру жұмыстары

Шығарма тақырыбы	ерекшелігі	үндестік

3) Венн диаграммасы

Қодар	Ортақ қасиет	Ұлтан

4) «Плюс», «Минус», «Қызықты» әдісі

«Плюс» (Оң әсер еткен фактор)	«Минус» (қолымнан келмеді не түсініксіз боп тұр)	Қызықты» (қызықты болған жайттар, білім келетін жайттар)

5) Өрмекші әдісі. Өрмекшінің басына тақырып, денесіне өзекті мәселе, аяқтарына тірек сөздер мен шешу жолдары.

6) ББҮ кестесі

Білемін	Білім келеді	Үйрендім

7) INSERT

V (бұрыннан таныс)	+	?	-
	(жаңа ақпарат)	(түсініксіз)	(келіспеймін)

8) Концептуалды кесте

Шығарма	Кейіпкер	Адам бойындағы қасиет	Кейіпкерге мінездеме	Ой-тұжырым. мақал-мәтелдер

9) «Чемодан, еттартқыш, қоқыс жәшігі» әдісі.

Чемоданға-керекті ақпаратты жазады.

Еттартқышқа-әлі де оқу керек, толықтыратындарын жазады.

Қоқыс жәшігіне-керек емес, артық дүниені қоқыс жәшігінің тұсына жазады

10) Еркін жазу әдісі арқылы авторға хат жазу

Сондай-ақ кластер, пирамида, Т кестесі, бессауақ, синквейн, блум таксономиясы, кубизм, ЖИГСО, т.б қазақ тілі мен әдебиет сабақтарында сабақ кезеңдерінде қолдану білім алушылардың белсенділігін арттырып, сыни ойлауға, диалогқа түсуге, пәнге қызығушылықтары арта түседі.

Интербелсенді оқыту-оқыту құралы. Білім алушылар үшін интербелсенді оқыту-логикалық ойсергіту жаттығулары, дидактикалық тапсырмалар болып табылады. Интербелсенді оқытуда таным артады, еңбек етуге үйренеді, дүниетанымы кеңейеді, нақтылау, ойлау білуге баулу, сөздік қорын көбейтеді, ақыл-ой қызметін қалыптастырады. Интербелсенді оқыту тәрбиелеудің құралы болып табылады. Интербелсенді оқыту әдістерін күнделікті сабақта қолдану танымдық белсенділікті арттыруда өте мүмкіндігі зор педагогикалық тәжірибе. Білім алушылар нәтижесінде мәселелерді шешеуге дайын болады, өзіндік пікірі мен ой-жүйесін қалыптастырады, еркін қарым-қатынаста бола алады, өзін тұлға және маман ретінде сезінеді.

Интербелсенді әдіс оқытудың демократиялық стилін ұстанады. Білім алушы сабақ бойы жұппен, топпен, араласа отырып, барлығын өзі жасауға тырысады. Талдауға құлшыныс танытады, жаңа тақырыптан соң түйін шығара алады. Білім алушының қабілеттері жан-жақты байқалады.

Интербелсенді әдістерді тиімді пайдалану үшін мұғалім өз жұмысын жан-жақты жоспарлауы тиіс: — білім алушылардың жас ерекшеліктеріне, олардың интербелсенді әдістемелермен жұмыс тәжірибесіне сәйкес келетін тәсілдерді пайдалану; — білім алушылар үшін тақырыпты игерудің «кілті» болатын интербелсенді жаттығуларды іріктеу; — әрбір білім алушының жұмыс қарқынын және оның қабілеттерін есепке алу; — бір сабақта интербелсенді әдістердің бір-екеуін қолдану.

Жүйелі түрде жүргізілген жұмыстар білім алушыларды ойлауға жетелеп, қызығушылығын оятып, шығармашылық қабілетін арттыруға, белсенділікке ынталандыруда жалпы білімін көтеруде интербелсенді әдістердің маңызы зор. Қай пәнде болсын білім алушылардың танымдық, шығармашылық қабілетін дамыта оқыту олардың пәнге деген қызығушылығын оятып, ынтасын дамыта түседі.

Білім алушылар өзін-өзі дамытуға, өзінің қабілетін дамытуға жұмсауы қажет, оған ықпал ететін оқытушылар болып табылады. сапалы білім беру, бағыт көрсету интербелсенді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы қол жеткізуге мүмкіндіктер бар.

Әдебиеттер тізімі

1. Әлімов А.Қ. Интербелсенді оқу әдістемесін мектепте қолдану. Оқу құралы. – Астана: 2014. – 188 бет. 6.
2. Тойбазарова Н.А. Интерактивті оқыту. Әдістемелік нұсқаулық. - Ақтөбе, 2006.- 37 бет.
3. Тұрғынбаева Б. Интерактивті оқыту технологиялары. – Алматы, 2000
4. Жаңаша оқыту – заман талабы» Ғ. Сұлтанова, З. Сатқаева, Алматы, 2011 ж. (7-176.)
5. <https://infourok.ru/interbelsendi-disterdi-zhoo-oldanu-ashat-limov-434408.html>

ӘОЖ 372.881.1

А. С. Қамалиден

оқытушы, «Ақпараттық жүйелер» мамандығы бойынша техника ғылымдарының магистрі,
«Ж. Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі» МКҚК,
Ақмола облысы,
Көкшетау қ.

БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА CLIL ТЕХНОЛОГИЯСЫ НЕГІЗІНДЕ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ БАҒЫТЫНДАҒЫ ПӘНДЕР МЕН АҒЫЛШЫН ТІЛІН КІРІКТІРІП ОҚЫТУ ӘДІС – ТӘСІЛДЕРІН АКТ ҚҰРАЛДАРЫМЕН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ТӘСІЛДЕРІ

Аңдатпа: Мақалада білім алушыларға CLIL технологиясы негізінде жаратылыстану бағытындағы пәндер мен ағылшын тілін кіріктіріп оқыту әдіс – тәсілдерін АКТ құралдарымен тиімді қолдану тәсілдері жайлы баяндалады. CLIL технологиясын пәнде қолдануға арналған сабақ жоспарын құру жолдарының бірнеше үлгісі қарастырылды.

Түйінді сөздер: CLIL технологиясы, АКТ, құзыреттілік, жаңашылдық, технология, таным, мәдениет, қарым-қатынас, тілдік мақсаттар, сөздік, айтылым, оқылым, жазылым.

Аннотация: В статье описаны способы эффективного использования методов и методов интегрированного обучения естественным наукам и английскому языку средствами ИКТ на основе технологии CLIL. Было рассмотрено несколько примеров способов создания плана урока по использованию технологии CLIL по предмету.

Ключевые слова: технология CLIL, ИКТ, компетентность, инновации, технология, знания, культура, общение, языковые цели, словарный запас, произношение, чтение, письмо.

Annotation. The article describes ways to effectively use methods and methods of integrated teaching of science and English using ICT based on CLIL technology. Several examples of ways to create a lesson plan using CLIL technology in the subject were discussed.

Key words: CLIL technology, ICT, competence, innovation, technology, knowledge, culture, communication, language goals, vocabulary, pronunciation, reading, writing.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың рөлі үнемі артып келеді. Алайда адамдардың жаңа ғылыми-техникалық жетістіктерді өз бетінше оқып-үйрену және күнделікті өмірінде қолдану қабілеті айтарлықтай төмен деңгейде қалып отыр. Бұл мәселе кәсіптік және жалпы мәдени құзыреттілікті дамытуға, бейімделуді, ұтқырлықты арттыруға, өзгермелі жағдайды бағдарлай білуге және практикалық мәселелер мен туындайтын мәселелерді тиімді шешуге ықпал ететін негізгі құзыреттілікті қалыптастыру арқылы шешілетін болады.

Негізгі құзыреттіліктің қалыптасуына CLIL (Content Language Integrated Learning) әдістемесі бойынша жүргізілетін информатиканы ағылшын тілінде оқыту ықпал етеді. Оқытудың бұл әдістемесінің ерекшелігі сабақ екі тілде (ана тілі және шетел тілі) әр түрлі білім беру жағдаят-тарында сабақтың берілген кезеңіне және оқу мақсатына сәйкес келетін тіл қолданылатын-дығында[3].

Еуропа елдеріндегі CLIL әдіснамалық тәсілінің негізгі қағидаттарын анықтау кезінде төрт негізгі аспектіні бөліп көрсетеді.

Мазмұн (мазмұн) – ақпараттық құзыреттілікті қалыптастыратын пәндік сала – информатиканың білім, қабілет, дағды, т.б. қажетті ақпаратты өз бетінше іздеу, талдау, таңдау, өңдеу және беру қабілеті мен қабілеті;

Қарым-қатынас дегеніміз – сабақтың шет тілін оқытпайды, бірақ шет тілі білімін қолданбалы қолдануды қамтамасыз ететін тілде оқытылады, осылайша студенттер оқу барысында шет тілін пайдаланады, оны қолдануды үйренеді. Бұл аспект коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастырады, өйткені жеке тұлғаның ауызша қарым-қатынас жасау қабілетін, тыңдау, сұрақ қою және оларға нақты жауап беру, қарастырылатын мәселелерді мұқият тыңдау және белсенді талқылау, әңгімелесушілердің мәлімдемелеріне түсініктеме беру және оларға сыни баға беру қабілеттерін дамытады;

Cognition (таным) танымдық және ойлау қабілеттерін дамытуды жүзеге асырады және білім беру құзыреттілігін қалыптастыруға ықпал етеді, білім алушылардың бір немесе бірнеше білім беру саласы бойынша табысты дайындалуын қамтамасыз етеді.

Culture (мәдениет) – жалпы мәдени құзыреттілікті дамытуға, мәдениет тілін, әлемді тану тәсілдерін білуді қамтамасыз етуге, өзін мәдениеттің бір бөлігі ретінде көрсетуге, баламалы мәдениеттерді білуге және қабылдауға ықпал ететін аспект[1,2].

Информатика, шын мәнінде, бастауыш, орта және жоғары мектептегі метапәндік курс болып табылады және баланың жалпы мәдени тұлғалық-танымдық дамуы мен өзіндік дамуының тұтастығын, оқу-тәрбие процесінің барлық кезеңдерінің сабақтастығын қамтамасыз етеді. Информатика мен ағылшын тілі пәндерінің интеграциясы өте орынды және сәтті.

Интеграциялық информатика ғылымының өзінің іргелі табиғатымен және оны зерттеудің негізгі объектілерінің сипатымен анықталады; ақпаратпен жұмыс істей білу – жалпы білім беру дағдысы, ал оқу процесін ақпараттандыруда информатиканың рөлі даусыз. Информатика мен ағылшын тілі бір-бірімен тығыз байланысты. Көптеген компьютерлік бағдарламалардың, әсіресе күрделі интеграцияланған және графикалық пакеттердің интерфейс тілі ағылшын тілі болып табылады.

Барлық жоғары деңгейлі бағдарламалау тілдері функционалдық сөздер ретінде ағылшын тілін пайдаланады. Информатиканы ағылшын тілінде оқыту студенттерге ағылшын тілін ақпараттық тұрғыдан қарауға мүмкіндік береді. Бұл білімді жүйелеуге, жаңа ассоциативті байланыстардың пайда болуына көмектеседі және оның негізінде әмбебап оқу іс-әрекеті (ӘБ) құрастырылатын жүйелік-әрекеттік тәсілдің дамуына ықпал етеді.

Қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану оқу процесін ұйымдастыруда бірқатар артықшылықтар береді:

1. Әртүрлі практикалық жұмыстар мен тапсырмалардың көптігі жеке тұлғаның мүмкіндіктеріне қарай оқу процесін саралауға және даралауға, оқушының ерекшеліктерін ескере отырып, жеке оқу жолын құруға мүмкіндік береді;

2. Олар студенттердің ақпаратпен өзіндік жұмысын тиімді ұйымдастыруға, өзін-өзі оқу, өзін-өзі бақылау және рефлексия дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

3. Осылайша, CLIL әдісін қолдана отырып, информатиканы ағылшын тілінде оқыту метапәндік байланыстарды қамтамасыз етеді және жаңа Федералды мемлекеттік білім беру стандарттарының қағидаттарын енгізуден практикалық нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Атап айтқанда, мәдени сананы, интернационалдандыруды, тілдік құзыреттілікті, тілдік дағдыларды дамытады. Тек оқу үшін ғана емес, сонымен қатар жаңа білімді өмірде қолдана білу және сәйкесінше өмірге деген ынтасын арттыру, табысқа бағыттау, бұл түптеп келгенде басты мақсатқа жетуге әкеледі. Болашақ

түлектердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру, олардың ұтқырлығын арттыру және тез өзгеретін өмірлік жағдайларға бейімделу қабілеті.

Сабақта CLIL технологиясы негізінде жаратылыстану бағытындағы пәндер мен ағылшын тілін кіріктіріп оқыту әдіс – тәсілдерін АКТ арқылы меңгерту тәсілдерін ұсыну.

CLIL технологиясын түсініп, әдіс-тәсілдерді меңгеріп, АКТ – практикада қолданады.

Сабаққа қатысушылар https://quizlet.com/_5rhqxs арқылы берілген тапсырмалар бойынша 3 топқа бөлінеді.

Әр топ ағылшын тілінде берілген тапсырманы орындау арқылы, жеңімпаз топ анықтала-ды.

«Hello! Hello!» тақырыбында сергіту сәті өткізіледі. Сергіту сәттерін өткізу білім алушыға тілдік мақсаттарды меңгеруге, ағылшын тілінде сөйлеуге дағдыландырады. Айтылым, оқылым дағдылары қалыптасады. Мысал ретінде көрсетілген сергіту сәтінің сөзі төменде берілген.

Lyrics:

Hello, hello.

Can you clap your hands?

Hello, hello.

Can you clap your hands?

Can you stretch up high?

Can you touch your toes?

Can you turn around?

Can you say, «Hello»?

Hello, hello.

Can you stamp your feet?

Hello, hello.

Can you stamp your feet?

Can you stretch up high?

Can you touch your toes?

Can you turn around?

Can you say, «Hello»?

Hello, hello.

Can you clap your hands?

Hello, hello. Can you stamp your feet?

***** Song: Hello Hello!

CD: Super Simple Songs 3

Music: Super Simple Learning

Vocals: Matt Stamm and Ingrid

DuMosch DeHaan

CLIL шет тілі сабағы емес, шет тілінде өтетін пән сабағы. Сонымен бірге оқушылардың тілдік қарым-қатынастағы қажеттілігі мен мүмкіндіктерін ана тілінде ойлануларына жағдай жасайды. Мысалы, пәнді оқытуда <https://play.kahoot.it> тапсырмалар орындалады.

«Genially.ly» бағдарламасында «snakes and ladders» арқылы тапсырма орындалып, студенттер тақырып бойынша сұрақтарға жауап береді.

«Worldwall» бағдарламасы арқылы тақырып түсіндіріліп, тапсырма ұсынылады.

ҚОРЫТЫНДЫ

CLIL әдісін қолдану оқытушыдан: пәндік білімін жетілдіруді, ресурстарды кеңінен қолдануды, сабағын тиянақты жоспарлауды, кәсіби біліктілігін үнемі арттырып отыруды талап етеді.

Педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамыту – білім сапасын көтеру құралы. Қазіргі ғылым мен техника дамыған қоғамда білім беру жүйесінде кәсіби құзыреттілігі дамыған, бәсекеге қабілетті мамандарды талап етіп отыр. Білікті де білімді маман болу үшін әр ұстаз өз білімін үздіксіз жетілдіріп, заман талабына сәйкес кәсіби біліктілігін үнемі үздіксіз жетілдіріп отыруы тиіс. Педагог оқытудың жаңа әдістерін барынша жетік меңгеріп, неғұрлым шығармашылығы жоғары болса, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі соғұрлым кең болмақ. Қазіргі заманауи талапқа сәйкес өзіндік көзқарасы бар жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыру мұғалімдер үшін маңызды мәселе болып отыр. Жас ұрпаққа білім беруде, оларды болашақ еліміздің тірегі етіп тәрбиелеу әр ұстаздың, әр оқу орнының жауапкершілікпен атқаратын міндетінде.

CLIL әдісін қолдану барысында: әр сабақтың пәндік және тілдік мақсаттары болуы керек, оқытушы білім алушылардың сол мақсаттарға жетуін қадағалауы қажет, сабақта тірек сөздермен

жұмыс жасалуы қажет, айтылым, жазылым, тыңдалым және оқылым дағдылары дамытылуы қажет, белсенді оқу әдістерін қолдану қажет[3].

CLIL әдісін қолдану барысында тапсырмалар: мақсатқа бағытталған, оқушылардың тіл деңгейлеріне сай, орындауға қызықты, ынталандыратын, бір-бірімен логикалық түрде байланысқан болуы қажет.

Үш тілді бірдей меңгеру әрбір қазақстандық жастың міндеті. Қазіргі білім беру саласында да үштілділікті енгізу жаппай қолға алынуда. Біздің мақсатымыз — жан жақты, бәсекеге қабілетті, көптілді білетін, қазіргі заманға сай маманды даярлау. Осы мақсатта мен де, болашақ іс жүргізуші мамандардың үш тілді қатар меңгеруі бастамасын жүзеге асыруды мақсат еттім. Өз сабақтарымды CLIL технологиясын басшылыққа ала отырып өткіземін.

Білімді толық игеру үшін оқушылардың ойлау қабілетін дамыту, еркін сөйлеуіне, өз ойын ашық және толық айтуға үйрету, ой-өрісін кеңейту – оқытудың ең басты мақсаты. Әрбір оқушыны өз мүмкіндігіне қарай білім, дағды алатындай етіп оқытуымыз дұрыс.

Елімізде білім беру мазмұны жаңарып, «Пәндік-тілдік кіріктіру технологиясы (CLIL)» әдістемелік нұсқаулық оқытудың жаңашыл көзқарас пайда болуын қалыптастырады[3].

Мұғалім өз ісінің маманы болуымен қатар, оның бойында баланы жақсы көру, баланың көзқарасы мен пікірін сыйлау, тек өз пәнінің төңірегінде ғана қалып қоймай, қоғамда болып жатқан өзгерістерге құлағы түрік, көзі ашық, жан-жақты талдау жасай білетін маман болуы шарт.

Ұлы ағартушы Ахмет Байтұрсынұлының: «Бала оқытуды жақсы білейін деген адам әуелі балаларға үйрететін нәрселерін өзі жақсы білуі керек» — деген тұжырымында «Шығармашыл ұстаз шығармашыл шәкірт дайындайды» деген ой айқын аңғарылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

[1] Mehisto, P. Three In One?/P. Mehisto, A. Kambatyrova, Kh.Nurse i-tova / /Trilingualism in policy and educational practice. In D. Bridges(Ed.), Educational reform and internationalisation: the case of school reform in Kazakhstan. – Cambridge: Cambridge University Press, 2014 .

[2] Marsh d. Content and Language Integrated Learning (CLIL). A Development Trajectory /d.Marsh. – Córdoba: University of Córdoba, 2012 .

[3] «Ағылшын тілін оқыту әдістемелігі» Республикалық әдістемелік журнал. – №6, 2016.

ӘОЖ 372.881.1

П. Ғ. Қуандық

2 курс БМ-21 тобының студенті

Ғылыми жетекшісі: **Оразова. Г.Қ.** арнайы пәндер оқытушысы
“Н. Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі” КМҚК
“Бастауыш білім беру педагогикасы мен әдістемесі”мамандығы.

СПАНДИЯР КӨБЕЕВ – ҰЛЫ ҰСТАЗДЫҢ ІЗБАСАРЫ.

Аңдатпа: Спандияр Көбеев – білім беру саласында жарты ғасырдан астам уақыт бойы үзіліссіз еңбек еткен. Осы еңбек жолында ол өзінің тәжірбиесін келешен ұрпаққа мұра етіп қалдырған болатын. Ардақты ұстаздың жақсы мұғалім туралы, оқытушы балаларға қалай үлгі болуы керек? және оқытушының педагогикаға, әдістемеге, психологияға туралы көзқарасын мен бүгінгі мақаламда зерттеп жаздым.

Аннотация: Спандияр Көбеев-более полувека непрерывно трудился в сфере образования. За эту трудовую деятельность он завещал свой опыт будущим поколениям. Уважаемый учитель о хорошем учителе, как учитель должен быть примером для детей? и свое отношение к педагогике, методике, психологии я изучила в сегодняшней статье.

Негізгі мәтін. ХХ ғасырдың басы – қазақ халқының көркемдік ой-пікірінің тарихында айрықша із қалдырған кезең.Бұл кезде ұлттық әдебиет ұлы Абай мен Ыбырай негізін салған демократтық, ағартушылық бағытты әрі қарай дамыта отырып, оны жаңа ғасыр күн тәртібіне қойған міндеттерге лайық жаңғыртты.Әдебиет тақырыбы кеңейді.Ол әлеумет ісіне араласып, қоғамдық өмірде болып жатқан өзгерістерге өз үнін қосты.Қазақ халқының тағдырына алаңдаған ой-пікір иелері әдебиетті алға ұстап, соған қосылып сөйледі.Сөйтіп Міржақып пен Ахметтің «Оян,қазағы» мен «Масасы» тек әдебиет сүйгіш қауымды ғана емес, бүкіл ұлтты оятты. Ахмет пен Міржақып бастаған осындай үрдісті С.Торайғыров, М.Сералин, С.Көбеев, С.Сейфуллин, С.Дөнентаев, М.Жұмабаев,Б.Майлин тағы басқалар жалғастырып әкетті. Солардың шығармалары арқылы ғасыр басындағы қазақтың көркемдік ойы толысып, жетілді. Халық өмірінің шындығы қаншалықты ауыр және әрқилы болса, оның көркем әдебиеттегі көрінісі де

түрліше еді.Бұрынғы әдет- дәстүрге қосылып, олар дәуір жаңалығын әдебиетке әкелді.Фольклорлық үлгіні жалғастырған қиссашыл- дастаншыл ақындар, айтыс шеберлері мен әнші- ақындар заман тенденциясын аңғарып, соған бейімделді.Әдебиет мазмұны байыды.Әдебиет жазу өнерінің тың үлгісіне бет бұрып, жанрларды туғызды. Осындай ұмтылысқа, ізденіске үн қосып, халықтық, демократтық ойларды жалғастырған, ғасыр басындағы халық өмірінің шындығын көркем тілде бейнелеуге ұмтылған таланттар ішінде Спандияр Көбеевтің де елеулі орны бар.Ол алғашқылардың бірі болып ұлттық әдебиетімізде көркем прозаның орнығуына, оның әр тұрғыда ізденуіне үлкен үлес қосты. Ұстаздық жолын Спандияр Көбеев Ырғыз уезіндегі Толағай болысына қарайтын Кішіқұм деген жерде бастады. Осы ұмытылмас сәтін Спандияр Көбеев былай деп еске алады: «Бұдан 49 жыл бұрын, 1901 жылы 15 тамызда оқытушы болып тағайындалып, сонау Кішіқұмдағы екі жылдық ауылдық мектепте сабақ бере бастаған екем. Сол күннен бастап, күні бүгінге дейін менің оқытушылық жұмысымның жібi үзілген күні болмапты» дейді ұлағатты ұстаз. Педагог-жазушы осы еңбек жолында өзінің тәжірбиесін келешен ұрпаққа мұра етіп қалдырған мұғалімнің беделді болуының сегіз түрлі шартын атап көрсеткен. Солардың қатарында ұстаздың ұдайы оқып, өз білімін толықтырып отыруға баса көңіл бөлуі; қоғам жұмысына белсенді қатысып отыратын адам болуы қажеттігін атап көрсетуі қазіргі педагогтер жадында жүруі тиіс қағидалар деп санаймын.Үлгілі ұстаз деген Спандияр Көбеевтың пайымдауынша ең алдымен, мұғалім – оқыту әдісін жақсы білетін маман, өз дәрісін жақсы меңгерген және әржақты білімі бар мәдениетті адам болуы; екіншіден, мұғалімнің сыртқы көрінісі, киімі де, тазалығы да, істегі ұқыптылығы да, тиянақтылығы да, ұстамдылығы да, мінез-құлқы да, сөйлеген сөзі де, жүріс-тұрысы да беделді болуының негізгі болып табылады.Ардақты ұстаздың пікірінше, оқытушы педагогиканы, әдістемені, психологияны жақсы білуі шарт. Ол қажымай-талмай еңбектеніп отыратын, ізденімпаз, шығармашыл адам болуы қажет. Бұл турасындағы пікірін ол былайша түйіндейді: «Оқытушының беделді болуы дегеніміз – оқудың сапалы болуы, балалардың жақсы білім алып, жақсы тәрбиеленуін қамтамасыз ету деген сөз болып табылады». С.Көбеев мұрасын зерделей отырып, оның оқыту әдістерін тиімді қолдануға қатысты пікірлерінің де өзекті екенін айтып өткеніміз абзал. Әдіс-тәсілдерді орынды пайдалана білу де – оқытушының беделді болу шарттарының бірі. Спандияр Көбеев қазақ балаларына орыс тілін оқытудағы өзінің бай тәжірбиесімен бөліскен. Мәселен, балаларға үйрететін жаңа сөздер тұрмыста, қоршаған ортада күнде көріп жүрген заттардың атаулары болу керек. Тіл үйренушілер оларды өзге сөздермен тіркестіріп, сөйлем немесе екеуара диалогте қолданып, сөйлеу тілін дамытуға баса көңіл бөлгендері абзал. Педагог-жазушының бұл әдістері қазіргі оқу орыс тілінде жүргізілетін мектептердегі қазақ тілін оқытуда өзекті деп саналады. Мамандығы мұғалім болғандықтан, ол оқу-тәрбие ісіне басымдық берді. Жергілікті баспасөзде, педагогикалық басылымдарда С.Көбеевтің мақалалары жарияланып тұрды. Педагогикалық мәселелерге арналған жарияланымдары арасында «Оқытушының беделді болуының маңызы», «Балаларды мәдениеттілікке тәрбиелеу», «Балаларды оқуға ынталандыру туралы», «Советтік патриотизм тәрбиесі туралы» мақалалары әлі күнге маңызын жойған жоқ. Спандияр Көбеев тек сабақ берумен шектелмей, шығармашылық қызметпен де ерекшеленгендіктен, халық арасында педагог-жазушы атанды. Бұған дейін ол ауыл мектептерінде орыс тілінен сабақ беріп шығармашылық жұмысы Крыловтың мысалдарын аударумен басталды. Ал алғашқы жеке шығармалары. 1910 жылы Қазан қаласында «Үлгілі тәржіме» деген атпен қазақ тіліне аударылған И.Крыловтың мысалдарының жинағы басылып шықты. Спандияр Көбеевтің «Үлгілі бала» хрестоматиясы бастауыш мектептегі қазақ балаларына арналған шығармасы басылды педагог Ушинскийдің «Родное слово» үлгісімен 1912 жылы құрастырылған. С.Көбеев өзінің « Үлгілі бала» деген оқу кітабын Л.Н. Толстойдың «Новая азбука» , « Русская книга для чтения» , К. Д. Ушинскийдің « Детский мир» , Ы. Алтынсариннің « Мактубат» , « Қырғыз хрестоматиясы» деген кітаптарында үлгілі бойынша жасады: негізгі материалдарды солардан алды . « Мектепте хәм үйде оқу үшін әр тілдердегі тәуір оқу кітаптарынан алынып, қазақша жазылды» -деп жазды автордың өзі кітаптың басында . С.Көбеев Қазақ әдебиетінде роман жанрын қалыптастырған жазушылардың бірі еді шығармашылығында «Қалың мал» романы ерекше орын алады. 1951 жылы жазушының соңғы «Орындалған арман» атты кітабы жарық көрді. Бұл кітап жазушының көрген-білгендері, басынан өткендері туралы, әр кездегі ойлары – яғни, С.Көбеевтің биографиялық мемуарлық еңбегі саналады.

Қортынды. Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға,-деп ұлы Абай құдды бір Спандияр Көбеевқа айтқандай.Спандияр Көбейұлы тек оқу-ағарту майданында ғана емес, сонымен қатар қазақ әдебиетінің тарихында да елеулі орын алады. Оның ағартушылық, педагогтік және жазушылық қызметі өзі өмір сүрген заманның талабынан туды, халықтың рухани тілегіне жауап берді.Мұғалім болу туралы арманына барар жолда Көбеев табаны күректей 13 жыл өткізеді. 1939 жылы С.Көбеев тұңғыш рет Москва қаласына барады, оқу-ағарту саласындағы көп жылдық еңбегі үшін С.Көбеевтің кеудесіне Ленин орденін тағады. Қарт оқытушы Москва радиосынан қазақ мұғалімдерінің атынан сөз сөйлейді. Бұл күндер ұстазға жаңадан мол күш-қайрат, жігер береді. Ұстаз 1944 жылы «Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мұғалімі» атағын алды. Ал, 3 жылдан кейін Қазақ КСР Жоғары Кеңесі Президиумының

депутаты болды. Ұстазы Ыбырай Алтынсариндей өшпес ізін қалдырып, Қарқын, Құмтөбе, Шолақсай, Қамыстыкөл, Ұялысай, Ақсуат мектептерінің іргетасын қалады. Біз болашақ мұалімдер осындай елдің құрметін алған, қазақ тілін дамытқан ұстаздадан үлгі өнеге алуымыз ұстаздықдық міндетіміз деп ойлаймын.

Әдебиеттер тізімі

<https://uchitelskaya.kz/>

<https://uchitelskaya.kz/vse-rubriki/bilim-ken-istigi/aleumet/spandiyar-kobeev-lyyi-ystazdyih-izbasaryi>

<https://e-history.kz/kz/news/show/28497>

<https://stud.kz/referat/show/2910>

УДК 004.932

В. Д. Лопушняну, Е. Н. Тулегенов,
преподаватель, студент, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайский области,
Костанайская область,
г.Костанай

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕЙРОСЕТЕЙ И МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация: В данной статье рассматривается важная роль нейросетей и машинного обучения в современной проектной деятельности. Мы исследуем концепции нейронных сетей и искусственного интеллекта, а также их применение в областях машинного зрения и анализа изображений. Студенты, занимающиеся проектной деятельностью, узнают, как микропроцессоры и инструменты машинного обучения могут улучшить процессы разработки проекта и повысить его эффективность.

Андатпа: Бұл мақалада қазіргі жобалық қызметтегі нейрондық желілер мен машиналық оқытудың маңызды рөлі қарастырылады. Біз нейрондық желілер мен жасанды интеллект ұғымдарын, сондай-ақ олардың машиналық көру және кескінді талдау салаларында қолданылуын зерттейміз. Жобалық іс-шараларға қатысатын студенттер Микропроцессорлар мен машиналық оқыту құралдары жобаны әзірлеу процестерін қалай жақсартып, оның тиімділігін арттыра алатынын біледі.

Abstract: This article discusses the important role of neural networks and machine learning in modern project activities. We explore the concepts of neural networks and artificial intelligence, as well as their application in the fields of machine vision and image analysis. Students engaged in project activities will learn how microprocessors and machine learning tools can improve project development processes and increase its efficiency.

Ключевые слова: нейронные сети, искусственный интеллект, машинное зрение, анализ изображения, микропроцессор, проектная деятельность, разработка проекта, инновации, обучение, технологии.

В мире, насыщенном современными технологиями, проектная деятельность становится неотъемлемой частью образования и индустрии. Студенты и профессионалы постоянно сталкиваются с задачами, которые требуют творческого мышления, инноваций и высокой степени эффективности. В таких условиях искусственный интеллект и нейронные сети становятся несомненными союзниками в процессе разработки и воплощения проектов.

Нейросети, погруженные в концепцию искусственного интеллекта, развиваются настолько быстро, что их применение проникает в самые разные области нашей жизни. В частности, машинное зрение и анализ изображения, основанные на нейросетях, стали неотъемлемой частью современных проектов. Они открывают новые горизонты в области визуализации и обработки данных, упрощая задачи, которые казались сложными или невыполнимыми ранее.

Цель — продемонстрировать, какие возможности предоставляют нейросети и искусственный интеллект для создания уникальных и успешных проектов.

Нейросеть — это тип машинного обучения, при котором компьютерная программа имитирует работу человеческого мозга. Подобно тому, как нейроны в мозге передают сигналы друг другу, в нейросети информацией обмениваются вычислительные элементы.

Машинное обучение — это наука о том, как заставить ИИ учиться и действовать как человек, а также сделать так, чтобы он сам постоянно улучшал свое обучение и способности на основе предоставленных нами данных о реальном мире.

Искусственный интеллект – раздел информатики, который занимается решением когнитивных задач, обычно отведенных человеку. К таким задачам относятся обучение, создание и распознавание образов и моделей.

В Костанайском политехническом высшем колледже проектная деятельность занимает центральное место в учебном процессе. Это не только возможность студентам применить свои знания на практике, но и путь к развитию творческого мышления и исследовательских навыков.

Направление нейросетей, машинного зрения представляет собой увлекательное и инновационное учебное исследование, нацеленное на применение современных технологий нейросетей и машинного обучения в решении практических задач. Это объединяет студентов, преподавателей в совместном усилии, чтобы создать приложения, которые могут революционизировать различные области. В проектной деятельности исследуется тема сонливости водителей, в котором в режиме реального времени проверяется в бодром ли состоянии или спит водитель.

Этапы, согласно которому ведется работа над проектом:

1. Исследование и обучение нейросетей: процесс начинается с обучения основам нейросетей и машинного обучения, изучают различные типы нейросетей, алгоритмы обучения и методы анализа данных. Это позволяет им понять, как работают нейросети и какие задачи они способны решать.

2. Определение проектных задач: После освоения теоретических основ определяются конкретные задачи и области применения нейросетей в проектной деятельности. Это могут быть проекты в области медицины, автоматизации производства, образования, и даже исследовательские работы в экологии.

3. Сбор данных и подготовка обучающих наборов: для успешного обучения нейросетей требуются данные. Студенты собирают и подготавливают обучающие наборы.

4. Разработка нейронных сетей: следующим этапом является разработка нейросетей, которые могут обучаться на собранных данных и решать поставленные задачи.

5. Практическое применение: одной из основных целей проекта является применение разработанных нейросетей на практике. Это может включать в себя создание прототипов, приложений.

6. Продолжение исследований: проект не заканчивается после создания первых моделей, проходит публикация.

Базовыми элементами для использования нейросетей по праву считаются модели, фреймворки, язык программирования. Для работы с проектной деятельностью в колледже, используется язык программирования python. Каждый фреймворк имеет особенности, что позволяет выбрать для себя оптимальный вариант.

В наше время использование нейросетей и машинного обучения в проектной деятельности является ключевым фактором для инновационного развития и успешного решения сложных задач. Эти технологии открывают перед нами новые горизонты и возможности, которые ранее казались недостижимыми. Наш путь в мире искусственного интеллекта и машинного обучения в Костанайском политехническом высшем колледже свидетельствует о том, что студенты и преподаватели способны не только адаптировать эти технологии, но и активно внедрять их в реальные проекты.

Мир нейросетей и машинного обучения постоянно меняется и развивается, и, чтобы оставаться на передовых позициях, нам нужно сохранять азарт и стремление к знаниям. Проекты, подобные разрабатываемому сонливости водителей, требуют упорства, творческого мышления и смелости в исследованиях.

В заключение, использование нейросетей и машинного обучения в проектной деятельности стало важным инструментом для решения сложных задач и достижения новых высот. Оно олицетворяет собой инновацию, обучение и совместное усилие, которые могут изменить мир к лучшему. Проект сонливости водителей является лишь одним примером того, как студенты и преподаватели могут совместно исследовать новые возможности и воплощать их в жизнь.

Список литературы

1. Акинин, М. В. Нейросетевые системы искусственного интеллекта в задачах обработки изображений / М.В. Акинин, М.Б. Никифоров, А.И. Таганов. - М.: РиС, 2016. - 152 с.
2. Акинин, М.В. Нейросетевые системы искусственного интеллекта в задачах обработки изображений / М.В. Акинин, М.Б. Никифоров, А.И. Таганов. - М.: ГЛТ, 2016. - 152 с.
3. Астахова, И. Системы искусственного интеллекта Практический курс: Учебное пособие / И. Астахова. - М.: Бином. Лаборатория знаний, 2009. - 292 с.
4. Болотова, Л.С. Системы искусственного интеллекта: модели и технологии, основанные на знаниях: Учебник / Л.С. Болотова. - М.: Финансы и статистика, 2012. - 664 с.

УДК 37

С.А. Лысенко

мастер производственного обучения,
КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права»
Управления образования акимата Костанайской области,
Костанайская область Сарыкольский район п. Сарыколь

ИНТЕРАКТИВНЫЙ МЕТОД ОБУЧЕНИЯ – ПУТЬ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ СОВРЕМЕННОГО УРОКА

Аннотация: Современный подход к обучению должен ориентировать на внесение в процесс обучения новизны. Задачи подготовки квалифицированных специалистов решаются, прежде всего, в процессе теоретического обучения включая активные методы обучения.

Суть интерактивного обучения состоит в том, что учебный процесс организован таким образом, что практически все обучающиеся оказываются вовлеченными в процесс познания, обучаемые имеют возможность понимать и рефлексировать по поводу того, что они знают и думают. Уроки с применением интерактивных методов, позволили выявить дополнительные возможности улучшения учебного процесса, совершенствования фронтальной и индивидуальной работы с группой, обеспечивая картинно-образное и развития логического мышления обучающихся.

Андатпа: Оқытудың заманауи тәсілі оқу процесіне жаңалықты енгізуге бағытталуы керек. Білікті мамандарды даярлау міндеттері, ең алдымен, оқытудың белсенді әдістерін қоса алғанда, Теориялық оқыту процесінде шешіледі.

Интерактивті оқытудың мәні мынада: оқу процесі іс жүзінде барлық білім алушылар таным процесіне қатысатындай етіп ұйымдастырылған, білім алушылар өздері білетін және ойлайтын нәрселерді түсінуге және рефлексиялауға мүмкіндік алады. Интерактивті әдістерді қолданатын сабақтар оқу процесін жақсартудың, топпен фронтальды және жеке жұмысты жетілдірудің қосымша мүмкіндіктерін анықтауға мүмкіндік берді, білім алушылардың бейнелі-бейнелі және логикалық ойлауын дамытуды қамтамасыз етті.

Abstract: A modern approach to learning should focus on introducing novelty into the learning process. The tasks of training qualified specialists are solved, first of all, in the process of theoretical training, including active teaching methods. The essence of interactive learning is that the learning process is organized in such a way that almost all students are involved in the process of cognition, trainees have the opportunity to understand and reflect on what they know and think. Lessons with the use of interactive methods allowed us to identify additional opportunities for improving the educational process, improving frontal and individual work with the group, providing pictorial and imaginative development of logical thinking of students.

Ключевые слова Интерактивный метод, программа ActivInspire, пробуждают интерес, логическое мышление, технические средства.

«Новый мир, новые условия
И требует новых действий.
Невозможно войти в Новый Мир
со старыми методами, поэтому,
так зову к перерождению сознания».
Е.И. Рерих

Вспомнилась одна из восточных мудростей:

Если ты смотришь на год вперед – выращивай рис,

Если ты смотришь на двадцать лет вперед – выращивай деревья,

Если ты смотришь на столетия вперед – выращивай людей.

Мы смотрим в далёкое будущее, поэтому наша цель воспитать достойное поколение, а значит вооружить наших студентов знаниями, умениями и навыками, которые им будут необходимы в дальнейшей их трудовой деятельности. Подготовка квалифицированных кадров имеет ключевое значение для подъёма экономики Казахстана.

Современный подход к обучению должен ориентировать на внесение в процесс обучения новизны, обусловленной особенностями динамики развития жизни и деятельности, спецификой различных технологий обучения и потребностями личности, общества и государства в выработке у обучаемых социально полезных знаний, убеждений, черт и качеств характера, отношений и опыта поведения.

Задачи подготовки квалифицированных специалистов решаются, прежде всего, в процессе теоретического обучения включая активные методы обучения. Методами обучения мы называем методы совместной деятельности преподавателя и обучаемого, при помощи которых студенты овладевают теоретическими знаниями, при этом развиваются умственные и физические силы, творческие способности. В связи с этим возникает необходимость применять такие методы и методические приемы, которые позволили бы, во - первых, интенсифицировать учебный процесс, во - вторых, целенаправленно формировать умственные компоненты трудовой деятельности, проявлять творческую активность, инициативу и другие качества, характерные для современного передового рабочего.

В условиях модернизации современного образования я стремлюсь к самостоятельности в выборе средств обучения, и всё чаще прибегаю к использованию интерактивных методов и технологий.

Интерактивный – означает способность взаимодействовать или находиться в режиме беседы, диалога с кем-либо (человеком) или чем-либо (например, компьютером). Интерактивное обучение – это, прежде всего, диалоговое обучение, в ходе которого осуществляется взаимодействие преподавателя и обучающегося.

Суть интерактивного обучения состоит в том, что учебный процесс организован таким образом, что практически все обучающиеся оказываются вовлеченными в процесс познания, обучаемые имеют возможность понимать и рефлексировать по поводу того, что они знают и думают [1]. Совместная деятельность обучающихся в процессе познания, освоения учебного материала означает, что каждый вносит свой особый индивидуальный вклад, идет обмен знаниями, идеями, способами деятельности. Причем, происходит это в атмосфере доброжелательности и взаимной поддержки, что позволяет не только получать новое знание, но и развивает саму познавательную деятельность, переводит ее на более высокие формы кооперации и сотрудничества.

В одной китайской притче говорится: «Скажи мне – и я забуду; покажи мне – и я запомню; дай сделать – и я пойму». В этих словах находит свое отражение суть интерактивного обучения.

Интерактивное обучение обеспечивает взаимопонимание, взаимодействие, взаимообогащение. Интерактивные методы ни в коем случае не заменяют лекционные занятия, но способствуют лучшему усвоению лекционного материала и, что особенно важно, формируют мнения, отношения, навыки поведения.

Прежде всего, интерактивные формы проведения занятий:

- пробуждают у обучающихся интерес;
- поощряют активное участие каждого в учебном процессе;
- обращаются к чувствам каждого обучающегося;
- способствуют эффективному усвоению учебного материала;
- оказывают многоплановое воздействие на обучающихся;
- осуществляют обратную связь (ответная реакция аудитории).

Технология интерактивного обучения удобна и тем, что не мешает применять на уроках и другие методы обучения.

При использовании интерактивных форм роль преподавателя резко меняется, перестаёт быть центральной, он лишь регулирует процесс и занимается его общей организацией, готовит заранее необходимые задания и формулирует вопросы или темы для обсуждения в группах, даёт консультации, контролирует время и порядок выполнения намеченного плана.

Интерактивное обучение очень эффективно тем, что в условиях учебного общения наблюдается повышение точности восприятия, увеличивается результативность работы памяти, более интенсивно развиваются такие интеллектуальные и эмоциональные свойства личности, как – устойчивость внимания, умение его распределять; наблюдательность при восприятии; способность анализировать деятельность партнера, видеть его мотивы, цели.

Практика показывает, что формирование основ теоретических знаний и развитие абстрактного мышления обучаемых нельзя упрощать, информационный учебный материал должен излагаться достаточно широко, обосновано, с применением разнообразных средств наглядности (Рис.1) [2]. Приведу цитату из книги Спандияра Кубеева «Сбывшаяся мечта»: «Из основных средств обучения самым главным является наглядность. Наглядность – наиболее мощное средство наблюдения и восприятия внешних явлений и предметов. В мышлении учащихся начальной школы преобладает ещё конкретно-предметное восприятие вещей, явлений, поэтому в этом возрасте наглядность является краеугольным камнем, фундаментом на котором строится знание...».

Рис. 1 Устройство пищеварочных котлов (наглядное изображение).

Однако использование на уроках учебно-наглядных пособий и технических средств обучения будет эффективным лишь тогда, когда преподаватель располагает системой оснащения ими учебного процесса и владеет методикой их применения (Рис.2).

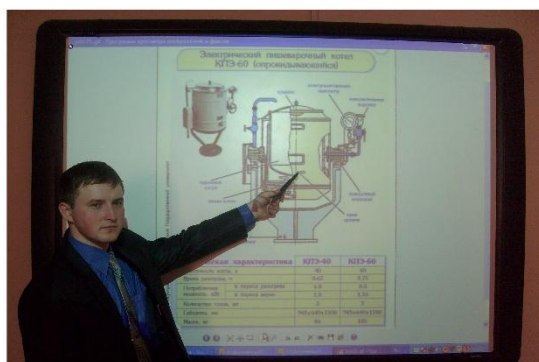

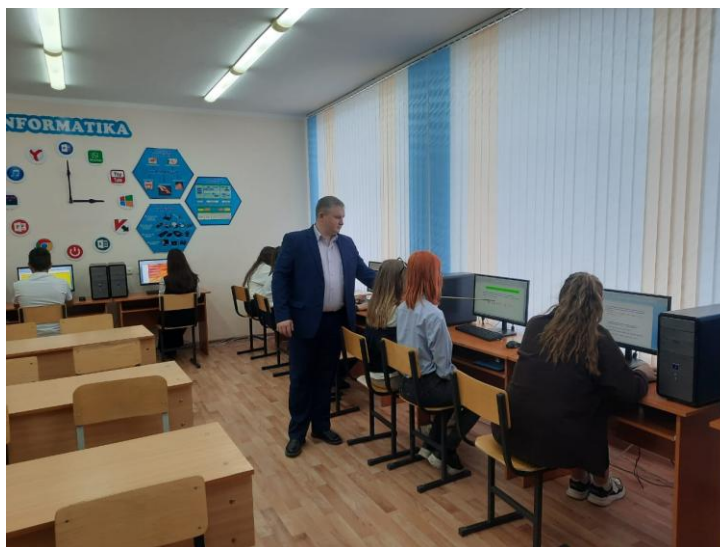
Рис. 2 Применение интерактивного оборудования на уроках.

Интерактивные методы значительно повышают интерес обучаемого к предмету. Использование данных методов на уроках создают особую образовательную среду, которая помогает участникам выбрать и сформулировать собственное мнение, обосновав свою позицию в кругу участников. Уроки с применением интерактивных методов, позволили выявить дополнительные возможности улучшения учебного процесса, совершенствования фронтальной и индивидуальной работы с группой, обеспечивая картинно-образное и развития логического мышления обучающихся.

Эффективность данного метода предполагает работу с интерактивной доской. Использование интерактивной доски и программы ActivInspire, помогает мне разнообразить занятия, сделать их яркими и увлекательными на всех этапах обучения.

Технические средства, используемые при программировании, позволяют установить контроль за работой каждого обучающегося (Рис.3), сделать процесс усвоение знаний более управляемым [4]. Это позволяет преподавателю вовремя оказать помощь обучающемуся нуждающемуся в ней, а также активизировать самостоятельную работу слабых студентов.

Рис. 3 Контроль за работой каждого обучающегося.

Список литературы

1. Кларин М.В. «Интерактивное обучение – инструмент освоения нового опыта», Педагогика. № 7, 2011.
2. Лысенко С.А. «Электронное учебно-методическое пособие по дисциплине "Оборудование предприятий общественного питания" 2017.
3. Көбеев С. «Орындалған арман»
4. Ларина Н.А. Технологии программирования: Учебное пособие для бакалавров направления «Информатика и вычислительная техника» / Рубцовский индустриальный институт. – Рубцовск, 2016.

УДК 373.3

Ф. С. Мантеева

преподаватель, Жамбылского гуманитарного высшего колледжа имени Абая
Управления образования акимата Жамбылской области
Жамбылская область,
г.Тараз

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Аннотация: в данной статье даётся общее представление о компоненте функциональной грамотности креативном мышлении.

Аңдатпа: Бұл мақалада функционалдық сауаттылықтың шығармашылық ойлау компоненті туралы жалпы түсінік берілген

Abstrakt: This article gives a general idea of the creative thinking component of functional literacy.

Ключевые слова: функциональная грамотность, креативное мышление, предметная компетентность, межпредметная связь, внеурочная деятельность.

Сегодня много говорят о формировании функциональной грамотности обучающегося, всячески призывают учителей акцентировать внимание на этом вопросе в своей практике. Для учителей русского языка и литературы этот вопрос наиболее актуален. Где, как не на уроках русского языка и литературы, учиться понимать текст и тренировать грамотность. Что же такое функциональная грамотность?

Функциональная грамотность - это способность человека свободно использовать навыки и умения чтения и письма для получения информации из текста, то есть для его понимания, компрессии, трансформации и для передачи такой информации в реальном общении.

Формирование функциональной грамотности - это непростой процесс, который требует от учителя использования современных форм и методов обучения. Применяя эти формы и методы, мы сможем воспитать инициативную, самостоятельно, творчески мыслящую личность.

Расскажу о некоторых приёмах и методах, которые применяю на уроках методики преподавания современного русского языка в группах для формирования функциональной грамотности студентов.

Предлагаю обратиться к технологии развития критического мышления через чтение и письмо. Эта технология как нельзя лучше соответствует нашим целям.

Технология КМ позволяет решать следующие задачи:

- образовательной мотивации: повышения интереса к процессу обучения и активного восприятия учебного материала;
- культуры письма: формирования навыков написания текстов различных жанров;
- информационной грамотности: развития способности к самостоятельной аналитической и оценочной работе с информацией любой сложности;
- социальной компетентности: формирования коммуникативных навыков и ответственности за знание.

Основная идея технологии - создать такую атмосферу чтения, при которой учащиеся совместно с учителем активно работают, сознательно размышляют, отслеживают, подтверждают, опровергают или расширяют знания.

1. Приём «Тонкий и Толстый вопрос»

Это прием из технологии развития критического мышления используется для организации взаимопроса.

Стратегия позволяет формировать:

- умение формулировать вопросы;
- умение соотносить понятия.

Тонкий вопрос предполагает однозначный краткий ответ.

Толстый вопрос предполагает ответ развернутый.

После изучения темы студентам предлагается сформулировать по три «тонких» и три «толстых» вопроса, связанных с пройденным материалом. Затем они опрашивают друг друга, используя таблицы «толстых» и «тонких» вопросов.

2. Прием «Мозаика». «Реконструкция текста»

Сложение целого текста из частей. Текст разделяется на части (предложения, абзацы). Студентам предлагается собрать текст из разрозненных частей, разложив их в правильной последовательности. В качестве варианта выполнения задания ученики могут предложить несколько различных путей последовательного соединения. В случае необходимости студенты могут вносить в текст небольшие коррективы, добавляя скрепляющие фразы, переходы.

6. Прием – «Синквейн» - применяются на стадии рефлексии, помогают обобщить изученный или прочитанный материал, сделать выводы

Синквейн:

- 1 строка - Существительное - тема синквейна (объект)
- 2 строка - 2 прилагательных описывающие признаки и свойства объекта
- 3 строка - 3 глагола - действия, совершаемые объектом
- 4 строка - Предложение - отношение автора к объекту
- 5 строка - Синоним к первой строчке - суть объекта

3. Прием - СМС – рекомендуется к стадии рефлексии- студенту предлагается кратко написать самое важное, что уяснил из прочитанного текста, из урока, из услышанного материала.

Используя в работе технологию развития критического мышления, наиболее приемлемыми для себя я считаю такие приемы, как метод Джигсо, «Дневник вдумчивого читателя», «Шесть шляп мышления» Эдварда де Боно и другие.

Метод «Шесть шляп мышления». Метод шести шляп — это один из самых действенных приемов по организации мышления, разработанный английским писателем, психологом и специалистом в области творческого мышления Эдвардом де Боно. Метод шести шляп мышления позволяет развить гибкость ума, креативность, отлично помогает преодолеть творческий кризис, помогает правильно принять решение и более точно соотносить свой образ мыслей с поставленными целями и стоящими задачами. Особенно хорошо он подходит для оценки необычных и инновационных идей, когда важно учесть любое мнение и рассмотреть ситуацию под разными плоскостями.

Метод Джигсо. Метод предназначен для того, чтобы обучающие помогали друг другу учиться. Каждая группа получает одинаковое задание: прочитать свой микротекст, продумать, как, какими способами запомнить его и пересказать, составить вопросы, направленные на понимание сущности текста. Студенты могут записать опорные слова, начертить рисунки, схемы или кластеры. После работы с текстом группы перераспределяются таким образом, чтобы в каждой оказались представители всех трех групп. Затем по команде учителя они по очереди объясняют свой вопрос, используя записи и графический материал. Объяснив и обсудив три микротемы в группе, все возвращаются на свои места и ещё раз обсуждают общую тему, состоящую из трех микротем.

Прием «Корзина идей». Это прием организации индивидуальной и групповой работы учащихся на начальной стадии урока, когда идет актуализация имеющегося у них опыта и знаний. Он позволяет выяснить все, что знают или думают студенты по обсуждаемой теме урока. На доске можно нарисовать значок корзины, в которой условно будет собрано все то, что все студенты вместе знают об изучаемой теме. Обмен информацией проводится по следующей процедуре:

1. Задается прямой вопрос о том, что известно студентам по той или иной проблеме.
2. Сначала каждый студент вспоминает и записывает в тетради все, что знает по той или иной проблеме (строго индивидуальная работа, продолжительность 1-2 минуты).
3. Затем происходит обмен информацией в парах или группах. Студенты делятся друг с другом известным знанием (групповая работа). Время на обсуждение не более 3 минут. Это обсуждение должно быть организованным, например, студенты должны выяснить, в чем совпали имеющиеся представления, по поводу чего возникли разногласия.
4. Далее каждая группа по кругу называет какое-то одно сведение или факт, при этом, не повторяя ранее сказанного (составляется список идей).

5. Все сведения кратко в виде тезисов записываются учителем в «корзинке» идей (без комментариев), даже если они ошибочны. В корзину идей можно «сбрасывать» факты, мнения, имена, проблемы,

понятия, имеющие отношение к теме урока. Далее в ходе урока эти разрозненные в сознании ребенка факты или мнения, проблемы или понятия могут быть связаны в логические цепи.

6. Все ошибки исправляются далее, по мере освоения новой информации.

Прием «Двухчастный дневник». Этот прием дает возможность читателю увязать содержание текста со своим личным опытом. Двойные дневники могут использоваться при чтении текста на уроке, но особенно продуктивна работа с этим приемом, когда студенты получают задание прочитать текст большого объема дома.

В левой части дневника студенты записывают те моменты из текста, которые произвели на них наибольшее впечатление, вызвали какие-то воспоминания, ассоциации с эпизодами из их собственной жизни, озадачили их, вызвали протест или, наоборот, восторг, удивление, такие цитаты, на которых они "споткнулись". Справа они должны дать комментарий: что заставило записать именно эту цитату.

Бесспорно одно: для того, чтобы идти в ногу со временем, надо стараться успеть понять, осмыслить и применить на практике все то новое, что приносит XXI век.

Эти методы, виды и формы работы на уроках способствуют формированию умений вступать в контакт с любым собеседником и поддерживать общение, соблюдая нормы и правила, слушать собеседника, стимулировать собеседника к продолжению общения, изменять при необходимости речевое поведение.

Русский язык является одним из ведущих предметов гуманитарного цикла в системе школьного образования. Основная задача педагога – обеспечить обучающимся получение качественного образования с учетом их потребностей и особенностей, обеспечить формирование функционально грамотной личности.

Последовательная и кропотливая работа в этом направлении ведёт к тому, что у обучающихся появляется интерес к предмету, работе в группах. У ребят исчезает страх публичного выступления, они открыто начинают высказывать свое мнение, формулируют свою точку зрения. Вся эта работа ведёт к формированию функциональной грамотности у наших обучающихся.

Список литературы

1. Ермоленко, В. А., Перченко, Р. Л., Черноглазкин, С. Ю. Дидактические основы функциональной грамотности в современных условиях: Пособие для работников системы образования [Текст] / Российская академия образования, теории образования и педагогики. – М. : ИТОП РАО, 1999. – 228 с.
2. Логвина, И. А. К вопросу о формировании навыков функционального чтения // Международная научно-практическая конференция «Чтение детей и взрослых: книга и развитие личности». – Санкт-Петербург, 2011.
3. Материалы сайта Курс «Развитие навыков функционального чтения»
4. <https://sites.google.com/site/kursusfunctreading>

УДК 373.3

Ю. В. Матвиенко

заведующий практикой, преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»
Костанайская область,
г. Костанай

Д. К. Иргибоева

преподаватель специальных дисциплин
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»
Костанайская область,
г. Костанай

ТРАНСФОРМАЦИЯ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В СОВРЕМЕННОМ КАЗАХСТАНЕ: «ОСОБЕННОСТИ И ВЫЗОВЫ»

Аннотация: Особенности и вызовы, с которыми сталкивается Казахстан в контексте подготовки кадров, являются ключевыми аспектами, определяющими будущее страны. В настоящей статье описываются процессы современной образовательной системы Казахстана, рассмотрено влияние мировых тенденций и внутренних факторов на подготовку кадров.

Аңдатпа: Кадрларды даярлау контекстінде Қазақстанның алдында тұрған ерекшеліктер мен міндеттер елдің болашағын айқындайтын негізгі аспектілер болып табылады. Бұл мақалада Қазақстанның қазіргі

білім беру жүйесінің процестері сипатталған, әлемдік үрдістер мен ішкі факторлардың кадрларды дайындауға әсері қарастырылған.

Ключевые слова: образование, наука, квалифицированные кадры, учебные программы, модернизация, стратегии.

Современное общество стоит перед постоянными вызовами и изменениями, которые оказывают значительное воздействие на систему подготовки квалифицированных кадров. Казахстан, как страна с динамично развивающейся экономикой и стратегически важным положением в Центральной Азии, также сталкивается с уникальными особенностями и вызовами в сфере подготовки квалифицированных кадров.

Процессы глобализации, технологического развития и изменения в экономической структуре страны создают необходимость в пересмотре и модернизации системы подготовки специалистов. Это, в свою очередь, приводит к ряду особенностей и вызовов, с которыми сталкиваются образовательные учреждения Казахстана.

Важную роль в трансформации подготовки квалифицированных кадров в стране имеют государственные программы и стратегии в сфере образования, которые представляют собой каркас, вокруг которого строится вся система образования, а также учитывают вызовы и потребности, стоящие перед образовательной системой и страной в целом.

«Программа развития образования и науки на 2020-2025 годы», определяет основные направления развития образования и включает в себя цели и задачи, которые ставятся перед системой образования и определяют, каким образом они будут достигнуты.

Так же Программа определяет приоритетные направления развития образования, ставит конкретные цели и задачи, а также определяет механизмы, источники финансирования для их достижения.

Образовательные цели Программы включены в национальные стратегии по индустриализации, модернизации экономики и социальному развитию.

Постоянное увеличение финансирования образования – одна из важных составляющих государственной политики. Стратегическое планирование также включает в себя определение источников финансирования для реализации поставленных задач.

Государство выделяет существенные средства на поддержку образования. Это включает в себя как финансирование государственных и муниципальных образовательных учреждений, так и поддержку различных образовательных проектов и исследований, международные гранты, инвестиции бизнес-сектора и другие ресурсы.

Также предоставляются стипендии и гранты для студентов и исследователей. Это способствует стимулированию обучения и исследовательской деятельности. Студенты, которые достигают выдающихся результатов, могут получать финансовую поддержку от государства или частных организаций.

Модернизация учебных программ является важной частью образовательных реформ в большинстве стран, включая Казахстан. Этот процесс направлен на обновление учебных материалов и методов обучения с целью улучшения качества образования и его соответствия современным вызовам и требованиям рынка труда.

Процесс модернизации начинается с анализа текущих учебных программ и учебных планов, потребностей рынка труда, общества и экономики. Это включает в себя изучение текущих требований к выпускникам и определение, какие навыки, знания и компетенции необходимы для успешной карьеры и участия в социальной жизни.

Модернизация включает в себя оценку актуальности учебных материалов, их соответствие современным требованиям и учет потребностей рынка труда.

Учебные программы обновляются и адаптируются так, чтобы они отражали последние тенденции, технологии и исследования в соответствующей области. Происходит внедрение современных методов обучения, литературы, лабораторных работ и практических занятий.

В современных учебных программах активно используются информационные технологии, включая электронные образовательные платформы, онлайн-ресурсы, программное обеспечение для симуляций и дистанционного обучения. Это способствует более эффективному и интерактивному обучению.

В Казахстане многонациональное население, поэтому многоязычность и культурное разнообразие являются ключевыми особенностями общества. В учебных программах учитываются многоязычная среда Казахстана и культурная разнообразность.

Учитывая культурную и языковую разнообразность, учебные программы и учебные материалы разрабатываются с учетом этнических и культурных особенностей разных групп населения.

Казахстан активно сотрудничает с зарубежными странами и международными организациями в сфере образования. Это охватывает обмен студентами и профессорами, участие в международных исследовательских проектах, а также адаптацию лучших мировых практик казахстанской системе образования.

Для контроля и оценки качества образования, внедрены системы, которые позволяют следить за результатами реализации программ и вносить коррективы в случае необходимости.

Трансформация системы подготовки квалифицированных кадров в Казахстане – сложный и долгосрочный процесс, который требует совместных усилий государства, образовательных учреждений и бизнес-сектора. С учетом особенностей и вызовов, страна стремится обеспечить качественное образование и готовность своих граждан к современным вызовам и возможностям.

Список литературы

1. Жумагулова, Г., & Иманбекова, А. Инновационные подходы в подготовке кадров в Казахстане: вызовы и перспективы // Вестн. КазНУ, 2019, С. 114-123.
2. Аймухамедов, Д. Профессиональное образование в условиях глобализации: особенности и вызовы для Казахстана. Вестн. КазНУ, 2018, С. 101-106.
3. Абдраимов, Н. Развитие системы высшего образования в Казахстане: трансформация и вызовы. Вестник Казахстанского национального технического университета, 2016, С. 87-92.

УДК 541.18

И. А. Морев

преподаватель информационных дисциплин,
КГКП «Высший колледж имени Магжана Жумабаева»,
г. Петропавловск

ОРГАНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ПО РАЗВИТИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема организации образовательного процесса в колледже, ориентированная на формирование функциональной грамотности студентов. Автор рассматривает свою педагогическую деятельность через призму времени, отмечая разное и одинаковое в деятельности Спандияра Кубеева и в своей, дает оценку методологическим подходам в своей результативной педагогической практике.

Аңдатпа: Бұл мақалада студенттердің функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған колледжде білім беру процесін ұйымдастыру мәселесі қарастырылады. Автор өзінің педагогикалық қызметін уақыт призмасы арқылы қарастырады, Спандияр Кубеевтің қызметінде әр түрлі және бірдей нәрсені атап өтіп, өзінің нәтижелі педагогикалық тәжірибесінде әдіснамалық тәсілдерге баға береді.

Abstract: This article discusses the problem of the organization of the educational process in college, focused on the formation of functional literacy of students. The author examines his pedagogical activity through the prism of time, noting the different and the same in the activities of Spandiyar Kubeev and in his own, gives an assessment of methodological approaches in his effective pedagogical practice.

Ключевые слова: функциональная грамотность, конкурентоспособность, инициатива, путь к достижению, мотивация, производственная база, потенциал студентов, успех.

Педагог ... должен понимать, что
работает он исключительно на знания
и функциональную грамотность детей.
Асхат Аймагамбетов [1]

Современное общество нашей страны смело идет путем развития всех сфер экономики. Этот важный аспект может развиваться лишь через функциональную грамотность каждого, кто задействован в этом процессе. При этом конкурентоспособность в образовании определяется его качеством и доступностью, возможностью выпускниками выдерживать конкуренцию в овладении новыми знаниями, способами действий, технологиями, реализацией в будущей профессиональной деятельности и жизни, адаптироваться в динамично изменяющемся мире.

Функциональная грамотность - это способность человека эффективно использовать языковые навыки в реальных жизненных ситуациях. Она включает в себя умение читать, писать, слушать и

говорить на определенном языке с пониманием и продуктивностью. Организация образовательного процесса по развитию функциональной грамотности у обучающихся является важной задачей для педагогов. В данной статье рассмотрим несколько эффективных подходов к организации этого процесса.

Сегодня важным становится овладение обучающимися функциональной грамотностью, которая обеспечит умение самостоятельно ориентироваться и действовать в неопределенных ситуациях, проявлять инициативу и быть ответственными при принятии решений. Значит, функциональная грамотность становится неотъемлемой частью культуры постиндустриального общества. Изучением этого феномена занимались такие исследователи, как И. Ю. Алексашина, В. С. Басюк, Н. Ф. Виноградова, О. Е. Лебедев, Г. С. Ковалева, А. А. Леонтьев, Л. М. Перминова, С. А. Тангян.

Вопрос о функциональной грамотности в Казахстане поднимается уже много лет. Педагоги всех направлений в сфере образования варьируют возможности и задачи по ее формированию.

Как педагог осознаю, что современному обществу необходимы личности, способные адаптироваться к сложному, изменяющемуся миру, понимающие «доминанту дали» по Л. С. Выготскому [2], не боящиеся брать на себя ответственность. При этом считаю, что именно педагог способен развить интерес обучающегося не только к определенному предмету, но и к обучению вообще.

Спандияр Кобеев [3], как известно, в своей практике отстаивал необходимость прямого контакта учителя и ученика. Под этим он понимал то, что в современной педагогической науке называется взаимодействием учителя и ученика.

Для более тесного контакта он рекомендовал применять простые методические приемы, а объяснение нового материала проводить доступным языком. Он считал, что только при таком взаимодействии учитель в полной мере оценит знания ученика, его развитие.

В своей практике придерживаюсь этих рекомендаций. Но считаю, что доступность должна идти в ногу с развитием интереса и любознательности у студентов, развивая самостоятельность в решении поставленных вопросов и задач, порождая симбиоз в обучении.

Применяя подобную практику на своих занятиях, стараюсь рассмотреть все варианты решения поставленных задач, которые предлагают студенты. Ведь в программировании написание кода программы может отличаться. Здесь главное достичь результата, применив свои знания, что и будет являться функциональной грамотностью.

Мы знаем, что Спандияр Кобеев был приверженцем индивидуальной работы учителя с учеником. А ведь это же и есть дифференцированный подход в образовании. Преподаватели знают, что в каждом студенческом коллективе есть мотивированные и немотивированные студенты. Ведь цель поступления в колледж не у всех единая. На занятиях активно применяю метод дифференциации, ищу ту «золотую середину» для каждого, которая разовьет не только знания, но главное - желание и возможности обучающихся. Уверен, именно такой подход решает цели и задачи занятий в колледже.

Поскольку у обучающихся может быть разный уровень языковой компетенции и индивидуальные потребности, важно применять дифференцированные подходы к обучению. Это означает, что педагоги должны адаптировать учебный материал и методы преподавания в соответствии с потребностями каждого ученика. Например, можно создать различные уровни сложности заданий, предоставить дополнительные материалы для самостоятельной работы или провести индивидуальные консультации. Такие задания я применяю при изучении тем по объектно-ориентированному программированию, где студенты самостоятельно пишут код программ в зависимости от уровня сложности задания. Индивидуальный подход к каждому студенту всегда мной учитывается.

Использование аутентичных заданий, то есть таких, которые отражают реальные коммуникативные ситуации и задачи, существенно способствует развитию функциональной грамотности. Например, вместо традиционных учебных текстов можно предложить студентам выполнение заданий по статьям из газет или журналов, прослушивание аудиозаписей на определенную тему или проведение дискуссий на актуальные общественные вопросы. Например, в газете была статья об аварии, произошедшей на трассе. По содержанию данной статьи студентам было предложено, используя язык программирования C#, создать программу, которая помогла бы водителям рассчитывать тормозной путь легкового автомобиля. Так я готовлю студентов к различным жизненным ситуациям. Такой подход позволяет применять языковые навыки в реальных и значимых ситуациях, что способствует их развитию.

Кооперативное обучение - это метод, который активно вовлекает учащихся в совместную деятельность и обмен знаниями с другими учащимися. Данный подход способствует развитию функциональной грамотности, так как студенты могут регулярно практиковать свои навыки общения и взаимодействия в языке. Например, можно проводить занятия, в ходе которых студенты работают в

парах или группах, обсуждают определенные темы, решают задачи или создают совместные проекты. Такой подход развивает не только языковые навыки, но и способности к сотрудничеству и коммуникации.

Именно после такого общения студенты стремятся проявить себя в оригинальности решений сложных вопросов и задач, раскрывают свои потенциальные профессиональные качества и возможности. Именно через дифференцированное обучение студенты колледжа приобретают функциональную грамотность и становятся высококвалифицированными специалистами.

Есть еще метод, способный развить потенциал студентов колледжа. Это – совместная реализация обучения на базе производства, у станка или компьютера, под руководством не только преподавателя, но и передового специалиста своего дела. Такой подход расширит мотивацию, облегчит путь вхождения в профессию со студенческой скамьи. Именно этот метод и применяется в нашем колледже: дуальная практика в полной мере предоставляет и раскрывает возможности будущего специалиста. Руководитель предприятия способствует обеспечению мотивированным студентам в трудоустройстве по окончании колледжа.

Преподаватели, которые внедряют подобные подходы в свою практику существенно повышают эффективность обучения функциональной грамотности у своих студентов.

Список литературы

1. Доклад министра МОН РК Асхата Аймагамбетова. <https://ru.bilimainasy.kz/doklad-mon-rk/> (от 17.08.2019 г.)
2. Психологические особенности подросткового возраста. <https://happykmv.ru/adolescence-as-psychological-characteristics-of-adolescence.html> (от 16.06.2019 г.)
3. Путь Спандияра Кобеева к учительству. <https://e-history.kz/ru/news/show/28286> (от 01.06.2020 г.)

УДК 004.8

Л.Т.Мустафаева

Преподаватель спецдисциплин, Учреждение колледж «Мирас»
г. Шымкент

ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КОМФОРТА ПОЛЬЗОВАТЕЛЬСКОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

Аннотация: В данной статье рассматривается актуальная тема применения искусственного интеллекта (ИИ) в информационных технологиях с целью улучшения опыта взаимодействия пользователей. Будут рассмотрены ключевые аспекты использования ИИ для повышения комфорта и эффективности пользовательского опыта, а также технические и этические вопросы, связанные с этим процессом.

Андатпа: Бұл мақалада пайдаланушы тәжірибесін жақсарту үшін ақпараттық технологияда жасанды интеллектті (АІ) пайдаланудың ағымдағы тақырыбы талқыланады. Пайдаланушы тәжірибесін жақсарту үшін АІ пайдаланудың негізгі аспектілері, сондай-ақ осы процеске байланысты техникалық және этикалық мәселелер талқыланады.

Abstract: This article explores the pertinent topic of applying artificial intelligence (AI) in information technologies to enhance user interaction experiences. The paper delves into the pivotal aspects of using AI to elevate user comfort and efficiency, as well as the technical and ethical concerns associated with this process.

Ключевые слова: Искусственный интеллект (ИИ), информационные технологии

Современные информационные технологии стали неотъемлемой частью повседневной жизни, и оптимизация пользовательского опыта стала ключевым вопросом для разработчиков. Искусственный интеллект (ИИ) предоставляет уникальные возможности для создания более удобных и интуитивно понятных пользовательских интерфейсов. В данной статье мы исследуем, как применение ИИ в информационных технологиях может улучшить комфорт и удовлетворение пользователей.

Преимущества использования искусственного интеллекта в улучшении пользовательского опыта

1. **Персонализированные Рекомендации:** Использование алгоритмов машинного обучения позволяет создавать персонализированные рекомендации для каждого пользователя, учитывая его предпочтения и потребности.

2. **Автоматизированный Обработка Запросов:** Системы ИИ способны автоматически обрабатывать пользовательские запросы, предоставляя быстрые и точные ответы без долгого ожидания.

3. **Улучшенный Дизайн Интерфейсов:** Анализ поведения пользователей позволяет оптимизировать дизайн интерфейсов, делая их более интуитивно понятными и удобными.

Технические и этические аспекты применения искусственного интеллекта

Однако, помимо преимуществ, существуют и технические и этические аспекты, которые требуют внимания. Системы ИИ должны быть эффективно обучены и постоянно обновляться для обеспечения высокого качества обслуживания. Кроме того, важно учитывать вопросы конфиденциальности данных и соблюдение принципов безопасности.

Применение искусственного интеллекта в сфере информационных технологий открывает новые возможности для усовершенствования пользовательского опыта. Однако разработчики должны балансировать между техническими возможностями и этическими нормами, чтобы обеспечить надежность, безопасность и удовлетворение пользователей в виртуальном мире.

Список литературы

1. Russell, S., & Norvig, P. (2016). "Artificial Intelligence: A Modern Approach." Pearson.
2. O'Neil, C. (2016). "Weapons of Math Destruction: How Big Data Increases Inequality and Threatens Democracy." Broadway Books.
3. Dignum, V. (2018). "Responsible Artificial Intelligence: How to Develop and Use AI in a Responsible Way." Springer.

УДК 74.1

А.Д. Мухамадиева, Б.Г. Жукенова

преподаватели специальных дисциплин,

КГКП «Высший колледж имени М.Жумабаева» КГУ «Управление образования акимата
Северо-Казахстанской области»,

г.Петропавловск

ПРАКТИКООРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА ПО РАЗВИТИЮ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация: В статье раскрываются особенности практикоориентированного подхода в обучении студентов колледжа по развитию функциональной грамотности с использованием информационно-коммуникационных технологий.

Аңдатпа: Мақалада ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып, колледж студенттерінің функционалдық сауаттылығын дамытуға оқытудың тәжірибелік-бағдарлы тәсілінің ерекшеліктері ашылған.

Abstract: The article reveals the features of a practice-oriented approach to teaching college students to develop functional literacy using information and communication technologies.

Ключевые слова: функциональная грамотность, студентоцентрированность, практикоориентированность, информационно-коммуникационные технологии.

Подготовка специалистов начального образования Высшего колледжа имени Магжана Жумабаева осуществляется на государственном и русском языках, на основе модульной и кредитной технологий обучения. За последнее десятилетие по этой специальности выпустилось более тысячи выпускников.

Особенности учебного процесса в колледже:

1. **Студентоцентрированность обучения.** Образовательная деятельность колледжа направлена на студентоцентрированное обучение и преподавание, созданы все условия для самореализации обучающихся в процессе профессиональной подготовки. В колледже имеется единая информационно-образовательная среда, материально-техническая база колледжа отвечает всем требованиям ГОСО, что позволяет вести качественную подготовку специалистов.

2. **Практикоориентированность обучения.** Производственное обучение **практикоориентированное, что** является важной стороной образовательного процесса. Практика направлена на развитие устойчивого интереса обучающихся к профессии, формирование общих и профессиональных компетенций, а также приобретение необходимых умений и опыта практической работы [1].

Студенты специальности проходят следующие виды профессиональных практик:

- технология внеклассной работы;
- пробная практика;

- учебная практика;
- летняя педагогическая практика;
- первые дни ребенка в школе;
- преддипломная практика.

Профессиональная практика по специальности «Педагогика и методика начального обучения» проводится под руководством методиста. По всем видам практик на основе типовых программ разработаны рабочие программы, согласованные с социальными партнерами, а также заключаются договоры с образовательными организациями города и области. В рабочем учебном плане начального образования теоретическому обучению отводится 40%, профессиональной практике 60 % от общего учебного времени.

3. Развитие функциональной грамотности обучающихся. Большое значение в модернизации системы профессиональной подготовки имеет методическое сопровождение студентов начального образования, где особое внимание отводится развитию функциональной грамотности с применением информационно-коммуникационных технологий [2].

Тема функциональной грамотности является предметом обсуждения различных педагогических площадок: конференций, семинаров, форумов различного уровня.

Участие колледжа в Международном исследовании PISA позволило определить высокий уровень сформированности функциональной грамотности наших студентов.

Система работы колледжа по функциональной грамотности с применением информационно-коммуникационных технологий

В колледже организована систематизированная и планомерная работа по данному направлению. Студенты развивают функциональную грамотность при помощи онлайн-тренажеров Центра педагогических измерений, «Аман-Султан», «BilimCenter», ЦМРИТО. Задания по функциональной грамотности содержат варианты ответов множественного выбора, установление истинности/ложности информации, соотнесение, дополнение.

1. Математическая грамотность. Методистам в рамках проведения учебной практики для развития функциональной грамотности студентов рекомендованы к использованию сборники тестовых заданий по PISA. В сборниках по функциональной грамотности студенты решают задачи, касающиеся дома и семьи, образования, общественной жизни, научной деятельности, напрямую связанные с реальной жизнью.

2. Читательская грамотность. Для развития читательской грамотности студенты учатся пользоваться достоверными источниками информации, пишут живые тексты, эссе, интересные посты для социальных сетей, учатся методике сторителлинга.

3. Естественнонаучная грамотность. Для развития естественнонаучной грамотности в колледже созданы условия, которые позволяют студентам экспериментировать, исследовать и задавать вопросы. Такие задания направлены на проверку умений, характеризующих естественнонаучную грамотность, но при этом должны основываться на реальных жизненных ситуациях.

4. Финансовая грамотность. По финансовой грамотности педагоги колледжа дают задания студентам, направленные на умение искать полезную экономическую информацию и применять ее в своих интересах, откладывать средства на определенные цели и экстренные ситуации.

5. Критическое и креативное мышление. Критическое и креативное мышление называют навыками мышления высокого порядка. Задания по критическому и креативному мышлению способствуют генерации интересных идей, решению нестандартных задач, развитию творческого воображения. Для этого, преподаватели дают студентам интерактивные задания, используют различные инструменты визуализации. Главная задача педагога научить студентов действовать в ситуациях новизны и неопределенности [3].

Все перечисленные задания выполняются с использованием ИКТ, в таких приложениях и платформах как Microsoft, GOOGLE, Kahoot, LearningApp, Activ Inspire, Duolingo, Телеграм, которыми студенты владеют в совершенстве.

Функциональную грамотность также развиваем при:

- сдаче вступительных и демо-экзаменов, итоговой аттестации
- участии в различных конкурсах профессионального мастерства World Skills Kazakhstan, защиты инновационных проектов, олимпиадах, конференциях.

Такая комплексная система работы показывает, что решение задачи формирования функциональной грамотности посредством применения информационно-коммуникационных технологий является результативной.

Список литературы

1) Акушева Н. Г. Развитие функциональной грамотности чтения / Н. Г.Акушева, М. Б. Лойк, Л.А. Скорodelова // Наука, образование, общество: тенденции и перспективы развития: сборник материалов XVII Международной научно-практической конференции. - 2020. - С. 49-51.

2) Варавина О. С. Формирование функциональной грамотности детей младшего школьного возраста на уроках изобразительного искусства // Педагогический поиск. - 2020. - № 3. - С. 13-16.

3) Жумабаева А. Е. Проблемы формирования функциональной грамотности учащихся начальных классов и пути их решения А. Е. Жумабаева // Образование в XXI веке : сборник материалов III Международной научно-практической конференции. – Москва, 2020. - С. 351-356.

ӘОЖ 37.018.4

Г.С.Мұхамеджанова

арнайы пәндер оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі,
Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті жанындағы көпсалалы колледж,
Көкшетау қаласы

БОЛАШАҚ МҰҒАЛІМДЕРДІ КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ҮДЕРІСІНДЕ ӘМБЕБАП ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа: Мақалада болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау үдерісінде әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерді қалыптастыру қажеттілігі негізделеді. Әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер оқушылардың сапалы білім мен саналы тәрбиесін қамтамасыз ететін барлық мамандық мұғалімдерінің міндетті компоненті ретінде қарастырылады.

Зерттеудің негіздемесіне Л.С.Выготскийдің мәдени-тарихи тұжырымдамасы алынады. Әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер барлық мамандық мұғалімдерінің кәсіби маңызды сапаларының негізі болып табылатынына назар бөлінеді.

Кілтті сөздер: әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер, кәсіби маңызды сапалар, мәдени-тарихи тұжырымдама.

Аннотация: В статье обосновывается необходимость формирования универсальных педагогических компетенций при профессиональной подготовке будущих учителей. Универсальные педагогические компетенции рассматриваются как обязательный компонент учителей всех специальностей, обеспечивающий качественное образование и сознательное воспитание учащихся. За основу исследования берется культурно-историческая концепция Л.С.Выготского. Универсальные педагогические компетенции рассматриваются как основа профессионально значимых качеств педагогов всех специальностей.

Ключевые слова: универсальные педагогические компетенции, профессионально значимые качества, культурно-историческая концепция.

Annotation: The article substantiates the need for the formation of universal pedagogical competencies in the professional training of future teachers. Universal pedagogical competencies are considered as an obligatory component of teachers of all specialties, providing high-quality education and conscious education of students. The research is based on the cultural and historical concept of L.S. Vygotsky. Universal pedagogical competencies are considered as the basis of professionally significant qualities of teachers of all specialties.

Keywords: universal pedagogical competencies, professionally significant qualities, cultural and historical concept.

Уақыт ағымына қарай мемлекет, қоғам өзгереді, ал бұл жағдай мемлекет пен қоғамның мұғалімге қоятын талаптарын өзгертеді. Мұғалімнің қандай сапалары немесе құзыреттіліктері уақытқа тәуелді болмай, тұрақты болу керек, ал қандай сапалары жаңа уақыттың талабына сәйкес өзгеріп отыру керек деген сауал күні бүгінге дейін ашық.

Педагогикалық білім беру үдерісінде өзекті сұрақтар: «Оқу орындары қандай мұғалімді даярлау керек?», мектеп директорлары үшін: «Қазіргі мектепте қандай мұғалім жұмыс атқаруы керек?», ал өз баласына оқу орындарын таңдауға мүмкіндігі көп ата-аналар үшін, бірақ ең басты бұл сұрақ оқушылар үшін маңызды: «Қандай мұғалімде олар оқығысы келеді?».

Біздің қоғамымызда адамдық қатынастардың жалпы гуманизациясы, жас ұрпақтың рухани қалыптасуы, білім берудің түбегейлі жаңару бағдарламаларының жүзеге асуы көп жағдайда мұғалім тұлғасымен байланысты болатыны баршаға аян. Мұғалім – болашақ ұрпақты оқыту және тәрбиелеу ісіндегі басты тұлға. Оның кәсіби дайындығынан, құзыреттілік деңгейінен қоғамымыздың әр азамат тұлғасының қалыптасуы, елдің зияткерлік әлуетінің дамуы тәуелді болады.

Педагогикалық үдерістің кілтті тұлғасы ретінде мұғалім тек өз мамандығына қатысты пәндік-арнайы құзыреттіліктерді игеріп қоймай, оқу-тәрбие үдерісінің нәтижесін жоғары сапаға көтеретін, оқушыларды жан-жақты дамыған тұлға ретінде қалыптастыратын әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерді игеруі қажет.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі – көпқырлы ұғым. Барлық мұғалімдер үшін ортақ құзыреттіліктер, ал әр мамандық мұғалімі үшін кәсіби құзыреттіліктері болады. Анықтамаларды талдау негізінде әмбебап құзыреттіліктер әр түрлі іс-әрекет саласы маманның кәсіби жетілуіне негіз болып, пән үстілік, полифункционалдық сипаттамасымен ерекшеленетінін байқауға болады. Әмбебап құзыреттіліктердің пәндік-арнайы құзыреттіліктерден айырмашылығы – кең ауқымдылығында.

Әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер мұғалімдердің педагогикалық іс-әрекетінің сапасын анықтап, тәжірибесін молайтып қана қоймай, сонымен қатар оның тұлғалық сапалары болып табылады.

Қазақстанда барлық мұғалімдерге ортақ жалпы педагогикалық ебдейліктер мен дағдылар мәселесін алғашқы көтерген профессор М.Ә.Құдайқұлов. Профессор барлық мамандық мұғалімдеріне ортақ ебдейліктерді жалпы педагогикалық ебдейліктер деп қарастырады [1].

Ғылыми зерттеулерге, профессор М.Ә.Құдайқұловтың зерттеулеріне сүйеніп, әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерді – мұғалімдердің кәсіби-педагогикалық іс-әрекетінің жоғары деңгейі мен нәтижесіне ықпал жасайтын қарым-қатынастың жоғары кәсіби мәдениеті, жалпы педагогикалық, жалпы дидактикалық әмбебап құзыреттіліктер жиынтығы деп түсінеміз. Ал қарым-қатынас жасаудың жоғары мәдениеті, жалпы педагогикалық, жалпы дидактикалық әмбебап құзыреттіліктер барлық мамандық мұғалімдеріне ортақ. Сол себептен біз ондай құзыреттіліктерді әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер деп атаймыз.

Әрине, әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерге берген анықтама оның барлық сапаларын толық қамтиды деп талаптанбаймын, ол тек әмбебап педагогикалық құзыреттіліктердің өзіндік ерекшеліктерін сипаттап, болашақ мұғалімдерді дайындау үдерісінде пайдалы болады. Әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер болашақ мұғалімдердің кәсіби дайындауын жеделдетеді және пәндік-арнайы құзыреттіліктерді қалыптастырудың негізі болып табылады.

Мұғалімді дайындау мәселесіне ғасырлар бойы үздік педагогикалық ойдың қайраткерлері ерекше назар бөлгендігін көреміз. Зерттеу мәселеміздің тарихи-педагогикалық талдауы Я.А.Коменскийдің, К.Д.Ушинскийдің, А.С.Макаренконың, В.А.Сухомлинскийдің, Ы.Алтынсариннің және т.б. педагогикалық ойдың әйгілі қайраткерлердің еңбектерінде мұғалімді ең алдымен азамат, гумандық тұлға, балаларды және өз ісін сүйетін, барлық қажетті білімдер, қабілеттер, жоғары рухани-адамгершілік сапаларды игерген адам деп анықтағандарын көрсетті. Олардың кәсіпқой мұғалімге қоятын талаптары қазіргі талаптармен сәйкес келіп тұр деп айтуға болады. Ал дайындық мәні әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерді қалыптастыруға түйілетінін анық көріп отырмыз.

Болашақ мұғалімдердің кәсіби даярлығын жетілдіру жолдары, әр түрлі құзыреттіліктерді қалыптастырудың ғылыми-теориялық негіздері туралы Қазақстандық ғалымдар М.Ә.Құдайқұловтың, Н.Д.Хмельдің, А.Е.Әбілқасымованың, К.С.Успановтың, Б.Т.Кенжебековтың, М.Х.Балтабаевтің, Қ.К.Кенжеғалиевтің және т.б. ғалымдардың еңбектері тақырып үшін теориялық маңызы жоғары.

Тәрбие өз бастауын ойлау мәдениетінен алады. Мұғалімнің ойлау мәдениеті – бұл оқушыларды тәрбиелеу мен оқытуда жоғары нәтижелерге қол жеткізетін педагогтың кәсіби маңызды сапасы. Ойлаудың, қарым-қатынастың және жаңа білімді тудырудың құралы – тіл болып табылады. Педагогикалық үдерісте білімнің элементтері ойда қалыптасады, тіл арқылы ажыратылады, жүрекпен жеткізіледі. Сондықтан, оқушыларға білім беру үдерісін жүзеге асырғанда мұғалімнің ойы, тілі, жүрегі бірге жұмыс атқарып, мәдени-тарихи, іс-әрекеттік тәсілдеменің көрінісі болады.

Педагогқа қойылатын талаптардың бірі – мұғалім мәдениетті болу қажет. Ал мәдениетті мұғалім дегеніміз кім? Л.С.Выготскийдің мәдени-тарихи теориясын басшылыққа алып, мәдениетті мұғалім деген оның ұлы педагогтардың ең жақсы, ізгі сапаларын игергендігі деп түсінеміз.

Мұғалім тек өз пәні бойынша білім беріп қана қоймай, жас ұрпақты жан-жақты дамыған тұлға ретінде тәрбиелейтін үнемі есте ұстағанымыз жөн. Әлемнің екінші ұстазы атанған Әбу Нәсір әл-Фараби жетілген тұлғаны тәрбиелеу үшін: «Адамға ең алдымен, білім емес, тәрбие беру керек, тәрбиесіз берілген білім – адамзаттың қас жауы» деген қарапайым қағидасында тұңғық сыр жатыр. Мұғалімге тек оқыту, білім беру, зияткерлік қабілеттерді дамыту ғана емес, жаңа ұрпақты тәрбиелеу миссиясы жүктелген. К.Д.Ушинский бойынша: «Оқытушының басты абзалдығы өз пәнімен оқушыларды тәрбиелей білуінде» [2]. Ендеше әр мамандық мұғалімдері оқу пәнін білім беру құрылымында мақсат емес, құралдар орнын алатынын есте ұстағандары жөн.

Педагогикалық іс-әрекетте оқытуды екі жақты үдеріс деп қарастыратын, оқушыларды толық құқылы серіктестер, тұлға ретінде есептейтін мұғалім ғана жоғары жетістіктерге жетіп, соның

нәтижесінде оқыту мен тәрбиенің міндеттерін жүзеге асырады. Мінез мінез арқылы тәрбиеленеді, тұлға тұлға арқылы қалыптасады деген педагогикада аксиома бар емес пе?

Педагогикалық іс-әрекеттің өзіндік ерекшелігі, оның бірегей мақсаты басқа адамның субъективті әлемін жасаудан құрастырылады. Ақиқатта мұғалім оқушы субъективтілігі басталуының негіздемесі болып табылады. Мұндай жағдай В.В.Сериковтың пікірі бойынша технологиялармен емес, мұғалімнің белгілі тұлғалық сапаларымен қамтамасыз етіледі: «Балада субъектілік пайда болу үшін ол бейнесіз мәтіндермен, тапсырмалармен және жаттығулармен емес, оның тасымалдаушысымен кездесуі керек» - деген [3]. Бұл ой мұғалім мен оқушылардың арасында «көзбе-көз», яғни баламен үнемі тікелей қарым-қатынаста болуымен және онымен рухани жағынан араласу қажеттілігін дәлелдейді.

Педагогикалық үдерісте мұғалім өзінің оқушыларға қажеттілігін сездіре білуі керек. Жақсы мұғалім оқушыларға ауадай қажет. Ауа болмаса адам тұншығады, ал жақсы мұғалім болмаса оқушылардың санасы тұншығады. Өз қажеттілігін сездіре білген мұғалімдердің артынан шәкірттері қалмайды, іздеп жүреді. Пәндік ақпараттарды оқушы «механикалық машинадан», яғни компьютерден алуға мүмкіндігі болады, бірақ адам ретінде қалыптасу тәжірибесін басқа адамнан ғана алуға болады. Адамдық қатынастың құндылық мағынасын еш нәрсемен алмастыруға болмайды.

Болашақ мұғалімдердің әмбебап педагогикалық құзыреттіліктері ең бірінші оқу сабақтарында қалыптасады. Сонымен қатар студенттердің орта мектептерде педагогикалық іс-тәжірибелерді өту барысында, мектеп мұғалімдерімен, оқушыларымен қарым-қатынас жасағанда әмбебап педагогикалық құзыреттіліктердің қалыптасуына ықпал етеді. Мектеп мұғалімдерінің бұл үдеріске белсенділік танытуы болашақ мұғалімдерді дайындау ісіне маңызды үлес қосады. Себебі, сондай ынтымақтастық жағдайда ғана, болашақ мұғалімдердің әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерін қалыптастыру мақсаты жүзеге асады.

Жоғарыда айтылған ойларды қорытындыласақ, әмбебап педагогикалық құзыреттіліктердің гуманистік бағыты мұғалімдердің оқу-тәрбие үдерісінде жоғары нәтижелерге жетуге жол ашатынын, оның кәсіби іс-әрекеттік сипаты болып табылатыны көрінді. Сондықтан педагогикалық мамандық студенттерін кәсіби дайындау үдерісінде әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерін қалыптастыруды басшылыққа алу қажет.

Зерттеу мәселесі күрделі болғандықтан, оның барлық қырларын түбегейлі шешіп, қарастыру мүмкін емес. Мақала анықталған мәселенің бір қырын ашып көрсетті, дегенмен оның барлық жақтарын бір жұмыс аясында зерттеп шығуға болмайды. Болашақ мұғалімдердің әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерін қалыптастыру үдерісін жетілдіретін жаңа амалдарды, әдістерді, құралдарды іздестіру мәселелерін басшылыққа алу керек.

Әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер – мұғалімнің кәсіби маңызды сапаларының негізі. Осыдан болашақ мұғалімдер үшін әмбебап педагогикалық құзыреттіліктер өзекті болып отырғаны айқын.

Әдебиеттер тізімі

1. Кудайкулов М.А. Совершенствование учебного процесса и профессиональная подготовка учителя. -Алма-Ата: Мектеп, 1975.– 95б.
2. Сеньков Ю.В. Профессиональный образ мира педагога и его педагогическая культура. sevcb.ru/joomla/index.php?option...view=article&id...
3. Болотов В.И., Сериков В.В. Размышление о педагогическом образовании//Педагогика. 2007.- №9. – 3-11 б.

УДК 541.18

Т. З. Мухамеджарова, А. Б. Шайхетдинова
преподаватели, КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

МНОГОЯЗЫЧИЕ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОСТРАНСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Аннотация: Данная статья рассматривает важность многоязычия в образовательном пространстве Казахстана. В контексте богатой истории и многонациональной культуры страны, автор подчеркивает значимость развития многоязычия как ключевого фактора успеха в современном мире. Статья описывает подходы к многоязычному образованию в начальных классах и высших учебных заведениях Казахстана, а также преимущества, которые оно предоставляет, такие как развитие культурного

плюрализма, расширение возможностей для образования и трудоустройства, а также улучшение когнитивных навыков. Однако, статья также отмечает вызовы, связанные с многоязычием, такие как нехватка квалифицированных учителей. В заключении, автор подчеркивает важность поддержки и развития многоязычия в Казахстане для формирования гармоничного и многонационального общества.

Аңдатпа: Бұл мақала Қазақстанда білім алаңында көптілділіктің маңызын өзінде алады. Мемлекеттің бейінді тарихы мен көптілділіктің мәдениеті контекстінде автор Қазақстанда көптілділікті дамытуның Қазақстандағы әсерін белгілейді. Мақала Қазақстандағы бастапқы сыныптар мен жоғары білім беру мекемелеріндегі көптілділікті білім беру әдістерін сипаттайды, оны қолдану арқылы көптілділіктік білімнің көрсететін маңыздылығын айтып отырады, оның ішінде мемлекеттегі көптілдердегі культуралық плюрализмді дамыту, білім және жұмыс мүмкіндіктерін кеңейту, сондай-ақ когнитивтік қабілеттерді жақсарту деген маңыздылықтарын түсіндіреді. Бірақ, мақала көптілділікпен байланысты зерттеулердегі саясатшылықтың аз болуы, мысалы, дайындаушы оқытушылардың емеске тиетіндігі туралы мәселелерді өзінде алады. Жалғастырғанда, автор Қазақстанда көптілділікті дамыту мен қолдау көрсету маңыздылығын белгілей отырады, ол мемлекеттің гармониялы және көптілдер азаматтарын қалыптастыру үшін маңызды.

Abstract: This article explores the significance of multilingualism in the educational landscape of Kazakhstan. In the context of the country's rich history and multicultural heritage, the author emphasizes the importance of developing multilingualism as a key factor for success in the modern world. The article describes approaches to multilingual education in primary schools and higher education institutions in Kazakhstan, as well as the benefits it provides, such as fostering cultural pluralism, expanding opportunities for education and employment, and enhancing cognitive skills. However, the article also acknowledges challenges associated with multilingualism, such as a shortage of qualified teachers proficient in multiple languages. In conclusion, the author underscores the importance of supporting and promoting multilingualism in Kazakhstan to shape a harmonious and multicultural society.

Ключевые слова: многоязычие, современный мир, образовательное пространство, глобализация, поликультурное наследие.

Негізгі сөздер: көптілділік, заманауи әлем, білім беру кеңістігі, ғаламдану, мультимәдени мұра.

Key words: multilingualism, the modern world, educational space, globalization, multicultural heritage.

В современном мире, где границы стираются, и международные связи становятся все более тесными, знание нескольких языков становится важным фактором успеха. В Казахстане, стране с богатой историей и многонациональной культурой, многоязычие играет ключевую роль в образовательном пространстве. Оно является одной из важнейших характеристик современного мира. В условиях глобализации и интеграции важно, чтобы люди могли общаться друг с другом на разных языках. Это необходимо для развития торговли, науки, культуры и других сфер деятельности.

Республика Казахстан является полиэтническим и поликультурным государством. Это многоязычная страна, где официальными языками являются казахский и русский. Кроме того, здесь проживает большое количество представителей других национальностей, говорящих на более чем 100 языках. Поэтому, в образовательной системе Казахстана особое внимание уделяется развитию многоязычия. Многоязычие является неотъемлемой частью казахстанской культуры и традиций.

В начальных классах школ Казахстана предлагается обучение на казахском и русском языках. Это позволяет детям овладеть обоими официальными языками страны и создает базу для дальнейшего изучения других языков. Кроме того, в некоторых школах предлагается изучение языков национальных меньшинств, чтобы сохранить их культурное наследие и обеспечить взаимопонимание между разными этническими группами.

Многоязычие является важной частью современного образовательного пространства, в том числе и нашего педагогического колледжа. Оно позволяет будущим учителям развивать свои профессиональные навыки и компетенции, а также способствует формированию их личностной культуры.

В стенах нашего учебного заведения многоязычие может быть реализовано в следующих формах:

- Обучение студентов иностранным языкам. Это является базовым условием для подготовки учителей, которые будут работать в поликультурном обществе. Студенты педагогических колледжей изучают иностранные языки в соответствии с государственным стандартом образования.
- Использование иностранных языков в образовательном процессе. Это может включать в себя использование иностранных языков в качестве языка обучения, а также использование их для преподавания отдельных предметов или тем.

- Включение в образовательную программу предметов и тем, связанных с многоязычием. Это могут быть предметы, посвященные изучению языков и культур, а также предметы, направленные на развитие межкультурной компетенции. Многоязычие позволяет:
- Сформировать у будущих учителей необходимые профессиональные навыки и компетенции. Многоязычные учителя могут эффективно общаться с учениками, родителями и другими участниками образовательного процесса. Они также могут использовать иностранные языки для преподавания различных предметов.
- Развить личностную культуру будущих учителей. Многоязычие способствует развитию критического мышления, творческого потенциала и межкультурной компетенции.
- Подготовить будущих учителей к работе в поликультурном обществе. Многоязычие позволяет будущим учителям понимать и уважать культурные различия.

Для реализации многоязычия в педагогическом колледже необходимо следующее:

- ✓ Создать необходимые условия для обучения студентов иностранным языкам. Это включает в себя обеспечение студентов качественными учебными материалами, квалифицированными преподавателями и современными технологиями обучения.
- ✓ Обеспечить включение в образовательную программу предметов и тем, связанных с многоязычием. Это позволит будущим учителям получить необходимые знания и навыки в области многоязычия.
- ✓ Создать благоприятную среду для развития многоязычия в педагогическом колледже. Это включает в себя формирование у студентов и преподавателей положительного отношения к многоязычию.

Развитие многоязычия в педагогическом колледже является важной задачей, которая позволит подготовить конкурентоспособных специалистов, способных работать в поликультурном обществе.

В высших учебных заведениях Казахстана также активно развивается многоязычное образование. Большинство университетов предлагает программы на казахском, русском и английском языках. Это обеспечивает студентам возможность выбора языка обучения в зависимости от их предпочтений и будущих карьерных планов. Кроме того, университеты организуют курсы по изучению других иностранных языков, таких как французский, немецкий, китайский и др., чтобы подготовить студентов к работе в глобальной среде.

В последние годы в Республике Казахстан ведется активная работа по развитию многоязычия в образовательном пространстве. В 2017 году был принят Закон Республики Казахстан "О языках в Республике Казахстан", который закрепил статус казахского языка как государственного языка и определил принципы развития других языков в стране.

В соответствии с Законом, в Казахстане действует система двуязычного образования. В начальных классах обучение ведется на казахском языке, а в старших классах - на казахском и русском языках. В отдельных регионах страны обучение может вестись на других языках, в том числе на английском, немецком, китайском и других.

В рамках реализации Закона в Казахстане созданы условия для изучения иностранных языков. В школах и вузах Казахстана изучают более 20 иностранных языков. В стране также действуют специальные центры по изучению иностранных языков.

Развитие многоязычия в образовательном пространстве Республики Казахстан имеет ряд преимуществ. Оно способствует:

- повышению уровня образования населения;
- расширению возможностей для трудоустройства;
- укреплению межкультурного диалога;
- повышению конкурентоспособности страны на международной арене.

Во-первых, многоязычие способствует развитию культурного плюрализма и толерантности. Ученики и студенты, изучая разные языки и культуры, узнают о разнообразии мира и научатся уважать и ценить их. Во-вторых, многоязычие расширяет возможности для образования и трудоустройства. Люди, владеющие несколькими языками, имеют больше шансов найти работу как внутри страны, так и за рубежом. В-третьих, многоязычие способствует улучшению когнитивных навыков, таких как аналитическое мышление, память и решение проблем.

Однако, несмотря на все преимущества многоязычия, существуют и некоторые вызовы.

К ним относятся:

- ✓ низкий уровень владения казахским языком у представителей неказахских национальностей;
- ✓ недостаточное количество квалифицированных преподавателей иностранных языков;
- ✓ недостаток учебных материалов на иностранных языках.

Кроме того, некоторые студенты могут испытывать трудности в освоении нескольких языков одновременно. Поэтому, важно разрабатывать эффективные методики обучения и поддерживать учителей в их профессиональном развитии.

Для решения этих проблем необходимо:

- ✓ повысить эффективность преподавания казахского языка как государственного языка;
- ✓ увеличить количество преподавателей иностранных языков;
- ✓ создать условия для разработки и внедрения качественных учебных материалов на иностранных языках.

В настоящее время в Казахстане ведётся работа по дальнейшему развитию многоязычия в образовательном пространстве. В планах правительства создание системы трехязычного образования. Таким образом, развитие многоязычия в образовательном пространстве Казахстана является важной задачей, которая позволит обеспечить конкурентоспособность страны в современном мире.

Многоязычие в образовательном пространстве Казахстана является ключевым фактором в формировании гармоничного и многонационального общества. Оно способствует развитию культурного плюрализма, расширяет возможности для образования и трудоустройства, а также улучшает когнитивные навыки учеников и студентов. Поэтому, государство и образовательные учреждения должны продолжать поддерживать и развивать многоязычие в Казахстане, чтобы обеспечить будущее процветание страны и ее граждан.

Список литературы

1. Сатыбалдиев, С. (2019). Многоязычие и его роль в казахстанском образовании. Астана: Издательство "Образование Казахстана".
2. Жумагалиева, А., & Кенжеев, Б. (2020). Многоязычное образование: практика и вызовы для Казахстана. Вестник Казахстанского государственного университета, 25(2), 102-115.
3. Ермекова, А. (2018). Многоязычие как ключевой фактор успешной образовательной политики в Казахстане. Журнал мультиязычности и образования, 8(3), 45-58.
4. Назарбаев, Н. (2017). Многоязычная политика в Казахстане: преимущества и перспективы. Языковая политика и образование, 12(1), 30-45.
5. Жакупова, Г., & Тулегенов, Д. (2021). Многоязычие в образовании: инновации и практика в Казахстане. Алматы: Университет Казахстана.
6. Akhatov, A. (2019). Multilingualism in Kazakhstan. International Journal of Multilingualism, 16(4), 389-403.
7. Sharipova, N., & Yessenova, A. (2020). Multilingual Education in Kazakhstan: Challenges and Perspectives. Educational Research and Reviews, 15(7), 374-381.
8. Nazarbayev, N. (2018). The trilingual policy in Kazakhstan: why and how. Language Policy, 17(1), 55-74.
9. Seisenbaeva, G. (2017). Implementing Multilingual Education in Kazakhstan. Central Asia and the Caucasus, 18(3), 50-63.
10. Kairat, K. (2021). The Role of Multilingualism in the Kazakhstani Educational System. Journal of Multilingual and Multicultural Development, 1-18.

ӨОЖ 81.25

Ш.Е.Мухтарова,

оқытушы, «Жаһанша Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК,
Батыс Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы
Батыс Қазақстан облысы,
Орал қ.

«ТІЛ» ҰҒЫМЫНЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ АНЫҚТАМАЛАРЫ

Аңдатпа: Лингвист ғалымдардың «тіл» және «тілдесім» ұғымдарына берілген анықтамаларды жинақтау, салыстыру және жүйелеу, «тіл» және «тілдесім» ұғымдарының анықтамаларын салыстыру, шетел тілі сабақтарында ұғымдарды қолдану.

Аннотация: Сбор, сравнение и систематизация определений, данных лингвистами понятиям «язык» и «коммуникация», сравнение определений понятий «язык» и «коммуникация», применение понятий на занятиях иностранного языка.

Abstract: Collection, comparison and systematization of the definitions given by linguists to the concepts of "language" and "communication", comparison of the definitions of the concepts of "language" and "communication", application of concepts in foreign language lessons.

Кілт сөздер: Тіл, сөйлеу, тілдесім, анықтама

Тіл және тілдесім дегеніміз не?

Лингвист ғалымдар бұл сұраққа түрлі анықтамалар береді.

Тіл - белгілі бір ұлттың өз ойын жеткізуіне көмектесетін барлық сөздердің жиынтығы, олардың дұрыс тіркелуі [1].

Тіл - индивидтердің (жеке тұлғалардың) өзара қарым-қатынасына қызмет етуге жарамды кез келген таңбалар жүйесі [2].

Тіл - адамзат ұжымы мүшелерінің негізгі әрі маңызды қарым-қатынас құралы саналатын семиологиялық жүйенің ерекше бір түрі, сондай-ақ бұл жүйе адамзаттың ойлауын дамытатын, тарихи-мәдени дәстүрлерін және т.б. ұрпақтан-ұрпаққа жеткізетін құрал [3.].

Тіл - белгілі бір ел, аудан халқының немесе белгілі бір тайпаның бір-бірімен қарым-қатынас жасауы үшін пайдаланатын дыбыстық және жазбаша таңбаларының жүйесі [4].

Тіл - ұсақ фрагменттер (үзіктер) мен мағыналы ойды жеткізуде қолданудың тәсілдерін реттейтін ережелер жиынтығынан тұратын қарым-қатынас жүйесі. Адамзат тілі ауызша немесе жазбаша түрде пайдаланылатын сөздерден тұрады [5].

Кез келген дүние секілді, бұл анықтамалардың шығуының өзіндік тарихы бар екені мәлім. Тіл және тілдесім ұғымдарына келгенде есімізге Ахмет Байтұрсынов келеді. Оның «Тіл құралы» еңбегі Л.А.Щерба, Вилгельм фон Гумбольдт, Фердинанд де Соссюр секілді Еуропа ғалымдарының еңбектерімен бірдей тұрады десе де болады.

Вильгельм фон Гумбольдт
А.Байтұрсынұлы

Фердинанд де Соссюр

Л.В. Щерба

XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басынан бастап тіл, тілдесім; тіл, тілдесім, тілдесімдік қызмет; тіл, тілдесім, тілдесімдік қызмет, тіл материалы деген үш ұғым, яғни тіл білімінің дихотомиялары(гр. διχотоμία: διχῆ, «екіге» + τομή, «бөлу») пайда болды. Тілдің екілік, үштік және төрттік полихотомиялары туралы анықтамалар Вилгельм фон Гумбольдт, Фердинанд де Соссюр секілді лингвистердің еңбектерінде кездеседі. Дегенмен де осы анықтамаларды Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерінен де кездестіре аламыз.

А.Байтұрсынұлының өз еңбектерінде тіл, сөйлеу және сөйлесу ұғымдарына үш түрлі анықтама берген. [6, 141-144 б.; 7,173-176 б.; 8, 173-188 б.; 9, 91-138 б]. 1) Тіл – адамдардың бір-бірімен тілдесімдік қарым-қатынас жасайтын құралы. 2) Тіл – адамдарға білім беретін құрал. 3) Тіл – адамдардың білім алу құралы. Яғни, А.Байтұрсынұлы тілді «Тіл – адамның адамдық белгісінің зоры, жұмсайтын құралының бірі.» – деп білген [6, 1914; 1992. – 173 б.].

Фердинанд де Соссюр үшін үш түрлі ұғым бар: тіл (язык – langue), тілдесім (речь – la parole), тілдесімдік қызмет (речевая деятельность – langage) [10, 21-22 б.]. Л.В.Щерба Соссюр көрсеткен үш түрлі ұғымның классификациясын интерпретациялаған болатын. Ғалымның концепциясы бойынша, мынадай үш ұғым бар: тіл системасы, яғни тіл, тілдесімдік қызмет, тіл материалы [11, 361-373 б.]. Ахмет Байтұрсынұлы өз еңбектерінде көрсеткен тіл, сөйлеу, сөйлесім терминдері қазіргі кездегі тіл біліміндегі тіл (язык – langue), сөйлеу, яғни тілдесім (речь – parole), сөйлеу әрекеті, яғни, тілдесімдік қызмет (речевая деятельность – langage) терминдеріне ұқсас болып келеді. Дегенмен де лингвист тілдесім мен тілдесімдік қызмет туралы нақты және айқын анықтамалар қалдырмаған. Ал Фердинанд де Соссюр болса тіл, тілдесім, тілдесімдік қызметті тіл білімінде нақты айқындап, өзінің 1916 жылы жарияланған («Cours de linguistique generale») еңбегінде енгізген. Бұл еңбегі орыс тілінде 1933 жылы Мәскеуде басылып шыққан. Осыған қарап біз Ахмет Байтұрсынұлы орыс тілінде шыққан Соссюрдің еңбегінен 19 жыл бұрын осы үш ұғымды өз еңбектерінде қолданғанын байқауымызға болады.

А.Байтұрсынұлының тілдесімді анықтауында осы ұғымдардың барлығы қарастырылған: а) тілдесім – жеке тұлғаның тіл құралдарын қарым-қатынас үшін қолдану қызметі. Ахмет өз еңбектерінде қазақ тілі құралдарын тілдесім процесінде қалай қолдану керек екенін көрсеткен. Осы процесті бірнеше түрге бөліп, әр түрінің ерекшеліктерін анықтаған; әр түрінде қолданылатын тіл бірліктеріне атау берген, қасиеттерін сипаттаған, мысалы: ауызекі тілдесім, жазба тілдесім, т.б.; ә) тілдесім – тілдік қарым-қатынастың әлеуметтік мақсаттарына байланысты бірнеше түрге бөлінеді. Тілдің әртүрлі салаларда қызмет атқаратынын ескеріп, тілдесімнің ерекшеліктерін, ресми тілдесімнің ерекшеліктерін, көркем әдебиет тілдесімінің ерекшеліктерін зерттеп, негіздеген болатын; б) тілдесімнің синтаксистік ерекшеліктеріне байланысты ізденістер де жүргізген. Мысалы, төл сөзді төлеу сөзден айырған (Сөйлемде мақалды немесе біреудің айтқан сөзін айтушы сол айтылған күйінде өзгертпей айтуы **төл сөз**, мағынасын өзгертіп, мазмұнын ғана айтуы **төлеу сөз**) [11, 263 б.]. Яғни, Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерінде тіл, сөйлеу, сөйлесу терминдері қолданылған.

«Тіл» мен «тілдесім» ұғымдарын түсіну және оларды қолдану шетел тілі мұғалімдері үшін басты құзыреттілік болып табылады. Себебі бұл ұғымдар лингвистика ғылымының негізгі ұғымдары. Бұл ұғымдарды тереңірек зерттеу лингвистиканың маңызды саласы болып қала береді. Тіл мен тілдесімге бұрын жазылған анықтамаларды және қазіргі көзқарастарды салыстыра отырып зерттеу тіл мұғалімдеріне мол мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. В.И. Даль. Толковый словарь живого великорусского языка. 1-4 т. М., 1978-1980.
2. Ж. Марузо. Словарь лингвистических терминов. М., 1960.
3. А.О.Ахманова. Словарь лингвистических терминов. М., 1966.
4. Тер-Минасова С.Г. Тіл және мәдениетаралық коммуникация. - Алматы: Ұлттық аударма бюросы, 2018 жыл
5. Cambridge International Dictionary of English. Cambridge University Press, 1995.
6. Байтұрсынұлы А. Тіл – құрал (қазақ тілінің сарфы). Бірінші жылдық. Орынбор, 1914 // Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері). – Алматы, «Ана тілі», 1992.
7. Байтұрсынұлы А. Тіл жұмсар. Сөйлеу, оқу, жазу тілін жұмыс тәжірибесі арқылы таныстыратын 1-ші кітап. – Қызылорда, 1928 // Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері). – Алматы, «Ана тілі», 1992.
8. Байтұрсынұлы А. Тіл – құрал. Дыбыс жүйесі мен түрлері. 1-інші тіл танытқыш кітап. Қазақстан мемлекеттік баспаханасы. – Қызылорда, 1925 // Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері). – Алматы, «Ана тілі», 1992.
9. Байтұрсынұлы А. Сауат ашқыш. Дыбыс әдіс жолымен тәртіптелген қазақша әліпби. Сауатсыз үлкендер үшін 1-ші кітап. Семей. Губиздат баспаханасы, 1926 // Байтұрсынұлы А. Тіл тағылымы (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері). – Алматы, «Ана тілі», 1992.
10. Соссюр Фердинанд де. Курс общей лингвистики. – М., 1933.
11. Щерба Л.В. О тройном аспекте языковых явлений и об эксперименте в языкознании // Звегинцев В.А. История языкознания XIX-XX веков в очерках и извлечениях. – М.: «Просвещение», 1964. Ч. II
12. Байтұрсынұлы Ахмет. Алты томдық шығармалар жинағы. Тіл – құрал (қазақ тілі мен оқу-ағартуға қатысты еңбектері). – Алматы: «Ел-шежіре», – 2013

ӘОЖ 627

Д. Қ. Мұсабек

«Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі»КМҚК
«Бастауыш білім беру педагогикасы мен әдістемесі» мамандығы,
2 курс БМ-21 тобының студенті
Ғылыми жетекшісі: **Г. К. Оразова**, арнайы пәндер оқытушысы

С.КӨБЕЕВ ХАЛЫҚ АҒАРТУ ІСІНІҢ ЖАНАШЫРЫ

Аңдатпа: XX ғасырдың басы – қазақ халқының көркемдік ой-пікірінің тарихында айрықша із қалдырған кезең. Бұл кезде ұлттық әдебиет ұлы Абай мен Ыбырай негізін салған демократтық, ағартушылық бағытты әрі қарай дамыта отырып, оны жаңа ғасыр күн тәртібіне қойған міндеттерге лайық жаңғыртты. Әдебиет тақырыбы кеңейді. Ол әлеумет ісіне араласып, қоғамдық өмірде болып жатқан өзгерістерге өз үнін қосты. Қазақ халқының тағдырына алаңдаған ой-пікір иелері әдебиетті алға ұстап, соған қосылып сөйледі. Халық өмірінің шындығы қаншалықты ауыр және әрқилы болса, оның

көркем әдебиеттегі көрінісі де түрліше еді. Ол алғашқылардың бірі болып ұлттық әдебиетімізде көркем прозаның орнығуына, оның әр тұрғыда ізденуіне үлкен үлес қосты.

Аннотация: Начало XX века – период, оставивший особый след в истории художественной мысли казахского народа. В это время демократическое и просвещенное направление, основанное великими национальными литературами Абая и Ибрая, получило дальнейшее развитие и модернизацию по к задачам, поставленным на повестке дня нового века. Расширялась тема литературы. Он включился в общественные дела и добавил свой голос к изменениям, происходящим в общественной жизни. Среди талантов значительное место занимает Спандияр Кобеев, который озвучил такое стремление и исследование, продолжил народно-демократические мысли, попытался изобразить на художественном языке действительность жизни людей начала века, был одним из первых, внес большой вклад в становление художественного проза в нашей национальной литературе и ее исследование в различных аспектах.

Кілт сөздер хат, халық, ұрпақ, ағарту, педагог, жазушы, мектеп, демократ, адамгершілік, еңбек.

Қазақ халқының сүйсінер, сүйер ұлдарының бірі, тамаша педагог, белгілі ағартушы демократ, көрнекті жазушы, білгір аудармашы, гуманист Спандияр Көбеев 1878 жылы 14 қазанда бұрынғы Торғай облысы Николай уезі Обаған болысына қарасты 3 ауылда (қазіргі Қостанай облысы Бурабай ауданы Ақсуат ауылында) дүниеге келген. Әкем Көбей, анам Айтбоздың жетінші перзенті болып өмірге келіпін дейді, бес ұл, бір қыз сонда мен жетіншісімін деп атайды өзін. Жазушы Спандиярдың әкесі Көбей мұсылманша хат таныған, шыншыл, қолөнерімен күн көрген адам. Ол ұл- қыздарының оқып, білім алуына көп көңіл бөлген. Анасы Айтбоз да жазушының айтуынша, өте қабілетті-қайратты, салиқалы- салмақты, үлкен-кішіге беделді де қадірлі адам болған деседі. Жарастықты отбасының үлгілі тәрбиесі болашақ педагог-жазушының мінез-құлқының қалыптасуына да әсерін тигізген. Спандияр қаршадайынан шыншыл, елгезек, еңбекқор, пайымдағыш, алғыр болып өседі. Оқу жасына жеткен кезімде 1887 жылы Ыбырай Алтынсарин мектеп ашады. С.Көбеев ұлы ағартушының көмегімен сол мектепте оқып, оны 1892 жылы бітірді. Содан кейінгі жылдары Қарағайлықөл деген жердегі төрт сынып болыстық мектепте (1892-1898) Қостанай қаласындағы екі сынып орыс-қазақ мектебінде (1895-1897) оқиды. Болашақ педагог-жазушы бұдан кейін тағы да оқып, мұғалім болып шығуды армандайды.

Қазақ - мәдени бай мұрасы, өзіне біткен табиғи ерекшелігі бар, сергек ой, сезімтал жүрек, дәстүрлі тәрбие, әдіс- тәсілдер бар халық. Қазақ топырағында туып, білім алған, кейінгі ұрпаққа өшпес мұра қалдырған. Әбунасыр Әл- Фараби, Ыбырай, Абай, Сұлтанмахмұт Торайғыров, Сәбит Дөнентаев, Мұхаметжан Сералин, Ахмет Байтұрсынов, Сакен сейуллин, Бейімбет Майлин, Ілияс Жансүгіров, Мұхтар Әуезов, Қаныш Сәтбаев, Сәбит Мұқанов, тағы басқа түрлі ғылым саласында оқып, жан- жақты ой-пікір оздырады. С.Көбеев сол жинақтың білімін жастарға тәлім-тәрбие ісіне үлгі-өнеге беруге үлкен ретінде пайдаға асырады.

Білімділік пен біліктілік тапжылмас еңбектену арқылы жететіні мәлім. С.Көбеев 1901-1956 жылы жарты ғасырдан астам уақытын жастарға жастық жалыннан табиғаттың берген ақыл-ойын, жүрегінің халық деп соққан лүпілін қарапайым халықтың бақыты мен оның санасында өсіп, мәдениетінің өркендеуі үшін жұмсаған ардақты азамат. С.Көбеев жасөспірімдерді оқыту, тәрбиелеу процесінде мұғалімнің басшы рөлі атқаратынына өте үлкен маңыз берді. Оның ойынша халық мұғалімі бұқара арасына тек білімді ғана таратып қана қоймай, сонымен қатар қоғамның ынтасын сол өнер-білімге аударуға міндетті. Білім берудің сапалы болуы,- деп жазды С.Көбеев оқытудың мазмұны, мұғалімнің әр балаға жеке-жеке дұрыс қарап, әрекет ете білуінде. Баланы тани білу, оның бейімділігін, еркін білу, балалар дүниесімен қоян-қолтық араласу, оны жаңа дүние үшін күреске қажетті сапаларымен, біліммен қаруландыру міне, осы қасиеттердің барлығын мұғалім меңгеруге тиісті. С.Көбеев оқыту мен тәрбие процесін диалектикалық бірлікте қарады. Адамды тәрбиелеуде С.Көбеев еңбекке үлкен мән берді. Ол еңбекпен ғана өмір сүру үшін ғана қажетті құбылыс емес, сонымен бірге аса пәрменді тәрбие құралы деп түйіндейді. Барлық саналы өмірін жас ұрпаққа білім беруге, адамгершілікке, ұятты қасиеттерге тәрбиелеуге арнаған С.Көбеев адамзаттың әрбір ісі ақылмен және білімге негізделіп істелсе ғана алға басады,- деп топшылайды. Оның ойынша ақыл оқу арқылы өтеді, білім де оқу арқылы беріледі, демек, тек сауатты халық қана процеске, табысқа жетуі мүмкін. Сондықтан, С.Көбеев мұғалімдерге әдістемелік, педагогикалық еңбектерді көп оқу қажеттігін ескертті.

С.Көбеев қазақ әдебиетінің көрнекті өкілі ретінде қазақ роман жанрының көшбастары. XX ғасырдың бас кезіндегі демократтық - бұқарашыл қазақ әдебиетінің көрнекті өкілдерінің бірі ретінде қазақ әдебиті тарихында кейінгі жерде, әдебиетімізді өрге ұстаған демократ жазушылардың бірі. С.Көбеев замандастары мен тұтастары әдебиет қазынасына қосқан үлесі, тарихи мәніндегі, шебер аудармашылық қасиеттерін айрықша атаған жөн. Шоқан, Ыбырай, Абай дәстүрлерін ілгері апарудағы жаңашылдығы туралы құнды пікірлер айтылуда, жазылуда. С.Көбеевке жалпы дидактикалық, педагогикалық,

әдістемелік тұрғыдан қарағанда ол құрастырған үлгі етерлік мұралары мол- ақ. Мысалы, кітап Үлгілі бала хрестоматиясының жоғарыдағы авторларының оқулықтарынан көптеген артықшылықтары бар. С.Көбеев Алтынсарин дәстүрімен Үлгілі тәржімәні құрастырды процесін диалектикалық бірлікте қарады. Адамды тәрбиелеуде С.Көбеев еңбекке үлкен мән берді. Ол еңбекпен ғана өмір сүру үшін ғана қажетті құбылыс емес, сонымен бірге аса пәрменді тәрбие құралы деп түйіндейді. Барлық саналы өмірін жас ұрпаққа білім беруге. Адамгершілікке, ұятты қасиеттерге тәрбиелеуге арнаған С.Көбеев адамзаттың әрбір ісі ақылмен және білімге негізделіп істелсе ғана алға басады,- деп топшылайды. Оның ойынша ақыл оқу арқылы өтеді, білім де оқу арқылы беріледі, демек, тек сауатты халық қана процеске, табысқа жетуі мүмкін. Сондықтан, С.Көбеев мұғалімдерге әдістемелік, педагогикалық еңбектерді көп оқу қажеттігін ескертті.

С.Көбеевтің - бұдан жарты ғасыр бұрын, 1901 жылы 15 тамыздан оқытушы болып тағайындалып, сонау Кішіқұмдағы екі жылдық ауылдық мектепте сабақ бере бастаған екен. Сол күннен бастап күні бүгінге дейін оқытушылық жұмысының жібі үзілген күні болмапты. Осы жарты ғасырдан аса уақыттың ішінде 55 мыңнан артық сағат уақыт балаларға сабақ берген екен. Есептеп қарасам, үш мыңдай бала оқытыппын,- дейді қарт ұстаз өзінің естелігінде. Барлық саналы өмірін халыққа қызмет етуге коммунистік қоғамының жас ұрпақтарына жарасымды тәрбие ісіне жұмсаған жылы екінші желтоқсанда 78 жасында дүние салды. Міне, прогресшіл ұстаздардың ұстазы, оның өшпес, өлмес мұрасын келешек жастар жалғастыра береді деген сенім зор.

С.Көбейұлының ой-пікірлерінің бүгінгі кезеңмен үндестігіне тағы бірер мысал келтірейік. Қазіргі мектептерде тиімді саналатын дамыта оқытудың талаптарының бірі - баланың өз бетінше жұмыс істеуіне бағыт-бағдар беру. С.Көбейұлы мұғалімдер оқушылардың өз бетімен жұмыс істеуін үнемі қадағалап, бағыт беріп отыруға машықтандыруды дұрыс деп санады. Бұл оқушының ширақ, пысық, байқампаз, зейінді етіп, кейін мәселелерді өз бетімен дұрыс шешуге дағдыландырады. С.Көбейұлының педагогтік ең маңызды идеяларының бірі - баланың жеке басын қадірлеу, баланың мүмкіншіліктерін, жақсы қасиеттерін жетілдіру, дамыту, оған сену. Бұл да қазіргі мұғалімге қойылатын айрықша талаптардың бірі екені мәлім. Келешек ұрпақтарға, мұғалімдер қауымына қай жағынан болсын үлгі - өнеге боларлық. 1954 жылғы қолжазбасында,- үздіксіз әр сабаққа дайындалып отырамын... барлық мұғалім (кәрі, жас болсын) сабаққа толық жоспар жасап, конспектіде сабақтың мақсаты, тақырыбы, мазмұны, өткен материалмен байланысты, бекіту кезіндегі сәттер, үйге беретін тапсырма түгел көрсетілсе, өте жақсы. Сонда ғана сабақтың білім беру тәрбиелік мәні артады. Оның пікірінше, мұғалім білім берумен қатар, баланы адамгершілік қасиетке баулуы қажет. барлық саналы өмірін тәлім-тәрбиеге арнаған С.Көбейұлы адамзаттың әрбір ісі ақылмен және білімге негізделіп істелсе ғана алға басады, - деп пайымдайды. тек сапалы білім, биік адамгершілік салауаттылық халықты алға жетелейді деген пікірі

XX ғасырдың басы – қазақ халқының көркемдік ой-пікірінің тарихында айрықша із қалдырған кезең. Бұл кезде ұлттық әдебиет ұлы Абай мен Ыбырай негізін салған демократтық, ағартушылық бағытты әрі қарай дамыта отырып, оны жаңа ғасыр күн тәртібіне қойған міндеттерге лайық жаңғыртты. Әдебиет тақырыбы кеңейді. Ол әлеумет ісіне араласып, қоғамдық өмірде болып жатқан өзгерістерге өз үнін қосты. Қазақ халқының тағдырына алаңдаған ой-пікір иелері әдебиетті алға ұстап, соған қосылып сөйледі. Халық өмірінің шындығы қаншалықты ауыр және әрқилы болса, оның көркем әдебиеттегі көрінісі де түрліше еді. Бұрынғы әдет- дәстүрге қосылып, олар дәуір жаңалығын әдебиетке әкелді. Фольклорлық үлгіні жалғастырған қиссашыл- дастаншыл ақындар, айтыс шеберлері мен әнші-ақындар заман тенденциясын аңғарып, соған бейімделді. Әдебиет мазмұны байыды. Әдебиет жазу өнерінің тың үлгісіне бет бұрып, жанрларды туғызды.

Осындай ұмтылысқа, ізденіске үн қосып, халықтық, демократтық ойларды жалғастырған, ғасыр басындағы халық өмірінің шындығын көркем тілде бейнелеуге ұмтылған таланттар ішінде Спандияр Көбеевтің де елеулі орны бар. Ол алғашқылардың бірі болып ұлттық әдебиетімізде көркем прозаның орнығуына, оның әр тұрғыда ізденуіне үлкен үлес қосты.

Әдебиеттер тізімі

- 1) Абдрахманов С. Жиырмасыншы ғасыр жырлайды: қазақ поэзиясының антологиясы. - Алматы: Раритет, 2007.- 504 б
- 2) Нұрғали Р. Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры.- Астана: 2002.- 528б 3) Кәрібаева Б. Қазіргі қазақ әдебиетінің көркемдік даму арналары.- Астана: Елорда, 2001.- 312 б.
- 4) Тарихи тұлғалар: танымдық-көпшілік басылым.- Алматы: Алматыкітап, 2005.- 368 б.
- 5) Қазақтың ақын - жазушылары.- Алматы: Дәуір, 2006.- 16 б.
- 6) Кәкішұлы Т. Қазақ әдебиеті сынының тарихы. II бөлім.- Алматы: Білім, 2003.- 232 б.
- 7) Қазақ тарихындағы Ұлы Тұлғалар: Портреттер.- Алматы: Өнер, 2003

К. Ж. Назаркенова
преподаватель, КГКП «Костанайский строительный колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Аннотация: Статья раскрывает особенности деятельности педагогов при подготовке квалифицированных специалистов. В ней продемонстрированы методы и формы обучения, используемые преподавателем в своей деятельности, сделан их анализ. Показана эффективность использования интерактивных технологий обучения.

Аңдатпа: Мақалада білікті мамандарды даярлау кезінде мұғалімдер қызметінің ерекшеліктері ашылады. Онда оқытушы өз қызметінде қолданатын оқыту әдістері мен формалары көрсетіліп, оларға талдау жасалды. Интерактивті оқыту технологияларын қолданудың тиімділігі көрсетілген.

Ключевые слова: компетентность, специалист, интерактивные методы, инициатива, команда, бизнес-план, взаимодействие, знания, оценка, контроль

Главной задачей учебных заведений технического и профессионального образования является подготовка квалифицированных, компетентных специалистов, отвечающих требованиям работодателей. Компетентностный подход предполагает создание условий студентам для самостоятельного овладения знаниями, а не только передачу готовых знаний.

Инновационные методы обучения позволяют формировать опыт творческой и инновационной деятельности студентов, который в конечном счете влияет на компетентность будущего специалиста.[1]

На сегодняшний день методические инновации связаны с применением интерактивных методов обучения. Все интерактивные методы обучения используются для того, чтобы научить студента учиться. Знания студентами добываются самостоятельно.

Интерактивные методы обучения ориентируются на взаимодействие студентов не только с преподавателем, но и друг с другом, а это влияет на активность студентов в процессе обучения. Педагог создает благоприятные условия для их инициативы студентов, направляет их деятельность на достижение целей урока. Педагог разрабатывает интерактивные задания, выполняя которые, студент изучает материал.

Следовательно, основными составляющими интерактивных уроков являются интерактивные упражнения и задания, которые выполняются учащимися. Важное отличие интерактивных упражнений и заданий от обычных в том, что выполняя их, учащиеся не только и не столько закрепляют уже изученный материал, сколько изучают новый [2].

Интерактивное обучение является одной из форм организации познавательной деятельности студентов.

Использование интерактивных методов обучения позволяет решать следующие задачи:

- формировать интерес к изучаемому модулю;
- развивать самостоятельность студентов;
- научить уважать чужое мнение, работать в команде;
- проявлять свою индивидуальность в учебном процессе;
- научить формировать собственное мнение.

В начале занятия, на этапе актуализации знаний, я использую технологию «Мозговой штурм» (парный, групповой, фронтальный), кластеры, обсуждение домашнего творческого задания.

Мозговым штурмом называется методика обсуждения группой людей одной проблемы с целью нахождения максимального количества вариантов ее решения. Здесь приветствуется творческий подход, нестандартность мышления и безграничность рассмотрения проблемы. Здесь используется метод безоценочного предложения вариантов, когда участники во время мозгового штурма предлагают абсолютно любые, даже самые немыслимые варианты решения проблемы, которые записываются и считаются верными. Лишь на этапе отбора эффективных вариантов решения проблемы включается критическая часть, когда участники отсеивают нереалистичные решения, а также неэффективные, оставляя лишь те, которые наиболее кажутся правильными. [3]

В основной части урока, при изучении нового материала, я применяю методы «Мозаика», «Инсерт», игровые методы, опорный конспект, лекции с ошибками.

«Лекция с ошибками» является одним из видов интерактивных образовательных технологий. Подразумевает аналитическую деятельность обучающихся во время лекции, направленную на выявление запланированных преподавателем ошибок в ее содержании. [2]

При использовании интерактивной образовательной технологии «Лекция с ошибками» обучающиеся находят ошибки в теоретическом материале, разбирают их и исправляют, что содействует более полному освоению студентами учебного материала.

При изучении раздела «Этика делового общения» темы «Стратегия поведения в конфликтной ситуации» использую «Кейс-метод» (разбор ситуаций). Студенты учатся использовать полученные ранее теоретические знания для решения ситуационных задач. Этот метод помогает более глубокому пониманию материала, развивает умение критически мыслить, анализировать и делать выводы. Суть этого метода состоит в разборе проблемной ситуации, созданной на основе фактов из реальной жизни. Его задача — помочь не столько освоить знания, сколько развить новые качества и умения. Как правило, проблемная ситуация имеет несколько решений и множество альтернативных путей, которые приводят к этому решению. [2]

На первом этапе я распределяю студентов по микрогруппам, объясняю задание, знакомлю с ситуацией, поясняю критерии оценивания.

На втором этапе обучающиеся работают с кейсом, обсуждают ситуацию, принимают решение.

На следующем этапе каждая микрогруппа представляет свое решение.

На последнем этапе мы вместе с группой обсуждаем решения, я подвожу итоги и оцениваю работу микрогрупп.

В основу образовательного проекта положена самостоятельная целенаправленная исследовательская деятельность студентов. [1]

Технология «Проект» может быть использован при изучении любой темы и направлен на самостоятельную деятельность студентов. Итогом этой деятельности является проект, цель которого раскрыть индивидуальные способности студентов в освоении новых знаний. Моей целью является показать на практике возможности применения теоретических знаний на практике, создание студентами своих проектов.

С готовыми проектами и бизнес-планами студенты также могут принимать участия в различных конкурсах. К примеру Луговских Илья, Степанченко Александр приняли участие в V Республиканской юридической научно-практической конференции «Конституция Республики Казахстан-основа устойчивого развития государства и общества» со своим проектом «Молодежь и экология», которая проводилась в Высшем Колледже Инновационного Евразийского университета, г.Павлодар и заняли первое место.

При рефлексии, получении обратной связи, я применяю методы «Незаконченное предложение» (в группах, индивидуально), «Синквейн». Синквейн - это стихотворение, которое состоит из 5 строчек, составленных по определенным правилам.

При оценивании результатов интерактивного обучения я учитываю:

- знание и понимание основных понятий и терминов;
- умение применять полученные знания на практике;
- поведение в группе, умение сотрудничать;
- умение представлять усвоенные знания.

Учебный процесс с использованием интерактивных методов обучения организуется с учетом включенности в процесс познания всех студентов группы. Совместная деятельность означает, что каждый из ребят вносит свой индивидуальный вклад, в ходе работы идет обмен знаниями, идеями. Организуются индивидуальная, парная и групповая работа, используется проектная работа, ролевые игры, осуществляется работа с различными источниками информации. Интерактивные методы основаны на принципах взаимодействия, активности обучаемых, опоре на групповой опыт, обязательной обратной связи. Создается среда образовательного общения, которая характеризуется открытостью, взаимодействием участников, равенством их аргументов, накоплением совместного знания, возможность взаимной оценки и контроля. [4]

Список литературы

1. А.К.Мынбаева, З.М.Садвакасова Инновационные методы обучения, или Как интересно преподавать: Учебное пособие. – 5-е изд., доп. - Алматы, 2011. – 341 с.
2. Шехонин А.А., Тарлыков В.А., Харитоновна О.В., Багаутдинова А.Ш., Джавлах Е.С. Интерактивные технологии в образовательном процессе Университета ИТМО. Учебно-методическое пособие. - СПб.: Университет ИТМО, 2017. - 100 с.

3. Абылкасымова А.Е., Ушуrow Е.А., Омарова Р.С. Развитие системы общего среднего образования в современном мире. Учебное пособие.- Алматы.: НИЦ «Ғылым», 2003.- 112 с.
4. Борытко Н.М. Теория обучения. – Волгоград: ВГПУ, 2006.

ӘОЖ 53.02

Ж. Р. Накискожаева

оқытушы «Қазақ бас сәулет-құрылыс академиясының колледжі» ҚазБСҚА
Алматы қаласының білім басқармасы
Алматы қаласы

«ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ - САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ КЕПЛІ»

Аңдатпа: Мақалада сауаттылық және физика пәнін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары мен функционалдық сауаттылық ұғымына түсіндірмелер берілді. «Сауаттылық» ұғымына жан-жақты зерттеулер жүргізіліп, мағынасы ашылды. Сауаттылықтың қазіргі заманғы мағынасын түсіндіру үшін сауаттылық түсінігінің тарихи өзгерістеріне үнілген жөн. Қазіргі білім беру жүйесіндегі функционалдық сауаттылықтың маңызы түсіндіріледі. Мақалада функционалдық сауаттылықты қалыптастыру үшін білім беру мен білім алудағы ерекшеліктер көрсетіледі.

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарымқатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады.

Кілт сөздер: сауаттылық, функционалдық сауаттылық, оқу сауаттылығы, білім беру, физика пәні, педагогикалық жүйе.

Аннотация: В статье даны пути формирования функциональной грамотности учащихся и понятие функциональной грамотности в преподавании грамоты и физики. Всесторонне исследовано понятие «грамотность» и раскрыто его значение. Чтобы объяснить современное значение грамотности, необходимо взглянуть на исторические изменения понятия грамотности.

Функциональная грамотность – это показатель способности человека общаться с внешней средой и способности быстро адаптироваться к этой среде и общаться. Таким образом, функциональная грамотность представляет собой совокупность знаний, умений и навыков, которые считаются необходимыми для проживания человека в определенной культурной среде и обеспечения его социального взаимодействия.

Ключевые слова: грамотность, функциональная грамотность, учебная грамотность, образование, физика, педагогическая система.

Abstract: The article describes ways to develop students' functional literacy and the concept of functional literacy in teaching literacy and physics. The concept of "literacy" is comprehensively explored and its meaning is revealed. To explain the modern meaning of literacy, it is necessary to look at the historical changes in the concept of literacy.

Functional literacy is a measure of a person's ability to communicate with the external environment and the ability to quickly adapt to this environment and communicate. Thus, functional literacy is a set of knowledge, skills and abilities that are considered necessary for a person to live in a certain cultural environment and ensure his social interaction.

Key words: literacy, functional literacy, educational literacy, education, physics, pedagogical system.

Білім алу - батылдық,
оны толықтыру – даналық,
ал шебер қолдана білу – өнер!

Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан-2050» Стратегиясында: «Балаларымыздың жалпы барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет. Балаларымыз қазіргі заманға бейімделген болу үшін бұл аса маңызды» деп атап көрсетті. Қазіргі заманның осындай ерекше талабын орындау да өзінің өткір ой – өрісімен, шабытты шығармашылығы мен ордалы білім мекемесінің мақтауға да, мақтануға да лайық ұстаздар қауымы талмай еңбек ете бермек.

Ұлттық жоспардың мақсаты - Қазақстан Республикасындағы мектеп, колледж оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін жағдай жасау.

Жалпы функционалдық сауаттылық деген ұғымды таратып айтар болсақ, адамдардың (жеке тұлғаның) әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы және өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық факторы. Яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына қарай ілесіп отыруы. Бұл жаңа ғана өмірге бейімделіп келе жатқан жас бүлдіршіндердің қалыптасуы, өмірге, мектеп өміріне бейімделіп кетуі. Мұндағы басшылыққа алынатын функционалдық сапалар: оқушының белсенділігі, шығармашылығы, ойлауы, шешім қабылдай алуы, қабілеттілігі т.б. Яғни, жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның физикалық құбылмалы әлемде әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім алудағы қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады.

Функционалды сауатты адам — қоғамның құндылықтарына сәйкес, қоғамдық ақуалдың қалыптасқан мүдделеріне қарай әрекет етеді. Бүгінгі күнге қажетті мамандықты таңдап дұрыс шешім қабылдап, заманауи ақпараттық технологиялардың тілін біліп кез келген әлеуметтік ортаға бейімделеді. Осы тұрғыда функционалды сауатты адамның негізгі белгілерін тұжырымдауға болады: қоғамдық ортада өмір сүре білетін, тіл табыса білетін, белгілі бір сапалық қасиеттері бар, жалпы негізгі және пәндік құзыреттіліктерді меңгерген адам болып саналады .

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Функционалдық сауаттылық оқушылардың сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті, оқушылардың өзгермелі өмірге бейімделуінің шарты, оқушылардың жеке бас қабілеттерін дамытудың тетігі, оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытудың негізі, әлеуметтік-мәдени дамуының өлшемі, білім, білік, дағдыларының құзіреттілікке ұласу жолы. Ол оқушылардың қатысымдық, ақпараттық, проблемалардың шешімін табу құзіреттіліктерінің бірлігінен құралады.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету, қалыптастыру, меңгерту. Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өріс алып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады. Қазіргі әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық стандарт талаптарына сай оқыту үдерісінің орталық тұлғасы білім алушы субъект, ал ол субъектінің алған білімінің түпкі нәтижесі құзыреттіліктер болып белгіленуі білім беру жүйесінде «функционалдық сауаттылықты» қалыптастыру мақсаты негізге алынып отыр. Жай сауаттылық - адамның оқу, түсіну, қысқа мәтіндерді құру және қарапайым арифметикалық әрекеттерді орындауы. Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады.

XXI ғасырда барлық елдер бірінші орынға білім беру сапасын қояды. Оның өлшемі тек сауаттылық деңгейімен (жазу, оқу, есептеу) өлшенбейді, оның критерийі - функционалдық сауаттылық. Бұл проблемаларды шешуде жаңа технологиялардың атқаратын орны бөлек.

Жаңа технологияның тиімді әдіс- тәсілдерін ұрпақтың бойына сіңірте білу ұстаздардың басты міндеті.

Оқушы:

- мақсат қоюға үйренеді;
- есте сақтау қабілеттері дамиды;
- басқалармен бірігіп жұмыс жасайды;

- кітаппен жұмыс жасауға үйренеді;
- қатарынан қалмауға тырысады;
- дарынды оқушылар өз қабілеттерін одан әрі бекіте түседі;
- әлсіздер оқуға ниет білдіріп, өзіне деген сенімсіздіктен арылады.
- өздігінен жұмыс істеуге дағдыланады

Мұғалім:

- жүйелі тапсырма беруге ұмтылады;
- оқушыны жан-жақты танып біледі;
- қарым қатынас орнатады;
- оқушылардың өзара әрекеттесуіне жол ашады;
- оларға шығармашылық еркіндік беріледі.

Біздің заманымыз ғылым мен техниканың ғарыштап дамыған кезеңі, біз ұстаздар сол заманмен бірдей қадам басуға міндеттіміз, себебі біз адам тағдырына, бала тағдырына жауаптымыз. Сондықтан оқушылардың функционалдық математикалық сауаттылығын арттыру үшін мынадай жұмысын жүргізуіміз керек:

Сабақ берудің жаңа технологиясы негізінде құрастырылған сабақтың әр тарауы, әр тақырыбы бойынша "білу – түсіну – қолдану – тұжырымдау" деңгейлік тапсырмаларымен жүйелі жұмыс жасауды күшейту; Сабақта практикалық мазмұнды есептерді, әртүрлі форматтағы тест тапсырмаларын, стандартты емес жағдайларда білімді қолдануға арналған қызықты есептер шығарту; Физика пәні сабақтарында, таңдау курстарында алған білімдерін өмірмен ұштастыруға, оны практикада қолдануға, қиындатылған есептерді шығаруға үйрету;

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру - жаңаша педагогикалық теория мен практиканың өзекті мәселесі болып тұр. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту - оқу тәрбие процесіне ықпал етудегі өмір талабы. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жолдары, олардың танымдық қабілеттері мен өзіндік іс - әрекеттерді дамыту педагог, психолог, әдіскерлер және мұғалімдердің міндеті. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту - мәселені шешуде, оқу сапасының артуына, технологияларды ұтымды қолдануға көмек беретін негіз болып табылады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің ролі зор. Соның ішінде физика сабағының орны ерекше. Қазіргі кезде физика пәнін оқытуда оқушылардың функционалдық ойлау қабілеті мен шығармашылық тұрғыдағы жұмысын дамытуда өз бетімен жұмыс жасаулары және логикалық тапсырмаларды орындаудың маңызы зор. Бұл тапсырмаларды қалай ұйымдастыру керек, тарау бойынша тақырыпқа сай етіп деңгейлеп, саралап таңдай білу ол мұғалімнің шеберлігіне байланысты. Бүгінгі таңдағы алда тұрған басты міндет – оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту.

Физиканың ерекшелігі –ол қазіргі кездегі ауадай қажетті техникалық ғылымдардың негізі. Физика сабағында оқушыларға нақты мысал келтіре отырып, олардың алған білімдері маңызды практикалық мәселелерді шешуге қажет екендігін түсіндіру қажет. Оқушылардың білімнің өмірлік маңызын түсінуі, теория мен практиканы тығыз байланыстырады, пәнге ынтасын арттырады, оқушылар біліміндегі формализми элементтерін жояды. Оқушылардың білімге ынтасының болуы, олардың сабақтағы белсенділігінің артуына білім сапасының жоғарлауына, білім алудың пайдасын түсінудің қалыптасуына мүмкіндік береді.

Физика курсының әрбір тақырыбын оқыту барысында оқушыларды айнала қоршаған ортаны танудағы физиканың ролін дұрыс түсінуге және алған білімдерін практикалық есептерді шешуде қолдана білуге әсері тиетіндей пәнаралық байланыстарды іске асырып отыруы қажет.

Оқушылардың жоғарыда атап өткен функционалдық сауаттылықтарын дамыту үшін оқушылардың сапалы есептерді өз бетінше шығаруына мейлінше көңіл бөлген абзал. Мұндай тапсырмалар оқушының логикалық ойлау қасиетін шыңдайды және пәнге деген қызығушылығын арттырады. Сабақта әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың ой-өрісін дамытуға, есептер шығару кезінде қызығушылығын арттыруға, теориялық білімдерін практикада қолдана білуге үйретеді. Осындай жәйттарды ескерген жас мұғалімдер әлбетте білікті ұстаз болып кететініне сенемін.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда - рөлдік ойын, дара тұлғаға бағдарланған оқыту және сұрақ-жауап әдістері арқылы жүзеге асатын жағдаяттық, сұхбаттық, құзыреттіліктерді қалыптастыратын тапсырмалар кешенді жүргізіліп отырса, онда білім - білік, дағдыларды игерту нәтижелі болатыны және әлемнің дамыған 30 елінің қатарынан көрінеріміз анық.

Қорыта айтқанда, функционалдық сауаттылықты жүзеге асырудың басты міндеті – оқушылардың теориялық білімдерін практикалық тұрғыда қолдануымен қатар тәуелсіз еліміздің келешегіне үлкен жауапкершілікпен қарауға үлестерін қосу болып табылады. Осы ретте,

Әдебиеттер тізімі

1. Н.А.Назарбаев. Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты. // Ана тілі газеті. № 5, 2-8 ақпан, 2012 ж.
2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 - 2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары.
3. Ж.Аймауытов. Бес томдық шығармалар жинағы. IV том. Алматы, Ғылым, 1998ж – 437 бет.
4. Ж.Аймауытов. Бес томдық шығармалар жинағы. V том. Алматы, Ғылым, 1999ж – 301 бет.
5. Функциональная грамотность выпускников школ // Вершловский С.Г., Матюшкина М.Д
6. Нұрахметов Н.Н. Нәтижелі білім беру үшін функционалдық сауаттылықтар жүйесін қалыптастыру мәселесі //Қазақстан Республикасы химия және биология мұғалімдерінің съезінің материалдары. – Өскемен: 2012 (28-29 маусым).

УДК 371.311.11

Е.В.Ничубай

преподаватель, КГКП «Костанайский строительный колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ВОПЛОЩЕНИЕ ПРОСВЕТИТЕЛЬСКИХ ИДЕЙ СПАНДИЯРА КУБЕЕВА НА УРОКАХ ОБЩЕСТВЕННЫХ, СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ АКТИВНОЙ ГРАЖДАНСКОЙ ПОЗИЦИИ СТУДЕНТОВ

Аннотация: В статье рассматривается проблема формирования активной гражданской позиции студентов через использование технологии личностно – ориентированного обучения; освещены методы и приемы, используемые на уроках общественных, социально-гуманитарных дисциплин.

Ключевые слова: непрерывное образование, личностно-ориентированное обучение, активная гражданская позиция, общественно-значимые качества личности.

Андатпа: Бұл мақалада жеке тұлғаға бағытталған технологияны меңгеру арқылы студенттердің азаматтық белсенді позициясын қалыптастыру мәселелері қарастырылады, әлеуметтік-гуманитарлық пәндер сабағында қолданылатын әдіс- тәсілдер жарықтандырылған.

Түйін: үздіксіз білім, тұлғалық-бағдарлы оқыту, белсенді азаматтық ұстаным, қоғамдық маңызы бар қасиеттер.

Просветительские идеи, педагогическое наследие великого казахского просветителя С. Кубеева оказали на меня, как педагога, огромное влияние. В своей педагогической деятельности следую многим его идеям, принципам, формам и методам, которые считаю, актуальны до сих пор

С. Кубеев отстаивал необходимость прямого контакта учителя и ученика. Под этим «контактом» он понимал то, что в современной педагогической науке называется взаимодействием учителя и ученика. Для более тесного контакта он советовал использовать простые методические приемы и объяснение нового материала советовал проводить самым доступным языком. Он считал, что только при таком взаимодействии учитель в полной мере сможет оценить знания ученика, его развитие. Сегодня из-за модернизации, которая сотрясает систему образования мы пришли к тому, что между учителем и учеником появляется всё больше и больше барьеров. [1, с.10]

Для преодоления таких барьеров, используя принцип эффективного общения, поддерживаю и развиваю самооценную активность ребят, руководствуюсь основным принципом уважение свободы личности студента, доверие к нему.

С. Кубеев был уверен, что педагогический процесс должен формировать гражданина страны. В своей школе он создал систему воспитательной работы, направленную на формирование казахстанского патриотизма. Те, кто бывал в его учебном заведении, отмечали особую атмосферу, дух гражданственности. Буквально каждый ученик был мотивирован на то, чтобы принести пользу обществу.

Формирование инициативной творческой личности с активной гражданской позицией, способной к коллективной работе по достижению общих целей, умеющей отстаивать свою точку зрения, оценивать ситуацию и принимать решение считаю своей главной задачей. А применение технологии личностно – ориентированного обучения должно помочь добиться поставленной цели.

В условиях стремительного информационного роста очень важно научить студентов принципам самообразования, пробудить внутреннюю потребность к образованности, способствовать формированию умения применять теоретические знания на практике. А вопросы социализации студентов ставят передо мной задачу развития творческого начала личности, способной адаптироваться в быстро меняющихся экономических и общественных отношениях.

Для воспитания определённого доверия к власти, пробуждения гражданской активности, уверенности в действенности демократии, развития интереса к проблемам современного Казахстана, стараюсь так организовать учебно- воспитательный процесс, чтобы студенты стали активными участниками процесса обучения, занимались напряженной умственной деятельностью, имели и умели обосновать свое мнение, принимали активное участие в общественной жизни.

Всю свою работу осуществляю с учётом этого положения. Стараюсь сделать каждый урок интересным, воспитывающим, значимым, имеющим положительный конечный результат.

При проведении уроков обратила внимание на то, что студенты чувствуют себя комфортнее тогда, когда объединяются для групповой работы.

У них возникают дополнительные возможности утвердиться, показать свои знания и умения, получить признание, особенно если студент оказывается в позиции лидера. Формируются навыки работать в команде.

Считаю особенно важно включить студентов в систему отношений, где они приобретают опыт поведения взрослого человека, принимают самостоятельные решения, берут на себя ответственность, как за свою работу, так и за работу всей группы в целом. Благодаря такой совместной деятельности заметно проявляются индивидуальные качества: активность, ответственность, инициативность.

Наряду с групповой формой организации учебной деятельности использую индивидуальную в зависимости от поставленных задач. Применение индивидуальной формы организации учебной деятельности даёт возможность использовать дифференцированные задания в зависимости от уровня подготовки студента, раскрыть его индивидуальные возможности. Студенты же в силу своих способностей имеют возможность постепенно углублять и закреплять полученные знания, формировать у себя потребности в самообразовании и таких качеств как, настойчивость, самостоятельность, организованность. Что закрепляет характер и веру в свои собственные силы.

С. Кубеев был сторонником индивидуальной работы учителя с учеником. По этому поводу он замечает, что ученики усваивают знания по-разному, поэтому учитель обязан подобрать подход к каждому.

Ни для кого не секрет, что в настоящее время большинство студентов слабо владеют коммуникативными навыками, зачастую не могут оформить свои мысли в словесную форму, вести диалог, обосновать свою позицию, свою точку зрения. А значит адаптироваться к различным социальным условиям, быть активными членами общества будет очень сложно. Поэтому на своих занятиях стараюсь исправить положение и сформировать у студентов необходимые компетенции.

Особое внимание уделяю развитию читательских интересов и навыков чтения, анализа текста, поиска нужной информации в справочной, научной, художественной литературе, составлению плана ответа по тексту, собственных вопросов к нему.

Овладеть навыками дать устную и письменную характеристику историческому лицу, событиям государству, выявить причинно-следственные связи помогают студентам разработанные различные памятки – алгоритмы, в которых указаны пошаговые действия. Использование памяток, опорных конспектов облегчает студентам составление связного, логичного изложения материала и способствует развитию устной монологической речи. Для достижения прочности овладения этим умением работа должна быть обязательно системной.

Среди методов, которые помогают формировать грамотную, аргументированную речь, следует выделить учебную дискуссию. Смысл данного метода состоит в обмене взглядами по конкретной проблеме. С помощью дискуссии студенты учатся самостоятельно высказывать собственное мнение, происходит развитие навыков общения в коллективе, воспитание положительных качеств личности.

Важнейшим условием эффективности учебной дискуссии является предварительная подготовка к ней, которая заключается в накоплении необходимых знаний. Без знаний дискуссия становится бессодержательной, а без умения правильно выражать свои мысли, убедить других в своей правоте будет абсолютно непривлекательной и запутанной.

Живой обмен идеями, мнениями, взглядами дает возможность познакомиться с различными точками зрения, учит внимательно слушать товарищей, аргументировано отстаивать свою позицию, оттачивать речь. [2, с.140]

В ходе дискуссии решаются и воспитательные задачи. Поскольку встает вопрос о нестареющих критериях добра и зла, сопоставимости достигнутых преобразований, с теми средствами, которые использовались при этом, нравственной ответственности исторических деятелей за выбор средств, при достижении цели.

Кроме того, можно добиться успеха в развитии индивидуальных, коммуникативных способностей внедряя диалогические формы общения студентов и педагога. Ведь диалог — это не фронтальный опрос, а совместное с педагогом обсуждение проблемы. Причем использовать его можно на каждом этапе урока [3, с.5].

Например:

- учебный диалог с элементами самостоятельного анализа источников;
- сопоставление различных точек зрения на события;
- решение нравственных проблем на базе исторических материалов;
- ролевые игры и др.

Осуществление диалога преподавателя и студентов на уроке становится одним из ключевых условий личностно – ориентированной технологии образования. Ведь диалогическая направленность в общении – это, прежде всего, ориентация на равноправное общение, основанное на взаимном уважении и доверии; это защита собственной позиции; это совместный творческий поиск, когда все вместе решают учебную задачу.

При этом необходимо уйти от традиционного диалога, построенного на вопросе преподавателя и ответе студента. Формулирую вопрос так, чтобы он имел форму проблемного диалога, и студент свободно мог высказать своё мнение.

Даю возможность ребятам высказать свои предположения, не навязывая своего мнения как единственно правильного. В этом случае достигаемые результаты усвоения являются продуктом собственной познавательной деятельности студентов, организуемой и управляемой педагогом. Именно тогда приобретаемые знания будут наполнены личностным смыслом.

В качестве одного из средств, помогающего увлечь и заинтересовать всю группу в целом и каждого студента в отдельности является создание на уроке проблемной ситуации. Это может быть небольшая задача, которую нужно решить в ходе урока, а может быть проблемное изложение целой темы.

Такая форма работы способствует формированию мировоззрения студентов, развивает умения давать собственную оценку историческим событиям, основываясь на фактический, документальный материал рассуждать и аргументировать.

Формирование коммуникативной компетенции предполагает необходимость гармоничного сочетания учебной деятельности с деятельностью творческой, связанной с развитием индивидуальных задатков студентов, их познавательной активности, творческого мышления.

Для решения этой задачи считаю необходимым и важным научить студентов правилам написания работ научного характера: рефератов, исследований, проектов.

Создание проектов, исследовательская деятельность предоставляет максимальные возможности для самостоятельного изыскания и развитию таких личностных качеств как: инициативность, самостоятельность, деловое лидерство, а также позволяет усилить практическую направленность обучения.

Самостоятельная работа над проектом, исследованием избавляет студентов от неприятного ощущения подконтрольности, даёт возможность лично принимать решение, способствует возникновению внутренней мотивации.

Итогом данной работы является защита проекта и его обязательное обсуждение.

Коллективная работа над проектом даёт возможность лично принимать решение, способствует возникновению внутренней мотивации и ответственности.

Важно также прививать умение рецензировать ответ товарища, когда отмечаются положительные стороны ответа и недочёты, пути их исправления.

Рецензирование помогает ребятам доказывать свою правоту, отстаивать собственную точку зрения, что отнюдь немаловажно для становления личности.

Таким образом, говоря сегодня о ментальных основах подготовки будущего специалиста, мы должны осознавать, кого мы готовим: пассивного созерцателя, активного потребителя или деятеля, стремящегося к гармонии чувств и разума, гражданина не равнодушного, гражданина с активной гражданской позицией.

В заключение хотелось бы отметить, что мы педагоги должны и обязаны сохранить педагогическое наследие великого просветителя С. Кубеева и активно использовать в своей учебно-воспитательной деятельности.

Список литературы

1. Бектурганова Р.Ч. Великий ученик великого учителя//Учительская плюс. – 2019. - № 3. – С.10
2. Абзалова С.С. Формирование коммуникативных компетенций учащихся на уроках истории и обществознания //Теория и практика образования в современном мире: материалы Международной научной конференции (г.Санкт-Петербург, февраль 2012 г.)-СПб.: Реноме, 2012. –С.138-140.
3. Балмуханова М.М. Возможности использования личностно-ориентированного обучения// История Казахстана: преподавание в школах и ВУЗах. -2014.- №2.-С.3-7

УДК 371.1

А.С.Нургожанова

Заместитель директора по учебно-производственной работе,
КГКП «Колледж строительства», УО области Абай,
город Семей

ПОДГОТОВКА КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КАДРОВ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация: В статье рассматривается проблема подготовки профессиональных кадров в условиях ускоренного развития современных технологий автоматизации, роботизации и применения искусственного интеллекта, которые коренным образом изменили социальную сферу, производство и системы управления. По данным исследований США за 2019-2021 гг. было введено более 80 тысяч роботов. В Германии за этот же период количество вводимых роботов ежегодно увеличивалось на 3%. Бурный рост автоматизации в развитых странах привел общество к кризису в подготовке квалифицированных кадров для работы на автоматизированных производствах. В Казахстане этот процесс усложнился разрушением системы начального профессионального образования. В работе представлен положительный опыт профориентации и подготовки профессиональных кадров в Германии для современных производств – дуальная система образования, опыт которой был заимствован многими странами.. Выявлено, что модернизация профессионального образования является объективно необходимым процессом для достижения социально-экономической стабильности общества, которая зависит от уровня технического прогресса, применения новых технологий, современного оборудования и обеспечения квалифицированными кадрами. Тенденция сокращения многих массовых профессий и появление новых, по данным исследований аналитических центров, произойдет в ближайшие 5-10 лет. Поэтому задачей государственной важности является подготовка специалистов новых профессий, востребованных в будущем. Прогноз исчезновения ряда массовых профессий, проведенный Bank of America Merrill Lynch, свидетельствует о том, что к 2025

г. роботы и искусственный интеллект будут выполнять 45% производственных задач, в то время как сейчас они выполняют лишь 10%.

Ключевые слова: подготовка профессиональных кадров, современное производство, научно-технический прогресс, социально-экономическая стабильность общества, профориентация, профессиональное обучение, современные автоматизированные технологии.

Введение. Стремительное развитие современных технологий на базе автоматизации, роботизации и искусственного интеллекта (цифровых технологий) стали причиной обострения многих социальных вопросов, связанных с растущей угрозой безработицы, исчезновения многих существующих массовых профессий, повышения требований к квалификации будущих работников как для производства, так и для социальной сферы. Мнение специалистов порою не совпадает только в сроках и темпах развития указанных процессов. Ученые определяют взрывной характер внедрения в производство робототехники на ближайшее время, приблизительно к 2025 году, что приведет к значительному сокращению и исчезновению многих профессий. В авторитетных исследованиях Bank of America Merrill Lynch говорится о том, что к 2025 г., роботы и искусственный интеллект будут выполнять 45% производственных задач, в то время как сейчас они выполняют лишь 10% [1].

Научно-технический прогресс и стремительный темп внедрения новых технологий в современное производство привели к смене парадигмы образования - от «образования на всю жизнь» на «непрерывное образование в течение всей жизни – long-life education». Тенденция к всеобщей автоматизации, роботизации производства вызвала потребность в появлении новых профессий и изменении требований к подготовке кадров. В настоящее время, время современных информационно - коммуникационных технологий жизнь людей коренным образом изменилась по всем параметрам, практически открыт доступ к любым знаниям, что делает процесс обучения на порядок эффективнее и нагляднее, чем у предшествующих поколений. Образование – это важный элемент культуры, заключающийся в стремлении человека к саморазвитию и воспитанию в себе лидерских качеств, умении получать и обрабатывать информацию, самостоятельно принимать решения в нестандартных ситуациях. Качеством подготовки профессиональных кадров, уровнем их социализации и организованности определяется уровень конкурентоспособности прогрессивной инновационной экономики современного общества. Поэтому стратегический курс на повышение качества образования является неотъемлемой частью устойчивого развития современного общества.

Основная часть. Результаты.

Особенного переустройства требует система профессионального образования как приоритетная область подготовки кадров. Она отражает все передовые тенденции сферы производства, прогнозируя деятельность на опережение развития отрасли.

«Идея – разработка внедрение» - подобный алгоритм должен работать в сети исследовательских и конструкторских бюро любого производства. Интенсивная направленность специалистов на инновационные процессы в производстве и тесная связь с научными организациями (ученый исследователь – практик) позволит осуществить прогрессирующий прорыв в экономике. Задача ученых и специалистов увидеть изменения – дать научный анализ, спрогнозировать развитие новых технологий и внедрить в производственный процесс. Однако за очевидной простотой решения вопроса прослеживается ряд трудно решаемых действий. Первое – недостаточная профессиональная и психологическая готовность руководящего состава преодолеть сложившиеся стереотипы профессиональной деятельности. Второе – необходимо повысить мотивацию профессиональных кадров в их стремлении к непрерывному обучению (повышение квалификации и переподготовка специалистов) с тем, чтобы, овладев новыми средствами и технологиями, новым инструментарием выйти на качественно новые параметры современного производства. Третье – низкая оплата труда ученых и специалистов, которая совсем не добавляет мотивации к дополнительным трудовым затратам. Кроме того, сложности в осуществлении научных исследований представляет порой и бюрократическая система управления производством. Парадокс еще заключается и в том, что техническое оснащение исследовательских лабораторий, которые призваны вести разработку новых научных продуктов и подготовку специалистов, на порядок ниже по уровню оборудования и иных условий производства, особенно, зарубежного.

Необходимо отметить, что политический, экономический, духовный, управленческий кризис 90-х гг. прошлого столетия существенно повлиял на профессиональное образование, особенно, начальное, что обусловлено объективными причинами всеобщего мирового кризиса в системе подготовки кадров для современных производств [2]. Причина кризиса в стремительном внедрении новейших достижений науки и техники в производство и, соответственно, отставание в методике

подготовки кадров при устаревшей учебно-материальной базе учебных заведений. Процесс разрушения системы начального профессионального образования затронул все государства постсоветского пространства. Большинство из них пытались сохранить структурно и содержательно советскую систему подготовки кадров (Беларусь, Армения), но спад производства был настолько глубоким, что разрушение этих систем прошло автоматически. Устаревшее содержание профессионального образования не обеспечивало выпускникам фундаментальных знаний, обусловленных новыми требованиями к уровню квалификации работников и важнейших составляющих стандартов образования наступившего века. Профессиональное образование, в свою очередь, еще не способно в должной мере решить проблему «кадрового голода». В то же время многие выпускники учреждений профессионального образования не могут найти себе работу, определиться в современной экономической жизни в условиях экономического расслоения общества [3].

В переходный период своего стремления к «экономическому рывку», страна должна разрешить назревшие социальные и экономические проблемы не за счет экономии на профессиональной школе, а на основе ее опережающего развития, рассматриваемого как вложение средств в будущее производство, в будущую экономику. В этой связи предстоит обеспечить опережающий рост затрат на образование и усиление стимулирования качества и результативности труда, в том числе, педагогических работников.

Повышение инвестиционной привлекательности образования для вложения средств от предприятий, организаций и граждан требует модернизации действующих организационно-экономических механизмов. Увеличение объема внебюджетных средств, направленных непосредственно в профессиональное образование, кардинально улучшит положение учебных заведений [4].

Модернизация профессионального образования — это политическая и общенациональная задача, она не должна и не может осуществляться как ведомственный проект. Цель модернизации профессионального образования состоит в создании механизма устойчивого развития экономики государства. Однако на пути к этой цели необходимо разрешить множество проблем, которые назрели за последние десятилетия. Поиск путей возрождения системы подготовки кадров для современных производств привел к необходимости изучения зарубежного опыта [5]. Наиболее эффективным, по мнению большинства специалистов, оказался опыт дуальной подготовки рабочих кадров в Германии. Дуальная (или двойная) система профессионального образования представляет собой комплексную модель обучения. Обучающимся средней школы предлагается наряду с теоретической подготовкой параллельно проходить обучение и практическое освоение специальности.

Заключается договор, в котором участвуют школа, учащиеся и производство. Согласно договору, учащиеся 2-3 раза в неделю обучаются на производстве выбранной профессии под руководством мастера-наставника. Программы обучения составляются учебными заведениями при участии работодателей. Практика организуется на предприятии без отрыва от процесса получения теоретических знаний. Важной частью договора является материальная система мотивации обучения. Ежемесячная стипендия такого обучающегося составляет порядка 800 евро. По окончании школы и обучения на производстве ученик должен определенное время проработать на предприятии, кроме того, ему будет гарантировано трудоустройство. Предприятие же экономит средства на поиск и подбор кадров, их переучивание и адаптацию. Внедрение дуального образования положительным образом отражается на репутации компаний, их имидже на рынке рабочих ресурсов [6].

Отметим, что эта модель обучения имеет в стране жесткую юридическую основу и реализуется при участии ремесленных и торгово-промышленных палат. В рамках программ обучения достигается максимальное соответствие потребностям организации. Большое значение дуальная система имеет для малых предприятий, не имеющих возможности организовать собственные мастерские. Для них формируются межпроизводственные учебные центры при поддержке торгово-промышленных палат. Внедрение системы дуального образования позволило государству эффективно решать проблему подготовки квалифицированных кадров с учетом особенностей деятельности производства. Успехи немецкой экономики во многом определяются активным участием предприятий в подготовке профессиональных кадров. Компании ежегодно расходуют на повышение квалификации сотрудников больше 40 млрд. евро. Правительством Германии разработано и внедрено новое законодательство по профессионально-техническому образованию, координирующее и регламентирующее всю работу системы подготовки высокопрофессиональных кадров рабочих специальностей.

Основной функцией правительства является координация законодательной базы. В частности, из 3,6 млн. организаций определены только 0,5 млн. компаний, которые могут участвовать в дуальном образовании. Отметим, что в разработке комплекса

проблем, связанных с организацией работы и функционированием дуальной системы отрегулировано четкое межведомственное взаимодействие, которое определяет: общую идеологию системы, Положение о дуальном образовании, экзаменационные требования, тарифы, список предприятий, обеспеченность преподавательским составом, содержание программ обучения, состав экзаменационных комиссий. Межведомственное взаимодействие осуществляют Правительство Германии, Минтруда, Постоянные конференции федеральных земель, Федеральный институт профтехобразования под управлением Минобрнауки.

В результате в стране обеспечивается единое учебное пространство с возможностью отдельных территорий решать собственные специфические задачи в области профессионально-технической подготовки кадров [6]. Успешный опыт Германии по подготовке квалифицированных кадров на основе дуальной системы доказал свою эффективность и привлек к широкому ее заимствованию.

Аналог дуальной системы подготовки профессиональных кадров успешно действовал на всей территории бывшего Советского Союза. В настоящее время в Казахстане на правительственном уровне вводится дуальная система подготовки профессиональных кадров.

Основными задачами программы являются:

- поиск и разработка механизмов эффективного межведомственного взаимодействия по обучению и подготовке квалифицированных кадров;
- разработка (выбор), апробация и применение методов прогнозирования потребностей трудовых ресурсов для производств сегодняшнего дня и долгосрочную перспективу;
- выработка и модернизация моделей обучения профессиональных кадров для производств;
- повышение квалификации педагогического состава, привлеченного к подготовке квалифицированных кадров для производств;
- формирование и совершенствование материально-технической базы предприятий и центров обучения, и переподготовки профессиональных кадров.

Перспективы автоматизации и роботизации многих профессий в ближайшее время, как уверяют аналитические центры, вполне реальный процесс. Замена человеческого труда на программно-аппаратный комплекс произойдет в результате технической оснащенности производства, расчета стоимости и его экономической эффективности, динамикой рынка труда и отношением общества к новым социальным проблемам (сокращение профессий и рабочих мест, повышение уровня безработицы и требований к профессиональной квалификации специалистов). По проведенным исследованиям Oxford Martin School (США) в первую очередь значительно сократится количество профессий, связанных с рутинным физическим трудом (81%), с обработкой данных (69%), сбором информации (64%). Влияние компьютерных технологий на 702 различные профессии показали, что 47% рабочих мест находится под угрозой ликвидации в ближайшие два десятилетия в связи с развитием искусственного интеллекта и робототехники. Вероятность сокращения кредитных специалистов – 98%, администраторов - 96%, помощников юристов - 94%, водителей такси и шоферов - 89%, охранников - 84% и программистов - 48%. Наиболее востребованными профессиями останутся юристы (вероятность автоматизации - 3,5%), учителя начальной школы (0,4%), терапевты и хирурги (0,4%) [7].

Заключение. Мир вступил в период ускоренных инноваций, что стало возможным благодаря «слиянию многих технологий», которые потребовали нового инструментария и изменений, в буквальном смысле, всей нашей жизни. Развитие робототехники оптимально сказывается на освобождении человека от рутинной работы, выполнения операций, вредных и опасных для здоровья и, в свою очередь, позволит сосредоточиться на высоких технологиях, где требуется творческий подход и умение своевременно принимать квалифицированные решения. Примеры автоматизации отдельных профессий в Казахстане уже существуют. Высвобождение сотрудников охраны и служб безопасности может дать значительную экономию человеческого ресурса. Для сравнения - численность сотрудников охраны в настоящее время в Казахстане составляет порядка 1 млн. человек, что больше кадрового состава, например, Казахстанской железной дороги. Следует отметить, что система профессионального образования должна подготавливать людей уже сегодня к овладению профессиями, которые будут востребованы в будущем. Поэтому профессиональное обучение необходимо проводить в условиях, приближенных к производству, с изменением содержания, методов и технологий, тесно связанных с исследовательскими центрами. Оптимизация подготовки профессиональных кадров и повышение качества образования в условиях развития современных технологий, робототехники и искусственного интеллекта позволят совершить «рывок» в экономике.

Список литературы

- [1] Интернет-ресурс. <http://bpm.blogic20.ru/news/issledovanie-bank-america-i-merrill-lynch-tvorcheskoe-razrushenie>
- [2] Наливайко Н.В. Современная специфика развития отечественного профессионального образования. / Н.В. Наливайко, О.В. Наурузбаева // *Философия образования*. – № 1. – 2007. – С. 112-118.
- [3] Веселовская Н.С. Модернизация и проблемы среднего профессионального образования / Н.С. Веселовская. – М., 2006.
- [4] Модернизация Российского образования: достижения и уроки. Аналитический доклад группы экспертов Всемирного банка // *Образование в документах*. – №14. – 2005.
- [5] Назарова С.И. Инновационная направленность модернизации систем образования в странах Евросоюза / С.И. Назарова // *Социальное взаимодействие в различных сферах жизнедеятельности: сб. науч. ст. VII Межд. научно-практической конференции / под ред. Е.И. Бражник, Н.Н. Суртаевой*. - СПб.: Изд. РГПУ им. А.И. Герцена, 2017. – С. – 220 -226.
- [6] Интернет-ресурс <http://fb.ru/article/271944/dualnoe-obrazovanie-opyit-germanii-i-vnedrenie-v-rossii>
- [7] Конюховская А. Роботы, искусственный интеллект и проблема сокращения рабочих мест/А. Конюховская, В. Цыпленкова // *Control Engineering*. Россия, Февраль, – 2017.

УДК 377,71

А. Т. Нуркан

студентка 1 курса Университета народного хозяйства,
г. Алматы

С. С. Салмагамбетова, учитель английского языка ОШ им.А.Бокейхана,
г. Костанай

DIDACTIC GAMES AND THEIR USE IN ENGLISH LESSONS AS A MEANS OF FORMING LEARNER'S GRAMMATICAL SKILLS

Аннотация: Статья посвящена теме обучения грамматике английского языка и формировании навыков грамматики английского языка у детей с помощью дидактических игр в начальной школе.

Аңдатпа: Мақала бастауыш мектепте дидактикалық ойындардың көмегімен балалардың ағылшын тілінің грамматикасын оқыту және ағылшын тілінің грамматикалық дағдыларын дамыту тақырыбына арналған.

Abstract: This article is devoted to the topic of teaching English grammar and forming children's English grammar skills with the help of didactic games in the elementary school.

Ключевые слова: дидактические игры, формирование навыков, грамматические игры, первоначальная школа, вспомогательные средства.

Түйінді сөздер: дидактикалық ойындар, дағдыларды қалыптастыру, грамматикалық ойындар, бастауыш сынып, көмекші құралдар.

Key words: didactic games, skill formation, grammar games, primary school, aids

Teaching school subjects, especially other languages, is a responsible and complicated task. In order for children to effectively learn something new about a theme, the teacher needs to come up with something interesting. For this purpose, games always come to the rescue.

The leading type of action for four- to five-year-old children is game. By the age of six or seven, it is replaced by learning actions, but the role of game is still great. Children are interested in school and learning, but the most meaningful for them are game moments, communication with adults and illustrations. The possibility of relying on game activities provides a natural motivation for activities in a foreign language, to make even the most basic statements interesting and meaningful. The effectiveness of games in the class have always been and will always be a hot topic for research.

The main objective of work is to find out about the effectiveness of didactic games in the formation of grammatical skills in elementary school.

The tasks of the work are the following:

- to describe the role of games (didactic games) in English lessons in elementary school;
- to consider the features of young learners;
- to describe various types of grammar games;
- to consider the teaching with the help of didactic games

The structure of the course work consists of an introduction, two chapters, experiment, a conclusion and a list of references.

The aim of the work:

- to consider teaching English grammar and forming children's English grammar skills with the help of didactic games in the elementary school.

The object of the work:

- Didactic games at English grammar lessons

The subject of the work:

- Children in elementary school (2-4 grades).

Forecasting:

- If we use didactic games in English lessons, then children will understand English grammar better and become much more active.

Elementary school age is considered the age of children from about 7 to 11 years. The main, leading activity is learning, the most important duty – to learn, to acquire knowledge. Young learners are particularly sensitive to linguistic phenomena. They show interest in comprehending their speech experience, easily and firmly memorize small amount of material and reproduce it well.

The development of thinking goes from visually-effective to visually-imaginative, from solving problems through direct action to visual representations of them. Considering this age peculiarity, you can use cubes when introducing children to the structures of foreign-language speech patterns, and toys and pictures when organizing training and application of the language tools being mastered. Toys can be gradually replaced with pictures, which will also provide a transition from play to actual learning activities. Children of elementary school age have a fairly developed imagination, which is creative in nature

The position of the teacher in organizing the game in any classroom give great importance. The teacher must be 100% sure of its usefulness, they need to think through all the necessary details of its preparation, as well as confidently manage it. The simplicity or complexity of the organization and conduct of the game depends on many factors: on the type of game, on the audience, and on the nature of the relationship of children with each other and with the teacher.

Didactic games are used as a method of teaching children. During the game children learn to control their behavior, learn to help each other, work in a group. They allow children to quickly learn the material.

Didactic games are an important means of increasing the intellectual activity of children, it activates psychological processes, causes learners' interest in the learning process. Learners willingly overcome significant difficulties, train their strengths, develop skills. This makes learning material exciting and interesting, creates a joyful working mood, and simplifies the learning process. Didactic games have the following requirements: students must understand the rules and content of the game. The rules help to control the behavior of the children. The game should have a positive impact on the student. The teacher during the game should provide each learner the opportunity to show initiative.

The duration of the didactic game should not be long. These games are short, take 10-20 minutes. It is important that the child's intellectual activity does not decrease during the game, and interest in the game does not disappear. During the game, teacher need to make the child want to complete the task. Children should learn to enjoy each other's successes and help each other.

If you ask children what they dislike the most in learning English language, they most likely to answer that it is English grammar. So, what is grammar and why does it seem so difficult for children?

Grammar is a branch of linguistics that studies the formal structure of a language, which together with phonetics and vocabulary forms its complete system.

In order to learn to speak and write properly, understand the conversations of others when reading and listening, you need to master the grammar of the language you are studying. Knowing a large vocabulary won't help you express a concrete idea, because lexical units only name a subject or phenomenon, and it's the grammar that reflects the relations between them. It serves as the building material of speech.

Grammar has an important place in the teaching of a foreign language, it is a kind of framework on which the vocabulary is based. Teaching grammar and the correct formation of a statement, as well as the recognition of grammatical forms in speech and writing occurs through the formation of grammatical skills. By studying the grammar of a foreign language, we become more aware of the grammatical structure of our native language, develop observation, logical thinking, the ability to analyze and communicate, and at this time realize educational, developmental and up-bringing learning aims.

The main aim is for children to master certain skills automatically. The main requirement for the formation of a grammatical skill is the presence of a significant amount of lexical material. If in a certain situation learners can compose a phrase quickly and grammatically correctly on their own, then they already partially own the grammatical skill. In modern methodology, grammatical skill is understood as «the ability of a

speaker to choose a model that is adequate to a speech task and formalize it according to the norms of this language». Didactic games used in English lessons will help to make boring work more exciting and interesting. Of course, it should be noted that the use of didactic games, despite their reliability in the formation of grammatical skills, should be reasonable both qualitatively and quantitatively. Otherwise, the game will lose its freshness of emotional impact.

References

1. *Konysheva A.V.* The game in teaching a foreign language: theory and practice / Konysheva A.V. – Minsk: TetraSystems, 2008. – 288 p.
2. Azar B.SH. Fun with grammar. – New York, 2000.
3. *Kurbatova M.Y.* Game techniques of teaching English grammar at the initial stage / Kurbatova M.Y. – Foreign languages at school, 2006. – 64-66 p.
4. *Vygotsky L.S.* Psychology / Vygotsky L.S. – Moscow: Eksmo – Press, 2000. – 1008 p.
5. Avedon M.E. and Brian B.S. Learning through Games. The Study of Games. – New York: John Wiley & Sons, 1971. – 315-321 p.

ӨОЖ 37.015.31

Ж. О. Омирбаева

4S01140101 «Бастауыш білім беру мұғалімі» мамандығы, 2 курс студенті,
«Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі» МКҚК,
Батыс Қазақстан облысы әкімдігі білім басқармасы,
Орал қаласы.

ЖҮСІПБЕК АЙМАУЫТОВТЫҢ ТӘЛІМ-ТӘРБИЕЛІК ИДЕЯЛАРЫ

Андатпа:Мақалада жазықсыз жапа шеккен қазақ әдебиеті мен мәдениетінің көрнекті қайраткерлерінің бірі, жазушылығымен қоса қазақ топырағында тұңғыш педагогика, психология, көркем өнер ғылымдары саласында құнды ғылыми-зерттеу еңбектерін жазуымен, бірнеше оқулықтар мен оқу құралдарының авторы болуымен дараланған Ж.Аймауытовтың еңбектеріне шолу жасалған.

Аннотация: В статье представлен обзор трудов Ж. Аймауытова, одного из выдающихся деятелей казахской литературы и культуры, который, помимо писательства, является автором нескольких учебников и учебных пособий, написавших ценные научно-исследовательские работы в области педагогики, психологии, естественных наук.

Abstract: The article presents an overview of the works of Zh. Aimautov, one of the outstanding figures of Kazakh literature and culture, who, in addition to writing, is the author of several textbooks and textbooks, who wrote valuable research papers in the field of pedagogy, psychology, natural sciences.

Кілт сөздер: тәрбие, тәрбиенің қуаты, тәрбиенің шарттары, мектеп тәртібі.

Жүсіпбек Аймауытов (1889-1931) жазықсыз жапа шеккен, қазақ әдебиеті мен мәдениетінің көрнекті қайраткерлерінің бірі. Ж.Аймауытов қазақ топырағында тұңғыш шыққан педагог, психолог-ғалым. Ол-педагогика, психология саласында құнды ғылыми – зерттеу еңбектерімен қатар, оқу құралдарының авторы болған ірі тұлғалардың бірі. 1918 жылы «Абай» журналының бас редакторы бола отырып, ғылыми мақалалар жариялады. Солардың ішінде 1922 жылы шыққан «Тәрбие» атты мақаласын, 1924 жылы жеке кітап болып жазылған «Тәрбиеге жетекші» еңбектерін ерекше атап өтуге болады. Оның жазбаларынан Л.Н.Толстойдың «Тәрбие дегеніміз бір адамның екінші бір адамға жасайтын ықпалы» немесе А.С.Макаренконың «Адамдарды қоршаған орта тәрбиелейді. Адамның тұтыну заттары, табиғи құбылыс т.б. бәрі тәрбиеге белгілі әсерін тигізеді. Соның ішінде ең әсерлісі - адамдардың қарым-қатынасы, әсіресе ата-аналар мен ұстаздардың ықпалы ерекше» деген секілді таныс пікірлер жиі кездеседі.

Ж.Аймауытовтың «Тәрбие» мақаласында «Адам жүгенсіз бетімен кетсе, адамдыққа лайықсыз талай қылмысты істейді, Сондықтан адам жалпыға бір канонға (закон) мойын ұсынуға керек. Қысқасы, адам баласы бірігіп қауым болып тұруға мұқтаж. Бір қауымды денеге ұқсатсақ, әрбір адам сол қауымның мүшесі. Әр мүше өзіне тиісті қызметін атқарып тұрса, дене тіршілік қылмақ: болмаса дене әлсізденіп, дімкәрланбақ. Міне осы сияқты адамның малдан тұрмысы басқа болған себебі, адамның тәрбиесі де малдан артық хәм қиын...Тәрбие екі түрлі: дене тәрбиесі, жан (рух) тәрбиесі. Хайуан көбінесе денесін тәрбиелейді. Адам баласына дене тәрбиелеудің үстіне жанын, ақылын, сезімдерін, жігерін-мінезін тәрбие қылу керек. Денесі мен жаны бірдей тәрбиеленбеген кісі сыпар жақтау бола береді. Мысалы мынау: біреу денесі күшті, бірақ ақымақ; біреу ақылды, бірақ денсаулығы нашар; біреу рахымды, бірақ ақылы аз, біреу ақылды, рахымы аз, біреу қайратты, бірақ, пейілі арам, біреу ақпейіл,

бірақ жігер жоқ. Біреу мақтаншақ, біреу қорқақ, біреу ұялшақ, мінездің, ақыл-қайраттың әртүрлі болмағы тәрбиенің түрлі-түрлі болмағынан. Адам баласының арасында ұрлық, зорлық, өтірік алдау, кісі өлтіру, талау сықылды неше түрлі бұзықтықтың көптігі тәрбиенің жетпегендігінен. Мәдениет жүзінде адам баласы құс болып ұшып, балық болып жүзіп, алысты жуық болдыруды анық қалап отырса да, бірін-бірі өлтіруді, зорлығы, қиянаты қалмай отыр. Неге? Адам тәрбиенің құлы болуға жетпей әлі күнгі табиғаттың құлы болып жүргендік. Адам баласы қашан табиғатқа құл болудан құтылады? Анық ақылға билетіп жалпы жұрт жақсы тәрбиелі болғанда құтылмақ. Адамшылықтың тарихына көз жіберсек, өмір жүзінен мысал қарастырсақ, атақты данышпандардың пікірін, сөзін байқасақ тәрбие адамды бұзуы, түзеуі көрінеді.

Ескі Юнан халқында спартакистер ұлтшыл, жау жүрек, күшті жұрт болған; аштыққа, шөлге, ыстық, суыққа шыдамды екен. Бірақ ахлақ (мінез) жағы осал болған екен. Неге? Себебі: спартакистер ұлтқа қызмет қылатын күшті кісі керек қылып, денені ғана артық тәрбиелеп, ақлақ жағын ескермегендіктен.

Алғашқы екі ғасырдай афинандар құлықты, ғылымды, күшті жұрт болған. Неге? Данышпан Солонның жасаған ережесімен жақсы тәрбиеленгендіктен. Рум халқын атақты, күшті қылған кім? Тәрбие. Ескендірді данышпан хәкім қылған кім? Аристотельдің тәрбиесі. Неронды залым қылған кім? Философ Сенеканың хата тәрбиесі. Неміс жұртының ұлтшылдық, бірлікшілдігі неден? Тәрбиенің қуаты. Қабыл кісіге бір ауыз қатты сөз айтуға ұялады. Қабылға кісі өлтіру бұйым емес. Мұны қылған кім? Тәрбие.

Тәрбие туралы еңбек қылып, кітап жазып, сөз сөйлеп кеткен философтар (данышпандар): Солон, Сократ, Платон, Аристотель, Цицерон, Лутер, Бэкон, Коменский, Локк, Руссо, Песталоцци, Ушинский, Толстой һәм басқалары. Бұлардың әрқайсысының әртүрлі пікірі бар.

Ал, тәрбие жөнінен Абайдың бір сөзі: «Мен егер закон қуаты қолымда бар кісі болсам, адам баласының мінезін түзеп болмайды деген кісілердің тілін кесер едім» деген. Міне, тәрбиенің зор ғылым екендігіне, адам баласын бұзатын да, түзейтін де тәрбие екендігіне дәлел осы» деп тәрбиеге қатысты ойларын білдірген [4; 142-144б.].

«Тәрбиенің шарттарына балаға әсер беретін нәрсе медресе, не тәрбиеші (мұғалім) болмай, басқа белгісіз күшті әсер беретін нәрселер де болуы мүмкіндігін айтып, ол нәрселерге: жаратылыс (дүние), үй іші, өскен орта, замандастар, туған жұрт, оның діні, тіл һәм басқа да нәрселер жататынын және өзгертуге себеп болатын нәрсе адамның жан сипаттары екенін айтып кеткен. Баланы бұзуға, түзеуге себеп болатын бір шарт жас күнде көрген өнеге, ол өнеге - әке-шешенің тәрбиесі болу керек. Ата-ананың берген тәрбиесі баланың мінезіне салған ірге. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны іледі» деген тауып айтқан мақал. Жасынан сіңген мінезді есейгенде жоғалтуға басқа бір күшпен болмаса, болмайды. «Сүттен біткен мінез сүйекпен кетеді» деген сөз ата-ананың тәрбиесінің күштілігін көрсетеді. Бірақ бұл мақал тәрбиемен мінезді түзеуге болмайды деуге дәлел емес. Балаға кайырымдылықты, қаттылықты, кішіпейілділікті, үлкен көңілділікті, әдептілікті, әдепсіздікті, шыдамдылықты, күйгелектікті, шыншылдықты, өтірікшілікті беретін кім? Ол, әрине, ата-ананың тәрбиесі. Бұл мінездердің бәрі жас уақытта басқа бір күшті шарттармен бұзылып түзелмесе түпкілікті мінез болып қалғаны. Буыны қатқан соң түзеуге болмайды. Жасында алған мінезді жүре түзеп әкетуге адамның жанында өзгеше бір қуат болу керек. Кей-кейде ата-ананың тәрбиесі әсер қылмай, жақсы ата-анадан жаман бала, жаман ата-анадан жақсы бала шығып кететіні болады. Бұл сирегірек болатын жұмыс. Ондай болудың себептері бар. Не баланың ақыл сезімдерінің бір өзгешелігінен, болмаса, өскен орта, көрген өнегеден кеп шыққан мінез болады. Тәрбиеге әсер беретін нәрсе өскен орта, ата-ананың тәрбиесінен соңғы күшті, болмаса парапар әсер органикі. Адамды замандас, жолдастың азғырып не түрлі мінез жұқтыратыны белгілі. Тәрбиеге туған жұрттың тіл, мінезі, тұрмысы да әсер қылмақ. Қысымшылық көрген, жасқаншақ болған, жалыншақ, жабыңқы елдің баласы да сондай болмақ. Ашық көңілді, сауықшыл ел-жұрттың баласы да сауықшыл болмақ. Діндар елдің баласы діндар келеді. Тәрбиеге үлкен әсер беретін шарттың бірі - медресе. Баланың ақлын арттырып, білім беретін ілтипатты, табанды, талапты, ыждаһатты қылатын өмірлік азық беретін жақсы медресе болу керек...

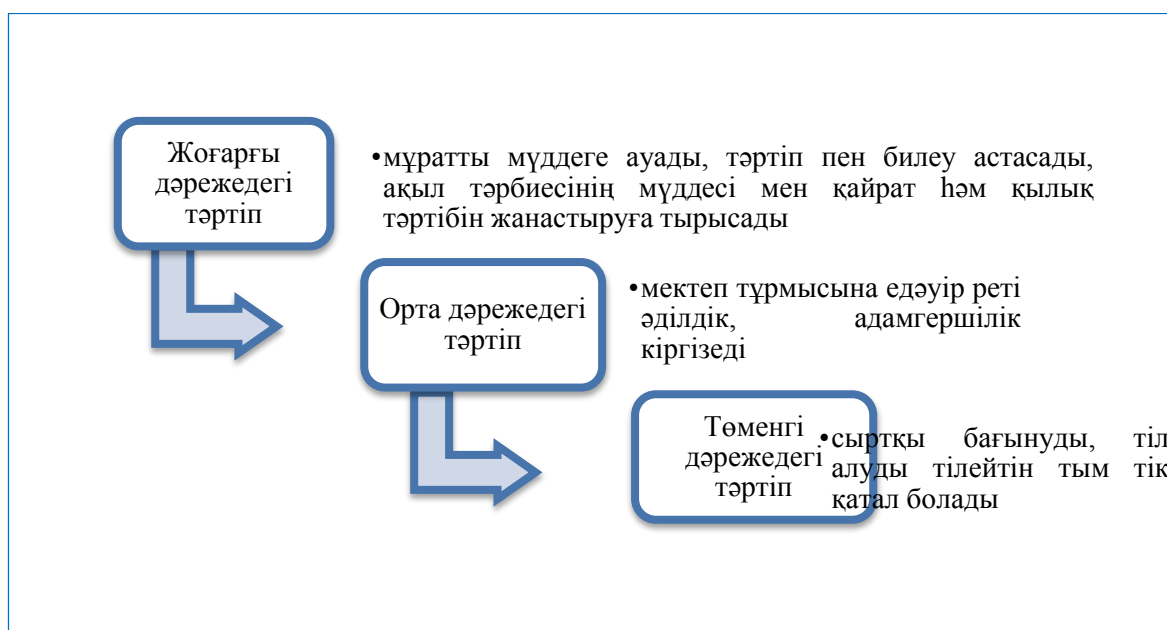
Дәрігер адамның денесін сауықтыратын болса, тәрбиеші адамның ақылын, мінезін, жанын сауықтырады. Ахлақты, ақылды адам көбейсе, Отанның күзетшісі, қорғаны. Олай болса, тәрбиешіге Отанның келешек өмірін тапсырған болады» деп бала мінезін қалыптастыруда әртүрлі факторлардың белгілі мөлшерде әсер ететінін ғылыми тұрғыда дәлелдей түскен[4; 147-148б.].

Ж.Аймауытовтың пікірінше мұғалімнің айналысатыны - үнемі қозғалып, өзгеріп, өсетін, өркендiтiн тiрi адам болғандықтан, бiркелкi әдiстен шектелiп қалуға болмайды. Яғни осы жерде көшпелi жұрттың өткендегi салт-санасы, әдет-ғұрпы, шаруашылық кәсiбi және мәдени өмiрiнен хабардар ету үшiн 4-шi сыныпта әдебиеттi, тарихты және жағрафияны бiрiктiрiп, яғни интеграциялап, «Бiздiң Отан» деген атпен оқытуды қажет деген пiкiр ұсынды. Болашақ ұрпақты озық жетiстiктерге

тәрбиелеу, оларға білім беру процесін сол халықтың мінез-құлқы мен тұрмыс-салтын, әдет-ғұрпын еске ала отырып жүргізудің қажеттігіне Жүсіпбек аса зор көңіл бөледі.

«Тәрбиеге жетекші» еңбегінде шәкірттердің мінез-құлқына әсер етудің және дұрыс жүрудің құралы ретінде мектеп тәртібін қалыптастыруды ұсынады. Бұл жөнінде ол «Мектеп тәртібі туралы ұғым» мақаласында «...баланың қайратын тәрбиелеуге қандай құралдар керек болса, тәртіп те сондай құрал бірі. ... тәртіп пен оқыту жақындасып айқасу керек. Жақсылықтың не екенін білу аз, жақсы істі ете алатын ерлік керек. Бұл оқыту мен тәртіптің істері. Онымен бірге бала әлеуметтік рухында тәрбиелену керек. Шәкірт көңілі соққан нәрсеге емес, істеуге міндетті нәрсеге үйретілуі керек. Ол мектеп ережесін құрметтей біліп, әлеумет, мемлекет тілегіне өз тілегін бағындырып үйрену керек. Мектеп құрылысы осындай болса, балалардың жақсы қылығы өркендемек» дейді[3; 81-82б.]

Осы мақалада мектеп тәртібінің өрлейтін басқыштары, дәрежелерін үшке жіктейді (1-сурет). Мектепте тәртіпті сақтау міндетін шәкірттердің өз мойнына артудың тәрбие жүзінде маңызы зор екенін де айтып, мектепте тәртіп, тазалық сақтауға, шаруасын басқаруға, балалардың білімін толықтыруға, ағарту ісіне, түрлі ойындарға басшылық етуге шәкірттер комитетін жасақтауды ұсынды[3; 88-90].

1-сурет. Мектеп тәртібінің дәрежелері.

Бұл ұсыныстың қазіргі кезде мектеп тәжірибесінде қолданылып жүргенін байқаймыз, әр мектепте «оқушылар парламенті», «Жасұлан ұйымы» өз жұмысын атқарып, тиімділігін көрсетуде. Осындай оқушылар ұйымында болу арқылы әр шәкірт өз тілегін көптің тілегіне бағындырып үйренетіндігін, көпке сөкетті көрінген нәрседен тыйылудың қажеттігін сезінетіндігін айтып өтеді. Бала міндеттің не екенін біледі, ұйымның міндет еткен нәрсесі оған да міндет болып көрінеді. Әр шәкірт ұйымның мүшесі екендігін сезіп, келешекте әлеумет мүшесі болып қызмет етуге үйренеді, өз бетімен жұмыс істеуге дағдыланады. Баланың өзі істеп үйренуі – тәрбиенің басты мақсаты екенін де айта кетеді.

Сондай-ақ, бала тәрбиесінде мұғалімдердің ықпалын «Алдымен мұғалімде жас буынға махаббат, инабат, сенім, жылы шырай болу керек. Шәкірттерін бұзақы деп есептеген мұғалім олардан бұзық мінез, жаман мінез туғызуға себепкер болады. Мұғалім балаларының бұзықтығына көзі жеткенде, оларды жақсы құлықты деп жүру дұрыс. Мұғалімнің ондай инабатын көріп, балалар да жақсы болуға тырысады. Бірақ, мұғалім соқыр сенімге салынып, балаларының жаман жағын көрмеу жарамайды. Саналы оқытушыны ондай адасудан сақтайтын - ашық пікір, сау зейіні, сыншыл ойы. Махаббат пен инабатқа жақын жүретін сипат - сабыр. Бұл сипат көбіне мұғалімдерде сирек табылады. Өзін-өзі ұстап білу, ызадан, ашудан тағы сол сияқты өзін ұмыттыратын жаман қылықтан сақтана білу оқытушының мақтаулы құлқының бірі. Оқытушы балаларына махаббатты, инабатты, ісіне тағанды, бойы салмақты, сабырлы, шыдамды болса, жақсы құлықты деп айтамыз. Мұғалім әсіресе тәрбие әдістеріне асылған болу қажет. Әдісшіл деп істегенісіне сақ, бойына сыйпайы, әдепті, басқаларға майда, жатық, мақсатына

табандылықты айтады. Кісінің ісінде мүлтік болмайды, дәлді, мөлшерлі, бір тегіс келеді. Тәрбие жүзінде бала оқыту ісінде жолығатын қиын халдер, жағдайлар да көңілсіз оқиғаны жоюға, тұйықтан жол тауып, әдіс тұтынып, оңай шығуға өте тапқыштық, яғни әдісшілік керек. Бірақ мұғалім машықтанған жұмысын ғана істей білетін жай шебер емес, шығарғыштық қуаты бар өнерпаз екенін ұмытпасын, Адамның жетілуіне де, бойына сіңірген жақсы дағдыларын сақтауына да себеп болатын - еңбек. Талапсыз, еңбексіз ілгері басу жоқ. Ілгері баспаған адам бір орында қалмақ емес, кейін кетпек, өйткені өмір - жарыс. Олай болса, тәрбиешінің көздеген нысанасының бір үлкені – шәкірттерінің еңбекке талабын зорайту» деп мұғалімдердің балаларды жақсы-жаман деп жіктеп, тек жағымсыз бітістерін көруге тырысатынын да айтып, балаға сенім артып, оның жақсы жақтарын басымдылықта ұстау керектігін сөз ететінін байқаймыз.

«Шәкірттерде болатын күллі кемшілік, жаман хұлықтардың себебін мұғалім өзінен деп білсін. Солай айтуға ерлігі жеткен мұғалім жақсы тәрбиеші бола алады», - деп мұғалімнің оқта-текте есіне ала жүретін маслихаты осы болу керек деп өз пікірін дәлелдей түсу үшін білімдан Зальцман пікірін мысал ретінде ұсынады [3; 69б].

Жүсіпбек Аймауытов өз еңбектерінде дидактикалық материалдарды пайдаланып, олардың маңызын жетілдіруді көздеген. Осы кездің өзінде де жаңартылған мектеп программасын қайта жасап, дидактика ережелерін толықтырған, оқушыларды қай жаста болмасын ынталы оқуға сан қырлы болуға баулып қана қоймай үйрету, оқыту әдістерін жете түсіндіріп түрлендірген. «Машықтау – білім беру» деген Ж.Аймауытовтың жақсы бір сөзі бар. Яғни бастауыш мектеп, көбінесе, машықтау орны. Адам бала кезден машықтанбаса ілгері баса алмайды, жылдам оқуға, жылдам жазуға, есепті жылдар шығаруға, тіл ережесін жылдам қолдануға, сурет салуға, өлең жаттауға тағы сол сияқты білімге болсын машықтануы мықты болуы қажет деген тұжырым жасауға болады. Бұл жерде біз Аймауытов қазақ әдебиетінен, жазушылығынан бөлек педагогика, психология ғылымдарына көп үлес қосқанын, соның ішінде мұғалімдердің сабақ өткізу тәсілдерін, оқытудың жанама құралдарын, мектептің ішкі тәртібін, мектепті басқару секілді тақырыптарды толық ашып өшпес мұра қалдырғанын көреміз және бұл тәсілдерді қазіргі мектеп, колледж тәжірибесінде де қолдануымыз керек деп ойлаймын.

Қортындылай келе, Ж.Аймауытов адам баласының мәдениет тарихынан өнердің көрнекті орын алып келгенін, өнер мен тәрбиесіз қоғамның дамуы, рухани байлықтың молаюы мүмкін емес екендігіне тоқталып, әрбір баланың тәрбиесіне ықпал ететін қозғаушы күштер, ынталы оқыту арқылы тәрбиелеудің қажеттігін баса айтады.

Әдебиеттер тізімі

1. Аймауытов Ж. «Журнал туралы» // Абай, 1918ж., №1, 3-б
2. Аймауытов Ж. Бес томдық шығармалар жинағы.- Алматы: Жібек жолы, 2003
3. Аймауытов Ж. Алты томдық шығармалар жинағы. / Тәрбиеге жетекші. Жаңа ауыл (оқу құралдары) – Алматы: «Ел-шежіре», - 2013. Т.5. – 384б.
4. Аймауытов Ж. Алты томдық шығармалар жинағы. «Комплекспен оқыту жолдары» (оқу-әдістеме), мақалалар, хаттар. - Алматы: «Ел-шежіре», - 2013. Т.6. – 384б.

УДК 311

Ә. Ж. Оразбек

оқытушы, филология ғылымдарының магистрі
«Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі»,
Тараз қаласы

ҰЛТ ҰСТАЗЫНЫҢ ИЗБАСАРЫ-СПАНДИЯР КӨБЕЕВ

Аңдатпа: Спандияр Көбеевтің педагогикалық еңбегі тақырыбында жазылған зерттеу жұмысы теориялық білім практикамен ұштасуы. Осы ғылыми шығармашылық жобада нақты ізденіп, зерттеу барысында жеке идеяға құрылған. Соған орай ғылымға қызығушылығын көрсетеді. Бұл жұмыс С. Көбеевтің педагогикалық ізденістері өскелең ұрпақты оқыту, тәрбиелеу, халықтық білім беру жүйесін демократияландыру мәселелерімен өзекті.

Аннотация: Исследовательская работа на тему педагогических трудов Спандияра Көбеева свидетельство сочетания творческих знаний, практических умений и навыков. В данном научно-творческом проекте четко прослеживается и разрабатывается на основе индивидуальной идеи в ходе исследования. Тем самым проявляя интерес к науке. Актуальность данной работы в том, что педагогические поиски С. Көбеева актуальны своими проблемами обучения, воспитания подрастающего поколения, демократизации системы народного образования.

Annotation: Research work on the topic of Spandiyar Kobbeyev's pedagogical works is evidence of a combination of creative knowledge, practical skills and abilities. In this scientific and creative project, it is clearly traced and developed on the basis of an individual idea during the research. Thus showing interest in science. The relevance of this work is that S. Kobbeyev's pedagogical searches are relevant for their problems of teaching, educating the younger generation, and democratization of the public education system.

Екі жолдың айырығында тұрдым: бірі -уезде іс басына тұрып, шен іздеу немесе ауылда қалып, ел билеу мәселесіне араласу еді, екінші жол Ыбырай аға өсиет еткен ғылымның ұзақ сүрелі жолы еді.

*Бірақ әкем мен шешем үшеуіміз ақылдаса отырып, Ыбырай ағаның жолына түсуді ұйғардық.
(Спандияр Көбеев)*

Қанатымен су бүркіп балапандарын суарған қарлығаштай, әр қазағым жалғызым, ертеңгі үмітім деп қараған, білім нәрімен сусындатушы, Ұлы ағартушы педагог, көрнекті жазушы, аудармашы, қоғам қайраткері Спандияр Көбеевтің туғанына биыл 145 жыл.

Жергілікті баспасөзде, педагогикалық басылымдарда С.Көбеевтің мақалалары үздіксіз жарияланып тұрған. Ол өз заманында педагогикалық мәселелерге арналған жарияланымдары арасында «Оқытушының беделді болуының маңызы», «Балаларды мәдениеттілікке тәрбиелеу», «Балаларды оқуға ынталандыру туралы», «Советтік патриотизм тәрбиесі туралы» мақалаларын жарыққа шығарып, әлі күнге дейін маңызын жоймайтын аса құнды мұра қалдырған біртуар азамат.

Спандияр Көбеев 1878 жылы бірінші қазан күні қазіргі Қостанай облысы, Меңдіқара ауданы Ақсуат ауылында дүниеге келген. Жас баланың үлкен ынтасын байқаған әкесі мен анасы Ыспанжанды оқытсақ деп армандайды. Осындай оймен жүргенде Сауытбай ауылында мектеп ашылғанын естіп, 1887 жылдың желтоқсан айының 10 күні оқуға баратын болып тіркеледі. Айтылған күні әкесі мен баласы мектепке келгенде Көбей мен Спандиярдың орнына бай баласы алынғанын және бұл мектеп кедейлерге арналмағанын хабарлайды. Осы оқиғаның үстінен түскен Ыбырай Алтынсарин «бұл – қазақ балаларына арналған ортақ мектеп» екенін айтып, С.Көбеевті мектепке оқуға алдыртады. С.Көбеевтің мектептегі алғашқы күні осылай басталады. Бұл мектептен кейін 1892 жылы Қарағайлыдан ашылған 4 жылдық мектепте білім алады. Аталған мектептің ерекшелігі – орыс-қазақ балалары бірге оқитын болған. 1895-1897 жылдар аралығында инспектор Ы.Алтынсарин салдырған Қостанай орыс-қазақ мектебінде білім алады. Ұстаздық жолын Ырғыз уезіндегі Толағай болысына қарайтын Кішіқұм деген жерде бастады. С.Көбеев жақсы ұстаз болу мақсатымен үнемі білімін ұштап отырады. Петропавлдағы 2 сыныптық орыс-қазақ мектебінде, Ұзынкөл ауданы Федоров кентінде ашылған орыс-қазақ мектептерінде де жұмыс істеген.

Осы ұмытылмас сәтін Спандияр Көбеев былай деп еске алады: «Бұдан 49 жыл бұрын, 1901 жылы 15 августа оқытушы болып тағайындалып, сонау Кішіқұмдағы екі жылдық ауылдық мектепте сабақ бере бастаған екем. Сол күннен бастап, күні бүгінге дейін менің оқытушылық жұмысымның жібi үзілген күні болмапты. Осы 49 жылдың ішіндегі 558 ай, яғни 17640 күннің ішінде 55 мыңнан артық сағат уақыт балаларға сабақ берген екем. Есептеп қарасам, үш мыңдай бала алдымнан өтіпті, демек, 49 жылдың ішінде үш мыңдай бала оқытыппын»-деген екен. Нағыз ұл жанашыры, халық ағартушысының ізін жалғаушы, ауыл балаларының сауатын ашып, сауапты іске кенелгені де белгілі. Себебі елім деп емреніп, жұртым деп толғанатын, ұлтымыздың нағыз мақтанышы бірегейі, өмірін ұстаздық етуге арнаған Спандияр Көбеев болатын. Тіпті соғыс жылдарында да ата сақалы аузына түсіп, жасы 75 ке қараған шағында да кәрілік тартып қартаңдаса да өскелең ұрпаққа күш жігер мен білім білікті, мейірім мен тағылымды бойына сіңіру үшін аянбай еңбек етіп, ұстаздық етіп, жастарға жол сілтеуші темірқазық бола білген, әр баланың жүрек түкпіріндегі шам-шырағын жаға білген аса көрнекті тұлға нағыз педагог деп айтар едім.

С.Көбеев жақсы мұғалім туралы былайша толғанады: «Оқытушы балаларға қалай үлгі болуы керек? Ең алдымен, мұғалім – оқыту әдісін жақсы білетін маман, өз дәрісін жақсы меңгерген және әржақты білімі бар мәдениетті адам болуы шарт; екіншіден, мұғалімнің сыртқы көрінісі, киімі де, тазалығы да, істегі ұқыптылығы да, тиянақтылығы да, ұстамдылығы да, мінез-құлқы да, сөйлеген сөзі де, жүріс-тұрысы беделді болуының негізгі шарттары болып табылады». Педагог-жазушы мұғалімнің беделді болуының сегіз түрлі шартын атап көрсеткен. Солардың қатарында ұстаздың ұдайы оқып, өз білімін толықтырып отыруға баса көңіл бөлуі; қоғам жұмысына белсенді қатысып отыратын адам болуы қажеттігін атап көрсетуі қазіргі педагогтер жадында жүруі тиіс қағидалар деп ойлаймын.

Ардақты ұстаздың пікірінше, оқытушы педагогиканы, әдістемені, психологияны жақсы білуі шарт. Ол қажымай-талмай еңбектеніп отыратын, ізденімпаз, шығармашыл адам болуы қажет. Бұл турасындағы пікірін ол былайша түйіндейді: «Оқытушының беделді болуы дегеніміз – оқудың сапалы болуы, балалардың жақсы білім алып, жақсы тәрбиеленуін қамтамасыз ету деген сөз болып табылады». С.Көбеев мұрасын зерделей отырып, оның оқыту әдістерін тиімді қолдануға қатысты пікірлерінің де

өзекті екенін айтып өткеніміз абзал. Әдіс-тәсілдерді орынды пайдалана білу де – оқытушының беделді болу шарттарының бірі деп атап өткен.Әзіргі уақытта да өз күшін жоймаған бұл педагогикалық әдістер, педагогтың өзін ұстауы, білімін шыңдау сол заманда айтылса да өзіндік маңызын жоймақ емес. Керісінше ол күн өткен сайын мына жаһандану заманында қатты сұранысқа ие болып отырған мұғалімдік сапа деп ойлаймын.

Спандияр Көбеев қазақ балаларына орыс тілін оқытудағы өзінің бай тәжірибесімен бөліскен. Мәселен, балаларға үйрететін жаңа сөздер тұрмыста, қоршаған ортада күнде көріп жүрген заттардың атаулары болу керек. Тіл үйренушілер оларды өзге сөздермен тіркестіріп, сөйлем немесе екеуара диалогте қолданып, сөйлеу тілін дамытуға баса көңіл бөлгендері абзал. Педагог-жазушының бұл әдістері қазіргі оқу орыс тілінде жүргізілетін мектептердегі қазақ тілін оқытуда өзекті деп санаймыз.

Педагогтің беделді болуы оның өз қолында деген пікірін ол былайша біліреді: «Оқытушы әржақты білімі бар адам болуы керек. Оның беделді болуының негізгі бір шарты – осы. Қазіргі заманда білімі таяз, өз дәрісінен басқаны білмейтін тұйық оқытушы тек оқушылардың алдында ғана емес, жалпы халықтың алдында беделді бола алмайды». Шынында да, мұғалім бедел-абыройының жоғары болуы – өміршең мәселе. Олардың кәсіби тұрғыдан шыңдалып, өзін-өзі жүзеге асыруына, сапалы қызмет етулеріне жағдай жасалуы керек. «Ел-ертеңі білімді ұрпақ» демекші сол ертеңгі үмітті тәрбиелейтін, білім беретін ұстаздар қауымының өзі білімді болуына аса назар аударған.

1939 жылы С.Көбеев тұңғыш рет Москва қаласына барады, оқу-ағарту саласындағы көп жылдық еңбегі үшін С.Көбеевтің кеудесіне Ленин орденін тағады. Қарт оқытушы Москва радиосынан қазақ мұғалімдерінің атынан сөз сөйлейді. Бұл күндер ұстазға жаңадан мол күш-қайрат, жігер береді. Ұстаз 1944 жылы «Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген мұғалімі» атағын алды. Ал, 3 жылдан кейін Қазақ КСР Жоғары Кеңесі Президиумының депутаты болды. Ұстазы Ыбырай Алтынсариндей өшпес ізін қалдырып, Қарқын, Құмтөбе, Шолақсай, Қамыстыкөл, Ұялысай, Ақсуат мектептерінің іргетасын қалады. Қарт ұстаз Спандияр Көбеев өзінің 75 жасқа толуына арналған мерейтойында: «Тәлімгерім Ы.Алтынсариннің кеңесімен ұстаз болдым. Осы қуанышты күнде, мен – ұстазым Ы.Алтынсаринді ризашылықпен еске аламын», – деген екен. Өмірінің соңына дейін ұстаздық пен жазушылықтан қол үзбей, 1956 жылы екінші желтоқсанда 78 жасында жарық дүниемен қоштасты.

Кеңес өкіметінің таралуына және Қазақстан Республикасындағы педагогикалық ойлардың дамуының тәуелсіздік алуына байланысты С.Көбеевтің отбасы тәрбиесін зерттеу үрдісі (әдісі) халық педагогикасы бағытында қолға алынды. Көзі тірісінде Ы.Алтынсариннің ізімен балаларға арналған оқу құралын жазуды қолға алған С.Көбеев 1912 жылы Қазан қаласында "Үлгілі бала" кітабын бастырады. Бастауыш сынып балаларына арналған бұл оқулықта ол өзінің төл шығармаларын, орыс классиктерінің балаларға арналған әдебиет үлгілерін, қазақтың ауыз әдебиеті түрлерін, орыс мысалшыларының еңбектерін кіргізді. Надандыққа, ескішіл, сорақы салтпен күресу мақсатында ағартушыға көмекші құралдардың бірі - көркем әдебиет деп берік шешімге келген Педагогика оның ішінде отбасы тәрбиесіне аса қатты мән берді. Қазақ аса көрегенділікпен тауып айтқан мақалы бар «Бала ұяда не көрсе, ұшқанда соны ілер»- деген Спандиярда «Аталы-сөз баталы сөз» қай кезде де дұрыс екенін білді, болжады. Сол себепті де тәрбиені отбасынан бастап қолға алуды ұсынды.

Педагогикадағы отбасы тәрбиесінің дамуына ежелгі Рим философы Квинтилиан, педагогика ғылымының негізін салушы Я.А.Коменский, ағылшын философы Дж.Локк, француз ағартушысы Ж.Ж.Руссо, Швейцар педагогы И.Г.Песталоций, орыс педагогы К.Д.Ушинский, ұлы жазушы Л.Н.Толстой, кеңес педагогтары Н.К.Крупская, А.С.Макаренко, С.Т.Шацкий, қазақ ағартушылары Ы.Алтынсарин және А. Құнанбаев,қазақ зиялылары М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов және көптеген басқа педагогтар өз үлестерін қосқан болатын. Сонымен қатар, ұлы педагог ағартушы С. Көбеев те отбасы тәрбиесі мәселелеріне аса үлкен мән берген. Ол өзінің «Баланы отбасында тәрбиелеу» деген еңбегінде ата-аналардың балалары алдындағы беделі отбасындағы тәрбие нәтижесі екендігін атап көрсетеді. Ұзақ жылдар бойы отбасы тәрбиесі баланы тәрбиелеудің бірден-бір формасы болып келді. Қазіргі қоғамдағы отбасы баланың шыр етіп дүниеге келген күнінен бастап өмірінің соңына дейін тәрбиелік ықпал жасайтын негізгі ошақ болып отыр. Адамзат тарихындағы отбасы тәрбиесінің тәжірибесі көптеген педагогикалық теориялардың пайда болуына алып келді.

Осылайша Ы.Алтынсариннің алғашқы шәкірттерінің бірі, әрі ізбасары С.Көбеев еселі еңбегімен артына өшпестей із қалдырды: есімі қазақ энциклопедиясына, ал әңгіме, мысалдары мектеп оқулықтарына енді. Қазақ әдебиеті тарихында алғашқы романдардың бірін жазған, қазақ педагогика ғылымында өзіндік орны бар ардақты тұлғаға деген лайықты құрметтің бірі – кітаптарын жаңғыртып, ел игілігіне әрі қарай да ұсыну, оның ұзақ жылдық тәжірибесі көрсеткен жолмен жүру, практикада тиімді пайдалану бізге берілген таптырмас мүмкіндік. Еңселі ел боламыз десек, алдымен ұлт

руханиятының іргелі, кемел болуы барысында еңбек еткен тұлғаларымызды ұлықтауымыз қажет екенін ұмытпауымыз керек.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақ әдебиеті. С.Мақпырұлы, Т.Сыдықов. Астана, «Фолиант», 2007ж.
2. Қазақ әдебиетінің тарихы. Г.С.Умаров, С.Ф.Шарабасов. Астана, «Фолиант», 2007ж.
3. Қазақ әдебиетінің хрестоматиясы. 2 - кітап, Ш.Ахметов. «Арман — ПВ», 2004ж.
4. Орындалған арман. С.Көбеев. Алматы, «Жазушы», 1988ж.

УДК 541.18

Г.К.Оразова

п.ғ.магистрі, арнайы пәндер оқытушысы, Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы ММ,
Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі КМҚК,
Арқалық қаласы

НӘЗИПА ҚҰЛЖАНОВАНЫҢ АҒАРТУ ІСІНЕ САЛҒАН САРА ЖОЛЫ, ҰРПАҒЫ ҮШІН ДАРА ЖОЛ

Аннотация: В статье рассказывается о вкладе первого журналиста, переводчика, этнографа Назипы Кулжановой в просвещение казахского народа. О ее сильном характере, настойчивости, знании в совершенстве русского языка, который помог ей преревести некоторые литературные произведения Европы и русских писателей на родной язык. Об имени Назипы которая заслуживает уважения и гордость среди ее земляков в Костанайском регионе.

Аңдатпа: Мақалада қазақ қыздарынан шыққан тұңғыш журналист, аудармашы, этнограф Нәзипа Сегізбайқызы Құлжанованың халық ағарту ісіне қосқан үлесі жайлы баяндалады. Нәзипаның өжеттігі мен табандылығы өзінің дйттеген мақсатына жетуге жетелейді. Оның орыс тіліне жетіктігінің арқасында орыс және Еуропа әдебиетінің кейбірін қазақ тіліне аударған. Нәзипа есімін Қостанай елі жерлестері ретінде мақтан тұтып, құрметтеуге әбден лайықты есім.

Кілт сөздер ағартушы, педагог, прогимназия, губернатор, әдебиет, ақын, ұстаздық, бала табиғаты,

Торғай топырағынан шыққан халқымыздың дарынды, ағартушы дара тұлғаларының ішінде Нәзипа Сегізбайқызы Құлжанованың шоқтығы биік. Ұлт ұстазы Ахмет Байтұрсынов, алаш көшбасшысы Міржақып Дулатов, қазақтың қайсар қызы Нәзипа Құлжанова, сырлы ақын Сырбай Мәуленов т.б дарын иелерін түлетіп шығарған Торғай топырағын қалай киелі демеске. Қазақ қыздарынан шыққан тұңғыш журналист, аудармашы, этнограф Нәзипа бейнесі қазақ тарихында ерекше мәнге ие. Ел болған соң мың сан пікір болады, мың түрлі көзқарас болады. Мұндағы айтпағым Нәзипа Құлжанова мен Нұрғали Құлжанов алыс ағайындылар болған соң ел екеуінің бас қосқандарына қарсы болып елден қуып жіберген десе, екінші тарап орысқа шоқынан, еліміздің келіндерін бұзады сондықтан ауылдан алыстату керек деп пайымдап жатады. Бұл жалған ақпарат барлығы түсінікті болу үшін тақырыпты тереңірек тарқатайық. Қалай болған күнде де Құлжанова өмірнің де өзіндік шындығы мен ақиқаты бар. Оны тереңнен қозғап зерттеп, шындығына үңіле, ақиқатын табу, кейінгі толқын біздердің еншімізде. Нәзипа Сегізбайқызы 1887 жылы қазіргі Жангелдин ауданының «Торғай» кеңшарында әйдеркенің қожагелді тармағынан Сегізбай атты кедей кісінің шаңырағында дүниеге келген баласы екен. Нәзипа өсіп, ержетіп жасы оқу жасына толған соң оқығысы келіп анасын мазалай бастайды. Анасы «кедейміз оқытуға жағдай бола қоймас» дейді. Дегенмен қызының зор ынтасын сезген ол шалы Сегізбай екеуі кеңесіп қыздарын оқыту қамымен Торғай қаласына көшіп келеді. Сегізбай пәтер жалдап, бір татарға отын-сушы болады. Нәзипа 1898 жылы әйгілі Ыбырай Алтынсарин ашқан төртжылдық қазақорыс мектебін өте жақсы бітіреді. Оқудың дәмін татқан Нәзипаның білуге, оқуға деген ынтасын көріп мектеп директоры сол жылы Қостанай халқының жинаған қаржысына ашылған «Русско-киргизская женская прогимназияға» түсу үшін жолдама мен мінездеме жазып береді. [1,23 б.] Қостанайда сапарда болған сол кезеңнің бір орыс жазушысының жазғаны бар: демалыс кезеңінде алыстағы елі – Торғайына жете алмаған «даланың бозторғайы» Нәзипаның көзі жәудіреп терезеге қарап отырады. Дала бозторғайының еліне жетуге жол қашық, қаражат та жоқ. Осындай жабырқау күйде жүрген Нәзипаға тағы бір суыт хабар жетеді. Қысқа жібі шырмауына жетпей жүрген Сағызбай кіші жүздің бір байының ұлына қызына құда түсіп, қалыңмалын алып та қояды. Жігіт жағы қалыңдығын іздейді. Қиналғанда гимназия басшыларының кеңесімен Нәзипа жақын жер Шұбарда ұстаздық құрып жүрген жерлесі Нұрғали Құлжановпен хабарласады. Нұрғали Құлжанов сыртта жүріп, жоқшылықтың көп тауқыметін тартқан Нәзипаға қолдау көрсетіп материалдық және моральдық тұрғыдан көмегін көрсетіп қол ұшын беріп қамқорына алған еді. Нәзипа басына түскен нәубетті

жеткізгеннен кейін ол көмек қолын аямады. Бірден іске кірісті. Арашаға Торғайдан ояз бастығы Құлжан да түседі. Бидің көмегімен қыздың алып қойған қалыңдығы төленеді, қыздың оқуын жалғастыруға рұқсат егіледі. Осылай аққудың көгілдіріндей оқыған, сауатты қызға – Нәзипаға Нұрғалидың да көзі түседі. Оқуын еш алаңсыз жалғастыруына қолын жеткізуге қамқоршы болған Нұрғалидан қыз да кетері емес еді.[2,25 б.] Осылай алғаш рет тотаритарлық кезеңнің қатаң заңдылықтарына төтеп беріп, қарсы тұра білген және бұл даулы мәселені екі жақты келісіммен шешкен, тұңғыш қазақ қызы Нәзипа болды. Ол заманда қалыңмалға берген мүлкін қайтарып беру, аттастырған жігітке тұрмысқа шықпау деген қарама қайшылық, ел арасында мүлдем болмаған. Нәзипа осы қайсарлығымен де қазақ тарихында тұңғыштар қатарында. Сонымен Нәзипа прогимназияның барлық төртжылдық курсы (1898 жылдың тамыз айынан 1903 жылдың мамыр айына дейін) бірінші оқушы болып үздік бітіріп шығады. Бұлар ерлі-зайыпты Нұрғали мен Нәзипа елге оралады. Екеуі де Торғайдың қыздар училищесіне мұғалімдікке орналасады. Бірақ туған елдерінде ұзақ тұрақтай алмайды. Ұстаздың формалы сәнді киімін киіп, барынша салмақты да сәнді жүріп, таза орысша сөйлейтін Нұрғалиды қазақы жұрт шоқындыға санайды. Татарша сәнімен киініп, қызметінде ашық жарқын тілдесетін Нәзипа келінді көпшілік көре алмайды, еркіндігін қызғанады. Қос жастың шаңырақ көтерген қуанышы ұзаққа созылмайды. Нұрғалидың үлкен ағасы Зейнолла: «Сен кедейдің қызына үйлендің. Орысша киінген шоқындыны қоя бер. Ауылдағы келіндерімізді бүлдіреді. Өзіміз сияқты текті жерден қыз әпереміз» десе, ауыл жандайшаптары: «Құлжанның шоқынды баласы келіп елге іріткі салып, Ленин идеясын таратып жүр» деген хабар Торғай уезіне жетіп, екі жақты қуғынға түседі. [2,39 б.] Сөйтіп бұлар-ерлі-зайыпты Нұрғали мен Нәзипа елге қалай келді, солай қол ұстасып, Ресей оқу министрлігінің жолдамасымен, 1905 жылы екеуі елден жырақ қашып, Семей асады. Ондағы ойлары, саяси көзқарасы анық орыстардың шоғырланған жері ғой, бойымыздағы білімімізді онда еркін дамытуға мүмкіндік бар және сол жерде қазақтың көзі ашық көкірегі ояу оқымысты сауатты азаматтары шоғырланған қазақ зиялыларының қолдауына үміт артып, Семейден бірақ шығады.[3,42 б.] Семейде екі тілге сауатты Құлжановтар тұңғыш рет Абайды қазақ пен орыс халқына бірдей насихаттауымен тарихта есімдері алтын әріппен жазылды. 1914 жылы 26 қаңтарда ұлы ақын Абай Құнанбаевтың қайтыс болғанына 10 жыл толуына арналған әдеби-сазды кешті Құлжановтар тұңғыш болып ұйымдастырады. Кеште ақын өмірі мен шығармашылығы жөнінде баяндаманы екі тілде бірдей жасаған Нәзипаның баяндамасы жоғары бағаланды. Одан кейін Абай өлеңдері оқылып, насихатталады. Бұл кеш туралы «Айқап» журналында да жазылды. Нәзипа ханым осы кеште сөйлеген сөзінің аяғында Абайды туғызған қазақ даласы, тағыда талай Абай секілді, бәлки одан да артық данышпандарды туғызар дегенде тыңдаушы қазақтардың жүйесі босап, көзіне жас алғандарды болды, деп хабар берді. «Ол кеш бірінші қазақ ақынының құрметіне жасалған алғашқы әдебиет кеші болып һәм бірінші қазақ әйел 464 (Нәзифа ханым Құлжанова жамағатының) майданға түсіріп берген өрнегі» - деп жазды 1914 жылы «Қазақ» газетіне Міржақов Дулатов. [3,64 б.] Нәзипа ханым екі тілде бірдей жүйріктігімен де көзге түсті. Оның орыс тіліне жетіктігінің арқасында орыс және Еуропа әдебиетінің кейбірі қазақ тіліне аударылды. Сонымен қатар, Абай, Ыбырай, Ғабиттердің шығармаларын тұңғыш рет орыс тіліне аударған да Нәзипа ханым еді. 1915 жылғы ұлттық өнерімізді паш ету үшін Семей губернаторына арыз беріп, сахна төрінен «Біржан-Сара» айтысы мен Ы. Алтынсариннің өмір жолдары жайлы өткізген кеші сонымен қатар осы кеште ұлтымыздың салт дәстүрі жайлы да көріністер көрсетіледі. Екінші бір құнды еңбегі ұстаздық ғылымның дарынды өкілі өзінің «Мектептен бұрынғы тәрбие» (Орынбор, 1923 ж.), «Ана мен бала тәрбиесі» (Қызылорда, 1927 ж.) кітаптары. (Италия, Швейцария, Шотландияның, Жапония)[3,25 б.] Н.Құлжанованың еңбектерінде ерекше маңызды орын алатын мәселе- тәрбие жұмысының күрделі динамикалық құрылысы. Ғалым өз еңбегінде бала тәрбиесіне үлкен мән берген. Тәрбиеші өз әрекетінде ұйымдастырушылық қабілетімен де ерекше көзге түсу керек деп есептейді, соның нәтижесін де балаларды да ұйымдастыра алады. Тәрбиешілік мамандыққа тек педагогикалық-психологиялық білім ғана емес, арнаулы кәсіби дағдылары да болуы керек деп есептейді.[4,58 б.] Педагог-ғалымның пікірі бойынша тәрбиеші педагогтік іс-әрекетке қабілетті болуымен қатар, арнайы әртістік, музыкаға білімділік, бейнелеу өнеріне икемі бар жан-жақты болғаны дұрыс. Осының бәрі өзара қарым-қатынас негізінде жүзеге асады. Н.Құлжанованың көзқарасы бойынша мектепке дейінгі мекеме тәрбиешілерінің бойынан мынандай бірнеше мәнді сапаларды байқауға болады: балаға деген сүйіспеншілік, байқағыштық, педагогикалық қарым-қатынас шеберлігі. Тәрбиеші әр топтағы балалармен қарым-қатынас жасағанда жеке басының даңқы мен жас ерекшеліктерін ескеруі керек те, олардың өзара бірліктерінің, достық, жолдастық қарым-қатынасына, өзара сыйластығына көңіл бөлген дұрыс. [5,117 б.] Н.С.Құлжанова тәрбиешілер мен ата – аналардың бүлдіршіндердің мінезі, дүниені тануы, қалыптасуы төңірегінде қандай мәселелерді білулері керек, мектепке дайындау барасында қадағалайтын жәйттар нелер – бұлардың баршасын жауапсыз қалдырмайды. Ол мектеп жасына толмаған бала тәрбиесінде ескерілетін проблемаларды тізбектеп көрсетеді: 1) Қимыл мүшелерін дұрыс

билеу, жүру, жүгіру қағып алу, осының бәріне ыңғайланып ептіленеді; 2) Көру, есту, иіс сезу, түр түсті ажырату қабілеттері қалыптасады; 3) Сөйлеу, өз ойын шағын сөйлемдермен жеткізуге дағдыланады; 4) Ойлау қабілеті күшейіп, тіпті шағын қорытындылар жасауға ұмтылады; 5) Өлең, әңгіме, сурет, ойын арқылы өз түсінігін қоршаған ортаға жарыққа шығарады; 6) Өз дегеніне жетуге тырмысады, ойына алған ісін басқа жұрттың да орындалуын қалайды; 7) Таза, ұқыпты, жинақы болуды үйренгісі келеді; 8) Бала табиғаты шындықты ұнатады. Көрсетілген дағдылар мен әдеттерді игерген бүлдіршін мектепке барғанда, бала бақшасында тәрбие көрмеген балаларға қарағанда, ерекшеленіп, тәрбиеге көнбіс, білімге ынталы келеді. Н.Құлжанова мектеп жасына толмаған бала тәрбиесінде ойынның ерекше қызмет атқаратындығына айрықша көңіл бөліп былай деген: «Балаға керегі – ойын.Ең мағыналы, пайдалы мектебі, бар қызығы ойын. Ойында бала көрген- білгендеріне еліктейді, үйренгендерін нығайтып, бекітеді».[6,163 б.] Сол себептен де Назипа Құлжанова жаңа заман тәрбиешілерінен зор үміт күтті, олардан жаңаша өмір сүріп, жаңалықтан хабардар болып, үнемі білімін көтеріп отыруда, жаңашыл педагогтардың еңбегімен танысып, оны өздерінің күнделікті тәжірибесінде пайдалана білуін талап етті. Н.Құлжанованың есімі ұстаз, қазақ қыздарынан шыққан тұңғыш журналист, ағартушы, қайраткер, этнограф, аудармашы ретінде қазақ тарихында мәңгі есте қалды. Нәзипа Құлжанованың ағартушылық, ұстаздық, қайраткерлік еңбегінің тағы бір ірі көрінісі 1927 жылы Қызылорда қаласында 5000 данамен басылып шыққан – «Ана мен бала тәрбиесі» кітабы. Бұл кітап педагогтарға, тәрбиешілерге, ересектер мен балалар дәрігерлеріне анықтамалық кітап ретінде ұсынылған. Нәзипа Құлжанованың дәрігерлік арнайы білімі жоқ болса да көптеген әдебиеттерді ақтара келе, бала мен ана денсаулығына қатысты пайдалы кеңестерді рет-ретімен оқушысына, қалың көпшілікке ұсынып, қазақ тарихында есімін қалдырған еліміздің көрнекті ұстазы.[7,7 б.] Ол «Баланы аурудан сақтандыру» дейтін еңбегінде ана мен оның перзентінің дерттен сақтану жолдарын, табиғи ерекшеліктерін елеп, ескеру мәселелерін, баланы бағу, күту, тамақтандыру, табиғи емшілерді (күннің сәулесі, таза ауа, табиғи тамақ) пайдалану турасында сол кездің өзінде ғылыми тұрғыдан ой толғайды. Н. Құлжанова өмірінің шығармашылық беттері 1925-29 жылдары өзі жауапты хатшысы болған «Әйел теңдігі» журналымен тығыз байланысты болуы кездейсоқтық емес. Назипа қазақ қыздарынан алғаш болып тотаритарлық көқарасқа қарсы шығып, өзін аттастырып қойған азаматтан бас тартып, және бұл әрекетін өте сауатты түрде жеткізіп, елге дәлелді уәжімен екі жақты келісімге көндірген жан. Ол Қазақтың ұлттық ойындарының кешін өткізуге әскери губернатордан рұқсат сұрап, 1915 жылы 13- ақпанда тағыда бір сауық кешін өткізеді. «Ойын-сауық ұйымдастырушы Нәзипа ханымның ондағы мақсаты қазақ әйелдерінің бетін ашып, мәдени-ағарту жұмыстарына қатысу бастамасы еді» дейді Мұхтар Әуезов. Мақтаса мақтауға тұрарлық Нәзипаның игі істерінің бірі жағдайы төмен оқушыларға көмек көрсеткені еді.[8,3 б.] Ол орыс географиялық қоғамының мүшесі ретінде қазақ халқының тұрмыс-салт, әдет ғұрыптарын, ауыз әдебиеті мен фольклорлық шығармаларын зерттеп, оларды кеңінен насихаттаумен айналысты. 1920-24 жылдары А. Вимбоэ пен қазақ музыкасының әйгілі зерттеушісі А. Затаевичке Абайдың бірнеше әндері мен қазақтың халық әндерін айтып, нотаға түсірткен. Мұның бәрі Нәзипаны шын мәніндегі сан қырлы талант иесі ғана емес, орысша білім алып, қоғамдық жұмыстарға араласқан қазақ әйелі ретінде мақтан тұтуға дәлел. Қазақтың өнер мен білімдегі таңшолпаны атанған Нәзипаның аяулы жары Нұрғалидың «халық жауы» деп ұсталынып кеткеннен соңғы өмірі бәсеңсі бастайды. Сөйтіп, енді бұл жерде тұрудың жөні болмас дейді, елге барудың да реті жоқ. Қос қайғыны арқалап әуелде қуылып шыққан елге не бетімен барамын деп қазақтың мәдениеті мен әдебиетін дамыту жолына толық бетбұрыс жасайды. Қоныс аударып Ақмолаға келеді. Бұнда да басын тауға да, тасқа да ұрғанымен, «халық жауы» күйесі өз дегенін істетеді. Қайда бармаса да соңына шам алып түсіп, қызметін жалғастыруға тұсау болады. Соның салдарынан табыс табудың барлық жолы қысқарады. Жоқшылықтың зардабын шегіп, айықпас дертке ұшыраған Нәзипаға әділетсізділікпен ешқандай моральдық және материалдық көмек көрсетілмейді. [9,38 б.] Қазақтың жарық жұлдызы Н. Құлжанова 1934 жылы Алматыда небары 47 жасында тып-тыныш халде артында сөнбес сәуле қалдырып мәңгілікке көз жұмады. Оның еңбектері мен өмір дастаны әле де зерттеуді қажет етеді. Халық ағарту ісіне үлкен үлес қосқан жерлесіміз Н.Құлжанованың қатал тағдыры біздерге өмірлік сабақ, еңбектері кейінгі ұрпаққа өнеге, жасаған ағарту ісі үлкен құрметке лайықты.

Әдебиеттер тізімі

1. «Жұлдыз» журналы, № 9 саны, 1984 жыл
2. Хакімжанова. М. Нәзипа Құлжанова. Қазақ әдебиеті, 1967, 11 тамыз 466
3. Қасымбаев Ж. История города Семипалатинска (1718-1917 г.г.).- Алматы: «Өлке»,1998
4. Г.А.Кәрібжанова «Назипа Құлжанова» Семей,2012 ж.
5. «Ұлт тағлымы» журналы, 2010 ж.
6. «Қазақстан мектебі» журналы.

7. Кәрібжанова Г.А. Н.С.Құлжанованың өмірі және қоғамдық-ағартушылық қызметі (1887- 1934) [Мәтін] Тарих ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін алу үшін дайындалған диссертацияның авторефераты / Кәрібжанова Г.А. - Алматы : Б.ж., 2003.
8. Құлжанова Н. Халқыма деп іс қылдым [Мәтін] : Педагог, журналист, әдебиетші Нәзипа Құлжанованың мұрасы / Құлжанова Н. - Алматы : Рауан, 1993.
9. «Зерек бала бағдарламасы» Т.М. Калашникова, Г.Н. Новогренко,Н.И. Матвиенко, Г.Ю. Жигайло

УДК 377.

А. Б. Оспанова

Тарих пәні оқытушысы «Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі»КМҚК
Қарағанды облысының білім басқармасы
Қарағанды облысы
Қарағанды қаласы

СТУДЕНТТЕРДІҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ ОҚЫТУШЫНЫҢ РӨЛІ

Андатпа: функционалдық сауаттылық, математикалық сауаттылық-оқу сауаттылығы, жаратылыстану сауаттылығы, қаржылық сауаттылық, жаһандық құзыреттілік, шығармашылық ойлау. Мақалада «функционалды сауаттылық» ұғымының анықтамасы, осы тұжырымдаманың заманауи түсіндірмесі және оқытушының рөлі қарастырылады.

Аннотация: в статье рассматривается определение понятия «функциональная грамотность», современное толкование этого понятия и роль преподавателя.

Abstract: the article discusses the definition of the concept of «Functional literacy», the modern interpretation of this concept and the role of the teacher.

Бүгінгі жас ұрпақтың алдында әлемдік стандартқа негізделген білім алу жауапкершілігі тұр. Ұстаз шәкіртінің жеке дамуын қамтамасыз етуде үнемі ізденісте болу қажеттілігі айқын көрінеді. Оқу орынды бітіріп шыққан түлек өзіне сенімді, білімді өздігінен алатын, өз елінің патриоты болатын, коммуникабельді болуы тиіс. Сондықтан қоғам әрдайым мұғалімдерге жоғары талаптар қояды, сол талаптардың бірі – бүгінгі педагогтар қауымының алдында оқушының функционалдық сауаттылығын арттыру, рухани өсуіне жағдай жасау.

XXI ғасырдағы студентті сапалы біліммен қамтамасыз ету үшін оқытушыға алдымен студенттің функционалдық сауаттылық пен өмірге қажетті құзырлықтар жиынтығын дамыту маңызды болып отыр.

Білім беру саласы қызметкерлері алдына қойылып отырған міндеттердің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педагогикалық технологияларды меңгеру. Қазіргі таңда оқытушылар инновациялық және интерактивтік әдістемелерін пайдалана отырып студенттердің функционалдық сауаттылығының дамуына ықпалын тигізуде.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығын, математикалық сауаттылығын, компьютерлік сауаттылығын, денсаулық мәселесіндегі сауаттылықты, құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған арнайы жұмыс арқылы оң нәтижелерге қол жеткізуге болады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін білім беру жүйесінде басшылыққа алынатын нысандар анықталды:

- білім беру мазмұны (ұлтық стандарттар, оқу бағдарламалары); оқыту нысандары мен әдістері;
- білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі;
- қосымша білім беру бағдарламалары;
- ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Баланың функционалдық сауаттылығы ең алдымен үйден, отбасынан басталады. Себебі, баланың бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға, жағымсыз мінез-құлық әдеттерден арылтуға көмек беретін функционалдық сауаттылық ата – ана бойында да болуға тиіс. Ата-аналар баланың ұғынуына көмектесулері керек. Үйде жарық пен тұрмыстық приборларды дер кезінде сөндіру, токтан ажырату қажеттігін, есік алдағы су құбырының краны арқылы тамшыдан өзен құралып қайта ағып кетіп жатқанын бала білуге тиіс. Еңбектің бағасын білген бала оның нәтижесін де жақсы бағалай біледі. Осының бәрінде аса терең ата – ананың функционалдық сауаттылығы тұр.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті – оқытушы студентті оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және де студент өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру.

Жас маман болғандықтан бізге көп ізденіс керек. Мақсатым сапалы білім беру болғандықтан, студенттердің сыни ойлау дағдысын ауызекі сөйлеу арқылы дамыту мақсатында әр түрлі платформаларды қолданамын. Сабақ жоспарларын бағдарламаның жеті модулін пайдаланып, Блум таксономиясының оқу мақсаттарының негізгі деңгейлерін басшылыққа ала отырып, қарапайымнан күрделіге қарай тапсырмалар дайындаймын, сабақты әдіс-тәсілдер арқылы тиімді өткізуді алдын-ала ойластырамын. Сабақтың әр кезеңінде берілетін тапсырмаларды студенттердің сыни тұрғыдан ойланып, өзіне деген сенімділігін дамытуға, еркін сөйлеуіне, өз ойын ашық, нақты жеткізуіне ықпал етемін.

Аудиториядағы студенттердің жақсы атмосферасын қалыптастыру мақсатында «Сәлеметсіздер ме?», «Көңіл-күйлеріңіз қалай?», «Білім алуға дайынбыз ба?», «Сіздерге сәттілік тілеймін» деген сұрақтармен сабақты бастаймын, бұндағы мақсатым студенттердің бүгінгі көңіл-күйін анықтап сабаққа назарын аударту. Тарих пәні бізде ауызша сабақ, жылдармен, картамен жұмыс байланысты болғандықтан, сабақта топтық, жұптық, жек жұмыстар жасалады.

Тақырыпты түсіну мақсатында студенттердің назарына бейнеролик ұсынамын, себебі есте сақтауына ықпал еттеді деп ойлаймын, себебі келесі тапсырмалар орындағанда тақырыптың мазмұнын жақсы түсінгенің байқауға болады. Картамен жұмыс, жылдарды сәйкестендіру, тест сұрақтарына жауап беру тапсырмаларын орындату арқылы студенттердің АКТ-ны қолдану қабілетінің дамығанын байқауға болады. Аудиториядағы жұмысқа барлық студенттерді жұмылдыру үшін, көңілдерін көтеру мақсатында тақтаға шыққан студенттерге өз ойы мен идеясын ынтамен айтқаны үшін олардың көзқарастарына Қазақта «Жақсыны мақтасаң сақтанады, Жаманды мақтасаң шаттанады» демекші «Рақмет!», «Жарайсыңдар!», «Керемет!», «Бүгін тіпті керемет айттың!» -деп мадақтап, ынталандырамын. Бұл әрекет студенттердің өзіне деген сенімділігін арттыруға және пәнге деген қызығушылығын арттыруға көмектеседі.

Визуалды ресурстар арқылы орындалатын тапсырмалардың студенттердің ойлау қабілетін дамытуда маңызы ерекше. Осы тұжырымды басшылыққа алып, сабақтарда, студенттердің сыни тұрғыдан ойлау қабілеттерін, өз бетінше жұмыс жасауын, тақырыпты дәлелдеуін, жүйелі сөйлеу қабілеттерін тексермек болып, «ИНСЕРТ» интерактивті әдісімен жаңа сабақтың мазмұнын ашу тапсырмасын беремін. Студенттерге үлестіріліп берілген мәтінмен танысып шыққаннан кейін шетіне тиісті белгілерін қойып шығып, орындаған жұмыстарын жұппен және топпен талдап өзара диалогқа түседі, кесте толтырады. Бұл әдіс оқығанын саналы түсінуге, өз ойын басшылыққа алуға, ойын білдіруге үйрететін тиімді әдіс. Білгендерін анықтап, білмейтін сұрақтарды топта талдау жасайды. Осы әрекет арқылы жаңа тақырыпты түсіну үшін өзінің бұрынғы білетіндерімен жаңа материалды ұштастыруға дағдыланады.

Топтар бірін-бірі «Екі жұлдыз бір тілек» әдісі бойынша келесі топтың өздеріне ұнаған жақтарын атап, қол шапалақтап, бағалайды. Кері байланыс оқытушы мен студент арасында сенімге негізделген қарым-қатынас орнатуға бағытталғандықтан, оқушылардың сабақты ұғыну дәрежесін «смайлик», «бағдаршам», «басбармақ», «ынтымақтастық ағашы» әдістері арқылы анықтау, өткізген сабағыма баға беріп, оның ұтымды жақтары мен кемшіліктерін анықтап, өзгерістер енгізу үшін маңызды болады.

Қорыта айтқанда, әр уақытта бала білімін алға қоюшы ұстаз үлкен көрсеткішке қол жеткізу жолында талмай талаптанып, шаршамай еңбектенеді. Сол кезде ғана еліміз көкке шарықтап, басқа елге - елді танытады. Елді өсіретін де, елді төмен түсіретін де – білім. Сондықтан қолда бар амалдарды тиімді пайдалана білу сіз бен біздің үлесімізде, құрметті әріптестер!

Әдебиеттер тізімі

1. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. - «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақаласы, 2012 - 42-47б.
2. И.Д.Богоева. – «Педагогикалық қызметтегі кәсіби шеберлік» 2009 – 98-101б.
3. Нұрахметов Н.Н. Нәтижелі білім беру үшін функционалдық сауаттылықтар жүйесін қалыптастыру мәселесі //Қазақстан Республикасы химия және биология мұғалімдерінің съезінің материалдары. – Өскемен: 2012. – Б.21-23.
4. А.С Батыржаирова «Қазақ тілі сабақтарында жаңа технологиялық әдіс-тәсілдер арқылы оқушылардың сауаттылықтарын арттыру». Ұстаз №1 2013ж

КОММУНИКАТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯ НЕГІЗІНДЕ ОҚИТУ ЖӘНЕ СӨЙЛЕУ ДАҒДЫСЫН ДАМУ

Андатпа: Коммуникативті оқыту технологиясы негізінде оқушылардың сөйлеу дағдысын дамытуда оқытудың ең тиімді ақпараттық инновациялық технологияның әдістерімен жолдары өзара тығыз байланыса қаралып, олардың өзіндік айырмашылықтары мен сабақтастығы зерттеледі.

Аннотация: На основе коммуникативной технологии обучения рассмотрены наиболее эффективные способы обучения в развитии речевых навыков учащихся методами информационных и инновационных технологий, тесно связанные друг с другом, изучены их различия и преемственность.

Abstract: Based on communicative teaching technology, the most effective methods of teaching in the development of students' speech skills using information and innovative technologies, closely related to each other, are considered, their differences and continuity are studied.

Кілт сөздер: Білім, оқыту, технология, тіл, әдіс.

Қазіргі таңдағы әлемдік ғылым мен білім беру саласындағы жетістіктерге негізделген жаңа жүйе еліміздің білім беру саласына терең еңгізіліп отыр. Бұл өзгерістер өз кезегінде болашақ интеллектуалды ұлтты қалыптастырудың кепілі болмақ жалпы білім беретін мектептерде, жоғары оқу орындарында қазақ тілін ақпараттық коммуникативтік технологиясы негізінде сөйлеу дағдысын қалыптастырудың кепілі болмақ. Жалпы білім беретін мектептерде, жоғары оқу орындарында қазақ, орыс, ағылшын тілдерін ақпараттық коммуникативтік технология негізінде сөйлеу дағдысын қалыптастырудың тиімді жүйесі ретінде ақпараттық технологияны, компьютерді, мультимедианы қолданудың артықшылығы тәжірибе жүзінде дәлелденген, қазіргі оқу орындарында кеңінен қолданылуда.

Мемлекеттік тілдің қоғамдық аясының кеңеюі ғалымдар алдына жаңа міндетер қойып отыр. Ол жаңа типтік бағдарламалар мен оқулықтар жасаумен, білікті кадрларды көбейтумен, озық техникалық құралдармен жабдықтаумен шектелмейтіні белгілі. Бұл ретте тарихы беріден ғана басталған қазақ тілін оқытудың тіл біліміне қосқан үлесі соншама мол болғанмен, бұл саладан да шешімін таппай жүрген мәселелер жеткідікті. Сондай-ақ қоғамымызда қазақ тілін екінші тіл ретінде оқытудың проблемаларын жақсарту және жетілдіру айрықша маңызды.

Жоғары оқу орындарында, орта мектептерде бұрынғы дәстүрлі әдістемелерден бірталай айырмашылығы бар, жаңа ізденістегі тың әдістемелер қолданылып жүр. Бұған «үйренушінің дербес танымдық белсенділігін арттыратын жаңаша жаңғыртып оқыту (инновационная), жоғарғы белсенділікті дамыту (интерактивная), оқытудың көпдеңгейлік әдістемелері мен жобалық әдістер» жататындығын айтады белгілі әдіскер ғалым Қ.Қадашева [1.,5-бет.] .

Жаңаша оқыту жүйесінде үйренуші – бұрынғы ұғымдағыдай, әрекетсіз, енжар тұлға емес, ол оқыту үрдісіне толық, белсенді түрде қатысатын, тілді үйренумен ғана шектелмейтін, азамат ретінде қалыптасуға бүкіл қабілет-қарымын жұмсайтын белсенді тұлға.

Қазақ тілі сабағында әдістерді тиімді пайдалану арқылы студенттердің білімге деген қызығушылықтарын арттыру, терең ойлау қабілетінің белсенділігін қалыптастыру, оқытудың жаңа технологиясы арқылы жүзеге асып келеді.

Бұл бағдарламаны жетілдіруде, оны практикада қолдануда, өте тиімді ғылыми негіз ретінде Л.С.Выготский, Д.Дьюи, Ж.Пиже еңбектері тілді үйретушілерге орасан зор көмек көрсеткенін атауға болады. Жоғарғы белсенділікті дамыту бағдарламасы әлемнің әр түкпірінен жиналған ғалымдардың, педагогтардың, психологтардың еңбектері негізінде үздіксіз жетілу үстінде. Сын тұрғысынан ойлауды дамытуды жүйеге келтіруде, негіздеуде Ч.Тэмпл, Дж.Стилл сынды ғалымдардың еңбектерінің маңызы зор екенін ғалымдар, оқытушылар, ұстаздар айтып жүр.

Жоғарғы белсенділікті дамытумен қатар «Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» бағдарламасының негізгі ерекшелігін Роза Бекмұханбетова дұрыс көрсеткен. Ол: «Оқушыларды өз ойын еркін жеткізуге дайындайтындығымен; сабақты өткізу барысында стратегиялардың барлығы үш кезең арқылы жүзеге асатын тиімділігімен; оқытушының сапалы сабақ өткізуіне мүмкіндік туғызу; оқыту мен ұйымдастырудың тиімді әдіс-тәсілдерінің молдығымен; ғылыми-теориялық тұжырымдамаларының тереңдігімен» – ерекшеленетінін дұрыс байыптай білген [5.,4-бет.] .

Сын тұрғысынан ойлану сабақтарында оқыту, студенттерге үйрету емес, студенттердің үйренуіне көмектесу жүзеге асырылады. Бұл жүйе оқытуды жаңаша ұйымдастыруды, озық тәжірибелерді қолдануды қажет етеді. Ұжымдық іс-әрекет білім игеруде ортақ қарым-қатынас құралына айналады. Білім алу, тілді игеру оқытушы көмегімен студенттердің білім деңгейіне қарап сараланып, студенттердің өз еркімен жүзеге аса бастайды.

Қазіргі оқытылатын пәндер студенттердің болашағы, таңдайтын мамандығына қарай бағыттталып, мақсатты білім беру ісіне назар аударылууда. Білім мен тәрбие берудегі мемлекеттік істің ең маңыздысы – жеке, шығармашылық тұлға қалыптастыру. Кәсіпке дайындау, мақсатты білім беру – тұлға дамуын жүзеге асыратын мәселелер.

Қазіргі кезеңнің ең басты ерекшеліктерінің бірі ретінде жеке тұлғаның көзқарастары мен болмысына көңіл қоюдың артуын атап өту керек. Бұл жерде студенттің білімді өздігімен игеруіне басты күш жұмсалуды керек. Мұндай әрекетте студентті тыңдай білу, студенттің пікірін бағалау үлкен маңызға ие болады.

Білім беру жүйесінде әр пәннің өзіндік ерекшеліктері, өзіне тән қиыншылықтары болады. Студенттің сапалы білім алуына, сол пәннен алынатын міндетті білім дағдыларын меңгеруіне дұрыс бағытта жол ашу үшін, әр пән оқытушысы сол пәннің өзіне тән ерекшеліктеріне, сол пәнге тән оқыту принциптеріне баса көңіл бөлгені жөн. Оқу орыс тілінде жүретін топтарда қазақ тілін оқытын студент өзіне таныс емес тілдің дыбыстық құрамын, дыбыстардың айтылу нормасын, дыбыстардың айтылу нормасын, дыбыстық заңдылықтарын, оның грамматикалық құрылысын игеруге, ойын еркін жеткізуге, басқаның сөйлеуін түсінуге, жеткілікті дәрежеде сөздік қорын меңгеруге тиісті және қазақша сөйлеуге жаттығып, қазақ тілінде қарым-қатынас жасай алуы қажет.

Қазақ тілін басқа аудиторияда оқыту барысында қазақ тілінің өзіндік басты ерекшеліктерін назарда ұстауымыз қажет. Қазақ тілі сөз жасау жағынан жалғанбалы (аглютинативті) тілдер тобына жататыны белгілі. Сол себептен де қазақ тілінде жұрнақ түрлері көп, сонымен бірге төрт түрлі жалғаудың беретін өзіндік мағынасы, сөзге жалғану кезіндегі варианттары да жеткілікті. Қазақ тілін оқытуда жақсы нәтижеге жету үшін, мынадай мәселерге басты назар аудару қажет. Ең алдымен студенттің, үйренушінің қазақ тілінен тілдік қорын молайтуға көп күш жұмсауымыз керек. Ол үшін мәтіндерді көп оқып, сөздік жұмыстарын жүргізу – эмоцияны күшейту, жоғары белсенділікті дамыту бағытында жүргізілуі керек. Қазақ тілінде сөздер көп мағыналы және синонимдер мен омонимдерге бай. Мәтін мазмұнын айтуға дағдылану барысында сөздердің мағынасын ажырата білуге, оларды тиімді қолдана білуге үйрету студенттің тілдік қорын байытуда оң нәтижелер береді.

Одан кейін мән берерлік бір мәселе – қазақ тілінде сөйлемдердің орын тәртібі тұрақты екенін ескеріп, берілген сөздер арқылы сөйлем құрауға үйрету. Қазақ тілінде сөйлемді тиянақтап, айтылған ойды тұжырымдап тұратын сөйлем мүшесі – баяндауыш. Баяндауыш негізінен етістіктен болады. Сондықтан студенттерге етістіктің шақтарын, оның жасалу жолдарын меңгерту олардың өз ойын жүйелі түрде жеткізе алуына негіз болады. Басқа тілді студенттерге қазақ тілін үйретуде қазіргі күні үлкен маңызға ие мына мәселелерге де мән берген орынды.

Білім беру мен оқыту тәрбиелеудің үздіксіз процесі. Қазіргі кездегі тіл үйретудегі мақсат – жан-жақты, білімді, өмір сүруге бейім, өзіндік ой-толғамы бар, қабілетті жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұндай жағдайда оқыту кезінде оқытушы білім беруге емес, студенттің, үйренушінің өзінің тілді үйренуіне қызығушылығын арттыруға, тілді үйренуге деген ынтасын күшейтуге бар күшін жұмсауы керек. Міне осы арада жаңаша жаңғыртып оқыту жүйесімен байланыстыру қажеттігі келіп шығады.

Жаңаша жаңғыртып оқыту жүйесінде де үйренушінің жалпы дербес қабілеті де, өзіндік мүмкіндіктері де, шығармашылық болмысын да дамытуға басты күш жұмсалады. Тілді «зорлап» үйретпей қайта әдіс-тәсілдерді түрлендіріп, тіл үйренуге деген қызығушылығын ояту мәселесі басты назарда болуы бүгінгі күннің міндеті. Қазіргі уақытта қарама-қайшылыққа құрылған проблемалық сөйлеу жағдаятының орны ерекше. Басқа тілді студенттерге қазақ тілін үйретуде қарама-қайшылыққа құрылған проблемалық сөйлеу жағдаятын ұйымдастыру барысында студенттің білімін тереңдетуге, ой-өрісін кеңейтуге, олардың тілді үйренуге ынтасын, құмарлық сезімін оятуға көмектеседі, олардың жан-жақты қабілеттілігі мен шығармашылық күшін дамытады және алған білімдерін іс жүзінде қолдана білуге жәрдемін тигізеді.

Қазақ тілі пәні оқытушысының тілді үйрету ынтасы, тапқырлығы студенттің қарама-қайшылыққа құрылған проблемалық сөйлеу жағдаятындағы жұмысты, тапсырмаларды дұрыс орындауына көмектеседі. Мұндай жағдайда тақырыптарды дұрыс таңдау, іріктеп ала білу де маңызды. Сонымен бірге студенттердің сұранысын, қабілетін есепке алып отыру да табыс кілті болып табылады.

Қай топта болмасын студенттің тілді білу деңгейін анықтаған соң, олардың тілді білу дәрежесіне қарай әр түрлі тапсырмалар ұсынылады. Қазіргі уақытта батырлар, хандар, билер, ақын-жазушылар туралы тақырыпты көп ұсына берудің қажеттігі азайды. Қазақ тілі сабағында аталған

тақырыптарды қайталай-қайталай, 1-сыныптан бастап ұсынамыз деп үйренушілерді жалықтырған жағдайымызды жасырудың қажеті жоқ. Сондықтан мүмкіндігінше қоғамымыздың даму бағытындағы, әлемдік мәдениет, өнер қайраткерлері туралы тақырыптар, студенттің қызушылығына қарай жұмыс түрін ұсынуды бір сәтке де ұмытуға болмайды.

Өзге тілді үйретуде студенттің өз күшіне сенуі – белсенділіктің көзі болып табылады. Сондықтан берілетін тапсырмалар үйренуші үшін өте қызықты, және өзінің серіктесімен қарым-қатынас жасауын, байланысқа түсудің қажетті жағдайын тудыруға әсер еткенде ғана студенттің, үйренушінің белсенділігі артады. Оларға жаңаша жаңғырту жаттығуларын, қызықты ойын ұйымдастыруды, бір проблемалық сөйлеу жағдаятында мәселе шешуді ұсына отырып, оны шешу арқылы үйренушілердің мұндай тапсырмаларға қанағаттану сезімін оятқанда ғана оқу процесінде студент-үйренуші белсенді жеке тұлғаға айналады.

Тілді үйретуде қызықты ойындар, бір проблемалық сөйлеу жағдаятында мәселе шешу арқылы үйренушілердің қанағаттану сезімін оятқанда ол белсенді тұлғаға айналатындығы туралы айта келіп, белгілі ғалым Қ.Қадашева жеке тұлғаның лингвистикалық шығармашылық белсенділігіне мыналарды жатқызады:

Ғалым-әдіскер Қ.Қадашеваның айтуынша жеке тұлғаның шығармашылық белсенділігіне шет тілі және ана тілін өзге тіл тұрғысында оқыту оқыту жүйесінде кеңінен қолданыла бастаған әдіс екендігін айтып оған ерекше назар аударады.

Тілді үйрену, үйрету процесінде заман тынысына ерекше назар аударылуы керек. Қай кезеңде де «мен» деген сезім ең қасиетті нәрсе. Үйренуші «мен» деген сезімін қорғау үшін барлық белсенділігін пайдаланады. Қазіргі уақытта үйренуші өзін іскер, жігерлі, әрекетшіл көрсету ұғымы алдыңғы орынға шықты.

Әдебиеттер тізімі

- 1.Қадашева Қ. Қазақ тілін оқыту әдістемесі, Алматы, 2015, 176 б.
- 2.Қасымбеков Ә.Қазақ тілі мен әдебиетін оқытуды жетілдірудің кейбір жолдары, Алматы, 1989, 144 б.
- 3.Сабақ беру тиімділігін арттыру жолдары, Алматы, 2009, 144 б.
- 4.Әміреев Н.Оқытудың кредиттік жүйесінде студенттердің өздік жұмыстарын ұйымдастырудың әдістері., Қазақ тілі мен әдебиеті, №12, 2016.
- 5.Бекмұханбетова Р. Тіл сабағында қолданылатын жаңа әдістер. Қазақ тілі мен әдебиеті, №8, 2015.

ӘОЖ 371.1

С. Өтелбаева

Қостанай облыстық Ы.Алтынсариннің мемориалдық музейі
Басшысының ғылыми жұмыс жөніндегі орынбасары

АҒАРТУШЫ, ЖАЗУШЫ СПАНДИЯР КӨБЕЕВТІҢ МҰРАСЫН ЗЕРТТЕУДЕГІ ЖАҢА ДЕРЕКТЕР

Спандияр Көбеев жайында алғаш зерттеу жазған ғалым Серік Қирабаевтың диссертациялық еңбегі болды. Серік Қирабаев: «Жазушылық және педагогтік творчествосын Ұлы Октябрь Социалистік революциясынан көп бұрын бастағанмен, С.Көбеевтің халықтық қызметінің бағалануы тек совет жылдарында ғана. Одан бұрын оның творчествосына арналып әдеби, сын мақалалар, т.б. еңбектер жазылған емес. 1913 жылы басылған «Қалың мал» романы жөнінде де ешбір баспасөз жөні түзу бір мақала басқан жоқ. Сол кезде газет-журнал маңына көбірек орналасып алған буржуазияшыл-ұлтшыл оқығандар қазақтың тұңғыш романы туралы қайткенде де үндемей қалуға тырысты. «Айқап» журналы С. Көбеевтің жаңа шыққан кітаптары жөнінде қысқа хабарлар ғана басумен шектелді» деп жазды. [1.10]

Ғалым-педагог Ескендір Сәдуақасовтың зерттеуіне сүйенсек, ол: «Спандияр Көбеев шығармаларының дені Қазан революциясының қарсаңында жазылды. Дегенмен, оның шығармалары туралы сол кездегі сыншылар, әдебиетшілер, жалпы қазақ оқығандары жұмған аузын ашпады. Тек «Айқап» журналында ғана оның жаңа шыққан кітаптары туралы қысқа-қысқа хабарлар басылды. [1.7 б.].

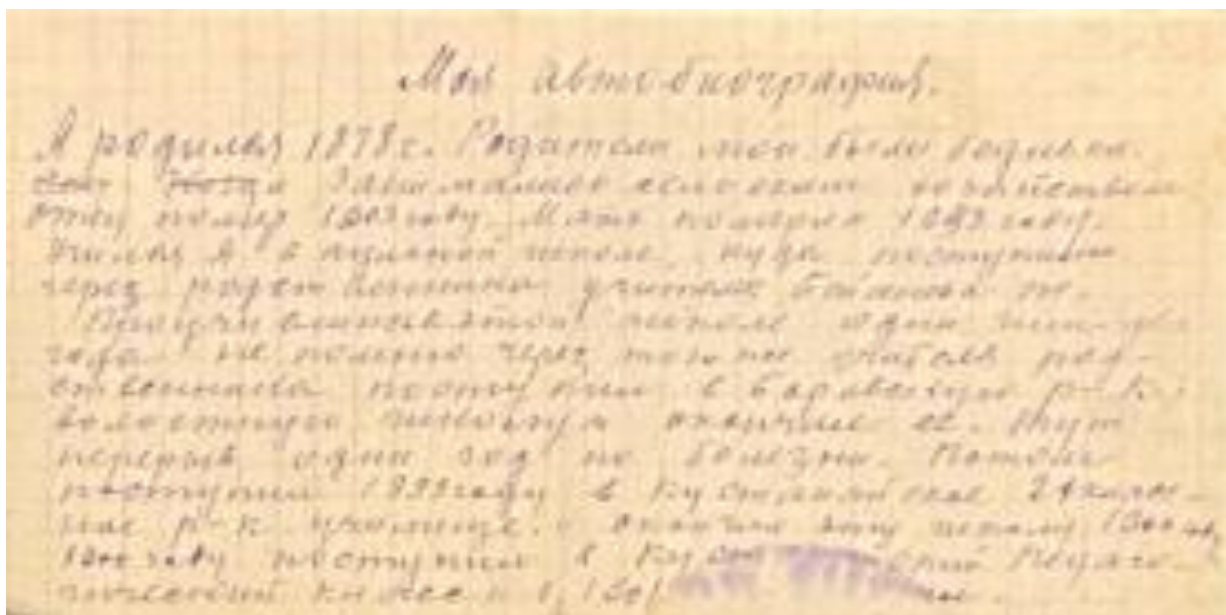
«Айқапта» С.Көбеев кітаптарына берілген ондай түсінік хабарлар жаңа кітаптар жөнінде қысқа мәліметтер беріледі.

Ғалым, жазушы Мәлік Ғабдуллиннің зерттеу мақаласының негізінде біз «Қалың мал» романын 1908 жылы жазылғанын біліп отырмыз. Міржақып Дулатұлының «Бақытсыз Жамал» романынан 1910 жылы шыққан. «Қалың мал» романы белгісіз себептермен 1913 жылы ғана баспадан шығуына байланысты Міржақып романына кейінгі шыққан көлемді көркем туынды болып саналып отыр.

М.Ғабдуллин: «Алғашында мектеп балаларына керекті шығармаларды, яғни оқу құралдарына лайықты шығармаларды аударып, кейін 1908 жылы «Қалың мал» романын жазады: 1910 жылы Крыловтың мысал өлеңдерінің бірсыпырасын аударып, «Үлгілі тәржімә» деген атпен бастырып шығарады; 1912 жылы мектеп оқушыларына арнаған «Үлгілі бала» деген оқу құралын (хрестоматия) бастырады. 1908 жылы жазылған «Қалың мал» романы 1913 жылы басылып шығады [3.254]. Сөйтіп, қазақ әдебиетінің даму тарихында тұңғыш роман жазылады, дәлірек айтқанда, Спандияр қазақ әдебиетіндегі проза жанрының ірге тасын қалады» деп жазды. Бұдан қазақ әдебиетінің даму тарихында тұңғыш роман жазылып, дәлірек айтқанда, Спандияр қазақ әдебиетіндегі проза жанрының ірге тасын қалағанын аңғарамыз. Сонымен қатар, зерттеуші Мәлік Ғабдуллин: «Спандияр Көбеев – 1903 жылдан бастап, осы күнге дейін өзінің барлық саналы өмірін, күшін, білімін халық ағарту ісіне, оқытушылық жұмысқа арнаған адам. Ол «Қалың малдан» басқа көлемді көркем шығарма бере алмаған жазушы» деп жазады. [3-254].

Спандияр «Қалың мал» романын жазған кезде қазақтың ақындары шығармасында, баспасөз бетінде халыққа түсініксіз, жат, ескі араб, парсы, шағатай тілдерінің сарқыны бар еді. Ал Спандияр өзінің романын қазақ тілінде, қазақтың нағыз әдеби тілінде жазды. Халықтың негізгі сөздік қорын, сөздік құрамын, халықтың сөз мәдениетін, сөзді кестелеу әдісін сарқа пайдаланып жазды. Мұнысы жаңалық еді, оның кітабы бұқараға түсінікті болып шықты [2.376].

С.Көбеев жайында бірқатар зерттеу мақалалар, еңбектер басылып шыққан. Атап айтқанда, жазушының әдебиеттік еңбегі мен шығармалары жөнінде М.Әуезовтың «Орыс реализмінің дәстүрі мен қазақ әдебиеті», С.Мұқановтың «Жазушы педагог» деген мақалаларында, Б.Шалбаевтың «Қазақтың алғашқы романы» деген мақаласы мен «Қазақтың революциядан бұрынғы прозасы мен романының тарихы» деген кітапшасында, С.Қирабаевтің «Қазақтың тұңғыш романы» деген мақаласы мен «С.Көбеевтің жазушылық қызметі» (қолжазба) деген диссертациясында, С.Көбеевтің өзінің «Орындалған роман» атты шығармасында, орта мектеп оқу кітаптарында айтылған. Спандияр Көбеев – 1903 жылдан бастап, осы күнге дейін өзінің барлық саналы өмірін, күшін, білімін халық ағарту ісіне, оқытушылық жұмысқа арнаған адам. Мәлік Ғабдуллин ағартушы жайындағы мақаласында «1950 жылы «Орындалған арман» деген атпен мемуарлық көлемді шығармасын жазып, баспаға берді. Кәзір «Педагогика мәселелері» деген педагогикалық еңбек жазып жүр. Біз бұдан Спандияр Көбеевтің оқытушылық саласымен белсенді шұғылданған жан болғанын аңғарамыз. [3.253б].

Спандияр Көбеевтің өз қолымен жазған өмірбаяны (Алтынсарин музейінің ғылыми қорынан алынды). Зерттеушілер, негізінен, жазушының өмірбаяндық мәліметтерін, «Орындалған арман» кітабы бойынша алған. Мұны алғашқы спандияртанушы Серік Қирабаев та өз зерттеу еңбегінде атап көрсетеді. С.Көбеев 1953 ж. 22 маусымында жазған хатында да осылай ұсынған. Шәкірті Төлепберген Сейітқалиевтің 1981 жылы жазған қолжазбасы Қостанай облыстық тарихи өлкетану музей қорында сақталған.

Коммуна мектебіндегі (1923 ж.) ұстазы туралы естелігінде: «Жетім балаларға үнемі ерекше көз салып, қамқоршылық жасайтын. Инфекциялық тері, көз ауруларына дәрі-дәрмек іздеп, дәрігер

Қарабаев Мұхамеджаннан керекті дәрі-дәрмектерді өзі алып келетін. Ауру балалардың жаралы денелерін жуып, құрғатып, аптекадан әкелген дәрілерін жараға жағып, шүберекпен орап тастайтын», – дейді.

Спандияр Көбеев осындай құрметті қонақ ретінде сапарларға шақыртылған. Мәскеу қаласына барған сапары жайындағы Мәриям Хакімжанова айтқан жазушы жайындағы естелікті С.Көбеевпен 20 жылдай бірге қызметтес болған белгілі ұстаз Ахметқазы Шотаев өз естелік мақаласында былай жазады: «Москвада қазақ халқының өнер қайраткерлерінің онкүндік декадасы болды. Осы декадаға Қостанай облысынан Спандияр Көбеев те қатынасқан. Бір күні Москвадағы Лихачев атындағы автозаводты аралап жүргенімізде, сол автозаводтың партком секретары С.Көбеевті құшақтап, бетінен сүйіп: «менің қымбатты ұстазым, досым» деп зор құрметпен қарсы алып, сәлемдесіп, қонақ қылды» Мәриям Хакімжанова С.Көбеевтің астана жұртшылығына да аты белгілі, құрметті ұстаз екеніне қайран қалғанын есіне алады.[6.3].

Мына жерде еш жерде жарияланбаған құнды фотоқұжат – Спандияр Көбеев Нұрхан Ахметбековпен бірге 1950 жылы түскен суреті (*тарихи-өлкетану музейінің ғылыми қоры*).

Мына суретте Спандияр Көбеевтің шәкірті, белгілі мүсінші, қазақтың тұңғыш кәсіпқой мүсіншісі, Қазақстандағы ұлттық монументалды өнердің негізін салушылардың бірі, Қазақстанның халық суретшісі Хакімжан Наурызбаевтың жазушы мүсінін жасау барысын бейнеленген. Бұл суреттің түпнұсқасы Қостанай облыстық тарихи-өлкетану музейінің ғылыми қорында сақталған. Суретте Х.Наурызбаев өз қолымен «Герою проведения Учителю моему посвящаю Ваш ученик Х.Наурызбаев 12.VII.1953 г.» деп мүсінші қолын қойып қалдыруы табылған түпнұсқа фотоқұжаттың құндылығын арттырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Садуақасов Е.С 15 С. Көбейұлының мұралары. Алматы: Қазақ университеті, 1991, - 144 бет.
2. Қирабаев, С. Спандияр Көбеев [Мәтін] : өмірі мен жазушылық қызметі / С. Қирабаев. - Алматы : Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы, 1958. - 160 б.
3. Мәлік Ғабдуллин еңбектерінің он бір томдық жинағы. М35 Алматы, 2018. VII том: Ата-аналарға тәрбие туралы кеңес, Қазақ әдебиеті (орта мектептің 9-сыныбына арналған оқулық), - 372 бет.

4. Кенжебаев Б., Ояну дәуірінің әдебиеті (Қазақ халқының XX ғасыр басындағы демократ жазушылары) 2-том, Алматы, 2008 «Ел-шежіре» баспасы
5. Орындалған арман [Мәтін]: романдар мен мысалдар / С. Көбеев. - Алматы : Жазушы, 1988. - 272 б.
6. Шотаев, А. Абзал ағартушы, тұңғыш жазушы. Ұстаз естелігі [Мәтін] : [С. Көбеев туралы] / А. Шотаев // Қазақстан мұғалімі. - 1973. - 1 январь. - Б. 3.
7. Астық пен кен өлкесінде. Атақты адамдар өмірі. 8 кт.: Естен кетпес бейнелер Мәриям Хакімжанованың естеліктері, арнау өлеңдері. /Құраст: О. А. Қозыбаев, М. Д. Қожахметова - Алматы: РГЖИ «Дәуір». Международный фонд имени Кунаева. 1995 г. Кн.VIII - 224с.

УДК 377.8

Г. А. Попова

преподаватель КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области,
Костанайская область,
г. Костанай

АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ТЕОРЕТИЧЕСКОГО И ПРАКТИЧЕСКОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация: в статье затрагивается актуальная проблема современной педагогической науки и практики, активизация познавательной деятельности обучающихся. Раскрывается опыт работы по использованию на теоретических и практических занятиях активных методов обучения, которые позволяют привлечь внимание студентов и сделать учебный процесс более интересным и эффективным, что способствует формированию современного мышления при подготовке специалистов педагогического профиля.

Аңдатпа: Мақалада қазіргі педагогикалық ғылым мен практиканың өзекті мәселесі, білім алушылардың танымдық іс-әрекетін жандандыру қозғалады. Теориялық және практикалық сабақтарда оқытудың белсенді әдістерін қолдану бойынша жұмыс тәжірибесі ашылады, бұл студенттердің назарын аударуға және оқу процесін қызықты әрі тиімді етуге мүмкіндік береді, бұл педагогикалық бейіндегі мамандарды даярлау кезінде заманауи ойлауды қалыптастыруға ықпал етеді.

Ключевые слова: познавательная деятельность, двусторонний процесс, атмосфера сотрудничества, методы активного обучения, метод проектов.

Түйінді сөздер: танымдық іс-әрекет, екіжақты процесс, ынтымақтастық атмосферасы, белсенді оқыту әдістері, жобалар әдісі.

Вопросы активизации познавательной деятельности обучающихся относятся к числу наиболее актуальных проблем современной педагогической науки и практики. Реализация принципа активности в обучении имеет большое значение, т.к. обучение и развитие носят деятельностный характер, и от качества учения как деятельности зависит результат обучения, развития и воспитания будущего специалиста.

Идея активизации познавательной деятельности имеет большую историю. Еще в древние времена было известно, что умственная активность способствует лучшему запоминанию, более глубокому проникновению в суть предметов, процессов и явлений. В основе стремления к побуждению интеллектуальной активности лежат философские взгляды Сократа и Пифагора. Интересные суждения об активизации познавательной деятельности можно найти в работах Я.А.Коменского, И.Г.Песталоцция, Ж.Ж.Руссо, К.Д.Ушинского. Разработкой методов активизации познавательной деятельности занимались такие педагоги как С.Т. Шацкий, Г.Т. Яговичский, Д.Н. Богоявленский, А.М. Матюшкин и др.

Исходя из анализа педагогической литературы можно констатировать, что «активизация познавательной деятельности» - это двусторонний процесс, который затрагивает и деятельность обучающегося, и деятельность преподавателя. Действия преподавателя включают в себя выработку дидактических условий, методов и средств обучения, активизирующих познавательные процессы студентов – внимание, восприятие, память, мышление, и способствующих развитию познавательной активности, инициативности и самостоятельности.

Сегодня я хотела бы поделиться с вами своим небольшим опытом активизации познавательной деятельности на занятиях теоретического и практического обучения. Как мы знаем, основная цель обучения – это формирование новых знаний, умений и навыков у студентов. Однако чтобы достичь этой цели, необходимо привлечь их внимание и заинтересовать. Для того чтобы активизировать познавательную деятельность, в своей работе использую следующие методы:

1. Проблемно-ситуативный метод. Этот метод заключается в том, что обучающимся предлагаются конкретные задачи, которые они должны решить. Таким образом, они становятся более заинтересованными и активно участвуют в учебном процессе.

2. Интерактивные методы, которые позволяют обучающимся активно участвовать в учебном процессе, общаться друг с другом, обмениваться мнениями и опытом. Это групповая работа, дискуссии, игры и т.д.

3. Метод проблемного моделирования. Этот метод заключается в том, что студентам предлагается решить конкретную проблему, которая возникает в реальной жизни, таким образом, они могут применить свои знания и навыки на практике.

4. Метод проектов. Данный метод позволяет обучающимся самостоятельно выбирать тему проекта и разработать его с помощью педагога. Это позволяет студентам проявить свою творческую инициативу и интерес к изучаемому предмету.

5. Метод кейс-стади. Кейс-стади – это метод, при котором студентам предлагается изучить конкретную ситуацию или проблему и разработать план её решения. Это позволяет студентам практиковаться в решении реальных задач и применении теоретических знаний на практике.

Для проявления познавательной деятельности, создаю такие условия, которые способствуют:

- созданию атмосферы сотрудничества и доброжелательности;
- созданию «ситуации успеха» для каждого обучающегося;
- включению студентов в активную деятельность, коллективные формы работы;
- использованию элементов занимательности, нестандартности при изучении материала;
- использованию проблемных ситуаций;
- практико-ориентированной направленности изучаемого материала.

Используемые формы и методы активного обучения достаточно эффективно решают целый ряд задач, которые трудно достигаются в традиционном обучении:

- формируют не только познавательные, но и профессиональные мотивы и интересы, воспитывают системное мышление;
- учат коллективной мыслительной и практической работе, формируют социальные умения и навыки взаимодействия и общения, индивидуальному и совместному принятию решений, воспитывают ответственное отношение к делу, социальным ценностям и установкам, как коллектива, так и общества в целом.

С целью активизации познавательного интереса, творчества, расширения кругозора студентов на своих занятиях использовала такой прием как "Педагогическая мозаика" (5 минут), в которой принимали участие (по очереди) все студенты. Обучающиеся самостоятельно готовили материал об известных педагогах, подбирали и знакомили с произведениями живописи и музыки, раскрывающими сущность и красоту природы (гр. В-22 по дисциплине «Характеризовать взаимосвязь природных явлений и процессов»), о людях с ограниченными возможностями, добившихся успехов в жизни (гр. В-31 по дисциплине «Основы инклюзивного обучения»).

Для организации процесса самостоятельной проработки темы применяла метод «Автобусная остановка», который учит обсуждать и анализировать заданную тему в малых группах с использованием минимума материала: листов большого формата, фломастеров. Студенты разбиваются на группы по числу вопросов (не более 5) и в течение определенного времени в группах обсуждается вопрос и записываются ключевые моменты. Далее по команде группы переходят на другую остановку, знакомятся с имеющимися записями и дополняют их и так далее. Пройдя круг, каждая группа презентует результаты работы по своему вопросу.

С целью проверки качества усвоения знаний, для привлечения и поддержания внимания в процессе изложения нового материала, а также ранее пройденного, как основы понимания новой темы использую интеллектуальные игры, такие как «Что? Где? Когда?», «Своя игра», «Ромашка», решение ребусов и кроссвордов. Участвуя в игре, студент вынужден вспомнить существенные признаки, характеристики изученных тем. Как занимательная форма проверки знаний кроссворды способствуют повышению учебной мотивации, интереса к изучаемой профессии. Дидактические интеллектуальные игры хороши тем, что развивают умственные способности, концентрацию внимания, активизируют память, процессы самообразования. Занятие с использованием педагогической игры, как правило, носит активный увлекательный характер.

Неотъемлемой частью эффективного образования является метод проектов, который даёт студентам возможность заниматься интересно, создает условия для активизации личностного потенциала, индивидуализации освоения знаний, коллективных форм их применения. Мною замечено, что использование метода проектов изменяет позицию студента, которые перестают быть простыми исследователями, а становятся творческими, активными участниками учебного процесса. Результатом использования данного метода стало участие 15 студентов группы В-12 в Фестивале мультимедийных проектов, 3 из 7 проектов получили призовые места.

Пока опыт использования активных методов обучения у меня не большой, но открытое занятие по модулю ПМ 01 в группе В-12, показало, что нетрадиционные формы обучения у студентов вызывают живой интерес. На занятии обучающиеся показали достаточно хорошие теоретические знания, самостоятельность в выборе посильного задания и в поиске правильного варианта решения, умение работать в команде над проектом, осуществлять самооценку и взаимооценивание.

В результате использования активных методов в учебном процессе повышается эмоциональный отклик студентов на процесс познания, мотивацию учебной деятельности, интерес на овладение новыми знаниями, умениями и практическом их применении. Поэтому, использование разнообразных методов обучения позволяет привлечь внимание студентов и сделать учебный процесс более интересным и эффективным. Что способствует формированию современного мышления при подготовке специалистов педагогического профиля.

Список литературы

- Бордовская Н.В., Даринская Л.А., Костромина С.Н. Современные образовательные технологии. М.: Кнорус, 2011. 269 с.
- Кругликов В.Н., Платонов Е.В., Шаранов Ю.А. Методы активизации познавательной деятельности. С.-Пб.: Знание, 2006. 190 с.
- Панина Т.С., Вавилова Л.Н. Современные способы активизации обучения: учебное пособие.- М.: Академия, 2006.-175с.

УДК 311.7

Д. Б. Рахимбердина

студент, «М.О.Әуезов атындағы педагогикалық коллежі» КМҚК,
Абай облысы әкімдігінің басқармасы,
Абай облысы,
Семей қ.

ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҮДЕРІСТЕ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Түйін: жастарға рухани тәрбие беру және осы мақсатта ұлтымыздың ұлы ғұламаларының рухани мұраларын жаңғырту.

Аңдатпа: Қазіргі кездегі Альфа ұрпағының қоғамдағы мінез-құлқын бақылау негізінен алаңдаушылық тудыруда. Осы ретте білім алушылардың бойында тұлғалық, ұлттық құндылықтарды сіңіру басты орында болуы тиіс.

Аннотация: наблюдение за поведением нынешнего поколения Альфа в обществе вызывает в основном озабоченность. При этом на первом месте у обучающихся должно быть привитие личностных, национальных ценностей.

Abstract: observation of the behavior of the current Alpha generation in society is mainly of concern. At the same time, the first place for students should be the instillation of personal, national values.

Кілт сөздер: ұлттық құндылық, педагогикалық үдеріс, ұлы тұлғалар, мұра, дағды.

Қазіргі кезеңде ұстаздар қауымының алдында тұрған міндет – жастарға рухани тәрбие беру және осы мақсатта ұлтымыздың ұлы ғұламаларының рухани мұраларын жаңғырту, рухани құндылықтарымызды басшылыққа алу. Келешек ұрпақты жан-жақты оқытуға, тәрбиелеуге аса назар аудару, білім алушыларды баптап өсірер, ауқымды оқу- тәрбиелік шаралар өткізу заманның ғана емес, болашақтың талабы болып тұр. Себебі рухани жандүниесі бай, халқын сүйген, ата-баба жерін қадірлейтін ұрпақ қана болашағымыздың тірегі бола алады. Қазіргі кезеңде 21 ғасыр дағдысын дамыту керек деп жүріп құндылыққа бағытталған дағдылар, оқу-тәрбие жұмысын ұмытпауымыз керек.

Тұлғаның дамуы – өте күрделі, ұзақ және қарама-қайшылыққа толы процесс. Өйткені тұлғаның дамуы қарамақайшылықтар күресінен туындайды. Білім алушы үшін мұғалімнің жеке тұлғасы, оның қарым-қатынасы және диалогқа дайындығы ерекше маңызды. Бүгінгі балалар ата-аналарына

қарағанда психикалық жағынан әлсіздеу. Олар ақыл айтқанды емес, тең дәрежеде сөйлескенді ұнатады. Қазіргі жастарды соншалықты алыс болашақпен қорқыта алмайсыз. Керісінше, ағылшын тілін үйренсең, еш қиындықсыз сүйікті YouTube блогеріңмен түсінісе аласың деген ынталандыру оларды елдіктің мүмкін. Қазір геймификация мен эдьютеймент үрдісі (ойната отырып үйрету) қарқын алуда. Ұстаз деген олар үшін дамуға, әлемді тануға ынталандыратын, жетелей білетін ересек адам. Бүгінгі таңда жас ұрпақты өз халқының тарихын, тегін, салт-дәстүрін, тілін, білімін, адамзаттық мәдениетті, адами қасиетті мол терең түсінетін шығармашылық тұлға етіп тәрбиелеу – өмір талабы, қоғам қажеттілігі. Яғни, білім заңында әрбір азаматтың білім алуға құқықтығын негізге ала отырып, оқушы бойына ұлттық құндылық қасиеттерін қалыптастырып, құрметтеуге тәрбиелеуде дидактикалық шарттар яғни оқыту, тәрбиелеу, дамыту, қалыптастыру үрдісін жан-жақты қамту қажеттілігі туындайды. «Мені таң қалдырыңыз» - бүгінгі балалар жақсы қабылдайтын жаңа білім беру технологияларының негізінде жатқан ұран осы. Еліміздегі бүгінгі оқушылар нарықтық реформа және өзге де қоғамдық қатынастар жағдайында өскен ұрпақ. Ұлттық құндылықтар бұл жастардың құндылық бағыттылығына қалай да болса, бір әсерін тигізеді. Қазіргі ұстазға қойылған негізгі талап бала санасында қай кезде де сапалы білім алдыңғы қатарлы әлеуметтік құндылық болып есептелетінін сезіндіру. Сапалы білім алу мен ұлттық құндылықтарды сіңіру арқылы ғана өзгеріп жатқан өмір жағдайларына дағдыландыру.

Қазақ ақын- жазушылардың шығармаларын сабақта қолдану, жоспарлау оқушының тілге деген ынтасын арттыруды, қызықтыруды көздейді. Дегенмен көркем шығармаларды пайдаланудың мақсаты тек қызықтыру ғана емес, сонымен бірге оларды оқи отырып тілден алған білімдерін бекітіп тереңдетеді, ауызша және жазбаша сөйлеулерін дамытады. Оқушының сөйлеуге төселдіретін жаттығулардың құрамына мазмұндама мен шығарма да жатады. Өйкені, олар оқушының ой-өрісін кеңейтеді, тілін дамытады. Мазмұндама жаздыру үшін алдын –ала жұмыстар жүргізіледі. Оқушыға жаздыратын мазмұндаманы арнайы тақырыптарға байланысты (сөздік қорларды қамтитын тақырыптар аясында) қазақ ақын- жазушыларының шығармаларынан үзінділер, өлеңдер, мәтіндерді іріктеу арқылы алуға болады. Сондай-ақ, қазіргі кезде қазақтың түп нұсқадағы сөздері біртіндеп ұмытылуда.

Осы жағдайда М. Әуезов, Ғ. Мұстафин, С. Мұқановтың шығармаларында кездесетін фразеологиялық тіркестердің семантикалық, кейбір грамматикалық, стилистикалық ерекшеліктерін сақтай отырып, оқушыларға мазмұндама, ауызша әңгімелеу секілді тапсырмалар беруге болады. Мысалы, тәң сәрі (ерте), телегей теңіз (мол, ұлан ғайыр), даусы мірдің оғындай (күшті, қатты), терісіне сыймау (ашулану), кіндік кескен жер (туған жер), тұяқ серпіту (йықтау), үйді басына көтеру (айқайлау), шығарда жаны басқа (өте жақсы көру), айды аспанға шығару (таңқалдыру), айды алақанға салу (қатты сыйлау), алдына мал салып беру (қаражатпен көмектесу), аспанмен тілдескен (биік заңғар), бет моншағы түсу (ұялу) т.б. Тілдің байлығы, тілдің сұлулығы, тілдің «өткірлігі дегенімізді» келешек ұрпаққа фразеологизмдерді оқыту арқылы көрсетеміз. Осы арқылы білім алушының сөздік қоры молайып, өз ойын ашық, анық жеткізе алады.

Тарихтағы ұлы тұлғаларымыздың халықтың ауыз әдебиетіне, салт-дәстүрге, әдет- ғұрып пен мәдениетке қосқан үлесі зор. Болашақ педагог ретінде болашақ ұрпақты ұлттық құндылықтарды білім үдерісіне кіріктіре отырып, тәрбиелеу мақсатында Абай Құнанбаевтың, Ыбырай Алтынсариннің, Ахмет Байтұрсынұлының, Мұстафа Шоқайдың Жүсіпбек Аймауытовтың дәйек сөздерін сабақ барысында кіріктіре отырып, ХХІ ғасыр талап етіп отырған дағдыларды, құндылықтарды қалыптастырып, дамытсам деген мақсат алып отырмын.

Ұлы тұлғалардың мұралары және оны оқу-тәрбие процесіне кіріктіру. Әрбір педагогтың басты мақсаты шәкірттеріне өмірлік дағдыға бағытталған білім мен құндылыққа бай тәрбие беру. Ал бұл жағдайда, сабақ барысында ұлы тұлғалардың дәйексөздерін қолдана отырып, білім алушы бойында рухани құндылықтарды, адамгершілік қасиеттерін қалыптастырамыз. Білім беру құндылықтарын сіңіру кезінде білім алушылар білім беру стандартты бекітіп берген дағдыларды игереді. Дағдыларды тарихымызды, әдебиетімізді, тіліміз бен мәдениетімізді меңгеру кезінде кіріктіре отырып дәріптесек, сондай-ақ атақты тұлғалардың, даналардың дәйек сөздерін талдауға мүмкіндік берсек, оқып өскен бала шапшаң ойлайтын, ізденімпаз, тез шешім қабылдайтын, ұшқыр ойлы әрі тіл байлығы, сөз байлығы жоғары болады. Сондай-ақ, қазіргі кездің білім беру үдерісі талап етіп отырған Soft skills дағдысын қалыптастыруға мүмкіндіктер болады.

Еліміздің өркендеп өсуіне, тарихымызға, мәдениетіміз бен тілімізге үлкен үлес қосқан тұлғалардың қазіргі ұрпақты тәрбиелеудегі рөлі зор. Оқушыға дәйексөздер мен өлеңдерді оқытып оны талдау арқылы бала бойында рухани байлықты қалыптастырамыз. Мысалы, Ұлы тұлға Абай Құнанбайұлының «Тегінде адам баласы адам баласынан ақыл, ғылым, ар, мінез деген нәрселермен озады. Одан басқа

нәрсемен оздым ғой демектің бәрі де – ақымақшылық.» [2]. дәйексөзін тәрбие сағаты, әдебиет, қазақ тілі пәндеріне кіріктіре отырып білім беру арқылы оқушыға ақыл, ғылым, ар , мінездің адамның дамуы, алға өрлеуіне қажетті екендігін көрсетеміз.

Ахмет Байтұрсынұлы

Бір адам жас баласын жанына алды,
...Егінші егін еккен жерге барды.
Аралап әр егінді қарап жүрді,
Кез еді пісіп болған егін түрлі.
Бастарын дөңге толған төмен салып,
Бидайлар бейне тағзым етіп тұрды.
...Баланың сол бидайға көзі түсіп,
Білмекке кетті көңіл жөнін сұрап:
...«Айтайын мұның мәнін, балам, саған,
... Өзгесі төмен қарап бүгілгенде,
Ойлама кем екен деп бәрі сонан».
...«Сұқтанба құр сорайған қарасына.
Құдайым өзгесіне дән бергенде,
Бұл бидай дәнсіз қапты арасында.
Бидайлар басы толық иіліп тұр,
Дән берген қожасына сыйынып тұр.
Басында бұл бидайдың дәні болмай,
Кекірейіп, көкке қарап, бүлініп тұр.
«Елде көп бұл бидайдай адам, - дейді,
Тәкаппар, оны халық, жаман, - дейді.
Қалпы емес тәкаппарлық данышпанның,
Тұтынба бұл мінезді, балам», - дейді.

Осы өлең шумақтарын әдебиет, қазақ тілі пәндерінде қолдана оқытсақ болады. Бұл шумақтағы негізгі ойды кез келген сыныптан тыс іс шараларда көрініс ретінде қоя аламыз. Осы арқылы білім алушыларға тәкаппарлықтың адам бойындағы ең жағымсыз қасиеттердің бірі екендігін көрсетеміз.

Ыбырай Алтынсарин -Бір адам он жасар баласын ертіп, егіннен жаяу келе жатса, жолда қалған аттың бір ескі тағасын көріп, баласына айтты: - Анау тағаны, балам, ала жүр, — деп. Бала әкесіне:- Сынып қалған ескі тағаны алып неғылайын, — деді. Әкесі үндемеді, тағаны өзі иіліп алды да, жүре берді. Қаланың шетіне темірші ұсталар бар екен, соған жеткен соң әкесі қайырылып, манағы тағаны соларға үш тиынға сатты. Одан біраз жер өткен соң шие сатып отырғандардан ол үш тиынға бірталай шие сатып алды. Сонымен, шиені орамалына түйіп, шетінен өзі бірем-бірем алып жеп, баласына қарамай аяндап жүре берді. Біраз жер өткен соң, әкесінің қолынан бір шие жерге түседі. Артында келе жатқан бала да тым-ақ қызығып келеді екен, жерге түскен шиені жалма-жан жерден алып аузына салды. Бітегенеден соң және бір шие, онан біраз өткен соң және бір шие, сонымен әр жерде бір әкесінің қолынан түскен шиені он шақты рет иіліп, жерден алып жеді. Ең соңында әкесі тоқтап тұрып, баласына шиені орамалымен беріп тұрып айтты.- Көрдің бе, мана тағаны жамансынып жерден бір ғана иіліп көтеріп алуға еріндің, енді сол тағаға алған шиенің жерге түскенін аламын деп бір еңкеюдің орнына он еңкейдің. Мұнан былай есінде болсын: аз жұмысты қиынсынсаң — көп жұмысқа тап боласың; азға қанағат ете білмесең — көптен де құры боласың, — деді. Бұл мысалды, оқушыларға көрініс ретінде іс-шараларды көрсете аламыз. Осы арқылы білім алушыларға барға қанағат етуді үйретеміз.

Жүсіпбек Аймауытов- Тіл — жанды нәрсе сияқты: тіріледі, өседі, жоғалады. Өнерғылымға аяқ басқан жұрттың тілі өсіп, көбеймек, тілі күшейген жұрт – өнерлі де болмақ. Тілі жоғалған жұрт – әдет-ғұрпынан, мінезінен айырылып, ақырында жұрттығы да жойылмақ. Тілін тірілту, жоғалту – әр халықтың өзінен хәм оқымысты, білімді адамдарынан.[4,158 б.].Жүсіпбек Аймауытовтың тіл туралы дәйексөзін қазақ тілі, әдебиет пәндеріне кіріктіре отырып білім беру арқылы бала бойына ұлтшылдық, намысшылдық қасиеттерін қалыптастырамыз. Осы арқылы келешек ұрпақ тілдің , ұлттың ең басты тірегі мен қазынасы екендігін түсінеді.

Міржақып Дулатов -Өзінің тарихын жоғалтқан жұрт, өзінің тарихын ұмытқан ел — қайда жүріп, қайда тұрғандығын, не істеп не қойғандығын білмейді, келешекте басына қандай күн туашығына көзі жетпейді.Бір халық өзінің тарихын білмесе, бір ел өзінің тарихын жоғалтса, оның артынша өзі де жоғалуға ыңғайлы болып тұрады.[5.]

Бұл дәйексөзді тарих пәнінде қолдана аламыз. Оқушыға өз ұлттың тарихын білмеу, өзін жоғалтқанмен тең екендігін түсіндіреміз. Осы арқылы білім алушының бойында ұлтжандылық қасиетін қалыптастырамыз.

Қорытынды

Білім беру ұйымдарының мақсаты – жас ұрпақтың бойына бала кезінен Отбасында қалыптасқан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық сияқты рухани-адамгершілік құндылықтармен бірге ұлтына деген сүйіспеншілікті арттыратын ұлттық құндылықтарды сіңіре отырып, жан-дүниесі бай, терең ойлы, жауапкершілікті сезінетін қоғамның толыққанды азаматын қалыптастыру.

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауында «...Өзгерісті әрқайсымыз өзімізден бастауымыз керек. Әрбір адам және бүкіл қоғам жаңғыруы қажет. Құндылықтарымыз түбегейлі жаңаруға тиіс... Бабалар аманатына адал болып, оны ұрпаққа табыстау – мен үшін киелі парыз. Жаңа Қазақстан – жаңару мен жаңғыру жолы, бүгінгі буынның болашақ ұрпаққа аманаты»-деп атап көрсетті. [6.].

Педагогтың басты мақсаты тек білім берумен ғана шектелу емес, білім бере отырып тәрбиелеу. Ұлы тұлғалардың нақыл сөздері мен шешкен дауларын оқулықтарға, білім бағдарламаларына енгізу арқылы болашақ ұрпақтың сана сезімінің дұрыс қалыптасуына ықпал ететіндігімізге кәміл сенемін.

Әдебиеттер тізімі

1. «Ұлттық және отбасылық құндылықтарды қалыптастыру» Әдістемелік ұсынымдар.– Астана: Б.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2022. – 3 бет
2. Абайдың қара сөздері 3. Байтұрсынұлы АхметАлты томдық шығармалар жинағы. – Алматы: «Ел-шежіре», – 2013. 1том – 26 бет
4. Уәли Б., Жолдасбай С., Ерланұлы Е. Алаш айтқан асыл сөз. – Алматы: Ел-шежіре ҚҚ, 2016. – 158 бет

ОӘЖ -8

Б. Г. Рахпанова

Оқытушы, «Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК
Қостанай облысы әкімдігі Білім басқармасы
Қостанай облысы,
Қостанай қ.

С.КӨБЕЕВТЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫНЫҢ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ БОЙЫНА АДАМГЕРШІЛІК ТӘРБИЕ ДӘНІН СЕБУДЕГІ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.

Аңдатпа: Бұл мақалада мектеп жасына дейінгі балаларға С.Көбеевтің шығармаларын оқып, талдап және мәнерлеп оқу арқылы әр тұлға бойындағы адамгершілік дағдыларын қалыптастыру туралы айтылған

Аннотация: В данной статье рассказывается о формировании у дошкольников нравственных навыков у каждого человека посредством чтения, анализа и выразительного чтения произведений С. Кобеева

Annotation : This article describes the formation of moral skills in preschool children for each person through reading, analysis and expressive reading of S. Kobeyev's works.

Тірек сөздер: тәрбие, адамгершілік тәрбиесі, шығарма, көркем әдебиет

Бүкіл адам баласының әдеби тілді үйренуінің негізгі көзі – көркем шығарма. Балабақша балаларын көркем шығармамен таныстыру, көркем шығарманы әңгімелету мәселесі барлық бағдарламаларда көрсетілген, тіл дамыту мәселесіне қатысты барлық зерттеулерде, құралдарда бар деуге толық болады, оларды да көркем шығарманың тәрбиелік қызметі де ашылған. Бірақ бұл еңбектерде көркем әдебиетті әдеби тілде сөйлеудің үлгісі, байланыстырып сөйлеудің құралы ретінде қарастырмаған. Шындығында, көркем шығарманың баланы байланыстырып сөйлеуге үйретудің негізгі құралы, үлгісі деп қарау өте қажет. Осы қызметіне қарай көркем шығарма байланыстырып сөйлеуге үйрететін жасанды тілдік орта деп танылды. Сонда балабақша баласы тілді отбасында үйренеді, балабақшада үйренеді, көркем шығармадан үйренеді.

Бүгінгі таңда білім алушылардың сөйлеу мәдениеті жоғары деп айта алмаймыз. Оның бірден бір себебі, көркем әдебиет оқитын білім алушы жоқтың қасы.Қазіргі таңда білім алушылардың әдеби шығармалармен танысуына, көркем шығармалар оқуына уақыт аз, ынта төмен.білім алушылар әдеби көркем шығармаларды оқу арқылы жан-жақты әдемілікті меңгереді, әдемі сөйлеу, өздерін кейіпкерлермен салыстыру, терең ойлау, шығармалардағы оқиғаларды елестету арқылы сыни

ойлайтын дәрежеге көтеріліп, өздерінің ерекшеліктерін қай жерде де байқата алады. Болмыс, бітіміндегі қасиеттерді әдеби кейіпкерлердің әрекеттері мен сөздері негізінде қалыптастыру мүмкіндігі туындайды. Білім берудегі жаңа тәсілдердің орны бөлек, дей тұрғанмен, кітап еш уақытта екінші кезекке өтпеуі тиіс. Сол себепті мен білім алушыларды кітап оқуға баулып отырамын. Екінші жыл жалпы Қазақстан бойынша қабылданған «Кітап оқуға құштар колледжі» жобасымен жұмыс жасап жатырмын. Мен Қостанай жоғары педагогикалық колледжінде «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту» бөлімінде балалар әдебиеті мен мәнерлеп оқудан дәріс беремін. Менің бағдарламам бойынша балалар әдебиеті пәнінен 19- 21 ғасыр аралығындағы ақын жазушылармен таныстырып, олардың шығармаларын оқып талдаймыз. Қазіргі кезде білім алушылардың бойында мейірімділік пен кішіпейілділік азайып барады. Сондықтан мен пәнім арқылы шығармаларды оқып қана қоймай әр кейіпкердің бойындағы жақсы қасиеттерді алуға көмек беремін. Өз дәрісімде мен С.Көбеев ақынның шығармаларын оқимыз. Әр пәнімді өткізген сайын С.Көбеевтің «Үлгілі тәржіме» жинағында басылған мысал өлеңдері « Маймыл мен көзілдірік» , «Аққу , шортан һәм шаян» , «Көл бақа мен өгіз» , « Қарға мен түлкі» , Арыстан мен тышқан» шығармаларын оқып ,талдап қана қоймай тәрбиелік мәнін ашып, қазіргі кезеңмен салыстырамыз. Мысал әнімелердің қайсын алсақ та әр білім алушылардың бойындағы « Маймыл мен көзілдірік» , «Аққу , шортан һәм шаян» талдай отырып, еш уақытта жалқау, еріншек және ергістің соңы еш жақсылылыққа апармайтынын жеткізуге тырысам. Спандияр Крылов мысалдарын ақындығы ұстап , ақындық өнер , өлеңнің үлгісін көрсетейін деген мақсатпен аударған жоқ . Бұл шығармалардағы ой мен идея жазушының бойын да , ойын да билеп , аудармасқа амалы болмағандықтан аударды: халыққа надан болмау және сауаттылыққа игі ой салу мақсатымен аударды. Сонымен бірге Спандияр ағамыз педагогтарға арнап журнал, газеттерге өзінің тәжірибесімен бөліскен, ақыл кеңесін айтып отырған. С.Көбеевтің педагогикалық мұрасындағы «Балаларды оқуға ынталандыру туралы», «Балаларды мәдениеттілікке тәрбиелеу», «Оқу тәрбие жұмысын қалай ұйымдастырдык», «Оқушылардың білімін дұрыс бағалайық», «Кітап оқу» және т.б мақалаларының педагогтар үшін маңызы зор. Сондай –ақ қаламгердің жас ұрпақты адамгершілікке, еңбексүйгіштікке үндейтін шығармаларына мін жоқ.

Студенттердің шығармашылық қабілетін дамыту жолдарын үш кезең арқылы жүзеге асыруға болады. Бірінші кезең – жаңаны, тың нәрсені дамыту, түпкі идеяны табуға ұмтылу. Бұл кезеңде әдеби шығармашылық тапсырмалар беріліп, төмендегідей талаптар бойынша жұмыс жүргізіледі: шығарманы бөлімдерге бөліп, тақырыбын жазып келу; кейіпкер тобын ажыратып, олардың арасындағы шиеленісті түсіндіру; шығарма мазмұнына сай қанатты сөздерді ойлап жазу; әңгіменің белгілі бір бөлімінің көркемдік ерекшелігіне талдау жүргізу.

Мен өз дәрісімде көбінесе мына үлгіде студенттермен шығармаларға талдау жүргіземін:

Тақырыбы:

Мазмұны:

Сюжеттің өрбуі:

Композициясы:

Кейіпкерге мінездеме:

Көркем сөз:

Тәрбиелік мәні:

Ол тәрбие мәселесі жөнінде көптеген мақалалар жазған, оның мақалалары республикалық газет журналдарында басылып отырған. Қоғамда болып жатқан жаңалықтарға баспасөз арқылы үзіндік үн қосқан. С.Көбеевтің мұражай қорындағы қолжазбаларына зер салсақ, ол бала тәрбиесіне аса зор мән берген. Ата –ана баласының кіммен, қалай ойнап жүргеніне дейін бақылап отыруы керек. Баланы жақсылап, тәрбиелеп өсірсек, ол біздің болашақ бақытымыз, қуанышымыз, егер балаға жасында қарамай, бетімен өскен болса- ол бізге зор қайғы қасірет, кейде көз жасын іркіуге де тура келеді,- деп «Балаланың үй тәрбиесі» мақаласында жазған. Осы мақалалары әр педагогтың ойланып, толғанып, өз жұмысына оң көзімен қарауға ақыл кеңес береді .

С. Көбеевтің Крыловтан аударған «Үлгілі бала» жинағында басылған әңгімелерін де оқып талдаймыз.

Мысалы: «**Атасы мен немересі**» Киноны қарап болғаннан кейін білім алушыларға сыни тұрғыда қарап талдауларын сұраймын.

- Адами құндылықтың қандай қасиеттерінің жоқ екенін байқадық?
- Қазіргі заманмен салыстырайық?
- Егер сендер осы баланың орнында болсаңдар не істер едіңдер?- деп талдау жасаймыз.

Сонымен бірге «Қайырымды бала» , « Біздің көрші» , «Түскі тамақ пен кешкі тамақ» , «Мұғалім мен бала», «Құстың ұясы» , шығармаларын шын ниетпен оқып талдаймыз, әр әңгіме адамның ішкі дүниесінің барлық жақсы құндылықтарын дамытуға өте тиімді және тұнып тұрған тәрбие. Жәнетте мазмұны мен сюжетін ашу үшін өте жеңіл, әрі қызық

Жоспармен берілен шығармаларын бәрін 2-3 парда оқып талдау мүмкін емес, сол себепті топпен жұмыс жүргіземіз. Көбінесе өз дәрістерімде «Микрофон», «Ой толғау», «Жұптас-ойлан» әдісі мен «оқу мен жазу арқылы сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы» атты тәсілдерді қолданамын. Менің алдыма келген әрбір білім алушының кәсіби маман шебері болу мақсатында, оның таза, көркем сөйлеуі, өз ойын толық жеткізіп өзі тәрбиелі, мейірімді педагог болса ғана, ол ертең балабақшаға барғанда ғана бөбектерге жақсы тәрбие беретіне сенімдімін.

Кітаптың бұдан кейінгі бөлімдері көбінесе табиғат және оның құбылыстары, балалардың ұғымына лайықты, қызықты қысқа әңгімелер ертең-аңыздар, мысал өлеңдері де көрсетілген.

Бәрімізге таныс: «Мектепке шақыру» деген өлеңіде орыс тілінен аударылған.

Бұл өлең арқылы С.Көбеев барлық балаларды мектепке шақырып, білім алуын қалаған еді.

Балалар, жиналыңыз мектепке ерте,

Мәз болмай деген сөзге мырза, ерке.

Бұл кезде өнерлі адам өрге шықты,

Оқыған адам ғана үлкен биікке шығатынын, білімді адамды ешкім жеңе алмайтынын көрсеткен. Біз болашақ тәрбиешілердің мәнерлеп оқып, эмоцияны дұрыс бере білу ғана емес, әр маман бойында мейірімділік пен сабырлық пен шыдамдылықтың болуы қажет деп ойлаймын. Жалпы балаларға кітап оқу олардың ойлау қабілеттерін дамыта отырып, ойландыру, ойланған бала ойын айтады жақсы көркем сөйлеуге талпынады. Жақсы түсінген бала әдепті, мейірімді тәрбиелі болады деп санаймын. Сондықтан болашақта да ақынның шығармаларын ары қарай оқуға және жан жақты адамгершілік дағдыларын қалыптастыруға таптырмайтын мұра.. Менің болашақта көп оқыған, тоқыған және өз ойларын айта білген бала мейірімді, талантты әрі сүйкімді болатынына сенемін.

Спандияр Көбеевтің оқу кітабы асқан педагогтік шеберлікпен жасалған. Оның кітабындағы әрбір әңгіме мен ертең, мысал мен өлең оқушыға өмірдің барлық саласынан түсінік, білім береді, осы арқылы мәдениетке, өнер-білімге, адамгершілікке шақырады: еңбекке, іскерлікке, қайырымдылыққа, әділдікке үйретеді.

Қорыта келгенде, айтарымыз ұстаздың шығармашылығынан қазақ жастарын қайткен күнде де біліммен сусындатып, құштарлығын арттырып, еңбекке баулу мақсаты тұрғанын көреміз. Баланың жас өзгешелігіне үлкен мән берген ақын өз өміріндегі балғын сәбиге де, мектептегі балдырғанға да, жасөспірім жеткіншекке де өмірдің ең жақсы тәрбие нәрін өз шығармаларында бере білген.

Тәрбиешінің ең негізгі міндетінің бірі балаларға адамгершілік дағдыларды маңыздылығына ден қоюға үйрету екенін түсіндім.

Әдебиеттер тізімі

1. Асқаров А. «Ұлы Тұранның ұлдары», Алматы, 1998 ж.
2. Ахметова Ә. «Қазақ балалар әдебиетінің кітапханасы». Алматы, 1992ж.
3. «Бастауыш мектеп» 2003- № 7, 1-4 бет.
4. М.Ш. Шабжантаевна «Қазақ әдебиетінің жұлдыздары» 1-бөлім, Көкшетау -2009 ж.
5. Е.Садуақасов «С.Көбейұлының мұралары» Алматы 1991ж.
6. С.Көбеев // «Орындалған арман» Алматы, 1988ж. 271 бет.
7. «Тәрбие құралы» 2004 - № 2, 4-6 бет.
8. Сейтқалиев Т.// «Спандияр ұстазым еді» Қостанай таңы 1999ж. 6 шілде 3 бет.
9. Рысбеков Қ. «Өлмес мұра қалдырған» // Қазақстан мұғалімі», 2004 ж.30 қазан, 10 бет

ӘОЖ 311.1

А. Т. Сабыр

«Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі» МКҚК
педагогика және психология кафедрасының оқытушысы

МҰҒАЛІМНІҢ КӘСІБИЛІГІ-САПАЛЫ БІЛІМ МЕН ТӘРБИЕНІҢ КЕПІЛІ

Аңдатпа: Мақалада Ыбырай Алтынсарин мен Спандияр Көбеевтің педагогикалық көзқарастары, білім беру мен тәрбие мәселелері қарастырылады және қазіргі таңда дұрыс оқыту, тәлім-тәрбие беруде іс-тәжірибелері туралы айтылады. Олар өскелең ұрпақтың білім беру мен тәрбие мәселелеріне ерекше назар аударған. Қазіргі уақытта ұлы ұстаздардың өзекті ойлары, олардың адамгершілікке, жоғары санаға тәрбиелеу туралы, құнды пікірлері ата – аналар мен педагогикалық қоғамдастыққа көмектеседі.

Түйінді сөздер: ағартушы – ұстаздар, сапалы білім беру, іс-тәжірибе, әдіс-тәсілдер, ғылыми-зерттеу жұмысы, ұлттық білім беру жүйесі.

Аннотация: В статье рассматриваются педагогические взгляды Ибрая Алтынсарина и Спандияра Кобеева, проблемы образования и воспитания, а также рассказывается о преемственности в

современном образовании. Особое внимание они уделили вопросам образования и воспитания подрастающего поколения. В настоящее время актуальные мысли великих педагогов, их ценное мнение о воспитании нравственности, высокого сознания помогают родителям и педагогическому сообществу.

Ключевые слова: педагоги – просветители, качественное образование, практика, методы, научно-исследовательская работа, национальная система образования.

Annotation. The article discusses the pedagogical views of Ibrai Altynsarin and Spandiyar Koboeev, the problems of education and upbringing, and talks about continuity in modern education. They paid special attention to the issues of education and upbringing of the younger generation. Currently, the current thoughts of great teachers, their valuable opinions on the upbringing of morality, higher consciousness help parents and the pedagogical community.

Keywords: educators – educators, quality education, practice, methods, research work, national education system.

Зерттеудің жаңалығы - оқытудың іс-тәжірибесіне әлемдік жаңа әдіс-тәсілді енгізу. Бүгінгі күнде сапалы білім беру, бұл – оқытушылардың озық іс-тәжірибесіне жаңашылдық әкелу. Бұл жаңашылдық оқытушыларға да, білім алушыларға да ең бастысы оң нәтижелер беруі тиіс. Әрине, сапалы білім берудің барлық әдіс-тәсілдері білім алушыларды дамытуға күш жұмсап келеді. Десек те, дәстүрлі білім беру жүйелерінде оқулықтар мен оқытушылардың айтқан пікірлері шеңбердің айналасында шектелу басым болды. Қазіргі таңда сапалы білім беру білім алушылардың қабілеттерін, оларды жан-жақты дамыту, дамытуда жүзеге асыру әрекеттерін өткізудің қажеттіліктерін айқын көрсетіп отыр. Біздің мақсатымыз – білім алушылардың сабақ барысында оқуды сапалы түрде меңгергендігін ұйымдастыру, іс-әрекет нәтижелерін бақылау, өз икем, қабілеттерімен белгілі бір істі емін-еркін атқара алуы, соңғы қорытындыда нәтижеге жеткен тұжырымдамасына көз жеткізу.

Қазақ халқының кең – байтақ жерінде оқу-білім саласының пайда болуы, өркендеуі сонау ерте заманнан бастау алды. Қазақ халқында, әсіресе, оның отырықшы мекендерінде орта ғасырдың ерте дәуірінде (VII-VIII ғғ.) біршама мектептер: бастауыш білім беретін оқу орындары, медреселер, діни білім берумен қатар жоғарғы білім беретін оқу орындары жұмыс жасай бастағаны тарихтан белгілі.

Қазақ халқындағы оқыту, білім беру ісі «қазақтың тұңғыш ұстазы» ретінде танылған Ыбырай Алтынсарин есімімен тығыз байланысты. Қазақ елінде Ыбырай Алтынсариннің ағартушылық қызметі мен идеялары бүгінде педагогика саласының ғылыми-зерттеу жұмысына айналды. Оның ағартушылық қызметі қазақ халқының рухани-саяси отарлау саясатының қысымшылдығы қысып тұрған кезеңмен тұспа-тұс келді. Бұл саяси отарлауды тоқтатуда ағартушылардың ешқандай саяси күші болмады. Тек ұлттық білім беру жүйесін заман талабына сай, миссионерлік ағарту-оқу ісінің негізгі заңдылықтарын қабылдай отырып, Қазақстанда халық ағарту ісі жаңа жолға түсті.

Адамзатты адалдыққа, турашылдыққа, ізгілік – ізет жолына бастап, ғылыми – білімге шақырған Ыбырай Алтынсарин мұрасы сан – алуан. Ол алдымен ағартушы. Оның оқу – методикалық мұралары қоғамдық, педагогикалық ғылыми көзқарастары күні бүгінге дейін өз мән – мазмұнын жоғалтқан емес. «Сол заманнан бері алып қарасақ, бізден кейінгі ұрпақтарымыздың барлығына Абай Құнанбайұлы қандай ардақты болса, Ыбырай Алтынсарин де өзіндік орны бар, өзінің арнаулы мұраларымен тым ыстық, бағалы болды», – деп М.Әуезов айтқандай, Абай ұлы ақын болса, Ыбырай ұлы ұстаз. Қазақ жеріне бұрын болмаған жаңа үлгідегі мектеп ашушы, ұйымдастырушы. Қазақ тарихында педагогикалық ой пікірдің негізін тұңғыш қалаушы. Ұлы ұстаз қалдырып кеткен мұраларын оқу – оларды біліп, тану кейінгі ұрпақтарға, оның ішінде, келешек ұстаздарға парыз. Бойындағы күш-қуатын халқының мүддесі үшін күш-жігерін аямай жұмсаған адал жанды азамат. Ыбырай Алтынсарин болашақ ұрпақтың білім беру мен тәрбиелеу мәселесіне ерекше назар салды. Қазақтың жерінде орын алған қиын-қыстау заманында болашақ ұрпақты ойлап, өсіп келе жатқан білім алушылардың тағдырына терең үңіле білген ағартушы-ұстаз. Ыбырай Алтынсарин қазақ халқының мәдениет пен экономика жағынан қиын-қыстау кезінде өмір сүріп, халықтың демократиялық мәдениеті мен өнерінің бір сыпыра саласында өсіп – өркендеуге айқын жол ашып, негізін қалаушы. Ыбырай Алтынсарин елдегі әлеуметтік – педагогикалық мәселелерді шешудің басты жолдары мен негізгі ұстанымдарды ұсынды. Ірге тасы қаланбақшы болған алғашқы мектептің құрылысын, алғаш берілетін білімнің бағыт – бағдарын айқындады, қалың елге оның мазмұнын, маңыздылығын түсіндірді, бастауыш сыныптарға оқу – құралдарын әзірледі. Ұлы ұстаз өзінің ағартушылық, оқытушылық, ақын – жазушылық қызметі мен зор талантын, жан – жақты терең білімі мен қайрат – жігерін елінің жас ұрпағына білім нәрімен сусындатып, оларға тәрбие беруге, қазақ халқына зор үлес қосатын ұрпақ тәрбиеледі. Осы орайда Ы.Алтынсарин би-болыстардың назарына ілінген қыңыр адамдардың жаман әрекеттерінен мектепте білім алуға іліне алмай қалған жағдайы нашар отбасыларында тұратын балаларды алғаш

орналастырған да Торғайдың оқу инспекторы еді. Жаңа үлгіде мектептер ашып, оған оқулықтар жазып, өзі сабақтар беріп, жаңа талапқа сай келетін мұғалімдер дайындауда көп күш салды. Ағартушы ұстаз жасап шығарған оқулықтарын ең алдымен, өскелең ұрпақтың таным түсінігіне сәйкес етіп алды, өзі де осы талапқа сай әңгімелер, өлеңдер жазып, қазақ хрестоматиясын жасап шығарды. Қазақ халқының ұлы ағартушы ұстазы болашақ ұрпақты білім бұлағымен нәр беріп, мәдениеті дамып келе жатқан өзге елдердің қатарына қосылуына бойындағы бар күш – жігері мен білімін сарқа жұмсай білді.

XX ғасырдың бас кезінде қазақ халқының мәдениет пен әдебиеттің даму тарихында қоғам қайраткері Спандияр Көбеевтің алар орны ерекше. Қазақ даласында ашылған алғаш рет орыс мектептерінен білім, тәрбие алған ол өзінің барлық өмірін туған жерінің мәдениеті мен білім саласында алға ұмтылуына жәрдемдесті. Жаңа үлгіде қазақ мектептерінде балаларды оқытуда сабақ беріп, жас ұрпақты орыс тілі мен әдебиетін білуге, мәдениетін үйренуге баулыды. Бұл салада ұстаздық қызметін Спандияр Көбеев ұлы ұстаз Ыбырай Алтынсаринұлының педагогтік үлгі жұмыстарын жүргізді. Ұлы ұстаздың алдында көзге көрініп, мейірімділігі мен кең пейіліне риза болған Спандияр Көбеев іштей сол тұлғаға ұқсауды армандаған. Ұлы ағартушы Ыбырай секілді халқына пайдалы азамат болу, өзінің білімін халқын ағартуға жұмсау Спандиярдың өмір бойғы арман-мұраты еді.

Спандияр Көбеев атындағы мұражай қорындағы қолжазбаларына зер салсақ, ол бала тәрбиесіне үлкен аса зор мән беріп қараған. «Баланың үй тәрбиесі» деген мақаласында «Баланы жастан деген қазақта бір мақал бар. Бұл мақал шынында да, дұрыс мақал», - деп бастайды.

«Отбасында жалғыз өскен баладан көп жанұялы үйдің баласын тәрбиелеу өте жеңіл болады. Бұл балалар бірі үлкен, бірі кіші, бірі аға, бірі қарындас, апалы-сіңлілі болып бір отбасында, бір тәрбиеде болып өседі. Бұндай отбасының ата-анасы бәрінің қамын бірдей жейді. Бір ішетін тамақ, киетін киім, оқу-тәрбие жұмысы бір қатарлы, бір ағыммен болып тұрады. Бірінің біріне жаны ашып, бірінің мұқтажын бірі сезіп-көріп отырады. Жалғыз өскен балада бұндай қалыптың бірі де болмайды.

Баланы жақсылап, дұрыс тәрбиелеп өсірсек, ол біздің болашақ бақытымыз, қуанышымыз, егер балаға жасында қарамай, бетімен өскен болса – ол бізге зор қайғы-қасірет, кейде көз жасын іркіуге де тура келеді», – деп жазған. Ата-ана баласының кіммен, қалай ойнап жүргеніне дейін бақылап отыру керектігін де ескерткен.

Спандияр Көбеев көркем әдебиеттің тәрбиедегі рөлін жоғары бағалаған. Бала тәрбиесіне қатысты қолжазбасында: «Патриоттық тәрбие беруде тамырын тереңге жіберген халықтық дәстүрі бар жоғары идеялы адамшылық туын көтерген, халыққа қызмет етуге шақыратын, өз халқының үлгілі көркем әдебиеттің маңызы орасан зор. Әдебиет дәрісінен сабақ беретін оқытушылар мұны жақсы ұғынулары қажет», – деп айтып кеткен.

С.Көбеевтің пікірінше, мұғалім өзінің педагогикалық мамандықты жақсы көріп, осы мамандығында өзін жетілдіре беру жолында талмай еңбектеніп, әрдайым ізденісте, педагогика ғылымын тереңнен зерттеуде жұмыс жүргізетін тұлға болуы керек; мұғалім өзі сабақ беретін пәнін толық меңгерген, сонымен қатар, әр ғылымнан, әр саладан көп хабары болуы керек, жан-жақты білімді, парасатты болуы керек; ұстаз өзінің әрбір оқушысының ерекшелігі мен зейінін жақсы танитын, оқыту әдістерін жете меңгерген, біім алушыларға талап та қоя білетін, оны орындата да білетін, әрі қатаң, әрі адал адам болуы керек деген тұжырым айтады.

С.Көбеевтің педагогикалық мәселелерге, атап айтқанда, баланы оқуға ынталандыру, патриотизмге, мәдениеттілікке тәрбиелеу, оқытушы беделі, орыс тілін оқыту әдістері және т.б. тақырыптарға қатысты жазған мақалалары жергілікті баспасөзде, «Халық мұғалімі» журналында жарияланып тұрды. Сондай-ақ Спандияр Көбеев «Айқап» журналының да тұрақты авторларының бірі болды. Педагогтің «Оқытушы педагогиканы, оқыту әдісін, психологияны жақсы білуі керек. Педагогикалық шеберлік осы айтылғандарды жақсы білумен байланысты», «Ең басты мәселенің бірі – баланы әділетшілдікке, шыншылдыққа тәрбиелеу», «Оқушының бүкіл болашағы оқытушының қолында. Ол өсіп, азамат болғанда, жақсы әсер, үлгілі тәрбие берген оқытушысына мың да бір алғыс айтады» деген пікірлері мұғалімдер үшін аса маңызды, оқыту-тәрбиелеу ісіндегі өзекті, өміршен мәселелер.

Қазіргі білім беру салаларының басты мақсаты – бәсекеге қабілетті мамандарды даярлау. Ізденуге құштар әр ұстаздың шығармашылығындағы ерекше тұсы — оның сабақ беруде түрлендіріп, білім алушылардың жүрегіне жол таба білуінде. Білім нарығында жағдайда мұғалімдерге қойылатын талаптар: бәсекелестікке қабілетті, білім беруде сапаның жоғары болуы, кәсіби шеберліктері, әдістемелік жұмыстағы нәтижесі. Қазіргі заман талабы білім алушылардан көп мағлұматтарды білуін қажет етсе, ал мұғалім жан – жақты дамыған, кәсіби деңгейі мықты, өзінің бойына жинақтаған білімін келешек жастарға үйрете алатын маман болуы шарт. Мұғалім – тек білімді жеткізуші ғана емес, білім алушылардың оқуын, өмірге деген көзқарастарын жүйелі түрде қалыптастыратын, ізденушілікке баулиды, танымдық қабілеттерін дамытады. Сол себепті сабақтардың жоспарын жасауда білім

алушылардың шығармашылық әрекетінің бағдарына сәйкес етіп, олардың қабілеті мен біліктерін ескеруі қажет. Сабақ – әрдайым ізденісті талап ететін, дайындала жүріп үйрену, білім алушылардың келешегін ойлап жасалған көп еңбек пен тәжірибенің ынтымақтасқан бірлігі.

Шығыс даналығында былай айтқан: Маған айтсаң, ұмытып қаламын, көрсетсең есімде қалады. Ал, өзім істесем, үйреніп аламын. Яғни, баланың ынтасын жетелеу, қызығушылығын ояту арқылы оқыту, үйрету қажет деген сөз.

Қорытындылай келе, оқыту жүйесінің нәтижелі болуы оқытушының сабақ беру шеберлігіне, сабағын қызықты жүргізіп, зейін қойғызып тыңдатуына, білім алушылардың өздігінен білім алуға деген үйренуіне байланысты.

Ыбырай мен Спандияр аталарымыздың қалдырып кеткен мұралары, педагогикалық идеялары, оқыту мазмұндарын жаңалау жағдайларымен сабақтас келеді, қазіргі заманымызда ұстаздың рөлі өте маңызды, оқытушы өзінің сабағын жүргізілу жүйесін жетілдіріп, оқыту, білім бере отырып, сапа көрсеткішінің жоғары болуын көздеп, оқыту мен тәрбие жұмыстарын бір жүйеге келтіріп, білім сапа көрсеткіштерінің тиімділіктерін арттыру мен жаңашылдықтар әкелуге барлық күш – жігерін жұмсауы тиіс.

Әдебиеттер тізімі

1. Ш.Құрманалина, Б.Мұқанова, Ә.Ғалымова, Р.Ильясова «Педагогика»
2. Ы.Алтынсарин «Таңдамалы педагогикалық мұралары». –Алматы: Рауан, 1991.
3. Бержанов Қ. Мусин С. «Педагогика тарихы»
4. Жақсанов О., Ыбырайдың жолын қуған зерделі шәкірт// Қостанай, 2008 11 қараша - 7 б.
5. Балтабаева З. Қостанайдың асыл перзенті // Қостанай.-2003.-8 сәуір

ОӘЖ 78.041

Б. Д. Сағатова

оқытушы, Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі
Батыс Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы
Батыс Қазақстан облысы
Орал қаласы

ОҚУ -ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНДЕ ОТАНДЫҚ ПЕДАГОГ- АҒАРТУШЫЛАРДЫҢ, АҚЫНДАРДЫҢ ЖАЗУШЫЛАРДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫН ПАЙДАЛАНУ.

Аңдатпа: Спандияр Көбейұлы (1878 - 1956) - қазақ жазушысы, қоғам қайраткері, Қазақстанның еңбек сіңірген мұғалімі. Қазақ жерінде туып-өскен, кейінгі ұрпаққа өшпес мұра қалдырған. Қазақ – мәдени бай мұрасы, табиғи бірегейлік, балғындық ойы, сезімтал жүрегі, дәстүрлі тәрбиесі, әдістері бар адамдар.

С.Көбейұлы өзі ұстаз Ы.Алтынсаринның лайықты ізбасары бола білген. Нағыз мұғалімге тән барлық қасиеттер С.Көбейұлының табылды. Ол керемет мұғалім, тәрбиеші, әдіскер, жетекші болды. Оқытумен бірге ол белгілі жазушы болды. С.Көбейұлының өмірі мен шығармашылығы – бәріміз үшін, әсіресе, білім беру саласы қызметкерлеріне үлгі - өнеге.

Аннотация: Спандияр Кобеев (1878-1956) - казахский писатель, общественный деятель, заслуженный учитель Казахстана. Родился и вырос на казахской земле, оставил неизгладимое наследие следующим поколениям. Казахи-это люди с богатым культурным наследием, природной самобытностью, свежестью ума, чувствительным сердцем, традиционным воспитанием, методами.

Спандияр Кобеев сам был достойным последователем учителя И. Алтынсарина. Все качества, присущие настоящему учителю, были обнаружены С. Кобеева. Он был замечательным учителем, воспитателем, методистом, руководителем. Вместе с преподаванием он стал известным писателем. Жизнь и творчество Спандияр Кобеев – пример для всех нас, особенно для работников сферы образования.

Annotation: Spandiyar Kubeev (1878-1956) was a Kazakh writer, public figure, honored teacher of Kazakhstan. Born and raised in the Kazakh land, he left an indelible legacy to the next generations. Kazakhs are people with a rich cultural heritage, natural identity, freshness of mind, sensitive heart, traditional upbringing, methods.

Spandiyar Kobeyev himself was a worthy follower of the teacher I. Altynsarin. All the qualities inherent in a real teacher were discovered by S. Kobeyev. He was a wonderful teacher, educator, methodologist, leader. Together with teaching, he became a famous writer. The life and work of Spandiyar Kobeyev is an example for all of us, especially for education workers.

Кілт сөздері: қоғам қайраткері, ұлы ағартушы, халықтық, демократиялық, жасөспірімдерді оқыту, тәрбиелеу, оқытудың мазмұны, прогрессивті талаптар, ұлттық әдебиет.

Ұлы ұстаз, педагог- ағартушы Спандияр Көбейұлы

Спандияр Көбейұлы (1878 – 1956) – қазақ жазушысы, қоғам қайраткері, Қазақстанның еңбек сіңірген мұғалімі. 1878 жылы бұрынғы Торғай облысы, Обаған болысына қарасты нөмірі үшінші ауылда – қазіргі Ақсуат ауылында дүниеге келген. Анасы Айтбоз өте қайратты, ақылды, ауылының ортақ анасы сияқты қадірлі адам болған көрінеді. Әкесі Көбей хат таныған, шыншыл, тек қолөнерімен күн көрген. Әке-шешесінің үлгі тәрбиесі болашақ педагог-жазушының мінез құлқының қалыптасуына көп әсер еткен. Мектеп жасына жетіп қалған бала бірде әкесімен бірге бұл кездегі дәулетті кісі Соқытбайдың ауылына барғанда, Ыбырай Алтынсаринді көреді. Көп кешікпей сол ауылда ұлы ағартушы Ы. Алтынсарин бірінші рет екі жылдық мектеп ашады. 1887 жылдың желтоқсанында Алтынсариннің тікелей көмегімен Спандияр сол мектепке алынады. Содан кейінгі жылдары Қарағайлыкөл деген жердегі төрт жылдық болыстық мектепте білім алады да, Қостанай қаласындағы Алтынсарин ашқан орыс-қазақ мектебінде оқуын жалғастырады. Енді ол осы қаладағы жаңадан ашылған екі жылдық педагогикалық курсқа түсіп, оны 1901 жылы бастауыш мектеп мұғалімі деген мамандық бойынша бітіріп шығады.

Спандияр Көбейұлы Петропавлда оқытушы болып жұмыс істеген кезде, ол қазақ тіліне аударып, сол кездегі белгілі орыс ұлы халқының жазушысы И.Крыловтың бірнеше мысалын баспаға ұсынды. Ол 1940 жылы «Үлгілі тәржіме « және 1912 жылы «Үлгілі бала» аудармаларымен кітаптар шығарды. Осы кітаптарға енген өлеңдер мен әңгімелер жасөспірімдерді еңбек пен бірлікке, тату ынтымақтастыққа шақырды.

С.Көбейұлының қазақ топырағында тұңғыш романдарының бірі болған «Қалың мал» 1913 жылдың қазан айында басылып шығады. Бұл роман шығармашылық өмірінде ерекше орын алады. Мұнда қазақ ауылының әлеуметтік суреті, қазақ әйелінің тағдыры, оның теңсіздігі және жастар өмірі, ойын-той салттары туралы бейнеленген. Атайдың соңғы жылдары жазған «Орындалған арман» атты мемуарлық еңбегі 1954 жылы өңделіп, екінші рет кітап болып баспадан шығады. Кітаптың негізгі мазмұны педагог-жазушының өткен өмір жолы, қоғамдық қызметі, ортасы мен дәуірі жайлы шығарма. Әсіресе, Ы. Алтынсариннің халықтық қызметін көрсетуге көп көңіл бөлген. Ұлы ағартушының ізбасары С.Көбейұлын кезінде жоғары бағаланып, екі дүркін Ленин орденімен марапатталып, «Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген мұғалімі» деген құрметті атақ алған және Республика Жоғарғы Кеңесіне депутат болып сайланды.

XX ғасырдың басы-қазақ халқының көркем ой тарихында ерекше із қалдырған кезең. Осы уақытта ұлы Абай мен Ыбырай негізін қалаған демократиялық, ағартушылық бағытты одан әрі дамыта отырып, ұлттық әдебиет оны жаңғыртып, жаңа ғасырдың күн тәртібіне лайықты міндеттер қойды. Әдебиет тақырыбы кеңейді. Ол әлеуметтік іске араласып, қоғамдық өмірде болып жатқан өзгерістерге өзінің үнін қосты. Қазақ халқының тағдырына алаңдаған ойшылдар этиканы қолдап, оған қосылды. Міржақып пен Убеев, С. Сейфуллин, С. Донентаев, М. Жұмабаев, Б. Майлин және басқалар. Олардың шығармалары арқылы ғасырдың басындағы қазақ көркемдік ойы пісіп, жетілді.

Халық өмірінің шындығы қаншалықты ауыр және әрқилы болса, оның көркем әдебиеттегі көрінісі де түрліше еді. Бұрынғы әдет- дәстүрге қосылып, олар дәуір жаңалығын әдебиетке әкелдіхметтің «Оян, қазағы» мен «Масасы» тек әдебиет сүйгіш қауымды ғана емес, бүкіл ұлтты оятты. Ахмет пен Міржақып бастаған осындай үрдісті С.Торайғыров, М.Сералин, С.К. Фольклорлық үлгіні жалғастырған дастан ақындары, айтыс шеберлері және ақын – әншілер уақыт тенденцияларын қабылдап, оларға бейімделді. Әдебиеттің мазмұны байытылды. Әдебиет жазу өнерінің жаңа моделіне бет бұрып, жанрларды тудырды.

Осындай ұмтылыстарға, ізденістерге жауап берген, халықтық, демократиялық ойларды жалғастырған, ғасырдың басындағы халық өмірінің шындығын көркем тілде бейнелеуге ұмтылған таланттардың арасында Спандияр Көбейұлы маңызды орын алады. Ол біздің ұлттық әдебиетімізде көркем прозаны орнатуға, оны барлық жағынан іздеуге үлкен үлес қосқан алғашқылардың бірі болды.

Спандиярдың жазушылық мінезінде Иырай Алтынсариннің тәрбиесі ерекше сезіледі. Ол да, оның замандасы, ақын және аудармашы Бекет Өтетілеуов те Иырай мектебінің түлектері болған. Олар алған білімдерін өскелең ұрпақты тәрбиелеуге жұмсаған тәрбиешілер болды және осы бағытта ағарту ісінде көркем әдебиетті қолдана білді. Олар өздері шығармалар жазды, орыс және әлем әдебиетінің үлгілерін қазақ тіліне аударды. Ибрай үлгі бойынша оқулықтар жазды. Мұның бәрі үлкен әдебиетке апаратын жол болды. Ол әдебиеттің ағартушылық бағытын тереңдететін жалпы әдеби дамудың бір саласын құрды.

Қазақ даласына алғашқы үлгідегі халықтық мектептер ашу тарихындағы Ыбырай еңбегі бүгінде барлығына аян болып табылады. Ол қандай қиындықты жеңгені белгілі. Бұл мектептерде оқу жаңашылдықты тыңдаған кез-келген жаңа жастардың арманы болды. Әсіресе, Ыбырай өзі қызмет еткен Торғай, Қостанай өңірінде ұлы ағартушы ұстаздың атағы да, ісі де кең жайылған-ды. Спандияр да осыны армандаған. Әкесімен бірге көрші ауылдағы бір тойға барып, сонда Ыбырайды көру баланың оқуға деген ынтасын ерекше арттырып жіберген оқиға болды. Баланың талабын әкесі де құптады. Сол ауылда Алтынсарин мектеп ашу ісін жүргізеді. Тұрғындардан қаражат жинау және мектеп ашу мәселесі шешілгеніне қарамастан, оны іске асыру кешіктірілуде болып, тиянағын табады.

Қазақ – мәдени бай мұрасы, табиғи бірегейлік, балғындық ойы, сезімтал жүрегі, дәстүрлі тәрбиесі, әдістері бар адамдар. Қазақ жерінде туып-өскен, кейінгі ұрпаққа өшпес мұра қалдырған. Әбу насыр Әл-Фараби, Ыбырай, Абай, Сұлтанмахмұт Торайғыров, Сәбит Дөнентаев, Мұхаметжан Сералин, Ахмет Байтұрсынов, Сәкен Сейфуллин, Бейімбет Майлин, Ілияс Жансүгіров, Мұхтар Әуезов, Қаныш Сәтбаев, Сәбит Мұқанов және басқалар ғылымның түрлі салаларында білім алуда. С.Көбейұлы бұл жинақтың білімін жастарға жеткізуге үлкен үлес қосты пайдаға асырады.

Білімділік пен біліктілік қажымас еңбектің арқасында қол жеткізілетіні белгілі. 1901-1956 жылдары С.Көбейұлы жарты ғасырдан астам уақыт бойы жастардың жалынынан жастарға өмір сүріп, қарапайым халықтың бақыты мен мәдениетінің өркендеуі үшін өзінің ақыл-ойын, жүрегін халық ретінде берген құрметті азамат болды.

С.Көбейұлы жасөспірімдерді оқыту, тәрбиелеу процесінде мұғалімнің басшысы рөлі өте маңызды. Оның пікірінше, бұхара халық мұғалімі білімді таратып қана қоймай, сонымен қатар ол ынта-жігерді осы өнер мен білімге аударуға міндетті. Сапалы білім,- С.Көбейұлы оқытудың мазмұны әр бала үшін жеке тәртіпте дұрыс мұғалім екенін жазды көру және әрекет ету қабілетінде. Баланы тани білу, оның бейімділігін, ерік-жігерін білу, жаңа әлем үшін күресу үшін қажет балалар әлемімен өзара әрекеттесу өзіңізді қасиеттермен, біліммен қаруландыру-бұл барлық қасиеттер мұғалім меңгеру керек. С.Көбейұлы оқыту мен тәрбиелеу процесінің диалектикалық бірлігінде қарады. Адам тәрбиесінде С.Көбейұлы еңбекке үлкен мән берді. Ол еңбекпен ғана өмір сүру үшін ғана қажетті құбылыс емес, сонымен бірге аса пәрменді тәрбие құралы деп түйіндейді.

Жас ұрпаққа саналы өмір бойы білім беру. Адамгершілікке жатпайтын, ыңғайсыз қасиеттерді тәрбиелеуге арнаған С.Көбейұлы адамзаттың әрбір ісі ақылмен және білім негізінде жасалған жағдайда ғана алға жылжиды деп санайды. Оның пікірінше, ақыл оқу арқылы өтеді, Білім оқу арқылы да беріледі, яғни, жетістікке тек сауатты адамдар ғана қол жеткізе алады. Сондықтан Спандияр Көбейұлы мұғалімдерге әдістемелік, педагогикалық жұмыстарды көбірек оқу қажеттігі туралы ескертті.

Мұның бәрі С.Көбейұлының ағарту майданында ғана емес, әдебиет тарихындағы қазақ тілінде де баршаға маңызды орын беріледі. Прогрессивті талаптарға жауап беруге ұмтылған орыс мәдениеті дәуірінде ұлттық әдебиетте алғашқы романдардың бірін жазған С.Көбейұлының есімі ХХ ғасырдың басындағы қазақ мәдениеті тарихында құрметті орын алады.

С.Көбейұлы өзі ұстаз Ы.Алтынсаринның лайықты ізбасары бола білген. Нағыз мұғалімге тән барлық қасиеттер С.Көбейұлының табылды. Ол Керемет мұғалім, тәрбиеші, әдіскер, жетекші болды. Оқытумен бірге ол белгілі жазушы болды. Қалың мал романын жазып, қазақ прозасының егізін қалады. С.Көбейұлының өмірі мен шығармашылығы – бәріміз үшін, әсіресе, білім беру саласы қызметкерлеріне үлгі өнеге.

Спандияр жұмсақ, тек мамандығы бойынша ғана емес, табиғаты бойынша да тәрбиелі, өз сөзімен, ісімен педагогикасын таратқан өнегелі адам болды.

ХХ ғасырдың басындағы қазақ зиялыларының ең ұлы өкілдерінің бірі С.Көбейұлының қазақ халқының ұлттық сананы оятудағы сіңірген еңбегі, білім беру саласына қосқан үлесі, қазақ жастарын оқу – тәрбие жұмысына тарту оның қызметі мен көркем ойдың дамуы оның тарих алдындағы үлкен жұмысына ұлы еңбегін айқындайды. Сондықтан қазақ мектебі мен әдебиеті тарихында оның есімі әрқашан алтын әріптермен жазулы тұрады.

Әдебиеттер тізімі

1. Ұлт ұстазы, жазушы Спандияр Көбейұлының туғанына 145 жыл. Асылбек Байтанұлы
2. Спандияр Көбеевтің ұстаздық жолы
3. Жазушы-педагог Спандияр Көбеев жөнінде
4. Спандияр Көбеев мұраларының ағартушылық сипаты
5. Спандияр Көбеев Уикипедия — ашық энциклопедиясынан алынған мәлімет
6. Қирабаев С. Көп томдық шығармалар жинағы. — 1-т. — Алматы: Қазығұрт, 2007. — 41 б.
7. Көбеев С. Орындалған арман. — Алматы: Жазушы

А. Н. Садуова
мастер производственного обучения,
ГККП «Высший технический колледж, город Кокшетау»
при управлении образования Акмолинской области
г. Кокшетау

МОИ РАЗМЫШЛЕНИЯ О ПРОФЕССИОНАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ. КАКИМ БЫТЬ УЧИТЕЛЮ СЕГОДНЯ

Аннотация: В статье рассматривается роль педагога – мастера производственного обучения в формировании не только профессиональных навыков будущего специалиста, но и его становления как личности, о его социальной подготовке и адаптации к жизни.

Түйін: Мақалада болашақ маманның кәсіби дағдыларын қалыптастыруда ғана емес, оның тұлға ретінде қалыптасуында, оның әлеуметтік дайындығы мен өмірге бейімделуінде педагогтың - өндірістік оқыту шеберінің рөлі қарастырылады.

Abstract: The article discusses the role of a teacher - a master of industrial training, not only in the formation of professional skills of a future specialist, but also in his formation as a person, his social readiness and adaptation to life.

Ключевые слова: квалифицированные кадры, профессиональные навыки, индивидуальный подход, личностные качества, социальная адаптация.

Современная система профессионально-технического образования представляет собой поэтапную подготовку квалифицированных кадров, конкурентоспособных на рынке труда. В процессе подготовки квалифицированного специалиста, владеющего всеми необходимыми современными технологиями и профессиональными навыками, важное место принадлежит мастеру производственного обучения. Именно он передает учащимся профессиональные знания и опыт, при этом формирует личность, воспитывает активную жизненную позицию, прививает человеческие ценности. Одной из важнейших задач мастера является создание дружного, психологически здорового, работоспособного коллектива, где подростки не только обучаются трудовым навыкам выбранной профессии, но и развивают интеллектуальные и творческие способности, что способствуют проявлению возможности научно-технического и социального прогресса общества.

Почти с раннего детства мы привыкли слышать от родителей наставления о важности получения образования. Эту мысль мы автоматически транслируем и нашим детям. При этом совсем не многие задумываются о том, каким быть учителю сегодня, какие критерии первичны, а какие могут быть второстепенными. Должны ли мы, избравшие тернистый и увлекательный учительский путь, яростно насаждать в головы подростков теоретические знания, минуя самую главную науку — любовь к своему ближнему? Или при верном отношении к делу, в процессе усвоения знания пройдут естественно и непринужденно, был бы задан верный вектор, оказана своевременная помощь в виде сотворчества и сотрудничества? А бывает так, что сама жизнь лучших учителей преподает такие уроки, которые навсегда становятся для нас нравственными ориентирами и маяками. Поневоле начинаешь задумываться, что же такое образованность. Это может быть, просто какое-то отвлеченное понятие или вполне конкретное определение чего-то очень важного и необходимого в жизни человека? Я думаю, что не случайно в сердце этого слова располагается «образ». Образованность, образование, образность, образ мысли — прежде всего, этот ассоциативный ряд предстает в раздумьях о слове. В выборе правильного направления учащегося на пути становления личности и подразумевается необходимость нашей помощи, в этом и заключается почетное педагогическое ремесло. И становится понятным, почему образованность необходимо воспринимать шире, чем просто обладание конкретными знаниями в одной или нескольких узких областях. Безусловно, образованным человеком нельзя считать того, в ком отсутствует воспитанность, интеллигентность, способность к состраданию. Именно мастер раскрывает лучшие стороны профессии для того, чтобы заинтересовать и увлечь студентов, и только в этом случае возможно достижение отличного результата и в обучении, и в воспитании. Ведь недаром великий педагог К.Д. Ушинский утверждал, что «многое зависит от общего распорядка в заведении, но главнейшее всегда будет зависеть от личности непосредственно воспитателя, стоящего лицом к лицу с воспитанником: влияние личности на молодую душу составляет ту воспитательную силу, которую нельзя заменить ни учебником, ни системой занятий и поощрений». Способы формирования знаний у студентов строятся на основе таких образовательных процессов, как индивидуализация и дифференциация. К активным методам стимулирования деятельности и поведения

подростка относятся, такие методы, как одобрение и похвала, поощрение и замечание. Осуждение и наказание являются средством торможения отрицательных побуждений, желаний и неправильных, отрицательных форм поведения. Одобрение и поощрение используются для закрепления положительных форм поведения. Цель или суть индивидуального подхода заключается в максимальном использовании способностей каждого студента для наилучшей профессиональной подготовки и гармоничного духовного развития всего трудового коллектива. Прежде всего, недостатки поведения вызваны объективными обстоятельствами, поэтому, не исправив их, никак нельзя изменить поведение учащегося. Особую группу составляют студенты, у которых отсутствует мотивация в освоении профессии. Борьбу с этим проявлением лучше всего осуществлять в коллективной трудовой деятельности, воспитывая личную ответственность каждого подростка за своих сокурсников и общую работу. Мастеру необходимо помогать находить радость и удовлетворение в процессе работы, хвалить в таком студенте малейшее проявление интереса к делу. Таким образом, индивидуальный подход к студенту в процессе обучения будущей профессии предполагает развитие лучших сторон личности, творческих способностей, доброжелательное отношение, исправление недостатков в поведении, способствуя созданию положительной атмосферы в коллективной трудовой деятельности.

Стоит отдельно обговорить, что особое место в работе мастера занимает работа с «трудными» подростками, которые систематически нарушают установленные правила поведения, допускающими за ними различного рода правонарушения, не поддающимися общепринятым воздействиям педагогических методов, которые эффективны для большинства других учащихся.

В процессе совместного освоения профессии под руководством доброжелательно настроенного мастера между подростками складываются различные формы общения, которые, безусловно, ведут к развитию ценных личностных качеств. Фактически, подростки занимают свою социальную позицию, чувствуют свою значимость и полезность окружающим его людям, а также приобщаются к правилам общества. Компетентная работа мастера в процессе обучения профессии позволяет подготовить конкурентоспособных специалистов, не только владеющих современными знаниями и технологиями, но и все-сторонне развитых, а самое главное, личностей, социально адаптированных к жизни. Как результат многочисленных преобразований и реформ в образовательной сфере, если рассматривать профессиональные знания и умения специалиста как большой красивый дом, то все выше упомянутые человеческие качества выполняют в нем роль прочного фундамента. Ни для кого не будет секретом, что бывает с домом, если его строить без опоры. Давайте на минуту представим, что мы вооружили студента хорошими знаниями, научили его давать на экзамене правильный ответ, но забыли вложить в него ценностное содержание, человечность и многие другие душевные качества. Пугающим и страшным выглядит мир, который будет населён бездуховными, циничными, не помнящими своих корней, но при этом высокоинтеллектуальными людьми, не правда ли? Ценности души уж точно найдут практическое применение в жизненных ситуациях, возникающих даже в самом материалистическом обществе. Может быть, самое главное в нашем деле – это увидеть, что ученики стали не только интеллектуальными, но и добрыми, мудрыми, воспитанными, интеллигентными, одним словом, красивыми людьми.

Конечно, при всей непростой ситуации в образовании и многих реформах, проводимых в этой области, определенная часть оптимизма присутствует. Не каждый выпускник становится парикмахером и профессионалом своего дела, несмотря на наши старания вложить в студентов все свои знания и умения, при всей нашей любви к своему делу вдохнуть в них желание работать и быть преданным своей профессии. Парикмахерское дело – искусство, и порой недостаточно быть теоретически подкованным, безусловно, нужно иметь определенный талант и призвание к делу, а также находить вдохновение в любых проявлениях нашей жизни. Человек, если это его призвание, если он талантлив в этом, будет работать с полной отдачей, жить работой, творить, создавать что-то качественно новое и не просто быть профессионалом в своей области, но и ещё развивать ее.

У Льва Толстого есть высказывание, которое мне очень нравится: «Если учитель имеет только любовь к делу, он будет хороший учитель. Если учитель имеет только любовь к ученику, как отец, мать, - он будет лучше того учителя, который прочел все книги, но не имеет любви ни к делу, ни к ученикам. Если учитель соединяет в себе любовь к делу и к ученикам, он - совершенный учитель».

Поэтому так важно любить свое дело, любить своих учеников, стремиться к совершенству. Качество обученных нами студентов намного ценнее их количества. И пусть не каждый, кто получил от нас ценные знания, навыки и умения, стал специалистом, важнее, чтобы те, кто пришел к нам с мечтой, получил все необходимое, сумел развить в себе талант и овладел искусством парикмахера.

Литература:

1. К. Д. Ушинский О пользе педагогической литературы.
http://dugward.ru/library/pedagog/ushinskiy_o_polze.html

УДК 377

Салихова С.А.,
заместитель директора по учебной работе
КГКП «Рудненский политехнический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Рудный

СОВРЕМЕННОЕ ТЕХНИЧЕСКОЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УСЛОВИЯХ НОВОГО КАЗАХСТАНА

Аннотация: в статье рассматриваются отличительные особенности современного технического и профессионального образования в условиях современного Казахстана. Подготовка кадров ориентирована на практическую подготовку студентов, сотрудничество с работодателями, развитие профессиональных навыков и предоставление всесторонней поддержки студентам. Эти особенности делают колледжи в Казахстане наиболее привлекательными для тех студентов, которые хотят получить практические навыки и быть готовым к работе сразу после окончания обучения.

Түйін: мақалада жаңа Қазақстан жағдайында заманауи техникалық және кәсіптік білім берудің айрықша ерекшеліктері қарастырылады. Кадрларды даярлау студенттерді практикалық даярлауға, жұмыс берушілермен ынтымақтастыққа, кәсіби дағдыларды дамытуға және студенттерге қолдау көрсетуге бағытталған. Бұл ерекшеліктер Қазақстандағы колледждерді практикалық дағдыларды игергісі келетін және оқу бітіргеннен кейін бірден жұмысқа дайын болғысы келетін студенттер үшін тартымды етеді.

Abstract: the article considers the distinctive features of modern technical and vocational education in the conditions of the new Kazakhstan. Training is focused on the practical training of students, cooperation with employers, the development of professional skills and the provision of support to students. These features make colleges in Kazakhstan attractive for students who want to get practical skills and be ready to work immediately after graduation.

Ключевые слова: образовательные программы, работодатели, международные стандарты, профессиональные навыки, поддержка студентов.

Современное техническое и профессиональное образование играет ключевую роль в развитии нового Казахстана, в частности, в развитии его экономического потенциала. В современном, динамично развивающемся мире, где доминируют информационные технологии, необходимо готовить квалифицированных специалистов, способных применять современные технические знания и навыки в интересах устойчивого развития страны. В новом Казахстане активно внедряются инновационные проекты и развиваются высокотехнологичные отрасли, в частности, информационные технологии, инженерия, в том числе социальная, энергетика и другие. Для успешной работы в этих отраслях необходимы специалисты с глубокими теоретическими знаниями и сформированными практическими навыками.

Подготовка кадров в колледжах Республики Казахстан имеет свои особенности, которые отличаются от других стран.

Во-первых, сами программы обучения. Колледжи предлагают образовательные программы обучения, которые ориентированы на практическую подготовку студентов. Они включают в себя прохождение производственного обучения и профессиональной практики в объеме не менее 40 % от общего объема кредитов, выделенных на профессиональные модули. Образовательные программы с использованием дуального обучения предусматривают не менее шестидесяти процентов производственного обучения и профессиональной практики на базе предприятий. Дуальное обучение является одной из важных особенностей современного технического и профессионального образования в колледжах Республики Казахстан. Такое обучение способствует улучшению качества образования. Благодаря практическому опыту, приобретенному в процессе обучения, студенты могут лучше понять и применять полученные знания. Они также могут объективно оценивать свои сильные и слабые стороны и определить траекторию своего дальнейшего развития.

Современные образовательные программы в колледжах Республики Казахстан ориентированы на достижение конкретных результатов обучения, что способствует успешной учебе и подготовке студентов к будущей карьере. Определение конкретных результатов обучения, предоставление необходимых знаний и опыта, а также оценка достижений студентов – это ключевые аспекты

программ. Колледжи заинтересованы в том, чтобы улучшать свои образовательные программы, чтобы студенты могли достичь своих целей и успешно внести свой вклад в развитие общества.

Во-вторых, работа с работодателями. Колледжи активно сотрудничают с работодателями и предприятиями, чтобы адаптировать программы обучения к требованиям рынка труда. Это помогает студентам получить актуальные знания и навыки, которые востребованы на рынке труда. Организации образования должны постоянно обновлять свои образовательные программы, чтобы соответствовать требованиям, которые предъявляет работодатель. Для этого необходимо работать в постоянном контакте с работодателями. Поэтому в колледжах Республики Казахстан функционирует такая коллегиальная форма управления, как Индустриальный совет. В рамках работы Индустриального совета, колледжи регулярно обсуждают с работодателями новые требования на рынке труда, получают консультации об изменениях в отраслях и вносят соответствующие изменения в образовательные программы. Успешное взаимодействие колледжей и работодателей является ключевым фактором и для эффективного дуального обучения.

Одной из форм успешного взаимодействия колледжей и работодателей является создание совместных проектов и исследований. Колледжи и предприятия сотрудничают в различных областях, таких как разработка новых технологий, организация конференций, проведение научных исследований. Это позволяет студентам участвовать в реальных проектах и расширить свои знания и навыки.

В-третьих, подготовка в соответствии с международными стандартами. Одним из способов подготовки студентов Республики Казахстан в соответствии с международными требованиями является улучшение качества образовательного процесса. Колледжи стремятся к высокому уровню преподавания и использованию современных методик обучения, которое достигается через повышения квалификации педагогов, обновление учебных материалов и внедрение новых технологий в образовательный процесс.

На сегодняшний день во многих колледжах Республики Казахстан заключены договора о международном сотрудничестве, в рамках которых колледжи организуют научно-практические конференции с участием педагогов и обучающихся, совместные проекты, конкурсы различной направленности, стажировки на базе организаций образования. Это позволяет и студентам, и педагогам получить международный опыт и расширить свои знания и навыки.

Одной из форм развития международных партнерств является аккредитация образовательных программ зарубежными организациями или ассоциациями, такими как, AACSB, ABET или EQUIS. Это подтверждает соответствие программ обучения международным стандартам и повышает привлекательность организации образования для студентов и работодателей.

В-четвертых, развитие профессиональных навыков. Важным аспектом развития профессиональных навыков является использование в образовательном процессе современного обучающего оборудования и технологий. В рамках проекта «Жас маман» 180 колледжей Республики Казахстан были модернизированы и оснащены современным оборудованием, необходимым для подготовки специалистов, востребованных на республиканском и международном уровне. Многие колледжи стали центрами компетенций для своего региона и ведут подготовку участников на чемпионаты WorldSkills.

Следует отметить, что современное образование ориентировано, кроме всего, и на развитие предпринимательского мышления и навыков цифровой грамотности у студентов. Колледжи предоставляют студентам возможности для приобретения навыков создания и управления собственным делом, подготовки к работе в цифровой среде в рамках изучения базовых модулей применение информационно-коммуникационных и цифровых технологий, применение базовых знаний экономики и основ предпринимательства.

Техническое и профессиональное образование в Республике Казахстан не ограничивается только техническими знаниями. В процессе обучения у студентов развиваются навыки коммуникации, лидерства и творческого мышления через изучение дополнительных компонентов по выбору, факультативов. Ведь современные технологии требуют не только умения работать с машинами, но и умения работать в команде, анализировать информацию, принимать решения и генерировать новые идеи. Полученные обучающимися надпрофессиональные навыки помогают им при участии в различных предметных конкурсах и олимпиадах.

В-пятых, поддержка студентов. Колледжи предоставляют различные виды поддержки для студентов, включая академическую поддержку, карьерное консультирование, семинары и тренинги по различным темам, связанным с карьерой и личностным ростом, помощь в трудоустройстве. Предоставление академической помощи студентам осуществляется посредством проведения дополнительных занятий или консультаций со студентами, испытывающих трудности в определенных дисциплинах/модулях, что, в свою очередь, способствует повышению академических результатов и уверенности в своих способностях. Во многих колледжах организуются ярмарки вакансий, Дни

открытых дверей, где работодатели предлагают обучающимся свои вакансии. Всё это помогает студентам успешно завершить обучение и найти работу после окончания колледжа.

Современное техническое и профессиональное образование играет важную роль в развитии нового Казахстана. В условиях динамично изменяющейся экономики и технологий необходимость квалифицированных специалистов становится все более актуальной. Подготовка кадров в колледжах Республики Казахстан ориентирована на практическую подготовку студентов, сотрудничество с работодателями, развитие профессиональных навыков и предоставление поддержки студентам. Эти особенности делают колледжи в Казахстане привлекательными для студентов, которые хотят получить практические навыки и быть готовым к работе сразу после окончания обучения.

Список литературы

1. Концепция развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023-2029 годы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249.
2. Государственный общеобязательный стандарт технического и профессионального образования. Приказ Министра просвещения Республики Казахстан от 3 августа 2022 года № 348.
3. Методические рекомендации по организации деятельности Индустриального совета в организациях технического и профессионального, послесреднего образования. Приказ Министра образования и науки Республики Казахстан от 31 декабря 2020 года № 566.
4. Проект «Жас маман» <https://pro-sensys.com/info/news/proekt-zhas-maman-modernizatsiya-obrazovatelnykh-uchrezhdeniy/>

УДК 372.8

А. Т. Сарекин

обучающийся 4 курса КГКП «Костанайский политехнический высший колледж», Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

РОЛЬ СПЕЦИАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

Андатпа: Мақалада дәстүрлі түрде терминдер мен кәсібилікке бөлінген арнайы лексиканың ерекшеліктері қарастырылады, тілдің кәсіби қызметтегі, тілдік базаны қалыптастырудағы рөлі атап өтіледі.

Түйінді сөздер: термин, кәсіби лексика, арнайы лексика, арнайы мақсаттағы тіл.

Аннотация: В статье рассматриваются особенности специальной лексики, традиционно подразделяемой на термины и профессионализмы, подчеркивается роль языка в профессиональной деятельности, в формировании языковой базы.

Ключевые слова: термин, профессиональная лексика, специальная лексика, язык для специальных целей.

Abstract: The article is discussed the features of special vocabulary, traditionally divided into terms and professionalisms, and emphasizes the role of language in professional activities and in the formation of the language base.

Keywords: term, professional vocabulary, special vocabulary, language for special purposes.

Актуальность данной темы заключается в том, что сегодня идет стремительное развитие информационных и коммуникационных технологий. Возрастает потребность в специалистах, практически владеющих тремя языками - казахским, русским, английским. Знание языков позволяет знакомиться с новейшими тенденциями в развитии науки и техники, устанавливать профессиональные контакты, повышать уровень профессиональной компетенции.

Современному специалисту, если он хочет преуспеть в своей профессиональной деятельности, важно знание профессионального русского языка.

Сегодня предприятия вступают в новые формы сотрудничества, налаживают прямые связи с зарубежными партнерами. Возникает необходимость обмена научно-технической информацией, оказания содействия в обучении кадров. В связи с этим предприятиям нужны высококвалифицированные специалисты, умеющие не только читать специальную литературу на русском языке, но и общаться на нем. Владение специалистами русским языком рассматривается как экономическая необходимость.

Значимость исследования состоит в том, что полученные в ходе эксперимента выводы, повышают у студентов мотивацию в изучении русского языка.

Результаты исследования расширяют представления о роли профессиональной лексики для успешности будущих специалистов.

Важнейшим компонентом речевой деятельности в системе языковых средств является лексика.

Лексика – совокупность слов какого-либо языка, его словарный состав [1]. Слова, которые человек использует в своей речевой практике, устной и письменной, составляют его активный словарный запас. Чем богаче и разнообразнее словарный запас человека, тем легче пользоваться ему языком.

Лексическая составляющая языка является одним из самых важных компонентов речевой деятельности, ведь исключительно наличие фундаментальных лексических навыков может обеспечить нормальное функционирование речи. Отсутствие необходимых лексических единиц в словарном запасе обучающихся приводит к чувству неуверенности в себе.

Профессиональный успех специалиста во многом зависит от свободного владения русским языком, знания его норм в профессиональной коммуникации. Владение языком предполагает формирование понятийно-терминологического аппарата, информационного кругозора.

Сфера профессиональной деятельности обслуживается специальным языком – языком профессиональной коммуникации. Этот язык неоднороден по своему составу, в нем вычленяется несколько языковых пластов в зависимости от степени кодифицированности и информационной содержательности: терминология, устная профессиональная лексика (профессионализмы), профессиональные жаргонизмы, номенклатура.

Терминологическая лексика является средством, обеспечивающим получение информации и взаимопонимание коммуникаторов в процессе осуществления совместной профессиональной деятельности. Термины образуют профессиональный компонент информации, являются языковыми единицами, формирующими высказывания, и входят как в рецептивный, так и в продуктивный словарь специалистов. Терминология является одним из необходимых условий осуществления межкультурной коммуникации в профессиональной сфере. [2].

Терминология составляет ядро языка профессиональной коммуникации. Она концентрирует в себе его основные признаки и свойства. Совокупность терминов, употребляемых в какой-либо области науки, техники, искусства и т.д. [2].

Термины являются официальными научными наименованиями специальных понятий, профессионализмы же, в свою очередь, функционируют в большинстве случаев в устной речи как «полуофициальные» слова. Эти слова образуют лексический пласт, который также иногда называют профессиональным сленгом или профессиональным жаргоном.

Профессионализм — слово или выражение, свойственное профессиональной речи и употребляемое в общелитературном языке. [3]. В отличие от терминов, профессионализмы обычно являются специализированной частью разговорной лексики, а не литературной. Профессиональная лексика (профессионализмы) возникает в силу существования социальных групп, выделяющихся на основании профессиональной принадлежности. Люди, занятые в определенной сфере деятельности вырабатывают общий язык, который является удобным для коммуникации.

Профессионализмы встречаются чаще всего в разговорной речи людей той или иной профессии, выступая при этом в роли неофициальных синонимов специальных наименований.

Кроме того, профессионализмы часто являются результатом творческого переосмысления, т.е. результатом метафорического переноса значений слов бытовой лексики на терминологические понятия (по внешнему сходству, сходству функции и признака и т.д.). Такие профессионализмы, легко замещающие термины, делают специальную речь более живой, простой и освоенной, более легкой для быстрого употребления и понимания.

При использовании профессионализмов в официальной ситуации или в официальных публикациях, нужно учитывать тот факт, что они, будучи преимущественно словами для разговорного употребления, нередко имеют сниженную стилистическую окраску, являясь, по сути, жаргонными словами. Они могут быть не только непонятными для людей, которые не связаны напрямую с данной областью, но и прозвучат рискованно для репутации человека, употребляющего их. Следовательно, в изданиях, которые ориентированы на широкие читательские круги, использование профессионализмов будет неуместным. С другой стороны, употребление профессионального жаргона может придать официальной речи колорит, показывая при этом знание предмета, характерное для профессионала, имеющего регулярный и непосредственный контакт с рабочей средой. [2].

Будущему специалисту для успешной профессиональной деятельности необходим навык чтения оригинальной научной литературы по специальности, газетных, журнальных статей научно-популярного и общественно-политического характера, а также умения принять участие в диалоге на учебно-бытовую, общественно-политическую и профессиональную темы. Специалист должен уметь

построить собственное высказывание, участвовать в обсуждении различного рода деловых вопросов на собраниях и заседаниях.

В результате овладения языком профессии будущие специалисты активно применяют русский язык для решения профессиональных вопросов (ведут диалог, переписку и переговоры на русском языке). Овладение в полной мере языком профессии способствует развитию познавательного интереса студентов к будущей профессиональной деятельности, осознанию ее особенностей, что в целом повышает результативность выполнения профессиональных задач.

Нами был проведен эксперимент на определение влияния знания профессионального русского языка на успешность в профессиональной деятельности будущих специалистов.

В эксперименте принимали участие обучающиеся 1 курса групп с государственным языком обучения по специальности «Программное обеспечение», не изучавшие дисциплину «Профессиональный русский язык», а также студенты 3 курса групп с государственным языком обучения по специальности «Программное обеспечение», изучавшие дисциплину «Профессиональный русский язык».

Участникам эксперимента предлагалось поучаствовать в деловой игре «Переговоры по поводу заключения сделки на поставку какого-то товара или услуг». Организация деловой игры включала четыре этапа: 1. Общее целеполагание. 2. Объяснение правил игры. Знакомство со сценарием. Обсуждение. Подготовка. 3. Игра. 4. Этап обсуждения и оценки предметно-языкового знания.

Наблюдения показывают: в ходе эксперимента студенты – первокурсники испытывали сложности в способности свободно общаться на профессиональные темы, донести до коллеги свои вопросы, эффективно решать производственные задачи. Студенты 3 курса, изучившие дисциплину – профессиональный русский язык, могут аргументировано отстаивать свою точку зрения, рассматривать проблему с разных позиций, грамотно формулировать свои мысли, свободно общаться на профессиональные темы, решать производственные вопросы.

Таким образом, язык специальности играет важную роль в профессиональной деятельности будущего специалиста, так как качественная речь является одним из инструментов, позволяющих ему добиться поставленных задач. Специалист, легко ориентирующийся в нормах профессионального этикета, терминологии, будет готов к продуктивному общению, к решению производственных задач.

Список литературы

1. Педагогическая энциклопедия. [Электронный ресурс] // <https://didacts.ru/termin/leksika.html> (дата обращения 25.10.2023)
2. Юсупова Л.Г., Казыханова Г.Х. Особенности профессиональной лексики и ее отличие от терминов [Электронный ресурс] // <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-professionalnoy-leksiki-i-eyo-otlichie-ot-terminov/viewer> (дата обращения 25.10.2023)
3. Толковый словарь Ожегова [Электронный ресурс] // <https://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=25052> (дата обращения 25.10.2023)

УДК 541.18

Л. В. Саулина

преподаватель, магистр КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ ОБУЧАЮЩИХСЯ

Аннотация: В статье раскрывается необходимость формирования исследовательских умений обучающихся – будущих воспитателей дошкольных организаций. Дана характеристика уровней исследовательских умений: операционный, организационный, коммуникативный, рефлексивный. Раскрываются направления работы педагогов колледжа по формированию исследовательских умений обучающихся.

Аңдатпа: Мақалада білім алушылардың – мектепке дейінгі ұйымдардың болашақ тәрбиешілерінің зерттеу дағдыларын қалыптастыру қажеттілігі ашылады. Зерттеу дағдыларының деңгейлеріне сипаттама беріледі: операциялық, ұйымдастырушылық, коммуникативті, рефлексивті. Колледж педагогтарының білім алушылардың зерттеу дағдыларын қалыптастыру бойынша жұмыс бағыттары ашылады.

Ключевые слова: обучающиеся, исследовательские умения, научно-практическая конференция, научно-студенческое общество

Түйінді сөздер: білім алушылар, зерттеу дағдылары, ғылыми-практикалық конференция, ғылыми-студенттік қоғам

Модернизация дошкольного образования, новое осмысление приоритетов в его сфере поставило ряд проблем, среди которых особое место занимает вопрос подготовки специалиста новой формации. Сегодня в детских садах необходимы высококвалифицированные специалисты, владеющие методиками диагностики развития детей, разнообразными способами и приемами организации основных видов деятельности детей в течение дня, умеющих обучать детей творчески мыслить и действовать, развивать познавательную активность и формировать с раннего возраста исследовательские навыки. Поэтому на первый план выходит проблема подготовки не просто воспитателя дошкольной организации, а специалиста-исследователя. Ведь именно современное понимание и внедрение в работу нового Государственного общеобязательного стандарта по дошкольному воспитанию исходит из необходимости создания условий для саморазвития ребенка, раскрытие его природных задатков и способностей. Однако это возможно только в том случае, если сам воспитатель будет заинтересован в профессиональной самореализации и ориентирован на постоянное собственное развитие.

На наш взгляд, именно исследовательская деятельность позволяет воспитателю самоактуализироваться, идти в ногу со временем, развивает желание и умение непрерывно повышать профессиональный уровень, а значит, и соответствовать требованиям нового стандарта.

В связи с чем, при подготовке будущих специалистов для дошкольных организаций, большое внимание уделяется развитию исследовательских умений обучающихся. Исследовательские умения позволяют находить и оценивать информацию, относящуюся к определенной теме, проблеме, открывать грани неизвестного, непознанного, проводить критический анализ, формировать гипотезы и моделировать способы ее доказательства. Таким образом, исследовательские умения обучающихся можно охарактеризовать как систему умственных операций и прикладных действий, осуществляющихся на основе использования знаний и опыта под руководством педагога.

Проанализировав различные авторские подходы к структуре исследовательских умений, можно выделить следующие уровни: операционный, организационный, коммуникативный, рефлексивный.

Операционные, или интеллектуальные, исследовательские умения характеризуются способностью обучающихся совершать умственные приемы и операции для осуществления исследовательской деятельности. Обучающиеся должны уметь выдвигать и доказывать гипотезы, устанавливать причинно-следственные связи, анализировать, конкретизировать и синтезировать условия различных педагогических, социальных и политических ситуаций. На основе изученного материала и проведенного исследования, уметь обобщать полученные результаты, формулировать соответствующие выводы и выявлять новые проблемы, понимать прикладное значение исследования.

Организационные исследовательские умения позволяют применять технику самоорганизации, планирования научно-исследовательской деятельности, владение такими общими умениями как, постановка цели, разработка плана исследовательской работы, подбор необходимых и оптимальных средств, материалов, оборудования и способов деятельности для достижения поставленной цели.

Умение работать в группе или коллективе, осуществлять взаимопомощь, взаимоконтроль, взаимооценивание и обсуждение результатов при решении исследовательской проблемы определяют коммуникативные исследовательские умения. Следует, также отметить, умение представлять результаты исследования, оперировать научными терминами и определениями, логично и последовательно выстраивать защиту основных положений исследования, уметь оппонировать.

Под рефлексивными исследовательскими умениями понимают способность рефлексивно осмысливать свои действия, проводить самоанализ и осуществлять самоконтроля, умение варьировать, видоизменять и корректировать способы организации деятельности.

Работа по формированию исследовательских умений обучающихся проводится педагогами колледжа целенаправленно, комплексно, системно и включает следующие направления:

1 направление – организация учебно-исследовательской деятельности по базовым и профессиональным модулям. В зависимости от специфики дисциплины, педагоги подбирают методы и формы работы, способствующие развитию и совершенствованию аналитических умений и навыков обучающихся.

Наиболее активно внедряются на занятиях методы и приемы развития критического мышления. Именно активное использование стратегий технологии развития критического мышления является эффективным способом, позволяющим добиться хороших результатов в формировании исследовательской деятельности обучающихся, навыков самостоятельного критического, а не репродуктивного типа мышления. Используемые на занятиях стратегии критического мышления позволяют развивать и совершенствовать умение обсуждать, осмысливать, оценивать, принимать взвешенные решения, работать с информацией, выделять главное и второстепенное, анализировать различные стороны явлений, моделировать ситуации. Так, в канву занятия целенаправленно и систематически включаются различные приемы критического мышления: приемы по развитию

навыков составления вопросов (тонкие и толстые вопросы, ромашка Блума), визуальные формы организации изучения материала (составление кластера, синквейна, мнемотаблиц, интеллект карт, дерево предсказаний, фишбоун и другие), приемы по развитию навыков прогнозирования (верные и неверные ответы, SWOT анализ), приемы по развитию навыков решения проблем (мозговой штурм, ИДЕАЛ, метод 6 шляп, карусель).

Домашнее задание, также, способствует развитию исследовательских умений, поэтому в домашние задания вводятся элементы научного поиска, задания носят не репродуктивный характер, а требуется подготовить задания эвристической направленности (эссе, сообщения, рефераты, мини-проекты, контент-анализ понятий и другие).

Подготовка и написание курсового проекта является неотъемлемой частью формирования исследовательских умений. Именно во время выполнения курсовой работы обучающийся делает первые шаги к самостоятельному научному творчеству, применяет сформированные навыки работы с научной литературой, критического отбора и анализа необходимой информации по теме проекта. Курсовой проект это апогей сформированности исследовательских умений, поскольку именно при написании проекта необходимо применять все структурные элементы исследовательских умений.

Одним из условий развития исследовательских умений является кардинальное изменение к подходу обучения со стороны преподавателей. Главным инструментом развития исследовательских умений выступают исследовательские методы обучения. Использование исследовательских методов обучения создаёт условия для овладения обучающимися логикой научного поиска. Поэтому, с целью создания и развития условий, обеспечивающих возможность для каждого обучающегося реализовывать свое право на творческое, интеллектуальное и познавательное развитие личности, преподаватели активно используют диалоговое обучение, обучение в сотрудничестве, активные и интерактивные формы и методы организации работы на занятиях, элементы технологии геймификации.

2 направление – вовлечение обучающихся в исследовательскую деятельность во внеучебное время.

К основным формам исследовательской деятельности, выполняемой во внеучебное время, можно отнести участие обучающихся в предметных и проблемных кружках, олимпиадах, которые организуются с целью расширения и углубления знаний в определенном предметном направлении, развития интереса к соответствующим отраслям науки. Участие в научных и научно-практических конференциях по разным теоретическим и прикладным направлениям позволяет обучающимся продемонстрировать знания в различных вопросах науки, методики обучения и воспитания, практики, через написание научной статьи. Участие в конференциях открывают для обучающихся новые горизонты и возможности, поскольку это мероприятие, которое объединяет ученых, специалистов, практиков для обмена опытом, обсуждения актуальных проблем современности и поиск путей их решения. Обучающимся представляется возможность, в зависимости от формы проведения, формат докладов, дискуссий, секций, круглых столов, продемонстрировать собственно коммуникативные исследовательские умения.

С целью развития исследовательских умений обучающихся в колледже действует научное студенческое общество «Пирамида». «Пирамида» - это добровольное объединение обучающихся колледжа разных специальностей, стремящихся совершенствовать свои знания в определенной области науки, развивать свой интеллект и научный потенциал, приобретать умения и навыки научно-исследовательской и опытнической деятельности под руководством педагогов колледжа. Стать участником этого объединения может обучающийся любого курса, главное иметь огромное желание заниматься исследовательской деятельностью. Ежемесячно проходят заседания НСО, на которых обучающиеся представляют промежуточные результаты, а также итоги своих научно-исследовательских проектов.

Не менее важным направлением, которое позволяет развивать исследовательские умения обучающихся, является работа по организации проектной деятельности, которая может проводиться как в учебное, так и во внеучебное время. Под руководством преподавателя организуется работа по написанию индивидуальных или групповых учебных проектов различных типов: информационный, практико-ориентированный, исследовательский, творческий, социальный, игровой.

Информационный проект – проект, связанный со сбором, проверкой, ранжированием информации, полученной из различных источников, по какой-либо актуальной профессиональной или предметной / межпредметной тематике. Продуктом проектной деятельности являются статистические данные, аналитические и обзорные материалы, результаты опросов общественного мнения, обобщение высказываний различных авторов по какому-либо вопросу, эссе, рефераты и т.д.

Практико-ориентированный (прикладной) проект – это воплощение в жизнь какой-либо идеи или решение практических задач заказчика проекта. Конечным продуктом могут быть учебные пособия, модели, конструкторские изделия, инструкции, схемы, рекомендации, памятки и т.д.

Исследовательский проект – проект, связанный с экспериментированием, логическими мыслительными операциями и направленные на доказательство или опровержение какой-либо гипотезы, исследование какой-либо проблемы. Для этого обучающемуся требуется проводить эксперименты, анализировать их результаты, выявлять закономерности, сравнивать, обобщать данные, делать выводы, формулировать и доказывать свою точку зрения. Результаты исследования будут отражены в научно-исследовательской работе.

Творческий проект – направлен на получение творческого продукта и предполагает свободный и нестандартный подход к оформлению результатов работы. Результатом выполнения проекта могут быть стихотворные и прозаические литературные произведения, произведения декоративно-прикладного, изобразительного искусства, фильмы, сценарии, видеоролики, буклеты и т.д.

Социальный (социально ориентированный) проект – предполагает сбор, анализ и представление информации по какой-нибудь актуальной социально значимой тематике. Данный вид проекта направлен на повышение гражданской активности обучающихся. Результатом может быть социальное исследование, социальный буклет, плакат, фильм, видеоролик и т.д.

Игровой проект – деятельность, связанная с групповой коммуникацией. В итоге по результатам разработки проекта формируется мероприятие: игра, викторина, экскурсия, олимпиада и т.д.

3 направление – организация исследовательской деятельности в период производственного обучения и профессиональной практики.

В процессе профессиональной практики обучающиеся учатся наблюдать и анализировать организацию воспитательного процесса в детском саду, изучать и обобщать педагогический опыт и использовать его в своей деятельности, соотносить свой опыт с педагогической теорией и осуществлять его корректировку, анализировать педагогическую ситуацию, адекватно констатировать способ педагогического воздействия на личность дошкольника, проектировать развитие личности и коллектива, исходя из знаний возрастных и индивидуальных особенностей детей.

Таким образом, в колледже ведется планомерная и систематическая работа по формированию исследовательских умений обучающихся. Вся эта работа способствует развитию научного мировоззрения и познавательной самостоятельности обучающихся и, как следствие, подготовке специалиста для дошкольной организации новой формации, готового не только принимать перемены, но и порождать их.

Список литературы

1. Самойленко П.И., Герши Т.В., Самарина Н.М. Научно- исследовательская работа студентов как направление модернизации системы профессиональной подготовки специалистов // Среднее профессиональное образование. – 2004 - № 12 – с. 3 – 7
2. Сморгунова Н.Ф. Формирование исследовательской культуры студента – будущего педагога // Среднее профессиональное образование. – 2001 - № 5 – с. 42
3. Карпов А.О. Исследовательское образование: ключевые концепты// Педагогика. 2011 №3. С. 20-30.
4. Кузнецов В.В., Проценко А.И. критерии развития исследовательских умений обучающихся в системе «Школа-Колледж»// Современные проблемы науки и образования. – 2020. – № 3.

УДК 004.946

С. В. Силадий, Е. Н. Тулегенов

преподаватель, студент, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайский области,
Костанайская область,
г.Костанай

VR В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация: В статье рассматривается роль виртуальной реальности (VR) в современном учебном процессе. Мы исследуем понятие виртуальной реальности, а также технологии VR, используемые для улучшения образования. Подробно рассматриваются средства и инструменты, доступные для создания образовательных проектов в VR, и описывается процесс разработки таких проектов. Эта статья поможет читателям понять, как VR может преобразить учебный опыт и создать более интерактивную и увлекательную среду для обучения.

Аңдатпа: Мақалада қазіргі оқу процесінде виртуалды шындықтың (VR) рөлі қарастырылады. Біз виртуалды шындық ұғымын, сондай-ақ білім беруді жақсарту үшін қолданылатын VR технологияларын зерттейміз. VR-де білім беру жобаларын құруға арналған құралдар мен құралдар егжей-тегжейлі қарастырылады және осындай жобаларды әзірлеу процесі сипатталады. Бұл мақала оқырмандарға VR оқу тәжірибесін қалай өзгерте алатынын түсінуге және интерактивті және қызықты оқу ортасын құруға көмектеседі.

Abstract: The article discusses the role of virtual reality (VR) in the modern educational process. We explore the concept of virtual reality, as well as VR technologies used to improve education. The tools and tools available for creating educational projects in VR are discussed in detail, and the process of developing such projects is described. This article will help readers understand how VR can transform the learning experience and create a more interactive and engaging learning environment.

Ключевые слова: виртуальная реальность, технологии виртуальной реальности, образование, учебный процесс, средства VR, разработка проекта, интерактивное обучение, инновации в образовании.

В настоящее время всё большее значение придается понятию «Виртуальная реальность» («Virtual Reality»). Данное понятие встречается во всех отраслях: от видеоигр до различных сфер машиностроения, в том числе и для проектирования объектов.

Виртуальная реальность (VR, англ. virtual reality, VR, искусственная реальность) — созданный техническими средствами мир, передаваемый человеку через его ощущения: зрение, слух, осязание и другие. Виртуальная реальность имитирует как воздействие, так и реакции на воздействие. Для создания убедительного комплекса ощущений реальности компьютерный синтез свойств и реакций виртуальной реальности производится в реальном времени.

Объекты виртуальной реальности обычно ведут себя близко к поведению аналогичных объектов материальной реальности. Пользователь может воздействовать на эти объекты в согласии с реальными законами физики (гравитация, свойства воды, столкновение с предметами, отражение и т. п.). Однако, часто в развлекательных целях пользователям виртуальных миров позволяет больше, чем возможно в реальной жизни (например: летать, создавать любые предметы и т. п.)].

Обычно, в повседневной жизни под понятием VR подразумевают всё обилие технологий, связанных с представлением виртуальной реальности. Очень часто, подразумевая VR-технологии, говорят о «Дополненной реальности» («Augmented Reality»). Прежде всего необходимо дать определение каждому из этих терминов. VR-технологии – это специально разработанная цифровая среда, заменяющая наш реальный мир, где пользователи точно также слышат звуки и видят искусственные образы вокруг себя, словно находясь внутри него. AR-технологии – это проецирование виртуальных (цифровых) объектов в реальный мир. Исходя из этого, можно сделать следующие выводы: VR блокирует реальный мир и погружает пользователя в цифровую вселенную, а AR внедряет элементы цифрового мира в реальный.

В ходе исследования VR и AR технологий были сформированы критерии, с целью выявления сходств и различий между ними. Данными критериями являются:

- определение;
- устройства и оборудование;
- стоимость устройств и оборудования;
- основные области применения;
- удобство использования.

Исходя из сравнительного анализа, вывод таков, что VR и AR технологии имеют как сходства, так и отличия. Основное различие заключается в определении данных терминов. А основным сходством является то, что многие сферы применения данных технологий пересекаются друг с другом и используются совместно (в дальнейшем VR/AR-технологии).

Существует несколько основных типов систем, обеспечивающих формирование и вывод изображения в системах виртуальной реальности: Шлем виртуальной реальности, MotionParallax3D-дисплеи, Виртуальный ретинальный монитор, а также проекционные системы.

Рисунок 1 – Типы VR

Для построения VR для учебного процесса используется веб – технология. Для этого необходимо, написать проект используя 3 технологии:

- JavaScript язык программирования, который позволяет вам создать динамически обновляемый контент, управляет мультимедиа, анимирует изображения, впрочем, делает всё, что угодно.

- HTML — это язык разметки, который мы используем для визуального и смыслового структурирования нашего web контента, например, определяем параграфы, заголовки, таблицы данных, или вставляем изображения и видео на страницу.

- CSS — это язык стилей с помощью которого мы придаём стиль отображения нашего HTML контента, например придаём цвет фону (background) и шрифту, придаём контенту многоколоночный вид.

Также необходим Visual Studio Code (VS Code) — редактор исходного кода, разработанный Microsoft для Windows, Linux и macOS и Open Server Panel — это портативная программная среда, созданная специально для веб-разработчиков с учётом их рекомендаций и пожеланий.

Разработка проекта состоит из 4 этапов: сбор информации, подготовка к проекту, установка ПО, написание кода, тестирование. Для работы потребуется каркас, который позволит выполнять взаимодействие VR очков с моделью. В качестве каркаса можно использовать Unity, Unreal Engine 4, CryEngine, Amazon Sumerian, A-Frame, React 360.

Процесс построения виртуальной реальности достаточно прост, выбор фреймворка, написание кода, моделирование трехмерных моделей, компоновка. Просмотр моделей в VR, использует расширение трехмерной модели файла **glb**. Бесплатные модели для проверки, можно скачать с библиотеки трехмерных моделей Windows. В примере используется клетка, которая уже смонтирована.

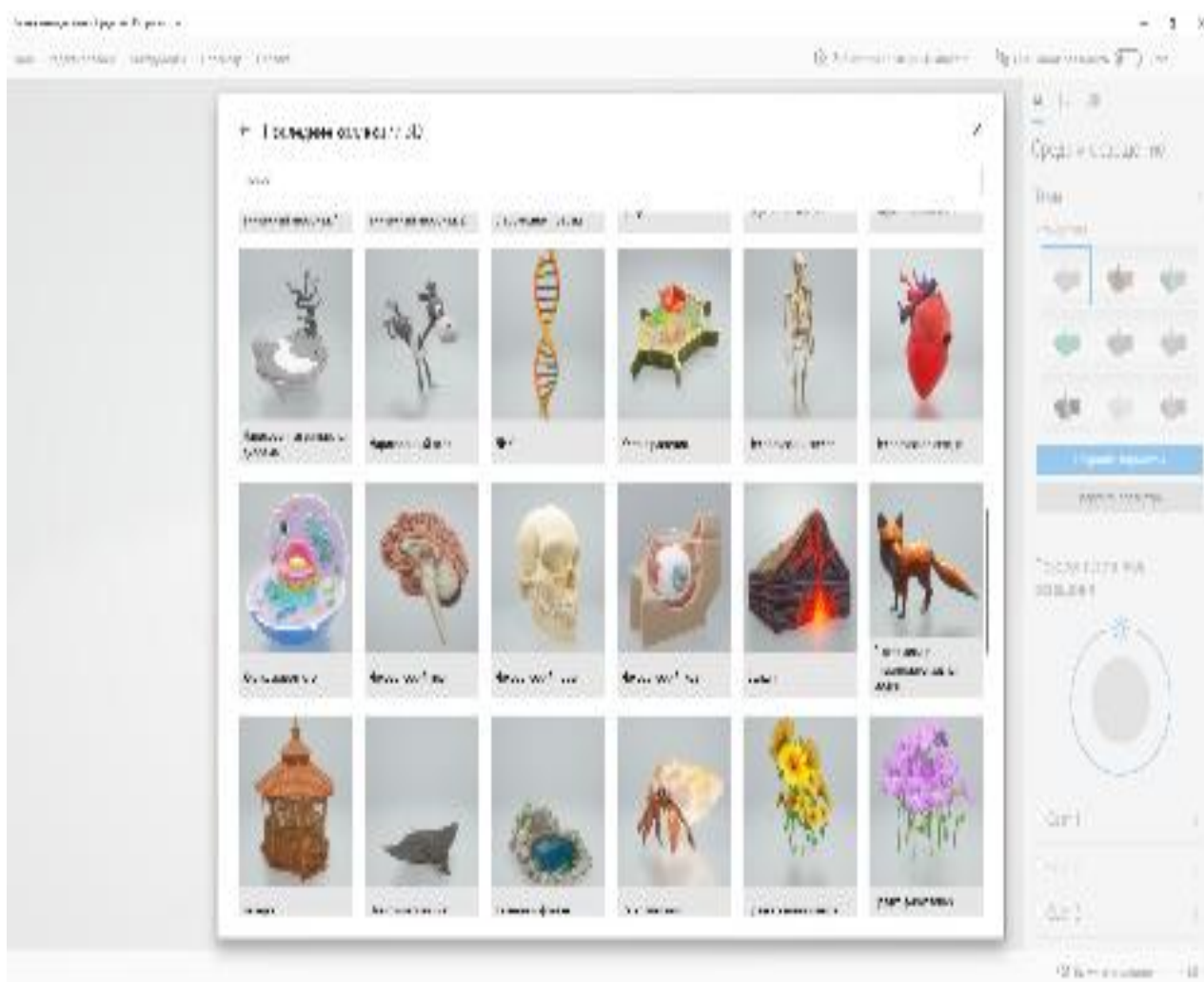

Рисунок 2 – Модели

Использование VR-технологий в учебном процессе может быть эффективным инструментом для улучшения качества образования и повышения мотивации учащихся. С помощью VR можно создавать интерактивные и реалистичные симуляции, которые могут помочь студентам лучше понять и запомнить сложные концепции и процессы.

VR-технологии также могут быть полезны для дистанционного обучения, когда студенты могут получать доступ к виртуальным классам и лекциям, не покидая свой дом или рабочее место. Это может существенно улучшить доступность образования и уменьшить его стоимость.

Тем не менее, использование VR в учебном процессе также имеет свои ограничения, включая высокую стоимость технологий, ограниченную доступность для широкой аудитории и необходимость подготовки преподавателей и студентов к работе с этими технологиями.

В целом, можно сделать вывод, что VR-технологии могут стать полезным дополнением к традиционным методам обучения и привнести новые возможности для учебного процесса, но требуют серьезного и взвешенного подхода к их использованию.

Список литературы

1. Билл Кеннеди, Чак Муссиано - "HTML и XHTML. Подробное руководство (HTML & XHTML. The Definitive Guide)"
2. Эрик Мейер - "CSS-каскадные таблицы стилей. Подробное руководство (Cascading Style Sheets: The Definitive Guide)"
3. К. Шмитт - "CSS. Рецепты программирования (CSS: Cookbook)"
4. Б. Хеник - "HTML и CSS. Путь к совершенству (HTML и CSS: The Good Parts)" + JavaScript:
5. Дэвид Флэнаган - "JavaScript. Подробное руководство (JavaScript. The Definitive Guide)"

УДК 372.851

О. В. Синько

преподаватель, КГКП «Костанайский строительный колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ У СТУДЕНТОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Аннотация: Масштабная глобализация, информатизация и технологизация современного общества требует от системы образования быстрого реагирования и адаптации под мировые вызовы. Современный человек должен иметь высокие профессиональные компетенции, владеть мягкими и жесткими навыками, а также деловыми качествами, способностями ориентироваться в сложных ситуациях, быстро и грамотно принимать решения. Математика играет важную роль в формировании многих качеств, необходимых современному человеку. В статье рассмотрены методы и приемы, а также примеры заданий, направленные на развитие исследовательских навыков на уроках математики.

Андатпа: Қазіргі қоғамның ауқымды жаһандануы, ақпараттандырылуы және технологиялануы білім беру жүйесінен әлемдік сын-тегеуріндерге тез әрекет етуді және бейімделуді талап етеді. Қазіргі заманғы адам жоғары кәсіби құзыреттілікке ие болуы керек, жұмсақ және қатаң дағдыларды, сондай-ақ іскерлік қасиеттерді, қиын жағдайларда шарлау қабілеттерін меңгеруі керек, тез және сауатты шешім қабылдауы керек. Математика қазіргі адамға қажет көптеген қасиеттерді қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Мақалада әдістер, сондай-ақ математика сабақтарында зерттеу дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалардың мысалдары қарастырылады.

Abstract: The large-scale globalization, informatization and technologization of modern society requires the education system to respond quickly and adapt to global challenges. A modern person should have high professional competence, have soft and hard skills, as well as business qualities, the ability to navigate difficult situations, make decisions quickly and competently. Mathematics plays an important role in the formation of many qualities necessary for a modern person. The article discusses methods and techniques, also examples of tasks aimed at developing research skills in mathematics lessons.

Ключевые слова. Математика, исследовательский метод, мини-исследование, эксперимент, веб-квест.

На мой взгляд, основная цель преподавания общеобразовательных дисциплин в колледже заключается не в том, чтобы дать недостающий багаж знаний 10-11 классов, а формирование у студентов необходимых навыков и способностей к саморазвитию и самообразованию для дальнейшей интеграции личности в национальную и мировую культуру.

Математика играет важную роль в формировании многих качеств, необходимых современному успешному человеку. На уроках математики студенты учатся рассуждать, доказывать, находить разумные способы выполнения задач, делать соответствующие выводы. Для это мы – педагоги используем различные методы и приемы обучения. Одни методы помогают формировать и развивать коммуникативные компетенции, другие формировать познавательный интерес к изучаемым вопросам, другие развивать творческие способности, а также методы, позволяющие формировать и развивать функциональные компетенции, исследовательские навыки и т.д.

Важной задачей педагога является привить обучающимся умения, позволяющие им активно включаться в творческую, исследовательскую деятельность, содействовать формированию и развитию

исследовательских компетенций. Все это будет способствовать адаптации студентов к быстро меняющимся условиям и темпу жизни.

В этимологии слова «исследование» заключено понятие извлечь нечто «из следа», то есть восстановить некоторый порядок вещей по косвенным признакам, случайным предметам [1]. Следовательно, уже здесь заложено понятие о способности личности сопоставлять, анализировать факты и прогнозировать ситуацию, то есть понятие об основных навыках, требуемых от исследователя. Суть исследовательской работы состоит в сопоставлении данных первоисточников, их творческом анализе и производимых на его основании новых выводов.

Исследовательский метод в обучении заключается в самостоятельном решении обучающимися проблем, трудных задач познавательного и практического характера. При исследовательской деятельности студенты ищут не только способы решения поставленных проблем, но и побуждаются к самостоятельной их постановке, к выдвижению целей своей деятельности [2].

Студенты приобретают знания, умения и навыки, необходимые для выполнения исследовательской работы, а также навыки самостоятельного решения проблемных ситуаций, развивают нестандартное мышление. Все это им пригодится не только на старших курсах при выполнении курсовых, дипломных работ, при написании научных и исследовательских проектов, но также в дальнейшей трудовой деятельности и в жизни.

Существуют различные подходы к организации процесса исследовательской деятельности и его содержанию.

Организовать исследовательскую деятельность можно:

- включением элементов исследования в урок;
- проведением групповых и индивидуальных занятий по выбору;
- проведением практических занятий (экскурсий, лабораторных практикумов);
- участием в исследовательских (творческих) экспедициях;
- участием в научно-практических конференциях (конкурсах, фестивалях) [3].

Существуют различные виды исследовательской деятельности. На уроке это может быть: учебный эксперимент; практические работы поискового характера; использование интерактивных методов; применение исследовательского метода обучения; включение интегрированных связей; использование результатов домашних заданий исследовательского характера; краткосрочный индивидуальный исследовательский проект; решение задач исследовательского характера.

Во внеурочное время исследовательская деятельность может быть успешно организована на занятиях факультатива или кружка по математике; элективных курсах; олимпиадах (в том числе дистанционных); конкурсах; в школах юных исследователей; на научно-практических конференциях; в образовательных экспедициях (поездки, экскурсии, походы).

Можно выделить 4 уровня учебно-исследовательской работы на уроке:

1 уровень – педагог сам формулирует проблему (задачу) и сам решает ее при активном внимании и обсуждении обучающимися (традиционное обучение);

2 уровень – педагог ставит задачу, студенты под его руководством находят решение, педагог направляет студентов на самостоятельный поиск решения (частично исследовательский, частично-поисковый метод);

3 уровень – студенты формулируют проблему (задачу), выдвигают гипотезу, предлагают пути решения, педагог помогает найти решение, направляет. При этом у студента формируется способность самостоятельно формулировать проблему (исследовательский метод);

4 уровень – студент сам выдвигает проблему, гипотезу и сам решает ее (исследовательский метод) [4].

Продемонстрирую несколько различных приемов применения исследовательского метода на уроках математики на примере заданий.

Урок алгебры, изучение новой темы **«Комплексные корни квадратных уравнений. Основная теорема алгебры»**. В начале урока даю уравнение $x^2 + x + 3 = 0$ и схему исследования, которую должны заполнить студенты (можно дать по группам, по парам).

Таблица 1. Схема исследования квадратного уравнения с комплексными корнями.

Проблема	Решение квадратного уравнения при отрицательном дискриминанте
Актуальность	Знание способов решения квадратного уравнения и применение свойства комплексной единицы для извлечения корня четной степени из отрицательного числа
Цель	Нахождение корней квадратного уравнения с отрицательным

	дискриминантом
Задача	<ul style="list-style-type: none"> • Находить корни квадратных уравнений по формуле дискриминанта • Применять свойство комплексной единицы при извлечении корня четной степени • Делать проверку и объяснять значение комплексных корней квадратного уравнения
Объект исследования	Квадратное уравнение
Предмет исследования	Корень четной степени из отрицательного числа
Новизна	Нахождение комплексных корней при решении квадратных уравнений
Практическая значимость	Извлечение корня четной степени из отрицательного числа, решение квадратных уравнений при отрицательном дискриминанте
Гипотеза	Любое квадратное уравнение разрешимо во множестве комплексных чисел

Такие схемы можно применять на уроках для обучения основам исследовательской деятельности.

При изучении новой темы также можно проводить практические мини-исследования, которые можно проводить на уроке или предлагать в качестве домашнего задания.

К примеру, тема урока «Понятие многогранника. Призма и ее элементы, виды призм. Развертка, площадь боковой и полной поверхности призмы». Задание по новой теме: «Необходимо подсчитать количество вершин, ребер, граней многогранников и заполнить таблицу. Внимательно посмотреть на полученные числа для каждого многогранника, попробовать произвести над ними арифметические операции. Какой можно сделать вывод?»

Таблица 2. Подсчет числа ребер, граней и вершин многогранника

Многогранник	число вершин	число граней	число ребер	Примечания
--------------	--------------	--------------	-------------	------------

Этапы эксперимента:

- подготовительный этап (студентам поставлена задача);
- получение экспериментальных данных (проводится подсчет количества вершин, ребер, граней многогранников; данные заносятся в таблицу);
- обработка результатов эксперимента и их анализ.

Рассматривая многогранники, студенты самостоятельно приходят к открытию соотношения между числом вершин, граней и ребер для любого выпуклого многогранника, выражаемое формулой Эйлера ($V + G - P = 2$).

Не следует предлагать обучающимся вычислять значения готового выражения $V + G - P$. Лучше, если они сами, выполняя действия над числовыми характеристиками, получают требуемое равенство. Только в случае значительных затруднений можно оказать им помощь.

В своей педагогической практике я также широко использую квест и веб-квест технологии, которые являются интегрированными технологиями, сочетающие в себе технологии проблемного, поисково-исследовательского, проектного, игрового обучения и ИКТ.

На уроках математики я провожу квесты при изучении новой темы, повторении и закреплении материала. Каждому обучающемуся дается задание. В конце они должны получить результат в виде какого-то открытия, находки клада или разработки мини-проекта [5].

Очень удобно создавать веб-квесты в онлайн сервисах. Для этих целей я использую приложение Joyteka. Данный сервис представляет собой различные квест комнаты, в которых скрыты задания, которые студентам необходимо правильно выполнить, чтобы выбраться из закрытой комнаты. Сервис предлагает три типа заданий: открытые вопросы, с множественным и одиночным выбором. Квесты отличаются от других видов заданий тем, что в них задания необходимо отыскать, проявив смекалку и критическое мышление, они не лежат на поверхности. Обычно такого рода квесты очень

увлекают студентов, развивают познавательный интерес к предмету, развивают исследовательские компетенции.

Занимаясь исследованиями, в том числе и на уроке студент получит возможность научиться:

- самостоятельно планировать и выполнять учебное исследование;
- использовать догадку, озарение, интуицию;
- использовать такие математические приемы и методы, как перебор логических возможностей, математическое моделирование, доказательство по аналогии, доказательство от противного, опровержение, контрпример, индуктивные и дедуктивные рассуждения, построение и исполнение алгоритма.

Можно изменить стратегию преподавания математики. Не объяснять, а погружать обучающегося в ситуации неопределенности. Студент, который действует по инструкции, по образцу, не сможет в будущем создать что-то новое. Необходимо сделать вызов, предложить задачу открытого типа, пусть студент сам поймет закономерность, «оживит функцию», удивиться законам ар-математики, почувствует гармонию мира.

Каждому ребенку от природы дарована склонность к познанию и исследованию окружающего мира. Правильно организованный урок должен совершенствовать эту склонность, развивать соответствующие умения и навыки.

Список литературы

1. Белова Т. Г. Исследовательская и проектная деятельность учащихся в современном образовании // Педагогика, психология, теория и методика обучения. – 2008. №1. С. 35-41.
2. Смолина Ю.А., Шипилова О.Г. Использование проектно-исследовательского метода в преподавании математики в школе // Образовательные ресурсы и технологии. 2014. - № 1(4). С 47-49.
3. Дроговоз, И.Г. Как организовать исследование и получить результат / И.Г.Дроговоз // Столичное образование. – 2011. – №5. 2– С.49 – 51.
4. Далингер В.А. Организация учебно-исследовательской деятельности учащихся при обучении математике // Успехи современного естествознания. – 2012. – № 7. – С. 134-136.
5. Гольцова Т.А., Проценко Е.А. Применение веб-квест технологии при обучении межкультурной профессиональной коммуникации // Отечественная и зарубежная педагогика. - 2021 Т.1. - № 2 (75). - С. 38-51.

УДК 577.1

Г. Ж. Смаилова

преподаватель биологии и химии

РГКП «Национальный научно-практический, образовательный и оздоровительный центр «Бобек»
Министерства просвещения Республики Казахстан
Колледж «Бобек»,
г.Алматы

ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ ПОЛИЯЗЫЧИЯ В УЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС

Андатпа: Мақалада болашақ маманның коммуникативті және бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруды кездейтін көптілді білім беру мәселелері қарастырылады.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы полиязычного образования, которое предусматривает формирования коммуникативной и конкурентноспособной личности будущего специалиста.

Abstract: The article deals with the questions of multilingual education, which provides for the formation of formation of communicative and competitive personality of the future specialist.

В современном мире невозможно представить себе, что где-то существуют страны, люди которых владели бы только одним языком. Исторически сложилось, что Казахстан – многонациональная страна. Люди разных национальностей живут здесь в одной большой дружной семье, знакомятся с языками представителей других народностей, изучают их языки [1, с.133].

Поликультурная многогранная личность – это открытый для общения человек, открытость предполагает, прежде всего, возможность свободной коммуникации с людьми разных национальностей и языков.

Сегодня знание английского, по существу, открывает окно в большой глобальный мир с его колоссальным потоком информации и инноваций, также дает возможность обучения за рубежом и создает возможность получения практического опыта в передовых странах планеты. Знание английского языка – это обязательное требование для делового общения и ведения бизнеса в любой точке мира [2].

Одной из первостепенных причин внедрения английского языка в нашей стране является его преимущество в сфере развития дошкольного, школьного, средне-специального и технического образования. Основательное внедрение и развитие английского языка в сфере образования несомненно улучшит качество знаний и последующих профессиональных навыков подрастающего поколения.

Основополагающей целью изучения любого иностранного языка является приобретение коммуникативных умений и навыков.

Программа полиязычного обучения предусматривает создание новой модели образования. Знание казахского, русского и английского языков, делает молодежь более конкурентоспособной, а страна приобретает интеллектуальный потенциал.

Педагогическое образование является приоритетным звеном сей системы образования, определяющим эффективность ее функционирования в целом и каждого ее звена в отдельности, возникает необходимость пересмотра профессиональной подготовки студентов педагогической специальности.

За последние годы требования, предъявляемые обществом к педагогу существенно повысились. Каким должен быть учитель в современном мире? Готов ли учитель соответствовать требованиям, выдвигаемым обществом? На эти и другие вопросы о роли учителя в современном образовании, она остается по-прежнему ключевой.

Учитель новой формации – это духовно развитая, творческая личность, обладающая способностью к рефлексии, профессиональными навыками, инновационным типом мышления и стремлением к новому. Учитель должен прекрасно знать собственный предмет, обладать мотивацией к дальнейшему росту и развитию своей личности. Учитель новой формации владеет методологическими, общекультурными и предметно-ориентированными компетенциями.

Главная цель, стоящая перед преподавателями и обучающимися – это развитие поликультурной личности, знающей историю и традиции своего народа, владеющей несколькими языками, способной осуществлять коммуникативно-деятельностные операции на трех языках во всех ситуациях, стремящейся к саморазвитию и самосовершенствованию.

Интерактивные технологии обучения, как нельзя лучше способствуют формированию полиязычной и поликультурной личности, потому что интерактивное обучение – это и есть, прежде всего, диалоговое обучение, в ходе которого осуществляется взаимодействие учителя и ученика, также учеников между собой. Благодаря совместной работе процесс обучения превращается в комплексную, системную работу, которая необходима в современном мире, который нуждается в конкурентоспособных людях, умеющих решать разносторонние задачи.

CLIL (Content and Language Integrated Learning или предметно-языковое интегрированное обучение) – это изучение на английском всех или нескольких предметов естественного цикла (математики, физики, биологии, химии, информатики).

Методика CLIL основывается на 4С конструкции.

1. Content / Предмет, содержание

What will I teach? – Чему я буду учить?

What will they learn? – Чему научатся?

What are my teaching aims/objectives? – Каковы цели?

What are the learning outcomes? – Каковы планируемые результаты?

2. Communication/Коммуникация: Учить, чтобы использовать язык и использовать язык для того, чтобы учить.

Language OF learning/ Язык обучения предмету – ЧТО.

Language FOR learning/ Язык ДЛЯ обучения предмету - КАК

Language THROUGH learning/Навыки и умения, приобретенные ПОСРЕДСТВОМ обучения предмету – ЗАЧЕМ

Умения пользоваться словарем

Умения создать презентации

Умение осуществлять обратную связь

Умения приводить аргументы

Навыки и умения эффективно обрабатывать полученную информацию

3. Cognition/Познание: Развитие навыков мышления, которые соединяют концепции, понимание и язык.

4. Culture/ культура: Понимание особенностей различных культур по содержанию предмета. Межпредметные связи.

Методика CLIL предусматривает постепенный переход от использования терминов и определений на английском языке с поддержкой на родном языке к ведению предмета полностью на английском языке. В самом начале в любом предмете естественного цикла необходимо освоить терминологию по предмету. В биологии и химии это не сложно, так как большинство слов созвучно с английскими

словами. Существует достаточно терминологических словарей, созданы онлайн-словари и переводчики.

На уроках удобно использовать такие методы и способы обучения, как: работа с текстом, аудирование, таблица «K-W-L».

KNOW	WANT TO KNOW	LEARNED

Таблицу «K-W-L» можно применять вначале и в конце урока на этапе рефлексии.

При работе с текстом задания могут быть различные: вставьте пропущенное слово, найдите соответствие, найдите пару, ответьте на вопросы.

Таким образом, для формирования конкурентоспособного специалиста, коммуникабельной позитивной личности способной к активной и эффективной жизнедеятельности в многонациональной и поликультурной среде, обладающей развитым пониманием и чувством уважения других культур, умением жить в мире и согласии необходимо поликультурное и полиязычное образование.

Список литературы

1. Баяндина З.К., Нурмагамбетова Ж.С. Развитие грамотности чтения и коммуникаций в полиязычной среде в условиях повышения квалификации // Международный журнал экспериментального образования. 2015 №7 с.133.
2. Историко-педагогические предпосылки становления полиязычного образования // Профессионал Казахстана – 2008 - №12 (67).

ӘОЖ 512.122 (075.3)

Г. М. Солтанғалиева

оқытушы, «Абай атындағы гуманитарлық колледжі» КМҚК,
Шығыс Қазақстан облысы әкімдігінің білім басқармасы
Шығыс Қазақстан облысы

ТАПСЫРМАЛАР ЖҮЙЕСІ АРҚЫЛЫ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа: мақала оқыту үдерісінде колледж білім алушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселесіне арналған. Қазіргі білім берудің негізгі тәсілдері, білім беру әдістері мен педагогикалық технологиялары тізімделіп көрсетілген. Оқыту процесінде дербес ойлау дағдыларын дамытуға қажетті жағдай жасау үшін оқытушылардың оқытудың белсенді әдістерін қолданылу аясы мен тиімділігі сараланған.

Аннотация: статья посвящена проблеме формирования функциональной грамотности обучающихся колледжа в процессе обучения. Перечислены основные подходы, методы и педагогические технологии современного образования. Для создания необходимых условий для развития навыков самостоятельного мышления в процессе обучения дифференцированы сфера применения и эффективность активных методов обучения преподавателей.

Кілт сөздер: функционалдық сауаттылық, белсенді әдіс-тәсілдер, жаңа педагогикалық технологиялар, дербес ойлау, саралап оқыту, тиімділік.

Keywords: functional literacy, active methods, new pedagogical technologies, independent thinking, differentiated learning, efficiency.

Бүгінгі таңда білім беру жүйесінде функционалдық сауаттылық мәселесі өзекті болып отыр. Қазіргі қоғам нәтиже үшін жұмыс істеуді білетін және белгілі, әлеуметтік маңызды жетістіктерге қабілетті функционалды сауатты тұлғаны қажет етеді. Педагог ғалымдар еңбектерінде шығармашылық, саналы, өз қызметін дербес анықтауға, өзін-өзі реттеуге қабілетті тұлғаны қалыптастыру қажеттілігі сараланып көрсетілген. Бұл мақсатқа қол жеткізу функционалдық сауаттылықты қалыптастыруды қамтамасыз етеді, өйткені ол белгілі бір білім, білік және дағдыларды меңгеруді ғана емес, сонымен бірге, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі жетілдіру, өзін-өзі жүзеге асыру қабілеттерін де болжайды. Сонымен, Н.А.Назарованың бітіру жұмысында оқыту үрдісінде білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жолдарын жүзеге асырудың тұжырымдамалық негіздері қарастырылады. Автор білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту моделін әзірлеп, тиісті диагностикалық құралдарды ұсынды.

Н.Ф. Виноградованың зерттеуі жалпы білім берудің мемлекеттік білім беру стандартының талаптарына сәйкес келетін оқытудың негізгі нәтижесі ретінде оқытушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселесіне арналған Автор мұғалімнің кең таралған педагогикалық

кателіктерін, сондай-ақ балалардың оқу процесінде кездесетін қиындықтарын талдады. Жұмыста оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға барынша ықпал ететін оқу іс-әрекетінің негізгі түрлері айқындалып, оларға бірінші кезекте іздеу-зерттеу қызметі жататындығын негіздеген. М.Г. Меджидов, А.А. Адиева, М.А. Меджидов, А. А. Пахрутдинова, С.А. Жамалова оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытудың қажетті құрамдас бөлігі ретінде жаратылыстану-ғылыми сауаттылық ұғымын береді. Жұмыста оқушылардың жаратылыстану-ғылыми сауаттылығының құрамдас бөліктерін талдау ұсынылған [3].

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жұмыстары әртүрлі педагогикалық технологияларды қолдану негіздерін көздейді. Түсіндірме сөздікте «технология» белгілі бір саладағы өндіріс әдістері мен процестерінің жиынтығы, сондай-ақ қызмет әдістерінің ғылыми сипаттамасы ретінде түсіндіріледі [4. 15].

Терминологиялық сөздікте О.С. Гребенюк, М.И. Рожков «Технология» кез-келген нәтиже алу үшін ретімен қолданылатын әрекеттердің тұрақты (рационалды) комбинациясы ретінде анықталады.

Г.М Қоджаспирова мен А.Ю. Қоджаспирова анықтамасы бойынша «Педагогикалық технология» - бұл оқыту, тәрбиелеу және оқушы тұлғасын дамыту мәселелерін шешуді қамтамасыз ететін жүйелі түрде орындалатын әдістер, тәсілдер мен қадамдар жиынтығының оң нәтиже беретін іс-әрекеттер жүйесі түріндегі оқу-тәрбие процесінің құрылымдарын салу және дәйекті түрде жүзеге асыру»-, делінген.

Б.М. Бим-Бада «Педагогикалық технология» - мақсатты тиімді жүзеге асыруға ықпал ететін тәрбие мен оқытудың теориялық сипатталған әрекеттерін жүзеге асырудың әдістері, құралдары жүйесі.

Функционалдық сауаттылықты дамыту жұмыстарын жүргізгенде оқытушы әртүрлі педагогикалық технологияларды біріктіруі керек деген ойдамын.

Ойын технологиялары білім беру сатыларындағы педагогикалық процестің құрамдас бөлігі болып саналады. Педагогика ғылымында ойынның екі түрі бар: дидактикалық және іскерлік. Іскерлік ойын – жасанды жағдайда нақты іс-әрекет жағдайларын имитациялауда қабілеттерін, қиялын, сөйлеу әрекетін дамытуға бағытталған дидактикалық ойын деп те санауға болады. Ойын технологияларының құндылығы білім алушылардың танымдық материалға қызығушылықтарын оятуда. Іскерлік және дидактикалық ойындар көркем шығармалардағы оқытылатын материалға немесе өмірлік жағдаяттарға негізделеді. Бұл сөзжұмбақ, сұрақ-жауап, интеллектуалдық ойындар, лингвистикалық ойындармен ұсынылады.

Проблемалық оқыту педагогикалық технологиялардың бірі ретінде білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға да мүмкіндік береді. Проблемалық оқыту технологиясы - бұл оқытушы ұйымдастыратын, білім алушылардың ойлау процестерін, сыни тұрғыдан ойлауын, білім мен дағдыларды шығармашылық және өз бетінше игеруге бағытталған үдеріс болып табылады. Бұл педагогикалық технологияда оқытушы проблемалық жағдаят туғызады, содан кейін білім алушыларды оқу мәселесін шешуге бағыттайды.

Оқытушы оқу мәселесін жасайды және топ мүшелеріне бұрын алған білімдері мен дағдыларын пайдалана отырып, оқу мәселесін шешу жолдарын табуға мүмкіндік береді. Кәсіптік-техникалық білім беруде проблемалық жағдаяттардың екі түрі қолданылады: педагогикалық және психологиялық. Педагогикалық проблемалық ситуация оқытушының сабақ кезеңдерін ұйымдастыру үшін сұрақтар қою арқылы жүзеге асады.

«Сұрақ жағдайын» құру үшін психологиялық проблемалық жағдай қолданылады. Шешілетін мәселелердің мазмұнына қарай проблемалық оқытудың 3 түрі бар: ғылыми шығармашылық (ғылыми мәселелерді шешу) – теориялық зерттеу, т.б. жаңа білімді іздеу үдерісінің нәтижесінде теориялық оқу міндеттерін шешу; ғылыми шығармашылықтың әдістері – бақылау әдісі, миға шабуыл, синектика, тест сұрақтары әдісі, практикалық шығармашылық (практикалық есептерді шешу, мәтіндерді құрлымдау) – практикалық шешімді іздеу, т.б. бұрын белгілі білімді жаңа жағдайда, құрастыру, ойлап табу, жалпылау арқылы қолдану, көркем шығармашылық (көркем шешімдер жасау) сурет салу, ойнау, музыкалық аспапта ойнау және т.б. нәтижесінде әлемге және өзіне деген сезімді, көзқарасты білдірудің көркемдік процесі.

Проблемалық оқыту технологиясын тиімді жүзеге асыру үшін келесі факторларды ескеру қажет: жас ерекшеліктерін (ауызша және жазбаша сөйлеу, мультимедиа) ескере отырып, проблемалық жағдаяттар жүйесін мен оларды құру құралдарының үйлесімі. Бұл арада білім алушының белсенді танымдық әрекетін ынталандыратын мұғалімнің жеке көзқарасы мен шеберлігі маңызды. Г.К.Сельевко сабақтың басында проблемалық оқытудың педагогикалық технологиясын қолдануды ұсынады, сабақ барысы проблемалық жағдайды шешуге бағытталады.

Колледж білім алушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда қолданылатын педагогикалық технологиялардың бірі – жобалап оқыту технологиясы. Жоба –білім алушылардың зерттеу дағдыларын (талдау, бақылау, гипотеза құру, эксперимент жасау, жалпылау) дамытуға, өз білімін өз бетінше жобалауға, сыни және шығармашылық қабілеттерін дамыту мақсатында ақпараттық

кеңістікте шарлау қабілетін дамытуға бағытталған оқытушының арнайы ұйымдастырылған ойлау процесі.

Жобалап оқытудағы оқытушы немесе жетекші колледж білім алушыларына көмектесетін репетитор деп аталады. Жобаны әзірлеу келесі кезеңдерде жүзеге асырылады: ұйымдастыру-дайындық кезеңі (бұл кезеңде білім алушылар оқытушымен бірге мүмкін тақырыптарды белсенді түрде талқылайды, өзекті мәселе таңдалады, оқытушының іс-әрекетті ұйымдастыру жұмыстарын жүргізуден тұрады. Белгілі бір тақырыпшалар мен іс-әрекет түрлерін таңдаған студенттерді біріктіру; олардың арасында міндеттер бөлінгеннен кейін жұмыс мақсатына қарай шағын топтарға бөлінуі.

Жоба әзірлеу – іс-әрекетті жоспарлау және ұйымдастыру (бұл кезеңде оқытушы білім алушылардың жеке ерекшеліктерін, мүмкіндіктерін ескере отырып, шағын топтарда орындалатын тапсырмалар түрлерін әзірлейді, оларды бақылайды, жұмыс нәтижелігінің болжамын саралап, ынталандырады; білім алушыға қажетті ақпаратты іздейді және оны өзара талқылайды.

Технологиялық кезең – іс-шараларды жүзеге асыру (білім алушылар жиналған ақпаратты модельдейді, оқытушымен кеңеседі, қорытынды кезеңін құрлымдайды (білім алушылар ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелерін саралап, құрастырады және оны презентациялық көрсетіліммен үйлескен баяндама түрінде қорғайды.

Функционалдық сауаттылықты дамытудың педагогикалық технологияларының бірі ретінде – топтық технологиясы да ұсынылады. Оның мәні педагогикалық процестің топта өтуінде, яғни, білім алушылар шағын топтарға – алты адамға дейін біріктіріледі. Топпен жұмыс құрдастарымен қарым-қатынас жасау арқылы оқу мүмкіндігін береді, білім алушылар дұрыс сөйлеуге, өз ойын толық жеткізуге, дәлелді ойтұжырымдарын пікірталас аясында талдауға үйренеді. Топтық жұмыс олардың оқу-танымдық іс-әрекетіне деген ынтасын арттырады, ой-өрісін кеңейтеді, бұл функционалдық сауаттылықтың дамуына ықпал етеді.

Топтық технологияның міндеті – білімді өз бетінше меңгеруге үйрету және топта жұмыс істеу қабілетін дамыту. Іс-әрекеттің бұл түрін ұйымдастыру барысында білім алушылардың қызығушылықтары мен танымдық мүмкіндіктерін ескеру маңызды.

Топтық жұмыс кезіндегі оқу кезеңдері: дайындық кезеңі (бұл кезеңде студенттер топтарға бөлінеді, мұны ерік қалауы, танымдық қызығушылықтары бойынша немесе жереби тарту арқылы ұйымдастыруға болады. Содан кейін оқытушы берілген тапсырманы топтарға жариялайды және қажетті дидактикалық материалды таратады. Топтық жұмыс кезеңінде білім алушылар топта берілген тақырыпты талқылайды, мәселені шешу үшін рөлдерді бөледі; тапсырманы орындағаннан кейін нәтижені өзара талқылайды, толықтырады, қорытынды жасайды.

Қорытынды кезеңде әр топ мүшелері орындаған жұмысын, оқыған материалы бойынша есеп береді. Топтар оқытушымен бірге өткен материалды ой елегінен өткізеді, талдайды, қорытынды жасайды.

Топпен жұмыс жасай отырып, білім алушылар қрбыластарымен қарым-қатынас жасауды үйренеді, оқу әрекеті процесінде олар бір-бірімен танысады және бұл топ ішіндегі психологиялық климатты жақсартуға көмектеседі. Сонымен бірге, табысты оқу әрекетінің ажырамас факторы болып табылады. Бұл жұмыс түрінде білім алушылар өз пікірлерін айтады, группаластарын тындауға, айтылғанды бағалауға, келісуге немесе керісінше өздерінің қарама-қарсы көзқарасын дәлелдеуге, топта келіспеушіліктер туындаған жағдайда бір шешімге келуге үйренеді. Топпен жұмыс жасай отырып, білім алушылар тапсырманы орындауға жауапкершілігі артады, барлығы талқылауға, жұмысты орындауға қатысады, жұмыста оларда кейінгі өмірге қажетті коммуникативтік дағдылар қалыптасады.

Сын тұрғысынан ойлауды дамыту технологиясы аясында – «синквейн», «кластер», «диаманта» т.б. әдіс-тәсілдер арқылы білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту.

Синквейн –білім алушылардың функционалдық сауаттылығын және өз ойын жеткізу қабілетін дамытуға арналған қуатты әдіс. Синквейн - бес жолды өлең, бірінші жолы зат есім, берілген тақырып; екінші жол – тақырыпты сипаттайтын екі сын есім; үшінші жол – берілген тақырыптағы іс-әрекетті сипаттайтын үш етістік; төртінші жол – тақырыпты сипаттайтын төрт сөзден тұратын сөйлем; бесінші жол – берілген тақырыптың синонимі.

«Кластер» әдісі – ақпаратты көрнекі түрде ұсыну тәсілі. Кластер құру барысында студенттердің коммуникативті дағдылары қалыптасады, материалды қысқаша баяндауға үйренеді, оқытылатын тақырыпқа қызығушылықтары артады.

Сыни тұрғыдан ойлау – жаңа мәселелерді анықтау, әртүрлі тұжырымдар жасау, өз бетінше ойластырылған шешімдерді айта білуге дағдыланады.

Диаманта - бірінші және соңғы жолдары қарама-қарсы мағыналарды білдіретін рифмасыз жеті жолды өлең. Алмаз құрылысы: зат есім, берілген тақырып; тақырыпты сипаттайтын екі сын есім; тақырыптың іс-әрекетін сипаттайтын үш етістік; тақырыптың, ассоциацияның төрт синонимі; тақырыптың антонимінің іс-әрекетін сипаттайтын үш етістік; тақырыптың қарама-қарсы мағынасын

сипаттайтын екі сын есім; берілген тақырыпқа қарама-қарсы мағыналы зат есім. Диаманта жазу студенттердің ұғымдардың өзара байланысын жақсы түсінетінін болжайды.

Жоғарыда айтылғандардан шығатын түйін: білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін кең ауқымды технологияларды: ойын, топтық, интерактивті (сыни тұрғыдан ойлауды дамыту технологиясы), проблемалық оқыту, жобалық оқыту технологиясын т.б. қолдану қажет. Педагогикалық технологиялар білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға ықпал етіп, шығармашылық қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности на 2012–2016 годы в РК.

2. Качество педагогического образования: Проблемы и перспективы развития. Материалы международной научно-практической конференции 18–19 мая 2004 г. — Алматы КазНПУ им. Абая, 2004.

3. Дебердеева Т. Х. Новые ценности образования в условиях информационного общества /2005г. № 3/

4. Басова Е. А. Формирование у подростков функциональной грамотности в сфере коммуникации. Санкт-Петербург, 2012г.

5. Конфликт взаимодействия в педагогическом процессе. М. Рыбакова 1991 г. Москва.

УДК 377

Н. Н. Стаценко

преподаватель «Костанайский индустриально-педагогический колледж»

Управление образования акимата Костанайской области.

Костанайская область,

г. Костанай.

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ОБУЧАЮЩИХСЯ, ЧЕРЕЗ МЕТОДЫ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ И ПРИВЛЕЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО СОЦИУМА.

Аннотация: Социально-экономическое развитие нашей страны резко повышает требования к личностным качествам специалиста. Необходимость решения нестандартных задач делает актуальными такие его качества как оперативность и эвристичность мышления, воля, воображение, самостоятельность, инициативность и смелость решений, целеустремленность.

Традиционное обучение зачастую это передача готовых знаний, так как доминирует метод, направленный не на развитие познавательной деятельности обучающихся их творческой активности, а только на усвоение ими определенной учебной программой суммы знаний, умений и навыков. Активация познавательной деятельности обучающихся без развития познавательного интереса не только трудна, но практически невозможна. Вот почему в процессе обучения необходимо систематически возбуждать, развивать и укреплять познавательный интерес обучающихся и как важный мотив учения, и как стойкую черту личности, и как мощное средство воспитывающего обучения, повышения качества образования.

Аңдатпа: Еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуы маманның жеке қасиеттеріне қойылатын талаптарды күрт арттырады. Стандартты емес міндеттерді шешу қажеттілігі оның ойлаудың жеделдігі мен дербестігі, ерік-жігері, қиялы, дербестігі, бастамашылығы мен батылдығы, мақсатқа ұмтылуы сияқты қасиеттерін өзекті етеді.

Дәстүрлі оқыту көбінесе дайын білімді беру, өйткені білім алушылардың шығармашылық белсенділігінің танымдық қызметін дамытуға емес, олардың белгілі бір оқу бағдарламасымен білім, іскерлік және дағдылар сомасын меңгеруіне бағытталған әдіс үстем болады. Білім алушылардың танымдық қызметін танымдық қызығушылықты дамытпай жандандыру қиын ғана емес, іс жүзінде мүмкін емес. Міне, сондықтан да оқу процесінде білім алушылардың танымдық қызығушылығын жүйелі түрде қозғау, дамыту және нығайту қажет.

Abstract: The social and economic development of our country sharply increases the requirements for the personal qualities of a specialist. The need to solve non-standard problems makes its qualities relevant such as the efficiency and evertness of thinking, will, imagination, independence, initiative and courage of decisions, determination.

Traditional learning is often the transfer of ready-made knowledge, as it is dominated by a method aimed not at developing the cognitive activity of students of their creative activity, but only at assimilating the sum of knowledge, skills and skills into a certain curriculum. Activating the cognitive activity of students without developing cognitive interest is not only difficult, but practically impossible. That is why in the process of learning it is necessary to systematically arouse, develop and strengthen the cognitive interest of

students both as an important motive for teaching, and as a persistent personality trait, and as a powerful means of educating education, improving the quality of education.

Ключевые слова: Активизация, образовательный социум, кейсы, воспитание, развитие, Компетентность.

*Скажи мне, и я забуду. Покажи мне, я запомню.
Дай мне действовать самому, и я научусь!
(Древнекитайская мудрость.)*

Социально- экономическое развитие нашей страны резко повышает требования к личностным качествам специалиста. Необходимость решения нестандартных задач делает актуальными такие его качества как оперативность и эвристичность мышления, воля, воображение, самостоятельность, инициативность и смелость решений, целеустремленность.

Традиционное обучение зачастую это передача готовых знаний, так как доминирует метод, направленный не на развитие познавательной деятельности обучающихся их творческой активности, а только на усвоение ими определенной учебной программой суммы знаний, умений и навыков. Активация познавательной деятельности обучающихся без развития познавательного интереса не только трудна, но практически невозможна. Вот почему в процессе обучения необходимо систематически возбуждать, развивать и укреплять познавательный интерес обучающихся и как важный мотив учения, и как стойкую черту личности, и как мощное средство воспитывающего обучения, повышения качества образования.

Одним из самых доступных и проверенных практикой путей повышения эффективности урока и активизации обучающихся на уроке является соответствующая организация самостоятельной учебной работы. Она занимает исключительное место на современном уроке, потому что наиболее эффективное приобретение и усвоение знаний происходит только в процессе личной самостоятельной учебной деятельности.

Передовые педагоги всегда считали, что на уроке обучающиеся должны трудиться по возможности самостоятельно, а педагог – руководить этим самостоятельным трудом, давать для него материал.

Тем самым, самостоятельная работа – одна из важнейших составляющих процесса обучения, позволяет мне как, педагогу определить уровень усвоения обучающимися учебного материала и одновременно обеспечивающая качественное усвоение учебного материала.

Таким образом, она выполняет не только контролирующую, но и обучающую функцию.

Одновременно с этим, важной задачей которую я ставлю перед собой является развитие у обучающихся творческого мышления, так как оно позволяет обучающимся не только изучить и запомнить материал, но и находить нестандартные методы решения и конструировать новые подходы. Тем не менее, я понимаю, что решение задач творческого характера занимает на уроке значительную часть времени и доступны только для хорошо подготовленных обучающихся. Таким образом, введение в программу обучения таких задач зачастую представляет собой проблему для педагогов.

С целью поддержания устойчивого интереса к учебной дисциплине я стараюсь использовать на уроках различные приемы активизации познавательной деятельности.

Источниками познавательной активности выступают:

1. Содержание учебного материала

- Разработанные обучающие пакеты, которые содержат информацию о нарушении и что в этом случае можно делать);
- Рабочая тетрадь (результат данной работы более глубокое знание самого себя и других людей; умение пользоваться психологической информацией; овладение приёмами саморегуляции, межличностного взаимодействия; умение разрабатывать психологические рекомендации;
- Образовательный социум (кейсы) отношение к другому человеку как к самостоятельной, равноценной, уникальной личности.

2. Резервы личности обучающегося и преподавателя.

Одновременно необходимо развивать у обучающихся чувства долга и ответственности, активизирующее учение. Важно не только удовлетворять потребность в изучении темы в самом начале занятия, раскрывая его значимость, необычность с помощью применения интерактивных методов. А также продумывать приемы стимулирования, которые будут использоваться по ходу занятия и, особенно во второй его части, когда наступает умственно утомление, и учащиеся нуждаются во влияниях снимающих напряжение, перегрузку и вызывающих желание активно усваивать учебный материал это могут быть ролевые игры, работа в микрогруппах с проблемной ситуацией, учебные дискуссии, работа с реальными кейсами, отработка навыков адвокатиования.

Методы, стимулирующие познавательную деятельность учащихся, прежде всего, должны быть ориентированы на систематическую самостоятельную работу над материалом во внеурочное время и правильная организация самостоятельной работы, обеспечение регулярности, повышение эффективности контроля и оценки знаний, умений и навыков.

Процесс развития параллельно с самостоятельной работой должен проходить в непрерывной взаимосвязи с образовательным социумом, что содействует не только успешному овладению учащимися профессиональными навыками, но и формированию у них системного мышления, так важного для специалиста. Познавательный интерес начинается с элементарного любопытства. Впоследствии он может перерасти в любознательность, а на высшей ступени развития - в привычку к систематическому труду.

Возникновение и развитие познавательного интереса и активизация познавательной деятельности обучающихся способствует: прежде всего это такая организация обучения, при которой студент вовлекается в процесс самостоятельного поиска и «открытия» новых знаний, решает задачи проблемного характера

Для этого на базе «Костанайского индустриально-педагогического колледжа нами создана игровая группа для детей с нарушениями в развитии.

Она позволяет студентам практически попробовать свои силы в выбранной профессии, научиться применять в профессиональной деятельности знания, полученные на учебных занятиях. Особенно это важно при овладении профессиями связанными с работой с людьми с ограниченными возможностями. Улучшение качества подготовки специалистов должно осуществляться за счет усиления практической направленности.

Специалист, не владеющий системным мышлением рискует оказаться «за порогом» бурных социальных процессов.

Особое внимание нами уделяется для создания условий по развитию у будущих специалистов профессионально-значимых качеств через организацию различных форм внеучебной и общественной деятельности нравственно-гуманистического содержания. С этой целью обучающиеся принимают активное участие в благотворительных и общественных акциях, субботниках.

Организация самостоятельной работы, руководство ею — это ответственная и сложная работа каждого преподавателя. Воспитание активности и самостоятельности необходимо рассматривать как составную часть воспитания обучающихся. В связи с этим, одной из главных задач современного образования является формирование у обучающихся умения оперировать приобретенными знаниями, применять их в новых ситуациях, делать самостоятельные выводы и обобщения, находить решения в нестандартных условиях. Эффективное использование самостоятельной работы позволяет решать большой ряд вышеперечисленных задач. Анализ компонентной структуры современных образовательных технологий позволяет сделать вывод о том, что самостоятельная работа является действенным средством развития познавательной самостоятельности в обучении.

Знания студента будут прочными, если они приобретены не одной памятью, не заучены механически, а являются продуктом собственных размышлений и проб и закреплялись в результате его собственной деятельности над учебным материалом.

Современное общество нуждается в высококвалифицированных специалистах, способных быстро реагировать на перемены в социальном климате и в принятии решений, четко оценивать различные аспекты социальных ситуаций, поэтому результат усилий преподавателя заключатся в переводе организованной активности обучающихся в его собственную, то есть стратегия преподавателя должна заключаться в переориентации сознания обучающихся: учение из каждодневной принудительной обязанности должно стать частью общего знакомства с окружающим миром.

Литература:

1. А.Хуторской. Ключевые компетенции. Народное образование 2016г. №9
2. В.Сластенин «Педагогика: инновационная деятельность» Москва 1917г.
3. Журнал Професионал Казахстана № 8 ноябрь 2020 года.
4. Журнал Методист № 5 2018 года.

УДК 377.131.14

Д. В.Степаненко, Н. Л. Бондарева
преподаватель, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управление образования Костанайской области
Костанайская область,
г.Костанай

ИГРА КАК СРЕДСТВО ОБУЧЕНИЯ НАСЛЕДИЕ СПАНДИЯРА КУБЕЕВА

Аннотация: В данной статье исследуется использование игр как эффективного образовательного инструмента, черпая вдохновение из наследия Спандияра Кубеева. Исследование охватывает исторический контекст работы Кубеева и ее влияние на современные педагогические практики. В исследовании используется смешанный метод, чтобы проанализировать выгоды внедрения геймификации в процессы обучения. Результаты подчеркивают преимущества обучения на основе игр в повышении вовлеченности, мотивации и удержания знаний. Наследие Спандияра Кубеева служит основой для инновационных педагогических методов. Это исследование проливает свет на актуальность его идей в современном образовании и подчеркивает потенциал игр в образовательных контекстах.

Андатпа: Бұл мақалада Спандияр Кубеевтің мұрасынан шабыт ала отырып, ойындарды тиімді білім беру құралы ретінде пайдалану зерттелген. Зерттеу Кубеев жұмысының тарихи контекстін және оның қазіргі педагогикалық тәжірибеге әсерін қамтиды. Зерттеу оқу процесінде геймификацияны енгізудің артықшылықтарын талдау үшін аралас әдісті пайдаланады. Нәтижелер қызығушылықты, мотивацияны және білімді сақтауды арттыруда ойынға негізделген оқытудың артықшылықтарын көрсетеді. Спандияр Кубеевтің мұрасы инновациялық педагогикалық әдістердің негізі болып табылады. Бұл зерттеу оның идеяларының қазіргі білім берудегі өзектілігіне жарық түсіреді және білім беру контекстіндегі ойындардың әлеуетіне баса назар аударады.

Abstract: This paper explores the utilization of games as an effective educational tool, drawing inspiration from the legacy of Spandiyaar Kubeev. The study delves into the historical context of Kubeev's work and its impact on contemporary educational practices. The research employs a mixed-method approach to analyze the benefits of incorporating gamification into learning processes. The findings highlight the advantages of game-based learning in enhancing engagement, motivation, and knowledge retention. The legacy of Spandiyaar Kubeev serves as a foundation for innovative pedagogical methods. This study sheds light on the relevance of his ideas in modern education and underscores the potential of games in educational contexts.

Ключевые слова: игры, образование, геймификация, Спандияр Кубеев, инновационные педагогические методы, обучение и развлечение, мотивация студентов, эффективные учебные методики, современные тенденции в образовании, педагогика.

Образование - это ключевой фактор формирования современного общества. В свете постоянно меняющегося мира, где знания и навыки становятся важным ресурсом, эффективные методы обучения играют решающую роль в успешности образовательных программ. Исследования, практический опыт и обучение показывают, что использование игр в образовании способствует увлекательному и продуктивному обучению, а также развитию учебных навыков у студентов.

На протяжении многих лет образовательная сфера пополняется новыми методами и подходами. Среди этих инноваций находится наследие Спандияра Кубеева, исследователя и педагога, чьи методы активного обучения и использования игр приобрели всемирное признание. Спандияр Кубеев оставил нам ценные наставления по интеграции игр в учебный процесс, преодолевая традиционные методы обучения.

Цель статьи - рассмотреть наследие Спандияра Кубеева и его влияние на современное образование. Мы также представим обзор теоретических основ использования игр в обучении и практические примеры успешной реализации этих методов в различных образовательных учреждениях.

Настоящая статья представляет собой попытку оценки влияния Спандияра Кубеева на образование, освещение преимуществ использования игр в учебном процессе, а также рассмотрение вызовов, с которыми сталкиваются образовательные учреждения при внедрении таких методов. Мы также предоставим перспективы дальнейших исследований и развития данной области.

Спандияр Кубеев – выдающийся педагог, исследователь и образовательный лидер, чья работа оказала заметное влияние на современное образование. Его профессиональная биография отражает несомненный вклад в развитие образовательных практик и методов активного обучения.

Спандияр Кубеев родился 13 октября 1878 г., в Мендыкаринском районе, Костанайской области. С ранних лет проявил интерес к образованию и педагогике. Он с 1892 по 1895 годы учился в казахско-русской школе, основанной И. Алтынсариним. В 1901 году окончил курсы по подготовке учителей начальной школы в Костане, где начал свой учебный и научный путь.

Один из ключевых аспектов наследия Спандияра Кубеева - это его работа по разработке и применению методов активного обучения, включая использование игр как инструмента обучения. Он считал, что игра способствует более эффективному усвоению материала, мотивирует студентов и развивает критическое мышление. Его методы включают в себя создание образовательных игр, симуляций и интерактивных уроков, которые обогатили учебные программы в различных учебных заведениях.

Спандияр Кубеев также оставил научное наследие, проводя исследования в области образования и педагогики. Его работы публиковались в престижных научных журналах и стали основой для многих последующих исследований и образовательных практик.

Игра давно признана эффективным инструментом обучения, способствующим вовлечению студентов, развитию критического мышления и формированию ключевых навыков. Теоретическая обоснованность и практическая применимость игры в образовании стали объектом внимания многих педагогов и исследователей.

Игры в образовании основаны на ряде педагогических концепций и теорий. Одной из ключевых идей является теория конструктивизма, которая подчеркивает активное участие студентов в процессе обучения и строительство собственных знаний. Использование игр способствует созданию среды, где студенты могут исследовать, экспериментировать и применять знания на практике.

Другой важной теоретической основой является теория потока (flow theory) Михайля Чиксентмихайи, которая описывает состояние глубокой погруженности и максимальной мотивации, которое может быть достигнуто через игру. В процессе обучения игры могут помочь студентам достичь состояния потока, что способствует более эффективному обучению.

Интеграция игр в учебный процесс привела к ряду успешных практик. Одним из примеров является использование образовательных игр в учебных заведениях для обучения математике и другим наукам. Игры позволяют студентам экспериментировать, решать задачи и развивать аналитические навыки, часто даже не осознавая, что они учатся.

Другим примером являются образовательные симуляции и виртуальные лаборатории в организациях ТипО. С помощью таких средств студенты могут проводить эксперименты и исследования, которые ранее были недоступны или слишком дороги в реальной жизни.

Спандияр Кубеев, разработчик методов активного обучения и сторонник использования игр в учебном процессе, оставил нам важное наследие, которое продолжает влиять на современное образование. Его работа и исследования внесли значительный вклад в педагогику и стали отправной точкой для инноваций в учебных методиках.

Один из ключевых аспектов наследия Кубеева - это его методы активного обучения и использование игр как средства обучения. Методы, такие как ролевые игры, симуляции и интерактивные уроки, продолжают быть успешно применяемыми в современных образовательных учреждениях. Они способствуют более глубокому усвоению материала, мотивируют студентов и развивают критическое мышление.

Наследие Спандияра Кубеева не ограничивается только его собственными методами. Множество педагогов и исследователей продолжают развивать и адаптировать его идеи в соответствии с современными образовательными требованиями. Это подразумевает создание новых образовательных игр, развитие интерактивных онлайн-платформ и проведение исследований по эффективности применения игр в образовании.

Внедрение игр в образование стало объектом многочисленных научных исследований, целью которых является оценка эффективности этого метода. Эмпирические данные и научные исследования играют важную роль в подтверждении преимуществ использования игр в учебных программах.

Множество исследований было проведено с целью оценить влияние игр на образовательный процесс. Эти исследования охватывают различные уровни образования, от начальной школы до высшего образования, а также разнообразные предметные области. Многие из них показывают положительное влияние игр на мотивацию, усвоение материала и развитие навыков обучающихся.

Дополнительно к научным исследованиям, статистические данные предоставляют количественную информацию о влиянии игр на образование. Множество образовательных учреждений собирают данные об успехах студентов, которые участвуют в игровых программах, и часто отмечают улучшение академических показателей и мотивации студентов.

Использование игр в образовании предоставляет широкий спектр преимуществ, воздействующих как на студентов, так и на образовательные учреждения.

Игры способствуют развитию множества навыков, включая проблемное мышление, коллаборацию, критическое мышление и решение задач. Студенты, участвующие в образовательных играх, обретают навыки, которые могут оказаться весьма полезными в будущей карьере.

Игры создают мотивацию для обучения, так как они предлагают структурированные вызовы и награды за достижения. Студенты часто более активно учатся, когда обучение включает элементы соревнования, достижения и развлечения.

Игры могут быть адаптированы для удовлетворения разнообразных стилей обучения студентов. Визуальные, аудиальные и кинестетические студенты могут находить игровые методики более привлекательными и эффективными.

Игры могут быть настроены для индивидуальных потребностей и уровня знаний каждого студента. Это позволяет обеспечивать персонализированное обучение и справедливо оценивать прогресс.

Игры создают более увлекательную среду для обучения, что может способствовать более глубокому усвоению материала. Студенты часто легче запоминают информацию, которая представлена в контексте игры.

Несмотря на многочисленные преимущества использования игр в образовании, существуют и вызовы, с которыми сталкиваются образовательные учреждения при внедрении этого метода.

Разработка образовательных игр требует времени, ресурсов и экспертной компетенции. Образовательные учреждения должны уделять внимание разработке качественных игровых программ, которые соответствуют учебным целям.

Многие игры в образовании требуют доступа к современным технологическим ресурсам, таким как компьютеры, интернет и мобильные устройства. Обеспечение равного доступа для всех студентов может быть вызовом, особенно в регионах с ограниченной инфраструктурой.

Эффективное использование игр в образовании требует соответствующей подготовки педагогов и преподавателей. Не все преподаватели могут быть знакомы с методами игрового обучения, и обучение педагогических кадров может потребовать времени и ресурсов.

Процесс оценки успехов студентов, участвующих в игровых программах, может оказаться более сложным и требовательным к ресурсам. Оценка игровых достижений студентов может потребовать новых методов и инструментов.

Использование игр может предоставить дополнительные вызовы в управлении классом. Педагоги должны уметь эффективно организовать и контролировать учебный процесс в игровой среде.

Использование игр в образовании представляет собой мощный инструмент, способствующий улучшению образовательного процесса и развитию студентов. Наследие Спандияра Кубеева и его методы активного обучения, включая использование игр, оказывают значительное воздействие на современное образование. Однако, внедрение игровых методов также влечет за собой ряд вызовов.

Подводя итоги, мы выделили следующие ключевые моменты:

Методы Кубеева и наследие игр в образовании: Спандияр Кубеев оставил ценные методы активного обучения, включая использование игр, которые продолжают содействовать успешному обучению.

Преимущества использования игр в образовании: Игры развивают ключевые навыки студентов, увлекают их и способствуют углубленному усвоению материала.

Вызовы в использовании игр в образовании: Внедрение игр в образование требует инвестиций в разработку, обучение педагогов, обеспечение доступа к технологии и оценку обучения.

Несмотря на вызовы, игры остаются обещающим средством обучения и исследований в этой области продолжают расширять наше понимание о том, как игры могут быть наиболее эффективно интегрированы в учебный процесс.

Следует отметить, что существует потенциал для дальнейших исследований и разработки новых образовательных игр, которые могут лучше соответствовать потребностям современных обучающихся. Однако, наследие Спандияра Кубеева и его вклад в эту область остаются вдохновляющими и ориентиром для будущих педагогов и исследователей.

Заключение

Использование игр в образовании, наследие Спандияра Кубеева и его методы активного обучения открывают перед нами новые горизонты в учебном процессе. Игры не только мотивируют студентов и развивают их ключевые навыки, но и обогащают образовательный опыт. Несмотря на вызовы, с которыми сталкиваются образовательные учреждения, потенциал игр в образовании остается весьма обещающим.

Спандияр Кубеев оставил нам важное наследие, которое продолжает влиять на образовательное сообщество. Его методы активного обучения, включая использование игр, продолжают быть источником вдохновения для учителей, исследователей и обучающихся.

Пока мы движемся в будущее, уделяя внимание вызовам и новым возможностям, наследие Кубеева напоминает нам о важности инноваций и улучшении качества образования. Игры остаются мощным средством достижения этой цели.

Список литературы

1. Гамез, В. В. (2010). Обучение и развитие: игровой метод обучения. Образовательные технологии, 1, 132-139.
2. Кубеев, С. (2007). Игры как метод обучения: опыт реализации. Педагогика и психология, 2, 52-58.
3. Петрова, Е. В. (2015). Игры в образовательном процессе: преимущества и проблемы. Современное образование: современные методы, 2, 97-101.

4. Сидоров, В. А. (2012). Эффективность обучения с использованием игровых технологий. Психологическая наука и образование, 3, 109-116.
5. Черных, С. (2008). Применение методов активного обучения и образовательных игр в педагогической практике. Педагогика, 4, 45-49.
6. Макаров, А. А., & Новикова, И. А. (2013). Влияние образовательных игр на развитие критического мышления у студентов. Вестник педагогического университета, 3, 91-97.
7. Колесникова, О. В., & Кузьмин, В. С. (2016). Мотивация студентов к обучению с использованием игровых технологий. Современные образовательные технологии, 6, 21-26.

УДК 377.1

Б. Сүйінкина,
Қостанай педагогикалық колледжі,
Л. Ахметбекова,
Рудный қаласы, №3 ОМ,
Т. Бердіғұлова,
«Балықты негізгі орта мектебі» КММ
С.КӨБЕЕВ: ОҚЫТУШЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ БЕДЕЛІ ТУРАЛЫ

Аңдатпа: Мақалада С.Көбеевтің мұғалімнің абырой-беделі туралы айтқан пікірлері негізге алынған. Педагог-жазушы оқытушы мәртебесінің жоғары болуы педагогтің өз қолында екенін алға тартады. Атақты педагогтің бұл пікірлері өзінің маңыздылығымен, өзектілігімен құнды.

Аннотация: В основу статьи положены высказывания С. Кобеева о достоинстве учителя. Педагог-писатель утверждает, что высокий статус преподавателя находится в его руках. Эти мнения известного педагога ценны своей значимостью, актуальностью.

Тірек сөздер: оқытушы, мектеп, мамандық, білім, оқытушылық қызмет, жан-жақты білімді, өмір бойы оқып-үйрену

Ключевые слова: преподаватель, школа, специальность, образование, преподавательская деятельность, всестороннее образование, обучение на протяжении всей жизни

«Адамның адамшылығы жақсы ата, жақсы ана, жақсы құрбы, жақсы ұстаздан болады» [1,37] деп, хакім Абай айтқандай, С.Көбеевтің жақсы ұстаз болып қалыптасуына оның өскен ортасы: ата-анасы, ұстаздарының ықпалы зор болды. Шыққан тегі туралы педагог-жазушы былай деп жазады: «Менің әкем Көбей - Жансүгір деген кедей шаруаның баласы екен... Бір мақтан етерлік нәрсе-Жансүгірден өрбіген ұрпақта не кісі еңбегін жеген, не халқына қиянат, қылмыс істеген бірде-бір адам осы күнге дейін болған емес» [2,17] Ата-анасы Спандиярдың болашағына алаңдап, екі сөзінің бірінде оның оқып, білім алуы керектігі жөнінде айтып отыратын. Баланы алдымен молданың оқуына береді, алайда ол молданың өктемдігіне шыдай алмай, қашып шығады. Бақытына қарай, көп ұзамай Ы.Алтынсариннің ұйытқы болуымен ауылда мектеп ашу ісі қолға алынады. Сол мектепке оқуға қабылданушылар қатарына Көбей келешегінен көп үміт күттірген ұлы - Спандиярды жаздырады.

1887 жылы ол Ыбырай ашқан мектепке осы ұлы ұстаздың көмегімен оқуға ілігеді. Жүзі бал-бұл жанған Спандиярды Ыбырай ағасы маңдайынан сипап, бетіне үңіле қарап: «Оқы, балам, жақсы оқы», - деп тілектестігін білдіреді. Ұлы ұстаздың мейірімді жүзі, жанашырлық сезімі, шынайы қамқорлығы Спандиярдың жадында мәңгілік сақталып қалады. Ол өмірінің ақырына дейін ұлы ұстаз жолымен жүруге бекінеді. Ыбырай мектебінен кейін Спандияр болыстық мектепте, сонан соң Қостанайдағы екі жылдық орысша-қазақша мектепте білім алады.

Ендігі мақсат – кәсіптік білім алып, елге қызмет ету болатын. Мамандық таңдауда қателесуге болмайды. Жүрегің қалайтын, бейімің бар, қолыңнан келетін іске бет бұрмасаң, өкініп қаласың. Мектеп қабырғасында оқи жүріп, жүрегіне мықтап ұялаған сәттерді сана сүзгісінен өткізген Спандияр нақты шешімге келеді. Ол өзі өнеге тұтқан Ыбырай жолын таңдайды. Әке-шешесімен ақылдаса отырып, Ыбырайдың жолына түсуді ұйғарады. Спандиярдың айтуынша, бұл- үшеуінің де арманы болған көрінеді. Сондай-ақ болашақ мамандық таңдауына алғашқы мұғалімі Досмағұл Тоқтабаевтың ықпалы да зор болғанын айтып өткен жөн.

Сол арманына жету үшін, 1897 жылғы шілде айының соңына таман Орынборға, оқытушылар даярлайтын мектепке өтініш жібереді, алайда Спандиярдың Орынборға жолы түспейді. Қостанайдағы екіжылдық педагогикалық курсқа түсіп, оны 1900 жылы бітіріп, бастауыш сынып мұғалімі мамандығын алып шығады. Бастапқыда өз ауылының балаларын жиып, қазақша, орысша сауатын ашады. Оқушылардың дені кедей отбасыларынан еді. Спандияр сол шәкірттерінің көбі кейін оқып, білім алғанын мақтан етеді.

Келесі, 1901 жылдың тамыз айында, жас маман Ырғыз уезіндегі Толағай болысына қарайтын Кішіқұм дейтін, Қостанайдан мың шақырымға жуық жердегі ауылдық мектепке оқытушы

болып тағайындалады. Енді туған жерден жырақтағы бейтаныс ауылда жұмысын жалғастырмақшы. Жауапкершілік жүгін терең сезінген жас маман бұл турасында былайша жазады: «Ертең оқу басталады деген күні мен ұйықтай алмай шықтым. Өйткені өмірінде орысты көрмеген, орысша бір ауыз сөз білмейтін балаларды орысша оқытуым керек. Тым болмаса, өзінің ана тілінде сауатын ашқан балалар болса екен-ау. Өз ана тілін білмеген балалар өзге ұлттың тілін қалай меңгермек...». Алғашқы сабағында Ыбырайдың «Кел, балалар, оқылық!» өлеңін оқып береді.

Кейін Петропавл уезіндегі Нілді болыстық мектебіне мұғалім болып тағайындалады. Петропавлдағы мектептен С.Көбеевті Қостанай облысының Ұзынкөл ауданындағы Федоровка селосында ашылған екі класты орысша-қазақша мектепке оқытушы етіп жібереді. Мұнда ол 1919 жылдың күзіне дейін оқытушы болып істейді. Осы жылы денсаулығы сыр беріп, өз ауылы Ақсуатқа оралады. Мұнда ол: «Өмірімнің ақырына дейін ардақты халқыма қызмет ете беруді арман етем. Менің мақсатым да, мен үшін рахат та, ләззат та осы» деп өзі айтқандай, өмірінің ақырына дейін ұстаздық етеді.

С.Көбеев өз мамандығын сүйді, оны мақтаныш етті. Оған педагог-жазушының «Орындалған арман» мемуарлық еңбегіндегі мына бір үзік дәлел: «1913 жыл еді. Сол кезде менің оқытушылық қызметіме 13-14 жыл болып қалған-ды. Жазушылық жұмысымен айнадысқаным да 5-6 жыл болған. 2-3 кітабым да басылып шықты. Жас 34-уіне келді. Демек, бұл ақыл орнығып, дүние танып қалған шақ еді, өткен өмірге көз жіберіп қарасам, талай-талай бел-белестен асқан сияқтымын. Бір кездегі көшпелі қараңғы ауылдағы езілген жоқ-жұқа кедей шаруалардан шыққан «жаман» Көбейдің «ынжық» баласы бұл кезде әрі оқытушы, әрі жазушы болыпты. Қадірлі ағамыз, баға жетпес қамқорымыз Ыбырайдың:

«...Оқысаңыз, балалар,
Шамнан шырақ жағылар.
Тілегенің алдыңнан

Іздемей-ақ табылар!» деуінің себебі осы екен ғой деген қорытындыға келдім».

С.Көбеев мектепте оқытушының рөлі зор екенін айтты. Бұл турасында ол былай деп жазды: «Оқытушы- мектептің тұлғасы. Ол -тәрбиеші. Ол балалардың ой-санасының дұрыс қалыптасуын, мінез-құлқының жақсы болып өсуін, мәдениетті, әдепті, сыпайы болуын, сол сияқты балалардың дене қуатының да дұрыс дамуын қамтамасыз етуі керек. Оқытушы өз оқушыларының алдында беделді және үлгі көрсетуші адам болуы керек. Тіпті оқытушының жазуы әдемі болуы, сурет сала білуі, мүмкін болған жағдайды, сыу жұмысын да, ән салып, музыка аспаптарында ойнап, тарта білуі де оқышылардың алдында оның беделін арттыратын керекті істер болып табылады». Демек, педагог С.Көбеев оқытушының беделді болуына баса мән берді. Ал мұғалім беделді болуы үшін, ол үнемі оқып-үйрену, іздені қағидасын басшылыққа алуы керек деп санады. Ол өзі ұстаздық жолында оқып-үйренуді, тынымсыз еңбектенуді мұрат тұтты. Ол оқымайтын мұғалімдерді сынға алды: «Кейбір оқытушылар өз тұсынан оқып, білімін арттыруға «жағдай жоқ» деген сияқты әртүрлі сылтау айтып, білімін толықтырғысы келмейді. Бұл дұрыс емес. Біздің заманымызда оқытушылардың өз тұсынан оқып, білімін арттыра беруіне жақсы жағдай бар. Жергілікті жердегі мүмкіншіліктерді (кітапхана, партия оқуы, т.б.) сарқа пайдалану, радио арқылы беріліп отыратын әр алуан лекцияларды тындаудың өзі, газет, журналдардағы үлгі мақалаларды оқуоқытушының қй-өрісін кеңітіп, білімін арттыра беруіне мүмкіншілік береді». Педагог-жазушының осы сөздері қазіргі мұғалімдерге де қарата айтылғандай әсер қалдырады. Неге десеңіз, бүгінгі таңда да көпшілік педагогтер газет-журнал оқуды қаламайды. Қайта «бізді газетке жазылуға мәжбүрлеп жатыр» деп шағым айтады. Күнделікті маңызды жаңалықтардан бейхабар, ой-өрісі дамымаған мұғалім шәкірттеріне не айтады, не үйретеді, қандай тәлім-тәрбие береді?!

Ұлағатты ұстаз С.Көбеев оқытушының беделді болуының бірнеше шартын атап көрсетеді, солардың кейбірін атап өтелік:

-Ең алдымен оқытушы оқу әдісін жақсы білетін маман, өз дәрісін жақсы меңгерген және жан-жақты білімі бар мәдениетті адам болуы керек;

- оқытушының сыртқы көрінісі, тіпті киімі де, оның тазалығы да, істегі ұқыптылығы да, тиянақтылығы да, ұстамдылығы да, мінез-құлқы да, сөйлеген сөзі де, жүріс-тұрысы да беделді болудың негізгі шарттары;

-оқытушы беделді болғысы келсе, ол өзінің оқушыларын жақсы көре білуі керек..Оларды жақсы көре отырып, көңілшектікке жол бермей, мектеп тәртібі бойынша, өзінің оқушыларына қатаң тәртіп орнатып, оны орындатып отыруы керек;

-оқытушы өзінің мамандығын жақсы көретін, осы мамандыққа жетіле беру жолында талмай еңбек етіп, ұдайы ізденіп, педагогика ғылымын тереңдей зерттеп отыратын адам болуы керек;

- білімі таяз, өз дәрісінен басқаны білмейтін оқытушы тек оқушылардың алдында ғана емес, жалпы еңбекшілердің алдында да беделді бола алмайды;

- оқушылардың жақсы оқып, жақсы тәрбие алуының тағдырын шешетін бір мәселе-оқытушының беделді болуы екеніне көзім әбден жетті.

Ұстанымына берік ұстаздың дара жолына үніле отырып, түйгеніміз: кәсібін терең меңгеріп, мейлінше адал еңбек еткен адамның мерейі үстем, мәртебесі биік. С.Көбеевтің педагогикалық қызметі- ұстаздықтың үздік үлгісі. Ол ұстаз мәртебесінің артуы оның өз қолында екенін өз қызметімен дәлелдей білді. Ұстаз жолы -қазіргі және болашақ педагогтер үшін өшпес өнеге. Ол -ұстаз беделінің қалыптасуы өне бойы оқып-үйренумен, ізденумен, қажырлы еңбекпен келетінін ұғындырып кетті. Президент Қ.Тоқаевтың бұл турасында: «Ұстаз-қадірлі маман. Ал ұстаз болу-қастерлі міндет» [3,1] деуі тегін емес.

Әдебиеттер тізімі

1. Абай Құнанбайұлы. Абай афоризмдері. Алматы, 1991
2. С.Көбеев. Орындалған арман. Алматы, 1951
3. Қ.Тоқаев. Ұстаз болу- қастерлі міндет. «Егемен Қазақстан» газеті, 6 қазан 2023жыл.

УДК 311.1

Н.Т. Султанова

преподаватель, КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

РАЗРАБОТКА МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ ДЛЯ ПРИЕМА ЗАЯВОК ПРОГРАММИСТУ, КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ ПОДХОД К ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Аннотация: Чаще всего в учебных заведениях журнал для подачи заявки программисту находится на вахте, что не удобно как для программиста, так и для преподавателей. Для повышения эффективности организации образовательного процесса удобно подать заявку через мобильные приложения, так как смартфоны являются неотъемлемыми помощниками во всем. В данном сетевом приложении можно сразу написать программисту описав свою проблему или отправить фото, программист тут же увидит и приступит к исполнению. Приложение несет собой функциональную значимость, так как оно содержало административную часть.

Аңдатпа: Көбінесе оқу орындарында бағдарламашыға өтінім беру журналы вахтада болады, бұл бағдарламашы үшін де, оқытушылар үшін де ыңғайлы емес. Білім беру процесін ұйымдастырудың тиімділігін арттыру үшін мобильді қосымшалар арқылы өтініш беру ыңғайлы, өйткені смартфондар барлық жағынан ажырамас көмекшілер болып табылады. Бұл желілік қосымшада сіз өзіңіздің проблемаңызды сипаттай отырып, бағдарламашыға дереу жаза аласыз немесе фотосурет жібере аласыз, бағдарламашы бірден көреді және орындауға кіріседі. Қолданба функционалды маңыздылыққа ие, өйткені оның құрамында әкімшілік бөлігі болды.

Abstract: Most often, in educational institutions, the magazine for submitting an application to a programmer is on watch, which is not convenient for both the programmer and the teachers. To improve the efficiency of the educational process, it is convenient to apply through mobile applications, since smartphones are essential assistants in everything. In this network application, you can immediately write to the programmer describing your problem or send a photo, the programmer will immediately see and proceed to execution. The application has a functional significance, since it contained an administrative part.

Ключевые слова: Эффективность работы, мобильное приложение, база данных, пользовательское приложение, административная часть, таблица.

Актуальность: Разработанное мобильное приложение дает пользователям возможность оставить заявку программисту, а программисту мгновенно видеть их.

Проблема: Журнал для подачи заявки программисту находится на вахте, что не удобно как для заказчика, так и для программиста. Через мобильное приложение можно сразу написать программисту описав свою заявку, программист тут же увидит и приступит к исполнению.

Цель работы: разработать мобильное приложения для приема заявок для программиста, с использованием базы данных Firebase. для эффективности организации образовательного процесса.

Задачи:

- Изучить назначение платформы для работы с базой данных Firebase;
- Исследовать расширенные возможности платформы Mit APP Inventor;
- Применить возможности утилиты ListUtils1 для работы со списками;
- Разработать интуитивно понятный интерфейс для удобного пользования.

Для того чтобы приложение несло собой функциональную значимость, нужно было чтобы оно содержало административную часть. То есть, когда пользователь отправляет заявку она обязательно должна фиксироваться, когда и от кого получена заявка. Изучив разные возможности баз данных, было решено подключить к приложению базу данных Firebase. Данная платформа предназначена для разработки приложений, которая помогает создавать и развивать приложения, игры, удобные для пользователей. Firebase разработана корпорацией Google и для ее пользования достаточно иметь только гугл-аккаунт. Для разработки приложения необходимо изучить и применить возможности Google Analytics — это бесплатное и неограниченное аналитическое решение, которое позволяет настраивать таргетинг, создавать отчеты и многое другое в Firebase Crashlytics, обмениваться облачными сообщениями, обмениваться сообщениями в приложении, удаленной настройке, A / B-тестировании и облачных функциях. Мобильное приложение будет состоять из таблицы, в которой указывается дата и время сообщения, фамилию, имя отправителя, текст сообщения. Приложение позволяет сортировать массивы по дате. Для этого были исследованы возможности расширения ListUtils. Для этого нужно скачать расширения App Inventor на сайте <https://puravidaapps.com/extensions.php>. Данное расширение ListUtils позволяет работать со списками. Список в данном приложении нужен для структуры данных, для создания и управления потоком заявок. В AppyBuilder / AI списки могут быть созданы путем преобразования CSV-данных в список, например, list from csv text – “f, c, a, d, c, b, e”. Некоторые приложения, такие как игровые приложения (например, карты), требуют перетасовки или рандомизации списка. Перетасовка потребует кодирования (иногда сложного), чтобы осуществить перетасовку. В AppyBuilder встроено расширение, которое можно использовать как в AppyBuilder, так и в MIT AI для выполнения перетасовки, используя только один блок перетасовки, Do It Result : [“e”, “b”, “a”, “d”, “c”]. Расширение ListUtils также включает блок сортировки для сортировки списка в порядке возрастания (1) или убывания (-1).

При работе с базой данных можно не только хранить в ней данные, но и настроить права доступа к ней. Защита свои данные осуществляется с помощью правил, которые определяют, кто имеет доступ к данным и то, как они структурированы. В данном приложении нужно разрешить вносить изменения всем пользователям. Для этого нужно поменять значения в коде false на true. Чтобы в режиме реального времени любой пользователь мог добавлять информацию.

```
{
  "rules": {
    ".read": true,
    ".write": false
  }
}
```

Для того чтобы считывать текущую дату и время при отправке заявки нужно добавить на приложение элемент «Часы». Далее произвести нужные настройки формата даты и времени.

При запуске приложения считывается значение записей базы данных за это отвечает событие Tag List. Считывание данных происходит от ключевых полей — это дата и время. Поэтому ползу идет сортировка таким образом, что последняя запись появляется первой в списке. Данная функция очень удобна, тем, что позволяет в первую очередь увидеть свежие записи.

Результаты исследования. В результате исследования было разработано мобильное приложение для подачи заявок программисту. Данное приложение можно установить в телефоне через QR- код. По средствам этого приложения можно указать свое имя и в поле сообщение изложить проблему обращения к программисту. Программист как разработчик видит в своей базе данных Firebase новую запись и приступает к ее решению.

Выводы. В ходе работы над созданием мобильного приложения в среде Mit APP Inventor были изучены онлайн платформы для работы с базой данных, без каких-либо установок. Были подключенные расширенные возможности в Mit APP Inventor для работы со списками.

Список литературы

1. Ахметов А. К. Операционная система Android: история создания и развития. Разработка приложений для платформы Android [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/operatsionnaya-sistema-androidistoriya-sozdaniya-i-razvitiya-razrabotka-prilozheniy-dlya-platformy-android>
2. Белов, В.В. Проектирование информационных систем: Учебник / В.В. Белов. - М.: Академия, 2018. - 144 с. 4. Блох, Джошуа Б70 Java: эффективное программирование, 3-е изд. : Пер. с англ. СПб. : ООО “Диалектика”, 2019. — 464 с.: ил. — Парал. тит. англ. ISBN 978-5-6041394-4-8 (рус.) <https://ru.pdfdrive.com/java-эффективноепрограммирование-d187604992.html>.
3. Бурнет Э. Привет, Android! Разработка мобильных приложений.2-е издание. – СПб.: Издательство «Питер», 2016 – 256 с.

4. Гвоздева, Т.В. Проектирование информационных систем: технология автоматизированного проектирования. Лабораторный практикум. Учебно-справочное пособие / Т.В. Гвоздева, Б.А. Баллод. - СПб.: Лань, 2018. - 156 с.
5. Голицына, О. Л. Максимов Н.В., Попов И.И. Базы данных .М.: Форум, 2015. - 400 с.
6. Мобильные операционные системы – обзор ОС | Apptoday – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://apptoday.ru/publication/reitingmobilnykh-operatsionnykh-sistem>
7. Роль мобильных приложений в жизни современного человека – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/rolmobilnyh-prilozheniy-v-zhizni-sovremennogo-cheloveka/viewer>, свободный
8. Типы мобильных приложений | Виды приложений для Андроид и iOS – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://punicapp.com/blog/pages/1046/typy-mobilnyh-prilozhenij>, свободный

УДК 541.18

М. С. Сыздыкова

преподаватель, КГКП «Костанайский индустриально-педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области,
г.Костанай

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ МАТЕМАТИКИ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ»

Аннотация: В статье о отражены понятие функциональной грамотности, особенности ее формирования в системе профессионального образования на уроках математики у студентов 1 курса по специальности «Профессиональное обучение», квалификации «Мастер производственного обучения, техник- технолог». Функциональная грамотность включает овладение ключевыми компетенциями, составляющими основу дальнейшего успешного образования и ориентации в мире профессий.

Аңдатпа: Мақалада функционалдық сауаттылық ұғымы, оны "Кәсіптік оқыту" мамандығы бойынша 1 курс студенттерінің математика сабақтарында кәсіптік білім беру жүйесінде қалыптастыру ерекшеліктері, "өндірістік оқыту шебері, техник - технолог" біліктілігі көрсетілген. Функционалдық сауаттылық кәсіптер әлемінде одан әрі табысты білім беру мен бағдарлаудың негізін құрайтын негізгі құзыреттерді меңгеруді қамтиды.

Abstract: The article reflects the concept of functional literacy, the features of its formation in the system of vocational education in mathematics lessons for 1st-year students in the specialty "Vocational training", qualification "Master of industrial training, technician-technologist". Functional literacy includes mastering key competencies that form the basis for further successful education and orientation in the world of professions.

Ключевые слова: функциональная грамотность, техник –технолог, проценты, учебно-познавательные деятельности, задания по математике.

Суть знания в том, чтобы, обладая им, применять его.

Конфуций

Наряду с формированием предметных знаний и умений я должна обеспечивать развитие у обучающихся умений использовать свои знания в разнообразных ситуациях, близких к реальным. Именно это и формирует функциональная грамотность. Преподавателю в эпоху развития информационных технологий необходимо проектировать учебные задания, связанные с поиском, пониманием, преобразованием и использованием информации в контексте повседневной жизни обучающегося и решения жизненно важных проблем. С этой целью для создания учебных ситуаций, можно использовать примеры из реальной жизни.

Мой опыт преподавания математики в системе профессионального образования показывает, что основная задача обучения – это обеспечение прочного и сознательного овладения обучающимися системой математических знаний и умений, необходимых в повседневной жизни и трудовой деятельности современного общества. На своих занятиях использую решение текстовых задач с профессиональной направленностью и практическим содержанием. Рассматриваю примеры как достаточно простые, так и очень сложные. Изложение материала веду по нарастанию сложности. Решение задач по математике, содержание которых очень тесно связано с характером повседневной работы студентов, заставляет их обращать внимание на отдельные моменты производственного процесса (на уроках производственного обучения).

Техник -технолог должен обязательно уметь определять, влажность продуктов, рассчитывать дневную норму питания в процентах, производить калькуляцию и учёт продуктов питания. Поэтому конечно, важны для этой профессии математические задачи на проценты. Задачи могут быть использованы как педагогами, так и учащимися при систематизации и углублении знаний. Цель данных задач: развитие рационального мышления, способов выражения мысли (лаконизм, точность, полнота, ясность и т.п.), интуиции, способности предвидеть результат и предугадать путь решения. Ставлю следующие задачи: научить строить математическую модель задачи через отработку всех этапов моделирования; воспитание интереса к предмету через отбор содержания и форм работы; систематизировать знания обучающихся, их углубление для подготовки к экзаменам; воспитывать самостоятельность, умение представлять выбранный способ решения задачи; осуществлять межпредметные связи с другими предметами (калькуляция и учет, торговые вычисления). Результативность в задачах оценивается по видам учебно-познавательной деятельности : *знание, применение и рассуждение.*

Таблица 1 – Учебно-познавательные деятельности

Виды	Познавательные области
Знание	Определять понятия и термины. Воспроизводить умение графической культуры: формулировать признаки и их чтение. Демонстрировать навыки пространственного воображения. Решать , обосновывать принятые решения путем математических суждений.
Применение	Находить, выбирать нужную информацию и использовать ее для решения задач широкого жизненного диапазона. Сравнивать сходные задачи, использовать диаграммы, рисунки, находить связь, решения. Формулировать математическую проблему на основе анализа ситуации.
Рассуждение	Интерпретировать и оценивать полученные результаты с учетом поставленной задачи. Обосновывать принятые решения путем математических рассуждений. Анализировать, решать проблемы, обобщать, интегрировать знания.

Таблица 2 – Задания по математике

Содержательные блоки
Задачи на процентное вычисление
Задачи на концентрацию и процентное соотношение
Задачи на совместную работу и производительность
Приготовление блюд из овощей и грибов.(Производить первичную обработку, нарезку и формовку традиционных видов овощей и плодов, подготовку пряностей и приправ. Готовить и оформлять основные и простые блюда и гарниры из традиционных видов овощей и грибов.)
Приготовление блюд и гарниров из круп, бобовых и макаронных изделий, яиц, творога, теста.(Производить подготовку зерновых продуктов, жиров, сахара, муки, яиц, молока для приготовления блюд и гарниров. Готовить и оформлять каши и гарниры из круп и риса, простые блюда из бобовых и кукурузы. Готовить и оформлять простые блюда и гарниры из макаронных изделий. Готовить и оформлять простые блюда из яиц и творога. Готовить и оформлять простые мучные блюда из теста с фаршем.)
Приготовление супов и соусов. Приготовление блюд из мяса и домашней птицы. (Готовить бульоны и отвары. Готовить простые супы. Готовить отдельные компоненты для соусов и соусные полуфабрикаты. Готовить простые холодные и горячие соусы. Производить подготовку полуфабрикатов из мяса, мясных продуктов и домашней птицы. Производить обработку и приготовление основных полуфабрикатов из мяса, мясопродуктов и домашней птицы. Готовить и оформлять простые блюда из мяса и мясных продуктов. Готовить и оформлять простые блюда из домашней птицы.)
Приготовление холодных блюд и закусок. (Готовить бутерброды и гастрономические продукты порциями. Готовить и оформлять салаты. Готовить и оформлять простые холодные закуски. Готовить и оформлять простые холодные блюда.
Приготовление сладких блюд и напитков. (Готовить и оформлять простые холодные и горячие сладкие блюда. Готовить простые горячие напитки. Готовить и оформлять простые холодные напитки.
Приготовление хлебобулочных, мучных и кондитерских изделий. (Готовить и оформлять простые

хлебобулочные изделия и хлеб. Готовить и оформлять основные мучные кондитерские изделия. Готовить и оформлять печенье, пряники, коврижки. Готовить и использовать в оформлении простые и основные отделочные полуфабрикаты. Готовить и оформлять отечественные классические торты и пирожные. Готовить и оформлять фруктовые и легкие обезжиренные торты и пирожные.)
Задачи на проценты. (Влажность продуктов, дневная норма питания в процентах, калькуляция и учёт продуктов питания)
Задачи на объем и площадь. (Объём посуды, количество жидкости для точного расчёта количества порций.)
Задачи на логику и сообразительность

Ниже приведены примеры задач на функциональную грамотность.

1. Масса (нетто) очищенного картофеля 56 кг. Сколько было израсходовано неочищенного картофеля, если норма отходов 30%?

Решение:

Начальным числом является масса брутто. Это искомое число равно 100%. Данное число (масса нетто равна 56 кг) содержит $100\% - 30\% = 70\%$ (так как масса нетто равна массе брутто за вычетом массы отходов). Записываем краткое условие задачи: данное число 56 кг содержит 70%, искомое число X кг - 100%.

56 кг-70%

X кг-100%

$X = 56 * 100 / 70 = 80$ кг

Ответ: 80 кг неочищенного картофеля было израсходовано.

2. Из молока получается 21% сливок, а из сливок - 24% масла. Сколько нужно взять молока, чтобы получить 630 кг масла?

Решение: Нужно взять x кг молока, тогда получится $0,21 * x$ кг сливок, $0,24 * 0,21x$ кг масла.

Уравнение: $0,24 * 0,21x = 630 \quad / : 0,21$

$0,24x = 3000$

$x = 12500$ (кг молока)

Ответ: 12500 кг

3. Соревнуются три бригады кондитеров. Первая и третья бригада изготовило кондитерских изделия в два раза больше, чем вторая, а вторая и третья – в три раза больше, чем первая. Какая бригада победила в этом соревновании?

Решение. Пусть x, y, z – количество изделия, изготовленное соответственно первой, второй и третьей бригадами.

По условию

$$\begin{cases} x + z = 2y, \\ y + z = 3x, \end{cases}$$

Вычитая из первого уравнения системы второе, получаем

$x - y = 2y - 3x$ или $4x = 3y$. Отсюда $y = \frac{4}{3}x > x$. Значит, победила вторая или третья бригада. Подставляя

$y = \frac{4}{3}x$. в первое уравнение системы, находим $x + z = \frac{8}{3}xz = \frac{5}{3}x$.

Сравним $y = \frac{4}{3}x$ и $z = \frac{5}{3}x$. заключаем, что $z > y$.

Ответ: победила третья бригада.

4. На складе было 100 кг ягод. Анализ показал, что в ягодах 99% воды. Через некоторое время содержание воды в ягодах упало до 98%. Сколько теперь весят ягоды?

5. Повар получил помидоров 12 плодов по 250 г, 10 плодов по 330 г и 8 плодов по 210 г. Найдите среднюю массу одного помидора?

6. Повару необходимо приготовить 15 порций бифштекса по 200г в каждой. Сколько ему необходимо взять сырого мяса, если известно, что мясо при варке теряет 35% своей массы.

Решение:

$15 * 200 = 3000$ г = 3кг Из условия следует, что при варке сохранится 65% массы. По правилу пропорции;

X кг соответствует 100%

3 кг соответствует 65%

Тогда $x = 3 * 100 / 65 = 4,6$ кг.

Ответ: 4,6кг

7. Для праздничного стола повар решил приготовить необычный фруктовый салат. В кулинарной книге написано, что на 3 порции такого салата понадобится 150 г киви, 210 г манго, 180 г папайи и 60 г миндальных орехов. По сколько граммов каждого ингредиента необходимо взять для приготовления 20 порций фруктового салата?

8. Необходимо разлить 1 л фруктового мусса в конические бокалы высотой 9 см и диаметром основания 8 см. Сколько бокалов потребуется?

Решение:

$$1\text{ л} = 1\text{ дм}^3 = 1000\text{ см}^3;$$

$$V_6 = \pi R^2 H;$$

$$V_6 = 3,14 \cdot 4^2 \cdot 9 = 151\text{ см}^3;$$

$$1000 : 151 \approx 6\text{ бокалов}$$

Ответ: 6 бокалов.

9. Хлеб, имеющий вид прямоугольного параллелепипеда с квадратным основанием, должен иметь объем V . При какой стороне основания площадь поверхности хлеба будет наименьшей?

10. В цилиндрической кастрюле диаметром 20 см и высотой 12 см готовят суфле. После приготовления его нужно разлить в цилиндрические формы диаметром 8 см и высотой 5 см. Сколько форм потребуется, если заполнять их нужно до половины?

Решение:

$$V_k = \pi R^2 H;$$

$$V_k = 3,14 \cdot 100 \cdot 12 = 3768\text{ см}^3;$$

$$V_\phi = \pi r^2 h;$$

$$V_\phi = 3,14 \cdot 16 \cdot 2,5 = 125,6\text{ см}^3;$$

$$3768 : 125,6 = 30\text{ форм потребуется.}$$

Ответ: 30 форм

11. Два повара должны испечь 174 пирожка. За час работы один повар может испечь 30 пирожков а другой 28. За сколько часов работая вместе они испекут все пирожки.

Поскольку уровень сформированности функциональной грамотности у всех обучающихся разный, то уже с первого курса осуществляется индивидуальный подход к формированию функциональной грамотности, образовательных предпочтений и личностной мотивации обучающихся в процессе освоения специальности. По мере усвоения студентом компонентов функциональной грамотности, порог функциональной грамотности постоянно повышается.

Список литературы

- 1) Жумадилов А.Ж. Математика. Справочник для поступающих в вузы. Кокшетау. 2015.
- 2) Грищук Л.В., Иринякова Т.А. Развитие логического мышления школьников через решение текстовых задач. ЭлНаир. 2015.
- 3) Т.А.Тарасова. - изд.1-е - Каменка: Издательский центр ГБОУ СПО ККПТП, 2014.
- 4) Н.Г.Бутейкис «Технология приготовления мучных кондитерских изделий»
- 5) Г.Г. Левитас «Нестандартные задачи по математике в 7 – 11 классах»
- 6) Егоркина Н. В. Математика для поступающих в вузы

ӘОЖ – 371

Т - 13

А. Тағай

студент, «Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі» КМҚК

Қарағанды облысының білім басқармасы

Қарағанды облысы,

Қарағанды қаласы

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ

Аңдатпа: Мақалада функционалды сауаттылыққа негізделген Спандияр Көбеевтің «Атасы мен немересі» және «Орындалған арман» шығармаларымен оқытқанда қолданылатын әдіс-тәсілдер баяндалады.

Аннотация: В статье излагаются методы и приемы, применяемые при обучении произведениям Спандияра Кобеева «Дед и внук» и «Сбывшаяся мечта», основанные на функциональной грамотности.

Abstract: The article describes the methods and techniques used in teaching the works of Spandiyar Kobeev «Grandfather and grandson» and «A dream come true» низу, based on functional literacy.

Кілт сөздер: Жаһандану, сауаттылық зияткерлік, фактор, функция, ЮНЕСКО

Сауаттылық ұғымы – дәстүрлі түрде жеке тұлғаның грамматикалық нормаларға сай оқу, мен жазу дағдыларын игеру дәрежесі.

Ұлттың мінез - құлқына сай – бірден - бір базалық көрсеткіштер мен әлеуметтік - мәдени дамуының бет - бейнесі болып табылады. Сауаттылық ұғымының мазмұны тарихи тұрғыда қоғамдық талаптар мен индивидке қойылатын талаптардың ең төменгі шектік деңгейінің өзгеруіне байланысты өзгеріске ұшырады.

1969 жылы қыркүйек айында Тегеран қаласында өткен сауатсыздықты жою бойынша ағарту саласы министрлерінің Дүниежүзілік конгресінде «функционалдық сауаттылық» термині енгізілген болатын. Функционалдық сауаттылық ұғымы ғылыми - техникалық талаптар мен әлеуметтік прогресс нәтижесінде пайда болып, мағыналық тұрғыда әмбебап сипатта ғана емес, мәдени – тарихи сипатта да қолданылады. Себебі Кеңестік кезеңнің алғашқы 10 жылдығында азаттың оқи білуі, жаза білуі, арифметикалық төрт амалды білуі қызметтік әрекетті игеріп кетудің негізгі көрсеткіші болды. Қазіргі кезеңде сауаттылық ұғымының ауқымы кеңейіп, оның көрсеткіштері түрліше сипатталады.

Бастауыш білім беру деңгейінде өздік ерекшелігіне сай біртұтас орта білім беру жүйесінде оқу әрекетінің негізгі білігін игертуді қамтамасыз ету маңызды шарты болып табылады. Бастауыш сынып оқушысы орындайтын оқу әрекеті мен басқа (ойын, спорттық, бейнелеу, еңбек) әрекеттер кешені тұлғалық дамуында басты роль атқарады. Мектеп оқушысында пайда болған субъективтілік қасиеттерінің көрсеткіштері оның функционалдық сауаттылығын қалыптасуының көрсеткіші болып табылады. Спандияр Көбеев өзінің “Үлгілі бала” шығармасы туралы былай дейді: “Үлгілі тәржімә” қолға тигеннен кейін мен енді бастауыш мектеп үшін хрестоматия құрастыруға кірістім. Мұнда мен ең алдымен Ыбырай Алтынсариннің хрестоматияларын үлгі еттім. Өйткені Ыбырай әрі шебер педагог, әрі жақсы методист еді. Сондықтан бастауыш мектепте оқитын қазақ балаларына арналып жазылғалы отырған хрестоматия, сөз жоқ, Ыбырайдың үлгісі бойынша жазылуы керек еді. Ыбырайдың оқу құралдарындағы негізгі сарын мінез-құлықты түзеудің, жауыздыққа, озбырлыққа қарсы күрестің, адалдық, әділеттілік адамгершілік тәрбиесін берудің сарыны еді. Осымен қатар, бұл кітапқа табиғат туралы, оның әр алуан құбылыстары туралы, география, өсімдік жануарлар туралы мағлұматтар беретін балалардың ұғымына сыйымды және қызықты қысқа-қысқа әңгімелер, мысалдар кіргіздім. Әрбір әңгіменің соңына сұрақтар қойдым. Яғни Спандияр Көбеев осы хрестоматиясы арқылы бастауыш білім беру мектептеріндегі балалардың функционалды сауатты болуына үлес қосқан дей аламыз. Оған дәлел ретінде Спандияр Көбеевтің хрестоматиясындағы әңгімелер, мысалдардың география, биология сынды пәндермен де байланысы бар екенін айта аламыз. Көбеев ұзақ жылдар бойы ағартушылық жұмыспен айналысып, жас ұрпақты оқыту, тәрбиелеу ісімен шұғылданды, қазақ мектептерінде орыс тілі мен әдебиетінен сабақ берді. Ол өзінің ұзақ та жемісті ұстаздық еңбек жолын «Орындалған арман» атты мемуарлық кітабында баяндады. Мұнда автор өз көзімен көрген екі өмірдің қарама-қарсы бейнесін, басынан кешірген оқиғаларды баяндау арқылы көрсетеді. Көбеевтің соңғы жылдары жазған «Орындалған арман» атты мемуарлық еңбегі 1954 жылы өңделіп, екінші рет кітап болып баспадан шығады. Кітаптың негізгі мазмұны педагог-жазушының өткен өмір жолы, қоғамдық қызметі, ортасы мен дәуірі жайлы шығарма.

Спандияр Көбеевтің “Атасы мен немересі” шығармасы мәтінді талдап, өмірдегі ситуациялық жағдаяттардан шыға білуіне, алған білімдерін өмірде қолдана білуге үйретеді. Яғни “Атасы мен немересі” шығармасы функционалды оқу сауаттылығын қамтиды. Себебі осы шығарма арқылы оқушылардың мәтін мазмұнын түсіне білуі және оларға ой жүгірте білуін көре аламыз. Одан бөлек мәтін мазмұнын өз мақсаттарына жету үшін пайдалана білу мен қатар қоғам өмірінде белсенділік таныту мақсатында білімдері мен мүмкіндіктерін дамытуын қамтиды. Одан бөлек қабілеттерін жетілдіру, жылдам оқу, оқығанын түсіне білуге үйрету сынды түрлі функционалды сауаттылық дағдылары қамтылған.

Оқушыларды үлкенді сыйлау, құрметтеу, ата - анасына мейіріммен қарауға, қоршаған ортасында болып жатқан жағдаяттарға немқұрайлы қарамауға тәрбиелейді.

XX ғ. 60-жылдарының соңында ЮНЕСКО-ның құжаттарында «Функционалдық сауаттылық» ұғымы алғаш рет қолданылып, кейін ғылым саласында кеңінен қолданылды. Функционалдық сауаттылық кең анықтамасында білім берудің ең алдымен жалпы адамның көп қырлы қызметімен байланысын біріктіретін жеке тұлғаның әлеуметтік бағдарлану тәсілі ретінде көрсетіледі, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін негізгі факторлардың біріне айналуға. Функционалдық сауаттылықтың бірнеше түрлері бар. Бәрімізге белгілі, оқушылардың пәндік білімдеріне, ептіліктеріне және дағдыларына сүйене отырып, оқу пәндері арқылы функционалдық сауаттылықты дамыту үдерісі ойлау дағдыларын қалыптастыру негізінде жүзеге асады. Ойлау дағдыларын қалыптастыру және дамыту құралдарына тапсырма түрінде берілген пәндік БЕД жатады, ал ұйымдастыру формасына – проблемалық жағдайлар жатады. Оқушылардың білім жетістіктерін зерттеу негізгі үш бағыт бойынша

жүзеге асырылады: «жаратылыстану сауаттылығы», «математикалық сауаттылық» және «оқу сауаттылығы».

Сонымен қатар оқушылардың креативті ойлауына да тереңінен назар аударылып отыр. Жаратылыстану-ғылыми сауаттылығы – жаратылыстану ғылымдарын тану және сұрақтар қою, жаңа білімді меңгеру, жаратылыстану құбылыстарын түсіндіру және жаратылыстану мәселелеріне қатысты ғылыми дәлелдемелерге негізделген қорытындыларды тұжырымдау үшін жаратылыстану білімін меңгеру және пайдалану қабілеті; жаратылыстану ғылымының адам танымының бір түрі ретіндегі негізгі белгілерін түсіну; жаратылыстану ғылымдары мен техниканың қоғамның материалдық, интеллектуалдық және мәдени салаларына әсер ететіндігі туралы хабардарлығын көрсету; жаратылыстануға қатысты мәселелерді қарастыру кезінде белсенді азаматтық ұстанымды көрсету.

Оқу сауаттылығы – адамның өз мақсатына жету, білімі мен мүмкіндіктерін кеңейту, қоғамдық өмірге қатысу үшін жазбаша мәтіндерді түсіну және пайдалану, олар туралы ой елегінен өткізу және оқумен айналысу қабілеті. Осының ішінде ЖФС тоқталатын болсақ, жаратылыстану-ғылыми сауатты оқушы не істей алады?-деген сұрақ туындайды. Ол үшін алдымен жаратылыстану-ғылыми сауаттылық күзиреттілігін түсіндірсек.

Құбылыстарды ғылыми тұрғыда түсіндіру, ақпаратты тану, терминдерді сипаттау, білімін еске түсіру және қолдану, есте сақтау арқылы қайта жаңғырту, мәліметтерді талдау және қорытынды жасау, құбылыстарды түсіндіру, сипаттау, болжам жасау, деректер жинау, деректерді түсіндіру, қорытынды тұжырымдар жасау, ғылыми дәлелдемелерді пайдалану; ғылыми зерттеу жүргізу және бағалау, - зерттеу сұрағын анықтау, зерттеу сұрағының әдістерін ұсыну, дәлелді деректерді мен түсініктерді сенімді сипаттау және бағалау. Жаратылыстану – ғылыми сауаттылығы күзиреттіліктерін қалыптастырудың бірден бір жолы теорияны практикаға негіздей отырып оқыту.

Оқушылар практикалық жұмыстар арқылы жаңалықтарды ашуға қадам жасайды. Оқушылардың жаратылыстану-ғылыми сауаттылығының күзиреттіліктерін тапсырмалар және зерттеу жобалары арқылы жүзеге асыруға болады. Күнделікті сабақтарда оқу мақсатына сәйкес оқушылардың негізінде, оқушылар бойында мынадай дағдылар қалыптасады: Мәселерді шешу дағдылары. Өз бетінше ізденіп, талдап, оны таңдай біліп, қызығушылығы артады. Топта, жұппен жұмыс істеуі өзара әрекет пен қарым-қатынас тәсілдерін білу арқылы түрлі әлеуметтік топтарда жұмыс істей білу дағдылары қалыптасады. Үшіншіден – шешімдер қабылдау мен жауаптылыққа бейімділігі, жүйелік әдістер мен жүйелік сараптамаларды пайдалану дағдысы. Өзінің шығарып отырған есептерінің, орындаған тапсырмаларының өмірмен байланысына көз жеткізе отырып, әр ісіне жауапты қарауға өз мүмкіндігін нақты перспективалық жоспар құрып салыстыра білу дағдысы. Түрлі тапсырмаларды шешудегі жағдаяттар оқушылардың өз ойлауын, нақты мінез-құлықтарын қалыптастыру, өзіндік әрекеттерге бағыттау дағдысы. Енді мен жоғарыда ұсынған бастауыш сыныптарда оқытылатын Спандир Көбеевтің «Атасы мен немересі» және «Орындалған арман» шығармаларын оқытқанда қолданылған әдіс-тәсілдеріммен бөлісейін.

Спандияр Көбеевтің «Атасы мен немересі» шығармасы 2-сыныпта оқытылады. Бұл сабақ негізінен блум таксономиясына негізделіп құрастырылды. Шығарманы толық игеру үшін мен сыныпты төрт топқа бөліп әр топты білім деңгейіне қарай түрлі әдістерді қолдандым. Мәтінді талдап, өмірдегі ситуациялық жағдаяттардан шыға білу, алған білімдерін өмірде қолдана білуге, яғни функционалды оқу сауаттылығы – оқушылардың мәтін мазмұнын түсіне білуі және оларға ой жүгірте білу, мәтін мазмұнын өз мақсаттарына жету үшін пайдалана білу, қоғам өмірінде белсенділік таныту мақсатында білімдері мен мүмкіндіктерін дамыту қабілеттерін жетілдіру, жылдам оқу, оқығанын түсіне білуге үйрету.

Оқушыларды үлкенді сыйлау, құрметтеу, ата - анасына мейіріммен қарауға, айнала қоршаған ортасында болып жатқан жағдаяттарға немқұрайлы қарамауға тәрбиелеу. Бірінші «А Ә Б В» әдісі арқылы жұмыс жүргізеді. Сыныптағы оқушының әрқайсысына А, Ә, Б және В әріптерімен қоса төрт-төрттен әзерленген карточкалардың жинағын дайындаймыз. Жауаптың төрт нұсқасы бар сұрақтар қойылады, оқушылар дұрыс жауапқа сәйкес келетін карточкаларын көрсетуі керек. 1-қадам. А сұхбаттайды Б тыңдайды, В сұхбаттайды Г тыңдайды;. 2-қадам керісінше. 3-қадам әр оқушы өз жұбы туралы ақпаратпен төрт адамдық топта бөліседі. Екінші топ «**А,В,С**» А - сұрақ қояды. В - жауап береді. С – айтқан жауаптарды бақылайды, толық болмаса толықтырады. Оқушылар топта үшеуден отырады. А — сұрақ қоюшы, В – жауап беруші, С — бақылаушы рөлін атқарады. Бақылаушы қажетті жерлерін түртіп алып, әңгіме соңында қорытынды береді. Оқушылар осы сұрақтарға жазбаша стикерге жауап береді. Ұсыныс, тілектерін айтады. Мысалы: тапсырмалар: *Білу:* Әкесі көріп: «Шырағым не ғып жатырсың?»- дейді. Сонда баласы «Аяқ істеп жатырмын, шешем екеуің атам құсап қартайғанда, сендерге тамақты осы аяққа құйыпберемін»,- дейді.

- 1.Бұл үзінді қай әңгімеден алынған?.....
- 2.Әңгіменің авторы кім?.....
- 3.«Аяқ» сөзі бұл жерде қандай мағына беріп тұр?.....

4. Осы әңгіменің тобықтай түйінін қандай мақалмен жеткізуге болады. (Атаңа не қылсаң, алдына сол келер.) *Түсіну*. Мәтіннен картаюдың белгілерін теріп жаз. Сұраққа жауап бер. Әңгімеден үлкенді сыйламауды қандай әрекеттерден білуге болады?

Оқушылар өздері мәтіннен қарап тауып жазады. *Қолдану*. Екі бала автобуста отыр. Келесі аялдамадан автобусқа қолында сөмкесі бар қарт әже кірді. Зейін орнынан атып тұрып, әжейге орынын берді. Ал Сұлтан терезеден сыртқа қарап, байқамаған болып отыра берді. Әжей түсуге дайындала бастады, қолындағы сөмкесінен алма алып Зейінге, содан соң Сұлтанға да берді. Автобустан түсіп бара жатып, Зейінге «Балам, жасың ұзақ болсын! Үлкенді сыйлап орныңды бергеніңе рахмет!»- деді. Сұлтан өзінің әдепсіздік көрсеткеніне өкініп кетті. Қолындағы алманы не жерін, не жемерін білмей келе жатты. Зейін оған: - Алмаңды жесейші, өте тәтті екен,- деп қояды. Қарттарға сый көрсетудің түрлерін жаз.

1. Үлкенге орын беру. 2. Тілін алу, жұмса айтқанын тез орындау. 3. Мерекелерде сыйлық жасау. 4. Үлкен кісінің алдын кесіп өтпеу. 5. Сәлем беру. Спандияр Көбеевтің «Орындалған арман» атты шығармасын оқытқанда «Әдебиет лотосы» деген әдісті қолдандым. Мақсаты: оқыған мәтіннің толық суреттеп беру үшін төмендегі кестені толтыру керек.

Шығарма атауы	Авторы	Кейіпкері	Қандай?	Қандай жағымды қасиеттері мен қылықтары ұнайды?	Кейіпкерге ұқсағың келе ме, жоқ па? Себебін түсіндір.

Әдебиеттер тізімі

1. «Назарбаев Зияткерлік Мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығының Ғылыми-әдістемелік кеңесі ұсынған Астана қаласынан 2023 жылы шыққан Тыңдаушыға арналған нұсқаулық
Интернет-ресурстың сипаттамасы: <https://bilimdinews.kz/?p=186698> ; <https://bilimdiler.kz> (25.10.2023 ж.) <https://bilim-all.kz/article/18821-Oryndalghan-arman> (29.10.2023 ж.)

УДК 37.026.9

Э. В. Тажекенова

Магистр «специальное дефектологическое образование», педагог – эксперт, учитель начальных классов, КГУ «Специальный комплекс «детский сад – школа – интернат» для детей с особыми образовательными потребностями»

Управления образования акимата Костанайской области.

Костанайская область

г. Костанай

А. А. Манасбаева

Учитель математики педагог – исследователь руководитель МО ЕМЦ

КГУ «Специальный комплекс «детский сад – школа – интернат» для детей с особыми образовательными потребностями»

Управления образования акимата Костанайской области.

Костанайская область

г. Костанай

ТЕХНОЛОГИЯ SMART КАК ЭФФЕКТИВНЫЙ МЕТОД ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ С ОСОБЫМИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫМИ ПОТРЕБНОСТЯМИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Аннотация: В статье говорится о применении Smart – технологий, которые необходимы для успешного обучения учеников с особыми образовательными потребностями на уроках математики. Раскрываются возможности Smart – технологий, что способствует повышению качества преподавания предмета. Эти технологии в сочетании с традиционными формами работы очень перспективны в плане развития коммуникативных навыков, что позволяет сделать процесс обучения интересным, творческим, более эффективным. Применение Smart – технологий в образовательном процессе, позволяет решать одну из важных задач обучения – повышение уровня знаний детей с особыми образовательными потребностями.

Аңдатпа: Мақалада математика сабағында ерекше білім беру қажеттіліктері бар оқушыларды табысты оқыту үшін қажет Smart технологияларды қолдану туралы айтылады. Smart технологиялары пәнді оқыту сапасын арттыруға көмектесетін мүмкіндіктер ашады. Осы технологиялар дәстүрлі жұмыс түрлерімен бірге коммуникативті дағдыларды дамыту тұрғысынан өте перспективалы болып

табылады, сондай-ақ оқу процесін қызықты, шығармашылық және тиімді өткізуге болады. Smart технологияларды қолдану арқылы оқу процесінде ең маңызды мәселені шешуге мүмкіндік береді - ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың білім деңгейін арттыру.

Abstract: The article describes the use of Smart-technologies, which are necessary for successful teaching of students with special educational needs at mathematics lessons. The possibilities of Smart-technologies are revealed, which helps to improve the quality of teaching the subject. These technologies in combination with traditional forms of work are very promising in terms of the development of communication skills, which makes the learning process interesting, creative and more effective. The use of Smart-technologies in the educational process makes it possible to solve one of the important tasks of education - to improve the level of knowledge of children with special educational needs

Ключевые слова: SMART панель, методы обучения, обучающиеся с особыми образовательными потребностями (нарушения слуха, сниженное зрительное восприятие).

«Воспитание детей является трудным процессом. Безусловно, что учитель должен быть человеком не только образованным и культурным, но и любящим свое дело. Он должен относиться к порученному ему делу с чувством большой ответственности, любить свою профессию, детей, понимать особенности развития ребенка, знать приемы и методы обучения, а для этого учитель должен постоянно совершенствоваться.»

Спандияр Кубеев

В настоящее время, меняются цели и задачи в современном образовательном пространстве, акцент перенесен с «усвоения знаний» на формирование «компетентности». При обучении детей с нарушениями слуха и детей со сниженным зрительным восприятием следует учитывать особенности психофизических, слухоречевых и познавательных возможностей и индивидуальных особенностей детей данной категории.

Основные принципы обучения математике обучающихся с ООП: индивидуальный подход, наглядность, коммуникативность. Для этого необходимо внедрение в учебный процесс форм, методов, средств, которые опираются на образное мышление, способствуют дальнейшему повышению уровня математической подготовки, развитию логического мышления и активной речи, организационных умений и навыков самостоятельной работы.

Для реализации успешного усвоения математики классы оснащаются следующим оборудованием:

- 1) стационарное звукоусиливающее оборудование для обеспечения фронтальной учебной деятельности, экран произношения;
- 2) мультимедийный компьютерный класс; класс оснащённый SMART панелью
- 3) индивидуальные слуховые аппараты;
- 4) Принтер Брайля;
- 5) Азбука-колодка разборная по Брайлю
- 6) учебные пособия для всех обучающихся на учебный год.

Педагогический коллектив нашего комплекса постоянно совершенствует методы и формы работы с обучающимися с нарушениями слуха и со сниженным зрительным восприятием. При этом учитываются варианты образовательных программ, социального заказа общества.

Современный урок математики должен быть ориентирован на решение комплекса важнейших образовательных задач, а именно: усвоение обучающимися с ООП основ фундаментальных математических знаний, формирование умений применять научные знания для анализа наблюдаемых процессов, развитие образного и аналитического мышления. Это требует от педагога использования инструментария, соответствующего уровню развития современных технологий передачи информации. Научно обосновано, что человек запоминает 20 % услышанного и 30 % увиденного, и более 50 % того, что он видит и слышит одновременно. Таким образом, облегчение процесса восприятия и запоминания информации с помощью ярких образов – это основа эффективного использования технологи SMART.

Практика показала, что лучше всего обучающийся с ООП запоминает материал, когда сам увидит, запишет, нарисует. Поэтому с целью повышения качества образования, развития функциональной грамотности обучающихся с ООП на уроках математики используется интерактивная SMART панель, которая соответствует визуальному способу восприятия информации нового поколения школьников.

Использование SMART панели на уроках математики открывает для учителя широкие возможности по совершенствованию образовательного процесса, позволяет ему выдвинуть на первый план такие виды деятельности учащихся, как исследовательскую, аналитическую, продуктивную деятельность. Применение SMART панели способствует осуществлению индивидуализации обучения в школе, активизации деятельности учителя и обучающихся с ООП на уроке, развивает интерес к

предмету и творческие способности. Например, во время знакомства с таблицей умножения обучающимся предлагаются тренажеры. Во время знакомства с задачами на встречное движение перед детьми появилась картинка с изображением различного транспорта, который движется навстречу друг – другу. Обучающиеся наглядно представляют эту задачу, что облегчает ее решение.

SMART панель можно применять на всех этапах урока с различными возможностями программного обеспечения:

- при объяснении и закреплении нового материала,
- повторении и проверке его усвоения,
- в ходе проверки домашнего задания,
- при осуществлении контроля.

Упражнения представлены в разных формах:

- Викторины с открытым ответом, викторины с выбором ответа;
- Задания на сопоставление;
- Задания на составление и заполнения таблиц;
- Задание заполнить пропуски в тексте;
- Задания найти на карте;
- Кроссворд;
- Аудио, видео контент.

Все задания сопровождаются картинками и анимацией для наглядности, в случае выбора неправильного ответа, указывается ошибка, можно попробовать выбрать ответ еще раз. Ребятам нравится этот вид работы. Это увлекательно и очень легко, становится интересно учиться. Есть возможность работать всем вместе. На SMART панели можно делать записи специальным стилусом или даже пальцем, а также выполнять всевозможные рисунки, то есть взаимодействуют с панелью физически.

Обучающиеся среднего и старшего звена могут заполнять таблицы, строить графики и диаграммы, находить точки пересечения графиков функций.

Ребята быстро привыкают к SMART панели. Благодаря появлению SMART панели, возникают новые возможности для самовыражения детей с нарушениями слуха и сниженным зрительным восприятием. В ходе применения технологии SMART, используются различные стили обучения: визуальные, слуховые. Обучающиеся с нарушением зрения могут наблюдать большие цветные изображения и диаграммы, которые можно как угодно передвигать. Обучающиеся со сниженным зрительным восприятием могут, прикасаясь к поверхности, составлять из букв слова, считать на экране предметы, сортировать картинки. Выполняя задания обучающиеся со сниженным зрительным восприятием развивают зрительное внимание, память, логику. Им хорошо видны крупные изображения, а надписи читаются легче.

Возможности SMART, применяемы мной на уроке:

- функция перемещения,
 - работа с волшебным пером,
- работа с изображениями,
- наличие коллекции изображений,
- затемнение экрана, интерактивные фрагменты.

Эффективное использование SMART панели на уроках математики позволяет быстро воспроизводить графики, функций, производить их различные преобразования: сжатие, растяжение, параллельный перенос, что способствует качественному усвоению материала о функциях. Происходит развитие логического мышления при выполнении заданий на соответствие.

Учитель, управляя инструментами в SMART панели, располагает широкими возможностями по оказанию индивидуальной помощи обучающимся с ООП, так как весь материал уже есть панели экрана.

Основные преимущества использования SMART панели для учителя: учитель всегда находится в центре внимания, поддерживает вербальный и зрительный контакт с классом, учитель и ученик работают как партнеры, ученик учится разрешать проблемные ситуации и работать с разными источниками информации.

Таким образом, применение SMART панели в учебном процессе оказывает положительное влияние на процесс обучения, уровень восприятия и усвоения обучающимися учебного материала на уроках математики. Повышается мотивация и увлеченность учебным процессом. SMART панель помогает расширить учителю возможность использование электронных средств обучения, так как передача информации ученикам осуществляется быстрее, чем при использовании стандартных технических средств.

Заклучение.

Потребность в постоянном повышении профессиональной компетентности учителей, стимулирование применения современных методик и технологий образовательного процесса, раскрытие творческого потенциала учителя, создание благоприятного творческого климата в ученическом коллективе.

Задачу совершенствования профессионального мастерства учителей школы решаем через овладение современными образовательными технологиями, внедряемыми в современный урок, которые в свою очередь обеспечивают формирование функциональной грамотности у учащихся с ООП.

Smart технология уникальный инструмент позволяющий детям с ООП чувствовать себя полноценными участниками общества, развиваться и стать полезными обществу. Оптимальное использование инновационных методов и приемов в педагогической деятельности – один из самых важных шагов педагогической общественности в реализации программы «Цифровой Казахстан». Внедрение таких современных технологий в образовательный процесс является результативным. Оптимальное использование инновационных методов и приемов в педагогической деятельности – один из самых важных шагов педагогической общественности в реализации программы по подготовки квалифицированных кадров в условиях нового Казахстана.

Список литературы

1. Басова А.Г., Егоров С.Ф. История сурдопедагогики. – М., 1984.
2. Быкова Л.М. Развитие связной речи глухих учащихся 1-4 классов / Дефектология. – 1976.
3. Виленкин Н. Я., Жохов А. С. Математика – 5
4. Витухина И.А. Особенности овладения глухими учащимися математической символикой на уроках алгебры. – Л., 1983.
5. Витухина И.А. Реализация принципа наглядности при изучении математики в школе для глухих детей / Дефектология. – 1988. – № 1.
6. Коваленков В.Г. Дидактические игры на уроках математики. – М., 1990.
7. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.,
8. Розанова Т.В. Развитие математического мышления глухих школьников // Дефектология. – 1977. – № 3.

ӨОЖ 37.2

А. М. Тасмұхан

Ғылыми жетекшісі: **Кайболдиева Н.Ж.**,
директордың оқу жұмысы жөніндегі орынбасары,
педагогика және психология ғылымдарының магистрі
«Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары
педагогикалық колледжі» МКҚК,
Маңғыстау облысы,
Ақтау қаласы

ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ

Аңдатпа: Мақалада жеке тұлғаның қалыптасуындағы шығармашылықтың маңызы туралы қарастырылған.

Түйінді сөздер: жеке тұлға, шығармашылық, шығармашылық қабілет.

Аннотация: В статье рассматривается значение творчества в формировании личности.

Ключевые слова: слова: личность, творчество, творческие способности.

Annotation: The article examines the importance of creativity in the formation of personality.

Key words: personality, creativity, creative abilities.

Қазіргі қоғам жеке адамнан прогрессивті ойлай алатын белсенді әрекетті, жан-жақты болуды талап етеді. Өйткені адамның қоғамда алатын орны, қазіргісі, болашағы үнемі толғандыратын мәселелер қатарына жатады. Бұл қоғамның дамуымен тікелей байланысты. Қазақстан Республикасында орта білімді дамыту тұжырымдамасы білім беру мекемелерінің ең негізгі мақсаты: дүниетанымдық, құзырлық, шығармашылық деп атап көрсетеді. Қоғамда “орындаушы” адамнан гөрі “шығармашы” адамға деген сұраныстың көп екендігін қазіргі өмір талабы дәлелдеп отыр.

“Шығармашылық” сөзінің төркіні “шығару”, “ойлап табу” дегенге саяды. Демек жана нәрсе ойлап табу, сол арқылы жетістікке қол жеткізу деп түсіну керек. Философиялық сөздікте

“шығармашылық - қайталанбайтын, тарихи қоғамдық мәні бар, жоғары сападағы жаңалық ашатын іс-әрекет” деп түсіндіріледі.

Шығармашылық қабілет бүкіл тіршілік көзі. Адам баласының сөйлей бастаған кезінен бастап бүгінгі күнге дейінгі жеткен жетістіктері шығармашылықтың нәтижесі.

Баланың шығармашылық қабілетін дамытудың жолдарын, құралдарын анықтау психология мен педагогика ғылымдарында өте ертеден зерттеліп келеді. Шығармашылық әлемдік мәдениеттің барлық дәуіріндегі ойшылдардың назарында болғандығын “шығармашылық теориясын” жасауға деген көптеген ізденістерден байқауға болады. Сондықтан шығармашылық педагогикасының негізгі мақсаты – бүгінгі күн талаптарынан туындаған, озық қоғамға лайықты жаңа сапа, рухани сана қалыптастыру және дамытуда тың жолдар мен соны шешімдер іздестіру болып табылады.

Көтеріліп отырған мәселе туралы жазылған ойлар, тұжырымдамалар, көзқарастар, еңбектер баршылық. Бұл ежелден-ақ ұлы ойшылдарымыз: Жүсіп Баласағұн, Әл-фараби, Абайды ерекше толғандырған. Сондықтан ұлы ойшылдар өз еңбектерінде адамның жеке басын, дарындылығын, шығармашылық қабілеттерін дамытуды үнемі көтеріп отырған.

И.И.Павловтың жоғарғы жүйке жүйесінің типтері туралы ілімінде адам қабілетінің өзіндік ерекшеліктеріне байланысты екендігі айтылады.

Көрнекті педагогтар К.Д.Ушинский, Ы.Алтынсарин, А.С.Макаренконың шығармаларында қабілеттерді дамытудың жолдары қарастырылса, оқушы шығармашылығына бағыт-бағдар беруді ең алғаш білім мазмұнына енгізген Мағжан Жұмабаев болатын.

Кеңестік психологтар мен ғалымдар Л.С.Выготский, С.Л.Рубинштейн, А.Г.Ананьев, А.Н.Леонтьев, В.В.Давыдов, Л.В.Занков, В.А.Крутецкий, Б.М.Тепловтың өз республикамыздағы көрнекті ғалымдар Т.Тәжібаев, М.М.Мұханов, Ж.М.Әбділдин, Қ.Б.Жарықбаев, Т.С.Сабыровтың еңбектерін жеке тұлғаны дамыту мәселесінің теориясы және практикасының алтын қоры деп білеміз.

Шығармашылық қабілет жайындағы жазылған ойларды, тұжырымдамаларды, еңбектерді талдай келе, адам бойындағы табиғи мүмкіндіктер болады, олар тек белгілі бір әлеуметтік жағдайларда байқалып, әрі қарай дамиды, әр адам басқа адамнан табиғи психологиялық жағынан ерекшеленеді деген қорытындыға келеміз.

Білім алушылардың шығармашылық қабілетін танып білу, дамыту үшін: 1) балалардың қабілет деңгейі, құрылымы әр алуан болатынын ескеру керек, оны анықтауға психологиялық тестілер, зерттеу, бақылау, дамыту жұмыстары көмектеседі; 2) әр адамда қабілеттің бірнеше түрі болатынын ескере отырып, баланың жетекші қабілетін анықтап, арнаулы жаттығу жұмыстарын жүргізе білген жөн.

Қазіргі кезеңдегі қоғамның жедел дамуы ғылым мен техниканың дамуымен байланысты болса, ал болашақта ғылым мен техниканы, өндірісті дамытатын бүгінгі жастар. Жастардың өз-өзіне деген сенімін арттыру, олардың шығармашылығын дамыту, өтілетін сабақтың оқу-материалын терең ұғына білуге баулу – мұғалімнің педагогикалық шеберлігіне де байланысты.

Мұғалім өзінің сабағын шығармашылықпен ұйымдастырып, өтілетін сабақтары білім алушыларды шығармашылыққа ұмтылуын тудыратындай тапсырмалармен қамтылып өтілуі тиіс. Мұғалім өтілетін сабақтың тақырыбына сәйкес алдын ала жоспарланған сұрақтармен білім алушы ынтасын, зейінін, ой-қиялын дамытуға септігін тигізетіндей болуы керек.

Ұстаз еңбегі білім алушы білімімен өлшенеді десек, ұстаз еңбегінің күрделілігі әрбір білім алушының жүрегіне жол таба білуінде. Әрбір баланың бойындағы қабілетті дамыту арқылы өзін, өмірді, әлемді танып білуге, қоғам алдындағы жауапкершілік қасиеттерін сезіндіре білуінде жатыр.

Ғылыми-техникалық прогресс шырқау шыңына шығып, адамның ақыл-ойы мен қабілеті шексіз дамыған, компьютер мен интернет арқылы әлемдік ақпараттар тасқыны өршіп тұрған қазіргі кезде мұғалімнің еңбегі де күрделіленіп, қиындай түсті. Қазіргі мұғалімдер жиі-жиі өз біліктіліктерін жетілдіріп, оқып-ізденбесе уақыт көшіне ілесе алмай айдалада қалатыны айдан анық. Бүгінгі жас балалардың компьютерлік, электрондық техниканы игеру қабілеті аға ұрпақтан едәуір жоғары. Сондықтан, қазіргі мұғалім өз шәкірттеріне тиянақты білім беріп, өзінің ұстаздық міндетін ойдағыдай атқаруы үшін қажымай-талмай ізденіп, еңбек етуі керек. Ең алдымен өзінің алдына қойған міндеттерін жақсы білуі қажет.

Еңбек нарығында бәсекеге қабілетті оңтайлы маман дайындауда мұғалімге жүктелетін негізгі міндеттер:

- өскелең ұрпақты тәрбиелеудің әлеуметтік маңыздылығы мен келешегі бар екендігін қоғамның түсінуіне көмектесу;
- тәрбиелеу міндетін жүзеге асыру бойынша интеллектуалды, ұйымдастырушы-педагогикалық, кадрлық, экономикалық, әдістемелік және т.б. ресурстарды топтау;
- әр түрлі әлеуметтік топтарда өзара әрекетті басқара білетін және ұйым қызметінде жетекші ролді ала отырып жауапты шешім қабылдай алатын жастардан ерікті тұлға бола білу талабын қалыптастыру үшін ашық ақпараттық, білім беру, іс-әрекеттік және коммуникативті әлеуметтік орта қалыптастыру;

- жастардың рухани, интеллектуалды өмірі, өзінің денсаулығы мен жарқын өмірі үшін әлеуметтік күзiретiлiгi мен жауапкершiлiгiн арттыруды ұйымдастыру жағдайын жасау;
- жастардың қоршаған ортаға, қоғамға және табиғатқа деген позитивтi көзқарасын қалыптастыруға көмектесетiн әлеуметтiк-педогогикалық жағдай жасау;
- тұлғаның кәсiби және жан-жақты қалыптасуы үшiн жағдай жасау, өз бiлiмiн өмiр бойы жетiлдiруге деген қажеттiлiгiн қалыптастыру.

Сонымен, осы мiндеттердi талдай келе мынадай тұжырымға келемiз, яғни еңбек нарығында бәсекеге қабiлеттi маманға бiлiм беретiн ұстаз:

- Рухани- адамгершiлiктi
- Кәсiби деңгейi жоғары
- Ақпараттық қоғамнан қалыспай, жедел ойлаушы, жедел шешiм қабылдаушы
- Ерекше ұйымдастырушылық қабiлеттi
- Нақты бағыт- бағдар берушi
- Iздeнушi, зерттеушi
- Серiктес, басты кеңесшi
- Итермелеушi, қызықтырушы
- Оқытудың жаңа технологияларын өмiрге енгiзуге дайын
- Оқу-тәрбие iсiне жанашырлық танытатын
- Кәсiби шеберлiгi, әдiстемелiк жұмыстағы шеберлiгi
- Интеллектуалдық, шығармашылық әлеуетi мол тұлға болуы тиiс.

Ал, ұстаз болашақ маманнан мына төмендегiдей қасиеттердi күте бiлуi керек:

- Ғылымға негiзделген теорияны практикада еркiн пайдалана бiлетiн, еңбек нарығында бәсекеге қабiлеттi, күзiреттi, шығармашыл;
- Рухани – адамгершiлiк қасиеттерi жоғары, кiшiпейiл, абзал жанды азамат;
- Моральдық – этикалық ұстанымы жоғары, адамдармен мәдени қарым-қатынасты ұстай бiлетiн, жан-жағына бағыт-бағдармен қарайтын, басқаға да өзiне де талап қоя бiлетiн тұлға;
- Өз мәдениетiн, салт-дәстүрiн басқаларға таныта бiлетiн, ана тiлiн, тарихты жетiк меңгерген, отандық және әлемдiк мәдениеттi бойына қалыптастырған азамат;
- Шығармашыл iздeнiске ынта-ықыллысы жоғары;
- Өзiн-өзi тәрбиелей алатын, мәдени, кәсiби iс-әрекеттердi еркiн ұйымдастыра бiлетiн маман.

Шығармашылық дегенiмiз – адамның өмiр шындығында өзiн-өзi тануға ұмтылуы, iздeнуi. Ұзақ жылдар бойы шығармашылық барлық адамның қолынан келе бермейдi деп қарастырылып келсе, қазiргi ғылым жетiстiктерi бойынша белгiлi бiр шарттар орындалған жағдайда кез-келген баланы шығармашылыққа бейiмдеуге болатыны көп айтылуда. Кез-келген баланың қандай да бiр нәрсеге бейiмi болады. Бейiмдiлiк- оянып келе жатқан қабiлеттiң алғашқы белгiсi.

Бiлiм алушының өз болмысын тануға көмектесiп, қабiлетiн ояту, жаңа рухани күш беру бiлiмнiң ең маңызды мақсаты болып табылады. Оларды шығармашылық жұмысқа баулып, белсендiлiктерiн, қызығушылығын арттыра түсу үшiн, шығармашылық қабiлеттерiн сабақта және сабақтан тыс уақытта дамытуда әр түрлi әдiс-тәсiлдердi қолдануға болады. Олар мынадай: тақырыпты мазмұнына қарай жинақтау; арнаулы бiр тақырыпта пiкiрталас тудыру; логикалық ойлауын дамытатын ойындармен берiлген тапсырмаларды шешу; белiрген тапсырманы түрлендiру бағытындағы жұмыс (керi есеп құрастыру, мәтiн мазмұнын өңдеу, шығарма, шағын әңгiме мәтiнiн құру және т.б.); әңгiменiң ұқсастығын салыстыру, бөлiктерге бөлу, ат қойғызу; қиялдау арқылы сурет салғызу, рөлге бөлiп оқыту; ұнатқан кейiпкерiне мiнездеме беру; ой шапшаңдығын, сөз байлығын дамытуда өлең шумақтарын құрастыру; мәтiн, ертегi, әңгiменi өз бетiнше аяқтау, әр түрлi тақырыптарда пiкiрталастар өткiзiп, алған әсерлерi бойынша шығарма жазу, әрбiр оқылып отырған шығармалардың авторлары туралы толық мағлұмат жинау, реферат жазу.

Ал, сабақтан тыс уақытта бiлiм алушылардың шығармашылық қабiлетiн дамытудың жұмыс түрлерi: мұражайға апару, әр түрлi кездесулер, конференциялар, байқаулар, олимпиадалар өткiзу, үйiрме жұмысын ұйымдастыру. Осындай жұмыстарды үнемі жүргiзу бiлiм алушыларды шығармашылыққа баулуға, шәкiрт бойындағы шығармашылық қабiлет көзiн ашып, қиялын ұштауға, өз бетiнше iздeнуге зор әсерiн тигiзедi.

Сонымен, бала бойындағы дарындылықты тану, оның шығармашылық қабiлетiн дамыту бiздiң қазiргi таңдағы негiзгi мiндеттерiмiздiң бiрi. Өйткенi, егемен елiмiздiң дүние жүзi елдерiмен терезесi тең болуы үшiн оның негiзгi тұтқасын ұстайтын, дүние әлемiн шарлайтын бiздiң дарынды да қабiлеттi жастарымыз. Халқымыз “Басында бұлағы бар өзен ұзақ ағады” деп, бекер айтпаған.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1.Қазақстан Республикасының “Бiлiм туралы” заңы
- 2.Қазақстан Республикасының бiлiм берудi дамытудың Мемлекеттiк бағдарламасы.

3.Матюшкин А.М. Концепция творческой одаренности.//Вопросы психологии.

4.Битуова Т.Р. Қазақстандағы дарындылық мәселесі бойынша инновациялық-педагогикалық қызмет

УДК 311.1

А. Тастемірова

0105000 «Бастауыш білім беру» мамандығының 4-курс студенті
«Семей жоғарғы көп салалы колледжі»

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ АЯСЫНДА ШЕШЕНДІК ӨНЕРГЕ ҮЙРЕТУ ЖӘНЕ ҮШТІЛДІЛІККЕ БАУЛУ

Андатпа: «Бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастыру аясында шешендік өнерге үйрету және үштілділікке баулу» мақсатын көздей отырып, өскелең ұрпақтың интеллектуалдық, тәрбиелілік, рухани потенциалы деңгейін көтеру мақсатын жүзеге асыру. Көптілділік қоғамның ажырамас компоненті, заман талабына сай болу – әр азаматтың парызы.

Түйін сөз: «Үштұғырлы тіл», компонент, инновация, технология, мультимедия, видео, аудио, функционалды сауаттылық, «CLIL», ЖАДА, ғылыми әдебиет, зерттеу.

Ұстаздық еткен жалықпас, үйретуден балаға...

«Ұлағатты ұрпақ тәрбиелеу – аса жауапты әрі күрделі міндет. Сіздердің арқаларыңызда тұтас бір буынның құндылықтары мен қасиеттері қалыптасады»

Қасым-Жомарт Тоқаев Кемелұлы

Бұл өмірде әр адамның өзінің сара жолы бар. «Білімдіден шыққан сөз, Талаптыға болсын кез», – деп дана Абай айтқандай, Ұстаз – әрқашан ілім мен ізгілікті алға қоятын ұлы тұлға. Сондай ақ, біз Мағжан сенген жастармыз.

Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игерумен ғана шектелмей функционалды сауаттылық аясында шешендік өнерге үйренумен, үштұғырлы тіл бағдарламасын іске асыру.

Бастауыш сыныптарда шешендік өнерге оқушыларды баулу бағытында би шешендердің қысқаша өмірбаяндары мен ел аузында қалған өсиет сөздері берілген. Шешендік өнер тарихы халық арасында ауыз әдебиеті үлгісінде дамып келген болса, бұл күнде мектеп бағдарламасына арнайы енгізіліп, оқушылардың жас ерекшелігіне, білім деңгейіне сәйкес шешендік сөздер оқулық беттерінен көрініс тапқан. Шешендік сөздер сынып жоғарылаған сайын күрделеніп, көлемі ұлғая түскен.

Мысалы 1- сыныптың ана тілі оқулығы интегративті оқулық болғандықтан, қазақ тіліне байланысты Қанша? Неше? Нешінші? сұрақтарына жауап беретін сөздер деген тақырыпқа Н.Оразалиннің « Үш би» өлеңі берілген. Осы сабақтың барысында мақал-мәтел шешендік өнердің кайнар көзі болғандықтан, сан есімдерді қайталау жұмыстарына мынадай ұсынбалар қолдануға болады:

1. Жеті атасын білген ұл, Жеті жұрттың қамын жер.
2. Батыр бір өледі, қорқақ мың өледі.
3. Жаңбыр бір жауса, терек екі жауады.
4. Еңбек – адамның екінші анасы.

Қарап отырсақ, бұл жерде тек шешендік, сөз өнерімен ғана емес математикалық ұғымдармен де «Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол- жаңадан жаңаны табатын өнер» деген Ж.Аймауытов.

Ғылыми әдебиетте оқыту мен оқуды зерттеудегі үш негізгі тәсіл сипатталған.

Құрылымдалған зерттеу.

Мұғалім оқушылар ұстанатын тәсілдерді егжей-тегжейлі түсіндіреді (әр қадамды сипаттау – арқылы). Оқушылар өздерінің (немесе басқа біреудің) тапқандарының негізінде мәселеге түсініктеме береді, талқылайды және қорытынды жасайды деп күтіледі.

Мұғалімнің жетекшілігімен жүретін зерттеу.

Мұғалім оқушылар ұстанатын белгілі бір құрылым ұсынады (мысалы, зерттейтін мәселені сұрақтар тізімінен таңдау). Оқушылар сұрақтарға жауап беру үшін тәсілді өзі таңдай алады.

Ашық зерттеу.

Оқушылар зерттеу сұрағын және бұл сұраққа жауап берудің тәсілін өзі таңдайды.

Құрылымдалған зерттеуде мұғалімнің көмегі көп қолданылады. Сондықтан бұл тәсілді жаңа дағдылар немесе ұғымдар пысықталатын сабақтарда қолданған орынды болмақ. Оқушылар тәжірибе жинақтаған сайын мұғалімнің жетекшілігімен жүретін зерттеуге көшуге болады. Оқушылардың негізгі мақсаты

анағұрлым жоғары деңгейлі дағдыларын дамыта отырып, ашық зерттеу жүргізу болып табылады. (Krystyniak and Heikkinen, 2007).

Ендеше осы арқылы ана тіліннің мәртебесі көтеріліп, ағылшын тілін меңгерту, орыс тілін жетік білу жоғарыда аталған үштілділікті дамыту жүзеге асады.

«Выготский оқуға «әлеуметтік құбылыс» деген анықтама берді, сондықтан да оқушылар білім «құру» барысында олар қазіргі кезде өздігінен істей алатын нүктеден өзінің Жақын арадағы даму аймағында (ЖАДА) жалғыз өзі алға ілгерілеуі тиіс (Vygotsky, 1978).» деген екен.

Оқушылар өз ЖАДА-сында жұмыс істеген- де оларға қолдау қажет. Мұндай қолдауды олар мұғалімдерден, сыныптастарынан, жұмыс дәптерлерінен, кітаптардан немесе басқа да көздерден ала алады. ЖАДА қағидаты – бастауыш сынып оқушысымен жеке жұмыс істегенге қарағанда, сабақ үстінде (қолдау көрсетілген кезде) берілген білімді анағұрлым көбірек үйренеді. Оқушылар алға ілгерлеген сайын оған енді мұндай аса қамқорлықпен қолдау көрсету қажет болмайды, бастауыш сынып оқушысы әліппеге дейінгі кезеңде, тыңдарман. Сөйтіп ол әлі әріп танып, жаза білмейді. Осындай оқыту әдісін әрі қарай дамыту үшін мұғалімдер бастапқыда оқушыға жақсы қолдау көрсетіп, кейін оны біртіндеп азайтып отыруы керек. Мұғалім тарапынан көрсетілетін қолдау нөлге жеткенде ғана оқушылар жоспарлы нәтижеге қол жеткізеді. Жоба және зерттеу жұмысының мақсаты оқушылардың қарапайым шешімдерді табу және жоғары деңгейлі ойлау дағдыларын дамыту болып табылады.

Зерттеуге негізделген оқуды түрлі пәндерді оқыту кезінде пайдалануға болады. Пән бойынша негізгі көзделген мәселе зерттеу болған жағдайда, мұғалім көмекші рөліне ауысып, басты рөлге оқушы шығады. Бұны слайдта көрсетілген спиральді әдіс яғни жеңілден қиынға жүретін сатыдан көруге болады.

«CLIL» - үштілділік оқыту менің тақырыбымның өзекті бір тұсы.

Білім берудің ұлттық моделінің негізгі өзегі оның құрылымдық байланыстарының сабақтастығы болып табылады. Бұл процесс педагогикалық үдерістің теориясы мен практикасындағы елеулі өзгерістермен қатар қалыптасып келеді. Көптілділік – кез келген қоғам үшін, кез келген формация үшін тұйықтықтан шығудың жолы деп танылған. «Көптілділік» кез келген тұлғаның қалыптасуына және болашақта Қазақстан Республикасының жан жақты дамуына әсер етуі үшін қажетті құралдарының бірі, сонымен қатар, «модернизациялану», «жаһандану» үрдістерін қабылдаудың бірден-бір құралы болып табылады. Болашақ ұрпағымыз өз тілін ардақтай отырып, заман талабы тудырып отырған «үштұғырлы тілділік» пен әлемнің кез келген жерімен еркін байланысқа түсіп жатса, еліміздің ертеңі әлемдік кеңістікте қанат қағып, бәсекелестікте қабілеттіліктің сапасы артары сөзсіз.

Мысалы, бастауыш сыныптарда үштілділікті жылдам үйрету үшін бәріне таныс М.Әуезовтың «Көксерек» әңгімесін алып термин сөздерді үш тілде төмендегідей қарастыруға болады:

Қазақша	Орысша	Ағылшынша
Қасқыр	Волк	Wolf
Адам	Человек	Human
Дала	Степь	Steppe

Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020-шы жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында көп тілді білімі бар педагогикалық кадрларды даярлау іске асырылуда. Оны жүзеге асыру мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында базалық пәндер циклында шетел тілінен сағаттар санын арттыру және оқудың типтік бағдарламаларында өзгерістер енгізу арқылы жүргізіліп жатыр, әсіресе, пәнді үш тілде оқытатын педагогикалық кадрларды дайындауға байланысты.

Үштілділік білімнің мақсаты: халықаралық стандарттарға сәйкес қазақстандықтардың үш мақсатты тілді бір уақытта меңгеруі үшін тиісті жағдай жасалуы тиіс.

Кіріктірілген білім беру бағдарламасының ерекшеліктері:

- 1) Оқушыларға алған білімдерін оқудағы және өмірдегі мәселелерді шешуде пайдалануды үйретуге бағдарлау;
- 2) Пәндерді кіріктіру және тілді деңгейлік үйретуді ұйымдастыру;
- 3) Сын тұрғысынан ойлау, білімдерін шығармашылықпен пайдалана білу;
- 4) Зерттеушілік дағдыларын қалыптастыру.

CLIL әдісінің негізгі мақсаты- мұғалімнің сөйлеуін азайтып, керісінше оқушылардың бір бірімен сөйлеу дағдысын қалыптастыру болып табылады. Әр сабақтың басында немесе соңында «миға шабуыл» әдісін ұйымдастырып тұрған тиімді. Берілген ұғымға байланысты оқушылар өз ойларын, идеялары мен сабақ тақырыбының сан алуан аспектілерін қозғайтын болады. Осылайша олардың сөйлеу – ойлау дағдылары қалыптасып, сөйлеу тәжірибесі артатынына көз жеткіземіз.

CLIL әдісі-бұл мектепте тілді біріктіруге үйрететін пән. Мысалы, ағылшын тілін жаратылыстану бағытындағы пәндермен кіріктіріп оқыту арқылы оқушылардың білім алуға деген қызығушылығын арттыру, олардың ағылшын тілінде сауатты түрде «Үштілділік» ұлттық жоба аясында білім алып,

дамуына жағдай жасалады. Демек, пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісі негізінде сабақта берілген тапсырмалар мен жұмыстар тілді дамыту бағытында жүреді. Бұл әдіс арқылы бірден екі мақсатқа жетуге болады: ағылшын тілі арқылы сабақ мазмұнын түсіндіру және пәндерді меңгеру арқылы ғылыми тіл дағдыларын дамыту.

Командалық оқыту «Team teaching» - бұл екі мұғалімнің өзара қызметтестігі, олар ортақ мақсатқа жету үшін, яғни оқушылардың білімдерін жетілдіруге ұмтылады. Оқушылар үшін мұғалімдер білім беретін ортаны жасайды және өзінің білім беру тәжірибесін жетілдіріп отырады.

Мұғалімдер бірлесе отырып сабақты жоспарлайды және сабақты немесе сабақ серияларын өткізеді, оқу ресурстарымен өзара бөлісіп, оқушылардың жетістіктерін бірлесе бағалайды, сонымен қатар, бағалаудың қорытындысын негізге ала отырып, білім беру әдістерін үнемі дамытып отырады.

Көптілділікті жеке тұлға қалыптастырудың негізі ретінде қарастырып, зияткер тұлға қалыптастыруды заманауи халықаралық деңгейде білім беру кеңістігіне шығатын дара жолдың зерттеу нысаны есебінде санау қажет.

Ұстаздық- дарынды талант емес, үйрену мен ізденудің нәтижесі. Еліміздің өркені жайқалып өссін десек оны түп тамырынан нәрлендіру қажет. Бүгінгі білімді ұрпақ, ертеңгі болашақ кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.

1. Қазақстан Республикасында тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – <http://shahtinsk.gov.kz> ru prog 5

2. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің орта білім мазмұнын жаңарту шеңберінде «Ағылшын тілі» пәні бойынша педагогика қорларының біліктілігін арттыру курсының білім беру баздарламасы. - «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҮ, 2015. – Б. 368.

3. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2016. Қарағанды қаласы

4. Бастауыш сыныптарда қазақ тілін оқыту әдістемесі. Г. Тұрдалиева. Астана 2012.

5. Бастауыш сыныптарда қазақ тілін оқыту әдістемесі. Г. Тұрдалиева. Астана 2014.

ӘОЖ 711

Л. О.Ташкенбаева,

Әдіскер, «Құрылыс колледжі» КМҚК,

Абай облысының білім басқармасы,

Семей қаласы.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ –ЗАМАН ТАЛАБЫ.

Аннотация: Бүгінгі таңда өмірде болып жатқан барлық өзгерістерге, ақпаратты өз бетіңше табу, талдау, қолдану қабілетіне тез жауап беру қажеттілігі әлемде бірінші орынға шығады. Аргументтерді логикалық және сенімді түрде тұжырымдау қабілеті-бұл барған сайын маңызды болып табылатын дағды. Сауаттылық – адамның одан арғы өмірінің дұрыс өрбуінің алғашқы іргетасы. Ең бастысы-функционалдық сауаттылық Қазіргі сауаттылық тек баланың оқи жаза білуі ғана емес, сонымен қатар оның күнделікті өмірде кез-келген жағдайға бейімделе алуы, тануы, шешім қабылдауы. Демек, баланың әлеуметтік ортаға тез сіңісуі, өзін жариялай алуы, кез-келген жағдайдан жол тауып шығуына әртүрлі тапсырмалар арқылы үйретуіміз қажет. Функционалдық сауаттылық-бұл мектепте алған білім мен дағдыларды өмірде қолдана білу, мектепте оқу кезінде қол жеткізуге болатын білім деңгейі, оның әртүрлі салаларында өмірлік міндеттерді шешу қабілетін, адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсу қабілетін, мүмкіндігінше тез бейімделу және өмір сүру қабілеттерін білдіреді.

Кілтті сөз: Функционалдық сауаттылық бұл, «адамның қолданбалы білім негізінде өмір мен қызметтің әртүрлі салаларындағы стандартты өмірлік міндеттерді шешу қабілеті».

*«Сабақ беру – үйреншікті жай шеберлік емес, ол – үнемі жаңадан жаңаны табатын өнер»
Жүсіпбек Аймауытов.*

Қазіргі жаңартылған білім бағдарламасындағы оқу мақсатының барлығы білім алушыны танып білуден, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау деңгейіне қарай жұмыстануына бағытталған. Осы мақсатқа сай тапсырмаларды дұрыс құрастырып беретін болсақ, оқушының функционалды сауатты болып шығары сөзсіз.

Функционалдық сауаттылық – адамның ортаға тез бейімделіп, қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Функционалдық сауаттылық тұлғаның бүгінгі еңбек нарығында бәсекеге түсе алуға қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады.

Функционалды сауаттылықты дамытудың мақсаты – оқытуда инновациялық әдістерді, заманауи білімдік және ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану. Функционалды сауаттылық – мектеп білімі мен адам баласының күнделікті өмірдегі көпсалалы әрекетін байланыстыру нәтижесінде тұлғаның әлеуметтік ортаға бейімдей отырып қалыптастыратын білім-білігі. Функционалды сауаттылықтың негізгі ерекшелігі өзгермелі қоғамның түрлі салаларында қолданбалы білімге сүйене отырып, өмірлік мәселелерді шеше білумен сипатталады [1]. Ол адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық салаларға белсенді атсалысуына және өмір бойы білім алуға жетелейтін фактор болып есептеледі. Функционалды сауаттылық – белгілі бір қоғамның жоғары әлеуетінің көрсеткіші. Оның жоғары деңгейі қоғамның саяси-мәдени жетістігін көрсетеді; төменгі деңгейі әлеуметтік дағдарыстың алдын алу жөнінде хабар береді

Функционалды сауаттылық тұжырымдамасына негізделген анағұрлым танымал халықаралық бағалау зерттемелерінің бірі Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ) қолдауымен өткізілетін 15 жастағы оқушылардың оқу жетістіктерін бағалаудың халықаралық бағдарламасы (PISA) болып табылады. PISA халықаралық зерттеуі ересек жасөспірімдердің оқу барысында алған білімдері мен дағдыларын өмірлік жағдайларда қолдану қаблетін, белгілі бір оқу пәндерімен немесе білім беру салаларымен тікелей байланысты емес мәселелерді шешудегі құзіреттілігін бағалауға бағытталған.

Оқушының функционалды сауаттылығы дегеніміз-оқушының пәнді терең түсіну қаблетін дамыту,алған білімін кез келген жағдайда тиімді пайдалана алуын қамтамасыз ету.Функционалды дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.Пәндік білімдеріне,ептіліктеріне және дағдыларына сүйене отырып,оқу пәндері арқылы функционалды сауаттылықты дамыту үдерісі ойлау дағдыларын қалыптастыру және дамыту құралдарына тапсырма түрінде беріледі.Осы ретте оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор.Қазіргі кезде функционалды сауаттылыққа негізделген тапсырмалар күнделікті сабақ жомпарына енгізілу мен қатар қорытынды аттестаттау мен ҰБТ-да кездеседі.Сондықтан,оқушылардың күнделікті тапсырмаларды орындау барысында,функционалды сауаттылықтарын дамыту-ең негізгі міндеттердің бірі деп білемін. Қазақстандық оқушылардың функционалды сауаттылығының деңгейін арттыру білім берудің жаңартылған мазмұнын тапты іске асыру арқылы,яғни оқу үдерісінде кешенді жүйелік -әрекеттік тәсілді іске асыру арқылы жоспарланған пәндік,пәнаралық және тұлғалық нәтижелерге қол жеткізу есебінен қамтамасыз етілуі мүмкін.

Функционалды сауаттылықтың мазмұны:

- оқу және жазудағы сауаттылық
- жаратылыс тану ғылымдарындағы сауаттылық
- математикалық сауаттылық
- компьютерлік сауаттылық
- отбасылық өмірдегі сауаттылық
- денсаулық мәселесіндегі сауаттылық
- заң сауаттылығы т.б.

Функционалды сауаттылықты қалыптастыру біртұтас әдістемелік жүйенің жасалуын талап етеді. Ол білім берудің мақсатынан бастап оқытудың түпкі нәтижесіне дейінгі аралықтағы компоненттердің бірлігі арқылы жүзеге асады.

Функционалды сауаттылық білімді үйреншікті оқу барысында емес,нақты жағдайда қолдану қаблеті арқылы көрінеді.Сондықтан тапсырмада контекстіңболуы функционалды сауаттылықты қалыптастыруға және бағалауға арналған тапсырмаларды таңдауға маңызды шарт болып табылады.Өз кезегінде,контекстте ақпараттық суреттер,сандар,диаграммалар,карталар кестелер түрінде ұсынылуы мүмкін.

Оқыту сабақтарында білім алушылардың функционалды сауаттылығын **екі негізгі міндеттерді шешу арқылы** қалыптастыру мүмкіндігі бар:

1. Білім алушының әлеуетіне сәйкес, яғни студенттің өзінің білімдік деңгейіне сай келетін және жеке тұлғаның одан әрі дамуын қамтамасыз ететін, білім беруді іске асыру мүмкіндігіне, оның ішінде өзіндік білім алу жолымен жету.
2. АКТ құралдары мен өз қабілеттерін іске асыруда әр білім алушыда шығармашылық әлеуметтік мәнді қызмет тәжірибесін қалыптастыру.

Функционалды сауаттылық білімді үйреншікті оқу барысында емес,нақты жағдайда қолдану қаблеті арқылы көрінеді.

Мысалы : **Функционалды сауаттылықты дамытуға арналған тапсырма**

1-мысал. Ғимараттың бір бөлмесінің ұзындығы 8 м, ені 5 м, биіктігі 3 м. Осы бөлменің еденінің ауданын тап. Бөлме қабырғалары бетінің ауданын есепте. Бөлмеде терезе(ұзындығы 2 м және ені 2 м) мен есік (ұзындығы 2 м және ені 1 м) бар екендігін есепке алуды ұмытпа.

Өлшемдері $200 \times 80 \times 5$ болатын 5 есікті 3 қабат бояу керек. Егер бояудың шығыны 1 қабатқа $12 \text{ м}^2/\text{л}$ болса, есіктерді бояу үшін неше литр бояу кетеді?

2-Мысал: құрылыс фирмасын қамтамас етуші 3 фирманың бірінен 60 кубометр ағаш алу керек. Бағасы және әкелуімен бірге қандай ең аз бағаға алуға болады?

Қамтамасыз етуші	Ағаштың бағасы»теңге, 1 м^3 үшін)	Әкелу бағасы (тг)	Қосымша шарт
А	18000	53000	
Б	22500	43000	Тапсырыс кезінде құны 750000 теңгеден артық болса жеткізу тегін
В	18500	43000	Тапсырыс кезінде құны 1000000 теңгеден артық болса жеткізу тегін

Ал қазақ тілі пәнінен мысалдар келтірсек:

Сырттағы қазақстандықтар

БҰҰ мәліметінше, 2019 жылдың алғашқы алты айында Қазақстаннан 18,6 мың адам көшіп кеткен. Қазіргі таңда Қазақстанда туған 3,9 млн адам шетелде өмір сүріп жатыр. Бұл қазақстандықтардың 22 пайызы. Қарапайым тілмен айтқанда әрбір бесінші қазақстандық шетелде жүр. Шетелге кетушілердің пайыздық көрсеткіші жағынан еліміз Сириядан кейін әлем бойынша екінші орында. Сирияның 6,2 млн тумасы қазір шетелде тұрып жатыр. Бұл ел халқының 33 пайызы. Ал сыртқа көшіп кеткендердің жалпы саны бойынша Қазақстан әлемде 15-ші орында.

Қазақстанда туып, шетелде өмір сүріп жатқан 3,9 млн мигранттың 3,8 млн-ы Еуро-пада, 76,8 мыңы Азияда, 44,4 мыңы Солтүстік Америкада, 3,1 мыңы Африкада, 2,2 мыңы Мұхит елдерінде, 100-і Латын Америкасы мен Кариб бассейніндегі мемлекеттерде өмір сүріп жатыр екен. Жекелеген елдер бойынша Ресейге 2,5 млн адам кетсе, Германияға 940,3 мың адам және Украинаға 224,4 мың адам кеткен.

Алтынай Әлемдік миграция ахуалы

Миграция жөнінен Үндістан бірінші орында тұр. Бұл елдің 15,9 млн тумасы шетелде тұрып жатса, Мексиканың 12,5 млн азаматы көшіп кеткен. Үшінші орынды Ресей ием-денеді. Бұл елдің де 10,4 млн тумасы шетелге қоныс аударған. Қытай, Бангладеш және Сириядан тиісінше 9,7 млн, 7,2 млн және 6,2 млн адам көшіп кеткен. Пәкістан, Украй-на мен Филиппинде туған 5,4-5,9 млн адам шетелде тұрып жатыр. Ал Ауғанстан, Ұлы-британия мен Польшада туған азаматтардың шамамен 4-5 млн-ы елдерінен тыс тұрып жатыр. Германия мен Индонезияның 4 млн азаматы қазір шетелде жүр. Келесі орында Қазақстан, оның 3,9 млн тумасы қазір шетелде тұрады. Жалпы БҰҰ мәліметінше, қазіргі таңда 200 млн-нан астам азамат өз Отанынан түрлі себептермен шетелге қоныс аударған. Қазақстандағы сыртқы миграция 4 млн-ға жуық екенін ескерсек, әлем бойынша мигранттардың 2 пайызының Қазақстан тумасы екеніне көз жеткіземіз.

Максим

З. К. Темирова

студентка Жамбылского гуманитарного высшего колледжа имени Абая
Управления образования акимата Жамбылской области
Жамбылская область,
г.Тараз

**ПРИЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ
ЛИТЕРАТУРНОГО ЧТЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ**

Аннотация: В докладе рассматриваются приемы смыслового чтения, использование которых помогает формировать читательскую грамотность у обучающихся, а также делать уроки интересными.

Аңдатпа: Баяндамада мағынасын түсініп оқу әдістері талқыланады, оларды қолдану оқушылардың оқу сауаттылығын дамытуға, сонымен қатар сабақтарды қызықты өткізуге көмектесетіндігі туралы

Abstract:The report discusses semantic reading techniques, the use of which helps to develop reading literacy in students, as well as make lessons interesting.

Ключевые слова: читательская грамотность, функциональная грамотность, смысловое чтение, приемы смыслового чтения, педагогическая технология, активная познавательная деятельность.

Каждый день наши ученики сталкиваются с огромным количеством задач, которые необходимо не только решить, но и найти рациональное и неординарное решение. Перед нами будущими учителями начальных классов ставятся новые задачи: научить не только грамотно решать эти задачи, но и делать выводы, систематизировать накопленные знания, уметь самостоятельно добывать необходимую информацию.

Как показала практика, литературное чтение является наиболее сложным для понимания учеником предметом в начальной школе; в тоже время овладение предметным материалом крайне важно для ученика младшего класса. Базовым навыком функциональной грамотности является читательская грамотность. В современном обществе умение работать с информацией становится обязательным условием успешности. Сущность функциональной грамотности состоит в способности ученика самостоятельно осуществлять учебную деятельность и применять приобретенные знания, умения и навыки для решения жизненных задач в любой сфере деятельности, общения и социальных отношений.

Вот и встают перед нами вопросы: как научить ребенка учиться, ориентироваться в большом объеме информации, работать с текстом? Как вызвать активную познавательную деятельность? Как формировать функциональную грамотность? Появляется необходимость в новых педагогических технологиях, в эффективных формах образовательного процесса, в активных методах и приемах обучения, которые направлены на развитие познавательной, мыслительной активности, которая в свою очередь направлена на отработку, обогащение знаний каждого учащегося, развитие его функциональной грамотности.

Функциональная грамотность – способность человека вступать в отношения с внешней средой и максимально быстро адаптироваться и функционировать в ней. Через игру, через взаимодействие с одноклассниками ребенок узнает новые знания. Не только узнает новые понятия, но и имеет представление, где и как эти знания использовать в повседневной жизни.

Приведу некоторые приемы, которые я применяла во время прохождения практики в школе на своих уроках литературного чтения в 3 классе.

Игры с учениками младшего класса по чтению перепутанные буквы в словах - это прекрасное упражнение для развития не только навыков чтения, но и внимания.

1. «Перепутанные буквы в словах»
2. «Игра переставь буквы в правильном порядке»

Когда ребенок успешно начнет справляться с этими задачами, предложите ему прочитать слово про себя целиком. Со временем процесс автоматизируется, и ребенок без труда будет находить ошибки уже в словосочетаниях и фразах. Такая работа по проверке написанного очень полезна детям, которые "не видят" своих ошибок. В дальнейшем она скажется и на качестве письменной грамотности.

Детям предстоит составить слово из букв, чтобы узнать какой праздник зашифрован. Но буквы, из которых нужно составлять слова - ты должен узнать сам. Это задание будет особенно интересно ребятам в предпраздничные деньки. В задании необходимо прочитать слова, расположенные на каждой линии, по первым буквам картинок. Если слова будут разгаданы верно, то малыш сможет догадаться, какой праздник зашифрован на странице. Задайте ребенку вопрос: знает ли он в какое время года отмечается это торжество?

Надо самостоятельно придумывать подобные задания: заранее подготовить слова из картинок, которые можно нарисовать вместе с детьми, и тогда занятия превратятся не в принудительное обучение, а дополнительно и в игру, и рисование, и приятное времяпрепровождение с ребенком.

За основу в работе я беру технологию смыслового чтения, которая включает в себя три этапа работы с текстом :

I этап. Работа с текстом до чтения

II этап. Работа с текстом во время чтения

III этап. Работа с текстом после чтения

I этап. Работа с текстом до чтения (предтекстовая деятельность). Она включает:

1. Постановку цели чтения: знакомство с текстом, его анализ; формирование навыков осознанного чтения; привитие интереса к чтению.

2. Определение характера текста:

Сплошные тексты (без визуальных изображений)

Несплошные тексты (с визуальными изображениями)

3. Просмотр заголовка текста

4. Предположение о цели его написания, т.е. замысел автора

Стратегии предтекстовой деятельности:

Приём «Рассечение вопроса» - смысловая догадка о возможном содержании текста на основе его заглавия. Предлагаю ученикам прочитать заглавие текста и предположить, о чем пойдет речь в тексте.

Таким образом, основная цель работы с текстом до чтения - развитие такого важнейшего читательского умения предполагать содержание текста.

II этап. Работа с текстом во время чтения

Во время чтения выдвигаются гипотезы, которые опровергаются и доказываются в процессе чтения.

Стратегии текстовой деятельности (во время чтения).

Приём «Мозговой штурм» позволяет активизировать младших школьников, помочь разрешить проблему, формирует нестандартное мышление.

III этап. Работа с текстом после чтения

Стратегии послетекстовой деятельности

Приём «Написание творческих работ» хорошо зарекомендовал себя на этапе закрепления изученной темы. Например, детям предлагается написать аналог сказки. Придумай свою сказку.

При использовании на уроках литературного чтения указанных форм и методов работы у обучающихся формируются навыки мышления, являющимися важными составляющими понятия «читательская грамотность», которая является базовым навыком функциональной грамотности младшего школьника.

Список литературы

1. Губанова, М.И., Лебедева, Е.П. Функциональная грамотность младших школьников: проблемы и перспективы формирования [Текст] // Начальная школа плюс до и после. – 2009. - №12

2. Урман Ф. И. Формирование осознанного чтения в начальной школе / Ф. И. Урман / Школа. - 2003. - № 3 - С.41 – 42

3. Фролова В. Д. Развитие интереса к чтению. // Начальная школа. –1989 - №7 – С. 24-27.

УДК 377

С. Т. Тәпсір

оқытушы, Астана қаласы. Мағжан Жұмабаев атындағы халықаралық колледжі

ҰЛТЖАНДЫ ҰРПАҚТЫ ОҚЫТУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Жаһандандудың қазіргі дәуірінде ғылым мен білімнің маңызы күннен-күнге артып келеді. Қазақ ұлттық мектебін құру этнопедагогика мен этнопсихологияны дамытуға ерекше назар аударуды талап етеді. Әлемдегі жаһандық өзгерістер, әлеуметтік-саяси шындық білім беру процесіне жаңа талаптар қояды. Қазіргі білім берудің маңызды жолы этномәдени білім беру екені даусыз.

В современную эпоху глобализации значение науки и образования растет день ото дня. Создание Казахской национальной школы требует особого внимания к развитию этнопедагогики и этнопсихологии. Глобальные изменения в мире, социально-политическая реальность предъявляют новые требования к образовательному процессу. Не сомневается, что важнейшим путем части современного образования является этнокультурное образование.

In the globalization of the importance of science and education is growing day by day. The creation of the Kazakh National School requires special attention to the development of ethnopedagogy and

ethnopsychology. Global changes in the world, socio-political reality impose new requirements on the educational process. There is no doubt that the most important way of modern education is ethno-cultural education.

Қазіргі жаһандану заманында ғылым мен білімнің маңызы күн санап арта түсуде. «Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығады» деген мақал бүгінгі күннің талаптарына сай айтылған сияқты.

Мемлекетіміз өркениетті елдер қатарына қосылып, әлем құрылымының белсенді мүшесі болу үшін, бірінші кезекте ғылым мен білімнің дамуына көңіл бөлуі керек. Мемлекетіміздің ертеңі де бүгінгі жас ұрпақтың біліміне тығыз байланысты екендігі айдан анық. Ал жас ұрпаққа беретін білім мазмұнын жақсарту, оны заман талабына сай игеру, оларды отан сүйгіштікке, ақыл-ойын жан-жақты дамытуға ұмтылуға тәрбиелеп, шығармашыл тұлға қалыптастыруды көздейтін білім беру бірінші кезекте ұстаз еңбегімен тығыз байланысты.

Республикамыздың ұлттық мектептерде жеделдетіп оқыту мәселелеріне мүдделі түрде өткізілуде. Осы өзекті мәселені шешудің негізгі жолдарының бірі - оқу-тәрбие үрдісі. Жаңа ұлттық идеологияның қалыптасуындағы маңызды рөл гуманитарлы пәндерге жүктеліп отыр.

Қазақстандағы білім берудің ұлттық моделі - оқу мекемелерінің қызметін орнықтыруды, ғылыми тұрғыдан әдістеменің негізін қалауды қызметтік қағидаларды құрастыруды талап етеді. Ұлттық білім беру мен тәрбиелеу идеялары қазақ ойшылдарының еңбектерінде байқалады (А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, Ж.Аймауытов, М.Әуезов және т.б.). Олар осы мәселелердің өзектілігін сол заманның өзінде-ақ байқай білген.

Қазақ ұлт мектебін құру этнопедагогика мен этнопсихологияның дамуына ерекше көңіл аударуды талап етеді. Ұлттық психология, ұлттық менталитет ерекшеліктерін жете білетін тек қана қазақ мамандары ғана және оларды пайдалану мәселелерінде шешетін өз ғалымдарымыз. Ұлт мектебін қалыптастыру үшін алдымен мұғалімді кәсіби даярлау, оның мәртебесін орнықтыру ғылым саласында да, мемлекет тарапынан да тыс қалмауы қажет.

Оқытушылардың кәсіби даярлығын арттыруға мектептегі психолог маманның көмегі қажет-ақ. Әрине психологтың сапалы жұмыс атқаруы үшін барлық жағдайлар жасау ләзім. Айталық жұмыс бөлмесі техникамен қамтамасыз ету мекеме әкімшілігінің міндетіне кіреді.

Бүгінгі күні ғылыми білім жүйесінде ұлттық психология мәселелерін зерттеу, аса маңызды проблемалардың бірі.

Біріншіден, әлемдегі көптеген мемлекет әртүрлі ұлттардан,

ұлыстардан тұрады. Екіншіден, ұлт болмысының мәні, ұлттық қатынастардың астары ұлттық келешегі сияқты мәселелер бағзы заманнан бері адамзатты ойландырып келеді. Үшіншіден, жер бетінде ұлт мәселелерінің қордалануы, тарихи-әлеуметтік, саяси факторлардың шиеленесуі, ұлт пен ұлыстардың арасындағы қақтығысу мен дұдараздық көбеюі, жекелеген ұлттардың тарихтағы өз орнын табуға ұмтылуы ұлттық сананың өсуі аталған проблемаларды шешу сияқты әрекеттер, жалпы ұлт болмысына жаңа қырынан қарауға көз салуға мүмкіндік туғызды. Ендеше ұлттық психология теориясын терең зерттеп, оның ұсыныстарын күнделікті өмірде қолдану уақыт және заман талабынан туындаса керек.

Әлемдегі ғаламдық өзгеріс, әлеуметтік-саяси ақиқат білім беру үрдісіне жаңа талаптар қояды. Бүгінгі уақытта жоғарғы білімнің мәдениеті үлкен сөз болуға тиіс. Мұндағы шешуші рөл - бүгінгі этнопсихология және этнопедагогика пәндеріне жүктеліп отыр. Ол Қазақстандағы ғылымның жаңа деңгейде сапалы дамуына мүмкіндік жасайды. Үнемі өсу үстіндегі қоғамның әлеуметтік тапсырысын орындау - уақыт талабы.

Қазақстанда этнопсихология және этнопедагогика мәселелерін зерттеу өз дәрежесінде емес. Мұның бәрі - ғылымның алға басуына тұсау болып отыр.

Осы пәндердің басқа елдерде оқыту тәжірибесін ескере отырып, ұлттық білім беру мен тәрбиелеу жүйесінде жаңа белестерге көтерілу мүмкіндігі бар. Республикамыздағы этнопсихология және этнопедагогиканың қалыптасуы ұлттық салт-дәстүрлер мен халықтық педагогикамен тығыз байланысты, себебі, онда халықтың гуманистік, демократиялық мұрат-мақсаты айқындалған.

Қазақстан этнопедагогикалық және этнопсихологиялық Орталық профессор Қ.Жарықбаев жетекшілігімен табысты жұмыс істеп келді. Ол Қазақстандағы этнопедагогикалық және этнопсихологиялық білімнің дамуына және насихатталуына үлкен үлес қосты.

Қазіргі білімнің бір бөлігінің маңызды жолы этномәдени білім екені күмән келтірмейді. Қазақстанның әлеуметтік саяси этникалық жағдайы білімнің ұлттық жүйесінің мәдени қажеттілігінен туындайды. Бүгінгі білім мен тәрбие мәселесіне терең назар қоя отыра салыстырмалы түрде зерделесек, өз кезегінде төмендегідей сараптама (мысалға бүгінгі орта мектеп практикасы негізінде) жасауға мүмкіндік аламыз.

Мысалы, математикалық есепті шығару процесі тек ойлау процесі, даму процесі ғана болмай, бұл үлкен еңбекке баулу процесі. Математиканы оқып үйрену жолында жоғары деңгейлі білімге жету үшін көп еңбектену керек, оқушы үшін үлкен еңбекпен келетін жетістік.

Оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттыру мақсатында сабақты түрлендіріп өткізу - әр мұғалімнің міндеті. Сабақты ойын түрінде өткізу-оқушылардың көңіл күйлерінің көтеру, олардың белсенділігін арттыру, пәнге деген қызығушылығын оятуға әсер етеді.

Сол себепті қайталау сабағында ойын түрлерін көп пайдаланамыз. Мысалы: "Алтын қақпа" ойыны. Бұл ойын сабақта оқушылардың теориялық білімін практикалық шеберлікпен ұштастыра отыра ұйымшылдыққа, жинақылыққа, еңбекқорлыққа баулу. "Көкпар ойыны"- қазақтың ат жарысын ұйымдастырып, "мәреге" жеткізу яғни оқушыларды шапшаңдыққа баули отырып, тез ойлап, тез шешімін табуға жетелейтін сабақтың бір түрі. "Алтын сақа" ойынының мақсаты: оқушыларға қазақтың ұлттық ойыны яғни асық арқылы ептілікке, мергендікке тәрбиелеу және ұмыт болып бара жатқан ұлттық ойынды насихаттау.

Осы ойындарды сабақта қолдану кездерінде алға мынадай мақсаттар қойылады. Оқушыларды пәнге қызықтыру, олардың логикалық ой-өрісін дамыту, білім, білік дағдыларын, шығармашылық қабілеттерін дамыту, дамыта отырып оқыту. Ал оқушылардың өзара қарым-қатынасын, араласуын қамтамасыз ету әрбір сабақтағыдай жүзеге асырылып отырады.

Этномәдени білімнің стратегиясы халықтың тарихына негізделген. Басқа жағынан, алып қарағанда дүние кеңістігінде этностардың мемлекеттік интеграциясын күшейту уақыт өткен сайын тереңдей түсетін сияқты. Ол білім беру жүйесінен келешекте үлкен орын алмақ.

Елдік сананы қалыптастыру үшін неге ұлттық тәрбиені бірінші кезекке қоямыз? Біздің ойымызша, ұлттық тәрбие өзара тығыз байланысты екі бастаудан нәр алуға тиіс. Оның біріншісі, қазақ халқының тарихи тағдыры қалыптастырған мейірім, жарасым, төзім, шапағат, парасат, ізет, бақыт туралы арман-аңсар. Таратып айтсақ, осындай арман-аңсардың мәдениет пен өнерде, салт-дәстүрде, тіл мен ділде, діни сенім-нанымда түрліше көріністері болуы керек. Екіншісі, бүгінгі тарихи кезең аясындағы нақты бастан кешіріп отырған қоғамдық-психологиялық ахуал. Бірінші жағдайға қатысты ойымызды одан әрі өрбітер болсақ, халықтың мәдениеті мен әдебиеті, өнері мен салт-дәстүрі, тілі мен ділі, сенім-нанымы мен діні дегенде тарихтың сүзгісінен сараланып өткен рухани құндылықтарға басымдық сипат берілуі керек. Мұның өзі қоғамның тарихи, психологиялық даму бағытында екінші мәселенің де оң шешімін табатын жолмен ілгері басуына кепіл бола алар еді.

Тарих пәнінің тәрбиелеушілік мүмкіндігі өте мол. Өйткені ол бүкіл адам баласының ғасырлар бойы жинаған тәрбиесін баяндайды. Сонау қиын - қыстау шапқыншылық кезде сақтар, сарматтар, ғұндар жауға қарсы жорыққа әрдайым даяр болып, қылыш- найзамен қаруланған жауынгерлер өз жерін жаудан қорғай білген. Ел басына күн туғанда сыртқы жаудан қорғап аты шыққан Томирис, Шырақтан бастау алған ерліктерді жалғастырған Тәуке хан, Абылай хан, К. Қасымұлы, С. Датұлы, Исатай мен Махамбет т.б. батырлары өз елінің азаттығы мен бостандығы үшін Отанын қорғаудың тамаша үлгілерін көрсеткен. Сонымен қатар қазақ халқының өз елін шапқыншылықтан қорғауда ерліктері аңыз болып өлең – жырға қосылған. Олардың ерлік жолдары бүгінгі Қазақстандық патриотизмге негіз бола алады.

Патриоттық тәрбие беруде тарих сабағында мұражай деректерінің алатын орны зор. Себебі мұражайда оқушы барлық тарихи деректерді өз көзімен көреді, жан дүниесімен сезініп, ерлік істерін ой елегінен өткізеді (фото суреттер, медальдар, мақтау қағаздары, жазылған хаттар, газет материалдары т.б.).

Мысалы, мұражай деректерін мектеп бағдарламасында "Қазақстандықтар Ұлы Отан соғысы жылдарында" және "Қазақстандықтар Мәскеу үшін шайқаста" тақырыптарын өткенде пайдалануға болады. Сонымен қатар, М. Ғабдуллин мұражайында сақталған Кеңес Одағының Батыры, жазушы, профессор, қоғам қайраткері М. Ғабдуллин туралы деректерді қолданудың берері өте зор.

Бүгінгі үлкен білімнің астарында тәлім, тәжірибе, оқу сияқты нақты бағалы құндылықтар жатыр. Рухани дүниетанымның адам өміріндегі орны ерекше. Дүниетаным оқу - біліммен тығыз байланысты. Сондықтан оқу-тәрбие ісінде дүниетаным сияқты құбылысты жастардың санасына орнықтыру - заман талабынан туындайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Алпысбай А. Халықтық білім беру жүйесіндегі психологтің мақсат-міндеттері //Ұлағат. - 2002. - №5. - 32-35 бб.
2. Бошай Е. Ұлттық тәлім-тәрбие ұлттымыздың баға жетпес құндылығы //Мектептегі психология. - 2009. - №3(21).- 30-32 бб.
3. Жарықбаев Қ.Б. Қазақ мектептеріндегі оқу-тәрбие процессін этнопсихологиялық аспектілері. - Алматы, 1990.
4. Қабдырқайырұлы Қ. Қазақ орта мектептерінде математика пәнін оқытудың этнопсихологиялық астарлары // Национальные процессы в Казахстане: пути и способы их

регулирования. - Алматы, 1992.

5. Қалиев С.Қ. Қазақтың тәлім - тәрбиесінің ғылыми-педагогикалық негіздері:

Педагог. ғылым. докт. дисс. - Алматы, 1996.

Әдебиеттер тізімі:

6. Майлыбаева Ш. Ұлттық тәрбие //Мектептегі психология - 2010.- №2(26).- 21-22 б.

7. Оразбекова К.А. Ұлттық психология мен халық тәрбиесі болашақтың бастауы
хақында. - Алматы: Дәуір, 2000.

ӘОЖ 745.5(075):37.01

С. Төлегенов, М. Маемырова

«Сәндік қолданбалы өнер» ПЦК оқытушылары

Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі КМҚК,

Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы

Жамбыл облысы,

Тараз қаласы.

ЖАҢАШЫЛ БАҒЫТТА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ КӘСІБИ ІСКЕРЛІГІН АРТТЫРУ

Аңдатпа: Ұлттық қолөнеріміздің даму жолын зерттей келе, заман талабына сай ұлттық нақышта ағаштан, теріден, киізден түрлі бұйымдар: сырмақ, панно, кәде сыйлықтар, жасауда композиция құру арқылы көркем шығарма жасауды білім алушыларға үйретіп дамыту мақсатында жаңашыл бағыттағы іскерлікті арттыру.

Аннотация: Изучая пути развития нашего национального ремесла, в соответствии с современными требованиями, повышение умения в новом направлении с целью обучения и развития обучению обучающимся созданию художественных произведений путем создания различных изделий из дерева, кожи, войлока: краски, панно, кау, композиции в изготовлении.

Reference: Studying the ways of development of our national craft, in accordance with modern requirements, increasing skills in a new direction with the aim of teaching and developing students' ability to create works of art by creating various products from wood, leather, felt: paint, panels, kau, compositions in production.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесі қазіргі уақытта прогрессивті реформаланып, әлемдік білім кеңістігіне енудің алғы шарттарын жасауда. Осыған байланысты ғылым мен техниканың дамып өсуіне байланысты педагогика ғылымының теориясы оқыту үрдісінде өзгеруде. Оқытудың жаңаруы, бұл білім беру мазмұнының жаңаша көзқараста пайда болуы. Яғни, білім беру саласындағы қызметкерлердің алдына қойылып отырған басты міндеттердің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңарту және меңгеру.

Оқыту технологиясы бұл – оқыту үрдісі кезіндегі білім беруші мен білім алушы арасындағы нақты іс-шаралар, техникалық әрекеттердің жиынтық жүйесі. Оқыту үрдісіне қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды қолдана отырып дәстүрлі оқыту мен қатар оқытудың жаңа түрін пайдаланып аз уақыт жұмсап, білім алушыларға мол білім беру үрдісі болып табылады. Жаңа технология әдістері әрбір білім алушының өз бетімен ізденіп, оқып үйренуіне сенімін ұялатып, шығармашылықпен жұмыс жасауына, қортынды жасай алуына ықпал жасап білім сапасын арттыру. [3]

Инновациялық технологияларды сабақтың тақырыбына қарай тиімді қолдану білім алушылардың білім сапасын арттырып қана қоймай, оларды жеке тұлға ретінде қалыптастыруға әсерін тигізеді. Жаңа әдіс – тәсілдерді мән-мағыналарына, ерекшеліктеріне қарай таңдап қолдана білген жөн. Білім алушыны жасынан еңбекке тәрбиелеу - адам қоғамымен тығыз байланысты. Тіптен жазу- сызу болмаған тайпалық дәуірдің өзінде өз ұрпағын өмірге бейімдеп тәрбиелеу олардың отбасында еңбекке, қолөнерге, аңшылыққа үйрету дәстүрлері халық өмірінен өзекті орын алған. [2] Қазақ қолөнерінің тамаша туындыларын жасаудың қарапайым технологиясын осы күнде тұрмысқа қайта ендіріп, өсіп келе жатқан жас ұрпақтың ұлттық қолөнерге қызығушылығын арттырып, шеберлігін дамытуды біз балабақшадағы алғашқы дайындық топтарынан бастап, мектептегі көркем еңбек пәні сабағында еңбекке баулып, одан әрі орта және жоғары оқу орындарында шығармашылықпен дамытуды қолға алу керек.

Дана халқымыз «Өнер-ойынның емес, еңбектің жемісі.» деп айтқанындай жастар тәрбиесіне арқау болған ұлттық қолөнерді қайта жаңғыртып, қоғамымыздың ортақ әлеуметтік қозғалысы деп түсінгеніміз жөн. Кешегі ата-баба мұралары қазіргі кезде қолға алынып, халықпен қайта қауышып жүректерден орын алуда. Ұлттық қолөнерді үйрету жалпы білім беру саласында қазіргі кезде қолға алынып, іске асырылып жүрген басты мәселелердің бірі. Ұлттық қолөнердің дамуына атсалысып жүрген әр азаматтың міндеті, сан ғасырлар бойы ұрпақтан-ұрпаққа, атадан балаға мұра болып жеткен

халық өнерін одан әрі дамыту, жас буынның бойында ұлттық өнерге деген сүйіспеншілік, қызығушылық сезімдерін оятуда халқымыздың әдет-ғұрпын, дәстүрін, колөнерін, тарихын біліп, оны қастерлеп бүгінгіміз бен келешегіміздің нәрлі қайнарына айналдыру азаматтық борышымыз. Тарихи деректерге қарағанда VI-VIII ғасырларда қазақ даласында өмір сүрген жартылай отырықшы тайпаларда ұсталық, зергерлік, ағаш өңдеу, нақыштау, металл, қыш бұйымдарын жасау, темірден қару-жарақ соғу, киіз басу, жіп иіру, шекпен тоқу, тіптен, тастан адам бейнесін жасау өнерінің болғаның дәлелдейді. Ата-бабаларымыз керекті үй жиһаздарын өздері жасады. Олардың жасаған кез-келген бұйымына үңілсек еш ғылымсыз-ақ өте жоғары деңгейде орындалған. Дүние танымы ой-қиялы өнерге деген өзгеше көзқарасы, табиғат тануы, философиялық терең ойлары өнер туындыларынан көрініп тұрады. Мұндай мәдени мұраны көне деп қарамай халқымыздың тұрмыс қажетін өтеуге тиімді пайдалануымыз қажет. Халық қолөнерінен туған бұйымдар тек музейлер мен көрме залдарында ғана тұруы керек десек қателескен болар едік. Қайта халық қолөнерінің бай мұраларына жаңаша түр, сипат беріп оларды жасаудың технологиялық әдістерін жетілдіру қажет. [4]

Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжінде «Сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік (бейін бойынша)» мамандығы бойынша қолөнеріміздің орындалу шеберлігін арттырып, жаңа технологияларды қолдана отырып, заман талабына сай ұлттық нақышта сырмақ сырып, кілем тоқып, ағаштан, теріден, темірден, қыштан, киізден көлемді фигуралар жасауда ұлттық өнерімізге түр сипат беретіндей композиция құру арқылы көркем шығарма жасауды білім алушыларға үйретіп, дамытып келеміз. Өнер туындысын сауатты орындау, өнерге баулу тәрбиесінің нәтижесі дұрыс болу үшін, өнердің теориясын, жасалу технологиясын меңгеріп білмейінше білім алушылардың эстетикалық талғамы да болмайды. Бұл кемшіліктерді болдырмау үшін жас қолөнершілерге бұйымның жасалу жолдарын меңгертіп, жаңа технологиялық әдістерінің тиімді жолдарын үйретудеміз. Білімгерлер өз халқының ұлттық қолөнерінің тарихын, даму жолдарын, оның жасалуын, ою-өрнегінің мазмұнын білуі керек. Кез келген ұлттық нақышта орындалатын шығармашылық жұмыс қазақ халқының ою-өрнегімен байланысты болады. Қазақ қолөнерінде пайдаланылған негізгі шикізаттың бірі және ең бастысы – малдың терісі, жүні, сүйектері. Материалды терең зерттеп, оның бар сырын, бар мүмкіндіктерін аша білу – қолөнер үшін маңызды. Халық шеберлері материалдың табиғи қасиеттеріне зер салып, оны өңдеуде техникалық тәсілінің барынша тиімді және күнделікті тұрмысқа ең қолайлы жақтарын қарастыра отырып, әсемдік, әдемілік дүниесіне де көңіл бөле білді. Қарапайым қойдың жүнінен текемет, түскиіз, сырмақ, бөстек, аяққап, кебеже, байпақ секілді дүниелер жасалынса, теріден тұрмысқа қажетті бұйымдар жасап қажетіне жарата білген қазақ халқының шеберлігіне таңғалмау мүмкін емес. Күзем алу маусымында ұлан-асыр думан жасап, киіз басып, сырмақ сырған қазақ халқының осы дәстүрі бүгінгі күні ұмыт бола бастаған. Десек те, ұлттық өнерді жаңғыртып, оны шалғайда жатқан шетелге насихаттап жүрген қолөнер шеберлері жеткілікті. Жалпы, киіз басу ежелден келе жатқан дәстүр, бұл өнердің біздің заманымызға дейінгі ғасырларда қазақ даласына кеңінен таралып кеткені мәлім. Бұл жерлерді мекен еткен ата-бабаларымыз киізден түрлі бұйымдар жасайтын болған. Мысалы, Пазырық елді мекенінен киізден жасалған бедерлі, мүсінді бұйымдар табылған. [1] Сол себепті де киіз басу дәстүрін осы құтты мекенде пайда болған деп топшылауға толық негіз бар. Бүгінгі күні пима киіп, үйіне текемет төсейтін қазақтар жоқ болғанымен, киізден жасалған бұйымдарға деген сұраныс бар. Киіз басу қазақтың төл өнері, сондықтан да оны қолданыстан шықты деу мүмкін болмас. Керісінше, заман өзгеріп, қолданыстың жаңа формасына енді. Яғни қолдану аясы ғана өзгерген. Жүннен, былғарыдан, саз балшықтан, ағаштан, металдан жасалған түрлі кәдесыйлар, ойыншықтар, сөмкелер, әшекейлі зергерлік бұйымдар мен қабырғаларға ілінетін паннолар жасауға болады. Әр жасалынған бұйымның өзіндік технологиясы болады. Мысалыға жүннен, иірілген жіптерден жасалынатын бұйымдарды жапсыру, тігіп құрастыру, шұқу, басу, тоқу тәсілдерімен жасалынады. Осы бағыттағы білім алушылардың жұмыстары.

1. Жүннен жасалынған шығармашылық жұмыстар.

Жүнді басу, шұқу, біріктіру тәсілдерімен орындалған жұмыстар.

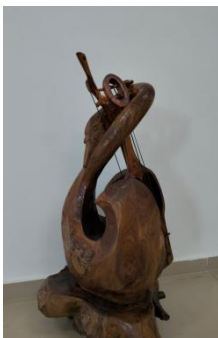
Сыру, шиге орау, тоқу, кестелеу тәсілімен орындалған жұмыстар

2. Былғарыны көркемдеп өңдеу арқылы жасалынған шығармашылық жұмыстар.

3. Ағашты көркемдеп өңдеу шығармашылық жұмыстар.

арқылы жасалынған

Шығармашылық туынды арқылы сол дәуірі алыстаған кезенді суреттеуге, ұлттық салт-дәстүрді жаңғыртуға болады. Қазіргі жас шеберлеріміз өздері жасаған қолөнер туындыларына жаңа түр, жаңа ұнасым, сипат беріп, олардың идеялық мазмұндарын байыта түсуде. Олар кестеде болсын, кілем тоқу мен алаша құру да болсын немесе ағаш, былғары сияқты заттарды әшекейлеуде болсын суретшілік өнеріне жақын сюжетті өрнектермен түрлі заттардың кейбір күрделі оқиғалар бейнесін бере алатын дәрежеге жетуде. Оюларды, бедер, сызық суреттерді, әр түрлі диаграммаларды, плакаттарды халықтық сипаттағы өрнекті әшекей ұнасымдылығымен жасайды. Мұның өзі шеберлікті шыңдауда заманауи білім беруде жан-жақты сауатты, білімді, өнердің түрлі салаларымен таныса отырып, қоғам мүддесі үшін маман дайындаймыз.

Қазіргі білім алушылар ерекше дәуірдің саналы ұрпағы. Біріншіден, қазір ғылым мен техниканың жақсы дамыған және оның өндірістік күшке айналған дәуірі. Күнделікті өмірде ғылыми жаңалықтарын пайдаланбайтын, техниканы қолданбайтын мамандар жоқ деуге болады. Сондықтан да біз өсіп келе жатқан ұрпаққа ұлттық тәрбие берумен қатар техника түрін үйреніп, ой өрісін кең дамытып білімді саналы ұрпаққа білім береміз.

Әдебиеттер тізімі

1. Арғынбаев Х. Қазақ халқының қолөнері. Алматы- 1987ж. 120 б.
2. Байжігітов Б. «Қазақтың қолөнері тарихы: сәндік қолданбалы өнер және халықтық кәсіпшілік» Алматы 2012ж.152 б.
3. Құрманалина Ш., Мұқанова Б., Галымова Ә., Ильясова Р. Педагогика. Фолиант, Астана 2014ж. 235б.
4. Мұқанов К. «Жүннен жасалатын бұйымдар» Алматы 1990ж. 68 б.
5. Тәжімұратов Ә «Шебердің қолы ортақ» Алматы 1977ж. 59 б.

УДК 004.032.6

О. В. Третьякова

педагог, магистр педагогического образования,
КГКП «Костанайский высший педагогический колледж»
Управления образования акимата Костанайской области,
Костанайская область,
г. Костанай

ИЗУЧЕНИЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ РОБОТОТЕХНИКИ КАК ОДНО ИЗ СРЕДСТВ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Аннотация: В системе дошкольного образования Республики Казахстан произошли существенные изменения, которые требуют от будущего специалиста навыки работы с современными образовательными технологиями. И одной из таких технологий является образовательная робототехника. Образовательная робототехника - это новинка в междисциплинарном обучении детей в детских садах, школах и вузах, развивает знания о физике, математике, кибернетике, ИКТ, технологии, кибернетике. С ее помощью дети разных возрастов вовлекаются в процесс инновационного научно-технического творчества.

Аңдатпа: Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі білім беру жүйесінде болашақ маманнан заманауи білім беру технологияларымен жұмыс істеу дағдыларын талап ететін елеулі өзгерістер болды. Осындай технологиялардың бірі-білім беру робототехникасы. Білім беру робототехникасы-бұл балабақшаларда, мектептерде және жоғары оқу орындарында балаларды пәнаралық оқытудағы жаңалық, физика, математика, кибернетика, акт, технология, кибернетика туралы білімді дамытады. Оның көмегімен әр түрлі жастағы балалар инновациялық ғылыми-техникалық шығармашылық процесіне қатысады.

Ключевые слова: робототехника, конструирование, студенты, конструктор, модель.

Задача инновационного развития страны требует опережающего развития образовательной среды, в том числе развития технического творчества. Одной из наиболее инновационных областей в сфере технического творчества является образовательная робототехника, которая позволяет получить основные знания по физике, математики, информатике, информатики, программированию.

Современный человек должен быть мобильным, готовым к внедрению инноваций в жизнь, а также технически грамотным. Задача колледжа - развивать у студентов потребность в приобретении современных технологий обучения. Одной из таких технологий является образовательная робототехника.

Робототехника – прикладная наука, занимающаяся разработкой автоматизированных технических систем. Подготовка по робототехнике развивает интерес к точным наукам и инженерному делу, развивает аналитический склад ума, формирует хорошо структурированное мышление в сочетании с богатым воображением.

Образовательная робототехника - это активно развивающееся направление, интегрирующее знания о физике, мехатронике, технологии, математике, логике, кибернетике и ИКТ.

Связи с этим актуально внедрение изучения основ легио-конструирования и образовательной робототехники и на специальности дошкольное воспитание и обучения для этого в Костанайском педагогическом колледже в рабочую учебную программу второго курса был включен модуль МОО2 «Модули, определяемые организацией образования» в который вошел результат обучения «Легио-конструирование и образовательная робототехника», а также практическая деятельность по легио-

конструированию и образовательной робототехники. Всего на изучения данного модуля отводится – 80 часа. В группах 1 курса введен факультатив «Лего-конструирование и образовательная робототехника» на него изучение выделяется – 42 часов. Что позволяет студентам познакомиться с основами работы с образовательным конструктором, дает возможность организовать работу в дошкольной организации с детьми по робототехнике и лего-конструированию.

Работа организовалась с разным конструктором Lego Duplo «Мой первые рассказы», Lego Wedo 2.0, конструктор ТИКО.

Примерное содержание рабочей учебной программы:

- Теоретические аспекты проблемы обучения детей дошкольного возраста конструированию и робототехники;
- Базовые задачи LEGO WeDo. Знакомство с программным обеспечением и его возможностями;
- Развитие вычислительного мышления с проектами WeDo 2.0;
- Развитие научных и инженерных типов деятельности с помощью WeDo 2.0;
- Организация работы по обучению детей конструированию в дошкольной образовательной организации;
- Оценка прогресса развития навыков лего-конструирования и робототехники;
- Составления проекта для детей с использованием конструктора;
- Организация работы с конструктором лего «Мои первые рассказы»;
- Организация работы с конструктором ТИКО;
- Обзор ПО LEGO MINDSTORMS EV3 параметры;
- Самостоятельная разработка конспекта организованной деятельности по образовательной робототехнике;
- Разработка авторской программы вариативного обучения Lego-конструирование и робототехника в детском саду.

Структура изучения модуля заключается в следующем:

1 ступень. Теоретические основы работы по лего-конструированию и робототехники в детском саду.

2 ступень. Методические основы работы с детьми по робототехнике и лего-конструированию.

3 ступень. Развития навыков планирования и организации работы с детьми.

В ходе освоения 1 ступени обучающиеся изучают виды конструкторов, значение робототехники в детском саду, знакомство с историей, изучение деталей конструктора. Получают навыки создания и программирования роботов, выполняя модели роботов при помощи инструкций, видео инструкций, по воображению. (рис.1)

Рис. 1
Модели роботов
выполненные обучающими
в ходе
учебных
занятиях

На 2 ступени модуля рассматриваются методы и приемы используемые по робототехнике. Обучающие создают игры для детей на закрепление деталей конструктора такие как:

«Найди такую же деталь», «Чудесный мешочек», «Найди пару», «Узнай по описанию».

Развитие навыков создания мультфильмов с использованием конструктора, так же практиковалась на учебных занятиях, что вызвала у студентов положительные отклики, возможность проявить творчество. Результаты проделанной работы можно увидеть на моем канале youtube: <https://youtu.be/eVrymBOat8o>, <https://youtu.be/vo8Dio2h6lw>.

Так же одно из направлений работы научить обучающихся разрабатывать программу по кружковой деятельности по робототехнике и легио-конструированию в детском саду. Обучающие в конце модуля сдают программу где, указывают актуальность данной деятельности в детском саду, цели, задачи предстоящей работы, сроки реализаций, включают календарный план организованной деятельности с детьми на 36 часов, что позволит в будущем им реализовать данную программу в детском саду.

Использование образовательной робототехники на уроках позволяет сделать современный колледж конкурентоспособным. А сам урок по настоящему эффективным и продуктивным для всех участников образовательного процесса.

Использование образовательных роботов является мощным средством для обучения и самообучения.

В заключении хотелось бы отметить, что в процессе занятий робототехникой студенты учатся смотреть на проблемы шире и решать их, учатся быть лидером и брать на себя ответственность. Формируются навыки работы с детьми.

Список литературы

1. Развитие робототехники и робототехнологий в Республике Казахстан на 2011- 2013 годы. Государственная программа.
2. Поиск экспортных ниш в образовательной робототехнике. [Электронный ре-сурс] // Режим доступа: <http://www.slideshare.net/ChihalinTed/ss-43872106>, свободный.
3. Жантасова Ж.З. Проблемы и перспективы исследований в области образовательной робототехники в Казахстане / Ж.З. Жантасова, А.К. Садакбаева // Матер. Межд. науч.-практ. конф. «Современная система образования: проблемы и перспективы». – Усть-Каменогорск, 2015.
4. Изучение основ робототехники в школе. Лукьянова Н.В. [Электронный ресурс] <http://robot.uni-altai.ru/metodichka/publikacii/izuchenie-osnov-robototekhniki-v-shkole>, свободный.

УДК 316.774

Е. Н. Тулегенов, А. Б. Медеубаев

преподаватель, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области,
Костанайская область,
г.Костанай

ПЛОЩАДКИ ДЛЯ РАЗВИТИЯ МЕДИА КОЛЛЕДЖА

Аннотация: В данной статье рассматриваются современные подходы к развитию медиа-колледжей и созданию эффективных площадок для студентов, фокусирующихся на проектной деятельности, создании видеороликов и новостей. Мы анализируем роль социальных сетей, таких как Instagram, TikTok и Facebook, в формировании образа и распространении контента медиа-колледжей. Статья подчеркивает важность современных онлайн-платформ для обучения и развития студентов, а также для укрепления имиджа учебных заведений в сфере медиа.

Аңдатпа: Бұл мақалада медиа колледждерді дамытудың заманауи тәсілдері және Жобалық іс-шараларға, бейнероликтер мен жаңалықтарға назар аударатын студенттер үшін тиімді алаңдар құру қарастырылады. Біз Instagram, TikTok және Facebook сияқты әлеуметтік медианың медиа колледждердің мазмұнын қалыптастыру мен таратудағы рөлін талдаймыз. Мақала студенттерді оқыту мен дамыту, сондай-ақ медиа саласындағы оқу орындарының имиджін нығайту үшін заманауи онлайн платформалардың маңыздылығын көрсетеді.

Abstract: This article discusses modern approaches to the development of media colleges and the creation of effective platforms for students focusing on project activities, creating videos and news. Facebook Instagramming and distribution of media colleges' content We analyze the role of social networks such as Instagram, TikTok and Facebook in shaping the image and content distribution of media colleges. The article emphasizes the importance of modern online platforms for the education and development of students, as well as for strengthening the image of educational institutions in the field of media.

Ключевые слова: медиа-колледж, проектная деятельность, видео ролики, новости, социальные сети, Instagram, TikTok, Facebook, развитие, образование, студенты.

Современный медиа-колледж - это не только место обучения, но и источник творчества и инноваций. В сфере медиа, где обновления происходят ежедневно, учебные заведения должны быть в курсе последних трендов и предоставлять студентам возможность развиваться и преуспевать.

Образование переживает период трансформации, а в колледжах, где будущие специалисты формируют свои навыки и знания, это изменение особенно заметно. Важность площадок для развития медиа-колледжа, включая студий, редакций, лабораторий и онлайн-платформ, не может быть недооценена. Эти площадки являются ключевыми элементами учебного процесса и обеспечивают высококачественное образование в сфере медиа и коммуникаций. Одно из направлений учебного процесса, где реализуется развитие медиа площадок, является проектная деятельность.

Проектная деятельность стала неотъемлемой частью обучения в медиа-колледжах. Это не только предоставляет студентам практический опыт, но и способствует развитию креативного мышления. Студенты могут работать над проектами, включающими создание видеороликов, рекламы, журналистику и многое другое. Проектная деятельность позволяет им применить свои знания на практике и развиваться как медиапрофессионалы.

Создание видеороликов - это не только искусство, но и важный навык для будущих специалистов, в частности для студентов IT специальностей. Колледжи предоставляют студентам возможность погрузиться в мир видеопроизводства, изучая технику съемки, монтажа, и мастерство рассказа. В итоге, студенты развивают навыки, необходимые для создания качественных видеоматериалов и привлекательных контентов.

Хороший толчок в развитии и закреплении навыков работы с видео, креативности, являются новости. Студенты могут создавать новостные материалы, освещать актуальные события и развивать навыки репортеров. Путем анализа, сбора и представления информации они учатся быть информационно грамотными и ответственными специалистами.

Рисунок 1 – Новости колледжа

В мире, где социальные сети играют огромную роль в информационном обмене, колледжи должны учить студентов, как использовать эти платформы в профессиональных целях. Студенты могут управлять аккаунтами в социальных сетях, создавать контент, привлекающий внимание и поддерживающий взаимодействие колледжа и студента. Основными такими площадками является Instagram, TikTok, Facebook.

Instagram, TikTok и Facebook - это популярные социальные платформы, которые предоставляют уникальные возможности для колледжей. Студенты могут использовать эти платформы для создания коротких видеороликов, размещения новостей и активного взаимодействия с аудиторией. Это открывает двери для более широкой аудитории и позволяет колледжам продвигаться на рынке образования.

Площадки для развития медиа в колледже включают в себя проектную деятельность, создание видеороликов, новостей и активное присутствие в социальных сетях. Эти инструменты обогащают обучение и готовят студентов к успешной карьере в медиа-индустрии. В современном информационном мире медиа колледжи должны быть впереди времени, чтобы гарантировать качественное образование и конкурентоспособных выпускников.

Список литературы

1. Международный маркетинг : учебник и практикум для вузов / А. Л. Абаев [и др.] ; под редакцией А. Л. Абаева, В. А. Алексунина. — Москва : Издательство Юрайт, 2020. — 362 с. <https://urait.ru/bcode/450478>
2. Завгородняя, А. В. Маркетинговое планирование : учебное пособие для вузов / А. В. Завгородняя, Д. О. Ямпольская. — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2020. — 340 с. <https://urait.ru/bcode/454471>
3. Завьялов, П. С. Маркетинг в схемах, рисунках, таблицах : учебное пособие / П. С. Завьялов. - Москва : ИНФРА-М, 2019. - 336 с. <https://znanium.com/catalog/product/987774>

УДК 377

Турсынбекова Д.Б

Ғылыми жетекші: **Ахметова А.К**

Абай облысы,

Семей қаласы

«М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі», 4 курс,

Бастауыш білім беру мұғалімі

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Зерттеудің өзектілігі: Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттырудың тиімді тәсілдерін зерттеу;

Зерттеудің мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың педагогикалық және психологиялық негіздерін қарастыру;

Зерттеудің міндеттері:

- бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру жолдарын анықтау;
- бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттыру үшін мұғалім тарапынан жасалынатын әрекеттерді айқындау;
- бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастырудың тиімді тәсілдерін зерделеу;

Зерттеу әдістері: интернет ресурстарын қолдану; ғылыми әдебиеттерді оқу; қосымша ақпарат көздерін пайдалану;

Зерттеудің ғылыми болжамы:

Егер, оқушы бойына функционалдық сауаттылықты сіңіретін болсақ, онда қазақ халқының азамат, азаматшыларының бойында сауаттылық қабілеттері болар еді.

Кілт сөздер: Функционалдық сауаттылық, бастауыш сынып.

1969 жылы қыркүйек айында Тегеран қаласында өткен сауатсыздықты жою бойынша ағарту саласы министрлерінің Дүниежүзілік конгресінде «функционалдық сауаттылық» термині енгізілген болатын.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адам өзінің оқу және жазу дағдыларын әлеуметтік ортада, қарым – қатынас жасауда қолдана білу қабілеті, яғни адамға өзін қоршаған әлеуметтік орта мен қарым – қатынасқа түсуге мүмкіндік беретін және сол ортаға барынша тез әрі жайлылықпен бейімделуіне жағдай туғыза алатын сауаттылық деңгейі. Бұл деңгейде адам мәтіндерден өзіне қажетті ақпаратты, мәлім іріктеп алуы үшін және сондай ақпаратты басқаларға жеткізе алуы үшін қажетті болатын қабілеттер қалыптасады.

Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым – қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым – қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым – қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасын-да ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады.

Функционалдық сауаттылыққа бейімделу, оның қалыптаса бастауы бастауыш мектептен бастау алады. Қазірде олар оқитын пән оқулықтарының мазмұны көбіне алғашқы сауаттылықтан басталып, әрмен қарай дамып, жүйелене түседі. Ол үшін функционалдық сауаттылыққа жататын білімдер мен біліктердің, әсіресе, жиі қолданылатын іс - әрекет түрлерінің өзара тәуелділігін, бірімен бірінің үндестігін оқулықтардағы мазмұнының мәтінімен байланыстыру қажет. Сонымен қоса білім беру деңгейлеріндегі оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша біртұтас әдістемелік жүйенің жасалуын талап етеді. Ол білім берудің мақсатынан бастап оқытудың түпкі нәтижесі не дейінгі аралықтағы компоненттердің бірлігі арқылы жүзеге асуы тиіс. Сондықтан мақсатқа қол жеткізудің басты құралы саналатын білім мазмұнын білім беру деңгейлерінде оқушының функционалдық сауаттылығына негіз деп құру тиімді болмақ. функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушылардың коммуникативтік, ақпараттық және проблемалардың шешімін табу және тағы басқадай негізгі құзыреттіліктеріне бағытталаып жүргізілгенде ғана оң нәтижелерге қол жеткізуге және де функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығын, математикалық сауаттылығын, компьютерлік сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған арнайы жұмыс арқылы оң нәтижелерге қол жеткізуге болады.

С.Г. Вершилинский мен М.Д.Матюшкина «функционалдық сауаттылық» ұғымын мектеп түлектерінің сауаттылық көрсеткіштері ретінде қарастырады, мәселен;

- жалпы сауаттылық (шығарма, реферат жазу, есептегішсіз есептерді шығару, анкета толтыру)

-ақпараттық сауаттылық (желіден қажетті ақпаратты таба білу, электронды почтамен хат алмасу, мәтін теру мен шығару)

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын қалыптастырудың психологиялық және педагогикалық негіздеріне келер болсақ, бастауыш сынып оқушыларының психологиялық ерекшеліктері ескерілуі керек. Оқу, жазу сауаттылықтарын қалыптастыруда, ең алдымен, кіші мектеп жасындағы балалардың ойлау мен сөйлеуі маңызды орын алады. Бұл орайда Аймауытов, Б.В.Беляев, Е.И.Пассов, Н.И.Жинкиндердің ойлау мен сөйлеу секілді күрделі психикалық құбылыстар туралы ой-пікірлері талданады. Ой ұйымдасқан сөйлесім үдерісіне айналуы үшін адам өзіне қажетті үлгіні, ойды дәл бейнелейтін сөзді таңдап алатын іштей сөйлеудің кезеңдерінен өтуі тиіс. Сөйлесім – айтылған не жазылған хабардың қабылданып, оған жауап қайтарылуы талап ететін, адамдар арасындағы тілдік қарым-қатынас негізінде іске асатын ортақ құбылыс. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда іштей сөйлеу мен сөйлесімнің мәнін назарға алу олар орындайтын жаттығулар мен тапсырмаларды іріктеуде маңызды рөл атқарады.

Қорытындылай келе, оқушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру біртұтас әдістемелік жүйенің жасалуын талап етеді. Ол білім берудің мақсатынан бастап оқытудың түпкі нәтижесіне дейінгі аралықтағы компоненттердің бірлігі арқылы жүзеге асады. Сондықтан мақсатқа қол жеткізудің басты құралы саналатын білім мазмұны оқушының функционалдық сауаттылығына негізделіп, сынып сайын күрделеніп отыру керек. Бастауыш мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда қатысымды, рөлдік ойын, дара тұлғаға бағдарланған оқыту және сұрақ-жауап әдістері арқылы жүзеге асатын жағдаяттық тапсырмалар, рөлдік ойындар, сұхбаттық тапсырмалар, құзыреттіліктерді қалыптастыратын тапсырмалар арқылы кешенді жүргізудің тиімділігі жоғары болады. Дәл осындай әрекеттер жүзеге асқанда ғана баланың функционалдық сауаттылығы арта түседі.

Әдебиеттер тізімі

1.Ы.Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру (бастауыш сыныптар) әдістемелік журналы, Астана 2013

2. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012 – 2016 жылдарға арналған іс – қимыл жоспары. Астана, Әділет, 2012

3. <https://bilimger.kz/118469/>

4. https://bilimainasy.kz/%D1%81%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D2%9B%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B4%D0%B0-%D3%99%D1%80-%D1%82%D2%AF%D1%80%D0%BB%D1%96-%D0%BE%D0%B9%D1%8B%D0%BD-%D3%99%D0%B4%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BD-%D0%BF%D0%B0%

ӘОЖ 371.3.001.76

М.Тұрлыбекқызы

Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы,

Ақмола облысы білім басқармасы жанындағы

«Ж. Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі» МКҚК,

Ақмола облысы,

ТҰЛҒАНЫ МӘДЕНИ ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ТИІМДІ ТӘСІЛІ: ТІЛ ДАМУЫ

Аңдатпа: Ойды жазбаша да, ауызша да сауатты жеткізе білу – жеке тұлғаны мәдени тәрбиелеудің тиімді әдістерінің бірі. Танымдық құндылығы жоғары қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында Отанға, ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілік сезімі қалыптасады. Бала халықтың тілі «рухани өмірінің түсі», ұлттың ең үлкен қазынасы екенін түсіне бастайды.

Аннотация: Умение грамотно излагать мысли как письменно, так и устно – один из эффективных способов культурного воспитания личности. Нет никаких сомнений в том, что казахский язык и литература имеют высокую познавательную ценность. На этих занятиях формируется чувство любви к Родине, национальной культуре. Ребенок начинает понимать, что язык народа – «цвет его духовной жизни», величайшее сокровище нации.

Abstract: The ability to correctly express thoughts both in writing and orally is one of the most effective ways of cultural education of the individual. There is no doubt that the Kazakh language and literature have a high cognitive value. At these classes, a sense of love for the Motherland and national culture is formed. The child begins to understand that the language of the people is "the color of their spiritual life", the greatest treasure of the nation.

Ойды жазбаша да, ауызша да сауатты жеткізе білу – тұлғаны мәдени тәрбиелеудің тиімді тәсілдерінің бірі. Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің танымдық құндылығы жоғары екендігіне еш күмән жоқ. Бұл сабақтарда Отанға, ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілік сезімі қалыптасады. Бала халықтың тілі – «оның рухани өмірінің түсі», ұлттың ең үлкен қазынасы екенін түсіне бастайды.

Филолог-мұғалімнің міндеті – рухани бай және адамгершілігі жоғары тұлғаны тәрбиелеу, оқушылардың сөйлеу, зияткерлік, шығармашылық қабілеттерін дамыту, үйлесімді ауызша және жазбаша сөйлеуді дамыту.

Бірақ мұғалім әрқашан жетістікке жете ме? Қазақ тілін оқытуда, оны әдебиет сабағымен сабақтастыруда қандай проблемалар туындайды?

Бастауыш сынып оқушыларының жазбаша және сөйлеу тілін дамыту мәселесі қазіргі қазақ тілі мен әдебиеттік оқу әдістемесіндегі ең өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Баланың сөйлеуін дамыту жеке тұлғаны қалыптастырудың кілті болып табылады.

Ана тілін жақсы білу – мектеп курсының барлық пәндерін оқуда табысқа жетудің кілті. Сөйлеу – адам қызметінің өте кең саласы. Сөйлеу балаға басқа адамдармен араласуға ғана емес, сонымен бірге барлық әлемді білуге де көмектеседі. Сауатты сөйлеу мен оды еркін жаза білу – бұл шындықты танудың бір тәсілі.

Оқушылардың үйлесімді сөйлеуі үшін әрі жаза білуі үшін материалдың маңызды көзі – олардың өмірлік тәжірибесі: балалық шағы, мектеп жылдары, отбасы, ойындар мен істеген жұмыстары, қуаныштары мен реніштері. Бірақ балалардың өмірлік білімі бірдей емес, әлі бай емес, сондықтан жаңа тәжірибені арнайы ұйымдастыру қажет. Әсер – бұл баланың рухани әлеміндегі «ауа-райын» орнататын күш, сондықтан оны мейірімді және көңілін көтеретіндей ету керек [1].

Оқушылардың жазба және сөйлеу тілін дамыту бойынша жұмыс оқудың бірінші күнінен басталады. Балаларда өз ойларын, сезімдері мен бақылап, байқағандарын білдірудің табиғи қажеттілігі туындайды. Балалардың жазу және сөйлеу тілін дамытудағы жұмыстарды ұйымдастыра отырып, олардың алдына үнемі жаңа міндеттер қою керек. Балалар кітаптан, кездесулерден, экскурсиялардан, әрекеттер немесе оқиғалардан ерекше эмоциялық әсерге бөленетіндей етіп, жұмыс түрлерін ұйымдастыру қажет.

Ал баланы бастауыш мектептен орта мектепке ауыстыру процесі балалар, ата-аналар мен мұғалімдер үшін қуанышты және қызықты оқиға ғана емес, көбінесе өте көп мәселе де туындататыны белгілі.

Біздің ойымызша, маңызды мәселелердің бірі – бастауыш және орта буын арасындағы сабақтастық. Бұл мәселенің маңыздылығы баланың интеллектуалды және жеке дамуына, сондай-ақ білім беруде білімінің, дағдылардың қалыптасу деңгейіне жоғары талаптар қоятын оқу шарттарының түбегейлі өзгеретіндігімен анықталады. Мектептегі оқытудың жаңа талаптары кейде баланың мүмкіндіктерінен асып түседі, эмоционалды аяның жағдайы өзгеріп, оқушы денесінің стресстік реакциясын тудырады. Нәтижесінде 5-сынып оқушыларының басым көпшілігінде оқу үлгерімінің күрт төмендеуі байқалады. Сондықтан:

- Баланы жаңа талаптар мен оқу жағдайларына бейімдеу механизмін қалыптастыру процесін қалай жеңілдетуге болады?
- Оқушылардың дамуы үшін кейінгі оқу іс-әрекетінің нәтижелілігін қалай қамтамасыз етуге болады?

➤ Оқушылардың денсаулығын қалай сақтау керек? - деген сұрақтардың пайда болатындығы заңды. Егер бастауыш және орта мектеп мұғалімдері бастауыш буында соңғы болып табылатын жылда жыл бойы бір-бірімен тығыз жұмыс жасаса, сабақтастық мәселесінің кейбір аспектілерін шешуге болады.

Бесінші сынып оқушыларын оқытуды әрі қарай жалғастыратын мұғалімнің сыныпта жұмыс істейтін бастауыш сынып мұғалімімен ертерек байланыс жасай бастауы өте маңызды.

Пән мұғалімі бастауыш сынып мұғалімінің сабақтарына қатысып, оның жұмыс жүйесімен танысып, қандай да бір әдістерді, оқытудың қозғалмалы тәсілдерін, сергіту сәттерін назарына алуы керек. Содан кейін 5-сыныпқа келгенде балалар таныс жүзді көреді. Жаңа қатал мұғалімнен қорқынышы жоғалады.

Мектептің әртүрлі буындарының сынып және сыныптан тыс жұмыстарының арасындағы сабақтастық қазақ тілін сәтті оқытудың міндетті және маңызды шарттарының бірі болып табылады. Ол оқу процесінде қарапайымнан күрделіге, жеңілден ауырға қарай ауысуды қамтамасыз ету, тақырыптың логикасын ескеру қажеттілігі сияқты жалпы дидактикалық талапқа сәйкес келеді.

Төртінші және бесінші сыныптар арасындағы қазақ тілі сабақтарындағы сабақтастықты сақтау:

а) оқушылардың жалпы дамуы, олардың жалпы пән бойынша дайындығы және бағдарламаның жеке мәселелері бойынша нақты білімі мен дағдылары, бұл материалдың оқушылардың саналы түрде игеруі үшін қол жетімділігі ескерілетін оқу материалын іріктеуде;

б) қазақ тілі сабақтарында әдістемелік тұрғыдан жұмыстың формалары мен әдістері, мысалдар мен жаттығулар, мұғалімнің тілі, жаңа тақырыпты түсіндіру әдістері 1-4-сыныптардағы оқушыларға үйреншікті болуы, жаңа, күрделі жұмыс түрлеріне (әсіресе бірінші кезекте) біртіндеп көшу қамтамасыз етілетіндей болуы керек.

Бесінші сынып оқушыларының сәтті бейімделуі көбінесе бастауыш және орта білім арасындағы сабақтастықты жүзеге асыруға байланысты. Төртінші сыныпта ойды сауатты жеткізудің, тіл мен сөйлеуді меңгерудің бастапқы кезеңі аяқталады. Оның басты міндеті – бастауыш сынып оқушыларының қазақ тілінің құрылымы, оны қарым-қатынас процесінде қолдану, сөйлеу мінез-құлқына қойылатын талаптар, жазбаша сөйлеудің негізгі мәселелері және сауатты жазуды реттейтін ережелер туралы идеяларын жалпылау, жүйелеу және толықтыру. Оқытылатын материал мәтін, сөйлем, сөз тіркесі, сөз ұғымдарының айналасында топтастырылған [2].

Жалпы, төртінші сынып бағдарламасы оқушылардың орта мектепте тіл мен сөйлеуді сәтті жалғастыруға дайындығын қамтамасыз етуге бағытталған.

Мысал ретінде 4-сынып пен 5-сыныптардағы «Тыңдалым және айтылым» бойынша мақсаттарды төмендегідей жіктеуге болады:

А) 4-сыныпта тыңдаған материал бойынша негізгі тұсын түртіп алу және солардың негізінде мәтіннің мазмұнын айту; мәтіннің тақырыбы мен берілген диаграмма, сызба, кесте бойынша мәтіннің мазмұнын болжау және өз ойын дәлелдеу; сұхбаттасының жасын, жай-күйін ескере отырып, белгілі бір тақырып аясында тілдік нормаларды сақтап әңгімелесу; тірек сөздер мен жоспарды пайдалана отырып монолог құрау; аудио-бейнежазба мазмұнына өзіндік баға беру; сөз ішіндегі және сөз бен сөздің арасындағы буын және дыбыс үндестігін сақтап айту; интонацияны, вербалды емес тілдік құралдарды (қимыл, ым-ишара) және қыстырма, одағай сөздерді қолдана отырып, тақырыпқа тындарманды қызықтыру болса [3, 3];

Ә) 5-сыныпта мәтіннен ақпаратты анықтау: тыңдалған мәтіннің мазмұнын түсіну, негізгі және қосымша ақпаратты анықтау; тыңдалым материалы бойынша жауап беру және бағалау: тыңдалған мәтін мазмұны негізінде сұрақтарға жауап беру, көтерілген мәселе бойынша өз ойын білдіру; ақпаратты түсіну: мәтіндегі негізгі және қосымша ақпаратты түсіну, анықтау; мәтіннің стильдік ерекшелігін тану: лексиканың ауызекі сөйлеу және жазба стильдік айырмашылықтарын мәтіндер арқылы тану; әртүрлі ресурс көздерінен қажетті ақпарат алу: энциклопедиялар, балаларға арналған газет-журналдардан қажетті ақпаратты ала білу; жоспар құру: берілген мәтінге сәйкес кіріспе, негізгі және қорытынды бөлімдерді қамтитын қарапайым жоспар құру; әртүрлі жанрда мәтіндер құрастыру: жанрлық ерекшеліктеріне сай ресімделуі мен құрылымын сақтап, хат, жарнама, хабарландыру құрастырып жазу; грамматикалық нормалар: жұрнақ арқылы жасалған туынды сөздерді және күрделі сөздерді ауызша және жазбаша тілдесім барысында қолдану; орфографиялық норма: қазақ тілінің дыбыстар жүйесін, үндестік заңын, емлелік ерекшеліктерін ескере отырып, орфографиялық нормаға сай жазу; орфоэпиялық норма: сөз ішіндегі және сөз аралығындағы ілгерінді, кейінді және тоғыспалы ықпал заңдылықтарына сәйкес айта білу; лексикалық норма: тура және ауыспалы мағыналы сөздерді, көп мағыналы сөздер, омоним, антоним, синонимдерді көркемдік ерекшеліктеріне сай қолдану.

Оқыту қазақ тілінде жүргізілетін сыныптарда тыңдалым/айтылым дағдысы қатар жүреді. Мұғалім тыңдалымнан кейінгі айтылым тапсырмаларын дискуссия, дебат, сұхбат сынды белсенді жұмыс түрлері арқылы ұйымдастырады [4, 7].

Бұдан көретініміз тіл дамыту жұмыстары материалдарды дайын ақпараттық презентация түрінде ғана емес, сонымен қатар оқушылардың осы ақпаратты игеру немесе жаңа білім алу бойынша өздігінен білім алуды қамтитын формаларда ұсынылған.

Көптеген бөлімдер бастауыш сынып оқушыларына таныс, олар бастауыш мектепте алынған ақпаратты нақтылайды және жүйелейді. Сонымен қатар материалдың көлемі кеңейіп, жаңа тақырыптар қосылады. Алайда бастауыш мектептегі дайындық сапасы орта мектептің талаптарына кей уақытта сәйкес келме бермейді. Мысалы, балалар нашар оқиды, әдебиетпен жұмыс істей алмайды, ауызша монологтік немесе диалогтік сөйлеу жеткіліксіз дамыған. Сол сияқты грамматиканы функционалдық-коммуникативтік мәнмәтінде оқытуда төл сөз, төлеу сөз, автор сөзінің қолданыстағы және жазылудағы тыныс белгілердің қолданылу ерекшеліктерін білу, төл сөздің төлеу сөзге айналу жолдарын білу бастауыш сынып пен орта буынның арасындағы сабақтастықтың сәйкеспейтіндігін көрсетеді. Себебі оқушыларға орта буында бірден мұндай тақырыпты беру күрделірек деп ойлаймыз. Дегенмен де жаңартылған білім беру жүйесінде оқушылардың тіл дамыту жұмыстары тиімді жүзеге асырыла алады. Аталған оқу жоспарлары негізінде буындар арасындағы өзара сабақтастықты ескере отырып, мынадай нәтижелерге қол жеткізе аламыз:

- Ақылды және ізденгіш оқырманның тұлғасы қалыптасады;
- Қазақ тілі мен әдебиетіне деген қызығушылығы бар оқушылардың көкжиегін кеңейеді;
- Оқушылар сөздің сұлулығын көріп, көркем шығарманың бейнелі құрылымын сезінеді;
- Шығармашылық жұмыстарды құруға деген ынтаны ояту үшін сабақтарда ішкі мотивация жасалады;
- Өз пікірін білдіруден қорықпауға үйренеді;
- Өз ойларын үйлесімді мәтінге, сөз арқылы өз «менін» білдіру қабілетін қалыптастырады;
- Өз жұмыстарын қайта өңдеуге және аяқтауға үйренеді;
- Кез келген іске шығармашылықпен қарау қажеттілігін қалыптастырады;
- Өртүрлі жанрларда (эсселер, ертегілер, әңгімелер) мәтіндерді құруды үйренеді.

Ал 4-5-сыныптардағы тақырыптарды талдағаннан кейін мынадай жалпы ұсыныстар беруге болады:

Біріншіден, оқушыларды қоңырауға дейін жұмыс істеуге, тапсырмаларды орындауға тез қосылуға, жеке оқушыларға бақылау жұмыстарын жазуға қосымша уақыт бермеуге, сабақты қоңыраумен аяқтауға үйрету.

Екіншіден, әр оқушыдан сабаққа белсенді және саналы қатысуды аталап ету, соның ішінде жұптық және топтық жұмысты қажет ететін сабақтарды ұйымдастырудың формалары мен әдістерін қолдану.

Үшіншіден, оқушыларға анықтамалық кітаптармен және сөздіктермен жұмыс істеу бойынша тапсырмалар ұсыну, қосымша материалдар бойынша хабарламалар, әңгімелер дайындауды үйрету.

Төртіншіден, оқушылардың өзін-өзі бағалау және өзара бағалау, өзін-өзі бақылау және өзара бақылау дағдыларын қалыптастыру бойынша жұмысты жетілдіру.

Сабақтастық мәселесі мұғалімдердің объективті қиындықтарымен де шешіледі деп сеніммен айтуға болады. Бірақ бұл бастауыш және орта мектеп тығыз ынтымақтастықта жұмыс істеуге қатысқан жағдайда ғана жүзеге асады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Педагогика высшей школы: Учебное пособие / М.Есекешова, Ж.Сағалиева. – Астана: Фолиант, 2018. 256 с.

2. ЭЫДҰ жобасы. «Болашақ білім мен дағдылар: Білім беру – 2030» Бейресми жұмыс тобының 7-кездесуі бойынша материалдар жинағы. - Нұр-Сұлтан: «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ, 2019. – 172 б.

3. Қазақ тілі. Орта білім беру мазмұнын жаңарту аясында бастауыш мектепке (2-4 сыныптар) арналған оқу бағдарламасы (30 пилоттық мектептерде сынақтан өткізу үшін байқау нұсқасы). – Астана, 2015. – 27 б.

4. Қазақ тілі: Оқу жоспары. – 2018-2019 оқу жылы. 5-сынып. «Назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымы

УДК 311.7

Ұ. Қ. Тұрлығожа

білім алушы, «Жаркент жоғары педагогикалық колледжі» КМКҚ,
Жетісу облысы әкімдігінің білім басқармасы
Жетісу облысы,
Жаркент қаласы

ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДА АЛҒАШ МЕКТЕПТЕРДІ АШЫЛУЫНА ҮЛЕС ҚОСҚАН ҚАЗАҚ ҒАЛЫМДАРЫНЫҢ ЕҢБЕКТЕРІ

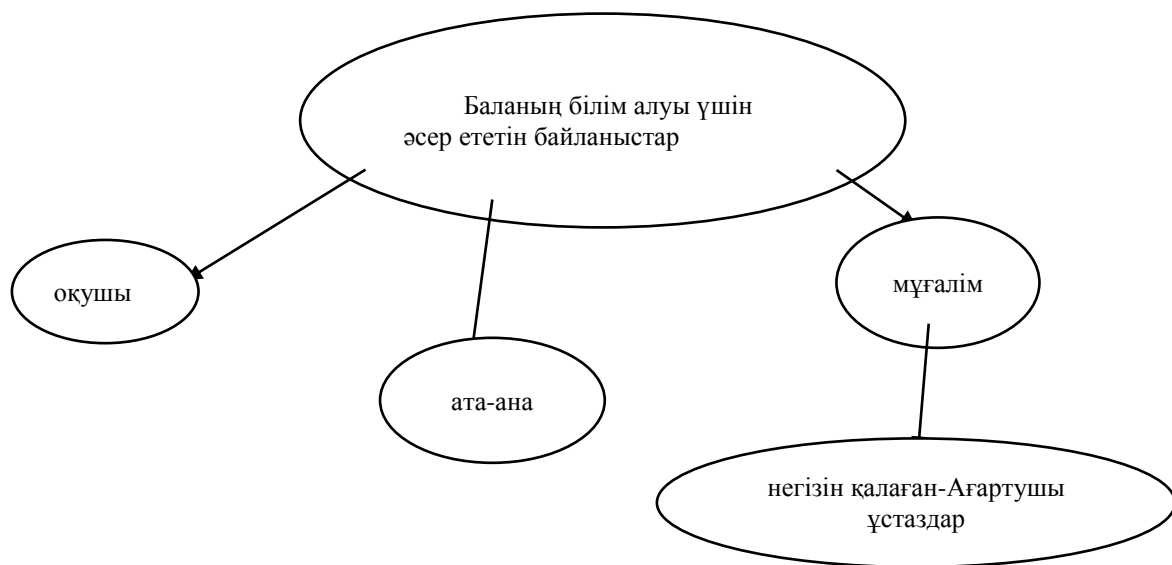
Аңдатпа: Қазақ даласындағы оқу, мектеп ісін ғылыми негізде құрып, оқу білімінің табиғат сырларын ашуға бағытталуын, туған халқының алдыңғы қатарлы мәдениетті елдерді қуып жетуін аңсаған; діни бағыттағы медреселер мен ел билеуші әкімдер, тілмаштар дайындайтын мектептердің мақсатын сынай келіп, жалпы білім беретін мектептердің ашылуын көздеген қазақ ағартушыларының идеялары.

Аннотация: Идеи казахских просветителей, которые на научной основе строили учебную, школьную деятельность в казахской степи, стремились к раскрытию природных тайн учебного образования, стремились к тому, чтобы родной народ догнал страны с передовой культурой; критиковали цели медресе религиозной направленности и школ, где готовили правящих Акимов, тильмашов, и стремились к открытию общеобразовательных школ.

Abstract: The ideas of the Kazakh enlighteners, who built educational and school activities in the Kazakh steppe on a scientific basis, sought to uncover the natural secrets of educational education, sought to ensure that the native people caught up with countries with advanced culture; criticized the goals of religious madrassas and schools where the ruling Akims, tilmashs were trained, and sought to open secondary schools.

Кілт сөздер: еңбек, тіл, міндет, бөлім, тәрбие, дағдыландыру, үлгі, құндылық, принцип, дидактика, бағдарлама.

Жас ұрпақты тәрбиелеудің тиімді жолын табу мақсатынан және де өндірісті дамыту талабынан туған-білім беру, оқыту. Тәрбие ұрпақ пен ұрпақты байланыстыратын дәнекер болып саналады. Және тәрбие мен білім алу қатар жүруі қажет, ондай болмаған жағдайда нәтиже кездеспейді.

Қазақтық аса көрнекті ағартушы-педагогы Ыбырай Алтынсариннің (1841-1889) демократиялық-ағартушылық бағыты оның педагогикалық көзқарастарынан айқын көрінеді. Бүкіл өмір жолын мектеп ашуға, қазақ балаларын оқуға тартуға, дүние ғылымдарын үйретуге, оқу құралдарын жазуға, тәлімгер-ұстаз дайындауға, оларға ғылыми әдістемелік басшылық жасауға, өз кезеңіндегі қазақ халқының қоғамдық өміріндегі саяси-әлеуметтік мәселелерді жан-жақты қамтып, жазуға жұмсады Ы.Алтынсарин қазақ жастарының мамандық алуына жол ашты.

Қазақ халқының ұлы ойшыл ақыны Абай Құнанбайұлының (1845-1904) поэтикалық шығармалары мен "Гадлия" сөздері педагогикалық ой-пікірлерге толы. Табиғаттық санадан тыс, тәуелсіз өмір суруі, өмір ақиқатының түйсікпен қабылдануы, адамдар жаратылысының бірдей еместігі, ғылымның ақылмен, жан құмарымен алынатындығы оның көрінісі. Ақынның педагогикалық көзқарасының қоғамдық қатынастар тұрғысындағы пікірлері, жастарды халқының әдеп-ғұрпы, салт-санасы, дәстүрінен тәлім-тәрбие алуға шақыруы дүниежүзілік педагогика классиктерінің ой-пікірлерімен

үндеседі. Абай ағамыздың шығармалары тұлға білімділігін кеңейтуге арналғаны сөзсіз дәлел.

Адам мәселесін Абай әр түрлі: философиялық, биологиялық-психологиялық, эстетикалық және этикалық көзқарастан қарастырған. Абайдың адам туралы негізгі тұжырымдары Чернышевскийдің «Философиядағы антропологиялық принцип» (1860) деген еңбегінде айтылатын ойлармен ұштасады. Чернышевскийдің түсіндіруінше болмыс бірыңғай болған жағдайда адам басынан екі түрлі: материалдық (адам тамақ ішеді, ұйықтайды, жүреді) және адамгершілік тұрғыдағы (адам ойлайды, сезеді, қалайды) құбылыстарды байқаймыз. Абай Жетінші сөзінде: «Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады. Біреуі - ішсем, жесем, ұйықтасам деп тұрады... Біреуі білсем екен демеклік. Дүниенің көрінген һәм көрінбеген сырын түгелдеп, ең болмаса денелеп білмесе, адамдықтың орны болмайды», - дейді ойшыл-ақын.

Мағжан Жұмабаев-елдің патриоты, қазақ баласы. Мағжан Жұмабаев тұңғыш педагогикалық оқулықтар жазып қалдырған. Ол жазған «Бастауыш мектепте ана тілі» 1925, «Сауатты бол» 1926, «Педагогика» 1922 атты оқулықтары педагогика және әдістеме ғылымдарына қосқан үлесі болып табылады. «Бастауыш мектепте ана тілі» еңбегінде ол төрт жылдық бастауыш мектептің әр жылына сәйкес ана тілі бойынша бала тілін дамыту үшін жүргізілетін жаттығулар, қалыптастырулар, дағдылар жүйесін жасап ұсынды. Мағжан Жұмабаев ана тілінің мектептің дәл төрінен орын ала алмай жатқанын, мектебімізде ана тілі әлі дұрыс негізге құрылмағанын айта келіп, «Осы күнгі мектеп баласы ана тіліне өзінің тілі емес, мұғалімнің тілі»-деп қарайды. Мектептің міндеті – бір жақтан хат таныту болса, екінші жақтан баланы дұрыс сөйлетуге үйрету. Балаға дұрыс тәрбие беру үшін оны әдебиетпен таныстыру және баланы түсініп, ұғып оқуға үйрету керектігін айтқан.

Мағжан Жұмабаевтың жоғарыда аталған «Педагогика» атты ғылыми еңбегі он бес бөлімнен тұрады. Мағжан Жұмабаев өзінің осы педагогикасын он төрт ірі бөлімнен құрып, әр бөлімінде педагогика ғылымын жан-жақты саралап, болашақ ұрпақ тәрбиесін беруде таптырмас көмекші құрал ретінде қалдырған. Мағжан Жұмабаевтың педагогикасының мақсаты: 1. Ақыл тәрбиесі, 2. Құлық тәрбиесі. 3. Сұлулық тәрбиесі. 4. Дене тәрбиесі. Ағартушы еңбегі төрт бағытта жүргізілді. Оқу, жазуға үйрету, емлеге дағдыландыру, жазбаша сөзді өркендету, баланың ұғымына лайық ауызша және жазбаша әдебиет түрлерімен таныстыру, ұғып дағдыландыру. Автор осы тәрбиенің төрт түрін тәпшітеп түсіндіре келіп, былай дейді: Егер адам баласына осы төрт тәрбие тегіс берілсе, оның тәрбиесі түгел болғаны. Бала берік денелі болса, түзік ойлайтын, дұрыс шешетін, дәл табатын ақылды болса, сұлу сөз, сикырлы әуен, әдемі түрден ләззат алып, жан толқындырарлық болса, жамандықтан жаны жиреніп, жақсылықты жаны тілеп тұратын құлықты болса ғана адам баласының дұрыс тәрбие алып, шын адам болғандығы... Балам адам болсын деген ата-ана осы төрт тәрбиені дұрыс орындасын...»-деу арқылы М. Жұмабаев тәрбие мақсатын айқындап берген.

Нәзипа Құлжанова-мектепке дейінгі педагогиканың негізін салушы ғалым, көрнекті ағартушы, қоғам қайраткері. Нәзипа Құлжанованың мектепке дейінгі тәрбие туралы жазған еңбегінің құндылығы – біріншіден, оның Қазақстан топырағындағы тұңғыш мектепке дейінгі педагогика ғылымының негізін салушы педагог-ғалым болуымен ерекшеленсе, екіншіден, Н. Құлжанова мектепке дейінгі педагогиканы биология, медицина ғылымдарының жетістіктерімен байланыстыра қарастырады, үшіншіден, ол қазақ этнопедагогикасын әлем елдерінің этнопедагогикасымен үндестіре зерттеді, төртіншіден, Н. Құлжанованың еңбектерінде Қазан төңкерісінің қарсаңындағы көшпелі қазақ елінің

тұрмысы, сол уақыттағы ауыл мен қала өмірінің шындығынан алынған нақты көріністер айқын бедерленген.

А. Байтұрсынов "Қазақ" газетіндегі (1914 ж) "Мектеп керектері" деген мақаласында: "Ең әуелі мектепке керек білімді-педагогика, методикадан хабарлап оқыта білетін мұғалім болды. Екінші - оқыту ісіне керек құралдардың қолайлы-сайлы болуы. Үшінші – мектепке белгіленген бағдарлама. Әр іс көңілдегідей болып шығуы үшін оның үлгісі, я мезгілді өлшеуіші болуы керек. Үлгісіз я өлшеусіз істелген іс - ол я артық, я кем шықпақшы", - деп оқытудың дидактикалық принциптерін ғылыми тұрғыда белгілеп берді. А.Байтұрсынов ұсынған жаңа әліпби 1913 жылдардан бастап мұсылман медреселері мен орыс-қазақ мектептерінде қолданыла бастады. Қоғам алдына ол қазақ даласында оқу-ағарту ісі дұрыс жолға қойылсын, ол үшін ауыл мектептерінде балалар қазақша сауат ашатын болсын, оқу ана тілінде жүргізілсін деген талаптарды бастаушы болды.

Міржакып Дулатов (1885-1935) Ы. Алтынсариннің ұстаздық идеяларын әрі қарай дамытып, А.Байтұрсынов сияқты оқу-тәрбие мәселелерін ғылыми тұрғыдан қараған, шәкірттердің жаңа бағдарламалар арқылы білім алуына, мұғалімдердің ғылыми дидактикалық қағидаларға сәйкес сабақ жүргізуіне ерекше мән берген педагогтердің бірі.

Жүсіпбек Аймауытов (1889-1931) педагогика, психология саласында құнды ғылыми-зерттеу еңбектерімен қатар, бірнеше оқулықтар, оқу құралдарының авторы болған ірі тұлғалардың бірі. "Тәрбиеге жетекші" атты еңбегінде (1924 ж.) педагогиканың дидактика саласын ғылыми негіздеген.

Қорыта келе, педагогика ғылымының қазақ ұлтында дамуы үшін бар уақыттарын бөлген қазақ ғалымдарының еңбектерін қысқаша мәлімдеу. Бұл ғалымдар тәрбие,білім беру деген қажеттіліктерді әр қазақ баласынан көргісі келді және сол еңбектері босқа кетпеді дегім келеді.Біздің қазіргі ел болып,көзіміз ашық, көкірегіміз ояу болғаны осы кісілердің арқасында.

Әдебиеттер тізімі

Кітап сипаттамасы: Ш.Х.Құрманалина,Б.Ж.Мұқанова,Ә.І.Ғалымова,Р.К.Ильясова.

Педагогика

Интернет-ресурстың сипаттамасы:

<https://bilimainasy.kz/> ; <https://kitaphana.kz/> ; <https://ppt-online.org/> .

УДК 378.1

М. М. Уансова

преподаватель, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»,
Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ОБРАЗОВАНИИ ТИПО

Аннотация: Статья рассматривает применение искусственного интеллекта в обучении специалистов. Использование искусственного интеллекта в образовании может быть полезным для обучения студентов различным навыкам и профессиям. Это может значительно повысить эффективность обучения и помочь студентам развивать свои навыки быстрее. Таким образом, применение искусственного интеллекта в образовании может стать важным инструментом для повышения качества обучения и подготовки квалифицированных специалистов в технической сфере.

Аңдатпа: Мақалада мамандарды дайындауда жасанды интеллекттің қолданылуы қарастырылады. Білім беруде жасанды интеллектті пайдалану студенттерге әртүрлі дағдылар мен мансаптарды үйретуде пайдалы болуы мүмкін. Бұл оқудың тиімділігін едәуір арттырып, студенттердің дағдыларын тезірек дамытуға көмектеседі. Осылайша, білім беруде жасанды интеллектті пайдалану білім сапасын арттырудың және техникалық салада білікті мамандарды дайындаудың маңызды құралына айналуы мүмкін.

Abstract: The article examines the use of artificial intelligence in training specialists. The use of artificial intelligence in education can be beneficial in teaching students various skills and careers. This can greatly improve learning efficiency and help students develop their skills faster. Thus, the use of artificial intelligence in education can become an important tool for improving the quality of education and training qualified specialists in the technical field.

Ключевые слова: искусственный интеллект, образование, обучение, студенты, подготовка, навыки, преподаватель.

Искусственный интеллект (ИИ) – это сфера компьютерных наук, которая изучает разработку и создание интеллектуальных систем и программ, способных имитировать человеческий интеллект. В последние годы ИИ оказал огромное влияние на разные отрасли, включая образование. В сфере образования, искусственный интеллект принес множество преимуществ и возможностей, влияющих на учебный процесс и оптимизирующих его. Одно из основных преимуществ ИИ в образовании - индивидуальный подход к обучению.

Искусственный интеллект может адаптироваться к уровню знаний и потребностям ученика.

Автоматизированные системы могут определить слабости и сильные стороны каждого ученика и предлагать ему наиболее эффективные методы обучения.

Одним из главных преимуществ использования ИИ в образовании является возможность создания персонализированного обучения. Используя ИИ, преподаватели могут создавать индивидуальные учебные планы для каждого студента, учитывая их способности и потребности. Это позволяет студентам получать образование на своем уровне и в своем темпе.

Например, с помощью ИИ система может предложить дополнительные задания и упражнения по определенной теме, если она определяет, что студент справляется с материалом слишком легко. Или, наоборот, система может предложить дополнительные объяснения и примеры, если студент испытывает затруднения.

Использование ИИ также позволяет преподавателям быстро определять проблемные зоны обучающихся. Анализируя данные об успеваемости студентов, ИИ может выявлять те темы и задания, которые вызывают у них наибольшие трудности. Это позволяет преподавателям разработать более эффективные стратегии обучения и помочь студентам преодолеть трудности.

Традиционно, учебные заведения тратят много времени и ресурсов на проверку работ. Использование ИИ также может помочь автоматизировать процесс оценки, т.е. искусственный интеллект может самостоятельно проверять текстовые ответы, анализировать результаты и выставлять оценки. Это позволяет преподавателям сконцентрироваться на более важных задачах, таких как разработка учебных планов и проведение уроков. Это не только экономит время преподавателей, но и позволяет студентам быстро получать обратную связь.

Анализируя данные об успеваемости студентов, ИИ может предоставлять более детальную информацию о том, где они нуждаются в улучшении. Это позволяет преподавателям предоставлять более точную обратную связь и помогает обучающимся быстрее прогрессировать.

Использование ИИ также может помочь преподавателям улучшить управление классом. Анализируя данные об успеваемости и поведении учащихся, ИИ может помочь преподавателям лучше понимать, как организовать свой класс и создать более эффективную образовательную среду.

Еще одной инновационной технологией в образовании является использование чат-ботов, основанных на искусственном интеллекте. Чат-боты могут помочь студентам ответить на вопросы, которые они могут стесняться задавать на уроках. Они также могут предоставить дополнительные материалы для самостоятельного обучения или помочь с выбором курсов и программ.

Использование искусственного интеллекта может значительно улучшить подготовку студентов к соревнованию по стандартам Worldskills. Вот несколько возможных способов применения ИИ при подготовке к соревнованиям, которые применяются в Костанайском политехническом высшем колледже:

1. Анализ данных: ИИ анализирует данные о предыдущих конкурсах Worldskills, чтобы выявить наиболее эффективные стратегии и методы подготовки. Это позволяет тренерам и студентам сосредоточиться на наиболее важных навыках и задачах.

2. Персонализированная подготовка: ИИ анализирует данные о студентах, чтобы определить их индивидуальные сильные и слабые стороны. На основе этого ИИ создаются персонализированные программы обучения, которые помогают студентам максимально эффективно использовать свои сильные стороны и преодолеть свои слабости.

3. Симуляции: ИИ создает симуляции заданий Worldskills, чтобы студенты могли практиковаться в реалистичных условиях. Это помогает им лучше понять требования конкурса и развить необходимые навыки.

4. Обратная связь: ИИ анализирует работу студентов и предоставляет им обратную связь о том, что они делают правильно и что нужно улучшить. Это помогает студентам быстрее улучшать свои навыки и достигать лучших результатов.

В целом, использование искусственного интеллекта в подготовке студентов к Worldskills может значительно повысить эффективность обучения и помочь им достичь лучших результатов на конкурсе.

В Костанайском политехническом высшем колледже при подготовке студентов по стандартам Worldskills по компетенции Веб-дизайн используют различные способы применения возможностей искусственного интеллекта. Некоторые возможные способы использования искусственного интеллекта в этом контексте включают:

1. Анализ трендов: ИИ анализирует данные о последних тенденциях в веб-дизайне, чтобы помочь студентам понимать, какие элементы дизайна сейчас наиболее популярны и как их использовать в своих проектах.

2. Автоматическое создание дизайнов: ИИ используется для автоматического создания прототипов дизайнов на основе заданных параметров. Это помогает студентам быстрее создавать проекты и экспериментировать с различными вариантами.

3. Оптимизация пользовательского опыта: ИИ используется для анализа поведения пользователей на сайте и определения того, какие элементы дизайна наиболее эффективны для улучшения пользовательского опыта. Это помогает студентам создавать более удобные и функциональные сайты.

4. Распознавание образцов: ИИ используется для распознавания образцов в дизайне, таких как цветовые схемы и типографика. Это помогает студентам создавать более красивые и гармоничные дизайны.

При подготовке студентов по компетенции администрирование сетей использование искусственного интеллекта полезно в следующих аспектах: искусственный интеллект используется для анализа больших объемов данных, связанных с сетевыми настройками и конфигурациями. Это помогает студентам понимать, какие настройки являются оптимальными для различных типов сетей и устройств; используется для автоматизации рутинных задач, таких как мониторинг сети, проверка безопасности и обновление программного обеспечения. Это помогает студентам понимать, какие задачи могут быть автоматизированы и как это может повысить эффективность работы; используется для прогнозирования возможных событий, таких как отказы оборудования или кибератаки. Это помогает студентам понимать, какие меры безопасности необходимо принять для защиты сети; используется для обучения моделям машинного обучения, которые могут помочь в анализе сетевых данных и выявлении аномалий. Это помогает студентам понимать, как работают модели машинного обучения и как они могут быть использованы для улучшения безопасности сети.

Однако, несмотря на все преимущества, искусственный интеллект не может полностью заменить роль преподавателя. Эмоциональная составляющая образования и межличностные навыки все еще остаются ключевыми аспектами обучения. Преподаватель остается неотъемлемой частью образовательного процесса, помогая в развитии навыков и формировании ценностей студентов.

Таким образом, искусственный интеллект является мощным инструментом, который можно использовать для улучшения образования. Он может предоставить более эффективный и индивидуальный подход к обучению, помочь с проверкой заданий и предоставить дополнительные возможности для самообучения. Правильное сочетание ИИ и преподавателя может привести к более качественному и наглядному образованию для будущего поколения.

Список литературы

1. Акинин, М. В. Нейросетевые системы искусственного интеллекта в задачах обработки изображений / М.В. Акинин, М.Б. Никифоров, А.И. Таганов. - М.: РиС, 2016. - 152 с.
2. Акинин, М.В. Нейросетевые системы искусственного интеллекта в задачах обработки изображений / М.В. Акинин, М.Б. Никифоров, А.И. Таганов. - М.: ГЛТ, 2016. - 152 с.
3. Астахова, И. Системы искусственного интеллекта Практический курс: Учебное пособие / И. Астахова. - М.: Бином. Лаборатория знаний, 2009. - 292 с.
4. Болотова, Л.С. Системы искусственного интеллекта: модели и технологии, основанные на знаниях: Учебник / Л.С. Болотова. - М.: Финансы и статистика, 2012. - 664 с.
5. Гаврилова, А.Н. Системы искусственного интеллекта / А.Н. Гаврилова, А.А. Попов. - М.: КноРус, 2011. - 248 с.
6. Евменов, В.П. Интеллектуальные системы управления: превосходство искусственного интеллекта над естественным интеллектом? / В.П. Евменов. - М.: КД Либроком, 2016. - 304 с.
7. Сидоркина, И.Г. Системы искусственного интеллекта: Учебное пособие / И.Г. Сидоркина. - М.: КноРус, 2011. - 248 с.
8. Черняк, В.З. Системы искусственного интеллекта: модели и технологии, основанные на знаниях: Учебник / В.З. Черняк. - М.: Финансы и статистика, 2012. - 664 с.
9. Сидоркина, И.Г. Системы искусственного интеллекта / И.Г. Сидоркина. - М.: КноРус, 2016. - 167 с.

Ж.Р. Уалихан

студент

«Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі

З.К. Шалгынбаева

Ғылыми жетекшісі: арнайы пәндер оқытушысы,

«Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі

Алматы қаласы

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Андатпа: Мақалада функционалды сауаттылықтың маңыздылығы көрсетілген. Контент-талдау әдісімен шетелдік және отандық әдебиеттерге талдау жүргізілді, функционалды сауаттылық ұғымының мәні ашылды. Сонымен қатар, функционалды сауаттылықтың құрылымы анықталды.

Кілт сөздер: функционалды сауаттылық, сауаттылық, білім алушы, білім беру, даму.

Аннотация: В статье подчеркивается важность функциональной грамотности. Методом контент-анализа проведен анализ зарубежной и отечественной литературы, раскрыта сущность понятия функциональной грамотности. Кроме того, определена структура функциональной грамотности.

Ключевые слова: функциональная грамотность, грамотность, обучающийся, образование, развитие.

Annotation: The article emphasizes the importance of functional literacy. The analysis of foreign and domestic literature was carried out by the method of content analysis, the essence of the concept of functional literacy was revealed. In addition, the structure of functional literacy is defined.

Keywords: functional literacy, literacy, student, education, development.

Б.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының «2022-2023 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы» әдістемелік нұсқау хатында «Әрбір білім беру ұйымының міндеті – білім алушының тұлғалық үйлесімді қалыптасуы, функционалды сауаттылығы мен бәсекеге қабілеттілігінің дамуы үшін қолайлы, жалпыадамзаттық, ұлттық құндылықтарға негізделген білім беру ортасын құру», -деп көрсетілген (1,7).

Қазіргі таңда білім алушыларының функционалды сауаттылығы бүгінгі күннің өзекті мәселесіне айналып отыр. Функционалды сауаттылық ұғымын түсіну үшін ең алдымен оның тарихына көз жүгіртіп өтейік. 21 ғасырда көптеген салаларда ерекше өзгерістер мен трансформация болып жатыр. Байланыс құралдарын қарқынды пайдалану, бұқаралық ақпарат құралдарында және әлеуметтік желілерде ақпарат, театр, кино және музыка сияқты көркемдік әрекеттерді тарату, жарнама мен насихат арқылы адамдарды қабылдау әлемін қалыптастыруға күш салу сауаттылық тұжырымдамасын бірінші орынға қойды. Бұрын күнделікті өмір туралы қысқа және қарапайым сөйлемді оқу және түсіндіру ретінде анықталған сауаттылық ұғымына мүлдем басқа мағыналар берілген (2, 57).

Оқу және жазу әрекеттерін қамтитын, бірақ бұл әрекеттермен шектелмейтін сауаттылық – бұл біздің әлемімізді және айналамызды оқу және түсіну қабілеті (3, 16).

Сауаттылық – бұл өмір бойы білім алу қажеттілігін сезіну, сол хабардарлықты дамыту және тиімді оқытуға қол жеткізу үшін жаңа дағдыларды игеру процесі.

Сыни теоретиктердің пікірінше, сауаттылық әлеуметтік-мәдени механизмдерден асып түседі және оқиғаларды немесе құбылыстарды өзінің өмірлік тәжірибесінің бір бөлігі ретінде түсіндіруді білдіреді (3, 157).

Agee (Эйджи) сауаттылықты өмір бойы оқытудың негізін құрайтын процесс ретінде анықтаса (5, 6).

Озенч сауаттылық жоғары деңгейлі дағдыларды қажет ететін әртүрлі ауызша аударма дағдыларын қамтиды деп мәлімдеді (3, 88).

Анықтамаларда бүгінгі таңда сауаттылық ұғымы динамикалық және сындарлы құрылымға ие, әлеуметтік контексте маңызды болып, жаңа мағыналар құру аспектісіне ие екендігі атап өтілді. Бұл тұрғыда сауаттылық 21 ғасырдағы дағдылар деп аталатын өмірлік дағдылар арасында маңызды орын алады. Сауаттылық дағдыларын игеру – сауаттылықты оқыту процесінің алғашқы қадамы. Озенч (Озенч) пікірінше, сауаттылық – бұл оқу мен жазуды үйренуден басталатын, бірақ өмір бойы жалғасатын жеке жетілдіру тәсілі ретінде қарастырылатын дәстүр. Дамыған қоғамдарда адамдарды өз саласында ілгерілету, оларды құзыретті лауазымдарға көтеру және қоғамның әл-ауқатына қосқан үлесі сауаттылық деңгейімен тікелей байланысты. Сауаттылық процесінде адам өзінің әлеуметтік контекстін түсіну, талдау және сынау қабілетін көрсетуі керек. Бұл мағынада сауаттылық – бұл жеке адамға бірінші кезекте өзін түсінуге мүмкіндік беретін және ол көрсететін мінез-құлық пен дағдылардың

сапасын анықтайтын динамикалық құрылым. Осыған байланысты сауаттылық білім беру процесінің бір бөлігі және маңызды мақсаты болып табылады. Шын мәнінде, Lankshear (Ланкшир) сауаттылық тілдің әлеуетті дамуында да, ойлауды реформалауда да маңызды рөл атқарады деген пікір білдірді (2, 91).

Осыған сәйкес білім алушыларын функционалдық сауаттылыққа дайындау олардың қазіргі күрделі әлемде өз өмірін тиімді жалғастыру қажеттілігі ретінде қарастырылады. Бұл жағдай функционалдық сауаттылық тұжырымдамасын көрсетеді. Функционалдық сауаттылық сауаттылықты оқыту процесінің маңызды кезеңі болып табылады. Функционалды сауаттылықтың даму үрдісі пәндік білім, білік, дағдыдан шыға отырып оқу пәндерінің құралдарымен ойлау дағдыларын қалыптастыру негізінде жүзеге асырылады. Қалыптастыру және ойлау дағдыларын дамыту құралдары тапсырма түрінде ұсынылған сол пәндік білім, білік, дағдылары болып табылады, ал ұйымдастыру формалары – проблемалық жағдаяттар. Бұл кезде ойлау дағдыларының өзі білім, білік, дағдылардың құзіреттілікке ауысу құралы, яғни функционалды сауаттылық болып табылады.

Функционалды сауатты адамдар өздерінің қабілеттерін біледі және осы қабілеттерді толық дамытуға тырысады. Бұл тұрғыда функционалды сауатты адамдар, басқаша айтқанда, алған білімдерін қолдана алатын адамдар да кездесетін мәселелерді жоғары деңгейде шеше алады деп күтілуде. Мәселелерді шеше білу – қазіргі адамдардан күтілетін сипаттамалардың бірі, өйткені проблемаларды шеше білу кәсіби бизнестегі және күнделікті өмірдегі маңызды когнитивті әрекет болып саналады. Ван Лаар, Ван Деурсен, Ван Дайк және Де Хаан жеті негізгі дағдылардың бірі проблемаларды шешу екенін айтады.

Мәселелерді шешу дағдыларын тиімді пайдалана алатын адамдар күнделікті өмірдегі қиындықтарды жеңе алады және әртүрлі мәселелерді шеше алады. Бұл тұрғыда функционалды сауаттылық жеке тұлғаның дамуына ықпал етудің тиімді әдісі болып табылады, өйткені функционалды сауатты адамдар күрделі мәселелерді түсінудің және оларды жеңе білудің маңызды сипаттамаларына ие. Мәселені шешу барысында алдыңғы тәжірибелер негізінде үйренген ережелерді жай ғана қолдану шеңберінен шығып, жаңа шешімдер табу керек. Бұл кезеңде функционалдық сауаттылық жеке тұлғаның мәселенің ықтимал шешімдері туралы білімін жеткізуге және оның тәжірибесін осы мағынада пайдалануға ықпал етеді. Мириктің пікірінше, күнделікті өмірде мәселелерді шешудің тиімді әдістерін үйрену әрдайым мүмкін емес.

Функционалдық сауаттылық дегеніміз – адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарай ілесіп отыруы, адамның мамандығын әрдайым жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады, яғни оқушылардың мектепте алған білімдерін өмірде тиімді қолдануына үйрету. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту тетіктері.

PISA зерттеулері бойынша көш басында тұрған елдердің (Австралия, Финляндия, Жапония, Жаңа Зеландия, Италия, Оңтүстік Корея және т.б.) нәтижесі көрсеткендей, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға мынадай фактор әсер етеді:

- білім беру мазмұны (ұлттық стандарттар, оқу бағдарламалары);
- оқыту нысандары мен әдістері;
- білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі; мектептен тыс, қосымша білім беру бағдарламалары;
- мектепті басқару моделі;
- барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы;
- ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Қазақстандағы білім сапасын жетілдірудегі, оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі атқарылатын іс-шаралардың жүйелілігі мен тұтастығын қамтамасыз ету болып табылады.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Ұлы ағартушы А.Байтұрсынов «Баланы жақсы оқыта білейін деген адам бірінші балаларға үйрететін нәрселерін өзі жақсы білуі керек» деген тұжырымында шығармашыл мұғалім шығармашыл шәкірт дайындайтынын нақтылайды. Сондықтан өз мамандығын толық меңгерген жоғары деңгейлі ұстаз алдынан шыққан білім алушы – бәсекеге қабілетті, білікті маман болып шығуы сөзсіз.

Әдебиеттер тізімі

1. «2022-2023 оқу жылында Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында оқу- тәрбие процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы». Әдістемелік нұсқау хат. – Нұр-Сұлтан: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2022. – 331 б
2. Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша оқу тапсырмаларының жинағы. Нұр-сұлтан: Ы. Алтынсарин атындағы ұлттық білім академиясы. Алтынсарин, 2022. – 240 б.

3. Функционалдық сауаттылық – білім беру сапасын жақсартудың аса маңызды шарты: Білім беру қызметкерлерінің обл. ғыл.-практ. конф. материалдары: 33 -б.- Қарағанды: ҚарУ баспасы, 2021-563 бет.

УДК 377

А. Х. Хуанар

директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

«Құрылыс колледжі» КМҚК Абай облысы ББ

КӨПТІЛДІЛІК ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ ТІЛДІК АХУАЛ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ МЕНҒЕРТУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ

Андатпа: Қазіргі ай сайын алға қадам басып, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерістерге толы бүгінгі заманда көптілділік қажеттілікке айналып отыр.

Ұстаздың мақсаты - кез келген ортаға бейімделе алатын, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзыреттілікті игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру.

Біздің міндетіміз оны барлық салада белсенді пайдалана отырып дамыту. Біз ұрпақтарымызға бабаларымыздың сандаған буынынан өтіп, біздің де үйлесімді үлесімізбен толыға түсетін қазіргі тілді мұраға қалдыруға тиіспіз. Бұл өзін қадірлейтін әрбір адам дербес шешуге тиіс міндет "деді. Сондықтан, әрбір ұстаз жоғары жақтан бұйрық күтпей - ұлттың болашағы, қоғамның әлеуметтік байлығы - жас ұрпақты барынша ата-баба тарихын білуге, салт-дәстүрін сақтауға, әдебиетін тануға, өз ұлтының, яғни, қазаққа тән мінез- құлық қалыптастыруға, бір сөзбен айтқанда қазақша ойлауға бар ынтасымен бірінші ұстаз Ыбырай Алтынсарин айтқандай "қойға шапқан қасқырдай " кірісуі тиіс. Қазір жер шарын мекендеген халықтардың жетпіс пайызы, екі не одан да көп тілдерді әр түрлі деңгейде меңгерген.

Жұмыстың мақсаты- тіл – қай ұлтта, қай елде болса да құдіретті, қастерлі. Бүгінгі нарық заманы бізден бәсекеге қабілетті болуымызды, дамыған отыз елдің қатарынан көрінуіміз үшін білімді де озық ойлы азаматтарды тәрбиелеуімізді талап етеді. Дамыған елдердің санатына қосылуды көздеген халықтың басты мақсаты да сауатты ұрпақ тәрбиелеу болып табылады.

Міндеті- көпұлтты ел жағдайындағы тілдік саясат түрлі этностардың қалыпты жағдайда бірлесіп өмір сүруін қамтамасыз етеді, сондай-ақ қоғамда ұлтаралық төзімділікті қалыптастыруға және интеграциялық процестердің дамуына мүмкіндік беруді жақсарту.

"Жеті жұрттың тілін біл, жеті түрлі білім біл " деген мақал бүгінгі күннің талабына сай айтылғандай. ХХІ ғасыр-білім ғасыры. Елбасының Н.Ә.Назарбаевтың "Жаңа әлемдегі, жаңа Қазақстан" атты халыққа жолдауында, "Білім беру реформасы табысының басты өлшемі-тиісті білім мен білік алған еліміздің кез келген азаматы әлемнің кез келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады. Біз бүкіл елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз "- деген болатын.

Әуелі өз ана тілін жетік меңгеріп, тарихы мен әдебиетін танып, оқып, біліп, бойына сіңіру-алғы шарт.

"Бір тіл білсе-бір адам, екі тіл білсе-екі адам " дегендей, келесі кезекте өзге тілдерді де меңгерген, бәсекеге қабілетті жастарды тәрбиелеу бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Елбасымыз "тілдердің үштұғырлығын осы ретте, міндеттеп отыр.

Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев Қазақстан Халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында : "Қазақстандықтардың жаңа ұрпағы кем дегенде үш тілді білуі тиіс. Қазақ тілі - мемлекеттік тіл, орыс тілі - халықаралық тіл ретінде, ағылшын тілі -әлемдік экономиканың жетістікті интеграциясы ретінде жоғары білімді елдер қатарында қабылдануы тиіс "- деді.

Қазіргі ай сайын алға қадам басып, күн сайын жаңарып, тез қарқынмен дамып бара жатқан өзгерістерге толы бүгінгі заманда көптілділік қажеттілікке айналып отыр.

Ұстаздың мақсаты - кез келген ортаға бейімделе алатын, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзыреттілікті игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру.

Ол үшін ең алдымен шәкірттердің патриоттық сезімдерін нығайту керек. Қазіргі таңда адам қызметінің барлық саласында жаһандану үрдісі орын алғандықтан, тұлғаның өз ұлтына, еліне, жеріне деген махаббатын қалыптастыру ең маңызды өзекті мәселе.

Ана тілінің құдіретін сезініп қадіріне жетуі үшін, өз жұртының мәдениетін бойына сіңіру мақсатында студенттерді мәдени орындарға музейлерге, театрларға жиі апарып, кітапханалармен тығыз байланыста болып, келешектің егесі, бүгінгі шәкірттердің рухани ішкі жан дүниесінің сұлу болуына ұстаздың ықпалы зор болуы тиіс деп ойлаймын. Н.Ә.Назарбаев:" Қазақстан- 2050:Бір мақсат,бір мүдде ,бір

болашақ "атты халыққа жолдауында "Біз ел иесі ретінде биік бола білсек, өзгелерге сыйлы боламыз "дей келе "Қазақ тілі- біздің рухани негізіміз.

Біздің міндетіміз оны барлық салада белсенді пайдалана отырып дамыту. Біз ұрпақтарымызға бабаларымыздың сандаған буынынан өтіп, біздің де үйлесімді үлесімізбен толығы түсетін қазіргі тілді мұраға қалдыруға тиіспіз. Бұл өзін қадірлейтін әрбір адам дербес шешуге тиіс міндет "деді. Сондықтан, әрбір ұстаз жоғары жақтан бұйрық күтпей - ұлттың болашағы, қоғамның әлеуметтік байлығы - жас ұрпақты барынша ата-баба тарихын білуге, салт-дәстүрін сақтауға, әдебиетін тануға, өз ұлтының, яғни, қазаққа тән мінез- құлық қалыптастыруға, бір сөзбен айтқанда қазақша ойлауға бар ынтасымен бірінші ұстаз Ыбырай Алтынсарин айтқандай "қойға шапқан қасқырдай " кірісуі тиіс. Қазір жер шарын мекендеген халықтардың жетпіс пайызы, екі не одан да көп тілдерді әр түрлі деңгейде меңгерген.

Өйткені, қазір өмір сүріп отырған жаһандану дәуірі шекараларды білмейтін көп тілде сөйлейтін заман. Соңғы кездегі зерттеулер бірнеше тіл білетіндердің басқаларға қарағанда ұқыптырақ, ойын тез жинақтап айтуға қабілеттірек келетіндігін айтып жатыр. Оның басты себебі адам бір тілден екінші тілге ойлауға көшкенде, оның миы ақпараттарды шапшаң реттеп, ең маңыздысын тез іріктеп алуға машықтанады екен. (Кирилл Стасевич). Сондай-ақ ғалымдар көптілділіктің жас баланың ойлау қабілетінің дамуына кері әсерін тигізетінін анықтаған. Ойлау барысында екі тілдің бір-біріне кедергі келтіріп, тежелу тудыратындығы, сөйтіп баланың ойлау жүйесінің қалыптасуына айтарлықтай кері әсер ететінін алға тартуда. Ш.Шаяхметов атындағы "Тіл - Қазына " ұлттық ғылыми практикалық орталығының жетекші ғылыми қызметкері, филология ғылымдарының кандидаты Нұрсәуле Мақсатқызы Рсалиева: шет тілдерді білудің мынадай позитивті тұстарын атайды. :

-генологиялық тұрғыдан жақындығы жоқ, мүлдем басқа мәдениет өкілімен тікелей, аудармасыз, емін-еркін қарым-қатынас жасай аламыз. (бұрын мұндай мүмкіндік болмаған)

-ғылыми зерттеу жұмыстарын жүргізгенде, бұрын тек қана қазақ және орыс тіліндеріндегі әдебиет көздеріне жүгінетін болсақ, енді ғылымы ілгері дамыған шет елдердегі мол мағлұматтарға қол жеткізе аламыз;

- ғаламтордағы ағылшын тіліндегі мағлұматтарды игере аламыз;

- тілін меңгерген жастар және ғалымдар экономикасы дамыған мемлекеттерде, білім алуға және сол озық тәжірибені елге алып келуге мүмкіндік алды; -өз зерттеулерлеріміздің нәтижелерін де шетелдегі жоғары халықаралық деңгейдегі конференцияларға, конгрестерге, симпозиумдарға шығарып, көрсете алатын болдық;

Ғылым кандидаты Нұрсәуле Мақсатқызы " үш тұғырлы тіл" саясатының жағымды жақтары мен қатар негатив тұстарын да атап көрсетті: - қазақ тілін екі үлкен тіл (орыс және ағылшын тілдері) фонетикалық тұрғыдан да, грамматикалық тұрғыдан да, лексикалық тұрғыдан да бағындырып алып бара жатқандай үдеріске куә болып отырмыз; - үстем тілде сөйлейтін халықтардың тілі мен қоса менталитетін де қабылдау кісіні өз мәдениетінен біртіндеп қол үзуге, соның салдарынан өз рухани құндылықтарына немқұрайлы қарауына, кейде тіпті аяқ асты етуіне дейін алып барады, т.с.с("түркі тану мен қазақ филологиясының Алматы, ғылыми мұра және ғылым феномені. Халықаралық ғылыми - теориялық конференция материалдары " Алматы, 2014, 320, 325-326 беттер)

Сонымен, басқа тілді үйрену ана тіліне негізделмеген жағдайда пайдасынан гөрі зияны аса қауіпті екен. А.Байтұрсыновтың осыдан бір ғасыр бұрын шырылдап тұрып айтқан мына бір сөздері әрдайым есте болуы керек: "...әр халыққа керегі, өз діні, тілі, жазуы сақталу. Солай болған соң бастауыш мектеп әуелі миссионерлік пікірден, политикадан алыс боларға керек, яғни қазақтың діні, тілі, жазуы сұмдық пікір, суық қолдан тыныш боларға керек. Әуелгі үш жылда балалар. кілең қазақша оқуы керек. Біз елді түзеуді, бала оқыту ісінен бастауымыз керек. Неге десеңіз, болыстық та, билік те, халықтық та оқумен ғана түзеледі " (1914,64);

Бар бәле осы "үш тұғырлы " тіл саясатын жүзеге асыру жолдарында болып отыр. Тіпті "үш тұғырлы " тілге Елбасының берген "Қазақ тілі үш тілдің біреуі болып қалмайды. Үш тілдің - біріншісі. Негізгісі, бастысы, маңыздысы бола береді. Қазақ тілі Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі ",- деп, қадап айтқан түсініктемесі де ескерілмейтін болды.

Жаһандану саясатының басты міндеті-ана тілінен, сол себепті ұлттық тамырынан ажырап қалған мәңгірттерді, ұлтынан жеріген, өздерін ұлттан жоғары санайтын космополиттерді, ешқандай ұлтқа жатпайтын, жатса да оны білмейтін, бойында көптеген ұлттардың қаны, болмысы бар "жаңа адамды " тәрбиелеп шығару. Қазір Батыстың бүкіл ақпарат құралдары, білім, тәрбие беру жүйелері осы мақсатқа жұмылдырылған.

Сөзімді Бірінші Президентіміз, Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың мына сөздерімен аяқтағым келеді.

"Көп тілді білгеннің зияны жоқ. Досың да, әріптестер де, жолдасың да көп болады. Алайда, қандай жағдайда да туған тіліміз-қазақ тілі өз мәртебесін жоғары ұстауы тиіс. Туған тілдің туы қашанда биік болуы қажет. " (Н.Назарбаев. Ұлы дала ұлағаттары. " Егемен Қазақстан ";03.16.2016)

Әдебиеттер тізімі

1. Тіл және руханият: өзекті мәселелер. Халықаралық конференция материалдары.-Астана: Тілдерді дамытудың республикалық үйлестіру - әдістемелік орталығы, 2010.- 560 б.
2. Шүкірұлы С. Мемлекеттік тіл мұраттары: көмекші құрал.- Алматы: Ғылым, 2002.- 352 б.
3. Махат Д. Тіл мен діл тағдыры: тарихи деректер, уақыт бедері және ақиқат (мақалалар мен зерттеулер).- Астана: Ана тілі, 2007.- 192 б.
4. Туған тіл туралы толғаулар.- А.: Арыс, 2007.- 88 б.
5. Айтбайұлы Ө. Ана тілім, ана сүтім, арым менің... (мақалалар жинағы).- Алматы: Арыс, 2007. УДК 37.03

Б. Қ. Тоқпанбаева

педагог-психологы, Қостанай облысы білім бөлімінің
«Рудный қаласы жалпы білім беру №11 мектебі» КММ,
Қостанай облысы,
Рудный қ.

Г. Т. Шакалак

педагог-психологы, психологиялық-педагогикалық білім беру магистрі,
Қостанай облысы білім бөлімінің «Рудный қаласы әкімдігінің Перцев негізгі орта мектебі» КММ,
Қостанай облысы,
Рудный қ.

**ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ДАМУ БОЙЫНША
БІЛІМ БЕРУ ҮРДСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ ТИІМДІ ТӘСІЛДЕРІ**

Андатпа: Бұл мақалада қарастырылады Бүкіл әлемде қазіргі заманғы жалпы білім беру оқушының жеке басын дамытуға, оның әлеуметтенуіне, кәсіби және тұлғалық өзін-өзі анықтауына, оқуын жалғастыруға дайын болуына қажетті білім беру нәтижелеріне қол жеткізуге бағытталған.

Аннотация: В статье рассматривается современное общее образование во всем мире ориентированное на развитие личности учащегося, достижение им образовательных результатов, необходимых для его социализации, профессионального и личностного самоопределения, готовности к продолжению образования.

Түйінді сөздер: функционалдық сауаттылық, бастауыш мектеп, әдістемелік ұсынымдар.

Бүгінгі таңда зерттеу бойынша қазіргі әлем мектеп оқушыларын оқытудағы педагогикалық тәсілдерді қайта қарастыруды қажет ететіндігін анықтайды. Мұғалімдер оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту қажеттілігі туралы ойларын жиі айтады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығы ұғымы 1970 жылдары пайда болды және нақты өмірлік міндеттерді шешу үшін оқу және жазу дағдыларының жиынтығын білдірді. Ол дегеніміз, 40 жыл ішінде оқушыларды оқыту мен дамытудағы функционалдық сауаттылық негізгіге қарағанда үлкен маңызға ие болды. Бүгінгі таңда функционалды сауатты оқушы-білім сапасының көрсеткіші болып табылады. Оның құндылығы неде және мұғалімдерге қандай құралдарды қолдану керектігін анықтайық.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жолдары

1. Мектептегі функционалдық сауаттылық

Мектепте бастауыш және жоғары деңгейдегі функционалдық сауаттылықты дамыту бойынша әр түрлі тапсырмалар барған сайын артып келеді. Олар жыл бойына оқу процесінде біркелкі бөлінуі керек.

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығының негізгі ерекшеліктері:

- балалар өздерін елестете алатын нақты жағдайларға байланысты;
- білім алушылардың жасына сәйкестігі;
- білім мен факторлардың жүйелілігі мен байланысы.

2. Функционалдық сауаттылығы дамыған оқушының айрықша белгілері:

- әр түрлі тұрмыстық мәселелерді сәтті түрде шешеді;
- әртүрлі әлеуметтік жағдайларда қарым-қатынас жасай алады және дұрыс жол таба алады;
- байланыс құру үшін негізгі оқу және жазу дағдыларын қолданады;
- бір факт немесе құбылыс зерттеліп, содан кейін әр түрлі жағынан бағаланған кезде пәнаралық байланыстар жасайды. Жағдайды бағалау және алған білімдерін іс жүзінде пайдалану қабілеті бір сабақта қалыптаспайды, функционалдық сауаттылықты арттыру процесі бірнеше жыл бойы оқу бағдарламасына қисынды түрде енгізілген.

3. Бастауыш мектепте функционалдық сауаттылықты қалыптастыру Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін міндеттердің практикалық тәжірибесіне сәйкес келуі маңызды. Балаларға жақын тақырып қызығушылық тудырады және жаңа білім іздеуге

шабыттандырады. Тапсырмалар жасау үшін қазушылар мен токарлардың орнына сүйікті мультфильмдер мен компьютерлік ойындардың кейіпкерлерін таңдаған дұрыс.

Мысал. 3D принтерде Алтын кілт үлгісін жасау үшін пластик мөлшерін есептеуге көмектесетін тапсырма. Егер осы тапсырманың алдында қызықты мастер-класс өткізілсе, балалар шешімнен шыға алмайды және міндетті түрде өз нұсқаларын ұсынады. Бастауыш мектепте функционалдық сауаттылықты қалыптастыруда қосымша білім беру үлкен рөл атқарады. Үйірмелердегі сабақтар шығармашылық қабілеттерін, шығармашылық ойлауын, компьютерлік және оқу сауаттылығын дамытады. Мұғалімдердің жұмысын дұрыс синхрондау және мета-пәндік байланыстар қажетті құзыреттерді тез дамытуға көмектеседі.

Негізгі мектепте функционалдық сауаттылықты қалыптастыру Орта және жоғары сыныптар білім көлемін және ақпаратты талдаудың күрделілігін біртіндеп арттыруды ұсынады. Балалармен жаһандық проблемалар, Дүниежүзілік соғыстардың себептері және әлеуметтік теңсіздік туралы айтуға болады. Нәтижелер сонымен қатар қатаң критерийлер бойынша бағаланады. Тапсырмалар әр түрлі ғылымдар мен пәнаралық сабақтардың қиылысында беріледі, онда олар Тарих пен әдебиетті, географияны және экономиканы бір уақытта зерттейді және олардың өзара байланысы негізінде қорытынды жасайды. Жақсы нәтижелерді дербес және Топтық зерттеу жұмыстары, жаратылыстану-ғылыми және әлеуметтанулық бағыттар бойынша жобалау қызметі көрсетеді.

Сыни ойлауды дамыту үшін негізгі мектеп ақпаратты талдайды және жалған және вирустық мазмұнды анықтауға үйренеді. Қаржылық сауаттылық бойынша тапсырмалар күрделене түседі. Балаларға өздерінің қаржылық пирамидасын құруды және оның қызмет ету мерзімін есептеуді ұсынуға болады. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру-әрбір Заманауи педагогтың міндеті. Бұл мұғалімнің өзінен шығармашылық пен шығармашылық ойлауды, оқытудың инновациялық формалары мен әдістерін қолдануды талап ететін оңай процесс емес. Функционалдық сауаттылық компоненттерін сәтті игеру үнемі өзгеріп отыратын әлемде бейімделуге және өз орнын табуға қабілетті бастамашыл, тәуелсіз, әлеуметтік жауапты тұлғаны тәрбиелеуге көмектеседі.

Қазіргі жылдам өзгеріп жатқан әлемде білім беру жүйесін функционалдық сауаттылықты дамытуға қайта бағдарлау өздігінен мақсат емес, адамға бейімделу және өзін-өзі жүзеге асыру мүмкіндігін қамтамасыз ететін құрал болып табылады. Дәстүрлі отандық білім берудің жағымды жақтарын және білім берудің құзыреттілік моделінің жетістіктерін түсіну принципті сабақтастық пен олардың өзара толықтырылуын түсінуге әкеледі. Функционалдық сауаттылықты дамыту қалыптасқан академиялық сауаттылық негізінде мүмкін болады. Функционалдық сауаттылықтың негізі болып табылатын, пәндік білімді игеруге тоқылған құзыреттіліктерді дамыту — бұл жеке міндет емес, бұл тәсілдегі оқу процесінің ерекшелігі. Бұл жағдайда акценттер оқу материалын оқушылардың іс-әрекеті тұрғысынан тұжырымдалған білім беру нәтижелеріне қатаң егжей-тегжейлі бекітуден ауысады: "оқушы не істей алады", "ол белгілі бір құзыреттерді қаншалықты біледі". Бұл ретте сауаттылықтың әртүрлі түрлерін дамытуға ықпал ететін білім берудің құзыреттілік моделін іске асыру міндеттік тәсілге көбірек сәйкес келеді.

Осылайша, оқу нәтижелерін бағалауға құзыреттілік көзқараспен "функционалдық сауаттылық" ұғымына келесі мағына енгізіледі:

- оқу сауаттылығы-жазбаша мәтіндерді түсіну және түсіну, олардың мазмұнын өз мақсаттарына жету, білім мен мүмкіндіктерді дамыту, қоғам өміріне белсенді қатысу үшін пайдалану қабілеті;
- математикалық сауаттылық-адамның өзі өмір сүретін әлемдегі математиканың рөлін анықтау және түсіну, жақсы негізделген математикалық пайымдаулар айту және математиканы қазіргі және болашақтағы шығармашылық, қызығушылық танытатын және ойлайтын азаматқа тән қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін пайдалану қабілеті;
- жаратылыстану сауаттылығы-жаратылыстану білімін ғылыми әдістер арқылы зерттелуі және шешілуі мүмкін мәселелерді нақты өмірлік жағдайларда таңдау үшін, қоршаған әлемді және оған адамның іс-әрекеті енгізетін өзгерістерді түсіну үшін қажетті бақылаулар мен эксперименттерге негізделген қорытындылар алу үшін, сондай-ақ тиісті шешімдер қабылдау үшін пайдалану мүмкіндігі.

Негізгі мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыру қамтамасыз етіледі және қол жеткізіледі, егер:

- оқушылардың функционалдық сауаттылығын ақпаратпен жұмыс істеу тәсілдерін меңгеру дәрежесін сипаттайтын және нақты өмірлік мәселелерді шешуге, сыртқы әлемге бейімделуге мүмкіндік беретін оқушылардың білімінің базалық деңгейі ретінде қарастыру;

-оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің құрамына үш компонент енгізілсін: оқушының функционалдық сауаттылығына негізделген когнитивті, операциялық-технологиялық және жеке компоненттер;

- мектепшілік әдістемелік жұмыс жағдайында біліктілікті арттыру процесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің мазмұнын іске асыру;

- оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамытудың интерактивті технологиясын әзірлеу, негіздеу және сынақтан өткізу;

-оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін дамытуды қамтамасыз ететін ұйымдастырушылық-педагогикалық жағдайлардың жиынтығын анықтау.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар Жаратылыстану циклі пәндері бойынша негізгі орта білім беру деңгейінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру негіздерін іске асыру мынадай міндеттерді шешуге қысқартылады:

- осы деңгейдегі оқыту теориясы мен практикасындағы жаратылыстану циклі пәндері бойынша оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру және бағалау проблемасының жай-күйін зерделеу;

- оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мен бағалаудың әдіснамалық-теориялық негіздерін анықтау;

- оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту сабақтастығының әдістері мен принциптерін анықтау;

- жаратылыстану циклі пәндерінің мазмұнын жобалау;

- негізгі орта білім беру деңгейінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар әзірлеу.

Қорытынды. Негізгі мектепте қазіргі кезеңде оқушы оқу процесінің орталығына қойылды. Оқушының дамуына, оның мотивациялық саласын және тәуелсіз ойлау стилін қалыптастыруға баса назар аударылады. Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру күрделі, көпжақты, ұзақ процесс болып табылады. Қажетті нәтижелерге әр түрлі заманауи білім беру педтехнологияларын сауатты үйлестіре отырып қол жеткізуге болады. Нәтижесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту үшін мынадай жағдайлар жасалатын болады:

- 1) функционалдық сауаттылықты қалыптастыру мен дамытудың ғылыми-әдіснамалық негіздері, құзыретті білім беру парадигмасындағы мектепті басқару жүйесі айқындалған;

- 2) функционалдық сауаттылықты қалыптастыруға және дамытуға бағытталған іс-шараларды ғылыми-зерттеу, сараптамалық-талдамалық сүйемелдеу қамтамасыз етілді;

- 3) оқушылардың өмірлік бағдарларының мәнін, балалардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы ата-аналардың рөлін диагностикалау қамтамасыз етіледі. Қазіргі мектепті жаңарту тұжырымдамасы жалпы білім берудің жаңа басымдықтарын анықтады, бұл оқу процесінің моделін қалыптастыру мұғалім мен оқушы арасындағы ынтымақтастық қатынастарын дамыту, оқу іс-әрекетінің әртүрлі түрлерін қолдануды қамтамасыз ететін әртүрлі оқыту әдістерінің үйлесімді үйлесімі негізінде жүзеге асырылуы керек деп болжайды. Бұл басымдықтар даму мен заманауи функционалдық сауаттылықтың негізін құрайды. Осыған сәйкес мектептің әр сатысында дамуды оқытудың оқу-тәрбие мақсаттары, мазмұнды құрылымдауды таңдау принциптері, сондай-ақ оқушыларды даярлау сапасын бағалау әдістері нақтыланды.

Әдебиеттер тізімі

1. Компетенции в образовании: опыт проектирования: сб. науч. тр. / Под ред. А.В. Хуторского. – М.: Научно-внедренческое предприятие «ИНЭК», 2007. – 327 с.

2. Перминова Л.М. Минимальное поле функциональной грамотности (из опыта С.-Петербургской школы)//Педагогика. 1999. - №2. - С.26-29.

3. Перминова Л.М. Функциональная грамотность/ неграмотность как социально-педагогическое явление. – М., 2003 16

4. Репкина Г.В., Заика Е.В. Оценка уровня сформированности учебной деятельности. – М., 1997.

5. Тянгян С.А. Грамотность в компьютерный век. – М.: Педагогика. – 1995. - №1

5. Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся: Учебнометодическое пособие / И. Ю. Алексашина, О. А. Абдулаева, Ю. П. Киселев; науч. ред. И. Ю. Алексашина. — СПб. : КАРО, 2019. — 160 с. — (Петербургский вектор введения ФГОС ООО).

6. Е. Камзеева (начальник отдела МЦКО): «Функциональная грамотность школьников – важный показатель качества образования» .

ӘОЖ 541.18

З.К.Шалгынбаева

оқытушы, «Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі

Алматы қаласы

СПАНДИЯР КӨБЕЕВТІҢ АҒАРТУШЫЛЫҚ ЖӘНЕ ҰСТАЗДЫҚ ҚЫЗМЕТІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

Аңдатпа: Мақалада Спандияр Көбеевтің ұстаздық жолы мен ағартушылық қызметі баяндалады. Ұстаздың қазақ қоғамының сауаттандыру ісіне қосқан үлесі мен шығармалары сипатталған. «Үлгілі бала», «Үлгілі тәржімә», «Орындалған арман» шығармаларының ағартушылық мазмұны сипатталды.

Түйінді сөздер: ағартушылық, мектеп, білім, педагог.

Аннотация: В статье рассказывается о педагогическом пути и просветительской деятельности Спандияра Кубеева. Описан вклад и труды учителя в просвещения казахского общества. Было описано просветительское содержание произведений «Образцовый ребенок», «Образцовый перевод», «Сбывшаяся мечта».

Ключевые слова: просвещение, школа, знание, педагог.

Abstract: The following article represents the facts about the pedagogical path and educational activities of Spandiyar Kubeev. The article describes the contributions of the teacher to the enlightenment of Kazakh society. Additionally, the article characterizes the educational content of the works «Exemplary Child», «Exemplary Translation», «Dream Come True».

Key words: education, school, knowledge, teacher.

«Оқытушы әлеуметтік, әділеттіліктің, адамгершіліктің жаршысы болуға тиіс», – дейді гуманист педагог, Ыбрай Алтынсариннің шәкірті Спандияр Көбеев. Ол 1878 жылы 1 қазанда қазіргі Қостанай облысы Мендіқара ауданында дүниеге келген. Спандияр өз туған кезін былай еске алады: «Менен бұрын бес баласы, бір қызы бар ата – ана мен дүниеге келгенде, сірә, қуана қоймаған болу керек. Ес біліп етек жапқан кезде анамыз «Сені әрі суық, әрі қатты мұқтаждық көрген кезімізде туып едің» деуші еді. Күзекте күзгі қара суықта азық жағы тапшы кедейдің қараша киіз үйінде босану анаға қандай қиын соқса, не жағатын отын, не әйеліне қалжаға асар ет тауып бере алмай қиналған әкеме де оңай тимеген сықылды».

Спандиярдың әкесі – Көбей мұсылманша хат таныған, шыншыл, қол өнерімен (етік тігу, балташылық, кәсіппен, т.б.) күн көрген адам. Ол сөзге сараң, ел әңгімесімен көп араласпайтын дарашылдау болған. Спандиярдың әкесі балаларын оқытпақшы болып көбірек әрекеттенген. Оның бұл мінезін ауыл байлары жақтырмай, «Әлін білмеген әлек» деп, «осы қу кедей Көбейдікі не жарбандап» деп, әңгіме етіскен екен. Анасы Айтбоз да өте қайратты, ақылды, шыншыл адам болған. «Анамызда өз ауылымызда өте қадірлі адам болды. Өзі өте қайратты және есті кісі еді. Анам, оқымаған қарапайым қазақ әйелі, бүкіл бір ауылға ортақ ана сияқты болатын.

«...Жеті ұл, бір қыз тәрбиелеп өсірген, олардың шексіз мұхат – бейнетін тартқан, үй шаруасындағы бір әйел болған анамыз не қабағын шытқан, не балаларын ұрып – соғып, жаман сөз айтқан адам емес еді. Балалары біздер де оның сөзін екі етпейтінбіз, тыңдайтынбыз. Әкемізбен екеуі тату тұратын, бірін – бірі сыйлайтын. Мен ес біле әке – шешемнің ренжіскенін, немесе бір – біріне қатты сөз айтқанын естіген емеспін. Анамыз шыншыл адам болды. Қиянат атаулыны, өсек – аяң айтушыны қатты шенеп, мінеп отырушы еді. Анамыздың осы мінезі балалары біздерге үлкен зор әсер етіп, өшпес із қалдырды» – дейді С. Көбеев. Осындай отбасында тәрбиелену келешек жазушы – педагогтің адамдық мінез – құлқының қалыптасуына, тіпті оның бүкіл өмір жолы мен қоғамдық қызметіне едәуір әсер етеді. Оның ағартушылық және ұстаздық қызметі – қазақ әдебиетіндегі демократиялық, ағартушылық және гуманистік бағытта дамыды (1, 56).

Қазақ халқының ағарту ісі жұмыстарына белсенді ат салысқан ғұлама педагог – ағартушының ұстаздық қызметі Петропавлдағы екі сыныптық орыс-қазақ мектебінде бастау алады. Оқытушылық қызметінде өз шәкірттеріне тиімді оқу үдерісі мен құнды ақпараттарды қалдыруды мақсат тұтты. Сондықтан да, орыс ақын-жазушыларының шығармаларын қазақшаға аударып, қазақ балаларына ұсынды. С. Көбеев кеңестік білім беру жүйесінде ұлт мектептерінің мүддесін басты орынға қойды. Ұлт мектептерінде ең алдымен ана тілінде сауат ашу мәселесі қолға алынуы қажетігіне назар аударды. «Үлгілі бала» хрестоматиясын құрастырғандағы негізгі ойлаған мақсат, көздеген нысаны – жас ұрпақты өнер-білімге, әділеттілікке, адамгершілікке тәрбиелеу болған.

С.Көбеев мұғалім беделін көтерудің төмендегідей үлгілерін ұсынады:

- Қоғамдық жұмыстарды белсенді атқару қажет.
- Педагогика ғылымын егжей - тегжейлі білуге міндетті.
- Мұғалім өз пәнін өте жақсы білуімен қатар, басқа пәндерден хабардар болғаны жөн.
- Ол сыныптың құрамын, әр баланың жеке бас ерекшелігін зерттеп үйренген дұрыс.
- Балалар ұжыммен қоян- қолтық араласып, оларға талаптар қойып, олардың орындалып отыруын бақылауға міндетті.
- Мұғалім жүріс- тұрыс, киген - киімі, сөйлеген сөзі арқылы үлгі болуы керек.
- Мұғалім баланы жақсы көру қажет (2, 38).

Мұғалім тұлғасына қойылатын талаптарды жинақтай келе, баланы оқытуда, тәлім – тәрбие беруде ұстаз қызметінің маңыздылығына назар аударады. Ұстаздың балаға үлгі болуы керектігін, оның оқыту әдістемесін, педагогика мен психология сынды пәндерден білімі терең болуын, балалар ұжымымен қарым – қатынасты орната білу керектігіне мән береді.

Спандиярдың алғаш білім нәрімен сусындаған жері Ыбырай Алтынсарин ашқан қазақ – орыс ауыл мектебі, кейін Қостанайдағы орыс- қазақ мектебінде, мұғалімдер даярлайтын оқу - курсында тәлім алады. 1901 жылы педагогикалық курсты бітірген Спандияр Көбеев бастауыш мектепке мұғалімдік құқық алады. Жасынан Ыбырай Алтынсарин жолын қуып, оқытушы болуды армандаған ол орыс мектептерінде алған білімін елге таратуды мақсат етеді.

«Алдымда туып – өскен ауылым. Мәдениеттен кенже қалған қараңғы ауыл. Менің ендігі өмірім сол ауылда өтпекші. Сол ауылда қолымнан келгенше мәдениет шамшырағын жақпақшымын. Бір кездегі өзім сияқты, кіршіксіз, таза, уыз тілекті жас жеткіншектерді оқытып, солардың көзін ашып, ғылым жолына, мәдениет соқпағына түсіремін деп асығып келемін» деген, Қостанайдан өз ауылына қайтып келе жатқан жас Спандиярды билеген осы ойлар надандық торына шырмалған өз халқына деген үлкен сүйіспеншіліктен туған еді.

Оның ең алғашқы туындылары Крыловтың шығармаларын аударудан, ауызша айтып жүрген мысалдарын жинақтаудан басталады. Ыбырай Алтынсариннің ізбасары Спандияр Көбеев балаларға орыс тілі мен әдебиеті бойынша сабақ береді. Ең алғашқы кітабы 1910 жылы Қазанда «Үлгілі тәржіме» деген атаумен баспа бетіне шығады (3, 94).

«Мен Пушкин, Лермонтов сияқты ақын- жазушылар шығармаларының мазмұнын айтып түсіндірдім, әсіресе Крыловтан мысалдарды көбірек оқып, аудардым», – деп естеліктерінде жазған еді. Сөйтіп, ол орыс әдебиеті мен мәдениетінің белгілі насихатшысы болған. Ол аударма арқылы қазақ оқушыларына игі ой салу мақсатын көздеді.

Спандияр Көбеевтің ұстаздық қызметіне деген сүйіспеншілігін оның атқарған қызметі мен шығармашылығы арқылы көз жеткізуге болады. Надандық пен еріншектіктен аулақ болу керектігі туралы насихаттау жұмыстарын жүргізді. Өз шәкірттерін құрал- жабдықтармен қамтамасыз ету жұмыстарын белсенді жүргізді. «Үлгілі тәржімә», «Үлгілі бала», «Орындалған арман» шығармалары ағартушылық, педагогтік қызмет тақырыбына арналған туындылар болып табылады. Бұл туындылардың арасында 1951 жылы жария болған «Орындалған арман» мемуарлық кітабының орны ерекше. Бұл туындының көтерген тақырыбы – педагог – жазушының әмірбаяны, қызметі, өскен ортасы. Өмір жолында кездестірген адамдар, олардың тағдырлары мен қилы заман кезеңдері мен тағдыры жайлы баяндалады.

Спандияр Көбеев бала оқыту ісімен айналысу кезінде өз ұстазы Ыбырайдың салған жолын үлгі ете отырып, жалғастыруға тырысқан. Балаларды қараңғылық пен надандықтан құтқарып, білім алудың маңыздылығы мен тәрбиелеу ісіне ерекше көңіл бөледі. Өз оқушыларына Ыбырай әдісін қолданып, ғылым негіздерін үйретеді. Өзінің ұстазына еліктеген Спандияр ұстазының ағартушылық педагогикалық идеясын жүзеге асыра бастайды. Спандияр бос уақытында ауыл адамдарын жинап, оларға табиғат, география, тарих сияқты ғылым негіздерінен түсінік беріп, қазақ ауыз әдебиеті үлгілерінен әңгіме айтып беретін болған. Орыс әдебиеті жазушыларының бірі – И.А.Крыловтың мысалдарын аудару жұмысымен айналысады. Сабақ беру кезеңінде мысалдарды негізге алып оқыту үдерісіне пайдаланды. «Үлгілі бала» атты еңбегінде бастауыш сынып оқушыларына арналған әңгімелер мен мысалдарды жинақтаған. Мысал өлеңдерінде бай әкімдердің іс – әрекеттерін әшкерелеуге, ұнамсыз кейіпкерлердің мінез – құлқын сынау арқылы оқушыларға бұдан аулақ болуға үлгі етеді. Кітаптағы мысалдарды орыс мысалшыларының еңбектерінен аударып, кейбіреуін өзі жазып шыққан. Мысал арқылы қазақ балаларына үлгі, тәлім – тәрбие, ғибрат беруді көздеген. Мысалдардың көтерген тақырыбы–әлеуметтік теңсіздік, қатыгездік пен үстем тап өкілдерінің іс – әрекеттерін сынау. Бұл еңбек балаларға қоғам тұрмысы, адам тіршілігі, адамдардың мінез – құлқы жөнінде қысқа да ықшам мазмұнда жазылған өлеңдер болып табылады.

Көрнекті қоғам қайраткер Спандияр Көбеевтің халық ағарту қызметіне арнаған өлшеусіз қызметі жоғары бағаланып, 1939 жылы ол оқу-ағарту саласындағы ұзақ жылғы еңбегі үшін Ленин орденімен марапатталды. 1944 жылы «Қазақ КСР-на еңбегі сіңген мұғалім» атағы берілді. 1946 жылы қазақ халқы Спандияр Көбеевті Қазақ ССР Жоғарғы Советінің депутаты етіп сайлады. 1947 жылы Қазақ ССР Оқу министрлігі Спандияр Көбеевті «Халық ағарту ісінің озық қызметкері» значогімен наградтады. 1949 жылы екінші рет «Ленин» орденімен марапатталады. «Бұл менің қолдан келген хал-қадерімше халыққа еткен қызметім үшін, өз халқына әлі де адал қызмет етсін деп халқымның маған, қарапайым оқытушыға көрсеткен зор сенімі еді», – дейді Спандияр Көбеев (4.).

Спандияр Көбеевтің кез келген туындысынан оның ағартушылықты, балаға дұрыс тәрбие беруді мақсат тұтқан ниетін айқын аңғаруға болады. Оның 55 жыл ұстаздық қызмет атқару жолындағы балаларға сүйіспеншілік танытуын, ешкімге қиянат жасамай әділетті болуын, еңбекқорлығымен ұстаздық қызметінің биік шыңдарына шығуын кейінгі ұрпақ үлгі тұтуымыз керек.

Әдебиеттер тізімі

1. Серік Қирабаев., Спандияр Көбеев. Өмірі мен жазушылық қызметі. / Қазақтың мемлекеттік көркем әдебиет баспасы. Алматы 1958
2. Ғабитов Т., Ильясов Ж., Жамалов Қ., Әбішев Қ. «Қазақ ағартушыларының философиясы» Жиырма томдық. 10 – том. Астана: Аударма, 2007. 472 б. ISBN 9956–18–217–5
3. Ибраева Л.Б. «Спандияр Көбеевтің әдеби мұраларының Ыбырай Алтынсаринмен үндестігі» // Педагогическая наука и практика. 2014. №3 (5)
4. <https://bilimdinews.kz/?p=180828>

УДК 37.013

А. А. Шаракулова

преподаватель специальных дисциплин, КГКП «Костанайский высший политехнический колледж», Управления образования акимата Костанайской области
Костанайская область,
г. Костанай

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ ҮШІН ҚАЗАҚ ХАЛЫҚ АҒАРТУШЫЛАРЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Аңдатпа: Мақалада педагогикалық тәжірибенің ұрпақ тәрбиесіндегі маңызы мен рөлі жайды айтылған. Ұрпақтан-ұрпаққа эстафетадай беріліп келе жатқан белгілі бір мәңгілік құндылықтар, идеяларды жүзеге асырудың нысандары мен әдістері қарастырылған. Мақалада қазақ халқының ХІХ ғасырдағы ағартушыларының педагогикалық мұрасы, жас ұрпақтың тәрбиесіне деген көзқарастары баяндалған. Тұлғаның рухани және адамгершілік өсу процесінде білімнің рөлі қарастырылады.

Кілтті сөздер: білім, патриотизм, адамгершілік, рухани, жетілдіру, мәдениет, прогрессивті, мұра, дәстүр

Аннотация: В статье рассказывается о значении и роли педагогического опыта в воспитании поколений. Рассмотрены определенные вечные ценности, формы и методы реализации идей, передаваемые из поколения в поколение как эстафета. В статье изложено педагогическое наследие просвещения казахского народа ХІХ века, его взгляды на воспитание подрастающего поколения. Рассматривается роль образования в процессе духовно-нравственного роста личности.

Ключевые слова: знание, патриотизм, нравственный, духовный, совершенствование, культура, прогрессивный, наследие, традиции

Бүгінгі таңда педагогикада инновация, әлемде қарқынды дамып келе жатқан, тарихи-педагогикалық тәжірибені түсінуге жаңа мүмкіндіктер ашатын ғылыми білімнің жаңа саласы туралы көп айтылып жүр. Бірақ жаңа «ештеңеден» пайда болмайды. Ұрпақтан-ұрпаққа эстафетадай беріліп келе жатқан белгілі бір мәңгілік құндылықтар, идеялар бар. Бұл идеяларды жүзеге асырудың нысандары мен әдістері өзгеруі мүмкін, бірақ өзгермейтін шындық қалады:

-Адамның қадір-қасиетін көтеретін педагогика үшін күрес;

-Педагогикалық және адам бақытына жету жолындағы күрес және педагогикадағы гуманистік ұстанымдарды дамыту;

-Адам және оның мүмкіндіктері үшін үздіксіз күрес;

-Әр баланың бойында бар мәнді бекіту және дамыту үшін күрес.

Біздің жас ұрпақ дүниедегідей ескі шындықты анық білуі керек – өмірде адамдарға және еліне пайдасын тигізетіндер ғана шынайы табысқа жетеді.

Біз өскелең ұрпақты білім берудің келесі негізгі бағыттары бойынша тәрбиелейміз:

• рухани-адамгершілік – жеке тұлғаның жоғары құндылықтарды, мұраттарды білуі, оларды басшылыққа ала білуі; мінез-құлықтың жоғары моральдық, кәсіби және этикалық стандарттарын қалыптастыру;

• Патриоттық – өз Отанына деген сүйіспеншілік пен адалдыққа, ұлы ұлтқа деген мақтанышқа, ұлттық киелі орындарды қастерлеуге тәрбиелеу;

• Азаматтық – құқықтық және саяси мәдениетке, жоғары адамгершілік пен жалпы мәдениетке, айқын азаматтық ұстанымға, Қазақстанның мәдени-тарихи мұрасына құрметпен қарауға тәрбиелеу.

Сондықтан бүгінгі таңда біз халқымыздың бұрыннан келе жатқан рухани мұрасына байланысты мәселелердің өзектілігінің, сондай - ақ егемендік жағдайында айрықша өткірлікке ие болған рухани қағидаттардың жаңаруының, өмірдің ең өзекті мәселелерін шешуде жаңа саяси, адамгершілік-этикалық нормалардың, қағидаттар мен тәсілдердің қалыптасуының куәсі болып отырмыз.

Қазақ ағартушылары А. Құнанбаев, Ш. Уәлиханов, ы. Алтынсариннің идеялары өз халқының рухани дамуы мен қалыптасуында ерекше орын алады. Соның жарқын мысалы ретінде отбасы мен

мектеп тәрбиесінің негізін қалаған Ы.Алтынсариннің, А. Құнанбаевтың педагогикалық ерлігін айтуға болады. Қамқорлық болмаса, ағаштар қисық болып өсетінін, жас ағаш сияқты балалар күнделікті күтімді қажет ететінін айтты. Үнемі қамқорлық пен дұрыс тәрбие ғана бала бойындағы ең жақсы адамгершілік қасиеттерді қалыптастырады.

Қазақтың аса көрнекті ақыны әрі демократ, XIX ғасырдың ағартушысы Абай Құнанбаев бізге, ұрпақтарға өзінің сан қырлы мұрасын қалдырды. Ол қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан рухани мәдениетінің ерекшелігін, ең алдымен оның фольклорын ұғына алды [1, 53].

Абай Құнанбаев тәрбиенің басты құралы — еңбек деп санады. Ол білімді игерудің маңыздылығын, адамның рухани жетілуі көбінесе ағартушылыққа байланысты екенін атап өтті. "Ұлынды бөлек отбасы қылып шығаруға асықпа, оны орыс мектебінде оқыт. Егер оқу қажет болса, барлық мүлкінді құрбан ет. Ұлың адам болып шығуы үшін ештеңден аянба. Егер ұлым надандықта қалса, ол өзі бақытты болмайды және одан халыққа жақсылық болмайды. Болмаса Жаратушының алдында мәңгілік қорқынышта және осындай ұл үшін адамдар алдында мәңгілік ұятқа қаласың" [2, 79].

Ұлы ақын Абай Құнанбаевтың пікірінше, қазақтардың өзіндік этникалық, тілдік ерекшелігі бар. "Қазақ әлем есігін әнмен ашады, ол өмірінің мәңгілік серігі. Қайғы мен қуаныш, өмірде болып жатқанның бәрі әнге құйылады. Әнде халықтың дауысы, уақыт қоңырауы естіледі". Қазақтардың тек материалдық қана емес, сонымен қоса ең алдымен рухани байлығы болды және бар: жоғары көркем ауызша және жазбаша әдебиеті, бай фольклоры, эпосы, жарқын музыкалық, поэтикалық және философиялық мұрасы [4, 5].

Абай Құнанбаевтың еңбегі-ол адамды жаңарту жолдарын іздеп, оның руханилығын көтеруге, адамгершілік қасиеттерін жетілдіруге тырысты. Оның жалпыадамзаттық әділеттілік идеалдарын бекітуге шақыруы "Адал бол!" ("Стань человеком!") біздің заманымызда да өзектілігін сақтап қалды [5, 39].

Абай адамдардың жағымды адамгершілік қасиеттерін алуға ерекше мән берді және әрбір жеке тұлғаның "кемел адам" деңгейіне жетудегі жеке қызығушылығының ерекше рөлін атап өтті. Оған жол – білім арқылы, адамгершілік және рухани жетілу арқылы жатыр деп көрсетті. Өмір мен шындық үшін күрес білімге әкелетін өмір жолының негізі болуы керек. Тек ағартылған адам өзінің күнделікті нанын адал еңбекпен алуға тырысады, әділеттілікке ұмтылады және басқаларға жамандық жасамайды, жамандықтарға қарсы моральдық қасиеттерді дамытады.

Абай Құнанбаев, әл-Фараби атамыз айтқандай сияқты, жаман әдеттерден арылуға және бақыт табуға тек білім көмектеседі деп айтқан. Абай Құнанбаев «Адам табиғаты бойынша таза және мінсіз» деп тұжырымдайды, содан кейін ол әлеуметтену процесінде кез — келген қасиеттерді-жақсы және жаманды тәрбиелейді, бұл оның қалауы мен табандылығына байланысты болуы мүмкін. Адам өзі үшін қажет деп санайтын қасиеттерге ие болады. Ол өзінің табиғатының бастапқы тазалығы мен адалдығын сақтауға тырысуы керек. Философ адамның рухани өсуіне, оның адамгершілік жетілуіне, тұлғаның қалыптасуына ықпал ететін қасиеттерге назар аударады. Ұлы ойшылдың бүкіл рухани әлемі, даналық кристалы сияқты, адамгершілік оптимизм нұрына толы.

Абай Құнанбаев басқа да көптеген тақырыптарды қозғады. Ол адам абыройы, жастар тәрбиесі, басқа ұлт өкілдеріне қарым-қатынас, мәдениет және ағартушылықтың қажеттілігі туралы ой толғады. Осы әр түрлі ой толғаулар бір-бірімен байланысып жатыр.

Абайдың орасан зор мұрасында ақынның философиялық — моралистік, психологиялық — педагогикалық тұжырымдары болып табылатын "қара сөздері" —оның көп жылғы толғаныстарының жемісі маңызды орын алады.

"Қара сөздердегі" басты ой-адамның рухани сұлулығын көрсету. Рух, адамның таусылмайтын мүмкіндіктері. "Рухани қасиеттер — адам өміріндегі басты нәрсе", — деп тұжырымдады Абай.

Оның "жиырма бірінші сөзіндегі" пайымдаулары патриотизм мен демократия идеяларына толы. Патриотизмді адамның адамгершілік қасиеті ретінде анықтауға болады. "Патриот — Отанға қызмет ететін адам, ал Отан-ең алдымен халық" (Халық сөзі).

Патриоттық тәрбие адамдарды халықтың материалдық және рухани мәдениетімен таныстыруға ықпал етеді; ұлттық психологияның ерекшеліктерін нығайтады, осылайша адамдарды өз халқына, Отанына құрметпен қарауға тәрбиелейді. Отанға деген сүйіспеншілік, бірлік-адамгершіліктің түп негізі.

Бүгінгі таңда өсіп келе жатқан ұрпақты патриоттық рухта тәрбиелеуге ерекше назар аудару керек. Қазақ халқының алдыңғы қатарлы өкілдері әрқашан патриотизммен және халыққа деген махаббатымен ерекшеленді.

Қазақ ойшылдары: Ш. Уәлиханов, Ы. Алтынсарин, А.Құнанбаев және сол кездегі басқа да көптеген өкілдердің патриоттық идеялары осының дәлелі болып табылады. [7, 360].

Озық педагогикалық ой тұтас бірқатар мәселелерді шешуге бағытталған. Қазақ ағартушылары қазақ балаларын ана тілінде оқытуды, мектеп, зайырлы, әйелдер және кәсіптік — техникалық білім

беру желісіне рұқсат беруін белсенді түрде қолдады. Олар сондай-ақ оқытудың прогрессивті әдістері, білікті кадрларды даярлау, оқулықтар мен оқу құралдарын шығару үшін күресті.

Ұлттық дамудың болашағы туралы алаңдаған олар халықты ағартуға, мәдениетке шақырды. Сол кездегі патшалық автократия оларды қызметінен кетіргенімен, бұл адамдар прогрессивті идеяларды жалғастыра берді.

Қазақстанда педагогиканы дамыту үшін Ы.Алтынсаринның қызметі мен шығармашылығы үлкен маңызға ие болды. Алтынсарин орыс графикасы негізіндегі әліпбиді (Қырғыз хрестоматиясы) қолдана отырып, қазақ балаларының дамуына оң әсерін тигізген ана тілінің алғашқы оқулығын құрастырды.

Өз шығармаларында ол әділетсіздікке, қысымшылық пен заңсыздыққа қарсы шықты. Ы.Алтынсарин өз халқын ағартушы ретінде көрдуді армандады. Өзінің көптеген шығармаларында ойшыл тоқтамай, білімді насихаттады. Ол қазақтарды әлемдік мәдениетке баулу, өз ой-өрісін кеңейту үшін орыс тілін меңгеруге шақырды.

Оның педагогикалық шығармаларында ұлт, Отанға деген сүйіспеншілік, гуманизм идеялары айқын көрінеді. Олар адамгершілікті тәрбиелеу идеясына терең енеді. Педагог-ағартушы еңбектің зор маңызын көрсетіп, тәрбиенің мақсаты — еңбекке деген құрметті бекітті. Өз әңгімелерінде ол қазақ халқының еңбек топтарының балаларын қабілетті, ақылды, тапқыр, білімқұмар деп атады.

Ы.Алтынсарин ағарту қоғамдық өмірдің барлық аспектілерінің ілгерілеуінің негізінде жатыр деп есептеді. Бұл білімді халықтарға өмір игіліктерін құруға, гүлденген қоғам құруға мүмкіндік беретін білім.

Ұлы қазақ ағартушыларының философиясы Қазақ руханиятының дәстүрін жалғастырып, оны одан әрі дамытудың маңызды кезеңі болып табылатынын атап өткен жөн. Тек өзін-өзі тану және өзін-өзі тәрбиелеу жолында адам ішкі жетілуге жетеді, шынайы адами қасиеттерге ие болады.

Бірақ бұл жол оңай емес және қиын. Адам өмір бойы іс-әрекетте моральдық қасиеттерді жаңғыртып, жағымсыз қасиеттерді жеңуі керек. Білім мен шындық үшін күрес білімге әкелетін өмір жолының негізі болуы керек:

Білімсіз өмір жоқ,
Ілімсіз білім жоқ (Халық сөзі).

Кез-келген халықтың мәдениеті өткенді, өзінің тарихи тамырларын білместен мүмкін емес. Осы тұрғыдан алғанда, қазақ ойшылдарының ойлары, идеялары, тұжырымдары, XIX ғасырдағы ағартушылардың педагогикалық мұрасы қазіргі кезде де өзекті, білім берудің алдында жалпыадамзаттық құндылықтарға бағдарланған жеке тұлғаны қалыптастыруды талап ететін міндеттер тұр. Қазақтардың әдеби-педагогикалық қазынасының ескерткіштері халық дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарында тәрбиелеудің тиімді құралдарын іздеудің алғышарты болып табылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан тарихы бойынша оқу құралы (ежелгі дәуірден біздің дәуірімізге дейін күн). – А., 1992, – 171 б.
2. Қазақстанның педагогикалық ойының антологиясы. – А., Рауан, 1995, - Б. 78-90.
3. Мамырбекова А. Абайдың философиялық көзқарастарының адамгершілік оптимизмі.// Ой. 2007. № 8. Б.55.
4. Қаракөзова Ж. К., Хасанов М. Ш. Қазақ мәдениетінің космосы. – А., 1993, - с. 5. Кабдуев А. жеке тұлғаны тәрбиелеу және құқық.// Ой.2005. № 6. Б.39.
6. Абай Құнанбаев, Сайланған.– М., 1945, - Б. 33.
7. Алтынсарин и.А. шығармалар жинағы. Үш томдық. – А., ғылым, Т. 1,1975– - Б. 54
8. Стрелкова И. Уәлиханов. ЖЗЛ (өмірбаяндар сериясы). – М., 1983.– 283 б.
9. Сегізбаев о. қазақ философиясының тарихы. – А., Ғылым, 2001, - С. 134-135.

ӘОЖ 37.034

Б. Е. Шаяхметова

«Қостанай жоғары педагогикалық колледжі» КМҚК
Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы
Қостанай қ.

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИН МЕН СПАНДИЯР КӨБЕЕВТИҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫНЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН ТИІМДІЛІГІ

Аңдатпа:Қазақ елінің Ыбырай Алтынсарин мен Спандияр Көбеевтің қазақ балалар әдебиетіне қосқан үлесінің қазіргі білім саласындағы орны, шығармашылықтары мен еңбектерінің әр балаға қолжетімдігін арттыру.

Аннотация: Вклад деятелей казахского народа Ыбырая Алтынсарина и Спандияра Кобеева в казахскую детскую литературу, доступность творчества и труда деятелей. Сходство Ибрая Алтынсарина и Спандияра Кобеева в просветительском пути, вклад в систему образования страны.

Annotation: Contribution of figures of the Kazakh people Ibray Altynsarin and Spandiyar Kobeyev to Kazakh children's literature, accessibility of creativity and work of figures. The similarity of Ibray Altynsarin and Spandiyar Kobeyev in the educational path, contribution to the country's education system.

Кілтті сөздер: тұлға, педагог, тәрбие, құндылық, ағартушы.

Жас бала жаңа өркен жайған жасыл ағаш тәрізді дейді халқымыз. Жерге отырғызған жас көшет те қашан тамыры тереңдеп, жапырағы жайқалып, саялы ағаш болып үлкейгенше мәпелеп күтіп, үзбей тәрбиелеуді керек етеді.

Тәрбие халқтың ғасырлар бойы жинақтап, іріктеп алған озық тәжірибесі мен ізгі қасиеттерін жас ұрпақтың бойына сіңіру, олардың айналамен қарым қатынасын, өмірге көзқарасын және соған сай мінез құлқын қалыптастыру құралы.

Қай заманда болмасн ұрпақ тәрбиесі адамзаттың парызы болды. Әрбір халық өзінің тарихы мен тәжірибесін жалғастыратын жас түлектерді ғасырлар бойы тәрбие әдістері мен тәсілдерін қолданып, өмір тәжірибесі сынынан өткен әдептілік, сыпайылық, адалдық, инабаттылық, іскерлік, мейірімділік, қайырымдылық, үлкенді сыйлау, оған құрмет көрсету сияқты қасиеттерді олардың бойына сіңдірді.

Жастарға тәлім тәрбие беруде тек ұлттық дәстүрмен шектелуге болмайды. Сондықтан тәрбие ісі тиімді және нәтижелі болу үшін халық педагогикасына кешенді қараған жөн.

Қазақ халқының ғасырлар бойы қалыптасқан әдет ғұрпы, салт дәстүрі мен тәлімдік мұралары арқылы жас ұрпаққа тәрбие беруде қазақтың ағартушы педагогтары Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев, А.Байтұрсынов, М.Жұмабаев, М.Дулатов, С.Торайғыров, С.Көбеев және т.б. шығармаларын қолданудың маңызы зор.

Ыбырай қазақ жастарын оқуға үндеумен қатар адамгершілікке, махаббат, достыққа, еңбекке, жігерлілікке, тапқырлыққа, халқын сүюшілікке, қысқасын айтқанда, адам деген ардақты есімді ақтай алатын кісі болып шығуға үндеді және жастарға бала кезінен бастап дұрыс тәрбие бергенде ғана бұл міндеттерді іске асыруға болатындығын ол жақсы ұғынды. Сондықтан Ыбырай өзінің оқытушылық, жазушылық, аудармашылық жұмыстарын осы мақсатқа бағындырды. Жазушы әңгімелері еңбек сүюшілік, оқу, өнерге ұмтылушылық, Отанын – елін сүюшілік, талаптылық, жігерлік, іздемаздық, кішіпейілділік, махаббат, қайырымдылық, адамгершілік, жинақтылық, тағы басқа осылар тәрізді жақсы мінез – құлыққа тәрбиелеуге керекті мәселелерді қамтиды. Бұларға жалқаулықты, қиянатшылдықты, надандықты, сотқарлықты қарсы қойып, жастардың мұндай әдеттерден аулақ болуына жол көрсетті. «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш» әңгімесінде, ең кішкентай жәндіктердің де өмір, тіршілік үшін тыным таппай еңбек етіп жүретінін көрсете келіп, оларды балаларға үлгі етеді. Қарлығаш, өрмекші ғұрлы жоқпысың, сен де еңбек ет, босқа жатпа», - дейді.

Жазушы әңгімелері еңбек сүюшілік, оқу, өнерге ұмтылушылық, Отанын – елін сүюшілік, талаптылық, жігерлік, іздемаздық, кішіпейілділік, махаббат, қайырымдылық, адамгершілік, жинақтылық, тағы басқа осылар тәрізді жақсы мінез – құлыққа тәрбиелеуге керекті мәселелерді қамтиды. Бұларға жалқаулықты, қиянатшылдықты, надандықты, сотқарлықты қарсы қойып, жастардың мұндай әдеттерден аулақ болуына жол көрсетті.

Алтынсариннің тәрбие жөніндегі негізгі тақырыбының бірі – талап. Талап етіп талпынбаса, адам баласы ешбір алға баспаған болар еді. «Талапты ерге нұр жауар», - деген халық мақалы да өмір тәжірибесінен туған пікір. Жастық шақ жігер, қайраттың толы кезі. Бойдағы жасырын талант, өнерлерін жарыққа шығарып қалатын кез де осы. Ол үшін талап керек. Әр нәрсені де жігермен істе, өзіңнің не нәрсеге қабілетің, ыңғайың бар, қолыңнан не келеді, соны жақсы біл, қай өнердің соңына түссең, әрі өзіне, әрі қоғамға пайда келтіре аласың, талаптан да тандап ал дейді. Кейде талаптың, жігердің жоқтығынан жап – жақсы өнердің жарыққа шықпай кетуі де мүмкін. Сондықтан өз талабыңмен өрге шық дегенді айтады.

Ыбырай жас ұрпақтарға дұрыс тәрбие беру, оларды жас кезінен дұрыс баулу мәселесіне ерекше көңіл бөлді. «Баланы дұрыс күт, түзу тәрбиеле, қисығын түзе, адасса айқын жолға сал», - деді. Бұл жөнінде де елге үлгі боларлық әңгімелер жазды.

Осы ұлы ұстаздың әсер еткені соншалық, Спандияр Көбеев педагогикалық қызметте Ыбырай Алтынсариннің идеяларын ұстанды. Көбеев мұғалім мен оқушымен тікелей байланыс орнату қажеттілігін қорғады. Осы байланыс арқылы ол қазіргі педагогика ғылымында мұғалім мен оқушының өзара әрекеттесуі деп аталатын нәрсені түсінді. Тығыз байланыс үшін ол қарапайым әдістемелік әдістерді қолдануға кеңес берді және жаңа материалды түсіндіруді ең қол жетімді тілде жүргізуге кеңес берді. Ол тек осындай өзара әрекеттесу арқылы мұғалім оқушының білімін, оның дамуын толық бағалай алады деп сенді.

Спандияр Көбеев педагогикалық үдеріс ел азаматын қалыптастыруға тиіс екеніне сенімді болды. Ол өз мектебінде қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға бағытталған тәрбие жұмысының

жүйесін құрды. Оның оқу орнына келгендер ерекше атмосфераны, азаматтық рухты атап өтті. Сөзбе – сөз әрбір оқушы қоғамға пайда әкелуге ынталы болды. Сонымен қатар, Көбеев мамандық алуға көп көңіл бөлді. Мектеп түлектері жүргізуші, тракторшы, аспаз, бухгалтер мамандықтарын иеленді. Қазіргі мектеп те түлектерге еңбек нарығында өздерін сенімді сезіну үшін кейбір мамандықтардың қарапайым негіздерін беруі керек. Көбеевтің тұлғасы соншалықты күшті болды, ол ХІХ ғасырда айтқан идеялары әлі де өзекті.

Алтынсарин мен С.Көбеевтің еңбек процесінің бала тәрбиесіндегі ерекше маңызын көре біледі. Сондықтан көптеген әңгімелерінің идеясы Абай айтқандай «Еңбек етсең ерінбей, тояды қарның тіленбей» деген қағиданың төңірегінде топтасқан. Өнерді үйрен, үйрен де жирен деп санаған халқымыз ұл қыздарының оң қолынан өнер тамған шебер болуына да мән берген.

Халқы үшін жар құлағы жастыққа тимей, оқу – ағарту жолында аянбай еңбек еткен педагогтарымыздың ғылыми және әдеби еңбектерінің бүгінгі жастарға берер ғибраты мол асыл мұра.

Ыбырай Алтынсарин мен Спандияр Көбеев – өз халқының талантты ұлы, ұлт мақтанышы. Олар қазақ халқының мәдениетін дамытуға үлкен үлес қосты, еңбектері мен барлық шығармашылығы тарихымыздың алтын қорына еніп, кейінгі ұрпаққа сарқылмас бай мұра қалдырды. Қазақ халқының жадында игі істерімен ұлы тұлға болып қалды. Мен олардың шығармалары, аудармалары әр оқырманға қолжетімді болғанын, сирек мұрағаттық материалдарының жарияланғанын қалаймын, ал жас ұрпақ талантты ақын мен аудармашылардың жұмысын ризашылықпен зерттей отырып, шығармаларынан үлгі алса екен деймін. Педагогтардың қазақ халқына білім беру тарихындағы маңызы өте зор.

Халқы үшін, халқының болашағы жастар үшін, олардың мәдениеті дамыған білімі жетілген ақыл- ой санасы озық елмен тең болу үшін аянбай қызмет еткен «даланың дауылпаз қоңырауы.» Алтынсариннің ғылыми және әдеби еңбектері бүгінгі жастарға, бүгінгі қоғамға берер ғибраты мол - асыл мұра.

Алтынсариннің ағартушылық қызметі мен педагогикалық қызметіндегі басты нәрсе - оның өз халқын шын сүюі. «Қазақ деген – жасанды мінезі жоқ, қарапайым халық, бірақ сол қарапайымдылығының өзінде оның, көп жақсылығы жатыр».

«Өз елімізге қолдан келгенше қызмет ету- біздің әрқайсымыздың борышымыз» дегендей, әр адам елі үшін, халқы үшін қызмет қылуға міндетті. Ыбырай - халықтың сүйген ұлы. « Барлық қазақ жастары менің соңымда, олар мені жақсы көреді мен қайтып жалғыз болайын...» деген болатын.

Барлық саналы ғұмырын ағарту ісіне арнаған ұстаздың ұрпаққа үлгі болар елжандылығы, шығармашылық мұралары ұрпақ үшін баға жетпес қазына болып қала бермек. Ыбырай салған сара жол, ол жаққан шамшырақ, ұлт болашағының сөнбес сәулесі.

Әдебиеттер тізімі

1. Ы. Алтынсарин. Таңдамалы педагогикалық мұралары. Алматы, Рауан, - 1991, -200 б.
2. Ы. Алтынсарин «Кел, балалар, оқылық!». Атамұра, - 2006, -168 б.
3. Ыбырай Алтынсарин тағлымы. Әдеби-сын мақалалар мен зерттеулер. Құрастырған М.Жармұхамедов. Алматы, - 1991, - 384 б.
4. Сүйіншәлиев Х. Қазақ әдебиетінің тарихы: Оқулық. Алматы: Санат, - 1997, - 859 б
5. Ы.Алтынсарин «үш томдық шығарма». Алматы: "Ғылым" баспасы, - 1978, -352 б.

УДК 377.5

С.А. Шинкевич

Педагог-исследователь,

КГКП «Рудненский Политехнический колледж»

Управления образования акимата Костанайской области Костанайская область,

г. Рудный

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВИРТУАЛЬНОГО ТРЕНАЖЕРА ПРИ ПРОВЕДЕНИИ КОНКУРСА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА.

Аңдатпа: Мақалада Electronics Workbench виртуалды зертханасының көмегімен техникалық мамандықтардың білім алушылары арасында кәсіби шеберлік конкурстарын ұйымдастыру және өткізу мәселелері қарастырылады. Бағдарламалық аппаратты қолдана отырып, практикалық кезеңнің мәселелері толық ашылды, бұл білім алушының кәсіби құзыреттілігін

Түйінді сөздер: кәсіби шеберлік байқауы, виртуалды зертхана, құзыреттілік.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы организации и проведения конкурсов профессионально мастерства среди обучающихся технических специальностей с помощью виртуальной лаборатории Electronics Workbench. Полно раскрыты вопросы практического этапа с применением программного аппарата, что позволяет сформировать профессиональные компетенции обучающегося.

Ключевые слова: конкурс профессионального мастерства, виртуальная лаборатория, компетенция.

Abstract: The article deals with the issues of organizing and conducting competitions of professional skills among students of technical specialties using the virtual laboratory Electronics Workbench. The issues of the practical stage with the use of software are fully disclosed, which allows the formation of professional competencies of the student.

Keywords: professional skills competition, virtual laboratory, competence.

В ряду цифровых образовательных ресурсов, применяемых сегодня в обучении специалистов технического направления, главное место занимают виртуальные лаборатории и тренажеры. С помощью этих технологий, обучающиеся могут выполнять лабораторные, практические работы и эксперименты в рамках изучения профессиональных модулей, в виртуальной среде.

Применение на внеклассных мероприятиях виртуальных электротехнических тренажеров повышает эффективность процесса усвоения знаний, формирует информационно-техническую грамотность учащихся, развивает умения преобразовывать информацию с целью получения нового учебного продукта. Это даёт возможность освоения навыков и профессиональных компетенций, необходимых для участия в чемпионатах по стандартам WorldSkills на региональном, Республиканском, международном уровнях.

Концепция модернизации образования определила цель профессионального технического образования. Она заключается в подготовке квалифицированного, компетентного, ответственного специалиста, способного к эффективной работе, готового к профессиональному самосовершенствованию и конкуренции на трудовых просторах. Современные требования, предъявляемые к молодому специалисту, обусловлены социально-экономическими изменениями, происходящими в обществе. Поэтому основное направление работы преподаватели колледжа является создание условий для формирования у обучающихся личностных качеств, обеспечивающих конкурентоспособность, а также развитие творческой личности, умеющей адаптироваться в современных условиях.

Любая профессия предоставляет обучающимся возможность реализовать себя в труде, познании, деятельности, в общественной жизни, связанных с выполнением должностных обязанностей. Не менее важно, что при этом происходит проверяемая практикой самооценка психологической и содержательно-технологической подготовленности к данной работе, сложившаяся в процессе профессионального образования и предшествующего опыта. Такая оценка призвана стимулировать профессиональное становление и развитие будущего специалиста, его карьерные и статусные намерения, овладение смежными областями знаний [1].

Опыт, накопленный мною при планировании учебных программ профессиональных модулей, показывает, что профессиональное совершенствование студента успешно протекает лишь при наличии внутреннего побуждения, искреннего стремления добиться более высоких результатов. Самостоятельные усилия по совершенствованию самооценочной деятельности, творческого подхода в решении проблемных ситуаций – это те факторы, которые влияют на профессиональный рост и мастерство обучающихся.

Конкурсы профессионального мастерства студентов по специальности «Техническое обслуживание и ремонт горного электромеханического оборудования» являются эффективным средством для формирования общих и профессиональных компетенций. Основные задачи конкурса - повышение профессионального мастерства обучающихся, выявление и поощрение лучших из них; повышение значимости и престижа профессии. Проведение конкурсов повышает у студентов интерес к выбранной профессии, развивает творческие способности.

Профессиональные конкурсы – это еще и своего рода формы включения каждого студента в процесс практической работы, развития способности не только использовать готовые знания, но и получить их в процессе приобретения нового опыта. Благодаря конкурсам профессионального мастерства повышается эффективность освоения профессионально-предметных знаний, формируется творческое и профессиональное мышление обучающихся, отрабатываются вопросы психологии общения, профессиональной этики, формируется культура речи и проводится анализ конкретных ситуаций, связанных с будущей профессией [2].

Конкурсы профессионального мастерства становятся предметом научных исследований и характеризуются с различных позиций, чрезвычайно важных для развития образования. Конкурсы являются эффективным средством творческой самореализации обучающихся в профессиональной деятельности и позволяют каждому из них наметить свою траекторию профессионального саморазвития в соответствии с профессиональными и личностными запросами. Само включение в конкурс способствует ещё большему развитию активности студентов в профессии. Цели, потребности, мотивы, интересы являются частью творческой самореализации обучающегося.

В Рудненском политехническом колледже ежегодно проводятся конкурсы профессионального мастерства по квалификации электромеханик. При организации и проведении конкурсов обязательным является разработка положения, критерий оценки заданий.

Конкурс состоит из трех заданий: теоретическое, практическое и профессиональное. Первое задание составляется на проверку знаний по профильным модулям. Второе задание – исследование цепи постоянного тока. Третье задание заключалось в сборке схемы пуска двигателя, умение работать со слесарным инструментом.

Рисунок 1- Разработка Положения конкурса профессионального мастерства «Через тернии к звездам!»

Отличительной особенностью конкурса профмастерства «Через тернии к звездам!» является внедрение нового этапа - практического с использованием моделирующей программы- виртуального тренажера Electronics Workbench.

Рисунок 2- Практический этап конкурса

Виртуальный тренажер– это совокупность «умных» средств, добавленных к обычному компьютеру таким образом, что пользователь получает возможность взаимодействовать с компьютером как со специально разработанным для него обычным электронным прибором. Под виртуальным прибором понимается виртуальный тренажер – компьютерная модель, имитирующая работу физического оборудования (приборов, устройств) при различных условиях и создающая иллюзию действий с физической аппаратурой. Основной особенностью является максимально полное воспроизведение внешнего вида физических устройств (передних панелей, шкал, стрелок и других элементов приборов) и элементов управления ими (кнопок, тумблеров, переключателей), а также реакция устройств на воздействия пользователя.

Современные программные средства и продукты позволяют за счет использования компьютерной техники разрабатывать имитационные модели практически любого технологического оборудования с требуемым набором параметров реальности. С помощью интерфейсных блоков и датчиков физических величин можно выполнять и реальный эксперимент, а также дистанционно управлять реальными объектами, осуществлять автоматизированный контроль, обрабатывать результаты исследований и т.д. [3].

Преимущество технологии виртуальных приборов состоит в возможности программным путем, опираясь на потенциал современной компьютерной техники и ее интегрируемости со средствами измерений, создавать различные измерительные приборы, измерительные системы и программно-аппаратные комплексы, легко их адаптировать к изменяющимся требованиям, минимизировать экономические и временные затраты на проектирование и разработку.

В практическом задании конкурсантам было предложено исследовать разветвленную электрическую цепь постоянного тока. Необходимо правильно подключить измерительные приборы, произвести измерения, расчеты, применяя основные электротехнические законы (Ома и Кирхгофа).

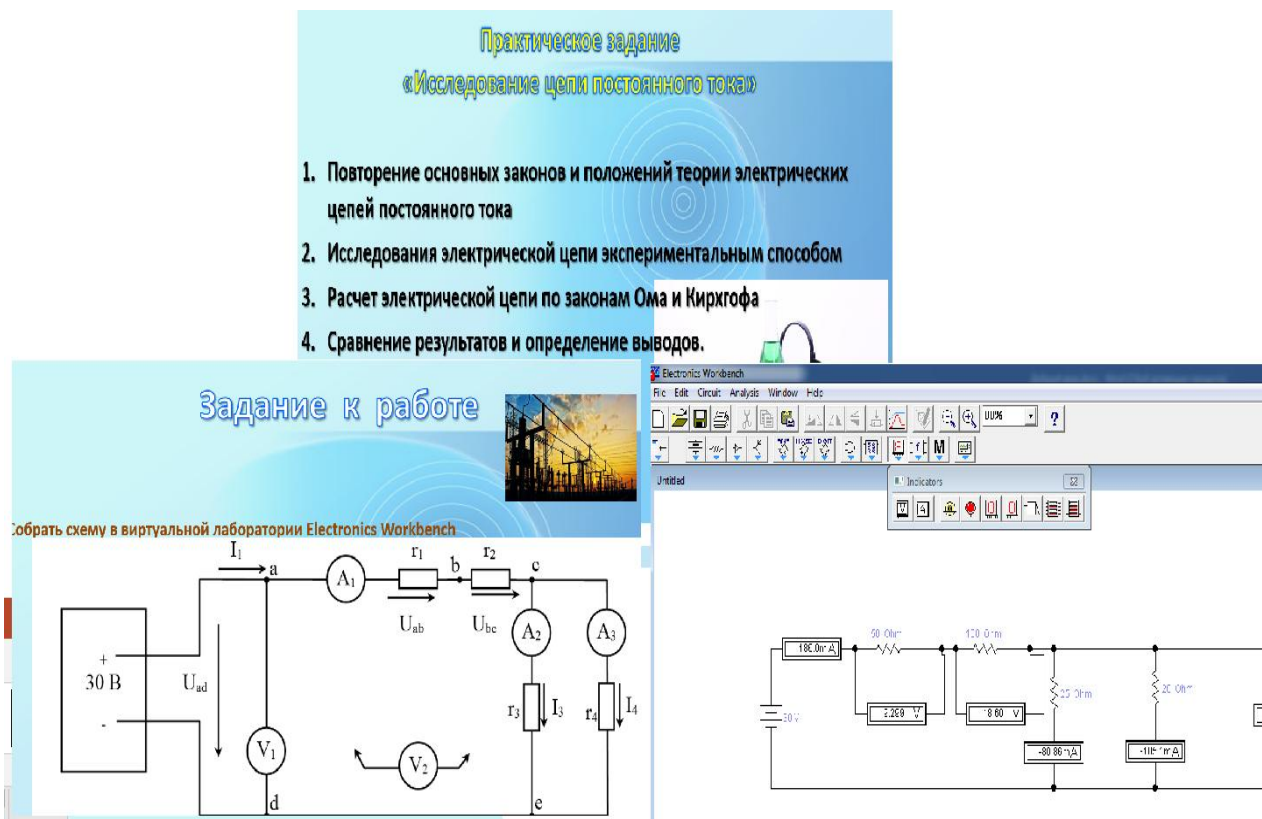

Рисунок 3- Выполнение практического этапа при помощи виртуального тренажера Electronics Workbench

С точки зрения профессиональной деятельности и подготовки специалистов, виртуальные тренажеры можно рассматривать как метод моделирования деятельности будущего специалиста, в которой формируется его научно-исследовательская компетентность.

Итоги конкурса подводятся как в личном, так и в командном первенстве.

Рисунок 4- Подведение итогов конкурса

Накопленная за последние годы практика организации и проведения конкурсов в процессе обучения обучающихся Руднского политехнического колледжа доказала эффективность в формировании общих и профессиональных компетенций обучающихся.

Список литературы

1. [Роль конкурсов профессионального мастерства в формировании общих и профессиональных компетенций обучающихся. \(infourok.ru\)](http://infourok.ru)
2. Иванов, Д. А., Митрофанов, К. Г., Соколова, О. В. Компетентный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий. Учебно-методическое пособие. – М.: АПКИПРО, 2003.
2. Шуберт Ю. Ф., Андреещева Н. Н. Формирование у студентов профессиональных компетенций // Среднее профессиональное образование. – М., 2009. – № 12.
3. Якупова А. Р., Чернявская В. И. Компетентная модель специалиста технического профиля // Научные исследования в образовании. Приложение к журналу «Профессиональное образование. Столица». – М., 2009. – № 6.

УДК 377

О. В. Шмелёва

методист, Коммунальное государственное казенное предприятие «Ясли-сад № 51» отдела образования города Костаная. Управления образования акимата Костанайской области

Р. З. Брагинец

воспитатель, Коммунальное государственное казенное предприятие «Ясли-сад № 51» отдела образования города Костаная. Управления образования акимата Костанайской области

ФОРМИРОВАНИЕ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ПУТЕМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ НАСЛЕДИЯ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ПИСАТЕЛЕЙ В УЧЕБНО – ВОСПИТАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ..

Аннотация: В статье освещаются взгляды казахских мыслителей прошлого на воспитание. Рассматривается роль образования в процессе духовного и нравственного роста личности.

Аңдатпа: Мақалада қазақ ойшылдарының тәрбиеге деген көзқарасы баяндалады. Тұлғаның рухани және адамгершілік өсу процесінде білімнің рөлі қарастырылады.

Abstract: The article highlights the views of Kazakh thinkers of the past on education. The role of education in the process of spiritual and moral growth of the individual is considered.

Ключевые слова: знания, наследие, нравственные, духовные, культура, совершенствование, традиции. Сегодня в педагогике много говорят об инноватике, новой области научного знания, интенсивно развивающейся в мире, открывающей новые возможности для осмысления историко-педагогического опыта. Но новое не прорастает из «ничего». Есть некие непреходящие ценности, идеи, передаваемые как эстафета из поколения в поколение. Могут поменяться формы и методы претворения этих идей в жизнь, но остается непреложной истиной:

-Борьба за педагогику, возвышающую человеческое достоинство;

-Борьба за обретение педагогического и человеческого счастья и развитие гуманистических начал в педагогике;

-Непрерывная борьба за человека и его возможности;

-Борьба за утверждение и развитие сущности, присутствующей в каждом ребенке.

Именно эти проблемы составляют суть педагогического наследия И.Алтынсарина, но это и те проблемы, которые решает современная педагогика.

Наше молодое поколение должно однозначно усвоить старую как мир истину – **настоящего успеха в жизни добивается только тот, кто приносит пользу людям и своей стране.**

Влияние Ибрая Алтынсарина на современный Казахстан происходит сегодня через культуру и художественное слово, через налаживание межкультурного диалога в разнообразных его форматах. В хрестоматии по детской художественной литературе казахских авторов напечатаны его труды как «Чувство жалости сильнее боли», «Паук, муравей и ласточка», «Клочок ваты» в каждом из произведений отражаются человеческие чувства которые способствуют развитию понятия для воспитания достойного поколения на благо страны. Особую актуальность теме настоящего исследования придаёт также и то обстоятельство, что современный Казахстан активно реализует государственную программу «Культурное наследие». В ней одно из достойных мест предоставлено и творчеству Ибрая Алтынсарина.

Хочу вспомнить нашего земляка **Спандияра Кобеева**, он родился в 1878 году в ауле № 3 Убаганской волости Кустанайского уезда в бедной семье. В детстве ему посчастливилось стать первым учеником двухклассной русско-казахской школы Убаганской волости при озере Алаколь (ныне Аксуат) Боровского уезда. Это одна из более 20 школ, открытых на территории современной Костанайской области самим Ибраем Алтынсариним. Впоследствии Ибрай Алтынсарин назовет Кобеева одним из лучших своих учеников. По его совету Спандияр поступил в педагогический класс при Кустанайском русско-казахском училище. После его окончания началась длившаяся много десятилетий просветительская деятельность Спандияра Кобеева.

Спандияр Кобеев был сторонником индивидуальной работы учителя с учеником. По этому поводу он замечает, что ученики усваивают знания по-разному, поэтому учитель обязан подобрать подход к каждому. В старой школе принцип индивидуального подхода очень активно внедрялся. В современном образовании индивидуальная работа с детьми продолжается не смотря на то, что немного видоизменена и подкорректирована. Сейчас, на мой взгляд, этот принцип носит оттенок социально-элитарного характера. Если раньше индивидуальная работа проводилась с целью помочь ребенку освоить программу, которая дается ему с трудом, то сейчас индивидуальная работа затрагивает и одаренных детей. Спандияр Кобеев начинал с переводов басен Ивана Крылова. Эти переводы вместе с переводами других поэтов и оригинальным стихотворением «Родина» составили первую книгу писателя, вышедшую в 1910 году в Казани. Через два года Кобеев издает хрестоматию для чтения в казахских школах «Примерный мальчик», подражая хрестоматии К. Ушинского «Родное слово». В книгу вошли переводы детских рассказов Л.Н. Толстого, К.Д. Ушинского, басен И.А. Крылова, образцы казахского фольклора, рассказы о природных явлениях и животном мире и ряд собственных произведений. Личность Кобеева оказалась настолько мощной, что идеи, которые он высказывал в XIX веке, до сих пор актуальны. Но нужно признать, что многие заветы Спандияра Кобеева не реализованы до сих пор. Модернизируя отечественное образование, мы не должны забывать об этом бесценном наследии.

Особого внимания заслуживает и один из самых известных и почитаемых казахстанцами поэтов Музафар Алимбаев. Поэт — один из авторов национального гимна.

Многие свои произведения он создал на основе сказок, которые слышал от матери. А ее колыбельные привили Музафару Алимбаеву любовь к стихотворному слогу, его красоте и напевности. Первое знакомство с казахской поэзией тоже произошло благодаря матери.

За свою долгую жизнь Музафар Алимбаев успел выпустить более 70 книг. Свой путь поэта он продолжил и в послевоенные годы, с 26 лет публикуя отдельные произведения в прессе. Первый собственный сборник поэт выпустил лишь в 39 лет. Книга под названием «Песни о Караганде» получила широкое признание.

На русском языке вышли также сборники Музафара Алимбаева «Что на что похоже? Стихи для детей», «Подснежник», «На лоне Алатау», «Лирика», «Дивная пора – детство», «Мой Казахстан» и другие. Поэзия Алимбаева легла в основу многих любимых народом песен.

Музафар Алимбаев красочно, увлекательно, поучительно, с нотками юмора представляет читателю многогранный Мир детства. Стихи для детей этого замечательного поэта интересно читать. Каждое стихотворение – маленький сюжет, который легко понять даже малышам. Стихи легко заучиваются наизусть.

Художественный доступный язык, конкретность и убедительность, жизненность, познавательность – вот качества, благодаря которым, поэзия Алимбаева привлекательна юному читателю, легко запоминается.

Дети – почемучки, поэтому ответы на многие интересующие их вопросы Музафар-Ата даёт в сюжетно-познавательных стихах.

Дети искренне радуются весёлым и понятным сказкам: «Почему коты моются после еды?», «Почему сосна высокая, джунгли низкорослый, а таволга красная?», «Почему павлин пёстрый, а ворона чёрная?». Он даёт ответы на самые удивительные вопросы, например, в стихотворении: «Какого цвета ветер» юный почемучка уже по названию поймёт, что есть ответ и на этот вопрос. В книге «Что на что похоже» юный читатель найдёт множество загадок на разные темы.

Поэт очень любит свой народ, свою родину. Своими стихами он зовет ребят к полезным делам, учит дорожить все тем прекрасным, что есть у нас на родной земле Казахстана. Он предлагает детям поразмышлять над тем, как сохранить этот мир, уберечь братьев наших меньших от гибели. Стихи Алимбаева лиричны и отличаются искренностью.

Следует отметить, что философия великих казахских просветителей продолжает традиции казахской духовности и является существенным этапом ее дальнейшего развития. Лишь на пути самосознания и самовоспитания человек достигает внутреннего совершенства, обретает подлинно человеческие качества.

Но путь этот нелегок и тернист. Человеку в течение всей жизни нужно воспроизводить в действиях и поступках нравственные качества и преодолевать негативные свойства.

Культура любого народа невозможна без осознания прошлого, собственных исторических корней. С этой точки зрения, мысли, идеи, высказывания казахских мыслителей, педагогическое наследие просветителей XIX века актуальны и в настоящее время, когда перед образованием стоят задачи, требующие формирования личности, ориентированной на общечеловеческие ценности. Памятники литературно-педагогической сокровищницы казахов являются предпосылкой поиска эффективных средств воспитания на народных традициях и обычаях.

Список литературы

1. Учебное пособие по истории Казахстана (с древнейших времен до наших дней). – А., 1992, – 171 с.
2. Жарикбаев К. Б., Калиев С. К. Антология педагогической мысли Казахстана. – А., Рауан, 1995, – с. 78–90.
3. Мамырбекова А. Нравственный оптимизм Философских воззрений Абая.//Мысль. 2007. № 8. с. 55.
4. Каракузова Ж. К., Хасанов М. Ш. Космос казахской культуры. – А., 1993, – с. 5.
5. Кابدуйев А. Воспитание личности и право.//Мысль. 2005. № 6. с. 39.
6. Абай Кунанбаев, Избранное.- М., 1945, – с. 33.
7. Алтынсарин И. А. Собрание сочинений. В трех томах. – А., Наука, Т. 1, 1975, – с. 54
8. Стрелкова И. Валиханов. ЖЗЛ (серия биографий). – М., 1983. – 283 с.
9. Сегизбаев О. История казахской философии. -А., Ғылым, 2001, – с. 134–135.

УДК 37.02
ББК 74.00(5 Каз)
Ш 76

А. М. Шокимова

Оқытушы, Ақмола облысы білім басқармасының жанындағы
«Көкшетау қаласы, Жоғары техникалық колледж» МКҚК

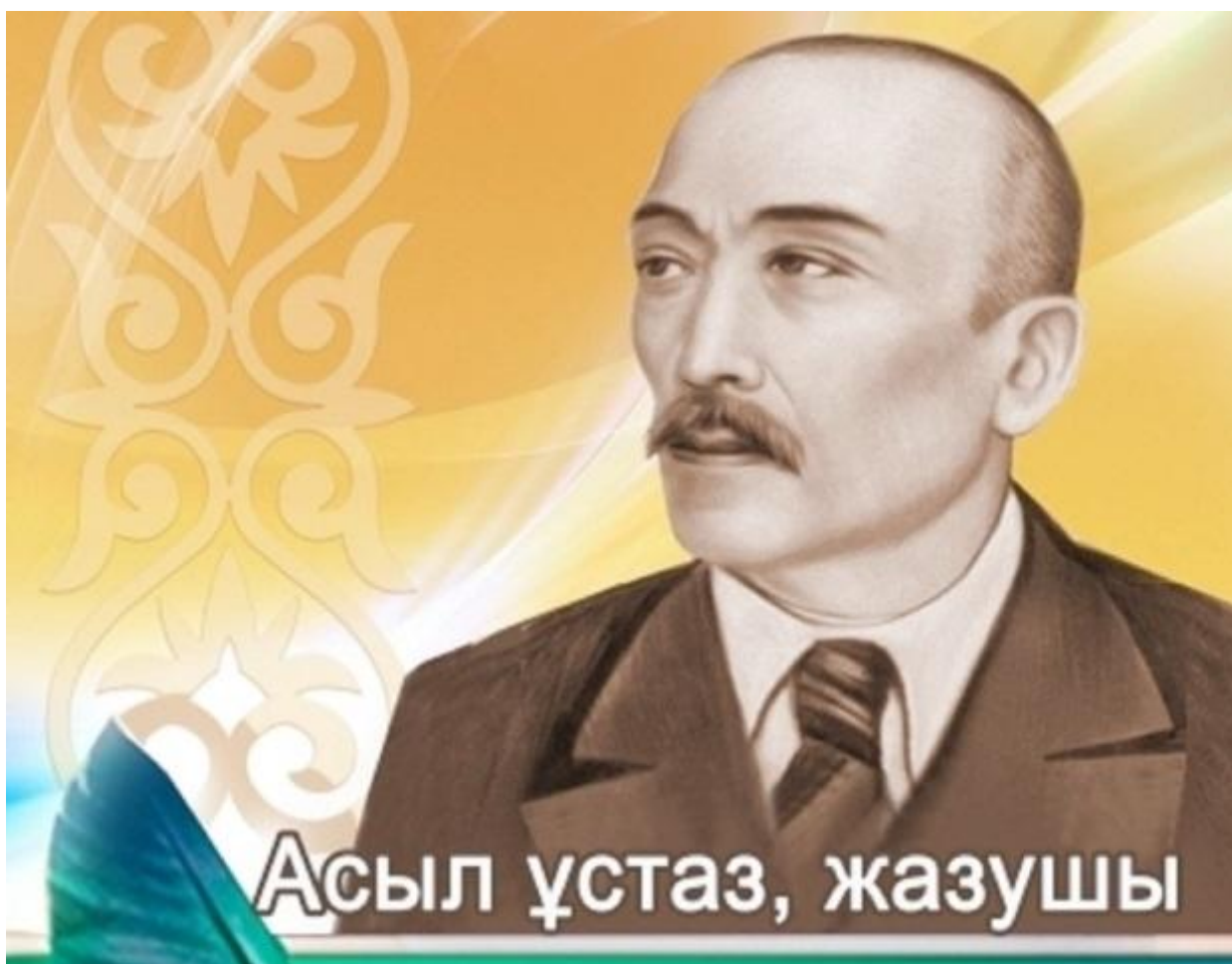
СПАНДИЯР КӨБЕЕВ – ПЕДАГОГ ЖӘНЕ АҒАРТУШЫ

Аңдатпа: Мақала Спандияр Көбеевтің педагогикалық маңыздылығына қазіргі уақыттағы өзектілігіне арналады. Баяндамада Спандияр Көбеевтің халыққа білім беру саласына сіңірген еңбегі және ұйымдастырушылық шеберлігі баяндалады. Ұсынылып отырған мақала келешек ұрпақ үшін ұлы ұстаздың ғылыми жетістіктерінің өзектілігі мен өсиетін айқындайды.

Annotation: The article is devoted to the pedagogical significance of Spadiyar Kobeyev, its relevance at the present time. The report describes the merits of Spandiyar Kobeev in the field of public education and organizational skills. The proposed article will determine the relevance of the scientific achievements of the great teacher for future generations.

Аннотация: Статъя посвящена педагогической значимости Спандияра Кобеева. В докладе рассказывается о заслугах и организаторском мастерстве Спандияра Кобеева в сфере образования населения. Предлагаемая статъя определяет актуальность и завещание научных достижений великого учителя для будущих поколений.

Кіріспе: Белгілі жазушы Спандияр Көбейұлының туғанына 145 жыл толып отыр. Қазақ жазушысы, ұстаз Спандияр Көбеев ХХ ғасыр басындағы қазақ прозасының көрнекті өкілдерінің бірі болған. Қазақ жазушысы, қоғам қайраткері, Қазақстанның еңбек сіңірген мұғалімі. Өз ұстазының жолын үлгі тұтып, ағартушылық идеясын педагогтік қызметі арқылы насихаттаған. С.Көбеевтің кезінде жоғары бағаланып, екі дүркін Ленин орденімен марапатталып, «Қазақстан Республикасының еңбек сіңірген мұғалімі» деген құрметті атақ алған және Республика жоғарғы кеңесіне депутат болып сайланды. Революцияға дейінгі кезеңде әрі педагогтік, әрі жазушының құрметпен шұғылданған. Сол бағытта Спандияр Абай мен өз ұстазы Ыбырай Алтынсарин негізін салған қазақ әдебиетіндегі демократтық, ағартушылық идеяны әрі қарай жалғастырды және жаңа жағдайға лайық дамытты.

Негізгі: Спандияр Көбейұлы - 1878 жылы 1-қазанда бұрынғы Торғай облысы Николай уезі Обаған болысына қарасты №3 ауылында дүниеге келген. Спандиярдың әкесі Көбей – мұсылманша хат таныған, шыншыл, қолөнермен күн көрген адам. Әкесі балаларын оқыту жағына көп көңіл бөлген. Анасы Айтбоз да, өте қайратты және есті, ауылдың ортақ анасы сияқты қадірлі адам болған. Болашақ педагог – жазушы өзінің өмірлік мұратын мұғалімдікпен ұштастырды. Алғаш ауылдық мектепте, кейін Қостанайдағы орыс-қазақ мектебінде, мұғалімдер даярлайтын курста оқыды. Өскелең ұрпақтың тәрбиесі мен білімі жөнінде көп қалам ербеген жазушы әрі ұстаз көптеген ауылда мектеп ашуға белсенді атсалысқан. «Оқытушының беделді болуының маңызы», «Балаларды мәдениеттілікке тәрбиелеу», «Балаларды оқуға ынталандыру туралы» ғылыми мақалаларында педагогикалық көзқарасын ұстанымын танытты. Жазушы көркем әдебиеттің тәрбиедегі рөлін де жоғары бағалаған. Бала тәрбиесіне қатысты бір қолжазбасында: «Патриоттық тәрбие беруде тамырын тереңге жіберген

халықтың дәстүрі бар жоғары идеялы адамшылық туын көтерген, халыққа қызмет етуге шақыратын, өз халқының үлгілі көркем әдебиетінің маңызы орасан зор деген. Спандияр Көбеевтің тәрбие мәселесі жөнінде және қазақ мектептерінде орыс тілін оқыту туралы мақалаларымен де белгілі. Оның мақалалары республикалық газет-журналдарда басылып отырған. Қоғамда болып жатқан жаңалықтарға баспасөз арқылы өзіндік үн қосқан. Спандияр Көбеевтің оқу кітабы асқан педагогтік шеберлікпен жасалған, оның кітабындағы әрбір әңгіме мен ертеке, мысал мен өлең оқушыға өмірдің барлық саласынан түсінік, білім береді, осы арқылы мәдениетке, өнер-білімге, адамгершілікке шақырады: еңбекке, іскерлікке, қайырымдылыққа, әділдікке үйреткен.

Жазушының Крыловтан аударған қырықтан астам мысал өлеңі 1910 жылы қазанда «Үлгілі тәржіма» деген атпен басылып шықты.

1912 жылы «Үлгілі бала» атты хрестоматиясын бастырды. Бұл кітапқа автордың бірсыпыра төл шығармалары мен орыс жазушыларынан аударған еңбектері енді.

С. Көбеевтің қазақ топырағында тұңғыш романдарының бірі болған, «Қалың мал» 1913 жылдың қазай айында басылып шығады. Бұл роман шығармашылық өмірінде ерекше орын алады. Мұнда қазақ ауылының әлеуметтік суреті, қазақ әйелінің тағдыры, оның теңсіздігі және жастар өмірі, ойын-той салттары туралы бейнеленген. 1944 жылы «Қазақ КСР –на еңбегі сіңген мұғалім атағы берілді. 1947 жылы Қазақ ССР жоғары советіне депутат болып сайланды.

Соңғы жылдары жазған «Орындалған арман» атты мемуарлық еңбегі 1954 жылы өңделіп, екінші рет кітап болып баспадан шықты. Кітаптың негізгі мазмұны педагог – жазушының өткен өмір жолы, қоғамдық қызметі, ортасы мен дәуірі жайлы шығарма әсіресе Б. Алтынсариннің халықтық қызметін көрсетуге көп көңіл бөлген. Онда автор заман шындығын әр қилы оқиғалар мен адамдар тағдыры арқылы көрсетеді. Кітапты оқып отырғанда, ең алдымен, өзінің көп жылдық өмірін халық қызметіне арнаған, екі дәуірді басынан кешірген, талай қилы кезеңдер, қалтарысы мол жылдардан өтіп, қазақ халқының революциядан бұрынғы ауыр халі кезінде халқына адал қызмет еткен, революциядан кейін өз еңбегінің жемісіне ие болып, республиканың көрнекті қоғам қайраткері дәрежесіне көтерілген қарт педагог – жазушы болып қалды.

Жазушының педагогикалық мұраларын оқу-тәрбие үрдісінде пайдалану.

Адамгершілік тәрбиесі жастардың қоғамға, отбасына, елге, білімге, Отанға, жер бетіндегі бейбітшілікке қатынасын қалыптастырды. Осы заманға адамгершілік тәрбиесі жекелеген бағыттарға емес, адамгершілік құндылықтарға негізделеді.

Адамгершіліктің басты қайнар көзі-тәрбие. Адамгершілік тәрбиесі оқушылардың моральдық сенімдері, жағымды мінез-құлық дағдылары мен әдеттерін қалыптастырады. Адамгершілік адамзаттың ең көркем қасиеті. С.Көбеевтің кез келген туындысынан оның ағартушылықты, балаға дұрыс тәрбие беруді мақсат тұтқан ниетін айқын аңғаруға болады. Оның 55 жыл ұстаздық қызмет атқару жолындағы балаларға сүйіспеншілік танытуын, ешкімге қиянат жасамай әділетті болуын, еңбекқорлығымен ұстаздық қызметінің биік шыңдарына шығуын кейінгі ұрпақ үлгі тұтуымыз керек. Біз де ұлы ұстаз Спандияр Көбеев сияқты елімізге, білім беру, мен тәрбие жолында адал қызмет етіп, ұстаздық қызметінің биік шыңдарынан көрінуге тырысайық.

Өз сабағымда автордың өмірі мен шығармашылығын меңгертемін. Қазақ поэзиясына мағыналы әңгімелер мен мысалдарды жазуды мақсат еткен туындыларының идеялық мазмұнын ұғындырамын. Әр оқушы осы автор арқылы шығармалар негізінде өзіндік ой-қиялына ерік бере отырып өзіне ой түюге баулу. Шығармашылық жұмысқа жұмылдыру арқылы таным-түсініктерін дамыту арқылы шеберліктерін арттырады. Жазушының қаламынан туған мысал, әңгімелеу арқылы оқушыларды адами қасиеттерге үйрету, автор көтерген тағылымдар арқылы жазушының азаматтық бейнесін аша отырып, оқушылардың адамгершілік қасиеттерін арттыру, үлгі-өнеге алуға шақырамын.

Қорыта келгенде, айтарым ұстаздың шығармашылығына қазақ жастарын қайткен күнде де біліммен сусындатып құштарлығын арттырып, еңбекке баулу мақсаты тұрғанын көремін.

1956 жылы 2 желтоқсан күні бар ғұмырын жас ұрпақты тәрбиелеуге арнаған ұстаз 78 жасында дүниеден өтті. Жерлестері оның есімін мәңгі қалдыру мақсатында облыс орталығындағы бір көшеге есімі берілді.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстанның бұқаралық ақпарат құралдары.
2. «Айқап» журналы, «Қазақ» газеті және әдеби сын.
3. XX ғ Қазақ әдебиетінің тарихы.
4. Наушабайұлы Н. Алаш . Қостанай 1997 ж

УДК 377.111.3

И.А. Щербакова

к.п.н., заместитель директора по УР,
КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

РОЛЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО СОПРОВОЖДЕНИЯ СТУДЕНТОВ КОЛЛЕДЖА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация: Главной задачей учреждений образования является качество обучения студентов технических специальностей, которые по окончании колледжа будут высококвалифицированными специалистами, востребованными на рынке труда. В статье рассматривается проблема организации педагогического сопровождения студентов колледжа в образовательном процессе. Автором раскрываются особенности его осуществления. В основе педагогического сопровождения лежит взаимодействие субъектов образовательного процесса. Основное внимание уделяется развитию у студентов «мягких» и «твердых» навыков, планомерному построению работы, направленной на создание необходимых условий, обеспечивающих включение каждого студента в учебную деятельность.

Аңдатпа: Білім беру мекемелерінің басты міндеті колледжді бітіргеннен кейін еңбек нарығында сұранысқа ие жоғары білікті мамандар болатын техникалық мамандықтардың студенттерін оқыту сапасы болып табылады. Мақалада колледж студенттерін білім беру процесінде педагогикалық қолдауды ұйымдастыру мәселесі қарастырылады. Автор оны жүзеге асырудың ерекшеліктерін ашады. Педагогикалық сүйемелдеу білім беру процесі субъектілерінің өзара әрекеттесуіне негізделген. Басты назар студенттердің "жұмсақ" және "қатты" дағдыларын дамытуға, әр студенттің оқу іс-әрекетіне қосылуын қамтамасыз ететін қажетті жағдайларды жасауға бағытталған жұмысты жоспарлы түрде құруға аударылады.

Abstract: The main task of educational institutions is the quality of training for students of technical specialties, who, upon graduation from college, will be highly qualified specialists in demand in the labor market. The article is discussed the problem of organizing pedagogical support for college students in the educational process. The author reveals the features of its implementation. The basis of pedagogical support is the interaction of subjects of the educational process. The main attention is paid to the development of "soft" and "hard" skills in students, the systematic construction of work aimed at creating the necessary conditions to ensure the inclusion of each student in educational activities.

Ключевые слова: педагогическое сопровождение, взаимодействие, сотрудничество, самостоятельная деятельность, мотивация.

Реализация педагогического сопровождения студентов в образовательном процессе актуальная и важная тема для всех участников образовательного процесса, так как позволяет создавать более эффективные, инклюзивные и адаптированные образовательные среды для каждого обучающегося. Одним из требований, предъявляемых сегодня к образованию является обеспечение индивидуализации обучения, учитывая способности, разнообразные потребности и особенности каждого студента. Педагогическое сопровождение играет ключевую роль в создании условий для индивидуализации учебных планов и оказания необходимого уровня поддержки обучающемуся. Не менее важно еще одно приоритетное направление современного образования – активизация деятельности всех студентов в учебную деятельность, включая обучающихся со сниженной мотивацией, имеющих низкий уровень сформированности общеучебных умений и навыков, а также тех, у кого не сформировано умение к самостоятельной деятельности.

В основе педагогического сопровождения лежит взаимодействие преподавателя и студента. Соответственно необходима целенаправленная подготовка преподавателей к данному процессу. Это поможет им лучше понимать и реагировать на потребности своих студентов, что, в конечном счете, приведет к повышению качества образования.

Педагогическое сопровождение рассматривается учеными-педагогами с разных позиций. Так, по мнению З.Р. Максимовой, педагогическое сопровождение – это особая сфера деятельности педагога, основанная на продуктивном взаимодействии со студентами [1]; по А. Л. Уманскому, педагогическое сопровождение – это процесс взаимодействия педагога и учащихся с целью оказания последним необходимой помощи для успешного развития и реализации их потенциала [2]; согласно позиции М. В. Шакуровой, – это солидаристическое, двустороннее педагогическое взаимодействие [3]; по утверждению И.Э. Куликовской, – системный инструментарий педагогической деятельности [4]; с точки зрения П. А. Элькановой, – пролонгированная педагогическая поддержка [5]. Несмотря на разницу в толкованиях, для нашего исследования важно, что все авторы сходятся во мнении, что педагогическое сопровождение предполагает взаимодействие педагога и обучающихся с целью оказания им необходимой своевременной помощи при затруднениях, возникающих в процессе обучения.

Анализ многообразия существующих определений понятие «педагогическое сопровождение», позволяет выделить их общие черты: педагогическое сопровождение нацелено на оказание сопровождаемому содействия в развитии умения выявлять и устранять проблемные ситуации, «тормозящие» достижение планируемых результатов и предполагает продуктивное взаимодействие сопровождающего и сопровождаемого, которое требует развития коммуникативных способностей взаимодействующих, которые, представляют собой индивидуально-психологические особенности личности, обеспечивающие эффективность взаимодействия субъектов коммуникации и адекватное восприятие друг друга или в процессе выполнения совместной деятельности, или в общении, из этого следует, что коммуникативная связь между педагогом и студентом в процессе педагогического сопровождения нацеливает их на объединение стремлений и усилий для достижения главной цели – повышения уровня профессиональной подготовки студентов колледжа и обучения в целом.

Исходя из вышесказанного, следует, что педагогическое сопровождение студентов колледжа – это динамично развивающийся процесс взаимодействия педагога и студента, направленный на осознанное разрешение студентом возникающих затруднений, решение профессиональных задач в русле индивидуальной траектории при регулярном оказании педагогом дозированной помощи и обеспечивающий поэтапный переход обучающихся на более высокий уровень в ходе обучения [6].

Основной целью педагогического сопровождения является обеспечение успешности каждого студента в образовательном процессе. Это включает в себя создание условий для развития академических и профессиональных навыков студентов, а также поддержку в преодолении трудностей на пути к достижению образовательных целей.

Для достижения данной цели необходимо решение ряда задач:

1. Осуществлять мотивационное сопровождение.

Данное сопровождение реализуется при оказании помощи студентам в поиске внутренней мотивации и интереса к учебе, разработке мероприятий, которые помогут им понять, какое значение имеет получение образования для будущей карьеры и личного развития.

2. Развивать навыки самоорганизации.

Следует обучать студентов методам планирования, управления временем, организации учебного процесса и анализа учебного материала.

3. Индивидуализировать процесс оценки уровня знаний и умений каждого студента, а также достижения поставленных им целей.

Решение данной задачи возможно посредством разработки персонализированных учебных планов, учитывающих уровень подготовки, способности и потребности студента.

4. Создать поддерживающую образовательную среду.

Необходимо организовывать деятельность, способствующую развитию у студентов толерантности, взаимоподдержки и сотрудничества.

5. Обеспечить доступ к ресурсам и услугам, которые могут облегчить учебный процесс.

Эти задачи педагогического сопровождения помогут студентам снизить мотивационные проблемы, развить навыки, необходимые для успешной учебы, и поднять уровень знаний, что в итоге поможет им достичь академического успеха.

Организация педагогического сопровождения позволяет педагогам учесть потребность развития у студентов не только так называемых soft skills навыков, необходимых для успешной карьеры и межличностных отношений, но и hard skills навыков, то есть конкретных и измеримых навыков и знаний, которые связаны с определенной профессиональной деятельностью. Это могут быть технические навыки, а также специализированные знания, необходимые для выполнения определенных задач или работы в конкретной сфере.

Следует более конкретно рассмотреть данные навыки на реальных примерах, используемых преподавателями в КГКП «Костанайский политехнический высший колледж» Управления образования акимата Костанайской области.

Soft skills («мягкие навыки») - это навыки, характеристики и личностные качества, которые не связаны напрямую с техническими или профессиональными навыками, а скорее определяют способность человека эффективно взаимодействовать, сотрудничать с другими и работать в группе. Soft skills включают в себя такие аспекты, как коммуникация, лидерство, управление временем, креативность, адаптивность, способность к решению конфликтов и другие. Реализация педагогами колледжа деятельности по развитию «мягких» навыков в учебном процессе осуществляется посредством:

- **вовлечения студентов в проектную работу, которая направлена на развитие сотрудничества студентов в группах, умения принимать решения и совместно искать выходы из проблемных ситуаций, способствует развитию навыков коммуникации, лидерства и креативности;**

- **использования ролевых игр и квазипрофессиональной деятельности, что** позволяет студентам практиковать навыки самостоятельного принятия решений, управления конфликтами и эмоционального интеллекта в контролируемой среде;
- организации **активных дискуссий и дебатов** по актуальным темам, что позволяет студентам улучшить навыки аргументации, обсуждения и анализа информации;
- **проведения тренингов по коммуникации, направленные на формирование у студентов навыков** слушания, убеждения и эффективной коммуникации;
- **организации профессиональной стажировки, что дает студентам возможность** получить опыт работы в своей профессиональной области позволяет студентам развивать навыки, необходимые для успешной карьеры, такие как решение проблем, адаптация к рабочей среде и управление временем;
- **реализации спецкурсов по развитию** мягких навыков, таких как управление временем, лидерство, эффективная коммуникация;
- **оказания психологической поддержки, так как психологические консультации и поддержка** могут помочь студентам управлять стрессом и развивать эмоциональный интеллект;
- предоставления студентам заданий для самостоятельного выполнения, то есть домашних заданий и минипроектов, которые требуют саморегуляции, самодисциплины и управления временем.

Интеграция этих методов в учебный процесс помогает студентам не только усваивать академические знания, но и развивать навыки, которые будут полезны в их будущей карьере и в жизни.

Hard skills («твердые навыки»), являются более конкретными и техническими навыками, необходимыми для выполнения конкретных задач, например, владение определенными программами и приложениями, знание специфических стандартов и процедур, переводческих навыков. Для развития «твердых навыков», преподаватели колледжа апробируют и внедряют следующие методики и практики в учебный процесс:

- осуществляют обучение студентов техническим навыкам в рамках теоретических и лабораторно-практических занятий, где обучающиеся получают требуемый уровень знаний и непосредственный опыт.
- организуют все виды практик для студентов, поэтапно формируя квалифицированных, мобильных, адаптированных к требованиям производства, востребованных специалистов.
- организуют учебную деятельность с применением современного оборудования и инструментов, которые используются в реальных условиях производства, это позволяет развивать у студентов технические навыки.
- поддерживают и мотивируют студентов к участию в олимпиадах, профессиональных конкурсах **Worldskills**, к разработке научных работ (проектов), которые подтверждают уровень профессиональной подготовки студентов.
- поощряют студентов к участию в проектах, которые интересны им самим, самостоятельному изучению дополнительного материала, самоорганизации и самореализации в профессиональной сфере.

Интеграция этих методов и практик в учебный процесс помогает студентам приобретать и улучшать технические навыки, необходимые для будущей профессиональной карьеры.

Исходя из выше сказанного следует, что педагогическое сопровождение в колледже играет важную роль в развитии студентов как личностей и профессионалов. Развитие «мягких навыков» и «твердых навыков» обеспечивает более полное и сбалансированное образование, которое не только дает студентам академические знания, но также формирует навыки, необходимые для успешной карьеры и межличностных отношений. Это подготавливает их к вызовам современного мира, где умение адаптироваться, взаимодействовать и учиться на протяжении всей жизни становятся все более важными.

Список литературы

1. Максимова, З. Р. Педагогическое сопровождение профессионального самоопределения студентов средних специальных учебных заведений : на примере специальности «Графический дизайн» : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / З. Р. Максимова. – М., 2018. –154 с.
2. Уманский, А. Л. Педагогическое сопровождение детского лидерства : дис. ... док. пед. наук : 13.00.01 / А. Л. Уманский. – Кострома, 2014. – 318 с.
3. Шакурова, М. В. Педагогическое сопровождение становления и развития социокультурной идентичности школьников : дис. ... док. пед. наук : 13.00.01 / М. В. Шакурова. – М., 2017. – 361 с.
4. Куликовская, И. Э. Эволюция мировидения детей дошкольного возраста и ее педагогическое сопровождение : дис. ... док. пед. наук : 13.00.07 / И. Э. Куликовская. – Ростов-на-Дону, 2002. – 450 с.
5. Эльканова, П. А. Педагогическое сопровождение социализации подростка: на примере Заполярья : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / П. А. Элькановой. – М., 2020. – 184 с.
6. Щербакова, И.А. Педагогическое сопровождение как средство эффективной подготовки студентов / И. А. Щербакова, Н. Я. Сайгушев, О. А. Веденева // Интернет-журнал «Мир науки». – 2018. – Т6. – № 6.

МАЗМҰНЫ
СОДЕРЖАНИЕ

1.	Абдрахманова К.Б. , Карагандинский высший гуманитарный колледж, г. Караганда: <i>«Информационно-коммуникативные средства обучения в овладении мастерством хоровой аранжировки на примере произведения Казахстана»</i>	3
2.	Абжанова А.К. , Қостанай жоғары педагогикалық колледжі, Қостанай қ.: <i>«Диалогтік оқыту технологиясы арқылы студенттердің функционалдық сауаттылығын қалыптастыру»</i>	6
3.	Абилова А.Б. , Многопрофильный колледж при КУ им Ш.Уалиханова, г.Кокшетау: <i>«Использование платформы qizizz для проведения игры-викторины»</i>	9
4.	Аврамиди А.К. , Жамбылский гуманитарный высший колледж, г.Тараз: <i>«Креативное мышление в формировании функциональной грамотности учащихся»</i>	11
5.	Адилжанов А.А. , Астана халықаралық университетінің педагогикалық колледжі, Астана қ.: <i>«Болашақ педагогтер дайындығын жетілдіру жолдары»</i>	13
6.	Азтаева А.Т. , Костанайский высший медицинский колледж, г.Костанай: <i>«Музей - связующая нить поколений»</i>	17
7.	Айтамбетова Р., Жумкина Д.Б. , Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі, Қарағанды қ.: <i>«Ыбырай Алтынсариннің бүгінгі педагогикалық мұрасы»</i>	19
8.	Акишева А.К. , Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, г. Астана, А.К.Карымсакова школа-гимназия №10 им. Ж.Ташенева г. Астана: <i>«Методы обучения русскому языку как иностранному»</i>	21
9.	Аманкельдинова А.Т. , Қостанай жоғары медициналық колледжі, Қостанай қ.: <i>«М.Әуезовтің шығармаларындағы этномедицина идеялары»</i>	25
10.	Амелина О. В. , Рудненский политехнический колледж, г.Рудный: <i>«Особенности внедрения обновленного содержания образования на уроках по дисциплине «история казахстана» (из опыта работы)»</i>	27
11.	Асқар А., Абдрахманова А., Жумабаева Э. А. , РМҚМ «Бөбек» ұлттық ғылыми-практикалық, білім беру және сауықтыру орталығы, «Бөбек» колледжі, Алматы қ.: <i>«Жаңа Қазақстан жағдайында білікті кадрларды даярлау ерекшеліктері»</i>	33
12.	Асқарбек Ж, Жақыбаева М. М. , Жаркент жоғары педагогикалық колледжі, Жетісу облысы: <i>«Заманауи педагогикалық технологияларды шет тілдерін оқытуда пайдалану»</i>	35
13.	Асылтаев М. А., Туреева Ш. Н. , Сақтапберген Әлжіков атындағы №144 орта мектебі, Қызылорда қ.: <i>«Көптілді білім беруді дамытудың болашағы»</i>	37
14.	Ахметова А.Г. Учреждение колледж «Мирас», г.Шымкент: <i>«Гуманизм в гуманитарном образовании»</i>	40
15.	Ахметова Г. Б., Горпенко Н.А. Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Современное образование и функциональная грамотность: интеграция для успеха»</i>	42
16.	Баган Г.Н. , Рудненский политехнический колледж, г. Рудный: <i>«Развитие исследовательских навыков студентов как одно из условий успешной подготовки будущих специалистов»</i>	44
17.	Байгентов Б.Б. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Просветительские идеи Ы. Алтынсарина в воспитательном процессе»</i>	47
18.	Бақберді А.Ж. , Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі, Тараз қ.: <i>«Кәсіби кадрларды даярлау: қиындықтар мен проблемалар»</i>	50
19.	Балгужинова Ж.Е., Ережепова А.К. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Оқушылардың функционалдық сауаттылығы дамуының</i>	52

	<i>әдіснамалық және әдістемелік аспектілері</i>	
20.	Башкентаева И. З, Мұқат Ж. Қ. Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: <i>«Қазақстанның энергетикалық қауіпсіздігінің аса маңызды проблемасын шешуде электр энергетикасы саласын білікті кадрлармен қамтамасыз ету»</i>	54
21.	Баякова Б.М., Костанайский высший педагогический колледж, г.Костанай: <i>«Духовно-нравственное воспитание молодежи в казахстанском обществе»</i>	57
22.	Баялиева А. Ж., Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі, Тараз қ.: <i>«Студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамытуда сын тұрғысымен ойлау технологиясының маңызы»</i>	60
23.	Баярхуу М.Б. Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі, Қарағанды қ.: <i>«TED TALKS: сабақта жұмысты ұйымдастырудың жаңа түрі»</i>	62
24.	Баяхметова И.В., Костанайский высший педагогический колледж, г. Костанай: <i>«Возможности интернет-ресурсов в научно-исследовательской деятельности студентов»</i>	64
25.	Бекенова Г. Т., М.Жұмабаев жоғары жоғары колледжі, Петропавл қ.: <i>«М. Жұмабаевтың педагогикасы еңбегі және қазіргі заман»</i>	67
26.	Богданов Д. О., Строительство и эксплуатация зданий и сооружений, г. Павлодар: <i>«Дуальная система образования в колледже – инструмент для повышения престижа выпускников»</i>	69
27.	Брагинец А.П., Задорожнюк В.В. Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: <i>«Формирование умений и навыков при работе с заданиями повышенного и высокого уровня сложности при подготовке к экзаменам по физике»</i>	70
28.	Бургард М. С., Лисаковский технический колледж, г.Лисаковск: <i>«Повышение уровня профессиональной грамотности обучающихся при помощи факультативного курса»</i>	73
29.	Волкова Е.О., Рудненский политехнический колледж, г. Рудный: <i>«Оптимизация взаимодействия студентов в колледже»</i>	76
30.	Вольф Р. Т., Полякова Н. М., Восточно-Казахстанский гуманитарный колледж имени Абая, г. Усть-Каменогорск: <i>«Ценностный аспект в подготовке кадров»</i>	78
31.	Гидулян Н. Л., Электротехнический колледж, г. Семей: <i>«Педагогические взгляды Мухатара Ауэзова»</i>	81
32.	Данабекова А. Ж., Жамбылский гуманитарный высший колледж имени Абая, г.Тараз: <i>«Функциональная грамотность на уроках русского языка в начальной школе»</i>	83
33.	Даулетова В. А., Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі, Орал қ.: <i>«Ы. Алтынсариннің педагогикалық ойлары»</i>	85
34.	Дәулетқазы А., Е. Б. Ақылшаев, Жаркент жоғары педагогикалық колледжі, Жаркент қ.: <i>«Болашақ мамандарға абай шығармашылығын меңгерту - заман талабы»</i>	87
35.	Жантулина Д. З., Джамбурчина К.У., Рудный музыкалық колледжі, Рудный қ.: <i>«Оқушыларды қазақ ұлттық музыкасы арқылы тәрбиелеу»</i>	89
36.	Диханбай Қ. Б., Мұхтар А. Ж., Жумабаева Ж. Т., Республикалық «Бөбек» колледжі, Алматы қ.: <i>«Ы. Алтынсарин шығармаларының тәрбиелік мәні»</i>	92
37.	Довлетмырадова М. Э., Кайболдиева Н.Ж., Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі, Ақтау қ.: <i>«Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруда инновациялық әдістердің тиімділігі»</i>	94

38.	Л.К. Дюсекеева , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Квест как инновационная технология для формирования функциональной грамотности у обучающихся на уроках русского языка и литературы»</i>	97
39.	Евменова С. Н. , Многопрофильный колледж при Кокшетауском университете им. Ш. Уалиханова, г. Кокшетау: <i>«Использование элементов тренинговых технологий на учебных занятиях как средство формирования профессиональной компетентности обучающихся»</i>	100
40.	Елеусизова Д. А. , Костанай жоғары педагогикалық колледж, Қостанай қ.: <i>«Білім беру процесінде Ы.Алтынсариннің педагогикалық идеялары»</i>	102
41.	Ержаканова Л. Л. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Информационные технологии в современном образовании при мотивации студентов на спецдисциплинах»</i>	105
42.	Есенгельдина Б. Д., Курьерова М.П. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Эффективность внедрения и использования оборудования, приобретенного в рамках проекта «Жас маман» в КПВК»</i>	108
43.	Есиркепова М.Н., Төлегенова К.Р. Абай атындағы Жамбыл гуманитарлы жоғары колледжі, Тараз қ.: <i>«Қолөнерді жаңа ағымда дамыту арқылы жастарды ұлттық тәрбиеге баулу»</i>	112
44.	Ескалиева Ш.Б. , Қостанай политехникалық колледжі, Қостанай қ.: <i>«Спандияр Көбеевтің өскелең ұрпақты тәрбиелеуге қосқан үлесі»</i>	114
45.	А.О.Ескермесова, З.К.Шалгынбаева «Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі, Алматы қ.: <i>«Спандияр Көбеевтің педагогикалық еңбектерінің маңыздылығы»</i>	116
46.	Жағпарова Н. А. , Семей көп салалы колледж, Семей қ.: <i>«Ұлы даланың мызғымас темірқазығы»</i>	118
47.	Жақсыбай А. А. , Многопрофильный колледж при Кокшетауском университете имени Ш. Уалиханова. г. Кокшетау: <i>«10 эффективных способов повысить скорость интернета»</i>	121
48.	Жалғасбай М. Т. , Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі, Көкшетеу қ.: <i>«Математика пәніндегі функционалдық сауаттылықты дамытудың тиімді тәсілдері»</i>	122
49.	Жүрекенова А. Б. , Высший педагогический колледж им.Ж.Досмухамедова г. Уральск: <i>«Информационные технологии в работе преподавателя общественных дисциплин»</i>	125
50.	Журсиналина Г. С., Кенешов Д. Д. , Қостанай жоғары политехникалық колледжі, Қостанай қ.: <i>«Ат - саласының кадрларын даярлаудағы заманауи аспектілері»</i>	127
51.	Журсунбаев А. А. , Павлодарский монтажный колледж, г. Павлодар: <i>«Профессиональная практика как путеводитель в жизнь»</i>	130
	Жүніс Д.Ж.6 Костанайский строительный колледж, г. Костанай: <i>«Актуальность неформального образования в системе технического и профессионального образования»</i>	131
	Жұмахан Ф., Жұбаназар Н., Жумабаева Ж.Т. , Республикалық «Бөбек» колледжі, Алматы қ.: <i>«Абай Құнанбайұлының педагогикалық мұраларын оқу-тәрбие процесінде қолдану»</i>	135
52.	Завертяева И.В. , Высший колледж имени Магжана Жумабаева, г. Петропавловск: <i>«Formation of professional competence of teachers for the development of functional literacy of students»</i>	137
53.	Зейнешов Ж. , Семей жоғары көп салалы колледжі, Семей қ.: <i>«Ұлы даланың мызғымас темірқазығы»</i>	140

54.	Ибраева М.Б., Сагандыкова Ж.Б., Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Роль социального партнерства при подготовке конкурентоспособного специалиста»</i>	142
55.	Изделюева С.С., Риженко , Костанайский политехнический высший колледж,г. Костанай: <i>«Достижение результатов обучения с использованием различных технологий на занятиях специальных дисциплин»</i>	145
56.	Ихтисат А., Семей көп салалы колледжі, Семей қ.: <i>«Темірқазық сөнгенше сөзі өлмейді»</i>	148
57.	Кайболдиева Н. Ж., Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі, Ақтау қ.: <i>«Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру мәселелері»</i>	157
58.	Какимова К.С., Высший колледж им.М.Жумабаева, г.Петропавловск: <i>«The influence of technology trends on modern education»</i>	156
59.	Калжанова А.У., Специальный комплекс «детский сад – школа – интернат» для детей с особыми образовательными потребностями, г.Костанай: <i>«Развитие функциональной грамотности у учащихся с особыми образовательными потребностями на уроках биологии (из опыта работы)»</i>	158
60.	Калиева К.А., Высший технический колледж,г. Кокшетау: <i>«Информационные технологии для развития профессиональных коммуникативных компетенций учащихся технических колледжей»</i>	161
61.	Каптёл Г.М., Костанайский строительный колледж, г.Костанай: <i>«Choosing effective methods for teaching a target language»</i>	164
62.	Каримжанова Р. Б., Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті, Павлодар қ.: <i>«Қазақ әдебиеті сабағында жаңа технологиялардың әдістерін тиімді қолдану»</i>	166
63.	Касенова А.З., Жақия Шайжүнісов атындағы электронды колледж, Семей қ.: <i>«Оқу процесіндегі «электронды колледж» бағдарламасы»</i>	169
64.	Кем М. В., Гидулян Н.Л., Электротехнический колледж, г.Семей: <i>«Проблемы подготовки специалистов по дуальной системе»</i>	172
65.	Кем М. В. Электротехнический колледж, г.Семей: <i>«Компетентностный подход в образовании как главное условие повышения качества подготовки специалиста»</i>	175
66.	Кәмілжанов Ж., Семей жоғарғы көпсалалы колледжі, Семей қ.: <i>«Ұлт болашағы – ұрпақ тәрбиесінде»</i>	179
67.	Коваленко Н. Е., Тажекенова Э.В., Костанайский специальный комплекс «детский сад-школа-интернат, г. Костанай: <i>«Работа над развитием читательского интереса младших школьников с особыми образовательными потребностями»</i>	181
68.	Коверчик К. В., Высший педагогический колледж, город Щучинск, г. Щучинск: <i>«Основные направления развития профессиональной компетентности будущих специалистов дошкольных организаций в условиях технического и профессионального образования»</i>	184
69.	Конакова А.Ж., Павлодарский монтажный колледж, г. Павлодар: <i>«Воспитательная работа мастера производственного обучения при прохождении профессиональной практики студентов»</i>	187
70.	Контрбаева Ж. Д., Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: <i>«Исследовательская деятельность студентов как механизм обучения и воспитания»</i>	190
71.	Косолапова В.Г., Рудненский политехнический колледж, г. Рудный: <i>«Развитие профессиональной подготовки студентов колледжа в рамках социального партнерства»</i>	193

72.	Кошкимбаева С.С. Колледж строительства, г. Семей: <i>«Подготовки кадров на предприятии»</i>	196
73.	Кравченко Т.Н. , Костанайский высший педагогический колледж, г. Костанай: <i>«Функциональная грамотность сегодня – основа современного образования»</i>	203
74.	Кружнова М.П., Буранова А.Б. , Костанайский высший педагогический колледж, г.Костанай: <i>«Спандияр Көбеевтің педагогикалық идеялары қазіргі білім беру»</i>	206
75.	Кукенова Б.К. , Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: <i>«Современные подходы в организации учебной деятельности обучающихся на уроках экономики»</i>	208
76.	Кульмухамбетова Г.Б. , Костанайский высший медицинский колледж, г.Костанай: <i>«Использование эффективных технологий и подходов на занятиях по истории казахстана по теме: «творчество Спандияра Кубеева»</i>	210
77.	Курмангожина Ж.Р. , Высший колледж имени Магжана Жумабаева, г. Петропавловск: <i>«IT и цифровизация в образовании»</i>	213
78.	Кусаинова Д. Б., Костырев В.В. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Информационная технология в образовании: роль и значение приложения для студентов»</i>	216
79.	Кусманова К.М. , Высший технический колледж, г.Кокшетау: <i>«Разработка заданий с помощью интерактивной платформы learningapps.org на развитие функциональной грамотности обучающихся»</i>	219
80.	Кыдыркулова М.М. , Әлкей Марғұлан атындағы Павлодар педагогикалық университеті, Павлодар қ. <i>«Интербелсенді әдіс-тәсілдерді қолдану тиімділігі»</i>	223
81.	Қамалиден А. С. , Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі, Көкшетау қ.: <i>«Білім алушыларға clil технологиясы негізінде жаратылыстану бағытындағы пәндер мен ағылшын тілін кіріктіріп оқыту әдіс – тәсілдерін акт құралдарымен тиімді қолдану тәсілдері»</i>	226
82.	Қуандық П. Ғ., Оразова. Г.Қ., Н. Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі, Торғай қ.: <i>«Спандияр Көбеев – ұлы ұстаздың ізбасары»</i>	229
83.	Лопушняну В.Д., Тулегенов Е.Н. , Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: <i>«Использование нейросетей и машинное обучение в проектной деятельности»</i>	231
84.	Лысенко С.А. , Сарыкольский колледж агробизнеса и права, п. Сарыколь: <i>«Интерактивный метод обучения – путь к совершенствованию современного урока»</i>	232
85.	Мантеева Ф.С. Жамбылский гуманитарный высший колледж, г.Тараз: <i>«Формирование функциональной грамотности на уроках русского языка»</i>	236
86.	Матвиенко Ю. В., Иргібаева Д. К. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Трансформация подготовки квалифицированных кадров в современном казахстане: «особенности и вызовы»</i>	238
87.	Морев И.А. , Высший колледж имени Магжана Жумабаева, г. Петропавловск: <i>«Организация образовательного процесса по развитию функциональной грамотности студентов колледжа»</i>	240
88.	Мустафаева Л.Т. , Учреждение колледж «Мирас», г.Шымкент: <i>«Применение искусственного интеллекта в сфере информационных технологий для повышения комфорта пользовательского взаимодействия»</i>	242
89.	Мухамадиева А.Д., Жукенова Б.Г. , Высший колледж имени М.Жумабаева, г.Петропавловск: <i>«Практикоориентированный подход в обучении студентов колледжа по развитию функциональной грамотности с использованием информационно-коммуникационных технологий»</i>	243

90.	Мухамеджанова Г.С. Ш.Уәлиханов атындағы Көкшетау университеті жанындағы көпсалалы колледж, Көкшетау қ.: <i>«Болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау үдерісінде әмбебап педагогикалық құзыреттіліктерді қалыптастырудың маңыздылығы»</i>	245
91.	Мухамеджарова Т. З., Шайхетдинова А. Б., Костанайский высший педагогический колледж, г.Костанай: <i>«Многоязычие в образовательном пространстве Республики Казахстан.</i>	247
92.	Мухтарова Ш.Е., Жаһанша Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі, Орал қ.: <i>«Тіл» ұғымының салыстырмалы анықтамалары»</i>	250
93.	Мұсабек Д. Қ., Оразова Г. Қ.: <i>«С.Көбеев халық ағарту ісінің жанашыры»</i>	252
94.	Назаркенова К. Ж., Костанайский строительный колледж, г. Костанай: <i>«Использование интерактивных методов обучения при подготовке квалифицированных специалистов»</i>	255
95.	Накискожаева Ж.Р., Қазақ бас сәулет-құрылыс академиясының колледжі, Алматы қ.: <i>«Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыру - сапалы білім берудің кепілі»</i>	257
96.	Ничубай Е. В., Костанайский строительный колледж, г. Костанай: <i>«Воплощение просветительских идей Спандияра Кубеева на уроках общественных, социально-гуманитарных дисциплин для формирования активной гражданской позиции студентов»</i>	260
97.	Нургожанова А.С., Колледж строительства, г Семей: <i>«Подготовка квалифицированных профессиональных кадров в условиях развития современных технологий»</i>	263
98.	Нуркан А.Т., Салмагамбетова С. С., Университет народного хозяйства, г.Алматы: <i>«Didactic games and their use in english lessons as a means of forming learner's grammatical skills»</i>	267
99.	Омирбаева Ж. О., Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі, Орал қ.: <i>«Жүсіпбек Аймауытовтың тәлім-тәрбиелік идеялары»</i>	269
100.	Оразбек Ә. Ж., Абай атындағы Жамбыл гуманитарлық жоғары колледжі, Тараз қ.: <i>«Ұлт ұстазының ізбасары-Спандияр Көбеев»</i>	272
101.	Оразова Г.К., Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі, Арқалық қ.: <i>«Нәзіпа Құлжанованың ағарту ісіне салған сара жолы, ұрпағы үшін дара жол»</i>	275
102.	Оспанова А. Б., Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі, Қарағанды қ.: <i>«Студенттердің функционалдық сауаттылығын қалыптастырудағы оқытушының рөлі»</i>	278
103.	Өмірбекова С. Б., Текей батыр Қарпықұлы атындағы жоғары колледжі, Қызылорда қ.: <i>«Коммуникативті технология негізінде оқыту және сөйлеу дағдысын дамыту»</i>	279
104.	Өтелбаева С., Қостанай облыстық Ы.Алтынсариннің мемориалдық музейі, Қостанай қ.: <i>«Ағартушы, жазушы Спандияр Көбеевтің мұрасын зерттеудегі жаңа деректер»</i>	282
105.	Попова Г.А., Костанайский высший педагогический колледж, г. Костанай: <i>«Активизация познавательной деятельности на занятиях теоретического и практического обучения»</i>	285
106.	Рахимбердина Д. Б., М.О.Әуезов атындағы педагогикалық коллежі, Семей қ.: <i>«Ұлттық құндылықтарды педагогикалық үдерісте қолдану жолдары»</i>	287
107.	Рахпанова Б.Г., Қостанай жоғары педагогикалық колледжі, Қостанай қ.: <i>«С.Көбеевтың шығармаларының мектеп жасына дейінгі балалардың бойына адамгершілік тәрбие дәнін себудегі маңыздылығы»</i>	290
108.	Сабыр А. Т., Ж.Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі,	292

	Көкшетау қ.: « <i>Мұғалімнің кәсібилігі-сапалы білім мен тәрбиенің кепілі</i> »	
109.	Сағатова Б. Д., Ж.Досмұхамедов атындағы жоғары педагогикалық колледжі, Орал қ.: « <i>Оқу -тәрбие процесінде отандық педагог- ағартушылардың, ақындардың жазушылардың педагогикалық мұрасын пайдалану</i> »	295
110.	Садурова А. Н., Высший технический колледж, город Кокшетау, г. Кокшетау « <i>Мои размышления о профессиональном образовании каким быть учителю сегодня</i> »	298
111.	Салихова С.А., Рудненский политехнический колледж, г. Рудный: « <i>Современное техническое и профессиональное образование в условиях нового Казахстана</i> »	300
112.	Сарекин А. Т., Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: « <i>Роль специальной лексики в профессиональной деятельности будущих специалистов</i> »	302
113.	Саулина Л.В., Костанайский высший педагогический колледж, г. Костанай: « <i>Формирование исследовательских умений обучающихся</i> »	304
114.	Силадий С. В., Тулегенов Е. Н., Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: « <i>VR в учебном процессе</i> »	307
115.	Синько О. В., Костанайский строительный колледж, г. Костанай: « <i>Формирование исследовательских компетенций у студентов на уроках математики</i> »	310
116.	Смаилова Г. Ж., Национальный научно-практический, образовательный и оздоровительный центр «Бобек» Министерства просвещения Республики Казахстан, колледж «Бобек», г.Алматы: « <i>Перспективы внедрения полиязычия в учебный процесс</i> »	313
117.	Солтанғалиева Г.М., Абай атындағы гуманитарлық колледжі, Шығыс Қазақстан облысы: « <i>Тапсырмалар жүйесі арқылы функционалдық сауаттылықты дамытуда педагогикалық технологиялар қолдану тиімділігі</i> »	315
118.	Стаценко Н. Н., Костанайский индустриально-педагогический колледж, г.Костанай: « <i>Развитие познавательной активности обучающихся, через методы самостоятельной работы и привлечение образовательного социума</i> »	318
119.	Степаненко Д.В., Бондарева Н.Л., Костанайский политехнический высший колледж, г.Костанай: « <i>Игра как средство обучения наследие Спандияра Кубеева</i> »	320
120.	Сүйінкина Б., Костанай педагогикалық колледжі, Ахметбекова Л., Рудный қаласы, №3 ОМ, Бердіғұлова Т., Балықты негізгі орта мектебі, Қостанай қ.: « <i>С.Көбеев: оқытушы және оның беделі туралы</i> »	324
121.	Султанова Н.Т., Костанайский высший педагогический колледж, г. Костанай: « <i>Разработка мобильного приложения для приема заявок программисту, как эффективный подход к организаци образовательного процесса</i> »	326
122.	Сыздыкова М.С., Костанайский индустриально-педагогический колледж, г.Костанай: « <i>Формирование функциональной грамотности студентов в процессе обучения математики по специальности «профессиональное обучение</i> »	328
123.	Тағай А., Қарағанды жоғары гуманитарлық колледжі, Қарағанды қ.: « <i>Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша білім беру процесін ұйымдастырудың тиімді тәсілдері</i> »	331
124.	Тажекенова Э. В., Манасбаева А. А., Специальный комплекс «детский сад – школа – интернат» для детей с особыми образовательными потребностями, г.Костанай: « <i>Технология smart как эффективный метод обучения детей с особыми образовательными потребностями на уроках математики</i> »	334
125.	Тасмұхан А. М., Кайболдиева Н.Ж., Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі, Ақтау қ.:« <i>Жеке тұлғаның қалыптасуындағы шығармашылықтың маңызы</i> »	337

126.	Тастемірова А. , Семей жоғарғы көп салалы колледжі, Семей қ.: <i>«Бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын қалыптастыру аясында шешендік өнерге үйрету және үштілділікке баулу»</i>	340
127.	Ташкенбаева Л.О. , Құрылыс колледжі, Семей қ.: <i>«Оқушылардың функционалды сауаттылығын қалыптастыру – заман талабы»</i>	342
128.	Темирова З.К. , Жамбылский гуманитарный высший колледж имени Абая, г.Тараз: <i>«Приемы формирования функциональной грамотности на уроках литературного чтения в начальной школе»</i>	346
129.	Тәпсір С.Т. , Мағжан Жұмабаев атындағы халықаралық колледжі, Астана қ. <i>«Ұлтжанды ұрпақты оқыту және тәрбиелеу»</i>	349
130.	Толегенов С., Маемырова М. , Сәндік қолданбалы өнер, Тараз қ.: <i>«Жаңашыл бағытта білім алушылардың кәсіби іскерлігін арттыру»</i>	349
131.	Третьякова О.В. , Костанайский высший педагогический колледж, г. Костанай: <i>«Изучение образовательной робототехники как одно из средств повышения качества функциональной грамотности будущих специалистов дошкольных организации»</i>	352
132.	Тулегенов Е.Н., Медеубаев А.Б. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Площадки для развития медиа колледжа»</i>	354
133.	Турсынбекова Д.Б., Ахметова А.К. , М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі, Семей қ.: <i>«Бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын арттыру»</i>	356
134.	М.Тұрлыбекқызы, Ж. Мусин атындағы Көкшетау жоғары қазақ педагогикалық колледжі, Көкшетау қ.: <i>«Тұлғаны мәдени тәрбиелеудің тиімді тәсілі: тіл дамыту»</i>	357
135.	Тұрлығожа Ұ.Қ. , Жаркент жоғары педагогикалық колледжі, Жаркент қ.: <i>«Қазақ даласында алғаш мектептерді ашылуына үлес қосқан қазақ ғалымдарының еңбектері»</i>	360
136.	Уансова М.М. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: <i>«Искусственный интеллект в образовании ТПО»</i>	363
137.	Уалихан Ж.Р., Шалгынбаева З.К. , «Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі, Алматы қ.: <i>«Білім алушылардың функционалды сауаттылығын дамытудың маңыздылығы»</i>	366
138.	Хуанар А. Х. , Құрылыс колледжі, Абай облысы: <i>«Көптілділік және қазіргі тілдік ахуал жағдайындағы мемлекеттік тілді меңгерту әдістемесінің кейбір мәселелері»</i>	368
139.	Тоқпанбаева Б. Қ. , Рудный қаласы жалпы білім беру №11 мектебі, Рудный қ., Шакалак Г. Т. Перцев негізгі орта мектебі, Рудный қ.: <i>«Функционалды сауаттылықты дамыту бойынша білім беру үрдісін ұйымдастырудың тиімді тәсілдері»</i>	370
140.	Шалгынбаева З.К. , «Бөбек» ҰҒПББСО, «Бөбек» колледжі, Алматы қ.: <i>«Спандияр Көбеевтің ағартушылық және ұстаздық қызметінің маңыздылығы»</i>	372
141.	Шарақұлова А. А. , Костанайский высший политехнический колледж, г. Костанай: <i>«Қазіргі білім берудің теориясы мен практикасы үшін қазақ халық ағартушыларының педагогикалық мұрасының маңызы»</i>	375
142.	Шаяхметова Б. Е. , Қостанай жоғары педагогикалық колледжі, Қостанай қ.: <i>«Ыбырай Алтынсарин мен спандияр көбеевтің педагогикалық құндылықтарының маңызы мен тиімділігі»</i>	377
143.	Шинкевич С.А. , Рудненский Политехнический колледж, г. Рудный: <i>«Использование виртуального тренажера при проведении конкурса профессионального мастерства»</i>	379
144.	Шмелёва О. В., Брагинец Р.З. , Ясли-сад № 51, г.Костанай: <i>«Формирование патриотического воспитания детей дошкольного возраста путем использования»</i>	383

	<i>наследия отечественных писателей в учебно – воспитательном процессе..»</i>	
145.	Шокимова А. М. , Көкшетау жоғары техникалық колледж, Көкшетау қ.: «Спандияр Көбеев –педагог және ағартушы»	385
146.	Щербакова И. А. , Костанайский политехнический высший колледж, г. Костанай: «Роль педагогического сопровождения студентов колледжа в образовательном процессе»	387

ISBN 978-601-359-313-5

